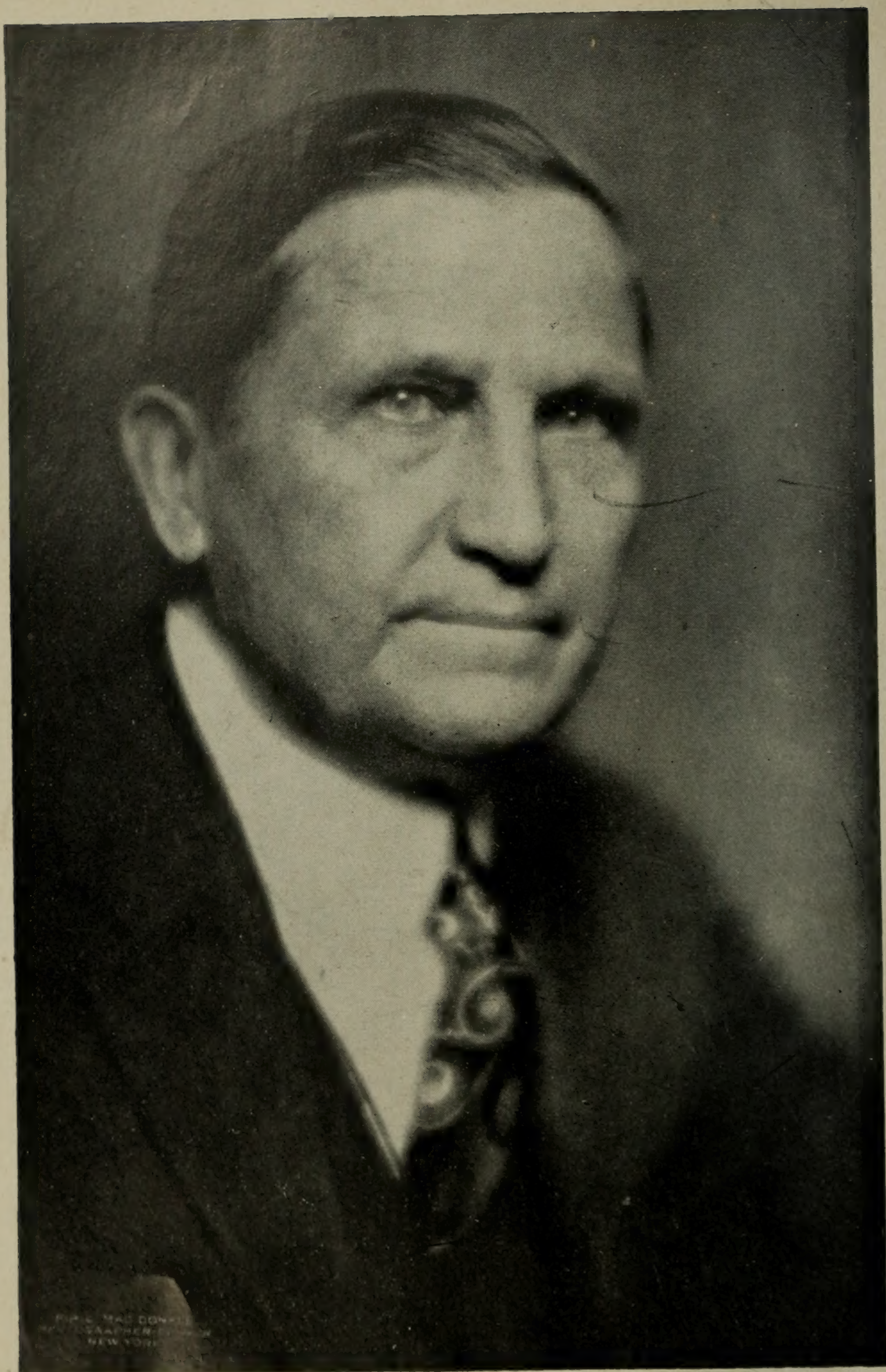

TOMÁŠ ČAPEK

NAŠE AMERIKA

NAŠE AMERIKA

Napsal

TOMÁŠ ČAPEK

PRESIDENT BANK OF EUROPE

NEW YORK

V Praze 1926

NÁKLADEM NÁRODNÍ RADY ČESKOSLOVENSKÉ

V PRAZE

V generální komisi v „Orbis“ v Praze XII

TISKEM „ORBIS“ V PRAZE XII.

NAŠE AMERIKA

Kritické posouzení hospodářského

a sociálního stavu a politické, církevní, národní

i spolkové činnosti amerických Čechů a Slováků

se zřetelem ke všem americkým Slovanům

STATISTICKÝ PŘEHLED

STĚHOVÁNÍ AMERICKÝCH ČECHŮ

A SLOVÁKŮ

PŘEDMLUVA.

O stěhování a usazování kmenů germánských a skandinávských byly napsány publikace v národních jazycích i v angličtině. Německoamerický dějepis je propracován všemi směry a do všech podrobností. Četná jsou díla o příchozích z Irska, Anglie a Holandska. O kolonisaci Španělů v obou Amerikách, jižní a severní, není třeba zvlášť mluviti, ta svým rozsahem i významem zapadá do všeobecných dějin země. Když v anglickém jazyku vyšla kniha o francouzské immigraci, byla veřejnost překvapena, co vynikajících Američanů se hlásí k francouzskému původu. Mohutný příliv Židů v posledních desítiletích dal popud učencům tohoto plemene k nejdůkladnější přehlídce amerického Židovstva. Ze slovanských národů jen Češi a Poláci mohou se vykázati vážnějšími dějepisnými pracemi.

O amerických Češích psal mezi jinými dr. Jan Habenicht (Dějiny Čechů amerických), dr. Vojan (Českoamerické epištoly) a spisovatel této knihy. Habenichtovo obsažné dílo (777 str.) má cenu, pokud se týče jmen a životopisů starých osadníků. Leč i tu nutno se míti na pozoru před spisovatelovými letopočty.

Potřebu dějin pociťovali myslící mužové brzo. L. J. Palda navrhoval ve Slavii (9. září 1874), aby Ladimír Klácel byl ustanoven placeným historiografem amerických Čechův. Měla to být jakási podpůrná akce, aby se Klácelovi, nedostatkem strádajícímu, poskytla finanční výpomoc. Klácel sebral něco málo životopisných dat pionýrů a uveřejnil je v Hlasu Jednoty svobodomyslných. Leč brzy toho zanechal. Ostatně jaké pak dějiny r. 1874? Později sám navrhovatel Palda chtěl začít tam, kde přestal Klácel. Nedostal se dál než ke Vzpomín-

kám ze zašlých dob a uveřejnil tuto memoirovou práci v Osvětě Americké. Jindy vyšel z Omahy podnět, aby sbírání dějepisných dat bylo svěřeno spisovateli Janu Havlasovi, který té doby dlel ve Spojených státech na zkušené. Omažský návrh zanikl bez ohlasu. Můj bratr (Jan Vratislav) se též obíral touto myšlenkou. Korespondoval za tím účelem s mnohými starousedlíky (Boreckým, paní Mráčkovou z Oděsy na Rusi, Čermákem, Letovským, Čemusem a Jurkou). Bratr pochybil v tom, že svou studii, které vůbec nedokončil, omezil jen na t. zv. spolkový a národní život. S knihou Naše Amerika jsem začal před šestnácti roky. Předvídaje, že se z války zrodí nový světový řád a že zájem o americké Čechy proto stoupne, zastavil jsem zatím práci o české versi a jal se látku vzdělávati anglicky. Z toho povstala kniha The Čechs (Bohemians) in America (294 str.). Hned po jejím vydání (1920) vrátil jsem se k českému zpracování. Odkladem se získalo jedno velké plus: mohl jsem české vydání rozšířit o celou jednu kapitolu: Statistika.

Českou Ameriku nelíčím jako turista nebo host, ale jako úd rodiny, neboť s ní a v ní žiji přes čtyřicet let. Znám ji v pracovní haleně i ve svátečním úboru. Znám její vady i její přednosti. Za několikaletého pobytu v Nebrasce jsem měl příležitost poznat na vlastní oči život venkovanův. Pětatřicet let prožitých v New Yorku mi dalo možnost studovat zblízka existenční i duševní vývoj městského immigranta.

O jedné věci jsem nezvratně přesvědčen: dějepis nám nenapíše žádný ze spisovatelů z Československa. To je úkol ne pro hosta, ale pro usedlíka. Jinak vidí přistěhovalec Ameriku po ročním pobytu. Jinak ji vidí za pět let. A ještě jinak o Američanech a Americe soudí po desítiletích. Slavný anglický romanopisec Charles Dickens se kajícně přiznal, že nikdy nepřestal litovati autorství spisku The American Notes, do něhož načrtl své dojmy z přednáškové cesty po Spojených státech. Přesvědčil se, že o Americe soudil křivě, povrchně.

Kromě Náprstka, Pastora, Mráčka a Klácela, znal jsem snad všechny žurnalistické průbojníky osobně, mnohé dů-

věrně, dopisuje si s nimi. Tak trpasličí byly poměry před 30—40 lety, že bylo možno veřejně činné muže směstnat pod jednu střechu, ne-li posaditi je okolo jednoho stolu. Politikové, advokáti, učitelky, lékaři a finančníci se teprve rodili nebo chodili do školy, když Jonášové, Šnajdrové, Zdrůbkové a Paldové vévodili české Americe.

Proč jsem nenazval knihu Čechoslováci v Americe? Protože až do revoluce Čech a Slovák žil i v Americe každý svým osobitým způsobem, buduje si — každý pro sebe — kostely, školy a národní domy, organisuje si své vlastní spolky, jda za svou vlastní ideologií, tvoře své osobité dějiny.

Dal jsem si prozkoumat archivy Slavie, Dennice novověku, Pokroku západu, Hlasu Jednoty svobodomyslných, Vesmíru a Američana. Slavii r. 1910 probral (pro spis Padesát let českého tisku v Americe) Otakar Lier; musil jeti z New Yorku až do Racina, kde tehdy Slavie vycházela. Dennici novověku prohlédl F. J. Kuták, redaktor clevelandského Světa; Pokrok západu moje žena. Růžena Rosická mi dala k disposici všechny zachované ročníky Pokroku západu. Časopis tento je nyní uložen v Národním museu v Praze. Redaktor Karel Leitner hledal v New Yorských listech z let války, a dr. V. Wofek v zaniklém deníku Hlasu lidu. Horlivý sběratel starých časopisů, Václav Křivan z Clevelandu, zapůjčil Vesmír a Američana. Mimo to prozkoumány Americké Květy (1884 až 1887) a kalendář Amerikán od r. 1878. Dr. Miloš Lier v pražských knihovnách a museích podrobil zevrubné prohlídce časopisy a publikace z let 1848—1860. Šlo mi o to, aby se nepřehlédla žádná důležitější věc o vystěhovalectví do Ameriky. Dr. Lier prozkoumal tyto časopisy (po práci téměř tříměsíční): Havlíčkovy Pražské noviny 1847, 1848; Národní noviny 1848, 1849, 1850 a jejich Večerní list 1849; Slovana 1850 a 1851; Tylova Pražského posla 1846 (I.), 1847 (II.), 1848, 1849, 1851 (I.), 1852 (II.); Wjdenského posla 1848 (č. 1, 2); Ohéralův Týdeník 1848; Ranní list 1848; Swatováclavské poselství 1848; Česko-Slowanský wlastenecký dennjk 1848; Lípu slovanskou 1848, 1849; Wlastenecký

deník 1848, 1849; Wesnické nowiny 1849; Polabského Slowana 1848; Moravské Národní noviny 1849; Svornost 1849; Pražský wečerní list 1848, 1849, 1850, 1851; Constitutionelle Allgemeine Zeitung von Böhmen 1848, 1849; Moravské noviny 1849; Posla z Prahy 1860; Pražské noviny 1860; Čas 1860; Obecné listy naučné 1860; Poutníka od Otavy 1860; Týdeník, časopis pro hospodářství 1853; Hospodářské noviny 1854, 1855, 1856, 1857, 1858, 1859, 1861. „Hledání v těchto listech bylo valně ztíženo tím, že většina jich vůbec nemá rejstříků, takže bylo nutno celý ročník obyčejně prohledati stranu za stranou. Nalezený materiál však nikdy nebyl v poměru k času hledáním ztrávenému. Třeba ještě poznamenati, že v letech 1852—1860 neměli v Čechách žádných národních novin politických. Vycházely jen Pražské noviny, orgán vládní. Podle Vašeho přání vypsal jsem zajímavější zprávy ze Slowana amerikánského (z roku 1860 a 1861 z čísel, jež se tam nalézají) a Národních novin (1860 čís. 30, 45, 47; více čísel u Náprstků není). Statistiku jsem vypsal, odkud jsem mohl. Byly to jednak zprávy z oboru statistiky (Mittheilungen aus dem Gebiete der Statistik) vydávané ústřední komisí statistickou ve Vídni, jednak práce dra Buzka, Auswanderungsproblem. Mimo to jsem připojil z práce Schmidtovy v Mischlerově-Ulbrichově Státovědeckém sborníku zákonodárnou úpravu vystěhovalectví. Všechny tyto práce jsou německé."

Hojně jsem kořistil ze svých vlastních poznámek, z výstřižků a ze své sbírky angloamerických tiskopisů o českých a slovenských věcech. V portfoliu se našly zápisky dvacet i víc let staré.

Netajím se tím, že jsou v díle četné mezery a nedostatky. Leč při nejlepší vůli nebylo vždy možno mezery vyplnit a nedostatky opravit. Spolkové protokoly, jež by leckterou událost z ranných let mohly osvětliti, jsou pryč a nikdo neví, kam se poděly. Nově utvořené spolky se nestaraly o práci svých předchůdců. Après nous le déluge! V New Yorku nejstarší zachovaný protokol je zápis Slovanské lípy (1860). Kore-

spondence se nesbírala a neuschovávala. Staré časopisy se vyhazovaly na smetiště, jak se zdá, jen proto, že byly staré. Ničeny starožitné tiskopisy. Je ztracen Americký kalendář, vyšlý roku 1861 v St. Louisu. Jsou ztraceny Klácelovy brožury. A kdyby nebylo amerického biblického musea, byla by ztracena první knížka tištěná tu v české řeči. Kdo zachránil první číslo prvních novin (Slowana amerikánského)? Amerika? Ne. Náprstkovo museum. Mezi 1847—1860 zde žilo několik pera schopných lidí. Ku podivu, ani jeden Vavák se nenašel mezi nimi. Kdyby nebylo bývalo Vojty Náprstka, ani bychom nevěděli, jak se jmenoval a kdy byl založen první spolek a kdo byli jeho členové. Mimo to badateli scházejí nezbytné životopisy pionérů, místopisy osad, dějiny významných spolků, sebrané spisy literátů a vzpomínky žurnalistů. Podstatnou částí českoamerické literatury jsou kalendáře a památníky. Pohříchu málokterý památník má dokumentární, natož literární cenu. Památníky nesou obojek spolků, byvše vydány buď za účely agitačními, nebo reklamními.

Sčítání z r. 1920 a 1910 je kostrou kapitoly: Statistika. Hojně čerpáno z monumentálního sborníku Reports of the Immigration Commission, jinak známého jménem Senate Documents. Ve 42 objemných svazcích je v těchto reportech uložen materiál o přistěhovalecké otázce, jaký se nenajde nikde jinde. Kdo není aspoň povrchně seznámen s obsahem těchto 42 knih, nemůže psáti věcně o tomto předmětu. Doplňkem a korektivem úředního censu a výše uvedených Reports of the Immigration Commission jsou výroční zprávy (annual reports), jež přistěhovalecký komisař zasílá ministerstvu práce (Secretary of Labor) do Washingtonu.

Jeremiah W. Jenks a W. Jett Lauck, jejichž spis The Immigration Problem, a study of American immigration conditions and needs, je citován, jsou uznaní sociologové a statistikové. Prof. Lauck byl jedním z přispěvatelů do Reports of the Immigration Commission. Psal o tématě průmysl a přistěhovalci.

Rev. Paul Fox (původem Polák), pastor kostela sv. Pavla v Baltimore, je autorem knihy The Poles in America (139

str.). Pilného kronikáře mají Poláci v osobě katolického faráře Waclawa Kruszky, jehož obsažná práce Historya Polska w Ameryce vyšla v Milwaukee roku 1905. Amerikanisační výbor v Clevelandě vydal r. 1919 The Poles of Cleveland od Charles Wellesley Coultera (42 str.). William Isaac Thomas a F. Znaniecki sepsali The Polish peasant in Europe and America, monograph of an immigrant group (1918—1920), E. H. Lewinski-Corwin spisek The Poles in America (11 str.). Spisek Lewinského-Corwina vydala korporace America's Making, Inc.

Slováci dosud marně čekají na svého dějepisce. Měl by se učinit počátek s dějinami předních podpůrných spolků. A až monografie těchto organisací budou hotovy, mohlo by se přikročiti k souborné studii o immigraci. Jediné spisy dějepisné jsou P. V. Rovnianka: Zápisky za živa pochovaného (336 str.), Dejiny binghamtonských Slovákov za dobu štyridsať rokov, 1879—1919 (439 str.) a Dejiny I. r. k. Slovenské jednoty.

O Jihoslovanech máme dvě anglické příručky: The Jugoslavs of Cleveland, with a brief sketch of their historical and political background (30 str.) a The Jugoslavs in the United States of America (30 str.). Spisovatelkou prvého tiskopisu je Eleonora E. Ledbetterová, knihovnice v Clevelandu. Druhý spisek je příležitostný, byv přichystán pro národopisnou výstavku America's Making, Inc. Dvě práce v mateřském jazyku se chystají. Rev. D. Krmpotić z Kansas City sbírá data o chorvátských pionýrech a Slovenska narodna podporna jednota chystá dějiny Slovinců. Vrátiv se z cest po Americe, vydal slovinský kněz Jiří Trunk spis o svých krajanech za mořem. Trunkova práce je turistická a tím je řečeno vše. Žádoucí informace dali Ivan Mladineo (Chorvat) a Rainer Hlacha (Slovinec). Oba jsou žurnalisté přidělení jihoslovanské úřadovně Foreign Language Information Service.

O přistěhovalcích z ruských zemí známe tyto tiskopisy v angličtině: The Russians and Ruthenians in America (155 str.), dílo profesora sociologie v Dartmouth College, Jerome

Davise. Guide Book to the exhibit of Russian section of America's Making (35 str.) — s užitečnými daty. George Andreyko, Ukrainians and their part in America's Making. Prepared and issued under the authority of the committee representing Ukrainian immigrants of the America's Making exposition (4 str.). The Carpatho-Russians (8 str.), Mark Villchur, Our World, listopad 1923. Za spolehlivé zprávy o podkarpatských Rusech děkuje spisovatel redaktorovi ruských novin v New Yorku Viktoru Hladíkovi.

O Bulharech spisovatele informoval redaktor časopisu Naroden Glas a směnárník A. Angelinoff z New Yorku. Některé údaje vzaty z bulharsko-amerického kalendáře a z Year book of the Churches na r. 1923.

Informace o lužických Srbech získány od rev. Hermana Schmidta, pastora ev. luterského kostela sv. Pavla v Serbinu; od E. T. Simmanga, společníka právnické firmy Watson & Simmang v Giddings; od I. J. Černoška, lékárníka ze Schulenburgu, a od Josefa Wondrashe, pozemkového jednatele z Caldwell. Všichni tito pánové jsou z Texasu.

Frank J. Nájemník, C. E. v New Yorku, kreslil pro tuto knihu mapky. Tajemník ministerstva zahraničí Stanislav Klíma, Dr. Jaroslav Kraus v New Yorku a univ. profesoři Dr. E. Smetánka a Dr. V. Tille v Praze čtli se mnou rukopis neb sazbu. MUDr. Štýbr a předsednictvo Národní Rady Československé věnovali knize svoji péči, Náprstkovo museum v Praze nabídlo ochotně všechen svůj materiál. Všem jim srdečně děkuji.

V New Yorku, dne 20. října 1925.

Tomáš Čapek

KAPITOLA I.

AMERIČTÍ SLOVANÉ.

Slovan dělník. — Slovanského dělníka najdeš všude, kde se těží uhlí a ruda, kde trčí tovární komín, kde se kuje železo a ocel, kde prýští olej, kde se pálí koks. Najdeš ho u sálajících pecí v Connellsville, v hutích v Bessemeru, McKeesportu, Pittsburghu, Gary, Clevelandu, Bridgeportu, v kamenných lomech, v jatkách v Chicagu, Omaze a Kansas City, ve slevárnách, v železárnách, kotlárnách, ocelárnách, mostárnách, rourovnách, válcovnách, hospodářských strojírnách, ve výrobě nástrojů, nýtů a šroubů, kolejnic, drátu, plechu, vodovodů a plynovodů, v průmyslu chemickém a elektrotechnickém. Těžba uhlí a zpracování kovů (prvovýroba, t. j. basic industry) poskytují hlavní zdroj výživy. Ve schuylkillské (Pennsylvania) uhelné pánvi bylo až do roku 1880 anglicky mluvících horníků (Irů, Angličanů, Skotů, Welšanů) 93%, Slovanů 3%.[1]) Za deset let se napočetlo 31% Slovanů a 67% anglicky mluvících uhlokopů. Roku 1900 bylo už Slovanů 54% a anglicky mluvících havířů 44%.

Slované ze 60% náleželi do třídy nádeníků (common laborers) a zemědělských podruhů (farm laborers). Poláci dodali skoro desetinu všech dělnických sil činných v prvotní výrobě. Po Polácích přišli Slováci a jižní Italové. Kvota Maďarů, Litvanů a Chorvatů byla také v prvotní výrobě nadprůměrná. Před nemnoha lety nádenictví na drahách a

[1]) Frank Julian Warne: The Slav invasion and the mine workers, str. 55.

stavebních pracích v městě i na venkově konali Irové. V přítomné době jsou v nádenictví nejčinnější v pořadí, jak je jmenujeme: jižní Italové, severní Italové, Chorvati, Poláci a Řekové. Angličana a Němce v konstrukčních táborech (camps) nenajdeme; Čecha výjimkou. Na jižní Italy připadá nádeničiny třetina, na severní Italy a Chorvaty po desetině, na Řeky, Poláky a Bulhary po dvacetině. Kdežto se Rumuni stahují do středních států, na jih a jihozápad, Slováci, Rusové, Poláci, Maďaři, Litvané a Jihoslované dávají přednost východu. Na jihu nádenickou práci zastávají černoši.[1])

Na podzim r. 1921 se konaly v New Yorku za spoluúčasti školních úřadů národopisné výstavky a slavnosti, jejichž účelem bylo názorně ukázat, čím přistěhovalé kmeny přispěly k vybudování Ameriky (America's Making). Slované byli zastoupeni všichni, účast Čechoslováků byla velkolepá, dojem jejich národních tanců a sokolských cvičení nezapomenutelný. Jakou hřivnu na oltář nové vlasti přinesli Slované? Idealism? Demokracii? Umění? Ano. Ale nejcennější dar Slovana byly jeho mozolné ruce.

Přímořan — Dalmatinec a Slovinec — i v Americe zůstal věren oblíbenému zaměstnání předků: rybaření, plavectví, ovocnictví. V tom se právě liší od vnitrozemního Slovana. Čechovi, který přišel brzo, dokud půda byla laciná, poštěstilo se uniknouti spárům průmyslu a věnovati se orbě. V menší míře než Čech provozuje farmářství Polák, Rus a Slovák.

Kdo se zasloužil víc o rozvět masařského průmyslu než slovanský dělník? Čeští řezníci se objevili v chicagských jatkách (stockyards, slaughter-houses, abattoirs) r. 1882. Poláci se přihlásili o pět let později, r. 1887. Se Slováky, Rusíny, Maďary, Slovinci a Srbochorvaty se v závodech masařských baronů Armoura, Swifta a Morrise shledáváme až po r. 1890. Češi a Poláci zachovali si v masném průmyslu pře-

[1]) Jeremiah W. Jenks a W. Jett Lauck: The Immigration Problem, str. 181.

vahu až asi do r. 1900, kdy nastala záplava čerstvých přibylců. Tím se vysvětluje, proč v každém městě, kde se vzmohl jatkářský průmysl, jako v Chicagu, Omaze (South Omaha), Kansas City (Kans.), St. Joseph (Mo.), Fort Worth (Tex.), St. Louis (Ill.), nacházíme silné skupiny Slovanů.[1])

Stará či nová immigrace? — Statistikové rozeznávají starou a novou immigraci. Plemena usazená před 1883 se započítávají do staré immigrace. Jsou to Angličané, Irové, Skotové, Welšané, Belgičané, Dánové, Francouzové, Němci, Holanďané, Norové, Švédové, Švýcaři. Kdo přišel po roce 1883, je řaděn mezi nové přistěhovalce. Čechy a Moravany někteří statistikové zahrnují do staré, jiní do nové immigrace. Novodobá pochází z Ruska, Polska, Italie, Rakousko-Uherska a balkánských zemí.

Příčiny stěhování. — Lidé se stěhovali z příčin a) hospodářských (chlebových), b) náboženských, c) politických. Politická immigrace z Čech po osmačtyřicátém roce byla čestná, ale početně nepatrná. Z náboženských pohnutek přijížděli před válkou Židé a Arméni.

Příčiny hospodářské jsou: hlad po půdě, nedostatečný výnos a výměr půdy, primitivní obdělávání půdy, nízké mzdy, nedostatek práce, vysoké daně, tajné i veřejné svádění ke stěhování a (za panství evropského militarismu) deserce branců před vojenskou službou.

Stěhování není věcí osobního nebo stavovského vrtochu. Řídí se zákonem, netištěným sice v žádném zákoníku, nicméně existujícím, zákonem o nabídce a poptávce (law of supply and demand). V Irsku se neurodí brambory, a úřady zaznamenávají vzestup přistěhovalectva odtud. Rusko zaujme nepřátelské stanovisko k Židům, desetitisíce příslušníků tohoto plemene prchají za moře. Hospodářská krise, jež dolehla na Ameriku roku 1908, způsobila naráz odliv přistěhovalectva. Stoupne spotřeba uhlí, a neviditelná ruka zákona

[1]) Sen. Doc. sv. 75, str. 17, kap. Packing Industry.

o nabídce a poptávce kývne na dělníka; netrvá dlouho, a on ťuká na vrata Ameriky. Přádelny v Yonkers nebo v Patersonu dostanou velké objednávky, a tkalci z Birminghamu nebo z Lyonu jedou do Ameriky. Zase je uveden v pohyb zákon o nabídce a poptávce.

K d o s e s t ě h o v a l? — Plemena vládnoucí se nestěhovala tak živelně jako plemena poddaná. Které třídy prchaly ze staré carské říše? Poláci a Židé. Ruských Slovanů přijelo v r. 1903 43.000 a z toho 40.000 připadlo na Poláky. Ve stejné, ne-li ve větší míře než na Polácích se pravda toho potvrzovala na Litvanech, Finech a Židech. Ale proč choditi do Ruska pro důkazy? Všimněme si bližšího nám Rakouska. Dvacet milionů rakousko-uherských Slovanů poslalo r. 1903 do Spojených států 130.000 soukmenovců. Srovnáme-li obyvatelstvo Ruska a Rakouska, měli jsme dostat ten rok z prvně jmenovaného státu 450.000 příslušníků. Němci byli v Rakousku živlem panujícím a Slované se stěhovali. Kdo prchal z Uher a přičleněných zemí? Nejvíce Slováci na severu a hospodářsky vyssávaní Srbochorvati na jihu. Maďaři z domova též utíkali, nikoliv však v takovém počtu jako jejich porobenci. V souhlase s touto skutečností se vylidňovalo uherské Rumunsko, ale z rumunského království stěhovali se jen Židé. Stěhovavá nemoc nejkrutěji řádila mezi nesvobodnými Rusíny v Haliči.

Kdo se stěhoval? Stěhoval se ten, koho Amerika potřebovala. Profesoři, bankéři, továrníci, generálové, ministerské excellence zůstávali doma nebo přijížděli na podívanou. Kdo dovedl zacházeti s jehlou, pilou, hornickým kladivem, zednickou lžicí nebo sochorem, byl vítán, neb ho země potřebovala.

Že názor, jako by jen méně cenné živly táhly za moře a vybranější zůstávaly doma, je klamný, potvrzují souhlasně sociologové, kteří studovali vystěhovaleckou otázku na obou stranách okeánu.

„Kdo pak sem z Čech přichází?“ táže se profesor z Prahy. A schovav se za široká záda „vynikajícího žurnalisty v Cle-

velandě usedlého", odpoví na otázku k své spokojenosti takto: „Vždyť jsou to odpadky!"[1])

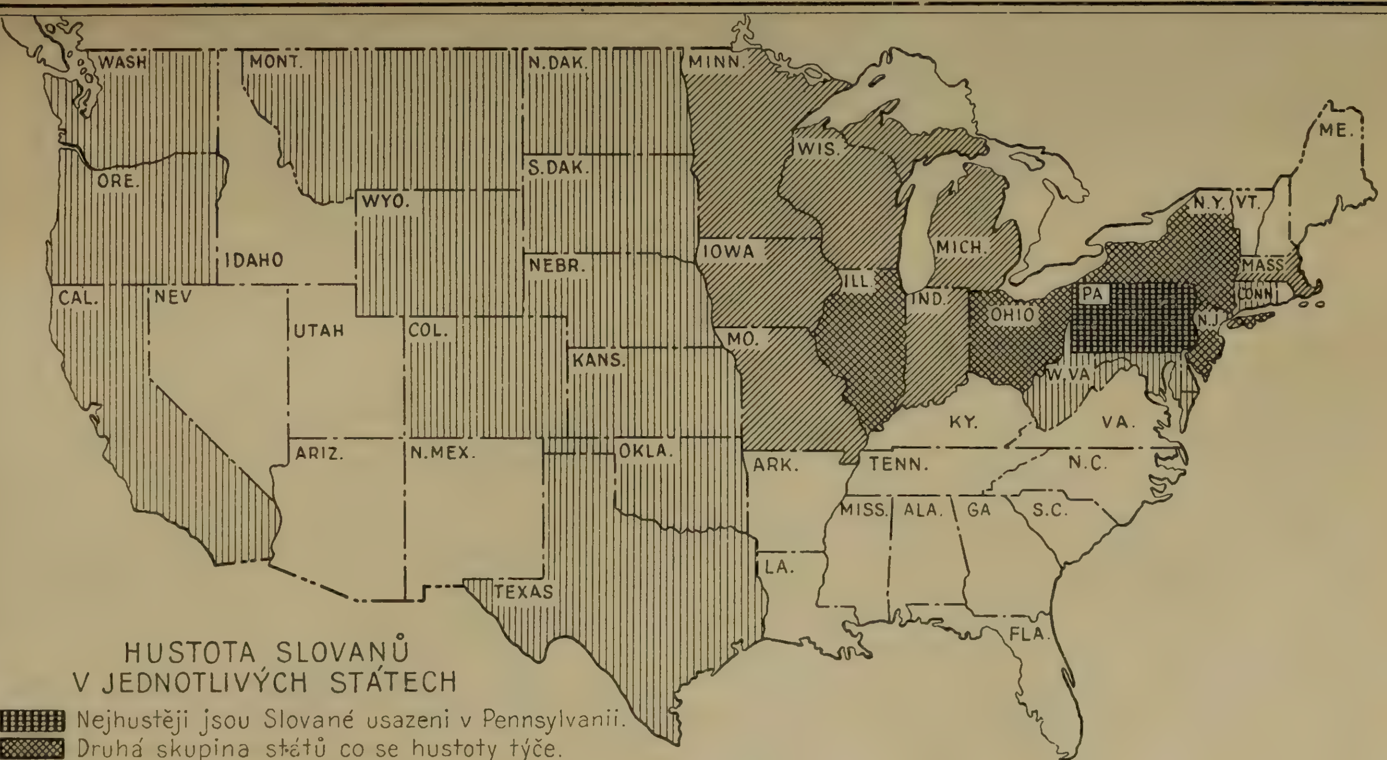
Právě takové „odpadky", jaké jsme dostávali z historických českých zemí, sem přicházely odjinud — z Německa, Irska, Rakouska, Francie. Ne odpadky, nýbrž hospodářsky nejcennější třídy prchaly za moře: maloživnostníci, domácí a zemědělská čeleď, zchudlí rolníci, chalupníci, podruzi a nádeníci. Zkrátka, míza národa a státu. Proletář starého Rakouska, jenž v houfech putoval za prací do Saska a do jižních Rakous, nemohl se měřit ani vzděláním, ani majetkem s vystěhovalcem do zámoří. Sama cesta přes okeán vyžadovala finančních prostředků, jimiž nevládl rakouský dělník. A nejen to, do Ameriky byl a je přístup dovolen jen osobám tělesně i duševně zdravým. Mrzáci a žebráci (paupers) a lidé všelijak zatížení byli a jsou zákonem vyloučeni.

Roku 1905 se přistěhovalo 52.368 Slováků. Kolik bylo z nich školních inteligentů? Devatenáct osob, z nichž 9 bylo hudebníků. U Čechů byl poměr fysických dělníků ke školní inteligenci (professionals) o poznání příznivější; ale jen o poznání. Nádeníků (laborers) bylo 1.437, čeledi (servants) 2.006, řemeslníků 2.826, osob profesionelních 110. Poláci ten rok (1905) měli 102.437 příchozích a z nich všeho všudy 160 inteligentů, 49 hudebníků a 30 duchovních!

Malý počet školní inteligence je tím nápadnější, srovnáme-li hlášená povolání Němců a hlášená povolání Slovanů v desítiletí mezi 1899—1910. Za ta leta vykázali Češi a Moravané 808 profesionalistů na 100.189 přistěhovalých. Němci na 754.375 přistěhovalých jich vykázali 16.234. Jistě nápadný nepoměr mezi Čechy a Němci. A což Poláci? Přes to, že jejich immigrantů bylo o 200.000 víc než Němců, měli proti německým 16.234 jen 1.332 školních inteligentů!

Kde chyběla školní inteligence, tam zákon o dodávce a spotřebě vytvořil inteligenci z lidu. Který slovanský předák není self-made man?

[1]) Dr. Vladimír Novák: Z cest po Spojených státech Severní Ameriky. V Praze, 1900, str. 50.

HUSTOTA SLOVANŮ
V JEDNOTLIVÝCH STÁTECH
Nejhustěji jsou Slované usazeni v Pennsylvanii.
Druhá skupina států co se hustoty týče.
Třetí skupina
Čtvrtá skupina
Poměrně nepatrný počet Slovanů žije v těchto státech.
WASH.
MONT.
N.DAK.
MINN.
ME.
ORE.
S.DAK.
WIS.
WYO.
N.Y.
VT.
IDAHO
IOWA
MICH.
NEBR.
MASS.
CAL.
NEV
ILL.
IND.
PA
OHIO
CONN.
UTAH
COL.
N.J.
MO.
KANS.
W.VA.
KY.
VA.
ARIZ.
N.MEX.
OKLA.
ARK.
TENN.
N.C.
MISS.
ALA.
GA
S.C.
LA.
TEXAS
FLA.

Jak se tvořila sídliště? — Slovanské kolonie mají všechny stejný vznik a ráz. První na místě byl krčmář a majitel noclehárny. Za ním přišel řezník, grocerista, pekař. Když středisko vzrostlo, povolal se kněz a stavěl se kostel a farní škola. Časem se organisoval odbor podpůrného spolku, velenutná opatření, neboť práce byla nebezpečná a smrt a úraz číhaly na dělníka při každém kroku. Neznaje anglicky nebo nedůvěřuje americké bance, svěřoval dělník svoje úspory do úschovy (opatrování) krčmáři, majiteli noclehárny nebo strávního domu (boarding house-keeper), někdy grocceristovi. Bórdingbós (boarding boss) svým nocleháříům obstarával peněžní zásilky do starého kraje. Z tohoto primitivního zařízení se časem vyklubal notář a směnárník; směnárník pak avansoval mutatis mutandis na bankéře, foreign exchange banker.

Krčmy, pijatika a až tři dny trvající veselí při svatbách a křtinách, krvavé bitky farníků za kněze a proti knězi těžce poškozovaly pověst Slovanů. Život v noclehárnách, kde přespávali ženatí i neženatí po kasárensku, ale bez kasárenské discipliny, míval neblahé následky. Kdo žil po kasárensku, kdo dojížděl do Ameriky na sezonní práci, kdo i v Americe putoval s místa na místo za výdělkem, kdo na jedné straně zem obohacoval svou prací a na druhé straně ji ochuzoval tím, že výtěžek této práce posílal do Evropy, byl nazýván potupně Hun, Hunky, Hunkey. Na koho se slova Hun, Hunkey, Hungarian vztahovala? Ne vždycky na Uhry. Označovala se jimi spíše třída než národnost. Pennsylvánci bez rozmyslu řadili mezi Hunkey i Poláky, Litvany, ba dokonce i odlišného Jihoitala. Maďaři hněvivě tuto přezdívku od sebe odmítali, tvrdíce, že patří na adresu Slováků. Ale ti se k ní též nechtěli znát; jsou Slováci, ne Huni, Hungarians. A skutečně soudnější veřejnost časem přestala Slováky házet do uherského pytle.

U některých plemen zarážela disparita v počtu mužů a žen. Kdo přijel s rodinou, ten byl klasifikován jako žádoucí přistěhovalec. Kdo naproti tomu přijel sám, nechávaje ženu a děti

doma, upadl v podezření, že jede do Ameriky na výdělek, že se nemíní trvale usaditi. Takového vyděděnce sociologové zařadili do černé rubriky méně žádoucích nebo docela nežádoucích příchozích. Že toto třídění bylo nespravedlivé, leží na bíledni. Nebylo-li už to znamením těžké sociální křivdy, že živitel musil jíti za chlebem do ciziny? A křivda byla tím těžší, neměl-li dělník dost prostředků, aby vzal s sebou rodinu. Neboť tím, že byl manžel násilně vyrván z umravňujícího vlivu domácího krbu, vznikla nová společenská zla: manželská nevěra na obou stranách (případy, že muž a žena žili odloučeně, on v Americe, ona v Evropě, deset i více let, nebývaly vzácností), rozvody, pohlavní nemoci, pijáctví, bídný a jen na živočišných potřebách přestávající život mužů v nehygienických noclehárnách a strávních domech.[1])

Rasové předsudky. — Je ovšem přirozeno, že se příslušníci různých kmenů ani za mořem nedovedou zbavit předsudků rasových. Otázali-li jste se Litvana, je-li polské národnosti, uviděli jste, jak prudce, ba hněvivě vám odpověděl, že není Slovan. O nějakém bratříčkování mezi Slovákem a Polákem nebylo před válkou řeči v továrně ani mimo ni. Když jste se dali do hovoru, řekněme, s Litvanem nebo Polákem o starokrajových nebo amerických poměrech, jistě vám řekl (považoval-li vás za Američana) asi toto: Z Litvy se do Ameriky stěhují jen nejchudší a nejnevzdělanější lidé. Ach, měl byste vidět ty chlapíky, kteří zůstávají doma, tu byste poznal, kdo Litvané jsou! Vůbec je známo, že každý přistěhovalec se snaží ukázat před Američanem v nejlepším světle, dobrovolně se pokoří, jen když stará otčina tím srovnáním získá lesk.

Který vlivný list byl Slovanům nakloněn? Ani jeden. Slované neměli obránců, ale zato mnoho závistníků, ba hanobitelů skrytých i nepřetvařujících se.

[1]) Sen. Doc. sv. 20, str. 47, tabulka 12. Immigration to the United States by sex and by race or people, during the fiscal years 1899 to 1910 incl.

M a l ý z á j e m o p o l i t i c k é v ě c i. — V politickém životě nové vlasti Slovan dlouho nechtěl míti účast. Byl lhostejný, trpně pohlížeje na vřavu volební jako na něco, co se ho netýkalo. O to, aby získal americké občanství, se hrubě nestaral. Známe krajany, kteří v Americe žijí desítiletí a nejsou občany. Redaktoři burcovali lid, učili ho svrchovaně si ceniti hodnost amerického občanství; nabádali ho, aby chodil k zápisu (registration), aby se účastnil předvoleb (primaries). Předělávat rakouské poddané ve svobodné americké občany byla práce nesnadná, nevděčná a přečasto marná. U starších lidí bylo zvlášť těžko, ne-li nemožno vzbuditi zájem o veřejné záležitosti. Lidovýchovnou práci mařila lhostejnost, nechuť i nedůvěra k novým věcem, neznalost angličtiny, a což je nejhorší, kusé nebo docela žádné vědomosti politické z domova. „Což bych já u voleb dělal; vždyť se to beze mne také spraví," bývala obvyklá výmluva. Nejednou se přihodilo, že krajan, když se ucházel o úřad, odvolávaje se při tom na sílu českého živlu v té neb oné wardě nebo volebním okresu, byl odbyt irským politickým bossem slovy: „Ano, je pravda, že vás Čechů žije ve wardě tolik, kolik udáváte. Ale kolik je vás občanů a kolik registrovaných voličů?" Proti takové trpké pravdě bylo těžko argumentovati. „Jest mnoho Čechů ještě zaznamenáno za Rakušany a mnoho též za Američany, jak se totiž ráda nechává zapisovati mládež zde rozená. Mnoho Čechů pak se nenechalo registrovati, však ztěží přece sehnalo by se jen v celé západní straně velikého toho města (Chicaga), kde všickni téměř Čechové žijí, ztěží pravíme, sehnalo by se 2.000 voličů. A to je málo na 40.000 českého obyvatelstva."[1])

Americké volební úřady bylo třeba vychovávati, že jsme Češi a ne Rakušané, jak vysvítá z tohoto případu:

Na podzim r. 1900 se odebral spisovatel k voličskému zápisu v 11. volebním okrsku v New Yorku. Když se ho písař registračního sboru tázal, kde se narodil, odpověděl, že v Bo-

[1]) Svornost, 14. dubna 1886.

hemia. Písař Charles P. Hochherz (ať si čtenář všimne jména) vepsal do registračního archu: Austria. Spisovatel protestoval, řka v podstatě asi toto: „Když k vám přijde Ir, nezapíšete ho, že se narodil v Anglii. Poměr Čech k Rakousku je skoro týž jako Irska k Anglii, a já trvám na svém právu, abych byl registrován jako Čech a ne jako Rakušan." Když se většina registračních soudců přidala k stanovisku Hochherzovu, odepřel spisovatel zápis a vyzvedl si proti registračním soudcům mandamus. Případ nesmírně pobouřil voliče české národnosti v New Yorku a svolána protestní schůze do „Národní budovy".[1]) Všechny tehdy v městě vycházející noviny — anglické, německé i české — se o věci rozepsaly. Zvláště N. Y. Staatszeitung byl pohoršen. Ještě tací sýčkové prý nám scházeli, napsal. Slyšení o mandamusu ustanoveno před soudce Freedmana (opět si všimněte jména). Soudce rozhodl, že Čechové jsou Rakušané, ježto příslušejí do rakouské říše. Spisovatel se nedal rozhodnutím soudcovým v svém přesvědčení zviklati. Umínil si, že jednou pro vždy učiní přítrž zvůli jistých rádoby Američanů, kteří terorisovali neuvědomělé a bojácné české voliče. V zimě 1901 zasedl státní sněm v Albany, a k tomu se obrátil s osnovou zákona, který dával naturalisovaným občanům právo dát se registrovat podle mateřské řeči voličovy a ne podle někdejšího politického příslušenství. Dne 6. března referoval přátelsky nakloněný senátor Dowling (pozdější soudce vrchního soudu): „Předloha byla včera na senátním kalendáři. Přes odpor proti ní mohu vám s potěšením oznámiti, že jsem ji šťastně obhájil a dostala se k třetímu čtení." Odpor, o němž se Dowling zmínil, byl učiněn od senátora Elsberga. Zas to jméno! Leč marné byly pletichy odpůrců, guvernér Odell předlohu podepsal a krajanům v New Yorku se stalo konečně po právu.[1])

O státní občanství, jak ani jinak mysliti nelze, projevily nejhorlivější zájem severské vyspělejší kmeny. Kdo přijel

[1]) N. Y. listy, 21. října 1900.

jako školní analfabet, ten zůstal i politickým analfabetem. Švédové, Irové a Finové se nejpilněji hlásili o občanství. Víc než třetina Čechů, Moravanů, Dánů, Němců, Norů, Skotů přijala americkou státní příslušnost po pobytu desíti let a více. Že slova „severské vyspělejší kmeny" nejsou frází, ale drsnou skutečností, vidíme na amerických Norech (Norwegians). Norové jsou usedlí v Americe sto let; my pětasedmdesát let. Norů se odhaduje na půl druhého milionu; nás Čechoslováků je málem též tolik. Mezi přistěhovalými Nory není člověka, který by nedovedl číst a psát. Srovnáme-li naše úspěchy v politice s jejich výkony na tomto poli, jsme zahanbeni. Norové mají nyní 4 senátory Spojených států (my jsme se nevzmohli ani na jednoho) ; mají 9 kongresníků (my jsme dosud dovedli zvoliti do poslanecké sněmovny všeho všudy 4 nebo 5 poslanců) ; dali různým státům 44 guvernérů (my se můžeme pochlubit jedním místoguvernérem) ; kromě toho mají množství členů státních sněmů, soudců, veřejných žalobců a vlivných místních úředníků.

„Slovanský stát" Pennsylvania volí do kongresu 36 poslanců. Kolik z nich je Slovanů? Nevíme o žádném. Zřídka kdy se některý dostane do státní legislatury. Rekord Slováků za čtyřicetiletého pobývání v Pennsylvanii jsou dva státní poslanci do legislatury: Steve Babej, jenž kandidoval ze South Sharon, a Juraj A. Hricko z Olyphantu. „V americkej politike ľudia naši sú zaostalí a nevyvinujú žiadnu činnosť, alebo len nedostatečnú... nekonáme svoju povinnosť, nejdeme ani voliť, trebárs toto je tým najväčším právom každého občana ..." [1])

B i b l i o g r a f i e. — Informační spisy o Slovanech byly vydány v posledních třiceti letech. Byl čas, kdy jsme každou anglickou knížku o slovanských věcech pokládali za velikou a radostnou událost. Dnes bychom všechny spisy o literatuře, životě a politických poměrech jedné anebo druhé slovanské větve nepostačili číst, tak živý zájem vznikl o nás v angloamerickém světě. Co je o Rusku napsáno od revoluce knih!

[1]) Obrana, Scranton, Pa., 14. listopadu 1924.

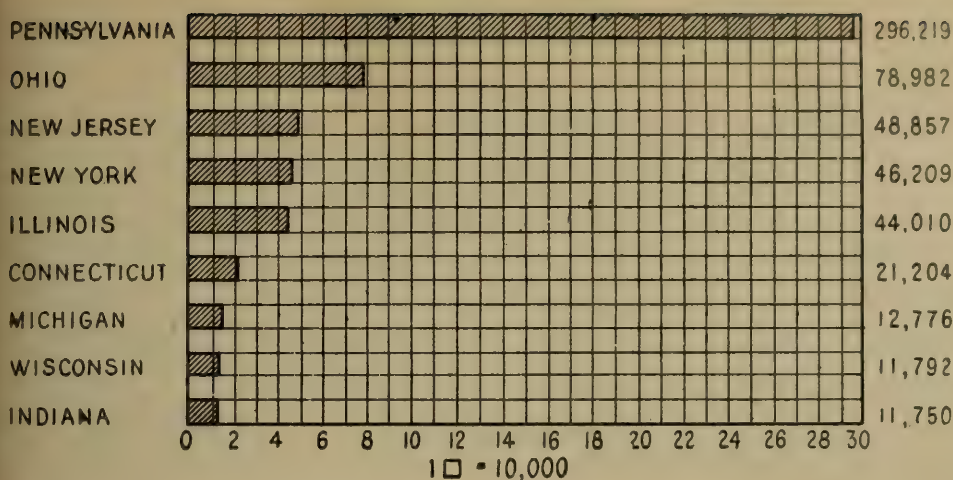
Tolstoj je Američanům skoro tak dobře znám jako Longfellow, Holmes nebo Lowell. Jeden čas jsme v Americe žili ve znamení Tolstoj craze — fantění se po Tolstém. Denní, týdenní a měsíční listy se hemžily výklady a kritikou spisů Tolstého. Kdo v Rusku cestoval, býval vyzván, aby o tom napsal knihu; kdo tam nebyl, psal o tom, co slyšel. Starší čtenáři se budou pamatovat na sensaci, kterou v americkém tisku způsobil vydavatel měsíčníku Century tím, že poslal cestovatele Kennana, provázeného vynikajícím ilustrátorem, na Rus. Výprava stála značné peníze, ale vyplatila se. Každý dychtil poučiti se o carské říši, jmenovitě o tom, jak se političtí provinilci dopravovali na Sibiř. Century tehdy sebevědomě napsala, že Angloameričané byli první, kteří posvítili lucernou do nejtemnějšího Ruska. Židovská otázka, velmi ožehavá pro Ameriku z příčin nucené emigrace, a rusko-japonská válka byly události, jež samy o sobě vzbudily úžasnou spoustu knih na anglickém a americkém trhu. Obraz současného Ruska byl tak ponurý, jako Vereščaginovy výjevy z bitev. Dříve Angličané a Američané znávali ruskou literaturu z francouzských překladů. Překládalo se totiž z překladů; leč poslední leta vychovala množství výborných znalců ruštiny a jiných slovanských jazyků.

Obsažná literatura vznikla o Balkáně. Angličané tuto sopečnou oblast nazývají Near East, t. j. Blízký Východ.

Ačkoliv známá neštěstí Polsky zavdala podnět k četným pracím dějepisným i politickým ve všech evropských jazycích, tedy i anglickém, nelze přece říci, že by bylo polské písemnictví bývalo všeobecně známo dříve, než se Sienkiewicz objevil v anglickém rouše. Tento spisovatel otevřel Američanům bránu do polské prósy. Dnes je Sienkiewicz tak oblíben a čten jako ruští spisovatelé.

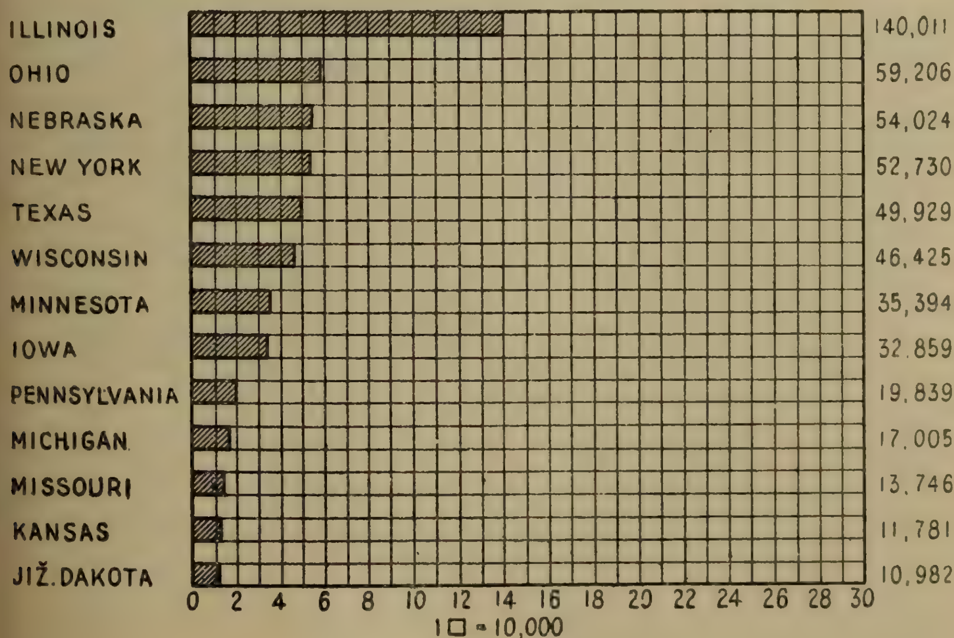
To, co vyšlo tiskem o Češích v anglickém jazyku do 1918, je shrnuto ve svazku Bohemian (Čech) Bibliography.[1])

[1]) Tomáš Čapek: Bohemian (Čech) Bibliography. 256 str., New York, 1918.

ROZSÍDLENÍ SLOVÁKŮ V DEVÍTI STÁTECH

Sčítání r. 1920

ROZSÍDLENÍ ČECHŮ VE TŘINÁCTI STÁTECH

Sčítání r. 1920

S l o v a n é v e s č í t á n í l i d u. — Rusové, Češi a Poláci jsou předvojem slovanských plemen. Rusko se objevuje v americkém censu jako zem původu (country of origin) r. 1820. Až do r. 1870 se přistěhovalců z carské říše počítalo na stovky. Nejvýše se vlna vzedmula r. 1913, kdy úřady zaznamenaly číslo 291.040. Byli to z většího dílu Židé. Poláci se dostali do sčítacích archů r. 1856 s 20 immigranty. Rakousko (Austria) si dobylo místa ve sčítání lidu roku 1860. O deset let později, roku 1870, uznány Čechy (Bohemia) a Uhry (Hungary) za zem původu. Přistěhovalci z Bulharska, Srbska (před válkou Srbsko nesprávně nazýváno Servia) a Černé Hory byli ještě tak nečetní, že trousící se jednotlivce z Balkánu statistický úřad zahrnoval do rubriky „netříděných zemí" (countries not specified).

N e g r a m o t n o s t. — Nebýt nečetných horalů, černochů na jihu a přistěhovalců, Spojené státy by neměly analfabetů. V městě New Yorku napočteno r. 1920 domácích bělochů 2,414.134, z nichž bylo 6.552 analfabetů. Přistěhovalých bělochů zjištěno 1,968.535. Z těch neumělo číst a psát 270.788. V New Jersey se našlo 127.661 osob neznajících číst a psát. Z nich 111.595 osob byli přistěhovalí cizinci.

Negramotnost Slovanů byla, bohužel, vysoká. Procento osob ve stáří 14 let a výše, neumějících ani číst ani psát, bylo v letech 1899—1910 toto: Češi a Moravané 1.7%, Bulhaři, Srbové a Černohorci 41.7%, Chorvati a Slovinci 36.1%, Dalmatinci, Bosňáci a Hercegovci 41%, (Maďaři 11.4%,) Poláci 35.4%, Rusové 38.4%, Rusíni 53.4%, Slováci 24%.[1])

Proč byli a dosud jsou slovanští pionýři nuceni konat „černou práci" lopatou a motykou? „Černá práce" a analfabetism — jak těsná je souvislost mezi nimi! Nedostatek školního vzdělání připravil Slovana o nejvydatnější zbraň, které člověk potřebuje v boji s životem.

---

[1]) Sen. Doc. sv. 20, str. 84, tabulka 15. Per cent of immigrants admitted to the United States who were 14 years of age or over and who could neither read nor write during the fiscal years 1899 to 1910 inclusive, by race or people.

Kolébka a Slované. — O slovanských ženách vynesl universitní profesor (Ross) zdrcující ortel: jsou zvířecky plodné (brutally fecund). Palmu vítězství sklidily Polky z prvního kolena, neboť porodily průměrně jedno dítko za 2.3 leta. Nejhůř se osvědčily Angličanky z druhého kolena. Ty měly dítko za pět let. Šetřením podniknutým roku 1900 v 21 venkovských okresích státu Minnesoty bylo zjištěno toto: Ze 449 rodiček české národnosti 42 porodily ne více než 2 dítky, 189 matek 3 až 5 dítek, 218 matek víc než 5 dítek. Z druhé (americké) generace ze 198 studovaných případů 26 matek neporodilo než 2 dítky, 103 matky 3 až 5 dítek a jen 69 víc než 5 dítek.

Plísnivá slova wisconsinského učence nelze tedy aplikovati na nevěsty v Americe rozené. Ty upadly do zajetí moderních hesel feministy hlásaných: „Lépe málo dětí, ale lepší děti.“[1])

Kdo kolik přinesl peněz.[2])

Národnost	Průměrná suma na osobu
Angličané	$79·93
Němci	61·69
Češi a Moravané	42·92
Rusové	23·09
Dalmatinci, Bosňáci a Hercegovci	22·09
Bulhaři a Srbové	19·63
Slováci	18·23
Rusíni	14·96
Poláci	15·73
Chorvati a Slovinci	12·44

[1]) Sen. Doc. sv. 65, str. 787, tabulka 28. Women under 45 years of age married ten to nineteen years, classified by parentage and nativity.

[2]) Sen. Doc. sv. 20, str. 358, tabulka 36. Average amount per capita shown by immigrants reporting fiscal years 1904—1910, by race or people, based on number showing money.

D o m á c í k r b a S l o v a n é. — Z novodobé immigrace, jejíž živitel (head of family) byl buď Američan (native) z cizineckého otce, nebo přistěhovalý, Češi měli nejvyšší procento, t. j. 63.7, vlastníků domovů.[1])

Národnost	Procento	Národnost	Procento
Češi a Moravané .	63·7	Poláci	18·1
Maďaři	13·7	Rumuni	2·6
Chorvati	23.5	Rusové	1·2
Řekové	1·5	Rusíni	6·7
Židé	6·3	Srbové	4·4
Jižní Italové . . .	14·9	Slováci	17·6
Litvané	18·0	Slovinci	25·3

S t ě h o v a v o s t S l o v a n ů. — Dne 19. května 1921 přijal kongres zákon o regulaci přistěhovalectví z cizích zemí (an act to limit the immigration into the United States). Před přijetím zákona byli rozeznáváni dvojí přistěhovalci: sezonní, kteří v sezonách přijížděli, vracejíce se v sezonách domů, když robota ochabla nebo se docela zastavila, anebo kteří v Americe putovali s místa na místo za prací. Do druhé třídy kladeni bona fide osadníci, kteří jeli do nového světa na pevno, s rodinami. Stěhovavost Slovanů je patrná ze statistické tabulky na jiném místě otištěné.

Z l o č i n n o s t. — Přistěhovalci z východní, střední a jižní Evropy — Litvané, Italové, Poláci, Řekové, Češi a Rakušané — dopouštěli se nejčastěji přečinů proti osobní bezpečnosti spáchané násilím.[2]) Relativně vysoké procento vloupání (1.7%) spáchaných Čechy v Chicagu v letech 1905

[1]) Jeremiah W. Jenks a W. Jett Lauck: The immigration problem, str. 347.

[2]) Sen. Doc. sv. 18, str. 135, tabulka 82. Distribution of classes of crime. Relative frequency of gainful offenses. Chicago police arrests 1905—1908.

až 1908 nebylo vyšší než u Němců a Kanaďanů.[1]) Poláci, Češi, Kanaďané, Dánové, Němci, Litvané, Rakušané měli vyšší procento zatčení pro nepořádné chování (opilství, hospodské a pouliční rvačky atd.) než bílí Američané.[2])

Výdělková potence. — Domácí člověk se vyznamenával vyšší výdělkovou schopností než cizinec; anglicky mluvící dělník býval lépe placen než dělník neznalý panujícího jazyka. V ocelářské a železářské oblasti domácí člověk (hlava rodiny) vydělal průměrně za rok $571.00, cizinec průměrně $381.00. Vystěhovalecká komise vypočítala, že v ocelářsko-železářském průmyslu Angličan (hlava rodiny) vydělal průměrně $533.00, Němec $402.00, Chorvat $401.00, Slovák $387.00, Polák $375.00, Srb $246.00.[3])

Bytové přelidnění. — Bytové poměry v pionýrských letech bývaly prašpatné a dosud jsou neuspokojivé. Ne proto, že si Slovan vyhledával byt v chudinských čtvrtích; ne proto, že si zařizoval byt nenápadně a prostě. Vážnější problém byl, že se mezi chudinou ze střední a jihovýchodní Evropy zahnízdil systém vydržování strávníků a nocleháři. Bytové přelidnění bylo podle reportu přistěhovalecké komise nižší u domácích lidí a vyšší u cizozemců. Z přistěhovaných plemen nejvyšší procento bytového přelidnění (congestion, overcrowding) shledala komise u Slovinců: 172 osob na 100 světnic. U jižních Italů zjištěn trochu příznivější průměr: 166 osob na 100 světnic. Nejzdravotnější bytové poměry nalezeny u Švédů: 93 osoby na 100 světnic.

Noclehářství. — Komise zjistila, že 70.3% litevských domácností vydržovalo strávníky nebo nocleháře, 47.3 proc. uherských domácností, 42.9% severoitalských, 37.2% švédských, 41% slovenských, 37.9% slovinských, 35.5% pol-

[1]) Totéž, str. 140.

[2]) Sen. Doc. sv. 18, str. 147, tabulka 85. Offenses against public policy compared with all offenses. Chicago police arrests 1905—1908.

[3]) Sen. Doc. sv. 70, str. 61, tabulka 42. Average yearly earnings of male heads of families, by locality and by general nativity and race of individual.

ských. Naproti tomu se našli nocleháři a strávníci v 9.5% domácností německých, 16.7% domácností irských, 13.1% domácností českých. Zlo bórdinkářství (boarding house-keeping), jak vidíme, bujelo nejpovážlivěji mezi novou a nejnovější immigrací.

Úklid a hygiena bytů. — Ve zdravotních opatřeních (sanitation) a úklidu v bytech stáli Švédové nejvýš s 75.7%. Druhou třídou s 71.5% vyznamenáni Němci, třetí s 65.8% Češi a Moravané. Nejhorší známku dala komise Řekům: 12.2%, jižní Italové dostali 30.9%, Slovinci 30.2%.[1])

Koncentrace v městech a na venkově. — Židé se ze všech plemen nejhustěji koncentrovali v městech. Severské kmeny dávaly přednost venkovu před městy. Roku 1890 sídlilo 20.8% a roku 1900 21.1% Norů v městech. Čechů žila polovina v městech a polovina na venkově (roku 1890 48.3% na venkově). Poláci měli roku 1890 57% v městech, za deset let poté už 60%.[2]) V žádném městě nepřebývá tolik kořenných Slovanů jako v Chicagu — půl milionu. Na druhém místě je New York. Ředitel sčítání však upozorňuje, že se v newyorské metropoli mnoho Židů hlásilo k ruštině a polštině jako k své mateřštině.

Výsledky sčítání v řečených dvou městech jsou tyto:

Národnost	Chicago Sčítání r. 1920	New York Sčítání r. 1920
Poláci	318.338	161.310
Češi	106.428	43.839
Slováci	25.720	19.425
Rusové	28.199	221.153
Snáška	478.685	445.727

[1]) Jeremiah W. Jenks a W. Jett Lauck: The immigration problem, str. 137. Též Sen. Doc., sv. 69, str. 392, tabulka 79.

[2]) Sen. Doc. sv. 20, str. 426, tabulka 18. Number and per capita per cent of total population of continental United States in cities having in 1890 a population of 25.000 or over by country of birth.

Národnost	Chicago Sčítání r. 1920	New York Sčítání r. 1920
Přenos . . .	478.685	445.727
Rusíni	2.051	9.706
Slovinci	7.417	10.571
Srbochorvati	13.316	4.037
Bulhaři	496	215
Ostatní Slované	110	1
Celkem . . .	502.075	470.257

Cizinecký bankéř. — Důležitou složkou v životě Slovanů býval vystěhovalecký agent, směnárník, bankéř (private banker, steamship ticket agent, foreign exchange broker, foreign exchange banker). Začátky směnárníka bývaly jiné mezi Čechy a jiné mezi druhými Slovany. Slovanský směnárník se vyvinul z krčmáře (saloon-keeper), z majetníka noclehárny a strávního domu (boarding house-keeper). Mezi Čechy v Chicagu a jinde pionýr-bankéř začínal kariéru jako pozemkový jednatel, prodávaje krajanům loty (stavební parcely) nebo domky, obyčejně na splátky. S prodejem pozemků šlo ruku v ruce notářství (Notary Public), pojišťování proti ohni, úrazu, na život, prodej lodních lístků, zasílání peněz do Evropy, ověřování plných mocí. Časem, když kancelář získala důvěru, začali sousedé notáři přinášet peníze do úschovy. Byli to přistěhovalci, kteří, neznajíce anglicky, ostýchali se bez tlumočníka jíti do amerického peněžního ústavu. Někdy bankéř z peněz platil úroky; často nedal nic. Spisovatel znal notáře-směnárníka, který opatroval stotisíc dolarů českých a slovenských peněz úplně bez úroků. S přibýváním vkladů rostla do výšky mentalita notářova. V novinářských puffech se dal titulovat bankéřem; svou notářskou kancelář, dosti po sousedsku zařízenou, dal oznamovati jako „banku“. Aby mohl účinněji fedrovati své výdělečné zájmy, dal se do vydávání novin. Nejsa úřady nijak kontrolován, nemaje odborného bankovního vzdělání, často ani ne

PŘISTĚHOVALCI (IMMIGRANTI) DO SPOJ. STÁTŮ V LETECH 1899—1921 A VYSTĚHOVALCI (EMIGRANTI) ZE SPOJ. STÁTŮ V LETECH 1908—1921.

školního vzdělání, pouštěl se bankéř do hazardních spekulací nebo lehkovážnou koupí neprodejných hodnot immobilisoval svěřené sobě peníze. Úpadky zaviněné i nezaviněné a zpronevěry následovaly.

Ne všichni bankéři přežili vnucenou kontrolu, když legislatury států odhlasovaly přísné zákony na ochranu přistěhovalců. Solidním podnikům státní kontrola neublížila. Právě naopak. V Chicagu na příklad několik obezřetně vedených privátních bank se dalo inkorporovat ve státní banky. Kde co bylo červivého nebo shnilého, ovšem padlo. Katastrofální v svých následcích byl r. 1911 úpadek slovenské firmy P. V. Rovnianek a Co. s kancelářemi v Pittsburghu, New Yorku a Connellsville (Pa.). Dluhy činily $800.000. Věřitelé, jichž bylo několik set, dostali 5%. Dalmatinec F. Zotti z New Yorku (F. Zotti & Co.), bankéř, vydavatel chorvatských novin, majetník paroplavební kanceláře, se dostal do konkursu v letech 1907—1908. Zotti měl dluhů $600.000, majetku $65.000, věřitelů 8.000.[1])

Cizinečtí bankéři provozovali rozsáhlý obchod, dokud bylo přistěhovalectví v rozkvětu. R. 1907 dělaly zásilky (remitance) bank udržujících obchodní spojení s cizineckými bankéři do Rak.-Uherska $55,315.392.85, r. 1908 $ 28,038.754.88.

Podvody a úpadky směnárníků nemohly zůstat bez následků. Hospodárný Slovan se nakonec odvrátil od jejich vychvalovaných kanceláří a naučil se ukládati své úspory do amerických bank. A později, když se byl přesvědčil, jak je v těchto bankách vkladatel zákonem chráněn a bezpečen, dodal si odvahy a začal zakládat své vlastní spořitelny, státní a národní banky. Byl to proces pomalý, do vrchu. Shánět akciový kapitál nebylo snadno. V některých místech byla banka nad finanční síly domácích lidí. Jinde lid neměl dost inteligence, nerozuměl, nedůvěřoval. Lidský věk uplyne, než

[1]) Tabulka 29. Failures of private banks in New York City, with liabilities, assets and number of creditors, Sept. 1 1907, to Sept. 1 1908. Reports of the Commission of Immigration of the State of New York, 1909, str. 193.

přistěhovalec dosáhne stupně vývoje, aby byl zralý kupovati nemovitý majetek nebo investovati své úspory do akcií bank. Ve venkovských městečkách středozápadních států byla otázka akciového kapitálu rozřešena hravě. Tam mohli zakladatelé začít s kapitálem $5.000. Hůř to šlo ve velkých městech. V New Yorku se žádá minimální kapitál $100.000, kromě splaceného přebytku.

Slovanské státní (state) a národní (national) banky. — Velmi rozvětveným peněžnictvím vládnou Češi. Roku 1920 kontrolovali Češi kmenový kapitál 94 bank. Krise, jež v letech 1923—1924 postihla farmářský stav ve středozápadních a jihozápadních státech, podlomila činnost mnoha amerických venkovských ústavů. Aby se zachránily, mnohé banky se daly absorbovati bankami majícími větší prostředky. Stav českých bank r. 1920 a 1924 byl tento:

	R. 1920	R. 1924
Úhrnný akciový kapitál	$4,199.000	$6,374.000
Úhrnné přebytky a nerozdělené zisky	2,653.500	2,967.000
Úhrnné vklady . . .	61,726.780	77,481.000

V žádném městě není bankovnictví tak vyvinuto jako v Chicagu. Je tam 15 českých bank — 12 státních a 3 národní. Vklady v první polovici 1924 dostoupily úctyhodné výše $42,800.000. Opatrují tedy chicagští bankéři více než polovici vkladů všech českých bank v zemi. Kapitálově a vkladově nejsilnější Kaspar American State Bank povstala z konsolidace Kaspar State Bank a American State Bank.

V New Yorku existuje od r. 1910 Bank of Europe s kapitálem, surplusem a ziskem $1,600.000 a se vklady $11,000.000. V transakcích s Evropou, jmenovitě s Československem, dobyla si Bank of Europe prvního místa mezi československými bankami.

Založena roku	Jména chicagských bank[1])	Akciový kapitál	Přebytek	Nerozdělený zisk	Vklady
1913	Adams State Bank	200.000	40.000	30.000	2,016.000
1920	Geringer & Storkan, Inc.	100.000	12.000	—	312.000
1888	Kaspar American State Bank	1,600.000	400.000	240.000	18,091.000
1912	Lawndale Ntl. Bank	250.000	100.000	46.000	6,023.000
1911	Lawndale State Bank	500.000	100.000	71.000	5,020.000
1912	Millard State Bank	100.000	30.000	5.000	664.000
1886	Novak & Stejskal State Bank	150.000	38.000	40.000	427.000
1921	Robey State Bank	100.000	15.000	14.000	423.000
1919	Skala State Bank	100.000	25.000	7.000	1,007.000
1919	Twenty-Sixth Str. State Bank	200.000	56.000	—	1,833.000
1921	West Thirty-First St. State Bank	100.000	29.000	—	629.000
1920	First Ntl. Bank of Cicero	150.000	37.000	79.000	2,743.000
1913	Western State Bank of Cicero	250.000	50.000	53.000	3,120.000
1923	First Ntl. Bank of Berwyn	100.000	25.000	—	—
1922	Twenty-Second St. State Bank of Berwyn	50.000	16.000	4.000	492.000
	Celkem	3,950.000	973.000	589.000	42,800.000

[1]) Polk's Bankers Encyclopedia, sv. 60., září 1924.

Že stará osada v St. Louisu zůstala dodnes bez banky, je nevysvětlitelné. Město Cedar Rapids (Iowa) hostí o mnoho méně Čechoslováků než St. Louis a přece má 4 banky spořitelního typu, jejichž úhrnné vklady činily (1923) $7,619.000. Ani Clevelandští nemají banky. Obchodníci si navykli užívati k čekovním výplatám broadwayské filiálky mohutné Union Trust Company, jež zaměstnává česky mluvící personál a má několik českých akcionářů. Naproti tomu vybudovali Clevelandští silné kooperativní spořitelny. Spořitelní a půjčovní spolky Včela a Atlas přechovávají mnoho milionů úspor. Postavily si účelné a nákladné kancelářní budovy. Svým vzhledem a zařízením soupeří tyto budovy s bankami.

Která je nejstarší česká banka? Roku 1887 otevřel Frank Folda ve Schuyler, Neb., Banking House of Folda. Rok potom založili v Chicagu Jan Karel s Williamem (Václavem) Kašparem Kašpar & Karel Bank. Ideovým původcem chicagské banky byl Karel. Kašpar zaopatřil kapitál. Karel se přestěhoval do Chicaga z Kewaunee, Wis., kde vedle jiných obchodů provozoval krajanské směnárnictví. Od koho se základům bankovnictví naučil Karel? Podle vší pravděpodobnosti Karlovým inspirátorem byl Čechoněmec George Heller,[1]) jenž několik desítek let byl ve službách German Bank v Sheboygan, Wis. Za války bylo pojmenování této banky změněno na Security National Bank.

Rodina Foldova dnešního dne kontroluje šest bank v Nebrasce. Zakladatel Frank Folda se narodil v Holovousech u Kožlan r. 1839. Přijel s rodiči (otec se jmenoval Martin a byl švec) do Wisconsinu r. 1858. Oženiv se s dívkou dánské národnosti, přesídlil Frank r. 1866 do Nebrasky. Tam se během let účastnil v podnikání obilním, strojovém, dobytkářském, pozemkovém a zbohatl. Demokratická strana ho na jeden termín zvolila státním poslancem, avšak propadl jako

[1]) George Heller, sr. Fifty years of service to the Security National Bank. Sheboygan Press, 31. pros. 1920.

kandidát na státního pokladníka a na místoguvernéra. Šest synů staršího bratra Johna — Lambert, Longin, Emil, Adolf, Rainold, Jaroslav — se věnovalo povolání, k němuž razil cestu strýc Frank.[1])

William Kašpar, „nejbohatší Čech v Chicagu“, se narodil v Holicích r. 1835. Do New Yorku přijel r. 1853 ve věku 18 let. V novém světě se živil, jak se dalo. Nádeničil v lomech, pracoval při pekařství. Za občanské války byl činný ve vojenských polních pekárnách. R. 1864, byv z armády propuštěn jako invalida, usadil se trvale v Chicagu. Pekařství a grocernictví, které tam provozoval blíž kostela sv. Václava, se vyplácelo a jako četní jiní self-made mani rostl Kašpar do výšky společensky i hospodářsky. Do bankovnictví jej zasvětil, jak řečeno, Jan Karel. Po druhé byl ženat s Pavlou Mandelovou. Zemřel v Chicagu ve věku 87 let.

Těžisko slovenského bankovnictví je v Pennsylvanii. „Teraz máme tu v štáte Pennsylvanii šesť štátnych bánk, ktoré sú v slovenských rukách, a je to potešujúce, keď z ích výkazov vidíme, že sú založené s $1,200.000.00 kapitálom, že majú $1,149.074.02 zvýšku a nerozdeleného zisku, hodnota ích nepohnutelného majetku a zaradenia je $1,432.476.38 a obnos ích vkladov je $15,057.882.37. Z tohoto výkazu vidíme, že zvyšok je bez mála tak veľký ako i kapitál a obnos vkladov iste je veľmi pekný.“[2]) Kromě toho jsou Slováci kapitálově účastni v Robey State Bank a Papánek-Kováč State Bank v Chicagu a v bance ve Whiting, Ind., a v jiné bance v Perth Amboy, N. J.

Značným peněžnictvím vládnou Poláci. Největší polská banka je v Chicagu. Jmenuje se North-Western Trust & Savings Bank. Kapitál akciový je $1,000.000, surplus $500.000, nerozdělený zisk $242.000, vklady $19,106.000. Presidentem je John F. Smulski, jeden z předních polských vůdců.

[1]) Rozvětvená rodina Foldova z Nebrasky. Kalendář Amerikán, 1917, str. 294—296.

[2]) B. (Michael Bosák), Obrana, Scranton, 25. ledna 1925.

Srbové jsou pány v Century Bank (předtím slula Slavonic Immigrant Bank) v New Yorku. Presidentem je proslulý učenec a elektrotechnik Michael I. Pupin. Akciový kapitál $100.000, surplus a zisky $31.000, vklady $127.000.

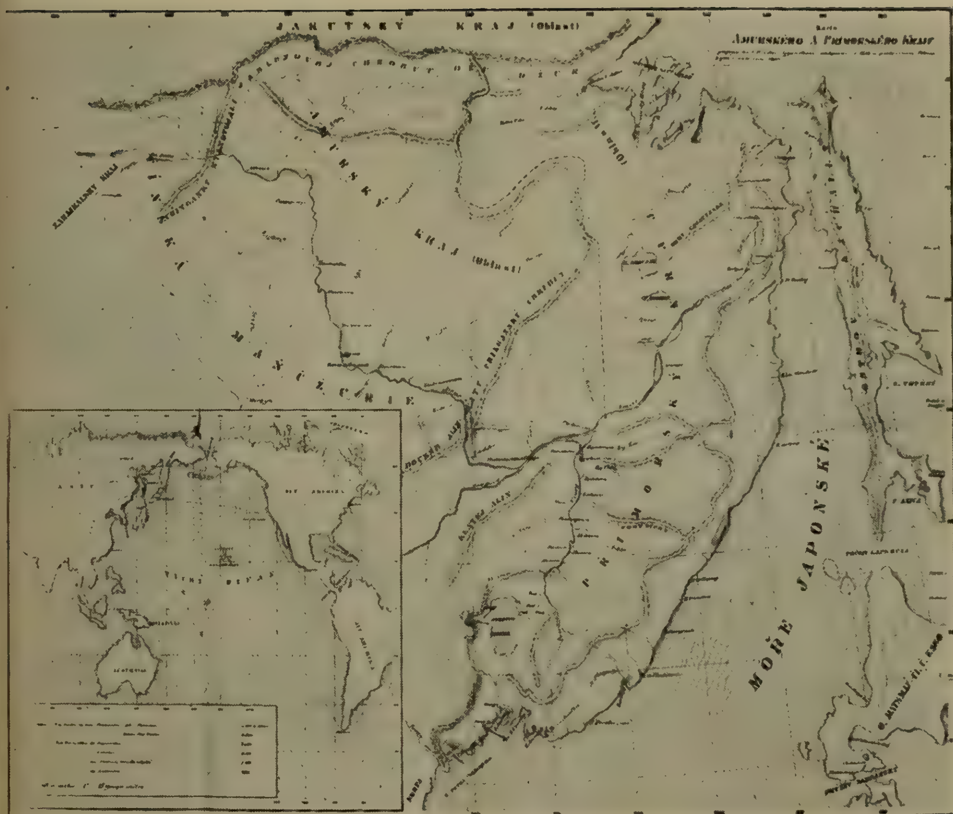
Slovinci mají v moci dvě banky. Jedna z nich, Frank Sakser State Bank v New Yorku, má akciového kapitálu $100.000, surplus $50.000, nerozdělených zisků $17.000, vkladů $401.000. Druhá, North American Savings & Banking Co. v Clevelandu, vykazuje kapitálu $125.000, surplus a zisků $147.000, vkladů $2,859.000.

Třetí jihoslovanský národ, Chorvati, nemají ani jediné banky, ač by jich na svůj počet mohli mít několik. Mnoho záleží na dobré pověsti a podnikavosti vůdčích mužů, jak to vidíme na Michalu Bosákovi, jenž je magnátem ve slovenském peněžnictví. Slovinec Sakser, bývalý směnárník, přeplavní agent a vydavatel novin, obezřelým a solidním jednáním postavil svou kancelář na tak pevné základy, že ji ve vhodném okamžiku mohl inkorporovati v banku. Na zaostalosti Chorvatů v bankovním podnikání má velkou vinu úpadek bývalého cizineckého bankéře Franka Zottiho. V Los Angeles před několika lety trvala chorvatská banka International Exchange Bank of Los Angeles, avšak koupili ji Italové (Bank of Italy).

American Banking Trust Company v Mahanoy, Pa., má za sebou ruský kapitál. President banky je znám jménem John Smith, ale jeho pravé jméno je Žinčak. Kapitál $200.000, surplus $100.000, vklady $745.000. Neví se o žádné jiné bance, jejímiž vlastníky by byli Rusové, Rusíni nebo naši Karpatorusové.

Bulhaři jsou na peněžní ústav slabí finančně i početně.

Všeslovanství. — Jsou města, v nichž existují silné obce všech slovanských národů. Co vědí jeden o druhém? Ne mnoho. Newyorský Čech tuší, že v jeho metropoli mají bydliště Poláci, Rusové a Chorvati, ale neví, v které čtvrti, kolik je jich, čím se živí, v čem vrcholí jejich snahy a tužby. Před válkou a za války byly pořádány všeslovanské schůze, na něž

MAPA OBLASTI AMURSKÉ A USURSKÉ NA SIBIŘI

přicházeli zástupci národů vyjímajíc Poláky. A někdy i ti se dostavili. Po manifestaci se šlo domů, každá národnost svou cestou, a neviděli se, nestarali se jeden o druhého, až zas při příštím hromadném projevu.

Evangelium slovanství tu nehlásal ani Náprstek, ani Jonáš, ani Klácel, tak jako byla po leta propagována myšlenka racionalismu, socialismu, anarchismu. A přece možno říci, že od počátku bylo slovanství „ratolestí rostoucí, ratolestí rostoucí podle studnic, ratolestí rostoucí nad zeď", abychom užili slov Komenského. Svolávány slovanské sjezdy, zakládány spolky: Slavonian Lincoln Rifle Company, Slovenská vzájemnost, Slovanská lípa, Slovanské sdružení. Kořízek pojmenoval svůj časopis Slowan amerikánský; totéž učinil Klácel. V úvodu prvého čísla oslovuje Kořízek „Drahý milovaný národ slovanský" a rmoutí se, že tento národ živoří tak rozdrobeně v Americe. Slovanským národem ovšem Kořízek mínil své vlastní krajany Čechy, protože tehdy (1861) mimo hrstku Poláků jiných Slovanů ve Spojených státech nebylo.

Za občanské války vznikla mezi českými Rusofily myšlenka přestěhovati americké Čechy na asijskou Rus. Přijel sem za tou příčinou s Vojtěchem Maškem Rus (Polák?) Malinowski. Vydavateli Slowana amerikánského se romantický plán nesmírně líbil, „neboť my odnikud, jedině toliko od Ruska jistou spásu očekávati můžeme."[1]) Praví se, že car Alexander II. se doopravdy zajímal o tuto věc, ale gubernátor poamurský (Nové Čechy měly býti založeny na Amuru), generál baron Korff nesouhlasil a cara varoval výrokem, „že by si na Amuru založil ne Novou Čechii, nýbrž novou Polonii," narážeje tím na tehdejší české sympatie s revolučním hnutím v ruském Polsku. Ze zamýšleného přesídlení nebylo nic. A dobře tak. Bárta, jeden z poslů amerických Čechů na Rus, se vrátil do Spojených států zklamán a rozmrzen nad

[1]) Slowan amerikánský 15. srpna 1861.

neochotou ruské vlády a liknavostí její byrokracie. Mráček, druhý posel, zůstal na Rusi, usadiv se v Oděse.

Před polským povstáním r. 1863 zvali Češi polské spolky na své slavnosti, navštěvujíce se vespolek o národních svátcích. Památný projev kmenové příbuznosti se udál r. 1864 v New Yorku,[1]) když Čechové světili svůj první spolkový prapor. Slavnost odhalení se konala před městskou radnicí. Byl přítomen starosta a newyorská milice. Polák Jaworowski pronesl slavnostní anglickou řeč. Zdůrazniv pobratimství Poláků a Čechů, vylíčil, jak je oběma národům v jejich pravlastech ubližováno. Za polské revoluce rozstoupili se američtí Čechové ve dvě strany: jedna, silnější část, přála vítězství Polákům, druhá, slabší, ale vlivná, se přiklonila sympatiemi k Rusům. To zkalilo přátelské soužití českých a polských přistěhovalců. Roku 1872 a opět r. 1877 ruský velkokníže Alexěj zavítal do Spojených států. Čechové v New Yorku a Chicagu ho šli vítat jako Slovana, tlumočíce v adresách projev slovanského bratrství — zase nové podráždění Poláků. Mimo to se náboženský život Čechů a Poláků vyvíjel tradicionálně odchylně. Projevy všeslovanské solidarity Češi neskrblili nikdy. Clevelandští r. 1877 zaslali protest presidentu Hayesovi proti jmenování Benjamina Peixotta generálním konsulem v Petrohradě, protože za války rusko-turecké pořádal v různých městech v zemi přednášky, v nichž ostouzel Rusko. Roku 1902 adresovali Clevelanďané protestní resoluci tehdejšímu sekretáři státu Johnu Hayovi, v níž jako američtí občané odsuzovali hrůzovládný režim maďarský v Chorvatsku. Před válkou, ba ani za války, nebylo možno dostat Poláky pod jednu střechu s Rusy. Zkusilo se to v době rusko-japonské války. Veškeren angloamerický tisk, mimo nevlivné noviny vydávané nebo redigované Iry, se postavil za Japonce a proti Rusům. Aby mohli informovati

[1]) Referát o tom přinesl st. louiský Pozor 30. září 1864. Anglická řeč otištěna v The Čech (Bohemian) Community of New York, str. 43.

americkou veřejnost, inkorporovali newyorští Slované Slavic Alliance (Slovanské sdružení).[1]) V representační ulici koupena klubovní místnost. Všichni slovanští inteligenti na americkém východě se přihlásili za členy, jen Poláci odepřeli účast. Proč? Poláci si slovanství představovali bez Rusů. Bez Rusů bylo slovanství ovšem neúplné a s Rusy a Poláky pohromadě nemožné.

Světová válka narýsovala osvobozeným Slovanům nové směrnice. Kdo měl pravdu, Kollár či Havlíček, ukáže budoucnost.

V některých místech (Chicago) užívají katoličtí Čechové a Poláci společně kostelů a hřbitovů. Ale tu obě národnosti svedlo dohromady ne vědomí slovanského původu, nýbrž víra, Řím.

F a r n í š k o l y. — Toto pojednání by bylo kusé, kdyby se přešla mlčením otázka farních škol katolických a pravoslavných Slovanů (evangelíci farních, parochiálních škol nezřizují). Pravý Američan je pyšný na obecnou školu (Public school) a bez výhrady jí svěřuje své dítky. Starostlivému Slovanu z Polska, Jugoslavie a Československa obecná škola — vrcholný vzor školy toho druhu na světě — nevyhovuje. Staví si své farní školy.

Stojí farní škola na výši veřejné školy? O tom nechť rozhodnou pedagogové. Pravda je, že její vydržování ukládá těžké daňové břímě na bedra nemajetného přistěhovalce.

Znamenitou školní organisaci si vybudovali Poláci. Chlubí se i středními školami. Relativně největší počet žactva dodávají Slovinci.

Farní škola našla nejkypřejší půdu v těch městech na severu, v kterých jsou silné obce přistěhovalců. V Clevelandu napočetl profesor Ross 27.500 dítek navštěvujících konfesijní školy, což se rovnalo třetině všech dítek školou povinných. V Chicagu zjistil 300.000 dítek v obecných školách a 112.000

[1]) Slovanské sdružení, nejpřednější toho času slovanský spolek v Americe, se ustavil v New Yorku 20. června 1904.

ve farních. V New Yorku připadala na farní školy šestina dítek. Nejhorlivějšími patrony farních škol byli a jsou Irové (26.9%), bavorští Němci (9.7%) a Poláci (7.1%).[1])

Přílivem zelené vlny z Polska, Chorvatska a Slovenska uvedené procento v posledních letech nadmíru stouplo. Nepříznivý úsudek Američanky Emily G. Balchové o farních školách Poláků lze aplikovati na školy všech amerických Slovanů.[2]) „Každá rímsko-katolická rodina má dať na stavbu školy $100, keď nedá, nedostane sviatosti," píše dopisovatel z Allentown, Pa.[3]) „Aj minulú nedelu o tom bola kázeň. Pán farár takto hovoril: Prečo by ste na školu nedávali? Ja som tu dnes, zajtra škola moja nebude. Ani Vaša nebude, ale bude pre dobro Vašich dietok. Publické školy nevyhovujú výchove našich dietok, lebo tu sú školy v rukách protestantov. Protestanti majú inakšú bibliu, jako my katolíci, oni z biblie vyhodia, čo sa im nepáči a čo v nej neni a je im po chuti, to doložia."

Jsou české,[4]) slovenské, polské farní školy opravdu věrny svému názvu? Jsou české, slovenské, polské v národním smyslu? Ne. Toho kouzla farní školy nemají a míti nemohou už z té prosté příčiny, že v nich vyučují řádové sestry, které se narodily v Americe, v Americe chodily do škol, a to do škol v orthodoxním irském duchu spravovaných, a které řeč dítěte znají nedostatečně nebo docela neznají. Jsou tyto učitelky schopny svým svěřencům vštěpovat český, slovenský nebo polský patriotism? Trefně povahu škol farních charakterisoval slovenský politik, jenž na podzim r. 1923 navštívil americké krajany. „Jsou to americko-irské školy postavené za slovenské peníze." To je vše, co mají tyto školy do sebe slovenského. „V tých," píše dopisovatel, „ktoré cirkevné

[1]) Sen. Doc. sv. 13, str. 146, tabulka 104. Race distribution of pupils in the parochial schools of 24 cities.

[2]) Emily Greene Balch, Our Slavic Fellow Citizens, str. 477.

[3]) New Yorský Deník 11. srpna 1923.

[4]) Sen. Doc. sv. 13, str. 146, tabulka 104. Race distribution of pupils in the parochial schools of 24 cities.

osady udržujú, sa tiež všetko po anglicku vyučuje, len pri katechisme upotrebují slovenčinu ako výpomocný jazyk, preto znalosť slovenčiny obmedzuje sa len na niekoľko modlitieb a na zpoveď." V konfesijním školství zůstali čeští katolíci daleko za Poláky i za Slováky. Ne nejposlednější příčina toho byla, že kněžským školám stál v cestě svobodomyslný tisk. Jaké oblibě se farní školy těší u Čechů a u Slováků, vysvítá z tohoto statistického úryvku:[1])

Slováci		
Stát	Počet	
	učitelů	žáků
Pennsylvania	241	15.033
Ohio (hlavně Cleveland)	86	5.318
Illinois (hlavně Chicago)	69	3.431
New Jersey (Bayonne, Trenton, Passaic)	47	2.397
Connecticut (hlavně Bridgeport)	29	1.342
Indiana	19	1.103
New York (New York, Yonkers)	19	860
Wisconsin (hlavně Milwaukee)	13	584
Missouri (hlavně St. Louis)	7	350
Kansas	3	135
Colorado	4	122
Alabama	3	54
Celkem	540	30.729

Češi		
Stát	Počet	
	učitelů	žáků
Illinois (hlavně Chicago)	67	3.341
Ohio (hlavně Cleveland)	65	3.048
Snáška	132	6.389

[1]) Jednota. Katolický kalendár. Vydala Prvá katolická slovenská jednota na priestupný rok 1924, str. 149—155; Hlas. Kalendář pro české katolíky v Americe na rok 1924, str. 192—198.

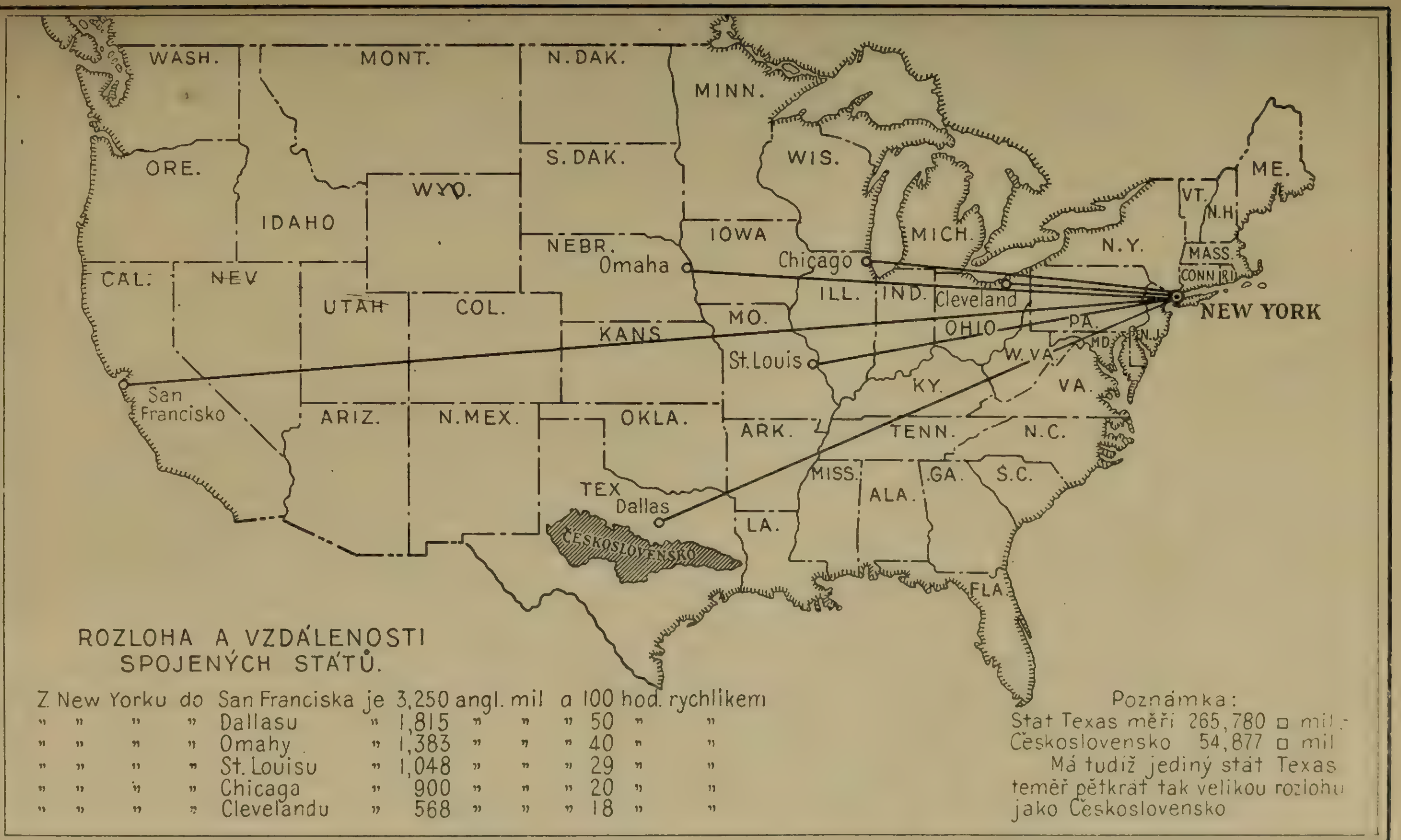
Češi		
Stát	Počet	
	učitelů	žáků
Přenos . . .	132	6.389
Texas	77	2.755
Minnesota	35	1.483
Nebraska	38	1.386
Wisconsin	16	924
Iowa	20	721
Maryland (hlavně Baltimore)	11	665
Missouri (hlavně St. Louis)	12	623
New York (hlavně New York)	19	529
Oklahoma	4	399
Pennsylvania	4	210
South Dakota	10	142
North Dakota	3	120
Michigan (hlavně Detroit)	2	61
Virginia	2	40
Celkem . . .	385	16.447[1])

R o z k o l n i c t v í. — Několik slov o církevnictví a náboženském rozkolu.

O hromadném odpadlictví Čechů od Říma se rozpisujeme šíře na jiném místě. Příčiny tohoto odpadlictví byly dějinné, politické. Nejapně pomlouvá ten, kdo tvrdí, že se Čechoameričané odtrhli z pohnutek sobeckých, materielních: že nechtěli platit na kostel a na kněze.

Mezi Slováky se šíří odboj proti Římu, proti panovačnosti irských biskupů, proti maďaronským kněžím. Až dosud církvičkáři, jak jim římští katolíci přezdívají, zorganisovali 10 sboru československé církve. Pronikne-li hnutí hlouběji a šíře do náboženského života Slováků, těžko předpovídati. Je

[1]) Podle nejposlednější katolické statistiky vydržují čeští katolíci 88 škol se 14.859 dětmi. Učitelek-sester je 389, 4 laičtí učitelé a 2 kněží.

SPOJENÉ STÁTY JSOU ZEMÍ OBROVSKÝCH DÁLEK

však příznačné, že secesionisté mají za sebou živel nejen myslící, ale veskrze slovensky silně založený.

U Poláků platí heslo: věrnost za věrnost. Kdo není věrným katolíkem, není dobrým Polákem. Ale červ se v Polákovi přece hnul, a to dříve než v Slovákovi. To se stalo, když biskup Frant. Hoďur z Pennsylvanie založil r. 1904 polskou národní nezávislou katolickou církev jako protest proti libovůli vysokých hierarchů. V programových rysech se Hoďurova církev podobá československé. Podle censu náboženských těles[1]) měla 34 far, 45 kněží a 28.245 údů. A ještě jedna rozkolnická církev se zakořenila mezi Poláky: Polská katolická církev v Americe.

Poláci, Slováci, Chorvati a Slovinci souhlasně bědují, že jsou od svých anglicky mluvících souvěrců odstrkováni a že jsou jim odpíráni biskupové jejich národnosti. Palčivou otázkou je vlastnictví farního majetku. Farníci platí těžce vydřené groše za kostel, za školu, za obytné domy kněží a jeptišek, za hřbitovy — a to vše se vtěluje (deeduje) do pozemkových knih na jméno biskupovo. Farníci platí, ale svůj majetek mít ve vlastnictví nemohou.

Do povážlivého stavu se dostala působením převratu doma ruská pravoslavná církev. Jsouc zbavena vydatné subvence, jíž dostávala od carské vlády, a jsouc vnitřně zeslabena rozkladnými živly, stojí na pokraji zkázy. V některých místech jsou pravoslavné kostely opuštěny.[2]) Poslední dobu se vážně přetřásá v novinách možnost sblížení, ne-li spojení s episkopální církví. Věřící údové odpadávají, a chce-li se americké pravoslaví udržeti při životě, musí si vyhledati nějaký silný opěrný bod.

Ve Spojených státech se počítá 381 protestantských sborů, v nichž se konají bohoslužby v některém ze slovanských jazyků. Těchto 381 sborů je obsluhováno 300 faráři a misionáři. Členů není přes 70.000. Na 5,000.000 Slovanů 70.000 evangelíků je číslo, jež Římu nemusí působit vážné starosti.

---

[1]) Year book of the Churches, str. 171—172. Na rok 1923.

[2]) Jerome Davis, The Russians and Ruthenians in America, str. 76.

Slovanská Pennsylvania. — Ze všech států nejvíce Slovanů je usazeno v Pennsylvanii, jak shledáváme z této tabulky:

Národnost	Sčítání 1920
Poláci	412.211
Češi	19.839
Slováci	296.219
Rusové	107.638
Rusíni	47.314
Slovinci	50.257
Srbochorvati	56.483
Bulhaři	1.005
Ostatní Slované	2.668
Celkem	993.634

Vyjádří-li se to v procentech, žije v Pennsylvanii 49.6% všech v zemi usedlých Rusínů, 47.8% Slováků, 28.2% Srbochorvatů, 24.1% Slovinců, 16.9% Poláků, 14.7% Rusů, 7.0% Bulharů. Čechů zjištěno v Pennsylvanii 3.2%. Češi nejvíce přilnuli k Illinoisu (Chicago), kde je jich 22.5%.

Tělo i tvářnost potomstva se mění. — Anthropolog dr. Franz Boas, profesor na Kolumbijské universitě v New Yorku, zjistil, že američtí potomci Čechů, Slováků a Maďarů (Hungarians) jsou vyšší postavy než jejich otcové. Lebky mají kratší a užší. Ze širokolebých se stávají úzkolebí; je tedy jejich lebeční index (cephalic index) menší.[1])

Kolik je Slovanů a jejich potomků. — Slovanské národnosti měly roku 1920 4,933.981 příslušníků, a to:

[1]) Changes in bodily form of descendants of immigrants. Reports of the Immigration Commission. No. 747, str. 505.

Národnost	Sčítání 1920
Poláci	2,436.895
Češi	622.796
Slováci	619.866
Rusové	731.949
Rusíni	95.458
Slovinci	208.552
Srbochorvati	200.421
Bulhaři	14.420
Ostatní (lužičtí Srbové a jiní)	3.624
Celkem	4,933.981

Z toho počtu připadalo na přistěhovalce 2,278.105 osob a na americké potomky (buď obou rodičů v cizině rozených, nebo smíšených, t. j. jednoho domorodého a jednoho přistěhovalého) 2,655.876.

Je tento počet úplný a přesný? Ne. Předně je v součtu 4,933.981 zahrnuto potomstvo jen z první generace. A české a polské národnosti mají za sebou již tři až čtyři americké generace, ostatní Slované z pozdější immigrace dvě. Nastává otázka: Kolik je tohoto v Americe rozeného potomstva? Jeho počet můžeme jen hádat, přesně je spočítat nelze; vadí tomu křížení (sňatky) s jinými plemeny. A potom nutno uvážiti ještě jinou věc. Desítitisíce Slovanů byly připsány k dobru Maďarům a Rakušanům. Čí vinou? Nová mapa Evropy způsobila tu a tam omluvitelné zmatky. Vládní sčitatelé se též dopustili omylů. Ale je-li census vadný, mají toho vinu Slované sami. Dosud se nepoznali, nevědí, jsou-li Čechoslováci, Maďaři, Němci, Rakušané. „Mnohí dali sa tu v Amerike zapísať jako Austrians, alebo Hungarians. S tým zatratili svoju národnosť pred svetom a dnes nám to škodí, lebo nemôžeme len malé procento našich milých sem dostať.“[1])

[1]) Matej Cintula, Slovák v Amerike. 27. srpna 1923.

Vinou Slovanů a nikoho jiného se stalo, že Rakousko se svými 6,500.000 mohlo vykázati 575.625 přistěhovalců; že na Maďarsko se 7,987.204 obyvatel připadlo 397.282 přistěhovalectva, kdežto Čechoslováků, jejichž stát má obyvatelstva tolik, jako oba jmenované státy dohromady, zjištěno toliko 362.436. A to přes skutečnost, že to byli právě Slováci, kteří se ze všech národností bývalého Rakousko-Uherska nejvíce stěhovali.

Kolik je tedy lidí slovanské krve v Americe? Kdybychom k vykázaným 4,933.981 přidali 500.000 na potomstvo za okeánem rozené a na ty, kteří se vlastní nevědomostí nebo chybou vládních sčitatelů ztratili ve sloupcích vyhrazených pro Maďary, Němce a Rakušany, dostali bychom 5,433.981. A tato cifra asi vyjadřuje maximálně sílu slovanského živlu ve Spojených státech.

Před odhady statistiků-diletantů nutno míti se na pozoru pro jejich zřejmou nespolehlivost. Přes přiznané vady a nedostatky je úřední census jediným bezpečným ukazovatelem, jejž máme. Aby se vidělo, jak tendenčně slovanští publicisté přeceňují počet svých krajanů, otiskujeme některé z těchto odhadů. Čtenář si je srovná s úředními čísly a utvoří si vlastní úsudek.

Statistický přehled slovanských sídlišť. — Proč se Slované vyhýbali jižním státům?[1]) Kromě Čechů a lužických Srbů v Texasu nikde nenalézáme na jihu větších slovanských středisek. Jedno vysvětlení, jež se uvádí, je, že se proletář z Evropy obával soutěže s tamní lacinou černošskou prací. Pravá příčina tkví jinde: jih nebyl a dosud není tak průmyslově vyvinut jako sever. Jižní státy s nepatrným počtem Čechoslováků jsou Alabama, Georgia, Kentucky, Mississippi, Nové Mexiko, Severní Ka-

[1]) Le Roy Hodges, Slované na jižních statcích U. S. A. Zpráva o českých a slovenských i polských rolnických osadách v jižních státech, str. 30. Z angličtiny přeložil dr. Jindřich Malý. Vydal r. 1915 Venkov v Praze. Tento report není dosti hodnověrný.

rolina, Jižní Karolina, Tennessee. Poblíž Crossville (v Tennessee) založili čeští socialisté obec. Zakoupivše 5.263 akrů, umínili si v praxi prováděti zásady o společném vlastnictví a zpracování půdy. Usadili se v březnu 1911. Komuna netrvala tři leta. Pro tvrdohlavost správců, z nichž každý chtěl provésti svou, podána žádost k soudu o rozpuštění korporace a o rozdělení majetku mezi členy.

Na severu i na západě žijí roztroušeně nečetné skupiny v Delaware, Maine, Nevadě, Nov. Hamsphire, Rhode Islandu, Utahu, Vermontu, Woymingu.

Arizona. Zde jihoslovanští havíři dobývají měděnou rudu.

Arkansas. Slovaktown, farmářská ves, vznikla v devadesátých letech za heslem: „Pryč z továrny na farmy." Ideovým zakladatelem Slovaktownu byl P. V. Rovnianek a soudruzi.

Kalifornie. V Kalifornii žijí Češi ode dávna. Známa je rodina Korbelů, po níž se jmenuje Korbel v kraji Humboldtu. Starousedlé rodiny byli Votýpkové, Hubáčkové, Proškové, Urbanové. V Los Angeles napočteno Čechů 1.776, v San Francisku 1.470. Nejsilnější národností na tichomořském pobřeží jsou Jihoslované. Jednotlivci se domohli značné zámožnosti. Jihoslované se živí přímořskými pracemi, mají jídelny, ovocné sady. V San Francisku a Los Angeles existuje několik českých a slovenských spolků.

Colorado je stát proslulý nerostným bohatstvím a Slované jsou tam činní v dolech na kovy a továrnách. V Denveru se houževnatě drží malá obec Čechů a poslední dobu se tam vzmohli Slováci. V městě Denveru zemřel r. 1893 L. A. Šlesinger, jeden z nejjadrnějších představitelů staré české immigrace.

Connecticut. Zde se Češi živí farmařením a perleťářstvím (West Willington, Staffordville, Higganum). Newyorčané sem dojíždějí ke krajanům na letní byty. Nejsilnější obec Slováků se utvořila v Bridgeportu (8.843).

District of Columbia se sídelním městem Washingtonem hostí 343 Čechů a 72 Slováků.

Do Floridy poslední leta v zimních měsících zajíždějí majetnější krajané, aby tu užili jižního slunce a mořských koupelí. Jeť jízda do Floridy pro seveřany lacinější než do Kalifornie. V poslední době založili tam newyorští Slováci obec Masaryktown a kupují tam horlivě pozemky.

Idaho. Vyvinutý průmysl hornický poskytuje zaměstnání slovanským havířům. Čechů je tam 1.305.

Illinois. Podle sčítání 1920 žilo v Chicagu osob příslušných k jazykové skupině polské 318.338, české 106.428, slovenské 25.720, ruské 28.199, rusínské 2.051, slovinské 7.417, srbochorvatské 13.316, bulharské 496, netříděných Slovanů 110. Chicago[1]) je metropolí Čechů a Poláků. V žádném druhém městě na americké pevnině není národní život rušnější než tu. Nikde jinde nestojí tolik hotelů a národních domů, nikde jinde nevychází tolik časopisů tištěných v slovanských řečech; nikde není tak vyvinut obchod, rozvětveno peněžnictví, nikde nejsou Čechoslováci politicky tak silni a v úřadech zastoupeni jako v Chicagu. Četná je inteligence z amerického podrostu. Pořadatel kalendáře Amerikána na rok 1878 zaznamenal: „Z třídy školně vzdělaných jsou tu 3 redaktoři, 2 lékaři, 6 učitelů, 3 učitelky, 3 stavitelé.“ Nyní je profesionálních mužů a žen několik set. Mimo Chicago, které patří do kraje Cook, žijí silné skupiny Čechoslováků v blíz-

[1]) Popis českého života v Chicagu, kalendář Amerikán, 1878, str. 92; Národní život Čechů chicagských, kalendář Amerikán, 1884, str. 152—171; F. B. Zdrůbek, Dějiny Česko-národního hřbitova od jeho založení 1877 do jeho 25leté jubilejní slavnosti 1902 (144 str.); České Chicago: Adresář českých obchodníků, živnostníků a spolků (251 str.), 1901; Dějiny desetiletého trvání spolku starých českých osadníků v Chicagu (80 str.); Dr. Jan Habenicht a Anton Pergler, Památník starých českých osadníků v Chicagu (51 str.); 1893—1903. Památník Ludvíkovy divad. společnosti na oslavu desetiletého trvání českého divadla v Chicagu (52 str.); Adresář a almanach českého obyvatelstva v Chicagu (320 str.), 1915; Dr. Vojan, Z minulosti Chicaga a počátků českého Chicaga, jubilejní číslo Svornosti, 11. října 1925; Zlatá kniha českého Chicaga, vydaná na paměť zlatého jubilea Svornosti. Redakcí R. Jaromíra Pšenky. (192 str.) Chicago, 1926

II. Přivítat ve Vásnostině Imp. Výsosti členu dynastie, která zasloužila sobě lásku svého národa i uvážení všehomíra.
Radikální reformy, provedené Vásnostiným nejjasnějším Otcem v mírném způsobu učinili šťastnou Rusii i postavili ji v řadu pokročilejších národů.
Zdejší Slavjané zúplna uznávají velikost tohoto kroku, o kterémžto provedení téhož principu v tělo republice stálo ohromných obětí.
Každá liberální reforma, každý krok Ruska ku předu nachází ohlas v srdcích Slavjanů, an Rusie — jich — jest nádeje.!

III. Blahořečíme velice Vásnostiné Imp. Výsosti panovnické dynastie i ruskému národu za každou morální podporu, kterou Rusie vždy podává bojujícím ku obraně slovjanským národům, nastém v dobách zoufalství a těžkých utrpeních. — Soucit Rusie oživoval udatnost k snesení národních běd a obnovoval nádeji na lepší budoucnost.

IV. Jako občané veliké Americké republiky pokládáme se zvláště šťastnými, že naše city k Rusii jsú plna souhlasí i s citem všeho zdejšího národa.
Toužení Rusie k zlepšení existence potlačené části svého národa vzbudila soucit a uvážení k ní u zdejších občanů, — ale spravedlivé a velkodušné vedení Rusie v čas hrozných dnův našeho zápasu za zrušení otroctví posílnilo svazek věčné bratrské lásky mezi těmito oběma národy.
Dle tohoto my uzavíráme jako občané severoamerických států zjevit soucit bratrského přátelství a blahořečit ruskému národu za vše dobré, které on udělil naší republice, i nejpokorněji prosit jeho carské Výsosti velikého Knížete Alexeje Alexandroviče by on ráčil ze svojí strany upotřebit všechen svůj vliv v budoucnosti na udržení přátelské příbuznosti mezi Rusií a Severo-Americkými státy.

Podpisy deputace:

Jos. Adamec	Jos Jonáš	Dr. J. Šerčeský
Ant. Brucha	Ant Kouč	Alois Vaníček
Karel Bělský	Ant Kopta	Jos. Vanásek
Jan Kocur	Jan Křišťan	Jan Žitek
		Jos Vokál ([illegible])

Tytoť jména byla teprv na skutečné adrese, kterou se Alexovi podala.

PROJEV SLOVANSKÉ SOLIDARITY

kém Cicero Townu (13.205 Čechů a 793 Slováků) a v Berwynu. Jihoslované kladou Chicago na druhé místo po Pittsburghu a Allegheny. Usazování Čechů v Chicagu začalo roku 1853, kdy sem přijelo několik rodin z New Yorku. V jednom z četných chicagských veřejných sadů zbudován pomník Karlu Havlíčkovi Borovskému. Na krásném Národním hřbitově bylo pamatováno pomníky na české vojíny z občanské války, na filosofa Klácela, na Roberta H. Vickerse, spisovatele History of Bohemia, jehož ostatky sem k poslednímu odpočinku převezeny.

Indiana. Čechy a Slováky najdeme ve třech místech ve větším počtu: v Gary (2.892 Slováků, 666 Čechů), v East Chicago (2.112 Slováků, 128 Čechů) a v Hammondu (1.724 Slováků, 139 Čechů). V proslulém městě Gary má United States Steel Corporation obrovské hutě. Gary jsou československé Vítkovice.

Iowa[1]) je český stát. „Češi založili první trvalé sídlo v severní části kraje Johnson a v Collegetownshipu v kraji Linn. Většina starousedlíků v této sekci přišla v letech 1854 až 1856.“ Národní život je nejvyvinutější v Cedar Rapidsích (7.491 Čechů, 48 Slováků), jejichž obyvatelé jsou známi české Americe svou inteligencí a obětavostí. Nedaleko Cedar Rapids v Ely byla založena roku 1867 mateřská církev českých evangelíků. Iowští Čechoslováci se živí farmařením, obchodem a řemesly. Na hřbitůvku v Belle Plaine odpočívá „ve všem zmýlený filosof“ Ladimír Klácel. Na pomníku, odhaleném r. 1884, stojí: „Zvěčnělému učiteli svému, horlivému vlastenci, filosofu prof. Ladimíru Klácelovi, na důkaz vděčnosti postavili američtí Čechové.“

Kansas.[2]) První hromadná výprava českých farmářů do Kansasu přišla roku 1876. Farmáři sem přitáhli z Nebrasky,

[1]) B. S. (Shimek), The Bohemians in Johnson country, 10 str.; Památník českoamerického dne při zlatém jubileu města Cedar Rapids, 14. června 1906, 52 str.

[2]) Francis T. Švehla, The Bohemians in Central Kansas. Collections of the Kansas State Historical Society. Topeka, 1915.

z kteréhož státu je vypudila sucha a kobylky. Jako v jiných čistě rolnických státech živí se našinci orbou, obchodem a řemesly. Čechů 11.982, Slováků 1.282.

Louisiana. V jižních státech Jihoslované rybaří nebo konají přímořské a říční práce. Ve vnitrozemí soustruhují duhy na vinné sudy. Výrobu tu v jistém smyslu monopolisují. Duhy, zvané French claret staves, se exportují i do Evropy, jmenovitě do Francie. Čeští farmáři a zelináři v teplé Louisianě jedno místo pojmenovali poetickým názvem Libuše.

Maryland. Mimo město Baltimore je Čechů ve státě málo. V Marylandu žil a na svém manství Bohemia Manor při řece Bohemia zemřel roku 1686 pobělohorský exulant Augustin Heřman. Náhrobní kámen Heřmanův je dosud zachován. Je na něm psáno: Avgustine Hermen Bohemian The First Fovnder Seater of Bohemea Manner Anno 1561.[1])

Massachusetts. Bostonská obec Čechů měla roku 1920 710 příslušníků (Slováků 188) a je jedna ze starších. Ve Westfieldu, New Bedfordu a Springfieldu působí čeští tkalci a doutnikáři.

Michigan.[2]) Světoznámé továrny na výrobu automobilů (Fordovy a j.) a spřízněný průmysl přivábily do Detroitu pluky slovanských dělníků a řemeslníků. Obyvatelstvo v posledních letech úžasně stouplo. Poláků v Detroitu napočteno 128.648. Poláci v Detroitu a v blízké Hamtramck Village si vydržují několik časopisů, kostelů a státních bank. Češi jsou staří osadníci; byli tu domovem dávno, než automobilový průmysl dobyl městu mezinárodní pověsti. Česká pio-

[1]) V. J. Šimek, Baltimore a jeho Čechové, kalendář Amerikán, 1879, str. 145—148.

[2]) F. Pospíšil, Ze života prvního Čecha v Detroit. Kalendář Amerikán, 1885, str. 142—144; Zlaté jubileum české osady (Traverse City); Oslava padesátiletého trvání první české kolonie v Michiganu. Kalendář Amerikán, 1906, str. 273—274. Oldřich Farský (napsal a ilustroval), Traverse City a okolí a čeští pionýři. Kalendář Amerikán, 1908, str. 244—264; Památník T. J. Sokol Podlipný, vydaný u příležitosti slavnosti Českého národního domu, dne 12. a 13. prosince 1913 v Detroit, Mich., 36 str.

nýrská města ve státě jsou Detroit (4.519), Traverse City, Saginaw. Do Owosso dojíždějí Čechoslováci na sezonní (řepovou) práci. Slováků žije v Detroitu 3.601. „Národní život Čechů v Detroitu začal založením Slovanské lípy roku 1857.“

Minnesota[1]) je stát se starousedlými českými farmáři. Mimo venkov žije hojně našinců v Dvojměstí (Twin-cities), Minneapolis (Čechů 2.417, Slováků 2.829) a St. Paulu (Čechů 4.576, Slováků 169). Města ta, jak známo, dělí od sebe otec amerických řek, Mississippi. V obrovských obilních mlýnech a sýpkách a v průmyslu souvisícím s mlynářstvím, jako je bednářství, nalézají Čechoslováci obživu. V kraji St. Louisu, v severní části státu, je významné bydliště Jihoslovanů, kteří tu kutají v dolech bohatých na železnou rudu. Census v kraji St. Louisu napočetl v cizině rozených Jihoslovanů 8.563, Čechoslováků 710. „Bylo to v měsíci září 1856, když čeští obyvatelé rozbili stánky své na místech nynější Nové Prahy.“

Missouri.[2]) Město St. Louis (9.723 Čechů, 1.304 Slováků) už dávno není tím, čím bývalo pionýrům, ale bude naň vždy s pietou vzpomínáno jako na jedno z ohnisek národního hnutí. Tu postaven prvý katolický kostelík, tu organisován roku 1854 mohutný podpůrný spolek ČSPS., tu vyšly tiskem druhé české noviny (1861), jež chtěly být prvými. Před dokončením dráhy musili se argonauté plaviti do St. Louisu přes New Orleans vzhůru po řece Mississippi. Farmářský

---

[1]) Průvodce po českých a katolických osadách v arcidiecési st. paulské, 1910, str. 46.

[2]) A. V. Mikšička, St. Louis a jeho Čechové. Kalendář Amerikán, 1879, str. 140—142; O české osadě v St. Louis. Kalendář Amerikán, 1879, str. 142—144; Václav Pohl: Kalendář Amerikán, 1890, str. 202; Národní síň ČSPS. v St. Louisu. Kalendář Amerikán, 1892, str. 209; Václav Jirouch (přistál v St. Louisu r. 1852). Kalendář Amerikán, 1901, str. 233—234; Památník padesátiletého jubilea řádu Missouri č. 2, ČSPS. (24 str.), 1912; písmák Tomáš Běll sebral a chová v rukopisu obsáhlý materiál o českém St. Louisu.

živel je v Missouri nepatrný. Snad se našim rolníkům stát ten nezamlouval pro svou jižní polohu.

Montana. Čechoslováci a Jihoslované pracují v tavírnách a kovonosných dolech. V městě Heleně vynikla rodina sládka Horského, dnes ovšem poameričtělá.

Nebraska[1]) je náš nejpřednější rolnický stát. Až do roku 1880 dávali čeští zemědělci přednost Wisconsinu. Při sčítání roku 1860 měl Wisconsin 7.081 Rakušanů (většinou Čechů), Nebraska 11; roku 1870 napočteno Čechů ve Wisconsinu 10.570, v Nebrasce 1.770; roku 1880 měl Wisconsin 13.848 Čechů, Nebraska 8.858; roku 1890 zjištěno ve Wisconsinu 11.999 Čechů, v Nebrasce 16.803. Od tohoto sčítání už žádný stát Nebrasku v počtu českého obyvatelstva nedohonil. Velikou zásluhu o českou Nebrasku, její národní a hospodářský rozkvět má Jan Rosický, novinář a organisátor. Město Omaha na řece Missouri nebylo bez českých novin od roku 1871, kdy tam vyšel Pokrok západu, založený znamenitým českým Israelitou Edwardem Rosewaterem (Rosenwasser). V jatkách a tavírnách v Omaze pracují čeští (z chodského kraje) i slovanští dělníci. Z menších měste-

[1]) Pokrok západu, 7. března 1877; Ze života L. A. Schlesingera v Americe. Kalendář Amerikán, 1879, str. 113—120; Alois Libor Schlesinger, Květy americké, 6. ledna 1886, str. 111—112; Alois Libor Schlesinger, Z mého života v Čechách. Kalendář Amerikán, 1882, str. 109—119; Jubilejní číslo Osvěty americké, 15. června 1904; Václav Šesták, pionýr Nebrasky. Kalendář Amerikán, 1907; Jan Tikalský, O usazování se v Nebrasce, zvláště v Knox county. Kalendář Pionýr, 1917, str. 286—290; Josef P. Šedivý, Z mých vzpomínek na pionýrské doby v Nebrasce. Kalendář Pionýr, 1917, str. 43—51; Šárka B. Hrbková, Čechové v Nebrasce. Naše zahraničí, červenec 1920, str. 262—266; Hospodářský stav českých venkovských obcí ve státech Nebraska, Iowa, Kansas, Minnesota a Dakota. Výsledky dotazníkové akce pořádané v dubnu 1921 československým konsulátem v Omaze. Naše zahraničí, roč. III, sv. 3, str. 163—165; J. V. Holeček, První Čechové na Niobraře. O objevu státu Nebrasky a osazování kraje ve státu Missouri a Niobrara českými přistěhovalci se vzpomínkami a zkušenostmi ze života jejich. Kalendář Amerikán, 1922, str. 227—256.

ček si zaslouží pochvalné zmínky Wilber v salinském kraji, kdysi úplně český. Poslední census už tam nenašel ani 100 Čechoslováků z přistěhovalecké generace. Jedním z prvních českých obyvatelů Nebrasky byl Alois Libor Schlesinger, jenž zkoušel farmařiti v kraji Washingtonu r. 1857. Schlesinger znal osobně snad všechny vynikající muže z let osmačtyřicátých. S Lešikarem z New Ulmu v Texasu byl kamarád z Čech; oba kandidovali do sněmu z lanškrounského vikariátu. „Já ale (vypravuje Schlesinger) jsem byl ten čas rytířem svatojirským. Na Hradčanech bylo nás těch rytířů několik set. Dr. Brauner a Rieger byli brzy propuštěni. Friče staršího, mne a Fastra a jiné si tam podrželi, až císař nám dal amnestii.“ Schlesinger formanil po pustých tehdy pláních mezi Omahou a Denverem. Narodil se 1806 v Ústí nad Orlicí, zemřel v Denveru 24. února 1893. Nejčeštější část Nebrasky je v řečeném již kraji salinském. Dopisovatel Jan Svoboda referuje do Slavie (16. pros. 1868): „Podél řeky Big Blue v Saline, jakož i ve vůkolí zdejším usadilo se 42 rodin, 13 jednotlivců, dohromady 210 osob. Všichni rolníci. Zakladatelé této kolonie jsou pan V. Šesták a J. F. Jelínek, kteří sem roku 1865 přišli z Wisconsinu.“ A ještě jiný zpravodaj: „Bylo to r. 1866, kdy někteří z prvních osadníků manitowockých se přesídlili do Saline. Mezi nimi byl Václav Šesták. Heřman a Šesták přijeli spolu do Ameriky r. 1853.“

New Jersey je doménou Slováků. Čechů tam bydlí málo. Jako Pennsylvanie je New Jersey státem továrních komínů. Slované se najdou v každé dílně, továrně, rafinerii. Města Newark, Trenton, Passaic, Elizabeth, Bayonne, Jersey City a Perth Amboy — v každém z nich jsou silné slovenské skupiny — překypují moderním průmyslem všech druhů. Opěrným bodem Poláků v New Jersey je město Newark.

New York.[1]) Usazování Čechů v městě New Yorku začalo roku 1848. Od začátku bylo doutnikářství význačným

[1]) Josef F. Thuma, Bohemia, česká osada na Long Islandu. Kalendář Amerikán 1889; Památník vydaný k oslavě dvacetipětiletého

zaměstnáním. V osmdesátých, ba ještě v devadesátých letech mohlo se říci o Newyorčanech: „Co Čech, to doutnikář." Americké děti se zřekly tabáčnictví úplně, a až vymrou staří Kutnohoráci, bude české doutnikářství v New Yorku náležet minulosti. Města mimo Velký New York, jako Binghamton a Yonkers, náleží Slovákům. Kvetoucím sídlem Poláků je Buffalo (83.344 Poláků). Ve Velkém New Yorku napočteno 43.839 Čechů, Slováků 19.425. New York je největším židovským městem na světě. Vesnice Bohemia na Long Islandu, něco přes 50 mil od New Yorku na východ, vzniklá roku 1855, je jediná farmářská obec Čechy ve státě založená. Na tamním hřbitově postavili krajané žulový pomník Janu Husovi.

Severní (North) Dakota je zajímavá tím, že v jejích hranicích se vytvořily silné osady ruských farmářů (11.365 Rusů a 682 Rusínů). Nejsou všichni majetníky farem; jsou mezi nimi nájemci a podruzi. Jedna obec, Kief, se zove po nich. Je divné, že ruské podpůrné spolky nejsou v Severní Dakotě zastoupeny. Českých lidí na orbě závislých žije ve studené, ale zdravé Severní Dakotě 8.491.

Ohio. Město Cleveland[1]) je ve velkoprůmyslu druhý Pittsburgh. Jeho pece, válcovny, drátovny, rafinerie — Standard

trvání Tělocvičné jednoty Sokol v New Yorku, 1867—1892, 144 str.; Jan V. Čapek, 1878—1903. Národní jednota v New Yorku, 27 str.; Almanach československého lidu v New Yorku a okolí, 1904, 164 str.; Josef F. Thuma, Ku padesátileté památce založení osady Bohemia, konané dne 4. července 1905. Kalendář Amerikán, 1906; J. E. S. Vojan, Velký New York, 1908 (224 str.); Památník vydaný k oslavě padesátiletého trvání Tělocvičné jednoty Sokol v New Yorku, 1867—1917, 227 str.; Thomas Čapek, The Čech (Bohemian) Community of New York, 1921, kap. XVII., 58 str.; Tomáš Čapek, Český New York starý i nový. Jubilejní číslo New Yorských listů, 25. června 1924; Josef F. Thuma, Long Island a dějiny osady Bohemia. Kalendář Amerikán, 1925, str. 225—236.

[1]) V. Šnajdr, Cleveland a jeho Čechové. Kalendář Amerikán, 1878, str. 94; Česká osada a její spolkový život v Clevelandu. Vydáno clevelandskými Čechy za konání Národopisné výstavy v Praze r. 1895

Oil Company, American Steel and Wire Company, Cuyahoga Valley Mills a továrny na chemikalie v Euclid Village — jsou obsluhovány slovanskými dělníky. V Clevelandu hlaholily český zpěv a česká hudba, kdy tam po Slovanech nebylo ještě potuchy. Týdeník Pokrok tam založen r. 1871. České národnosti v Clevelandu je 43.997 osob, slovenské 28.224, ruské 14.145, slovinské 24.804. „Cleveland je první slovinskou osadou ve Spojených státech." Tamní slovinský Národní dům stál $260.000. Z ostatních větších měst státu Ohia je Youngstown, slovenský; Slováci převládají v Akronu, Lorainu, Toledu a Cantonu. Cincinnati jeden čas mělo vyhlídky státi se „českým městem", ale naděje do něho kladené se neuskutečnily, ano město, nemajíc průmyslu jako Cleveland, nemohlo přistěhovalcům poskytnout výživy. První větší přítok přistěhovalectva se objevil r. 1852, kdy přijelo 16 rodin. Hojné stěhování začalo v letech 1865—1866 a trvalo tu silněji, tu slaběji až do osudného krachu r. 1873. Myslí se, že Josef Havlíček z Varvašova byl první český osadník. V Dillonvale výborně působí největší české konsumní družstvo v Americe.

Oklahoma.[1]) Využivše příležitosti, když vláda otvírala indiánskou reservaci bílým osadníkům, zabrali čeští farmáři půdu v Oklahomě. A nechybili. Větší skupiny Čechů jsou v Lincolnu, Canadianu, Grantu a Kingfisheru. Z měst má Oklahoma City 656 Čechů. V Oklahomě je kvetoucí česká ves Prague.

Oregon. V tomto státě Čechoslováci nacházejí výživu při hornictví, řemeslech, něco málo při polním hospodářství. Jednu vesnici pojmenovali Češi Malín.

(192 str.); Hugo Chotek, Paměti prvních Čechů v Clevelandě. Kalendář Amerikán, 1895, str. 201—211 (životopisy starých osadníků F. X. Sýkory, Josefa V. Sýkory, Frant. Payera, Františka Sprostého, Martina Krejčího, Josefa Kříže). Item str. 211—217 kalendáře Amerikána.

[1]) J. Hájek, Čechové v Oklahomě a jejich postup. Kalendář Amerikán, 1906, str. 227—232; Josef Buňata, Praha v Oklahomě. Kalendář Amerikán, 1923, str. 234—237.

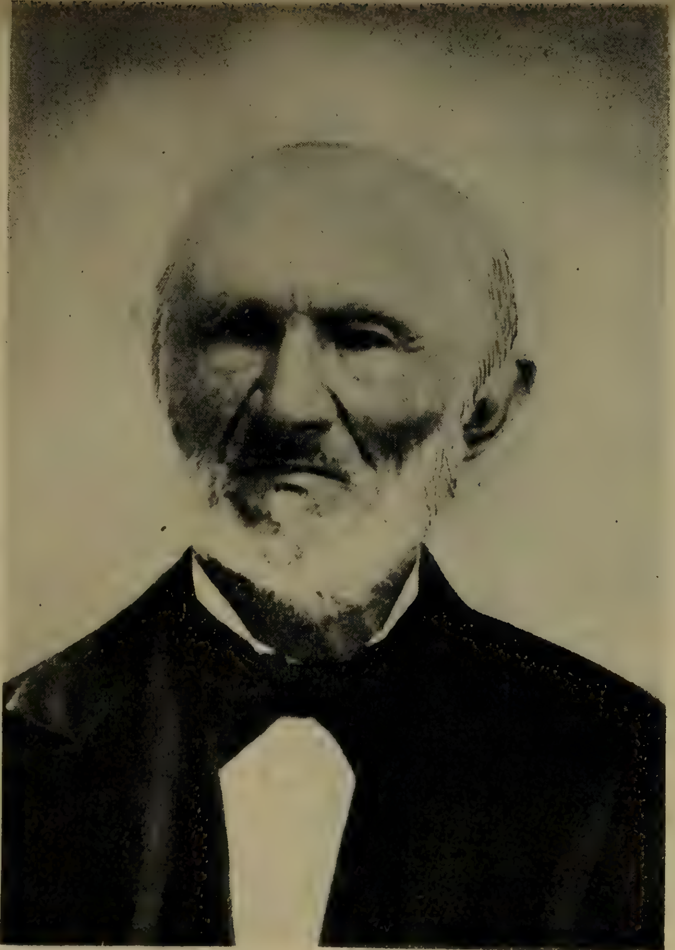
„Pennsylvania je nejslovanštějším státem Unie.“ Statistika udává, že v Pennsylvanii žije 638.781 cizinců přišlých ze slovanských zemí. Pittsburgh a Allegheny při stoku řek Allegheny a Monongahela a tak zvané pittsburghské území, do něhož se počítají města a městečka Pittsburgh, Allegheny, Woods Run, Homestead, Etna, Rankin, Wilkinsburg, Crafton, Pitcairn, Braddock, Carnegie, McKeesport, McKees Rocks, Sharpsburg, jsou Mekky nejméně dvou slovanských národností — Slováků a Srbů. Česká čtvrt, rozkládající se „Na vršku“ v Allegheny City, je sice staršího původu, ale proti slovenským šikům je slabá.

South (Jižní) Dakota[1]) je český rolnický stát. Čechů 10.982, Slováků 221. Roku 1869 provedena památná výprava osadníků do severní Nebrasky a do Jižní Dakoty, vedená tam z Chicaga Františkem Bémem a Františkem Janouškem.

Texas.[2]) Slunný Texas a jeho bavlnářské farmy nenáleží ani Čechům, ani Slovákům, ale třetí větvi Čechoslováků — Moravanům. „Krajané z Moravy tvoří snad 80% našeho vystěhovalectva v Texasu a většina jich z východní a severní Moravy od slezských hranic, bránili a brání se názvu Čech, sami sebe nazývajíce Moravci.“ Texas svého času Němci obmýšleli kolonisovat za národní stát, ale plán se nezdařil, jakož až dosud selhal každý pokus uzavřených kolonií. Není pochyby, že mezi usazováním Němců a českých Moravců v Texasu je přímá spojitost. Stěhování začalo po roce 1852. Česká větev 49.929, slovenská 833. „Moravané usazovali se nejvíce kolem Fayetteville a pak na prérii Williams, kde utvořili první nejsilnější moravskočeskou osadu a pojmenovali ji Veselí, kteréž jméno však překrouceno a pošta tamní se nyní nazývá chybně Wesley. Tam asi r. 1859, rok anebo

[1]) Josef A. Dvořák, Památná kniha. Dějiny Čechův ve státě South Dakota, 108 str. Tábor, South Dakota, 1920.

[2]) Český učitel Josef Mašík v Texasu. Nástin životopisný. Kalendář Amerikán, 1887, str. 132—136. Kenneth D. Miller, The Bohemians in Texas, The Bohemian Review, květen 1917; L. W. Dongres, Češi v Texasu, kalendář Amerikán, 1924, str. 270—276.

JAN HEŘMAN

VOJTA NÁPRSTEK (R. 1848)

dva před občanskou válkou vyučoval pan Josef Mašík, bývalý učitel ve staré vlasti." (Slavie, 17. února 1886.)

West (Západní) Virginie je slovenská. Češi jsou tam zastoupeni nepatrně. Slováci pracují v hutích (sklářských) a v uhelných dolech. Jihoslované v uhelných dolech a dřevařských táborech. Na lesy je západní Virginie bohatá.

Ve státu Wisconsinu[1]) zasadil český rolník rádlo do americké půdy nejdřív. Na venkově se našinci začali usazovat po r. 1850. Městečko Racine při michiganském jezeře, kde vycházel týdeník Slavie, nazýváno českým Betlemem. Česká obec v Milwaukee je jedna z nejstarších, jest starší než chicagská i clevelandská, neboť v Milwaukee byli Češi usazeni již v první polovici minulého století. Město, jež našinci nazývali Milvánky, bývalo domovem Vojty Náprstka a jeho Flug-Blätter. Bohatý průmysl (pivovary německých sládků v Milwaukee a St. Louisu bývaly proslaveny) sem přilákal tisíce Slovanů. Polská národnost je nejsilnější (70.238). Česká národnost má 6.745 příslušníků, slovenská 3.215. Jihoslované žijí roztroušeně v obcích od Milwaukee až k Sheboyganu. Města a městyse Kenosha, Oshkosh, La Crosse, Manitowoc, Superior jsou podle jména známa všem starším Čechům ještě z časů Ladimíra Klácela, který též nějaký čas přebýval ve Wisconsinu. „Prvnímu Čechu v Americe", Karlu Jonášovi, postaven v Racine pomník. „Kraj Kewaunee náleží k nejčeštějším okresům v Soustátí," praví Dennice novověku. Tamtéž Čechové stali se nejdříve politicky zralými, o což hlavní zásluhu mají pánové V. Mašek a V. Stránský, oba vřelí národovci. Oba tito pánové již v minulých letech důležité úřady okresní

---

[1]) Památník na oslavu otevření Českoamerické síně v Milwaukee, dne 14. a 15. prosince 1895; J. J. Vlach, Our Bohemian Population. Proceedings of the State Historical Society of Wisconsin, 1902; Anton Novák, Ze zašlých dob. Stručné dějiny osady v Milwaukee. Památník vydaný ke 14. sjezdu Jednoty ČSPS., konanému v Milwaukee od 30. srpna do 4. září 1909, 34 str.; 1868—1918. Památní list tělocvičné jednoty Sokol. Vydán k slavnosti padesátiletého trvání těl. jednoty Sokol v Milwaukee ve dnech 15. a 16. června 1918, 16 str.

zastávali, pan Mašek byl supervisorem, pan Stránský sheriffem. K těmto dvěma již vysloužilým hodnostářům českým přibyl nyní třetí, pan Jan Karel, peněžník tamtéž, jenž byl zvolen z kraje Kewaunee do zákonodárny. Týž pochází z Německé Břízy u Plzně a studoval na vyšším gymnasiu plzeňském. Zde vedl po nějaký čas samostatný obchod v Schuyler, v Nebrasce, pak otevřel bankovní obchod před 2 roky v Kewaunee." (Dennice novověku, 27. listopadu 1878.) „V žádném státu Severní Ameriky není tolik Čechův usedlých jako ve Wisconsinu. Nejprvnější cíl našich krajanů onoho státu bylo zajisté Milwaukee, kde nyní asi kolem 200—300 českých rodin bydlí; nejčetněji však Čechové jsou zastoupeni v kraji a městě Manitowocu." (Slavie, 18. pros. 1861.)

Žádných přistěhovalců ze slovanských států sběratel censu nenašel v Portu Ricu, Guamu a Samoa. V Aljašce se přihlásilo 69 Čechoslováků (v cizině rozených) a jen 442 Rusů, což naplňuje podivem, uváží-li se, že Aljaška bývala dřív částí ruské říše. Je známo, že na hawaiském souostroví žije několik českých rodin (vojáků, hudebníků, obchodníků), ale nepřihlásili se. Menší obec Jihoslovanů bydlí v Juneau.

V Utah jsou ze Slovanů ve větším počtu zastoupeni jen Jihoslované. Pracují v dolech na měď.

Ve Virginii[1]) se usadili ruští stundisté někdy roku 1894. V 17. století přijeli do Virginie s Angličany pobělohorští uprchlíci. Jejich jména se nám zachovala v lodních manifestech. Za povšimnutí stojí, že čeští dělníci z Chicaga a odjinud založili ve Vontay kooperativní obec Říp, která se roku 1900 po tříletém trvání rozpadla.

Washington. Ve státě Washingtonu jsou tři význačnější bydliště Čechů: Seattle, Spokane a Tacoma. Téměř celá kvota Čechoslováků se skládá z horníků.

[1]) Frank Baumel, Jak byla založena česká kooperativní kolonisační společnost Říp. Dennice novověku, 18. a 25. listopadu 1897.

KAPITOLA II.

SOUSEDÉ SLOVANŮ.

Skandinavci. — Se skandinavskými národy: Dány, Švédy a Nory, sousedí zemědělci ve středních státech. V chovu plemenného dobytka, v sýrařství a mlékařství nemají Skandinavci ve Spojených státech soupeře. Naši farmáři se mnohému pokroku od nich přiučili. Manželství mezi nimi a Čechy je nepatrné procento. Proč? Příčiny jsou nejvíc náboženského rázu. Formalistický jejich luteranism odpuzuje svobodáře a ovšem překáží sňatkům s katolíky.

Románští národové. — S románskými kmeny: Francouzi, Španěly a Italy, málo se Čech mísí, a to jen ve velkých městech. Sňatky s nimi uzavírá zřídka.

Němci. — O všemohoucím vlivu německých Volkszeitungů, Arbeiterzeitungů a Volksrechtů na starý českoamerický tisk bylo už často psáno. Radikální hnutí, jež dosáhlo vrchu po devadesátých letech, bylo osnováno a vedeno Němci a jejich tiskem. Českoameričtí pionýři-žurnalisté znali němčinu z domova. Angličtinu si osvojili teprve po delším pobytu v zemi. Proto čerpali a překládali z německých časopisů. O tisku radikálů v New Yorku a Chicagu šel vtip, že by musil zaniknouti, kdyby přestaly vycházeti Arbeiterzeitungy německých soudruhů. Co napsal do N. Y. Volkszeitungu redaktor Sergius E. Schevitsch, bylo svaté. Ševičovo krédo bylo krédem redaktora Dělníka amerického, Hlasu lidu a j. Z amerických novin se překládalo jen, aby se neřeklo. Redaktor huboval na Heraldy, Timesy a Tribuny, že jsou kapitalistické, ale příčina, proč k nim tak nelnul jako k Ar-

beiterzeitungům a Staatszeitungům, vězela jinde: byl zběhlejší v němčině než v angličtině. Ale i v praktickém životě byl vliv Němce na Čecha všude patrný. Jistě to nebyla náhoda, že si farmáři vědomě a důsledně zakládali domovy ve státech, kde sídlili Němci. Než se vzmohl na své, Čech posedával v německých hospodách. Mezi Iry nebo Skandinavci bychom ho nenašli. A proč si v počátečních letech najímal Turnhally a Germania Hally pro svá ochotnická divadla, tance a proč výletní zahrady od Němců na pikniky? Český živel v New Yorku měl už za sebou dvacet sezon pikniků a ochotnických divadel, než si roku 1882 koupil svou vlastní Národní budovu. V přízemku německého kostela sv. Mikuláše v New Yorku si čeští katolíci roku 1874 organisovali první církevní obec v tomto městě.[1])

Čech kráčel ve šlépějích Němce, poněvadž mu Němec povahou i zvyklostmi byl nejbližší. S Němci, jak statistika ukazuje, víc Čechů uzavřelo sňatky než se všemi ostatními plemeny dohromady.

Irové. — V politice je Ir nedostižným mistrem, proti němuž jsou jak Němec, tak i Slovan učiněná neviňátka. Angličan ho doma podceňoval jako člověka inferiorního. A hle, týž Ir se v Americe stal pánem nemalého počtu předních měst. Je k nevíře, kolik Američanů irského původu zasedá v nejvyšších zákonodárných sborech země. Ir je rozený politik a v drobném wardním čachru se mu nevyrovná v Americe nikdo. Mýlí se, kdo si namlouvá, že Ir má za skvělé úspěchy v politice děkovat své zběhlosti v angličtině a ničemu jinému. Ne, Ir smysl pro politiku zdědil. Vyškolila ho staletí anglického parlamentarismu. Měl-li náš krajan řízení u soudu, zažádal-li o licenci ku provozování živnosti, chtěl-li se stát strážníkem, hasičem, metařem — ke komu se měl obrátit o pomoc? Kdo jiný dovedl vlivněji zatlačit, vlastně „zatáhnout“ (pull), než irský wardní státník,

[1]) Andenken an das Goldene Jubiläum der Gründung der St. Nikolaus Kirche. New York, 1833—1883.

irský strážník, irský radní? Ne že by se ti dva, Čech a Ir, byli kdy bratříčkovali a hubičkovali. Politika to byla, jež z nich dělala a o volbách dosud dělá kamarády. Jak ty mně, tak já tobě!

Nad Ira nemá katolická hierarchie loyálnějšího stoupence, schopnějšího organisátora, štědřejšího dárce. Ir řídí farní, střední a vysoké školy. Rediguje katolický tisk. Pečuje o výchovu kněží a jeptišek. Zásobuje členstvem obranné a podpůrné spolky (rytíři Kolumbovi mají 800.000 členů). Kardinál, arcibiskup, biskup, monsignor, všechno je buď irské nebo pod irským palcem. Poláci jsou též horliví církevníci, leč prohlédněme seznam vysokých hodnostářů od kardinála dolů, kolik z nich je Poláků? Kolik Němců? Poláci, Slováci, Češi, Chorvati, kněží, laikové jsou ministranty, jsou kolečky ve stroji, jejž řídí pevná a zkušená ruka pastýřů národnosti irské.

Hovoříce mezi sebou a nechtíce užívati kmenového názvu Irish, aby se před syny zeleného ostrova neprozradili, vynašli naši slovozpytci od baru pro Iry přezdívku — vaječník. Mnozí z těch, kdož bezděčně tohoto názvu užívali a dosud je mají na jazyku, nevědí, že je odvozeno od německého slova Eier, vejce, jež v angličtině zní jako začáteční písmeno Irish-Ajryš-Ir.

R a k u š a n é. — Někteří Němci starého Rakouska si dobyli všeamerické pověsti. Z novinářů vynikli Oswald Ottendorfer, Moravan (1826—1900) a Josef Keppler (1838 až 1894), nevyrovnatelný karikaturista Pucku. Keppler byl Víděňan. Oženiv se s vdovou někdejšího majitele newyorského Staatszeitungu, nejvlivnějšího německého listu v zemi, stal se Ottendorfer zámožným mužem a uznaným vůdcem Němců. Ottendorfer Dispensary v New Yorku, moderně zařízená nemocnice pro chudé, bude trvale upomínati na Ottendorfra a jeho ženu. Keppler znal česky. Buď roku 1882 nebo 1883 dal otisknouti v Pucku v české řeči vtip na dra Riegra. Stalo prý se tak o sázku. Romantickou osobností v americkém pí-

semnictví byl Sealsfield-Postl, též Moravan rodem. Postl přijel roku 1822, uprchnuv z kláštera křižovníků. Jeho knihu Tokea, or the White Rose, přeložil Anton Novák do češtiny a vydal v Milwaukee r. 1902. O Postlovi se vyprávělo, že byl zběhlý v češtině.[1]) Gustav Mahler, Čechoněmec, nadaný hudební skladatel, dirigoval slavnou premiéru Prodané nevěsty v Metropolitan Opeře v New Yorku dne 19. února 1909. Frederick Hassaurek, žurnalista, spisovatel, diplomat a politik, přišlý do Ameriky r. 1849, znal osobně přednější Čechy ve Wisconsinu. Jeden z Hassaurkových tendenčních, ač ne právě nejlepších spisů, Hierarchy and Aristocracy, vydán v českém překladu v Chicagu. Uznávaje jeho nesporné zásluhy jako politika mezi Němci velmi váženého, jmenoval jej president Lincoln vyslancem do Ecuadoru. Hassaurek se narodil ve Vídni a ztrávil valnou část svého života při novinářské práci v Cincinnati. Heinrich Conried vynikal jako sbormistr v New Yorku. Sochaře Carla Bittera jsme si zapamatovali tím, že jako člen umělecké komise města New Yorku zavrhl model Smetanova poprsí, jež newyorští Čechové usilovali postaviti v Central Parku. Bitter byl tvůrcem pomníků Carla Schurze a generála Siegela. Zajímavou osobností byl biskup Jan Nepomuk Neumann z Prachatic, jehož příchod spadá do r. 1835. Dr. Hans Kudlich, zemřelý ve vysokém věku v Hobokenu, ve státu New Jersey, zasedal v rakouském parlamentě roku 1848. Dra Kudlicha německý tisk tituloval „osvoboditelem sedláků", ježto prvý ve sněmu předložil návrh zákona o zrušení selské roboty. České prameny však tvrdí, že prvenství v té věci nenáleží Kudlichovi, nýbrž českému politiku dru Braunerovi. Kudlichův syn provozoval v New Yorku právnickou praxi a byl nějaký čas soudcem nižšího soudu. Jako národnostní jednotka Rakušané byli a jsou v Americe neznámi. Českých, maďarských, italských, pol-

[1]) Dobrodružný jeho život vypsal Victor Hamburger ve Vídni roku 1878 ve spise, Sealsfield-Postl, bisher unveröffentlichte Briefe und Mittheilungen zu seiner Biographie.

ských čtvrtí — Little Bohemia, Little Hungary, Little Italy, Little Poland — se najde dost v každém velkém městě. Little Austria neexistuje. Rakušané splynuli s Němci z říše. Byli vždy s nimi jeden jazyk, jedna organisace, jedno středisko, jedna žurnalistika. Čas od času činěny pokusy spojiti rakouské národnosti. Vzpomínáme si, jak se roku 1893 za chicagské výstavy Rakušané přimlouvali o pořádání všerakouského dne. Marně. Průvodu o českém dni (12. srpna) se zúčastnilo 15.000 lidí. Rakušané měli o svém dni za týden potom (18. srpna) 700 lidí v průvodu. Za středozimní výstavy v San Francisku roku 1894 vykazoval slovanský den (24. června) 29.583 návštěvníků. O rakouském dni navštívilo výstavu 13.000 lidí.

Kdyby byl za starého Rakousko-Uherska někdo nestranně prostudoval život vystěhovalců z habsburské říše, kdyby byl pečlivě zaznamenal vše, co se našlo odlišného mezi rakousko-uherskými příslušníky doma a jejich druhy ve Spojených státech, kde se mohli svobodně bratřit podle řeči, víry a rasy, byla by taková srovnávací studie bývala nesmírně zajímavá. A mohly se z ní ve Vídni a v Pešti vyvodit i důsledky politické.

Jak se celý obraz změnil v okamžiku, kdy Rakušan vkročil na svobodnou půdu Ameriky! První, co se stalo, byla úplná decentralisace národů, odlišování a třídění podle řečí a kmenů: Polák k Polákovi, ať z ruské, německé či rakouské říše, Čech k Čechovi, Maďaři k sobě a pro sebe, Němec k Němci. Myšlenka státní příslušnosti se zhroutila, politické hranice se zapomněly, jen dvě pojítka přetrvala: národnost a řeč.

M a ď a ř i. — S Maďary neměl Čech nikdy co dělat, ani společensky, ani při díle osvětovém. Skoro jen na konsulátech se s nimi setkával. Tam jich našel vždy hojně. Žádný kmen z Rakouska neholdoval Martovi hojněji než Maďaři. Poláci poslali na pomoc americkému národu bojujícímu za nezávislost dva hrdiny. V občanské válce r. 1860—1864 no-

silo několik polských důstojníků americkou uniformu. Leč co to bylo proti Maďarům, jichž se před válkou počítalo v zemi 800 a kteří byli s to do unijní armády dodati dva gen. majory, 5 brigádních generálů, 15 plukovníků, 2 podplukovníky, 13 majorů a 12 hejtmanů?[1]) Částečně se dá tento opravdu skvělý zjev vysvětliti tím, že toho času žilo nemálo maďarských důstojníků ve Spojených státech v dobrovolném vyhnanství. Mezi vyššími důstojníky v unijní armádě uvádí Pivány jména Maďarů Jana F. Fialy a Antona Pokorného. Fiala se narodil v Temešváru, prožil maďarské povstání a dosáhnul hodnosti majora honvédů. V občanské válce působil ve štábu generála Fremonta v hodnosti topografického inženýra. Zemřel roku 1911 v San Francisku. Pokorný vystoupil z vojenské služby jako podplukovník 7. newyorského pěšího pluku. Géza Mihalóczy, podle domácích pramenů Slovák (před válkou byl Mihalóczy zaměstnán u českého lékaře dra Valenty v Chicagu), podle Piványe Maďar, organisoval v Chicagu roku 1860 Slavonian Lincoln Rifle Company. Když válka vypukla doopravdy a méně srdnatí čeští dobrovolníci ze setniny vystoupili, Miháloczy a jeho soudruh August Kovacz překřtili setninu krátce na Lincoln Rifle Company. Ať Slovák či Maďar, honvéd Mihalóczy byl voják od kosti. Za celistvost své adoptované vlasti položil život a je pohřben na vojenském hřbitově v Chattanooga.

Ten, kdo bude chtít nestranně psát dějiny, ocení veliké zásluhy Židů o americké maďarství. Kdyby se mělo souditi podle jmen inteligence: lékařů, advokátů, vydavatelů novin, redaktorů, politiků, bankéřů a směnárníků (o obchodnících ani nemluvíme), museli bychom přiznati, že se židovští Maďaři ve vyšší míře zasloužili o maďarství, o propagování jména Hungarian, Magyar, než turánští Maďaři. Jen co bývalo před válkou v každém městě uherských jídelen (Hungarian restaurants)! V New Yorku se uherských kuchyní

[1]) Eugene Pivány, Hungarians in the American Civil War, str. 14.

počítalo do set. A ty všechny měli v rukou Židé. Od války označení Hungarian Restaurant a Vienna Bakery z těchto restaurací nepozorovaně zmizela.

Společensky vynikající osobou je newyorský bankéř Alexander Konta. Theodor Kundtz, truhlář, jenž se z malých počátků vyšvihl na bohatého továrníka, se stal známým lidumilnými činy. Krajanům v Clevelandu zbudoval spolkový dům, zvaný Hungaria Hall. Tento cenný majetek časem přešel do rukou českých spolků. Ve vládní přistěhovalecké kanceláři na Ellis Islandu (Bureau of Immigration) působil dlouhá léta úředník, jehož slovo, má-li ten neb onen Slovák být do Ameriky připuštěn, bývalo rozhodující. Řekl-li major Semsey ne, znamenalo to neodvolatelně deportaci. Starý voják (zúčastnil se maďarského povstání, sloužil v krymské a občanské válce) Semsey se s přistěhovalci nemazlil. Jako přísedící inkvisičního sboru (Board of Special Inquiry) se slovenskými stranami jednal přihrouble, povýšeně, ač se jinak snažil souditi spravedlivě. Mluvil východním slovenským nářečím.

V hudbě a zpěvu měli Maďaři četné a vynikající zástupce — Rafaela Joseffyho, Antona Seidla, Arthura Nikische, Ilmu de Murskou, Katherinu Lohse Klafskou a jiné.[1]) Josefa Pulitzera, majetníka New York Worldu, někteří nesprávně počítali za Rakušana. Ve skutečnosti se Pulitzer narodil v Uhrách, avšak dlouhým pobytem v Americe odcizil se úplně zemi i víře svých předků. V poslední vůli neodkázal nic ani na židovské, ani na maďarské dobročinné účely. Sňatkem hraběte Széchényiho s jednou z dědiček milionářské rodiny Vanderbiltů získali Maďaři mocné přímluvčí v kruzích americké peněžní aristokracie.

Z novodobých přistěhovalců se jmenuje László Ujházi, jenž přirazil k americkým břehům r. 1849. V Iowě, kde se Ujházi usadil, vznikla osada, jež pojmenována New Buda.

---

[1]) Dopis Williama Steinwaye, vyrabitele pian, z dubna 1896.

V politice současného New Yorku (po Budapešti je New York největším maďarským městem) vynikli soudci Isadore Wasservogel, Gustave Hartmann, William Blau, H. R. M. Goodman a republikánský politik Morris Koenig.

Legendu o rytířskosti a demokratičnosti Maďarů, legendu, jež přetrvala dva lidské věky, tu vytvořil Kossuth Lájos. O Košutově propagační cestě do Ameriky se čtenář dočte na jiné stránce této knihy.

KAPITOLA III.

SLOVÁCI. (POČET. KOSTELY. TISK. ZAMĚSTNÁNÍ.)

Slováci. — (Stěhování.) Dokud úřady registrovaly příchozí podle země původu (country of origin), nikdo nevěděl, kolik Slováků je. Jak právě sběratelům censu napadlo, zapisovali je zde za Rakušany, tam za Uhry. Až když roku 1910 ředitel sčítání zavedl klasifikaci podle mateřské řeči poznali jsme přibližně pravdu.

Kdy začalo stěhování Čechů, víme. Česká immigrace je nejméně o čtyři desítky let starší než slovenská.

Počátky slovenské immigrace[1]) se kladou do osmdesátých let. Úřední sčítání však dokazuje, že podstatný immigrační pohyb začal o deset, patnáct let později. Roku 1880 napočteno v Pennsylvanii 1.168 Uhrů a 2.317 Rakušanů. O deset let později, roku 1890, skočil počet Uhrů i Rakušanů, mezi nimiž byli Slováci zašantročeni, o několik set procent.

Nechť o tom vypráví statistika (viz tabulku na str. 83).

(Počet.) a) Úřední sčítání (1920) 619.866.

b) Soukromý odhad. Někteří jsou jisti, že Amerika hostí celý milion Slováků. Není pochyby, že starý způsob sčítání byl k Slovákům svrchovaně nespravedlivý. Ať hlásil Uhry či Rakousko za rodnou zem, Slovák ztratil svou kme-

---

[1]) J. A. F. (Ferienčík), Slovenské prisťahovalectvo a slovenská spisba v Amerike. Sborník NSS., 1915, str. 20—39; Andrej P. Slabey, Prehlaď dejín Slovákov v Amerike, Národný kalendár, 1926, str. 41—59.

Šest „slovenských států“ Unie s udáním počtu přistěhovalců z Rakousko-Uherska a z Čech i Moravy v letech 1870-1890.[1])

Stát	1870 Rakousko	1870 Čechy a Morava	1870 Uhry	1880 Rakousko	1880 Čechy a Morava	1880 Uhry	1890 Rakousko	1890 Čechy a Morava	1890 Uhry
Pennsylvania	1.536	580	144	2.317	1.058	1.168	21.038	79	24.901
Ohio	3.699	1.429	234	1.681	6.232	1.477	5.115	11.009	5.431
New Jersey .	686	271	85	864	429	272	4.641	306	3.417
New York . .	3.928	2 071	709	6.530	8.748	4.440	33.145	9.129	15.598
Illinois . . .	2.099	7.350	420	2.608	13.408	691	8.087	26.627	3.126
Connecticut .	154	95	30	287	124	76	1.187	177	1.146

novou totožnost v obou případech. Komu připsati Slováky s maďarskou orientací? Slovákům či Maďarům? Tvrdí se, že neprobuzených Slováků je několik desítek tisíců. Leč i kdyby se Slovákům připsala polovina těchto Maďarů-Slováků, přece by se velikáši milionu nedopočetli.

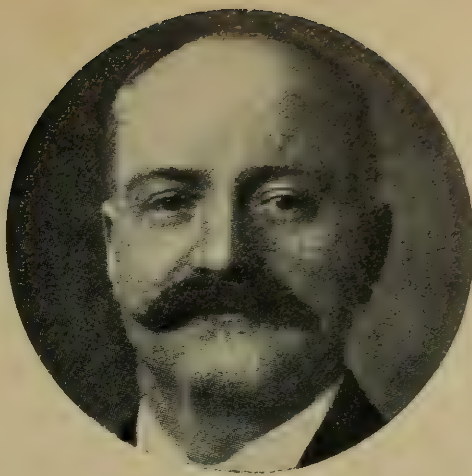
(Kostely.) Římsko-katolických far je 211, nejvíce v Pennsylvanii. Klerus (241) je národnostně velice pestrý. Slováků rodem i přesvědčením je menšina. Takový je úsudek znalce slovenských poměrů. Ve štábu duchovenstva slouží mimo to Maďaři, Němci, Irové, Češi, Poláci. Úřední pramen se vyhýbá názvu „slovenští kněží“, mluvě o knězích „medzi Slovákmi v Amerike účinkujúcích“.[2]) První kněz ze Slovenska se jmenoval Jaskovits. Přijel r. 1882 a založil faru v Hazletonu v Pennsylvanii. Roduvěrným Slovákem však nebyl. U protestantů augsburské konfese statistika vykazuje 16 farností v Pennsylvanii, v Ohiu 11, v Illinoisu 8, v Connecticutu 8, v New Yorku 7, ve Wisconsinu 7, v New Jersey 3, v Missouri 3, ve Virginii 3, v Iowě 2, v Indianě 2, v Minne-

[1]) Čechy a Morava se objevují po prvé v lidovém sčítání jako country of origin (zem přistěhovalcova původu) roku 1870, Rakousko (Austria) roku 1860, Uhry (Hungary) roku 1870.

[2]) Jednota. Katolický kalendár na priestupný rok 1924, str. 155 až 158.

PETER V. ROVNIANEK

ALBERT MAMATEY

KNĚZ ŠTEFAN FURDEK

MILAN GETTING

MICHAEL BOSÁK

sotě 2, Texas, Michigan a Massachusetts mají po faře. Ostatních protestantských denominací (kalvínů, baptistů) se počítá 30.

(Tisk.) Hlubokou brázdu v dějinách po sobě zanechal Petr V. Rovnianek, žurnalista, organisátor, buditel. Rovnianek byl theolog, jejž církevní vrchnost vyloučila ze semináře pro domnělé panslávské rejdy. V Pittsburghu od října 1886 vydávali Jan Slovenský a Julius J. Wolf týdeník Amerikanszko-Szlovenszke novini. „Čo sa nárečia týka, nehanbím sa vyznať, že v tomto nemohli sme mnoho vyberať, kedže o správnej slovenčine a gramatike sme takmer žiadnych vedomostí nemali. Vychovaní sme boli v maďarských školách, v maďarskom ovzduší a príležitosti osvojiť si literárnu slovenčinu nemali sme.“[1]) „List bol písaný žargonom, alebo miešaninou šarišského, spišského, abaujského a zemplinského nárečia.“ Vydavatelé nabídli bohoslovci sotva 23 let starému redaktorství a eventuálně i spoluvlastnictví listu. On nabídku přijal a od toho času nalézáme Rovnianka v čele slovenského národního ruchu. Amerikanszko-Szlovenszke novini přeměnil na Amerikánsko-Slovenské noviny; „literárna slovenčina pomaly začala sa v nich udomácňovať miesto mluvenej slovenčiny“ (Rovnianek, str. 80). Když theolog-redaktor nastoupil u listu r. 1889, měl 1.700 odběratelů. Když Rovnianek stál na výši moci a popularity a Noviny se staly orgánem NSS., tisklo se 30.000 výtisků. Musí se uznati, že žádný druhý časopis té doby se nezasloužil tolik o národní probuzení lidu jako Amerikánsko-Slovenské noviny. Po úpadku firmy přešly Noviny koupí do cizích rukou. Mnohý literát a žurnalista zvučného jména působil u časopisů Rovniankem vydávaných: Ján Kadlečik, Ján Gonda, Julius Žorna-Horský, Gustáv Maršall-Petrovský, Gustáv Pivko, Ignát Gessay, Adalbert Tholt, Ludevít Thomka, Ladislav Plech, Eda Schwartz-Markovič, Karol Salva, Peter S. Kompiš

---

[1]) Julius J. Wolf, Začiatky slovenského novinárstva v Amerike. Newyorský Deník 13. června 1925.

(Čambursky), J. A. Ferienčík, Karol Štiasny, Adolf Tvrdý (Tvrdý byl Čech).

Jiným vysoce záslužným dílem Rovniankovým bylo založení Národného slovenského spolku r. 1890; vydatné pomoci se mu při tom dostalo od Ant. Š. Ambrose, lut. faráře Ludv. Novomeského, Janka Millera a j. „Národný slovenský spolok bol prvou organisáciou utrápenej Slovače, ktorý vztýčil zástavu národnú a hrdo vyznával svoju slovenskosť. V skutočnosti pred založením Národného slovenského spolku žiadnej slovenskej organisácie nebolo ani v Tatrách, ani v Amerike" (Rovnianek, str. 133). Slovenští kněží kromě Furdeka a Gelhoffa odepřeli vysluhování svátostí údům NSS. A nejen že hrozili: „oni hrozby skutečně prováděli, odepírajíce křest dětí, sňatky, zpověď, výkrop hrobu" (Rovnianek, str. 164). Sic transit gloria mundi — tak zachází světská sláva — mohl zvolati Rovnianek, když jej, tvůrce a štědrého fedrovatele, výkonný výbor NSS. po úpadku zbavil čestného předsednictví a dal jeho jméno mimo to vyškrtnouti ze seznamu členů!

Když se tvořil ženský spolek Živena a Sokol, Rovnianek též vykonal svou povinnost. Slovenská liga je částečně jeho dílem. Po úpadku se odstěhoval na západ, do Kalifornie, kde od té doby žije v úplné odloučenosti od krajanů. Co zavinilo insolvenci Rovniankových kanceláří? Osobní nepřátelé rozhlašovali a dosud klevetí, že šlo o podvodný úpadek. Toto obvinění je nespravedlivé. Nikoliv podvodné spekulace, ale pochybné investice jej způsobily. Čtvrt milionu ztraceno v Hot Springs Lumber Co., v Západní Virginii, kde šéfové firmy, davše se ošáliti vychytralými agenty, koupili 28.000 akrů neprodejných lesů. Dvě stě tisíc zmizelo v korporacích Mortgage Banking Co. a Guardian Fire Ins. Co. Přes sto tisíc prospekulováno v bezcenných akciích (Rovnianek, str. 309—327). Úpadek vážně ohrozil solvenci banky Tatry, jíž firma P. V. Rovnianek & Co. dluhovala větší obnos. Roku 1907 jmenován Rovnianek ruským místokonsulem v Pittsburghu. Úřadu se brzy vzdal. Pro moderní názory světové

neměl Rovnianek porozumění. V Zápiskách, mluvě o Václavu Šnajdrovi, praví doslova: „Jeho (Šnajdrův) smer vzhľadom na náboženstvo nijako som neudobroval" (str. 227). Působila tu jistě seminářská výchova. Působením Rovniankova zdrželivého stanoviska se vývoj racionalismu mezi americkými Slováky opozdil o celé čtvrtstoletí. Jeho zásluhy o rozkvět americké haluze jsou veliké. Oceněn bude teprve budoucností, až objektivní dějepisec získá odstup časový a až vymrou lidé genru Kossalkova, Jaskovitsova, Dénesove [1])

Rovnianků v někdejší společník, J. J. Wolf, přijel r. 1879 se svým příbuzným Janem Slovenským. Wolf i Slovenský (oba byli z domova diplomovaní učitelé) měli původně namířeno do Afriky honit lvy a tygry. Sudičky rozhodly jinak. Místo toulavých lovců vysoké zvěře v Africe se z obou školených immigrantů stali nádeníci v továrně v McKeesportu v Pennsylvanii. Slovenský se zasloužil tím, že založil výše vzpomenuté Amerikanszko-Szlovenske novini. Tvrdé byly počátky slovenského tisku — jistě těžší než začátky tisku českého. Přistěhovalců, pravda, přicházelo hojně. Ale budou tito lidé z nejchudších a nejzanedbanějších tříd venkova číst a platit noviny? Ten problém dělal Slovenskému starosti. V celé Americe nebylo jediného slovenského sazeče. Nebylo písma se slovenskými značkami. Nebylo peněz na zařízení tiskárny. Slovenský rozeslal dotazníky na známé adresy. Chcete se státi předplatitelem novin? Dostal třicet přihlášek. Povzbuzen jsa tímto výsledkem, založil hektografovaný lístek o dvou stránkách, který nazval přiléhavým jménem Bulletin. Agenti Bulletin vyvěšovali v hospodách, v strávních domech, groceriích, řeznických krámech, všude, kde se krajané po denní práci scházeli. Odběratelů každým týdnem přibývalo. Po dvaceti týdnech se Slovenský a jeho pomocníci (kteří se zatím vyučili sazeči) rozhodli, že místo psaného

[1]) P. V. Rovnianek-Rovinov, Zápisky za živa pochovaného. Z môjho 25 ročného účinkovania na národa roli dedičnej, 336 str. 1924.

Bulletinu založí řádné noviny. Dne 21. října 1886 — pětadvacet let po vydání Kořízkova Slowana Amerikánského — vyšlo z ručního lisu první číslo Amerikanszko-Slovenszkich novin. Ale mezi pionýry českého a slovenského tisku byl fundamentální rozdíl. Kdežto redaktor Kořízek byl Čech od kosti a Slovan ražby Kollárovy, redaktor Slovenský hrubě ani nevěděl, je-li Slovák či Maďar. Jeho názory o Rusku a Rusech se kryly se smýšlením pravověrného Maďara. Schvaloval jednání „sztarosztlivej uherszkej vlady"; Rusové i se svým carem byli na „lyudzki obraz sztvorene besztie"; chtěl „Ruszu do Sziberie zahnacz." V úvodním čísle takto nastiňoval program listu: „My szvetloszcz chczeme, nyech czemnoszcz osztava! Idzme na predek Ungare!" Zanechav novinaření, pustil se Slovenský do výroby doutníků. U této práce dlouho nevydržel; hledal rychlejší cestu k zbohatnutí. Vydal se do Colorada a Mexika na honbu za zlatem. Inkorporoval akciovou společnost Elk Gold Mining Co. a jal se prodávati krajanům dílce. Těžba zlata dopadla špatně pro akcionáře a ještě hůř pro zakladatele, který si r. 1900 v Los Angeles vzal život. Slovenský si dobyl ještě v jedné věci primátu. S Wolfem někdy r. 1887 sestavil a vydal pomůcku k učení se anglickému jazyku. To byl první slovenský „tlumač" vydaný v Americe. Žel, nezachoval se ani jeden výtisk tohoto tiskopisu. Slovenský se oženil se vdovou po kapitánu Stewartovi.[1])

J. J. Wolf[2]) je rodák z Krompachů, luterán švábského původu. Teprve v Americe se v něm ozval Slovák. Wolfovými spolužáky v učitelském ústavě byli spisovatel Bencúr (Kukučin) a žurnalista Bielek. Oženil se s americkou Češkou z New Yorku a je nyní administrátorem N. Y. Deníku.

[1]) Janko Slovenský, Založení Amerikánsko-slovenských novin; v témž listě 13. května 1897; † Ján Slovenský. Životopis. Národný kalendár, 1901, str. 222—225; A. P. Slabey, John Slovenský and the first newsparer in America; týž list, 17. pros. 1924.

[2]) A. P. S. (Slabey), Julius John Wolf, the oldest Slovak journalist in America. Národné Noviny 25. února a 4. března 1925.

Z pionýrů budiž vzpomenuto Edy Schwartze-Markoviče, jenž v zámoří prodlel několik let. Před odjezdem do Ameriky sloužil v Levoči při maďarské policii. V Streatoru v Illinoisu založil r. 1888 týdeník Novou Vlast. V New Yorku měl jídelnu zvanou Panonia. Po převratu byl přijat do státní služby na Slovensku.

František Pucher (F. Čiernovodský), theolog, agnostik, znalec jazyků (znal mimo jiné italštinu, které se přiučil v Římě jako student v semináři), působil v několika redakcích. Zanechav studií v semináři St. Francis v Milwaukee, oddal se praktickému životu. Nějaký čas byl písařem u rak.-uherského konsulátu v Pittsburghu, kam mu dopomohl Slovenský. Když vydavatelé přestěhovali týdeník Slovák v Amerike z Plymouthu do Phoenixville, přijat Pucher za redaktora. Prvním jeho činem bylo vymítiti z listu šárištinu a nahraditi ji čistou slovenštinou. Až se jednou bude psáti kapitola o slovenském racionalismu, musí dějepisec začít od Puchera. Měsíčník Fakla (pochodeň) Pucherem vydávaný a redigovaný (vyšlo jen nemnoho čísel) byl téže pokrokové tendence jako Náprstkovy Flug-Blätter. Nabaživ se tvrdého redaktorského chleba, odstěhoval se do Colorada a tam se nuzně živil prodejem šatstva a prádla mezi horníky. Pucher psal jadrně, přesvědčivě. Jeho články sršely humorem a kousavou satyrou. Skončil neblaze. Při kopání se nešťastnou náhodou zřítil do studně na svém majetku poblíž San Diega v Kalifornii.[1])

Zásluha kněze Štěpána Furdeka (přijel v březnu 1882, žil a zemřel v Clevelandu) tkví v tom, že vdechl Prvé katolické slovenské jednotě, u jejíž kolébky stál, národního ducha. „Čím byl katolickým Čechům zemřelý msgr. Hessoun, tím byl Slovákům Štěpán Furdek."[2]) Furdek je spisovatelem

---

[1]) František Pucher-Čiernovodský, Životopis. Národný kalendár, 1902, str. 232—233.

[2]) Jan Habenicht, Dějiny Čechův amerických, str. 713; Rev. Štefan Furdek, Životopis. Národný kalendár, 1903, str. 198—202; P. P. H., Immortalizing father Furdek. Národné Noviny, 30. září 1925.

knihy (249 str.) Svet a jeho záhady, „v níž pádnými důvody poráží nynější materialistické a racionalistické názory moderních atheistických filosofů."[1]) Apologetické dílo Furdekovo je zpracováno podle anglického vzoru a namířeno proti nauce o evoluci. Česky vydán výpisek (64 str.) pod titulem: Kde se vzal svět? Furdek skončil studia jako externista v Praze a byl vysvěcen na kněze v Clevelandě. Stal se farářem osady Panny Marie Lurdské. Maje českou faru, k Slovákům se zprvu málo hlásil. „Bol to jeden z pionýrov národnej veci v Amerike a jeden z najpríkladnejších naších kňazov, pravý opak tej dnešnej väčšine kňazov, ktorých národným ideálom je americký dollár."[2])

Albert Mamatey,[3]) bystrý a učenlivý self-made man (strojník), byl jeden z nemnoha Slováků, jenž, ač přijel v dospělém věku, nabyl v anglickém jazyku takové obratnosti, že mohl vystupovat mezi členy jiných národů na řečniště jako mluvčí krajanů. A seznav, jak mu v jeho kariéře (zastával nějaký čas místo instruktora ve strojnické škole v Pittsburghu, založené Carnegiem) angličtina pomohla, přál si, aby se jí pilněji učili i rodáci. Tou záslužnou snahou jsa veden, začal roku 1909 psáti Školu reči anglickej, časopis pre amerických Slovákov chcejúcích ovládati anglickú reč. „Moje práce, Tlumač, American interpreter a English grammar byly vydány firmou P. V. Rovnianek & Co. Kromě tlumače jsem sepsal School of English, k učení se angličtině. Abych získal lacinější poštovní dopravu, rozesílal jsem School of English ve formě měsíčníku. Celkem vyšlo 12 čísel; na víc nestačily mé finance." Válka Mamateye našla připraveného. Bylo opravdovým štěstím, že v čele NSS. a Slovenské ligy stál právě on, muž bezúhonného charakteru. Uznávajíc jeho zásluhy o čin-

---

[1]) Habenicht, str. 713.

[2]) Newyorský Deník 20. června 1924.

[3]) Kalendár Nár. slov. spolku v Spoj. štátoch amerických, r. 1912, str. 61—62; autobiografie These help build America, str. 96—101; A. Š. Ambrose, Vojtěch Mamatey, 1871—1923, Naše revoluce, únor 1924.

nost, odměnila ho čs. vláda konsulstvím v Pittsburghu. Zemřel roku 1923 v poměrně mladém věku 53 let. Hned po příjezdu r. 1893 přihlásil se do řad kulturních pracovníků. Dílo jím vykonané bylo plodné a Mamatey nebude dějepiscem zapomenut.

Ján A. Ferienčík — v polemice jej kolegové pro jeho tělnatost zvali Hrubý Jano — býval ve vlasti učitelem. Zanechav učitelského povolání, vstoupil jako zpravodaj a překladatel do redakce Slovenských Novin, jež před převratem vycházely v Budapešti v duchu maďarském a protislovenském. Vydávala je maďarská vláda z peněz, jež zkonfiskovala Matici. Vystěhoval se r. 1894. Pracoval u několika listů, naposled u Pankuchova Denného Hlasu v Clevelandu. Čtyři léta ztrávil v Arkansasu jako farmář, učitel a agent firmy Slovak Colonization Co., která prodávala pozemky v Slovaktownu. Ferienčík byl uznáván za předního povídkáře. „V posledné roky mal báťa Ferienčík svoju zvláštnu špecialitu: písanie detektívskych a záhadových noviel kratších rozmerov. Sám košický Slov. východ bol poznamenal o ňom, že vo Ferienčíkovi máme svojho slovenského Sherlocka Holmesa." Jeho sloh byl lidový. Narodil se r. 1865 ve Zvolenu, zemřel v březnu 1925 v předměstí Clevelandu.[1])

Anton Š. Ambrose,[2]) narozený r. 1867 v Kobyliach v šárišské stolici, přijel do Ameriky jako šestnáctiletý jinoch. S počátku se živil ruční prací. R. 1889 založil v Plymouthu ve státě Pennsylvanii šárištinou psaný týdeník Slovák v Amerike. Přiučiv se směnárenskému obchodu v kanceláři C. B. Richard & Co. v New Yorku, dovedl se později uplatnit v Rovniankově vystěhovalecké kanceláři jako příručí. Roku 1907 přijat za podílníka firmy. Když se Rovnianek vzdal předsednictví NSS., byl roku 1901 Ambrose zvolen na jeho místo. Jako hlavní úředník této organisace mařil kde mohl

---

[1]) Za Jánom A. Ferienčíkom. Obrana 13. března 1925.

[2]) Anton Š. Ambrose. Kalendár Nár. slov. spolku v Spoj. štátoch amerických, r. 1912, str. 58—59.

pletichy maďaronů a maďarských agitátorů. Šťastnou rukou zasáhl do zamýšlené demonstrace s maďarským praporem. Obšírnější zmínku o této episodě čtenář najde na jiném místě. Největšího triumfu na tomto poli dosáhl, když hrabě Apponyi přijel r. 1905 do Ameriky. The Twentieth Century Club v Bostonu pozval Apponyiho, aby řečnil v předvečer Washingtonových narozenin. Na zvláštní žádost Ambrosemu dovoleno odpověděti na řeč Apponyiovu, v níž se Apponyi opovážil srovnávati demokracii v Uhrách s demokracií americkou. Ten večer musil maďarský státník vyslechnouti v přítomnosti klubovní inteligence smělou řeč amerického Slováka o politickém útisku jeho bratří pod Tatrami. V brožuře (1911) Pravdu povedat nie je hriechom (70 str.) Ambrose dokazuje, že ne on, nýbrž jeho partneři Rovnianek a Wolf, zvláště Rovnianek, zavinili pád firmy. On prý po roce 1910 partnerem už nebyl. Ambrose byl předsedou neblaze skončivší Czechoslovak Commercial Corporation. Od převratu pobývá v ČSR. a odtud občas dopisuje do amerického pokrokového tisku, někdy pod svým jménem, jindy pod značkou Llewellyn. Otec byl Moravan z Brna.

Kdo znal Gustáva Maršalla-Petrovského[1]) v jeho mladších letech, nezapomene elegantního, aristokratického zjevu tohoto muže. Sčetlostí a literárním vzděláním vynikal Maršall nad své kolegy. Byl těkavý, věčně nespokojený. Studoval práva, theologii, lékařství a nedokončil ani jedno, ani druhé. V Americe novinařil, psal povídky; v Chicagu chtěl býti cizineckým bankéřem; nešlo to. Strádání v zemi blahobytu zakusil dost, zvláště na sklonku života. Kolik si ho zavinil sám svou bohémskou povahou, je těžko říci. Jedno měl s Čechem Ladimírem Klácelem společné: za živa bídu, po smrti pomník, který mu ctitelé postavili na Českém národním

[1]) Krátky životopis slovenského spisovatele a novinára Gustáva Maršalla Petrovského, 6 str. s podobiznou. Nákladem Nových časů v Chicagu; Josef Joščák, Rozpomienka na Gustáva Maršalla-Petrovského. Newyorský Deník 9. prosince 1922.

hřbitově v Chicagu. Sestavil Anglicko-slovenský tlumač, vyšlý r. 1893 nákladem Slováka v Amerike.

K borcům ranami zjízveným náleží Krištof L. Orbach z New Yorku, vydavatel Slováka v Amerike a spoluvlastník bankéřské kanceláře. Orbach je ordinovaný luterský kazatel. Noviny jím vydávané — od roku 1914 vycházejí denně — prožily mnohou tuhou novinářskou půtku. Jsa rodem haličský Polák, poslovenštil se rev. Orbach teprve v Americe. Jeho choť je Slovenka ze známé rodiny Bielkových.

Pavla Novomeská, duchaplná choť luterského faráře, se svrchovaně zasloužila o rozkvět spolku Živeny. Novomeská pocházela z vlastenecké rodiny Cablků.

Josefu Huškovi dal farář A. Kompánek vysvědčení, že je „nejschopnější z katolických laických redaktorů.“ Hušek, původem Čech, řídí přes dvacet let Jednotu, orgán Prvé katolické slovenské jednoty. Časopis Huškem redigovaný je nepokrytě protičeský.

Petr S. Kompiš pěstuje se zálibou a porozuměním folkloristiku a anthropologii. Je usazen na pittsburském území. Přijel r. 1911 v zájmu banky Tatry a zalíbilo se mu v Americe tak, že se tu trvale usadil.

Josef Jošťák, syn katolického kněze, učinil z N. Y. Deníku nejhledanější slovenský list v Americe. Čím bývala svobodomyslným Čechům Dennice novověku, tím je slovenským pokrokovcům Deník. Redaktor Joščák má tu přednost před mnohými kolegy, že zná své Slovensko tak dobře jako oni a Ameriku lépe než oni.

Ivan Bielek je syn zasloužilého národního pracovníka téhož jména. Sám je routinovaný novinář. Redigoval do nedávna Národné Noviny. Zároveň zastává úřad předsedy Slovenské ligy. Starý Bielek (Anton) žil též ku konci svého života v Americe. Zemřel v ústavu u Vídně.

Milan Getting, bývalý attašé tiskové kanceláře při vyslanectví ve Washingtoně a od smrti Mamateyovy konsul v Pittsburghu, náleží do družiny Sokolů. Před válkou redigoval jejich orgán. Jsa muž pokrokových názorů, jadrný

řečník, jakých mají Slováci nemnoho, žurnalista, jehož články působily na čtenáře dojmem seriosnosti, byl a je Getting uznáván za národní a morální sílu. Narodil se r. 1878 ve Velké Bytči, přijel r. 1901. Tak jako jeho předchůdce v úřadě, Mamatey, je i Getting do jisté míry self-made man, ale self-made man v nejčistším smyslu. Asi rok studoval v Pittsburghu zubní techniku.

Když Ignát Gessay slavil svoje abrahamoviny, napsal o něm jeho přítel, že „napísal historiu amerických Slovákov a za dlhých dvadsať rokov pomáhal túto historiu aj sám robiť.“ Gessay pracoval v redakci Amerikánsko-Slovenských novin. S Pankuchem pomáhal při zakládání Denného Hlasu v Clevelandu. Nějaký čas byl v redakci N. Y. Deníku. Roku 1920 jej Slovenská liga poslala do staré vlasti, aby pomáhal při repatriaci amerických Slováků. Jako kulturní a hospodářský prostředník mezi americkými a domácími Slováky vykonal Gessay záslužnou práci.

Starousedlý občan chicagský Daniel Šustek vykonal a popsal cestu do svaté země. F. B. Zdrůbek ji zčeštil a uveřejnil v kalendáři Amerikán r. 1887 (str. 159—186).

Členem redakce Amerikánsko-Slovenských novin býval Karol Salva (Čebratský), spisovatel a někdejší nakladatel v Ružomberku. Jsa přítelem Kálalovým, byl Salva nadšeným fedrovatelem československé vzájemnosti. Do Ameriky ho vyštval šovinism Maďarův. Zde navštěvoval seminář a byl ordinován na evangelického kazatele. Zemřel v Clevelandu.

V dřívějších letech pilně přispívali články do novin a kalendářů Žorna-Horský (zemřel v Pittsburghu), Ján Gonda, Josef B. Krčméry. Jména publicistů často se v novinách objevující jsou: Ján A. Kocúr, tajemník Slovenské ligy; František Čelko, redaktor slovenského Sokola a humoristického Zrkadla; Ján Matlocha, býv. redaktor socialistické Rovnosti ludu; Ján Kadlečík, Nikolaj Bielik, Jozef Žáry, pořadatel literární části Národného kalendáre Karol Štiasny (poslední dva redigují scrantonskou Obranu). Břitkým perem vládne bývalý katolický kněz Ballay, přestouplý k čs. církvi.

Významným národním činitelem na pittsburském území byl Ivan Daxner. Palčivá otázka úvěru, jejž banka Tatra za Daxnerova řiditelství poskytla firmě P. V. Rovnianek & Co., upadlé do konkursu, přivedla Daxnera do Ameriky. Daxner náležel do skupiny ligistů, kteří žádají bezpodmínečnou samosprávu Slovenska. Před nedávnem se vrátil do vlasti.

Byla učiněna zmínka o Jánu Pankuchovi, vydavateli Hlasu v Clevelandu. Je třeba dodati, že Pankuch je též výbojný článkář.

Ján Spevák, sazeč, byl nějaký čas vlastníkem Slováka v Amerike; po jeho smrti vdova prodala řečený list Orbachovi a soudruhům.

Pavel Socháň pobyl v Americe pět let. Redigoval orgán Evangelické jednoty a Hlásníka, vypomáhaje mimo to v redakci N. Y. Deníku. V New Yorku učil na slovenské doplňovací škole.

František Uherka, rodilý Čech, řídí v Clevelandu velmi schopně Slovenského Kalvína.

Američtí Slováci dali čs. republice také slibného diplomata Štěpána Osuského, nynějšího čs. vyslance v Paříži, jenž byl před válkou v Chicagu krajanským advokátem.

Na manifestačních schůzích zřídka scházel evangelický farář z Bridgeportu, L. J. Karlovský. Byl to muž nevšedních schopností, řečník vlastenecky široce založený. Po převratu se stal vedoucím úředníkem Ymcy v Bratislavě.

I Slovákům vyrůstá generace anglicky píšících žurnalistů a literátů. Pittsburský advokát John Kulamer vydal před lety spis The gift of mind to spirit (227 str.), prozrazující hloubavého sociálního myslitele. Kulamer mimo to přeložil do anglického jazyka Kollárův životopis. Narodil se v Spišském Podhradí r. 1876, vystěhoval se r. 1891.

Význačně byl za války činný jako řečník a přispěvatel do novin Géza H. Mika. Nyní je krajanským advokátem v Bridgeportu (Conn.). Edward Vaczy z Brooklyna náleží k trojici mluvčích (druhými byli Ven Švarc z Clevelandu a Oscar D. Koreff z Pittsburghu), kteří se ozvali za práva Slováků

před senátním výborem pro zahraniční věci v 66. sedění kongresu (1919).

Oscar D. Koreff z Pittsburghu, rodem Čech, sympatiemi a spoluprací Slovák, je nadaný a mimořádně kvalifikovaný článkář. Výběr jeho článků psaných do Národných Novin vydala Liga pod názvem Austria today and a few facts about Hungary (62 str.). Druhý jeho spis, Milan Rostislav Štefánik, a short biography (83 str.), vyšel r. 1924 nákladem okresního sboru čís. 2 Slovenské ligy. Koreff je tlumočníkem u soudů.

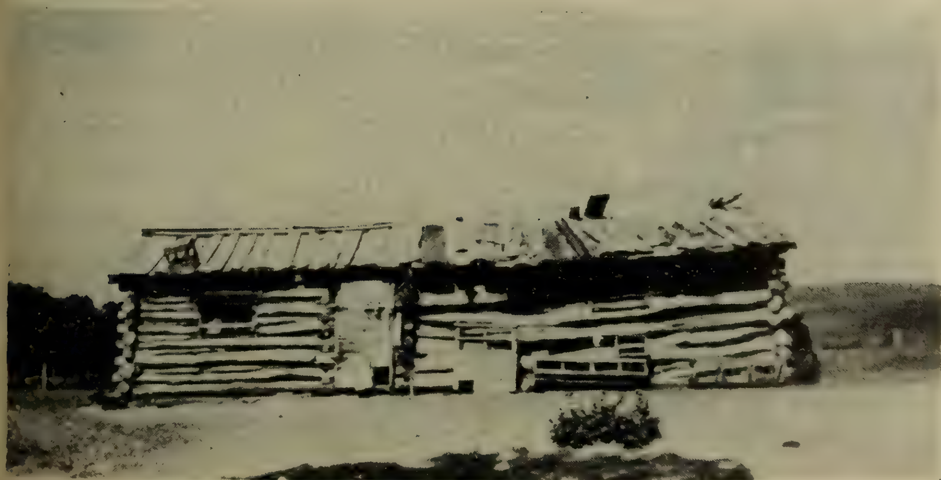
A. P. Slabey, ředitel československého oddělení International Baptist Seminary v East Orange, v New Jersey, přispívá anglickými články do slovenských časopisů. V kalendáři NSS. na rok 1926 uveřejnil delší studii: Prehľaď dejín Slovákov v Amerike. Ve Filadelfii se prominentně zúčastnil osvobozenské akce.

Kdo burcoval lid, kdo ho učil číst noviny, kdo otřásal svědomím Hungaristů a Austriáků? Kdo potíral zrádné kněží, kteří zneužívali kazatelen k agitaci proti národniarům, moskalům a panslávům? Byli to žurnalisté, publicisté. Někdy se apoštolské dílo konalo za pomoci kněží, často proti jejich vůli.

Slovenský novinář musil hlídati o dvě fronty víc než český. Ať pokrokové, či katolické, české noviny v Americe vycházející hájily svorně program národní. Jinak se situace vyvíjela u Slováků. Mezi nimi se zahnízdil poťouchlý tisk s dvojí tváří, s maďarskou a slovenskou, tisk, který klamně vykládal národní dějiny, krmě své zaostalé čtenáře známými bajkami o rytířskosti a svobodymilovnosti Maďarů. Osmačtyřicátník Hurban byl podle tohoto hadího tisku bezočivec a zaprodanec panslávů a moskalů. Osmačtyřicátník Košut byl vynášen jako muž spravedlivý, který měřil rovně Maďarům i Slovákům. Ruku v ruce s maďarofilstvím kráčelo austrofilství. Když František Josef slavil dvaasedmdesáté narozeniny, přispěchaly Slovenske novini (21. srpna 1902) s touto poníženou gratulací: „Naša krajina už davno ňemala takového spravedliveho, dobroserdneho panovnika, jak je naš terajši pa-

SRUB (LOG HOUSE) A DRŇÁKY (SOD HOUSES) PIONÉRŮ

novnik Franc Josef I. Ňej žije nas všeobecne milovani kral' ešči za velo roki na dobro našej milovanej starej krajini.“ Plamennou nenávistí hořeli Slovjaci k Slovákům ze západních stolic a proti těm, kteří se hlásili k pokročilým Slovákům. Báli se jich, správně v nich větříce apoštoly slovenského nacionalismu. „Keď prišol drutar (drotar),“ píší Slovenske novini, „platenkar, oblokar (sklenkář), len o tih zme znali, že jestvuju dagdze te potvori. Tu v Ameriki ih nět len paru tišice, čistih Slovjakoh jest tu na sto a stotišice.“ Slovjaci, kteří redigovali tento ohavný tisk — ohavný ideově i jazykově — vzpírali se zuby nehty názvu Slováci, zavrhujíce své krajany ze západních stolic jako míšence („predči te bezočlivci upozorňuju nas, abi zme slovjackim kněžom ňeverili, len slováckim“).

Z maďarofilských žurnálů se smutně proslavily: Šlebodni Orel, vydavatel a redaktor kněz Francis C. Dénes z New Yorku; Zastava, vydavatel kněz Josef Kossalko; Slovenske noviny (Hazelton, Pa.), redaktor kněz Ignác J. Jaskovits; Krajan, vydavatel August Petz z New Yorku. E. V. Voska[1]) se zmocnil maďarsky koncipovaného listu, v němž Petz žebře o peněžitou podporu u velvyslance Dumby, „abychom panslavismu škodili a lid seznamovali s pravdou . . . . Náš časopis (Krajan) je jediný, který je ducha maďarského a který pracuje proti panslavismu . . . .“

Nezáleží na tom, kdo byl skutečným a kdo udaným vydavatelem maďarofilského tisku, nebo z čí kapsy se platily účty. Že newyorského Krajana subvencoval rakousko-uherský generální konsulát, bylo veřejným tajemstvím. Za války a po válce jedna za druhou tyto muchomůrky zanikly. Ale co dračích zubů nasely a co rozkolu v národě natropily!

Krušně se žilo pionýrům redaktorům. Stářím sešlý Adalbert Tholt, nemoha se nikde uchytiti, byl nucen hledati útulek v chudobinci v Allegheny. Víc než chudobinec mu, starci, redaktorství dáti nemohlo. „Redaktor nielen že musel re-

[1]) E. V. Voska, Ve víru poválečném. V Praze 1922.

digovať časopis, napisať od prvej po poslednú stranu, ale keď bol časopis vytlačený, musel ho ešte aj pakovať a expedovať; musel opravovať adresár, korrespondovať nielen pre a za časopis, ale aj pre pána principála, ktorý popri časopise predával šífkarty, zasielal peniaze do všetkých kútov sveta, vystavoval plnomocenstvá, predával majetky, knihy, cerusky a iné drobnosti. Redaktor musel pomáhať aj tú korrespondenciu viest i o šífkartách a vykladacích kartách."[1])

Liší se v čem slovenský tisk od českého? Ano. Poukážeme na tři ostré rozdíly.

Mezi Čechy pokrokový tisk byl od začátku a je dosud v převážné většině, cirkulací i počtem vydávaných časopisů. U Slováků je tomu naopak.

U Slováků se největšímu rozšíření těší spolkové orgány. Kolik členů spolku, tolik odběratelů. Podle stanov jsou členové povinni se na list předplácet, ať chtějí či ne. Předplatné je částí jejich členských příspěvků. Má-li První katolická slovenská jednota 40.000 údů, znamená to, že má její spolkový orgán 40.000 předplatitelů.

Mocnou oporu našli autonomisté v katolickém duchovenstvu. Tvrdí se, že krom jednoho všichni slovenští ř. k. kněží jsou autonomisté. A kněžská hrozba: nepokřtím, nerozhřeším, nepochovám, je na mnohé faře v Pennsylvanii dosud tak účinná, jako bývala v temném středověku!

„O amerických Slovákoch hovoríme, že oni sú najprebudenejšou i najkultúrnejšou čiastkou nášho slovenského národa."[2]) Pozorování rev. Kompánka, že americký Slovák předhonil svého bratra pod Tatrami po stránce kulturní i národní, je správné. Působily tu různé vlivy: hmotný blahobyt, občanská svoboda a osvětový tlak amerického prostředí. Čím byl příchozí z Evropy hospodářsky i politicky víc uhněten, tím prudší byl náraz Ameriky na jeho myšlenkový obzor.

[1]) Newyorský Deník 9. srpna 1922. Pomer redaktorov k vydávatelom. Referát J. A. Ferienčíka na schôdzi slovenských novinárov.
[2]) Kněz A. Kompánek, Obrana, Scranton, Pa., 13. června 1924.

Furor autonomismu rozeštval lid ve dva svrchovaně nepřátelské tábory. Že křik v amerických novinách po home-rule není jen politickou otázkou, jak se s jisté strany předstírá, tušíme z bitevních hesel rozvaděných stran. Autonomisté hlásají: Pryč od Prahy! Protiautonomisté jim významně odpovídají: Pryč od Říma!

Vliv českých sokolských činovníků, sbormistrů, ochotnických režisérů a učitelů zpěvu a hudby je a byl vždy značný a byl by ještě pronikavější, nebýt okolnosti, že právě v Pennsylvanii, nejslovenštějším státě Unie, žije Čechů málo a školní inteligence tam není. Kde Slováci, jsouce čerstvější příchozí, nemají spolkových domů a sokoloven, tam hospitují u Čechů. „V Chicagu, v tejto veľkej metropoly Slovače, je rozšírena česká tlač a takmer v každom dome odobierajú viaceré české noviny.“[1])

Kdykoliv před válkou bylo třeba zatlačit v třenicích s americkými Maďary, snažili se Čechové poctivě konat svou povinnost silnějšího bratra k slabšímu. Když roku 1891 založen všeamerický Národní výbor, byli Slováci pozváni k spolupráci. To byl asi první pokus na poli praktické československé vzájemnosti.

(Literatura v anglickém jazyku.) Tisků v anglické řeči o Slovácích je počet nepatrný. Nejvíc nás zajímají tiskopisy vydané před válkou a z těch na čelném místě ty, jež jsou politicko-národního rázu, byvše publikovány pod dojmem nějaké vzrušující události. Je jich tak málo, že je pro úplnost, a aby se zachovala paměť o nich, uvádíme všechny.

První učebnice anglického jazyka vyšla v Pittsburghu roku 1887. Sestavil ji podle německého vzoru Ján Slovenský. Učebnice měla asi 120 stran. Nezachoval se ani jediný exemplář.

Who are the Slavonians? (správně mělo státi: Who are the Slovaks?) byla brožurka o 28 stránkách, ve formátu mod-

---

[1]) P. Kukliš-Kunovský, Črty z mojich zkúseností na cestách. N. Y. Deník 20. srpna 1925.

litební knížky; napsal ji P. V. Rovnianek a do angličtiny přeložil J. J. Wolf. Vydala ji v Pittsburghu r. 1891 Rovniankova firma. Nelíčenou radost měli Slováci z tohoto dílka — byloť první, jež o nich napsáno v anglické řeči.

Po každé, když maďarská vláda hrozila Slovákům březovou metlou, snažíc se je jako starostlivá matka přimět k poslušnosti, nebo se míchala do jejich domácích záležitostí, povstalo z toho v anglickém tisku pohoršení a obyčejně to skončilo mrzutostí pro velkomožné pány v Budapešti. Že se uherský tisk vždycky nedověděl čisté pravdy o srážkách mezi Maďary a americkými panslávy, leží na bíle dni. Na příklad dodnes se nezapomnělo, jakou veselou blamáž si způsobilo panstvo v Budapešti, když v devadesátých letech vyzvalo policejní řiditelství v Pittsburghu, aby potlačilo Amerikánsko-Slovenské noviny pro otiskování utrhačných článků o Maďarstvu. Musel to být opravdu naivní úředník, jenž si myslil, že v Americe policie smí zabavit noviny. Nikdo se tomu tak nepodivil jako pittsburská policie sama.

Maďarská panovačnost a slovenská uvědomělost se střetly v otevřeném boji v Clevelandě roku 1902, a když došlo k výměně ran, jak už to mezi protivníky bývá, ukázalo se. že když se Slovákům dostalo fair chance, nebyli ani tak bezmocni, jak je učili mysliti, ani tak slabí, jak věřili jejich utiskovatelé. V tomto boji v zásadě zvítězili. Americké Maďarstvo usilovalo v Clevelandě postavit Košutovi pomník. Proti tomu se ovšem nedalo nic rozumného namítat, ale Slováci se vzepřeli myšlence Košutových ctitelů, aby socha stála na nejhlavnějším náměstí Clevelandu, t. zv. Public Square. Spor z toho vyklíčivší byl napřed přetřásán po domácku, v novinách a spolcích, maďarských a slovenských. Konečně však se dostal do městské rady, jíž příslušelo poslední slovo. Tam našli Maďaři mocného přímluvčího v osobě továrníka Kundtze. V radě zasedal Čech nebo dokonce dva, a těm se zas o záda opřeli Slováci. Zkrátka, Panslávové se spikli proti Maďarstvu. Skončilo to tak, že pomník Košutovi na Public Square postaven nebyl. Aby americké obecenstvo seznalo,

oč běží, vydali pittsburští Slováci k té příležitosti tiskopis (39 stran) o Košutovi: Louis Kossuth, as he was known to his contemporaries, statesmen, soldiers and fellow exiles. Bohužel, pořadatel spisku špatně pochopil svůj úkol. Místo, aby věcně vyložil, jak byli Slováci v Uhrách pronásledováni, ponechávaje soudnému čtenáři volnost úsudku, snažil se před Američany očerniti osobu a minulost velikého státníka, a to podle výpovědí současníků nepatrných a zapomenutých.

Situace pro uherskou vládu velice nemilá, jež upjala k sobě pozornost amerického tisku a měla za následek stížný list adresovaný Slováky ministru zahraničních věcí ve Washingtonu a vyplývající z toho výměnu diplomatických not mezi Budapeští a Washingtonem, vznikla, když roku 1902 jistí maďarští vlastenci za podpory (prý) maďarské vlády poslali do Ameriky uherský prapor, aby roznítili maďarský patriotism za mořem. Do hlavice žerdi byla vložena prsť z uherských bojišť (Moháče) a prapor sám byl opatřen vhodným věnováním. Úmyslem lidí, jimž se zrodila v hlavě tato myšlenka, bylo stěhovati prapor z města do města. Deputace měla presidentu Rooseveltovi přinésti čikošský kroj, tak aby i oficiální veřejnost byla usmířena. Američtí Slováci měli o všech přípravách, jež se za tou příčinou děly v Uhersku a chystaly v Americe, zevrubné zprávy. Deputace přijela do New Yorku, majíc v čele Josefa Zseniho. A přes to, že udělala jakýs takýs dojem první dny po přistání, rozbily se přece krásné plány s praporem i s čikošskými spodky energickým zakročením slovenských předáků. Do Washingtonu zaslán list znějící v ten smysl, že američtí Slováci, přijavše americké občanství, cítí se znepokojeni v své nové příslušnosti tímto fangličkářstvím, protože ono zdržuje soukmenovce od jejich povinností, jež mají k Unii. President Roosevelt byl zdvořile žádán, aby daru pro něj určeného nepřijímal. Mimo to celní úřad upozorněn, aby prapor bez zaplacení cla do země nepouštěl. Ukázalo se brzy, že i malí lidé, vedou-li si obezřele a s taktem, mohou leckterou vážnou věc provésti. Předně rakousko-uherský konsul v New Yorku, v tomto případě Ma-

ďar, uznal za dobré neúčastniti se úředního vítání praporové deputace. Druhá mrzutost vznikla tím, že celní úřad skutečně uvalil na prapor clo. Vzhledem k jistým pokynům čikošský oblek presidentovi ani nenabídnut. A co se stalo s praporem, je též smutné povídání . . . Vlastenecký hlomoz s ním v krátkém čase zanikl docela.

,,Hungary exposed. Secret state document reveals the plotting of that government in the United States; American Slovaks and Ruthenians, ,,the Irish of Hungary", to be the victims." Tiskopis tento bude dlouho upomínati na jednu z nejpohnutlivějších událostí národních dějin za mořem. I tato episoda vedla k podání stížnosti naší vládě a vyměnilo se několik dopisů mezi Washingtonem a zahraničním ministerstvem Rakousko-Uherska v té příčině. Kdyby situace, o níž je tu řeč, byla myslitelná nebo dokonce možná u příslušníků velmocenského státu, bylo by to vedlo k vážným diplomatickým zápletkám. Ale, že byli Slováci slabí, musili se spokojiti pouhým protestem do Washingtonu. Pravda, páni v Budapešti dostali tentokráte přes prsty jako nikdy před tím, už proto, že důkazy poslané do Washingtonu byly těžce kompromitující.

Co se vlastně stalo, bylo toto: Komlóssy, tehdy odborový rada, podepsal ministerské communiqué číslo 393 ze dne 4. února, vydané uherským ministerstvem náboženství a vyučování a kardinálem primasem arcibiskupem ostřihomským, o duchovní správě Uhrů vystěhovalých do Ameriky.

Ministerský přípis byl odcizen — kým, na tom nezáleží — a poslán do Pittsburghu. Tam jej dali Panslávové fotografovat a snímky s anglickým překladem zaslali státnímu sekretáři. Lze si představiti nevoli uherské vlády, když byla požádána o vysvětlení zahanbujících pletich, jež communiqué obnažilo.

,,Počet našich uherských krajanů, kteří nyní bydlí ve Spojených státech," píše Komlóssy ostřihomskému primasovi, ,,dělá několik set tisíc. Ohromné toto číslo vystěhovalců, jakož i politické poměry, v nichž žijí, ukládají povinnost

uherskému státu dohlížeti k tomu, jak naši krajané žijí za mořem, a to tím spíše, že jsou vydáni na pospas rejdům panslavistů, kteří na jedné straně ohrožují jejich vlastenecké city, na druhé náboženské přesvědčení." Zmíniv se o nástrahách, jež se za mořem činí uherským Rusínům, toť se ví, že zas Panslávy, rozpisuje se Komlóssy o stěžejním thematu communiqué, o Slovácích. „Aby se Vám situace jevila v jasnějším světle, vracím se k podstatě věci samé", žaluje Komlóssy. „Jde tu o nutnost dozoru nad Slovany katolického vyznání v Americe. S hlediska vnitřní politiky Uher je tato otázka mnohem důležitější než otázka organisování Rusínů.

„Podle censu z roku 1890 bylo Slováků 12.51% veškerého obyvatelstva země, kdežto Rusínů se napočítalo jen 2.50%. K slovenské národnosti náleží větší počet vystěhovalectva, neboť roku 1900 z úhrnného počtu lidí vyšlých ze země se Slováků napočítala skoro polovice, 40.82%, kdežto v roce 1899 dokonce 43.18%. Vyjádří-li se to v číslicích, roku 1900 se vystěhovalo 38.888 duší a z těch bylo 14.169 Slováků a jen 3.102 Rusínů. Zkrátka, Slováci jsou hojnější než Rusíni doma i v Americe, a proto se národní agitace Slováků vidí nebezpečnější uherské vládě než agitace Rusínů.

„Přede mnou leží zpráva pittsburského konsulátu, jenž určuje počet římsko-katolických Slováků v Americe na 60.000, příslušných do dvaačtyřiceti far. Třeba si uvědomit, že tento výpočet se vztahuje jediné a toliko na Slováky v Americe usedlé a hlásící se k římsko-katolické církvi.

„Tento lid, jenž žije v cizí zemi a jenž udržuje příbuzenské svazky se starou domovinou a putuje občas v houfech na návštěvu nebo k trvalému návratu, jest — při hlubokém náboženském cítění Slováků — z většího dílu pod vlivem kněze, a duchovní rádci jsou lépe než kdokoliv jiný s to ovládati je. Národní spolky a tisk slovenský svými vlivy zaujímají u nich teprve druhé, ne-li třetí místo. Mocný tento činitel na neštěstí není na naší straně, protože ze čtyřiceti far římsko-katolických, o nichž je výše řeč, jen sedm je spravo-

váno vlasteneckými faráři, kdežto slovenští a čeští duchovní, s panslávskými sympatiemi, vedou ostatních pětatřicet farností.

„Tomuto povážlivému stavu věcí dalo by se pomoci podle úsudku konsula v Pittsburghu dvěma způsoby: negativním a positivním.

„Negativní cesta by byla, aby uherští biskupové, z jejichž diecésí panslávští kněží ve zvýšeném počtu odjíždějí do Ameriky, jsouce vyzváni k tomu bratřími, kteří už pracují za mořem, zabraňovali v odchodu kněžím nám nepřátelským. Duchovní, kteří jsou nám nakloněni, jakož i konsulové by mohli dbáti toho, aby se tento zákaz neporušoval. Ti pak, kdo by odešli přes zákaz, mohli by býti přinuceni vrátiti se buď na nátlak biskupů doma, nebo v Americe pomocí apoštolského delegáta ve Washingtoně.

„Positivní způsob by byl usazovati duchovní nám nakloněné a znalé mluvy východních slovenských stolic na římskokatolických farách, jež nemají vlasteneckých kněží, nebo na farách nově organisovaných. Kazinczy, duchovní správce v Braddocku, jakož i jiní přátelští kněží, jako František Dénes z New Yorku a Imre Haitinger z Passaicu, zpravili konsula, že již několikráte se obrátili do Uher se žádostí o vhodné kněží, ale až dosud bez výsledku."

Pak Komlóssy líčí obtíže a překážky, které Panslávové kladou vlasteneckým kněžím do cesty; jmenuje několik far, kde by se místo českých a slovenských duchovních měli za správce dosadit takoví osvědčení pracovníci, jako vzpomenutý již milostník vlády, Kazinczy.

Komlóssy se omlouvá, že by se mohlo myslit, že se vláda přes míru vměšuje do pravomoci duchovních úřadů. Ale nesmí se zapomenout, že předmět je zřejmě důležitý. Naléhá na Jeho Eminenci, arcibiskupa, aby při nejbližším koncilu se o tom závazně jednalo. Komlóssy navrhuje plán, jak by se to mělo stát, a přislibuje mravní i hmotnou podporu vlády.

Rozepsali jsme se podrobně o tomto pověstném ministerském communiqué číslo 393 ze dvou příčin. Předně, aby se

vidělo, jak uherská vláda pečovala o své poddané slovenské a ruské národnosti v Americe, jak si dávala referovati o každém jejich hnutí rakousko-uherskými konsuly. Za druhé i proto, že communiqué mělo za následek vydání ještě jednoho tiskopisu v anglickém jazyku, a to: Memorial presented by the Roman Catholic priests of Slovak nationality to their eminences, the cardinal archbishop, archbishops and bishops of the United States. (Wilkes-Barre, 1. prosince 1902, 7 str.)

Cítíce se hluboce dotčeni v svých právech tím, že uherská vláda chtěla zabrániti kněžím jí nepohodlným stěhovati se do Ameriky, a dále tím, že si osobovala dozor nad duchovním stavem i v zámoří, vydalo sedmadvacet slovenských kněží uvedený stížný list, v němž se rázným způsobem ohradili proti zamýšlenému plánu vlády. Každý biskup v Americe, kde Slováci sídlili, arcibiskup, ba každý vynikající prelát, dostal výtisk toho listu. Brožura se dostala též do rukou mnoha laiků. Jsouc pěkně vypravena, udělala dobrý dojem. Američan, jenž vždy a všude je zaujat pro nejširší svobodu jednotlivce, nemohl toho odříci ani Slovákům, a tak se našim bratřím v tomto případě dostalo sympatie nejvyššího kleru.

Mírový sjezd konaný v St. Louisu v měsíci září roku 1904, jehož se zúčastnilo silné poselstvo z Uher, vedené hrabětem Apponyim, poskytlo Slovákům vítanou příležitost tlumočiti své stížnosti před forem veřejnosti. Sepsáno memorandum v jazycích anglickém, francouzském a maďarském, mající za základ větu, kterou pronesl jeden člen uherského poselstva v městě New Yorku, že vyjímajíc slovo „demokracie" má uherský lid touž míru svobody, jako američtí občané. Výbor slovenských národovců jel schválně do St. Louisu, aby do rukou Apponyiových dodal memorandum s titulem Memorial addressed by American citizens of Slovak birth to the Hungarian members of the interparliamentary peace congress, September 1904 (10 str.). Tehdy se vyprávělo, a ne bez pravdy, že hrabě Apponyi všemožně se bránil nepříjemné návštěvě. Leč marně, spis mu byl dodán, a nejen jemu,

nýbrž všem členům kongresu. Že hněv uherských delegátů nad dotěrností slovenských švagrů byl veliký, rozumí se samo sebou. Tímto činem zkazili jim radost z amerického přivítání. Čeští delegáti (byl mezi nimi poslanec Brdlík) pomáhali výboru Slováků jak mohli, aby se memorandum dostalo do pravých rukou.

První gramatiku slovenského jazyka sestavil ne Slovák, ale Američan. Autor, Charlton Dixon, svou učebnici nazval Slovak grammar for english speaking students (133 str.). Vydána byla v Pittsburghu roku 1904 Amerikánsko-slovenskými novinami.

Importér knih Emil Nyitray pořídil roku 1905 Praktičný slovensko-anglický tlumač; the practical Slovak American interpreter, k snadnému a rychlému naučeniu sa angličtiny pre slovenský ľud v Amerike (553 str.). Redigoval Paul K. Kadák, majetník zasilatelského obchodu v Scrantonu.

Slovensko-anglický vačkový tlumač, Slavonian-English pocket interpreter, od Eugena Weinbergra (184 str.) vydán v Pittsburghu 1906.

Když nastal příval Slováků do Pennsylvanie, bylo slyšet odevšad otázky: Kdo jsou tito lidé? Odkud přicházejí? Rodokmen Slováků stal se předmětem zvědavosti anglicky mluvících spoludělníků, zaměstnavatelů (bossů), misionářů, kazatelů různých náboženských sekt, obchodníků, novinářů, sociologů. Ti všichni se pídili po nějakém informačním spise v angličtině. Žádného nebylo. Kdo jsou Poláci, Rusové a Maďaři, věděli nebo mohli se toho dočísti. Slováci byli dosud zavřenou knihou. Ze skutečné potřeby vzniklo dílo Tomáše Čapka: The Slovaks of Hungary, Slavs and Panslavism (214 str.). Vydala je nakladatelská firma The Knickerbocker Press v New Yorku, 1906.

Známý proces s farářem Hlinkou, dr. Šrobárem a soudruhy vylíčen je anglicky pod názvem Political criminal trial against the rev. father Andrew Hlinka, the rev. father Joseph Tomik, dr. Šrobar and others, in Ruzomberk, Liptov comitat, Hungary, November 26, to December 26, 1906.

Udaným vydavatelem tiskopisu byl spolek žurnalistů, American Slovak Association of Journalists of the U. S. (48 str.).

Na křivdy páchané na Slovácích byl upozorněn později R. W. Seton-Watson (Scotus Viator), jehož obsažné dílo (540 str.) Racial problems in Hungary vyšlo v Londýně roku 1908.

Chicagský klub Union League pozval roku 1911 hraběte Apponyiho, aby řečnil o Washingtonových narozeninách na thema: Všeobecný mír. Když se o tom dověděli chicagští Slováci, zdvihli proti Apponyimu protest ve formě Memorial presented by the Slavic American press of Chicago to Mr. Alexander A. McCormick, chairman of the Washington birthday committee of the Union League Club. Memorial (1 str. týkající se věci) vypracoval dr. Vojan, ředitel ČATK. a stvrdili jej svými podpisy čeští, slovenští, chorvátští a polští redaktoři. Vtipný diplomat Apponyi přednášku odřekl. A když se vrátil do New Yorku, obořil se v novinářském interviewu na Panslávy takto: „Bojoval jsem léta proti lidem tohoto druhu a v boji neustanu. S lidmi, kteří to s mou vlastí smýšlejí upřímně, vřele sympatisuji, ale tyto revolucionáře, kteří se pokoušejí zasít v naší otčině národnostní rozkol, nepřestanu potírat, až je rozdrtím svým podpatkem." Jakýmsi dozvukem této události, jež značně rozvířila tisk města Chicaga, byl čtyřstránkový pamflet, podepsaný nejmenovaným výborem a otitulovaný Who Count Apponyi is! Memorial presented by the Slavic American citizens of Chicago to the public of America.

Plamennou obžalobu, jíž vznesli Björnstjerne Björnson a jiní na hraběte Alberta Apponyiho, vydal Slovenský národní výbor v Clevelandu 21. února 1911 (32 str.) ve spisku Count Albert Apponyi, the so-called angel of peace and what he stands for in Hungary. Knížečka vydána v „zájmu pravdy, spravedlnosti a míru".

Krátce před válkou (v dubnu 1914) přijel do New Yorku hrabě Károlyi, týž, z jehož rukou Bela Kún převzal vládu v Maďarsku. Uslyševše o jeho příchodu, vyhledali jej v hotelu

slovenští novináři (čeští kolegové se připojili). Chtěli z jeho úst slyšet, je-li uherská vláda nakloněna Slovákům učinit nějaké ústupky. Károlyi kategoricky prohlásil, že vláda nepomýšlí ani teď, ani v budoucnosti na změnu; že vše zůstane při starém, pokud se týče Slováků. Žurnalisté se obrátili na Károlyiho otevřeným listem: An open letter addressed to Count Michael Károlyi, member of Hungarian Parliament, by American citizens of Slovak origin residing in New York and vicinity. (13. dubna 1914. Totéž slovensky. 12 str.)

Důstojným politickým projevem vyššího slohu bylo memorandum Slovenské ligy, Memorandum of the Slovak League of America. Issued in the name of American Slovaks, citizens and residents of the United States, on behalf of the Slovaks of Hungary (1914—15. 12 str.). Memorandum bylo zasláno všem členům domu zástupců a senátorům. Praktický účinek ovšem memorandum nemělo. Co takových pamětních listů v posledních padesáti letech vydali američtí Irové proti Velké Britanii! A co pomohly? Osnovatelem memoranda prý byl Ivan Daxner z Pittsburghu.

The situation in Austria-Hungary. A reprint of an article by Albert Mamatey, president of the National Slovak Society and of the Slovak League of America, published in the Journal of Race Development, October, 1915. (Clark University, Worcester, Mass., 15 str.)

Paul Jamarik, Hungary and future peace terms. Vydala Slovenská liga, Pittsburgh, Pa., 1917 (31 str.).

Our fellow citizens, the Bohemians and the Slovaks se jmenuje osmistránkový pamfletový otisk řeči, již proslovil sympatický soudce z Filadelfie Charles L. Brown. Vydáno roku 1917.

Slovensky napsal Petr S. Kompiš, do angličtiny přeložil advokát John Kulamer: The life of John Kollár, a biographical sketch. Vydala Sloven. liga v Pittsburghu, 1917 (32 str.).

Pro informaci vojenských i administračních úřadů vydány za války britskou i americkou vládou vědecké příručky o méně známých zemích a národech. Dějepisná sekce brit-

ského zahraničního ministerstva sestavila takovou příručku o Slovácích a Slovensku. Má název Slovakia: Geography, physical and political; political history; social and political conditions; economic conditions (51 str.).

Eleanor E. Ledbetter, The Slovaks of Cleveland and some general information on the race. Vydal Cleveland Americanization Committee. Mayor's Advisory War Committee, 1918 (32 str.).

Obsažná a věcná četba o slovenských věcech je uložena v memoiru, jejž československá delegace předložila mírové konferenci v Paříži roku 1919; Slovakia, territory claimed, je pátým dílem tohoto memoiru.

Treaty of Peace with Germany. Extract from hearings before the Committee on foreign relations, United States Senate. Statements of Ven Svarc, Edward Vaczy, and O. D. Koreff pertaining to the Czecho-Slovak Republic in relation to the claims of Hungary. Washington Government Printing Office. 1919 (39 str.).

Předseda Slovenské ligy, Albert Mamatey, pronesl 14. května 1919 při amerikanisační konferenci ve Washingtonu řeč, již Slovenská liga vydala v Pittsburghu roku 1919 (16 str.) pod záhlavím Securing interest and the cooperation of the foreign-born people.

Jiná řeč Mamateyova, jež vyšla tiskem za podpory Slovenské ligy, se jmenuje: The Czecho-Slovaks who are they? An address delivered at the University of Pittsburgh, April 23, 1919 (15 str.).

The Trail of the Hun in Austria-Hungary. A few examples of Austro-Hungarian culture. Tento pamflet (24 str.) vyšel v Pittsburghu nákladem Czechoslovak Army and Relief Committees. Ilustrace předvádějí popravy a hubení bezbranného obyvatelstva v zemích, jež okupovala rakousko-uherská armáda. Bez data.

Profesor Karel Kadlec, Magyars and the Czechoslovak Republic. Their past and present relations. Vydal cizinecký úřad v Praze, 1919 (18 str.).

Nákladem a tiskem časopisu Rovnosť ľudu v Chicagu vyšel Slovník anglicko-slovenský pre všeobecnú potrebu (612 str.). Redaktor Julius Bučko. Výborná práce slovnikářská.

Známější v Anglii než ve Spojených státech je žilinské memorandum ze dne 3. srpna 1922: A country doomed to death, a nation in her last agonies implores the civilized world for help (8 str.). Podepsal je Andrew Hlinka, president of the Slovak People's Party. Na konci poslední strany je vytištěno: Editor: Andrej Hlinka, Ružomberok. Printed by Buch- und Kunstdruckerei Herold, Vienna VIII., Strozzigasse 8. Sensační titul i obsah memoranda silně upomíná na spis Jakuba Arbesa: Pláč koruny české, neboli persekuce lidu českého v letech 1863—1873.

O. D. Koreff, Austria today and a few facts about Hungary (62 str.), je soubor článků uveřejněných v pittsburských Národných Novinách.

Mezicírkevní světové hnutí (Interchurch world movement) a Domácí misijní sbor v Americe (Home Missions Council of America) se dohodly, že vydají společně anglickým jazykem řadu kritických studií o některých přistěhovalých skupinách. Ze Slovanů až dosud došlo na Čechoslováky, Poláky, Rusy a Rusíny. Z této serie nás Čechy a Slováky nejvíce zajímá svazek The Czechoslovaks in America (192 str., 1922). Autorem je Kenneth Dexter Miller, kazatel Husova chrámu v New Yorku, americký strýček čs. legií na Rusi. Ač plnokrevný Američan, umí rev. Miller česky obdivuhodně.

Pochopitelný rozruch — u mnohých nevoli — vzbudila petice amerických Maďarů ke kongresu Spojených států ve prospěch spravedlnosti pro Maďarsko: Petition submitted by the executive committee of arrangements of the National Convention of American citizens of Hungarian descent to the United States relative to a plea for justice for Hungary and peace for Europe (48 str.). Petici podal v senátu dne 3. března 1923 senátor La Follette.

The racial minorities in Hungary and Czechoslovakia (66 str.), Praha, 1922.

C. J. C. Street, Slovak peasant art (9 str.); otisk z Illustrated Review, srpen, 1923.

Count Albert Apponyi or revival of Magyar propaganda in America je název polemické brožury, již roku 1923 sestavil spolek slovenských novinářů (56 str.). Podepsali Ivan Bielek, starosta, Ján A. Kocúr, tajemník. Datováno v Pittsburghu, v říjnu 1923. Tiskl Bosak Press v Scrantonu.

Slovenští žurnalisté, kteří se bijí za vtělení pittsburské dohody do ústavy čs. republiky, podrobili ostré kritice stanovisko spisovatele Setona-Watsona (Scota Viatora) v tiskopise: Reply of the association of Slovak newspapermen in America to the message of Scotus Viator to the American Slovaks. Podepsali: kněz John Porubsky, redaktor Chas. Stiasny (10 str.). Bez data.

Sdružení slovenských katolíků adresovalo presidentu T. G. Masarykovi Open Letter, a complaint against you (Masaryk) and your government (10 str.). Vydala Slovenská katolická federace v Americe (The Slovak Catholic Federation in America), podepsali kněží John B. Pastorak a Andrew Pavlis. Memorandum vyznělo zhola na prázdno; ani jeden americký list si ho nepovšiml, jistě proto, že jeho obsah zapáchá trpasličím duchem sektářství. Memorandum je netaktně stylisováno (kultúrné pirátstvo, str. 6), užívá vypůjčených a otřepaných frází (žalujeme na Vás i na Vašu vládu pred civilizovaným svetom pre to barbarské monštrum, str. 7), vykládá křiklavou nepravdu (cenzúra Vašej vlády nedopustí na Slovensku jedinkého prejavu opozície, str. 7). Ostatně, jakým právem si osobují američtí občané (předpokládám totiž, že faráři, kteří Otvorený list podepsali, americkými občany jsou) volati k odpovědnosti hlavu a vládu cizího státu? Nepamatujeme se, že by byli kdy slovenští kněží v Americe adresovali tak kurážný list uherskému králi nebo habsburskému císaři.

Odpověď na Otvorený list katolíků nedala na sebe dlouho čekat. Za měsíc vydali v New Yorku Sokolové, sbory Slovenské ligy z východních států, někteří redaktoři s předsedou Národního slovenského spolku v čele An open letter to Thomas G. Masaryk, President of Czechoslovakia (6 stránek), v němž pisatelé větu za větou vyvracejí postuláty Otvoreného listu. Zajímavo je, že memorandum pokrokové strany bylo zasláno na stejné adresy, stejným osobám a korporacím, jako prvé. Obě memoranda činí dojem souboje slovenských autonomistů a neautonomistů před americkou veřejností.

(Význačná zaměstnání.) Když se Slováci začali stěhovat, byla již orná půda (mimo půdu uměle zavodňovanou a tu, která byla ve vlastnictví Indiánů) rozebrána nebo drahá. Tím byli postaveni před těžkou volbu. Farmáři se stát nemohli, k orbě pro drahotu půdy neměli prostředků. Na druhé straně majetníci rudných a uhelných bání, koksových pecí, železáren a oceláren hledali dělníky. Výdělek v průmyslových podnicích byl dobrý a mzda se vyplácela týdně nebo čtrnáctidenně. Jak se rozhodnout? Tlak okolností přiměl Slováky volit dřinu v továrně a v dolech. Tím se vysvětluje jejich koncentrace v průmyslových státech. Jaká bývala význačná zaměstnání Slováků před patnácti lety, to jest roku 1910, to prozrazuje tato tabulka:[1])

Zaměstnání	Muži	Ženy	Celkem
Uhlí	11.318		11.318
Železo a ocel	9.029		9.029
Jatky a nakladárny masa	1.148	74	1.222
Rafinace oleje	754	3	757
Snáška . . .	22.249	77	22.326

[1]) Sen. Doc. sv. 82. 25.271 Slováků podle pohlaví a zaměstnání. Sen. Doc. sv. 82. Total number of employees for whom information was secured, by sex and general nativity.

Zaměstnání	Muži	Ženy	Celkem
Přenos . . .	22.249	77	22.326
Sklo	695	23	718
Kůže	631	1	632
Obuv	354	34	388
Hospodářské stroje a vozidla . . .	295	10	305
Těžba železné rudy	179		179
Rafinace cukru	148		148
Krejčovina (clothing)	111	47	158
Stavební práce	67		67
Tabák a doutníky	25	187	212
Vlněné a česané zboží	17		17
Hedvábné zboží	15	57	72
Bavlněné zboží	13	16	29
Nábytek	7		7
Těžba a tavení mědi	6		6
Rukavičky		4	4
Barvení hedvábí	3		3
	24.815	456	25.272

Ač je 15 let stará, tato statistika dosud platí. Sklon Slováků k práci při uhlí a metalurgii je nepochybný. Znalost kovodělného průmyslu pomohla mnohému k samostatnosti, ba k zámožnosti. V New Yorku je několik dílen, v nichž majetníci vyrábějí rozmanité předměty z kovu: kancelářská pažení (office partitions), síťky na lustry a okna, drátěné květináče, pasti na myši a kartáče a kuchyňské nádobí. Prozíraví jednotlivci se pustili se zdarem do železo-betonových staveb a znamenitě se jim vede. V New Yorku dodává ocelové a železné stavivo R. Voras & Co., v Brooklyně se stal ve stavebním oboru známým Joseph Gaydica, ve Filadolfii působí Berko Bros. Co. (Brko), Watral & Sons a j. Obchodní agentura cení jmění firmy Berko Bros. Co. na $125.000 až $200.000.

Americký Slovák je podnikavý a je vždy ochoten pomoci „našským“ podnikům. Běda, že neschopní a nehodní lidé tak

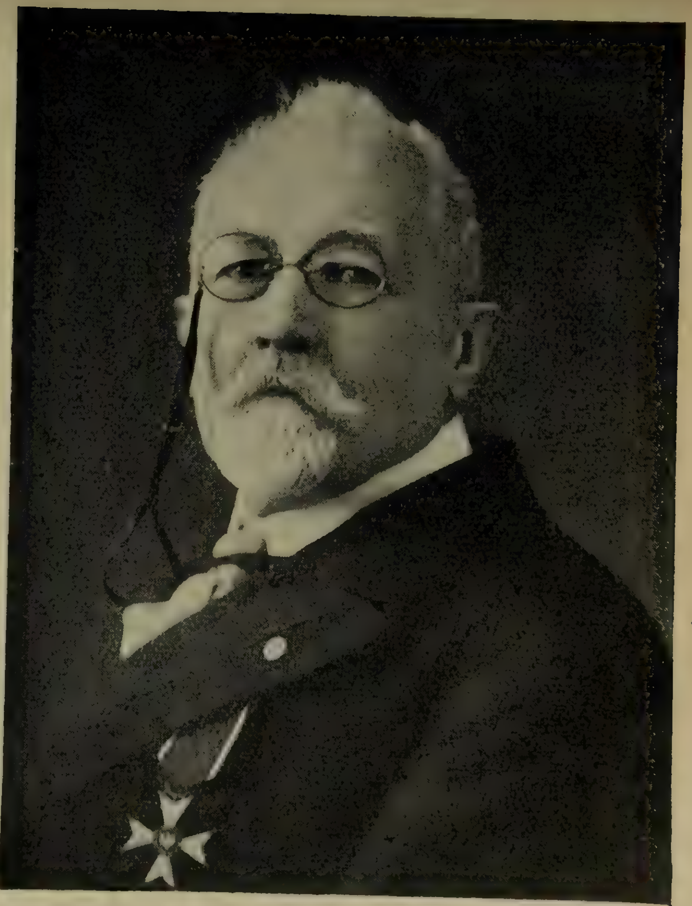
krutě zklamali jeho duvěřivost! Slováci investovali miliony čs. korun v průmyslovém podnikání na Slovensku. Americkými dolary buď cele nebo částečně byly financovány: Turčan, americko-slovenská stolárska účastinná spoločnosť v Martine; Asdus (Americko-slovenská drevo spracujúca účastinárska spoločnosť v Novom Meste n. Váhom); Amerikánsko-slovenská účastinárská spoločnosť na Myjave (cihelna); Americko-slovenské krajčiarske družstvo v Novom Meste n. Váhom; Slovakia, elektrotechnické družstvo, též v Novom Meste n. Váhom. Americké dolary vydatně posílily banky vkladově i kapitálově. Američané mají statisíce ležet v Americko-slovenské bance, v Ludové bance a v bance Tatře.

Kmenový kapitál neblaze skončivší Czechoslovak Commercial Corporation of America (CCC.) byl celý upsán a ztracen americkými Slováky. Chamtivou rukou do kapes důvěřivých akcionářů sáhla Achilles Rubber & Tire Co. z Binghamtonu. Okolo $200.000 prohospodařil tento podnik, jenž sliboval pohádkové dividendy.

(Podpůrné spolky.) Mužských i ženských členů je 215.000. Prvá katolická slovenská jednota vede s 53.798 členy. Druhý nejrozvětvenější spolek je Národný slovenský spolok s 41.289 členy.

A. A. PARYSKI

TOMÁŠ SIEMIRADZKI

KAPITOLA IV.

OSTATNÍ SLOVANÉ.

P o l á c i. — (Stěhování.) Poláci se již v dávných letech trousili do Ameriky. Spisovatel jejich dějin[1]) zmiňuje se o rodině Zborowskich (potomci se píší Zabriskie), která se usadila v New Amsterdamu (New Yorku) v sedmnáctém století. Roku 1659 žil v New Yorku učitel polské národnosti. Kosciuszko a Pulaski, jak známo, bojovali v řadách dobrovolníků ve válce o samostatnost. V letech 1776 a 1781 básník Julian Ursyn Niemcewicz navštívil Washingtona v jeho sídle Mount Vernonu.[2]) Asi do téhož času spadá příchod knížete Dimitri A. Galiczyna. Ten, přijav jméno John Smith, dal se vysvětit na kněze a usadil se v Bohemia Manor, v Marylandu.[3]) Nešťastná revoluce roku 1830—1831 je význačnou etapou hromadnějšího stěhování. Dne 9. dubna r. 1834 podána kongresu Spojených států žádost, již podepsali Lew Banczakiewicz, Mart. Rosienkiewicz, dr. Charles Kraitsir,[4]) Jos. Kosowski a Adalb. Konarzewski. V tomto spise se kongres naléhavě prosí, aby žadatelům a jejich soukmenovcům,

[1]) Wacław Kruszka, Historya Polska w Ameryce. Początek, wzrost i rozwój dziejowy osad polskich w Pólnocnej Ameryce. Milwaukee. 1905.

[2]) A visit to Mount Vernon a century ago. The Century 1902.

[3]) Kruszka, str. 63—64.

[4]) Charles V. Kraitsir, M. D., napsal o tom anglický spisek: The Poles in the United States of Amerika, preceded by the earliest history of the Slavonians and by the history of Poland. Philadelphia. 1837.

dohromady 235 osobám, kteří přijeli do Ameriky podle zvláštní dohody mezi Spojenými státy a Rakouskem, daroval pozemek k založení polské osady. Uvádělo se v prosbě, že žadatelé byli držáni roku 1833 rakouskou vládou v Brně skoro tři měsíce a potom dopraveni do Terstu. Tam byli naloženi na dvě rakouské fregaty a po jízdě, jež trvala čtyři měsíce a deset dní, vysazeni v New Yorku. Kongres smiloval se nad vyhnanci a daroval jim 36 sekcí pozemku na vybranou buď ve státě Illinoisu, neb v tehdejším teritoriu Michiganu. President Jackson podepsal v tom smyslu dne 30. června 1834 zmocňovací zákon. Tvrdými poměry jsouce zklamáni, rozprášili se osadníci do všech koutů země. Nějaký čas je vespolek pojilo Towarzystwo Polaków w Ameryce, o kterémžto spolku se zachovaly zprávy do roku 1842; ale dřív ještě, než začalo polské stěhování nepolitické, byla již i tato páska zpřetrhána.

V březnu roku 1842 vydáno v New Yorku provolání k rozprášeným po zemi immigrantům, aby se organisovali. Jako tajemník podepsal výzvu Henryk Kalusowski,[1]) znamenitý emigrant přišlý z Francie. Tato výzva je jediná památka, která se po Towarzystwu zachovala.

„Lidové stěhování a usazování" spadá do druhé polovice 19. století. Roku 1854 se tvoří osada v Texasu, Panna Marya Częstochowa, v Michiganu, poblíž Detroitu, povstává Parisville (1857), a ve Wisconsinu se kladou základy k Polonii (1855). V Milwaukee roku 1862 otevřen katolický kostel.

Spisovatel Henryk Sienkiewicz dlel ve Spojených státech roku 1876. Byl členem polské osady inteligentů v Kalifornii, jíž na svém statku kolem sebe shromáždila dramatická umělkyně Helena Modrzejewska.

(Počet.) a) Úřední sčítání (1920) 2,436.895.

b) Soukromý odhad. Poláci svůj kmen páčí na 3,500.000 až na 4,000.000 duší. Střízlivěji počítá Foreign Language Information Service, jež stanoví počet osob polského původu

[1]) Historya Związku Narodowego Polskiego, str. 21.

na 3,063.000. Z toho umisťují 500.000 do Pennsylvanie, 475.000 do New Yorku, tolikéž do Illinoisu (Chicaga), 250.000 do Wisconsinu (Milwaukee), 240.000 do Michiganu (Detroitu), 240.000 do Massachusettsu, 200.000 do Ohia (Clevelandu).

(Kostely.) Kněz Kruszka roku 1900 napočítal 520 polských kostelů a 550 kněží. O deset let později (1910) přibylo kostelů do 600 a kněží do 1.000. Od toho času je působením války a omezením přistěhovalectví přírůstek kostelů a duchovenstva nepatrný. „Některé polské chrámy by byly ozdobou kteréhokoli sídelního města evropského.“[1]) „O faře sv. Stanislawa v Chicagu jde pověst, že je nejsilnější polskou římsko-katolickou farou na světě.“[2]) V Chicagu je 41 polských kostelů.

(Školy.) Farních škol napočítal Kruszka roku 1900 500 roku 1910 600. Žáků bylo podle udání zapsáno roku 1901 na 70.000; učitelský sbor se skládal ze 200 učitelů a 804 jeptišek. Připadala tedy jedna učitelská síla na 70 dětí.

Mimo to si Poláci vydržují tři nebo čtyři střední školy spravované duchovenstvem a seminář pro kněžský dorost. „Ale tyto ústavy nejsou valně navštěvovány polskou mládeží. Studující obého pohlaví, kteří touží po vyšším vzdělání, dávají přednost americkým high schools, kolejím a universitám.“[3])

(Časopisy.) Čtenářům slouží 15—21 deníků a 55 týdeníků. První polský list byl Echo z Polski; vycházel r. 1863—1864 v New Yorku. Sběratelům starých památek nepodařilo se nalézti ani jedno číslo Echa. Orzeł Polski, druhý list, vznesl se nad polskými Američany roku 1870 z nepatrného městečka Washingtonu ve státě Missouri. Redaktor v úvodním čísle takto vysvětloval, jak hodlá list redigovati: jeden týden bude uveřejňovati dějiny a lidové pověsti; druhý týden dá tisk-

---

[1]) Paul Fox, The Poles in America, str. 110.
[2]) E. H. Lewinski-Corwin, The Poles in America, str. 3.
[3]) Fox, str. 97.

nouti romány „v stylu vyšší klasy". Tím způsobem očekával, že dojde k žádoucímu cíli a že „jak senatus, tak časem i plebei mu porozumějí". Důmyslný plán redaktorův se neosvědčil, neboť čteme nářek, že se abonentů přihlásilo jen 100 a že při tomto nedostatečném počtu nelze Orla pravidelně vydávati. V květnu r. 1872, nemoha zmoci situaci po finanční stránce, redaktor list zastavil.

Šťastnější než vydavatel Orla byl Władisław Dyniewicz, který se s pomocí několika přátel roku 1873 v Chicagu pustil do vydávání Gazety Polskiej. Tímto listem začíná rozvoj polsko-americké žurnalistiky.

Žádný list se netiskne v tolika výtiscích — podle Paula Foxe 120.000, podle J. Sliskiho 175.000 — jako týdeník Zgoda. Kdyby Zgoda nebyla spolkovým orgánem (Polského národního svazu), bylo by 120.000 imposantní obcí čtenářskou. Pohříchu mají stavovské listy jako Zgoda mnoho předplatitelů (mezi těmi jsou i analfabeti), ale ne tolik čtenářů. Silný programově i co do rozšíření je týdeník Ameryka-Echo v Toledu, v Ohiu, s 80.000 čtenářů. Kurjer Polski, pokrokový deník v Milwaukee, vychází ve 20.000 výtisků. Je to skoro k nevíře, čteme-li, že se „tisk liberální a protiklerikální tendence těší většímu rozšíření než časopisy konservativní a klerikální".[1])

(Spolky.) Związek Narodowy a Zjednoczenie Rzymsko-Katolickie jsou nejmohutnější organisace; první má 175.000, druhá 130.000 členů.

(Význačná zaměstnání.) Podle nálezu komise (U. S. Immigration Commission) bylo 6.4% výdělečně činno při řemeslech, 3.8% ve službě (domestic and personal service), ostatek vykonával hrubou práci. Poláky najdeme v uhelných báních, ocelářském a sklářském průmyslu, v přádelnách, v obuvnických a oděvnických továrnách, na jatkách a v nakladárnách masa a potravin, při výrobě hospodářských strojů, automobilů, nábytku, v drátárnách, v rafineriích, na far-

[1]) Fox, str. 98—99.

mách.[1]) Orbě se Poláci věnují ve značnějším počtu v Massachusettsu, Connecticutu, New Yorku, Ohiu, Illinoisu, Wisconsinu, Indianě, Nebrasce a Texasu.

Jihoslované. — (Stěhování.) Hromadnější stěhování začalo po osmdesátých letech. Jednotlivci sem zavítali již dříve. Slovinský kněz Baraga, jenž byl povýšen na biskupa (kraj Baraga v Michiganu má jméno po něm), přisluhoval jako misionář Indiánům od roku 1831 a sepsal mluvnici i modlitby v indiánských jazycích. Slovinci se honosí, že dali pět biskupů americkým diecésím. V době kalifornské zlaté horečky (1849) prý se jihoslovanští plavci odvážili v malých plachetních lodích do Kalifornie, volíce nebezpečnou cestu průlivem Magalhaesovým. Větší část Jihoslovanů přišla ze zemí, jež náležely Rakousko-Uhersku.

(Počet.) a) Úřední sčítání (1920):

Slovinci	208.552
Srbochorvati	200.421
Celkem	408.973

b) Soukromý odhad. Podle domácí statistiky je Jihoslovanů 635.000, a to: 350.000 Chorvatů, 195.000 Slovinců, 90.000 Srbů. V Pennsylvanii prý je jich usazeno 145.000, v Illinoisu (Chicagu) 110.000, v Ohiu (Clevelandu) 70.000, v Minnesotě 35.000. Pittsburg a Allegheny chovají nejsilnější městská střediska. Cleveland považují Slovinci za své hlavní město; Pittsburg náleží Srbům.[2])

(Kostely.) Slovinských far je 38, chorvatských 26, pravoslavných 2, srbských pravoslavných 23.[3])

(Školy.) Jihoslované si vydržují 26 farních škol, z nichž 14 připadá na Slovince a 12 na Chorvaty. Učitelky jsou řádové sestry. „Vyučovací řeč je anglická," pochvaluje si spisovatel.[4])

[1]) Fox, str. 69.
[2]) The Jugoslavs in the United States, str. 17.
[3]) The Jugoslavs in the United States, str. 26.
[4]) The Jugoslavs in the United States, str. 26.

(Časopisy.) Chorváti mají 16, Slovinci 12, Srbové 8 časopisů, vydávaných v New Yorku, Pittsburghu, Clevelandu, Milwaukee, Calumetu (Mich.), San Francisku, Los Angeles, Jolietu (Ill.), Galvestonu. Deníků je 6.[1]) Spolkové orgány s nucenou cirkulací jsou, jako u Slováků a jiných Slovanů, nejrozšířenější. První časopis vyšel v San Francisku r. 1884.

(Spolky.) Členů různých organisací se počítá 165.000.[2]) Z toho připadá na chorvatský spolek Narodna hrvatska zajednica 52.000 členů, na srbský spolek Srbobran-sloga 7.000 členů, na slovinský spolek Slovenska narodna potporna jednota 35.000 členů.

(Význačná zaměstnání.) Jihoslovanské oddělení Foreign Language Information Service odhaduje, že 42% Jihoslovanů nalézá výživu v hutích, tavírnách, rafineriích (cukru a oleje) a v dolech na rudu (na železo v Minnesotě, na zinek v Illinoisu, na měď v Michiganu, Montaně a v Arizoně), v uhelných dolech 12%, při dřevním průmyslu (lumber) 6½%, v dobytčích porážkách (v Omaze, v Chicagu a v Kansas City) 6%.[3]) V hutním průmyslu v pittsburském území se počet Jihoslovanů páčí na 70.000.[4]) United States Steel Corporation sama jich roku 1918 zaměstnávala 25.000. V koksovnách je mezi pracovníky Jihoslovanů 40%. Dalmatinci uplatňují své vědomosti ovocnářské v Kalifornii, živí se při říčních a mořských pracích jako rybáři, plavčíci, lodní tesaři a podruzi. V San Francisku je přes 300 jídelen ve vlastnictví Jihoslovanů.

Jména dvou mužů jsou známa vynálezcům a inženýrům po celé Americe: Michala I. Pupina a Nikoly Tesly. Oba se proslavili vynálezy v oboru elektrotechniky. Oba jsou usazeni v New Yorku. Jihoslovanského původu je americký pedagog Suzzalo.

[1]) The Jugoslavs in the United States, str. 23—24.

[2]) Ivan Mladine, The Jugoslavs in America. The Interpreter, březen, 1924.

[3]) The Jugoslavs in the United States, str. 21.

[4]) The Jugoslavs in the United States, str. 21.

Dr. MICHAEL I. PUPIN

IVAN MLADINEO

Dr. VICTOR G. VECKI

FRANK SAKSER

B u l h a ř i. — (Stěhování.) Jako druzí balkánští národové náležejí Bulhaři do nové immigrace. Před povstáním v Makedonii roku 1903 nedalo se mluviti o stěhování Bulharů. Odvážliví jednotlivci z Makedonie, kteří se vydali za moře, posílali domů tak lákavé vzkazy, že se za nimi pustily četnější hloučky. Z Makedonie se stěhovavá nákaza rozšířila do Bulharska a východní Rumelie.

(Počet.) a) Úřední sčítání (1920) 14.420. Roku 1910 19.183. Úbytek 4.763.

b) Soukromý odhad. Jedni soudí, že je Bulharů dvakrát tolik, co jich udává census. Vynikající krajan[1]) počítá, že z 25.000 Bulharů z Bulharska po válce v zemi zbylo jen 5.000. Dvacet tisíc se jich vrátilo domů. Mimo ty je v Americe 15.000 Bulharů z Makedonie (řecké a srbské).

Bulhaři jsou immigrace neusedlá. Dnes se jich shromáždí v některém průmyslovém místě do set. Práce ochabne, a zítra putují jinam. Jak značný tento příliv a odliv je, vidíme na městě Toledu v Ohiu. V letech blahobytu žilo v městě Toledu 5.000 Bulharů. V době nezaměstnanosti klesl počet ten na 2.000. Poučný odhad uveřejnila bulharsko-americká ročenka na rok 1921.[2]) Podle ní bylo 22.710 Bulharů ve Spojených státech, 2.800 v Kanadě, z toho v městě Torontu 2.000. Ročenka Bulhary podle států rozsidluje takto: Kalifornie: San Francisko 200, Los Angeles 100; Colorado: Denver 100; Illinois: Granite City 300, Madison 500, Chicago 300, Altona 100, East St. Louis 100, Peoria 200, So. Chicago 200, Waukegan 100; Indiana: Fort Wayne 1.000, Gary 1.000, Hammond 200, Indiana Harbor 100, Logansport 150; Michigan: Battle Creek 100, Detroit 1.500, Jackson 200, Kalamazoo 100, Lansing 150, Monroe 100, Muskegon 100, Pontiac 500; Minnesota: Ely 50, Hibbing 100, Minneapolis a St. Paul 200, Montevideo 100; Missouri: Crystal City 50, Flat River 50,

[1]) Bankéř A. Angelinoff z New Yorku.

[2]) Bjelgaro-Amerikanskij almanach za god 1921. Vydal Naroden Glas v Granite City v Illinoisu.

Kansas City 100, St. Louis 200; Montana: Butte 100; New York: Albany 30, Buffalo 50, Lackawanna 800, New York něco málo živnostníků, Niagara Falls 100, Rochester 100, Syracuse 300; Ohio: Akron 1.000, Barberton 300, Canton 300, Cincinnati 300, Cleveland 1.500, Columbus 200, Dayton 400, Elyria 50, Lima 100, Lorain 500, Mansfield 200, Massillon 500, Miamisburg 100, Springfield 400, Toledo někdy 5.000, jindy 2.000, Youngstown 600, East Youngstown 300; Oregon: Portland 500; Pennsylvanie: Beaver Falls 50, Burnham 60, Donora 50, Erie 50, Farrell 500, Ford City 200, Greenville 100, Harrisburg 100, Homestead 500, James City 150, Johnsburg 150, Johnstown 200, Kane 100, Kittanning 50, Lebanon 100, Lyndora 200, MacKeesport 50, Mauch Chunk 100, Midland 100, Mount Jewett 100, New Florence 50, Philadelphia 100, Pittsburgh 200, East Pittsburgh 100, St. Marys 100, Sheffield 100, Steelton 500, Verona a Oakland 100; South Dakota: Mobridge 50; Washington: Seattle 100, Spokane 50, Tacoma 30; Wisconsin: Benton 200, Livingston 200, Milwaukee 100.

(Kostely.) První bulharský kostel (sv. Cyrila a Metoděje) byl odevzdán svému účelu v září 1909 v Granite City. Všech pravoslavných bulharských kostelů na americké pevnině je 6. Mimo steeltonský je po jednom v Granite City (při tom vydržují protestanté nedělní školu), v Toledu (založen 1923), Indianapolis, Ind. (zal. 1915), Madisonu, Ill. (zal. 1910), a v Torontu v Kanadě (zal. 1910).

(Časopisy.) Deník Naroden Glas, vedený v národním duchu, byl založen r. 1907. Vychází v Granite City. Tamtéž vychází týdeník Robotničevska Prosveta. Prvý list byl socialistický čtrnáctideník Borba. Založen byl v Chicagu v únoru 1902, ale po roce zanikl.

(Význačná zaměstnání.) Kromě nemnoha profesionalistů (žurnalistů, lékařů, bankéřů) náležejí Bulhaři do stavu manuálních pracovníků. Farmáři jsou usazeni v okolí Sofie, v Novém Mexiku a ve státech Utah, Texasu, Michiganu, Montaně.

L u ž i č t í S r b o v é. — Při sčítání roku 1910 přiznalo se k lužicko-srbské národnosti 395 osob. Kolik se jich přihlásilo roku 1920, s jistotou nevíme. Ale pod rubrikou „Slované netříděni" čteme poznámku: Téměř samí Wendové (practically all Wendish). A těchto netříděných Slovanů reportoval census roku 1920 3.624.

Kde žijí příslušníci této nejslabší haluze slovanské a kdy se začali stěhovat?

„V Texasu byla založena jen jedna osada lužických Srbů," píše rev. Schmidt.[1]) „Z té časem vyrostly osady Giddings, Fedor, Lincoln, Greens Creek a Manheim v kraji Lee a Winchester a Warda v kraji Fayette. Serbin je mateřskou osadou všech."

„Církev v Serbinu spravovali od roku 1854 do 1920 dva pastoři: Jan Kilian, pod jehož vedením se sem Srbové přestěhovali, a jeho syn a nástupce, Hermann Theo. Kilian. Oba, otec i syn, kázávali srbsky a německy, podle potřeby i anglicky. Za pastorování Kiliana mladšího se začala dávat němčině přednost před srbštinou. Po jeho smrti roku 1920 přestalo kázání v srbském jazyku docela.

Od roku 1922 jsem já duchovním správcem sboru majícího 800 duší. Ač jsem rozen zde, přiučil jsem se otcovskému jazyku a užívám ho, kde toho třeba, zvláště ve styku se starými lidmi. V místní škole se vyučuje anglicky a německy. Čas i tu způsobí neodvratnou změnu. Angličtina ovládne úplně.

Můj otec se přistěhoval roku 1869. Narodil se v Kringelsdorfu, v kraji rothenburském, okresu lehnickém v Horní Lužici. Jeho rodinné jméno bylo Kowař. Ve vojště mu je přeložili — z Kowarje se stal Schmidt. Já jsem se narodil r. 1875 v Serbinu. Pastor Jan Kilian pocházel z Weigersdorfu (kraj rothenburský), kde před vystěhováním působil jako pastor.

Dne 25. března 1854 se utvořil v Daubau (v kraji rothenburském) spolek, který si vzal za účel přesídliti své členy do

[1]) Rev. Herman Schmidt je pastorem ev. luterské církve sv. Pavla v Serbinu.

Ameriky, založiti tam evangelicko-luterský sbor a i jinak o ně pečovati. Dne 16. prosince 1854 přistalo v Galvestonu 700 vystěhovalců, členů spolku. Chudší rodiny se zatímně usadily poblíž Houstonu. Hlavní část výpravy odtáhla do Robley Creeku (Bastrop, nyní kraj Lee) a postavila v Serbinu kostel a školu."

Lužičtí Srbové žijí jednotlivě a ve skupinách i mimo Texas. Počítá se, že v městě Chicagu je usazeno 100 srbských rodin. Jednotlivci jsou usídleni v Springfieldu v Illinoisu, v State Center v Iowě a v novoanglických státech.

„Naši lidé jsou vesměs luterského vyznání," píše advokát Simmang.[1]) „Staří se přistěhovali z Německa, z okolí Sprembergu. Odtud pocházel i můj děd a příbuzní. Doma byli rolníky a dosud se zabývají zemědělstvím. Jsou rozplemeněni v řečeném již Serbinu, dále v Northrupu, Winchesteru, Giddingsu, Paige, La Grange, Wardě, Fedoru, Lincolnu, Thorndale, Lexingtonu, Dime Boxu, Bishopu, Tayloru a v jiných místech v Texasu.

Zajímáte-li se o jejich místní dějiny, odkazuji vás na několik mužů našeho kmene. Jsou to: rev. Schmidt, A. Moerbe, August Wukash, August Kurio v Serbinu, Matthes Tschatschula v Northrupu, rev. Buschacher a Matthes Kasper ve Wardě, John Pratho ve Winchesteru."

Rusové. — (Stěhování.) Jako Španělové, Holanďané a Francouzové jsou Rusové do značné míry spolubudovateli americké říše. Do dějinného vývoje země zasáhli dvakráte mocnou rukou. Za občanské války, když Francie a Anglie zřejmě stranily jižním rebelům, dostalo se presidentu Lincolnovi vítaného ujištění, že „může bezpečně spoléhat na přátelství Ruska". V září 1863 veplula za ohromného nadšení celého severu eskádra ruských válečných lodí do newyorského zálivu. Zároveň přistal jiný ruský oddíl v přístavu San Franciska. „Ať bylo poslání loďstva jakékoli, je jisto, Rusko

[1]) E. T. Simmang, společník právnické firmy Watson & Simmang v Giddings, Tex.

KOSTEL V SERBINU V TEXASU

KRÁM AND. MOERBEHO A DŮM ANNY GROESCHELOVÉ V SERBINU

jím učinilo mistrný tah, kterým zažehnáno zasažení cizích mocností do vnitřních sporů Spojených států." Tak zaznamenal v svých pamětech tehdejší americký vyslanec v Petrohradě.

Po druhé se Rusko zapsalo do amerických dějin roku 1876, když vládě postoupilo Aljašku. Tehdy ani Rusové ani Američané netušili, jaké nevyčerpatelné poklady se skrývají v lůně studených a nehostinných krajů Aljašky. Myslilo se, že jediné bohatství Aljašky záleží v kožešinách. Roku 1869 tam objevena zlatá ruda, a dnes je ruská Amerika (jak Aljašku Rusové jmenovali) ceněna za pokladní komoru Spojených států.

Od počátku se ruská vláda příkře stavěla na odpor proti stěhování do Ameriky. Raději by byla viděla, aby lid kolonisoval Sibiř. Po vnitřních změnách, jež nastaly zavražděním cara Alexandra II. r. 1881, se stěhování zemědělského lidu uvolnilo. Mnozí odjížděli z domova z příčin náboženských. Asi 4.000 molokánů (zvaných tak od mléčné diety) se usadilo r. 1906—1909 v Kalifornii. Duchoborci si vyhledali domovy v Kanadě. Duchoborci prý se těšili zvláštní přízni a štědré finanční podpoře hraběte Tolstého.

(Kostely.) Pravoslavná církev měla před válkou 169 far s 99.681 členy. V té době dostávala subvenci od carské vlády. Tvrdí se, že po převratu ztratila ze svého významu a že jí ubylo členů. Rusínům, kteří se hlásí k řecko-katolické víře, přiznal United States Census of Religious Bodies na rok 1916 69 far a 72.393 farníky.[1])

(Školy.) Rusíni náležející pod pravomoc Říma vydržují si několik náhradních církevních škol, v nichž se vyučuje mateřštině, zpěvu a náboženství. Celodenní školu si zbudovali Karpatorusové v Bridgeportu, v Connecticutu.[2])

---

[1]) Jerome Davis, The Russians and Ruthenians in America, str. 76.

[2]) Guide Book to the exhibit of Russian section of America's Making. Pisatel článku Russian schools in America, str. 25, divoce přestřeluje, tvrdě, že „je v Americe přes tři sta pravoslavných far a skorem při každé je škola".

(Časopisy.) Komu je známo, že první ruské noviny vznikly na podnět americké vlády a požívaly její podpory? A přece je tomu tak. Stalo se to brzy po připojení Aljašky. Aljašský Herald — tak se onen přepychový dvoutýdeník jmenoval — vycházel v San Francisku (1868—1873). Hůř se vedlo vydavatelům, kteří musili list platit z vlastní kapsy. Na sklonku devatenáctého století učiněno sedm pokusů v New Yorku a Chicagu vydávati noviny. Všechny selhaly. Na konec se přece uchytily. Russkoje Slovo zakotvilo v New Yorku 1910 jako dvoutýdeník. Za tři leta postoupilo na deník. Cirkulací se mu nevyrovnal žádný časopis v ruské řeči tištěný za hranicemi ruské říše. Od r. 1920 je vydáván pod rozšířeným názvem Novoje Russkoje Slovo. Russkij Golos, deník, povstal v New Yorku roku 1917. Novi Mir, deník komunistické tendence, je pamětihodný tím, že jej před nějakým časem redigoval Lev Trický. „Ruský světský tisk je skoro úplně v rukou Židů.“[1]) Rusíni z východní Haliče mají 2 deníky. Jeden vychází v New Yorku (Sčodenny Visti, komunistický, požívající prý subvence z Ruska) a druhý (Svoboda, orgán ukrajinského Národního sojuzu) v Jersey City. Mimo to je vydáván jeden čtrnáctideník a 2 dvojtýdeníky. Všech periodických časopisů je 26, z nich 6 deníků. Podkarpatští Rusové jsou žurnalisticky slušně opatřeni, majíce 4 týdeníky a 1 deník.[2])

(Počet.) a) Census Spoj. států uznává dva kmeny: Rusy a Rusíny. Podle mateřské řeči napočítáno r. 1920 731.949 Rusů a 95.458 Rusínů (Ruthenians). Ředitel sčítání pod čarou upozorňuje, že v řečeném počtu je zahrnuto množství Židů, kteří hlásili ruský jazyk jako svou mateřštinu.

b) Soukromý odhad. Ustálilo se mínění, že ve Spoj. státech žije 1,000.000 Rusů z východní Haliče, Lemkovštiny, Buko-

[1]) Jerome Davis, The Russians and Ruthenians in America, str. 88.

[2]) Deň — jedina ježednevna gazeta v Sojedinennych Štatach Ameriki, služasčaja interesam amerikanskich podkarpatskich Rusinov. Deň založil a vydával do polovice r. 1925 v New Yorku M. J. Hanchin.

viny a Podkarpatské Rusi. Toto úhrnné číslo se každým rokem stupňuje běženci z Cařihradu, Srbska, Řecka, Filipin, Číny a Japonska. Mezi běženci je silná vrstva inteligence z řad studentstva, důstojnictva, profesionistů a bývalé carské aristokracie.

Ruští a rusínští immigranti si oblíbili státy Pennsylvanii, New York, New Jersey, Ohio, Illinois, Kalifornii, Massachusetts a Connecticut. V blízkém sousedství průmyslového města Plainsfieldu ve státě New Jersey zamýšlejí Rusové (hlavně z řad běženecké inteligence) založiti osadu, jíž dali název New Petrograd. Zakoupeno už k tomu účelu 800 akrů půdy.

(Význačná zaměstnání.) Vystěhovalecká komise zjistila mezi 80.000 dělníky v tichomořských (Pacific) a skalních (Rocky Mountain) státech, že Rusové byli výdělečně činní v těchto oborech (industrie jsou uvedeny v tom pořadí, jak silně která zaměstnávala dělníky ruské národnosti): při železničářství, těžbě uhlí, kácení dříví, řepařství, nakládání poživatin, ve sklářských hutích, tavírnách, cementárnách a při elektrických vozidlech. Byli tedy Rusové činní vesměs při průmyslu, v kterém převládají dělníci necvičení.[1]) Rusové musili začínat od nejnižšího příčlíku. Z pozorovaných případů mezi 1910—1914 vyšlo najevo, že 58% podělkovalo na farmách, 34% bylo nekvalifikovaných dělníků, 7% bylo činno při řemeslech, 1% mělo vysokoškolské vzdělání. Uhelné doly v Pennsylvanii a železářský a ocelářský průmysl jich živily nejvíce.

„Celá polovina Karpatorusů dobývá tvrdé a měkké uhlí a slouží závodům a továrnám, jež přinesly Americe nezměrné bohatství a moc.“[2])

Rusové obohatili Ameriku i po kulturní stránce. Ruská hudba, ruský zpěv, ruský tanec (balet), ruské divadelní

---

[1]) Jerome Davis, The Russians and Ruthenians in America, str. 28—29.

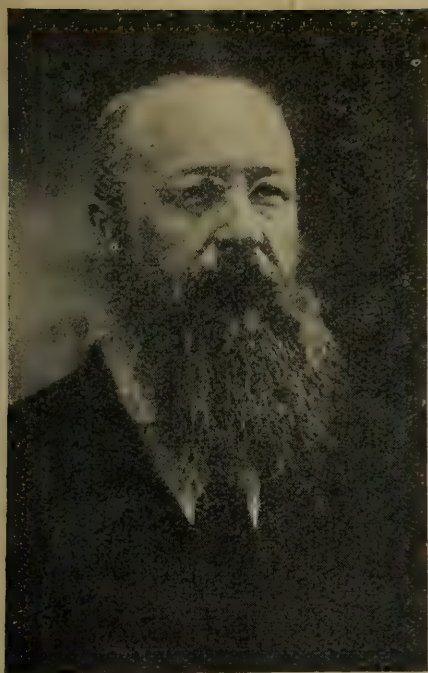
[2]) The Carpatho-Russians, str. 4. New York, 1921.

umění — který Evropan rozdával národní svéráz štědřejší rukou než Rus? Který český farmář nezná osevných semen importovaných z Ruska — pšenice kubánky, chersonského ovsa (pěstuje se v Iowě, Illinoisu, Kansasu a Nebrasce), žita rosenky, ruské vojtěšky (alfalfa), slunečnice a j.?[1])

Immigrace podkarpatských Rusů[2]) je stará 30—40 let. Pionýři přišli z východního Slovenska. V Ellis Islandu je úředníci zapisovali náladově jako Rusíny a Rusňáky, někdy jako Slováky řecko-katolického vyznání. Kdo se přiznal, že mluví maďarsky, dán na pospas Uhrům (Hungarians). Popové se do jednoho hlásili za Maďary. První střediska vyklíčila v pennsylvanském uhelném revíru a v okolí hutí a koksáren. Roku 1880 založena v Shenandoah, Pa., řecko-katolická fara, k níž se připojili souvěrci z Uher, z východní Haliče a z Lemkovštiny. Praví se, že prvním laickým inteligentem Uhrorusů byl Pavel Žatkovič, otec někdejšího guvernéra Podkarpatské Rusi, Gregora Žatkoviče. V Uhrách zastával úřad notáře. Zprvu Žatkovič kantoroval při faře v Passaicu. Když popové Chanát, Obuškevič (z Haliče), Tovt a dosud žijící bankéř z Mahanoy City, John Smith, organisovali podpůrný spolek, začínajíce ve Scrantonu vydávati Amerikanskij Russkij Viestnik, povolán Žatkovič za redaktora časopisu. Zprvu byl Viestnik redigován v ruském duchu a tištěn ruskou azbukou. Tento směr fedrovali Chanát, Tovt a jiní popové, vyšlí ze škol s ruskou tradicí. Když Uhry zachvátila horečka maďarského šovinismu, propadli její nákaze i uherští Rusové. Maďarská vláda se pilně starala, aby řecko-katolické fary v Americe byly obsazovány spolehlivými popy — spolehlivými v maďarském duchu. Následky maďarisační politiky nedaly na sebe dlouho čekat. Lid naváděn, aby si nedával jméno Rusín, Rusňák, Rus, nýbrž řecko-katolík z Uher.

[1]) Guide Book to the exhibits of the Russian section of America's Making, str. 28—31. Článek Russian contributions to agriculture in America.

[2]) O Karpatorusech spisovatele informoval ruský žurnalista v New Yorku Victor Hladik.

C. M. OBEROUTCHEFF

IGOR I. SIKORSKY

ŠTÈPÁN PANARETOFF

Ještě dnes lze na některých farách čísti nápisy „Uherská řecko-katolická církev". A nejen fary se pyšnily tímto označením. Legendu „uherská řecko-katolická církev" bylo lze čísti na vývěsních štítech hospod, grocerií, na spolkových regálech i na bubnech hudebních sborů. Na domě Sojedinenije v Homesteadu se dosud stkví nápis „Greek Catholic Union". Slova ruský, rusínský propadla klatbě. Američané byli tímto filutářstvím úplně popleteni. Americký list menšího města, v němž byl konán sjezd Sojedinenije, si identitu delegátů proto spletl a referoval, že byl sjezd Greeků, t. j. Řeků. Přes to se název „uherský", jejž by byli Maďaroni tak rádi Karpatorusům naočkovali, neujal. V konvenci Sojedinenije, která se sešla před čtvrt stoletím v New Yorku, se národně probudilí Rusíni utkali v otevřeném boji s maďaronskými popy a zvítězili. Když se delegáti začali shromažďovat v zasedací síni, všimli si, že je estráda vyzdobena maďarským praporem. Delegátů bylo přítomno 90, maďaronských popů 15. Mezi delegáty byli Haličané, kteří maďarskou vlajku předtím nikdy neviděli. „Jste vy Maďaři, či Rusové?" domlouvali Haličané svým soukmenovcům z Uher. „Nebudeme se účastnit jednání, dokud nedáte maďarský prapor odstranit a nenahradíte ho ruským." Když došlo k hlasování, ukázalo se, že rusky cítící delegáti byli proti uherským patriotům ve většině. Maďarský prapor musil dolů. Jiný požadavek Maďaronů v této památné konvenci byl, aby se spolkový orgán tiskl v maďarském jazyku. I tento požadavek maďarofilové prohráli. Konvence odhlasovala, aby Russkij Viestnik byl tištěn půl azbukou a půl latinkou a měl orientaci nemaďarskou. Než ani po těchto porážkách nedali subvencovaní popové pokoj. V každém následujícím sjezdu Sojedinenije vystupovali s novými návrhy a požadavky, vymýšlejíce si nové a nové úskoky. Až když se Podkarpatská Rus připojila k čs. státu, poznali, že jejich boj za maďarisaci je prohrán na věky.

Karpatorusové jsou nejhustěji usazeni v Pittsburghu a v okolí, v McKees Rocks, McKeesportu, Braddocku, Home-

steadu a v Carnegie. Všude, kde v železářském, uhelném a koksovém průmyslu lopotí Slovák, tam se po jeho boku najde podkarpatský Rus. Vzdálenější od Pittsburghu bydliště se utvořila v Butleru, Lyndoře, Johnstownu, Connellsville, Portage a Duquesne. Tvrdouhelnou pánví se táhne síť osad přes Simpson, Mayfield, Olyphant, Scranton, Old Forge, Taylor, Pittston, Wilkes-Barré, Plymouth, Hazleton, McAdoo, Freeland, Mahanoy City, Mt Carmel, Shamokin, St. Clair a Lansford. Mimo osady zde jmenované najdeme menší skupiny při každé továrně a při každém uhelném dole v Pennsylvanii. Silné osady v Connecticutu jsou v New Britain, Waterbury, Ansonii a Bridgeportu; ve státu New Yorku v Brooklyně, New Yorku, Yonkers, Binghamtonu; v New Jersey v Bayonne, Perth Amboy, Elizabethu, Newarku a v Trentonu; v Ohiu v Clevelandě, Akronu, Youngstownu a v Connorville. Celé čtvrti vznikly v Chicagu, Gary a v Minneapolis.

Kde přebývá nejméně dvacet rodin, tam je jistě fara, kněz a odbočka podpůrného spolku, mající za patrona některého svatého.

Ze spolků nejstarší je Sojedinenije Greko-Kaft. russkich Bratstv. Údů má Sojedinenije 120.000, počítaje v to muže, ženy i mládež. Na sokolskou sekci Sojedinenije připadá z tohoto počtu 20.000 členů. Fondy všech odborů činí $3,000.000. Sojedinenije v Homesteadu je vlastníkem domu, v němž jsou kanceláře zasedacího úřadu a tiskárna. Sirotčinec v Elmhurstu, Pa., blízko Scrantonu je účelně zařízen. Pozemky a budovy se oceňují na $500.000. Sojedinenije vydává svůj list, Amerikanskij Russkij Viestnik. Sokolové si též vydržují list, Russkij Sokol. Pro mládež je vydáván měsíčník.

Druhou čelnou organisací je Sobranije grecko-katholičeskich cerkovnych bratstv. Údů je 13.000. Kmotry Sobranije byli popové a jejich přívrženci, kteří se cítili v Sojedineniji odstrčeni. Spolkový orgán se jmenuje Prosvita. Kanceláře administrativy jsou v McKeesportu, Pa.

Třetí je ruské pravoslavné Sojedinenije. To je středisko pravoslavných Karpatorusů, pocházejících z ČSR. Proti před-

cházejícím dvěma je tato organisace malá a slabá, majíc jen 4.000 až 5.000 členů. I ona si vydržuje vlastní časopis, Ruský Pravoslavný Věstník. List je psán částečně azbukou, částečně latinkou. Hlavní úřad zasedá v Monessen, Pa.

Čtvrtý spolek sluje Svoboda. Členů má 2.000.

Stavovským zájmům slouží list Vostok (východ). Jeho úřadovna je v Perth Amboy, N. J.

Počet samostatných živnostníků a obchodníků je nepatrný. Schází kapitál a není lidí odborně vzdělaných. Mnozí hostinští si pomohli z prodeje pálenky k slušnému jmění. Když nastala prohibice, nechali toho a vrátili se do továrny a uhelných dolů jako dělníci. A není čeho litovati. Dva Karpatorusové z ČSR. se ze skrovných začátků povznesli na bankéře. Jsou to John Smith (rodným jménem Žinčak) z Mahanoy City v Pennsylvanii a Andrew Chorvat z Binghamtonu v New Yorku.

Před válkou se Karpatorusové dělili ve dvě politicko-náboženské strany: Maďarony a ruské řecko-katolíky. Do prvního tábora se hlásili popové, učitelé farních škol, kostelníci a vůbec vrstvy školenější. Vedoucí lidé této strany ostentativně mezi sebou hovořili maďarsky, dávajíce i v svých domácnostech přednost maďarskému jazyku před rodným. Není známo, že by byl kdy z této strany vyšel nějaký konstruktivní podnět ku povznesení lidu. Druhý tábor byli immigranti, dělníci. Od toho času, co se Podkarpatská Rus přičlenila k ČSR., se pozoruje, že si popové pilněji všímají řeči lidu, nezříkajíce se ovšem panské maďarštiny. Třeba říci, že se k čs. vládě a k republice chovají se špatně tajeným nepřátelstvím. Podle jejich úsudku jsou Čechové horšími utiskovateli, než byli Maďaři. A kredo popů je kredem jejich oddaných stoupenců.

KAPITOLA V.

STĚHOVÁNÍ A USAZOVÁNÍ ČECHŮ.

17. století. — První známý přistěhovalec do Ameriky byl Augustin Heřman, jenž přijel roku 1633 ve společnosti Arenta Corssena, když Holanďané kupovali od Indiánů pozemky na Schuylkillu.

O mládí Heřmanově před jeho příjezdem se ví málo spolehlivého. Američtí genealogové se pokusili sepsati životopis tohoto pozoruhodného muže — jednoho z vůdčích lidí amerického Holandska — ale některá data z jeho života zůstala temná. Rev. Charles Payson Mallery si dal nevšední práci s dějinami Českého manství v Marylandu a vydal o tomto předmětu samostatný spis.[1]) Jiný rodopisec,[2]) nešetře nákladu, jel hledati prameny do Čech. Leč vrátil se s nepořízenou. Někteří myslí, že se Heřman narodil v Praze, ale dokázáno to není. Jen tolik víme s bezpečností, že z vlasti odjížděl do ciziny s dobrým školním vzděláním a že měl kromobyčejné nadání jako kreslič. V cizině — v Holandsku nebo v Anglii — se vyškolil na inženýra nebo na zeměměřiče. Vyznáním byl protestant, což vysvítá z poslední vůle, „psané vlastní rukou, podepsané vlastní rukou, stvrzené vlastní pečetí", v níž odkazuje nadaci „koleji protestantské církve

[1]) Rev. Charles Payson Mallery, Ancient families of Bohemia manor, their homes and their graves. Vydala Historická společnost státu Delaware ve Wilmingtonu r. 1888.

[2]) James G. Wilson, Manor of Bohemia. Psáno pro Maryland Historical Society.

s protestantským kazatelem pode jménem Augustine Bohemia, k věčné chvále a slávě boží".

Generál James G. Wilson odpovídá za tvrzení, že se Heřman narodil v Praze r. 1605, že se jeho otec jmenoval Augustin Ephraim (jeden z Heřmanových synů byl křtěn na jméno Ephraim), jeho matka pak Božena (Beatrice), a že matka byla dcera patricijské rodiny pražské. Matka prý žila roku 1648 s jedním ze synů ve vyhnanství v Amsterodamě.

Když r. 1889 Pokrok Západu uveřejňoval materiál, který později vyšel v samostatné knize,[1]) přihlásil se horlivý čtenář téhož listu, Fr. Stanislav Hulicius ze Mšena, pozoruhodným dopisem, v němž oznamoval, že v Pamětní knize města Mšena, litera D na listě 39 našel tento záznam: „Léta Páně 1621 tu neděli před narozením Páně odebral se v kruté zimě náš milý pastýř Abraham Herzman i se svou rodinou do vyhnanství města Žitavy. Šlechetná a zbožná manželka jeho se té potupy nedočkala, zemřela hořem před měsícem jeho odchodu . . . Před farou stál vůz, kdež už seděla rodina, totiž syn Augustin a tři dcerušky. Dříve než se průvod hnul, požehnal ctihodný pastýř lid svůj a kráčel pěšky. Lid počal zpívati píseň: ‚Z hlubokosti mé těžkosti volám k Tobě, Pane' a doprovodili svého pastýře až do Bezdědic." Není-li Augustin, o němž tato mšenská Pamětní kniha píše, americký Heřman, je to jistě podivuhodná shoda nejen jmen, ale i času. Neboť, je-li správná domněnka, že se Heřman narodil roku 1605, bylo by mu roku 1621 bývalo asi 16 let, což by se shodovalo se záznamem o jeho stáří.

Heřman zastával mezi Holanďany v Novém Amsterodamě vysoké a odpovědné úřady. Podle Edwina R. Purplea[2]) „měl

[1]) Tomáš Čapek, Památky českých emigrantů v Americe. Příspěvek k dějinám českoamerického vystěhovalectví. V Pokroku Západu otiskl 6. října 1874 F. B. Zdrůbek krátký článek o Heřmanovi z neudaného anglického pramene. Avšak článek ten nikoho nepohnul, aby dál pátral, a spisovatel Památek sám článek četl teprve roku 1914.

[2]) The New York Genealog. and Biogr. Rec. sv. IX, str. 57—60.

výborné vzdělání, a jsa povoláním inženýr, osvědčil své schopnosti mnohými kresbami a malbami. Byl též dobrodružným a podnikavým kupcem, zakladatelem virginského obchodu tabákového, podivín a milovník této země". Protože byl muž taktu a diplomat, posílala ho holandská vláda urovnávat spory vzniklé se sousedy. Jedno takové diplomatické poselství do Marylandu mělo za následek, že si Heřman tuto krajinu oblíbil a přesídlil tam s rodinou roku 1661. V Marylandu učinil lordu Baltimorovi nabídku, že za přiměřenou náhradu vyhotoví mapu provincie jím spravované. Lordu Baltimorovi se nabídka zamlouvala, přijal ji a v letech pozdějších zasypával Heřmana štědrostí. Heřman dostal od Baltimora patent na osmnáct tisíc akrů úrodné půdy, ležící mezi zálivem Chesepeake a řekou Delaware, v hranicích nynějších států Delaware a Marylandu. Pozemku tomu dal jméno Bohemia Manor. Mapu Heřman nazval: Virginia and Maryland; as it is Planted and Inhabited this present Year 1670 Surveyed and Exactly Drawne by the Only Labour and Endeavour of Augustin Herrman Bohemiensis. Mimo mapu, zdá se, nakreslil Heřman pohled na Nový Amsterodam z doby holandského panství. Poslední vůli, datovanou 27. září 1684[1]) (zemřel roku 1686) a sepsanou v anglickém jazyku, začíná testátor: „Já, Augustin Herrman, Čech, prohlašuji tuto listinu za svou poslední vůli a testament, a to: budiž postaven nad mým hrobem kamenný pomník s nápisem toho smyslu, že jsem prvním zakladatelem Českého manství, roku 1660 . . . " Náhrobní kámen dědicové na hrob Heřmanův položili a opatřili jej nápisem: Avgustine Hermen Bohemian The First Fovnder Seater of Bohemea Manner Anno 1661.[2])

[1]) Závěť je otištěna v Pennsylvania Magazinu sv. VII, str. 88 až 93. Dědicové darovali originál pennsylvanské Historické společnosti.

[2]) Kámen byl zhotoven v Londýně. Je 6 střevíců a 2 palce vysoký, 2 střevíce a 10 palců široký a 4 a půl palce tlustý. Stěhováním s místa na místo pukl, a aby docela nepřišel nazmar, dal jej nynější majetník pozemku stáhnouti železnými skobami a zasaditi do dřevě-

AUGUSTIN HEŘMAN (HERRMAN)

Z poslední vůle by se zdálo, že Heřman snil o založení panského rodu podle vzoru feudální šlechty. Ale mezi dědici propukly soudní spory, a ty měly za následek, že České manství, které trvalo v právní celistvosti stoosmadvacet let, bylo rozparcelováno.

Jiný Heřmanův plán asi byl shromážditi na Českém manství české exulanty. Třicetiletá válka obrátila střední Evropu v poušť a tisíce ožebračených psanců toužebně obracelo zraky k Novému světu, v němž se Holanďané, Švédové, Angličané a Francouzové jali zakládati osady. Nové Švédsko, Nová Anglie, Nové Holandsko — proč ne Nové Čechy? Je zajímavé, že Heřman původně svůj statek nazval Nova Bohemia. Pojmenování Bohemia Manor se ujalo až později.[1]) Heřmanovy Nové Čechy měly vykonati jisté dějinné poslání. Jak se zdá, plány na založení osady exulantů selhaly. Jednotlivé rodiny snad našly domov na Českém manství. Nezachovaly se nám však o nich bližší zprávy.

Heřman dal sebe i svou choť malovati vynikajícím malířem. Obrazy ty byly zničeny požárem na počátku 19. století. Roku 1778 jistý Clark zhotovil kopii původní olejomalby. „Jeho obličej, jak nám jej plátno znázorňuje, je rázovitě německý (?). Vlasy jsou rozčesány uprostřed, splývajíce v kadeřích přes ramena. Tvář je hladce vyholena, lícní kosti vysedlé, rty pevně sevřeny, oči pronikavé. Oblečen je v dlouhý přiléhavý kabát višňové barvy, okolo krku má bílý, krajkový šáteček, jehož konce spadají na prsa, a krajkové manšety tak dlouhé, že na polovic zakrývají ruce.“

Českého rodu prý byla rodina Filipů (holandští kronikáři psali jméno různě: Flypsen, Felypsen, Phillipse, Phillips), jež v předrevoluční době slynula znamenitým bohatstvím i politickou mocí. Podle jedné pověsti ujeli Filipové z Čech

---

ného rámu. Spisovatel se před nějakým časem marně pokoušel získati kámen ten pro Národní museum v Praze.

[1]) Deed ze dne 9. července 1672, pozemková kniha A, str. 145, New York Register: Augustine Herman of Nova Bohemia in the province of Maryland.

za třicetileté války se značnou hotovostí a služebnictvem. Jiná tradice vypráví, že matka amerického Filipa, jsouc vdova, byla nucena veškeren majetek nechat v Čechách a prchnout se synem do Holandska. Vrchní soudce Spojených států, John Jay, příbuzný rodiny, napsal o raných osudech Filipů: „První předek rodiny, který se zde (v Americe) usadil, byl Bedřich Flypsen, narozený v Čechách, kde jeho rodina, hlásící se k protestantům, byla pronásledována. Matka, když ovdověla, byla nucena s ním a ostatními dítkami opustit Čechy; prchla do Holandska s troskami majetku, které se jí podařilo zachránit. Protože jí poměry nedovolovaly Bedřicha lépe zaopatřiti, dala jej vyučiti tesařem; stal se pak z něho zručný řemeslník. Bedřich se vystěhoval do New Yorku, který byl toho času pod správou holandskou. Kterého roku se to stalo, není mi známo."[1])

Spisovatel Bolton[2]) zaznamenal o zakladateli rodiny: „Bedřich Filip (nebo, jak se kdysi jméno to psávalo, Freederick neb Frederyck Felypsen) narodil se v Čechách, podle jiných r. 1626 v Bolswertu (Bolswardu) v Holandsku, malém městečku blíže Wiewerdu. Jeho otec byl hrabě Filip z Čech, potomek starobylého rodu téhož jména a země." Záhadné je, že žádná česká šlechtická rodina Filipů neexistovala. Buď si Filipové pověst o šlechtických předcích vymyslili, když zbohatli a stali se slavnými, aneb — což je též možno — jejich předek z praktických příčin dal přednost křestnímu jménu před rodným. Jedna zpráva praví, že cestu do Ameriky konali Filipové na stejné lodi s guvernérem Stuyvesantem roku 1647. Podle jiné zprávy přijeli později. Jisto je, že roku 1653 v New Yorku již byli, neboť toho roku Bedřich Filip starší byl jmenován odhadcem majetku Augustina Heřmana, což by dokazovalo, že se tito dva exulanti osobně znali.

Na rozsáhlých statcích v nynějších krajích Westchesteru a Putnamu vystavili si Filipové dvě vkusná, ne-li nádherná

[1]) Tomáš Čapek, Památky českých emigrantů v Americe. 1907.
[2]) History of Westchester County (New York), str. 508.

sídla. První r. 1682 v Yonkersu při řece Hudsonu, šestnáct mil od města New Yorku. To slulo Manor Hall. Druhé v Sleepy Hollow; to nazváno Castle Philipse. Manor Hall koupilo r. 1866 Yonkers a dlouho ho užívalo za radnici.

Za války o nezávislost učinili Filipové chybný krok, že se přidrželi anglických royalistů. Vítězná revoluce zkonfiskovala jejich bohaté statky, a tím rodina v Americe zchudla. Praví se, že George Washington, otec vlasti, marně se pokoušel o ruku spanilé Marie Philipsové.

Kusé, ač ne nezajímavé záznamy se najdou ve farních knihách holandského reformovaného kostela v New Yorku (psány jsou holandsky).[1]) V tomto kostele byl oddán roku 1651 Heřman s Johannou Varlettovou (zde zapsanou Verletovou) z Utrechtu. V témž kostele měl oddavky jiný krajan, Jiří Fradell (?) z Moravy, s Kateřinou Herxkerovou. O několik let později zaznamenává farní kniha sňatek Jiřího Šimona Fradella s Marií Brandtovou. Je-li to týž Fradell, jak uvedeno výše, nevíme. Není nemožné, že dva zápisy se týkají Čechů anebo jejich potomků. V prvním se ženich jmenuje Artisert, alias Niensovisch — toto jméno jistě nezní holandsky — a v druhém Adam Unkelba. V jiném případě zase nevěsta, ač uvedeno, že pochází z Mannheimu, má česky znějící jméno Marie Broucka.

V New Amsterdamě žila a tam se provdala dívka jménem Hollarová. Nemohla to býti sestra ryjce Hollara? Příjmení Kostlo jistě nezní anglicky, ani holandsky. Je zaznamenáno, že se Johanovi Kostlo narodila dcera Sarah Kostlo v březnu 1662.[2])

Je víc než pravděpodobno, že zabloudili někteří z českých evangelíků mezi přísné puritány v Massachusettsu. Mathew

---

[1]) Marriages from 1639 to 1801 in the Reformed Dutch Church, New York, 1890. Tištěno pro New York Genealogical and Biographical Society. Hojný materiál o starém New Yorku za dob Holanďanů je nahromaděn v The Records of New Amsterdam from 1653 až 1674. Records vyšly nákladem města New Yorku. Redigoval je Berthold Fernow.

[2]) New Engl. Hist. and Genealog. Reg. sv. III, str. 123.

Cenig (Čeněk) žil a 4. října 1654 zemřel v této kolonii, jejíž obyvatelé byli známi svou náboženskou horlivostí.[1]) Lodní manifesty dosud zachované by nasvědčovaly, že mezi cestujícími do státu Virginie byli Čechové. Na lodi Safety, na níž se plavili cestující z Anglie do Virginie v srpnu 1635, se připomínají Francis Vycas a Wm. Saic; na lodi Expedition, jedoucí na ostrov Barbados v listopadu 1635, Edward Benes (psáno úplně správně česky).[2])

Slovansky znějící jména měli též někteří immigranti, kteří se usadili ve Virginii: Christopher Donak zabral pozemek roku 1655 v kraji Northamptonu. Na stejné lodi s ním přijel John Doza, jenž zabral půdu tamtéž. Anna Dubes jela roku 1652 do kraje Lancaster, John Duch roku 1637 do kraje Henrico, John Obed roku 1650 do kraje Northumberlandu. Anna Simco se roku 1653 též usadila v kraji Northumberlandu.[3])

V první polovici sedmnáctého století vyslala holandská vláda jistého Loketku, aby prozkoumal stav jejích osad. Neví se, zůstal-li Loketka v Americe, či se vrátil do Holandska.

Hrubě nesprávné je tvrzení, že „přišlo kolem roku 1650 až 1680 několik tisíc Čechů do Ameriky a usadili se v osadách vězeňských v Georgii a Virginii".[4]) V Georgii se nemohli čeští exulanti usadit v sedmnáctém století už z té příčiny, že Georgie uvítala první evropské kolonisty teprve roku 1733, a to na pozemcích darovaných Oglethorpovi, Whitefieldovi a Wesleymu. Pravda je, že Oglethorpe se pokusil založiti v Georgii osadu Moravanů (Herrnhutských), ale ne v sedmnáctém století, nýbrž v polovici osmnáctého. Tito Moravané, jsouce v Georgii nespokojeni, odtáhli na sever, do Pennsylvanie, a položili základ k nynějšímu městu

[1]) Early Records of Boston. Též New England Hist. and Gen. Reg. sv. X, str. 219.

[2]) New England Hist. and Genealog. Reg. sv. XIV, str. 358.

[3]) George Cabell Greer (Clerk Virginia State Land Office), 1623 až 1666, Early Virginia Immigrants.

[4]) Památník slovanských baptistů v Americe, str. 8.

Bethlehemu v tomto státě. O této kolonisaci budc řeč na jiném místě.

Neklamné stopy exulantů vedou na ostrov Barbados, který se dostal pod správu Angličanů v roce 1625. A je zajímavé, že Augustine Heřman i Frederick Philipse měli na ostrově v svém vlastnictví plantáže. Mimo Beneše shledáváme se na tomto ostrově s třemi jinými osadníky majícími česká jména. Jsou to: John Hudlice, krejčí, jenž vyplul ze Southamptonu na lodi Virginii (kapitán John Weare); Edward Marsan — „je vlastníkem 10 akrů půdy a 6 černochů"; a Anthony Slany — „má 2 černochy".[1])

Vyslovena byla domněnka, že William Paca, jenž za stát Maryland podepsal prohlášení americké nezávislosti, mohl býti potomkem českého exulanta usazeného v Marylandu.[2]) Kmen jména by zněl přesvědčivě česky. Rodopisec Pacův je nakloněn věřit, že Pacové pocházejí z některého plemene latinského.

18. s t o l e t í. — Až budou podrobně zpracovány a vydány dějiny náboženské emigrace z Čech v 18. století, ukáže se, že s evangelíky německé národnosti, kteří se usadili v Pennsylvanii, přijeli též mnozí Češi. V každém rejstříku cizinců z té doby nacházíme česky znějící jména: Michael Miksch, Catherine Butmansky, Andrew Broksch, Thomas Stach, Andrew Anton Lawatsch, George Wenceslaus Golkowsky, Joseph Bullitschek, Ulrick Pitcha, Anna Maria Masin.[3]) V jiném

---

[1]) True and Perfect List of all ye Names of ye Inhabitants in ye Parrish of Christ Church, with an Exact accompt of ye Land, white servants; and Neg's (negroes) within ye Said Parrish taken this 22th Decemb. 1679.

[2]) Tomáš Čapek, Památky českých emigrantů v Americe, str. 10. J. V. Nigrin v chicagské Svornosti, 4. července 1914, slíbil „učiniti všemožné, aby i zbývající závoj o původu Pacově byl odstraněn". Ale všechno, co uvedl, jsou pouhé domněnky a ty dějepisce neuspokojí.

[3]) Names of foreigners who took the oath of allegiance to the Province and State of Pennsylvania 1727—1775.

seznamu se uvádějí: Martin Blisky, John Ludwig Buda, Mathias Hora, Gabriel Gascha, Johann Seirutschek.

Samuel Barta se podepsal na petici datované 22. dubna 1755, v níž usedlíci na březích řeky Kennebecku v Massachusettsu žádali guvernéra Shirleyho o ochranu proti Indiánům. Kdežto na líci petice je psáno správně Barta, na rubu se z Barty stal už Barter. Kdo by v Barterovi tušil českého potomka? Alexandra Bartu, nejspíše příbuzného Samuelova, nalézáme v seznamu vězňů zajatých Angličany ve válce za nezávislost. I tento osadník je střídavě psán Barta a Barter.

Slovanské jméno měl John W. Kittera, jenž byl r. 1776 — tedy za války o nezávislost — členem kongresu mladých Spojených států.[1])

19. století. — Názory o vystěhovalectví z Rakouska došly výrazu v josefinském patentu z r. 1784 a potom znova v patentu z r. 1832. Podle ustanovení těchto patentů musil každý vystěhovalec žádati o propuštění z rakouského státního občanství u zemského úřadu prostřednictvím místní vrchnosti a krajského úřadu nebo delegace, k níž svým bydlištěm náležel.

„Až do roku 1840 nepomyslil žádný Čech se vystěhovati. a to ze dvou příčin," vzpomíná Anton Kocian z Břeclavě. „Předně v Čechách byly po francouzských válkách dobré časy, vše bylo laciné a práce dost. Ale v roce 1840 udeřila velká sucha a brambory se neurodily. Bídou jsa mořen, začal český lid po prvé mysliti na vystěhování do Ameriky. Podle guberniálního pasu z r. 1845 první vystěhovalec z Kutné Hory byl šenkýř Pospíšil, druhý Fürst, truhlář. Tento guberniální pas stál 50 zl. ve stříbře. Bez něho nesměla ani myš přes hranice. Zemské hranice byly pilně hlídány stráží grenzjägrů. Češi byli v Německu považováni za Hochdajče, neb málokdo tam věděl, že Böhmen jsou Češi. Roku 1847 prchlo z říšské pevnosti Mohuče (Mainz) od 35. plzeňského pluku

[1]) New England Hist. and Genealog. Reg. sv. XXXXIII, str. 49.

Khevenhüllerova 39 mužů do Ameriky. Pluk byl povolán do Čech a na jeho místo dosazen 11. pluk táborský arcikní-žete Rainera a devět setnin dělostřelectva od pražského pluku č. 1 a jedna setnina bombardérů, kteří pominuli jako granátníci r. 1849. Lokaj generála Uhlmanna od dělostřelectva, jménem Tůma, ujel z Mohuče do Ameriky, vzav s sebou generálovu kasu i s penězi. Za Tůmou následovali Stropek, Skala, Zajíček, Lexa, Cukr, Osoba. R. 1849 z Frankfurtu od praporu myslivců i s penězi praporu prchl do Ameriky účetní Toužimský. To dodalo kuráže i jiným vojákům, a já se umluvil s 21 muži, že též desertujeme, jelikož nám Tůma psal, že má v New Yorku hospodu, České kasino, a že si tam Češi založili svůj spolek. Plán jsme provedli, a to přes Rotterdam. Od r. 1848 na zimu až do 1850 stěhoval se český lid s guberniálním pasem. Teprve od r. 1851 mohli dávat průvodní listy okresní hejtmanové. Z Čech vystěhovalci jezdívali přes Bavory do Mohuče. V Mohuči byl přeplavní jednatel Karl Raabe na Rheinstrasse. V Holandsku se přesedalo. Někdy sjelo se v Mohuči až 700 osob najednou, nejvíce ze slánského, berounského a kouřimského kraje. V Mohuči čekali na loď, a když nebylo pro ně dost místa v hospodách, vzali je do kasáren. Doufám, že některý z těch nejstarších, co od vojska utekli do Ameriky, dobře se na to pamatuje; byli z nich z Kutné Hory Zdrobek, Zajíček, Toužimský, bývalí moji spolužáci. Osoba z Nových Dvorů u Kutné Hory sloužil u honvédů v Uhrách a spolu jsme přišli s transportem 11. pluku do Mohuče. Tůma, Lexa, Skala a Cukr byli z kouřimského a táborského kraje. Kde který se usadil, nevím, a z těch 19 mužů dověděl jsem se jen o jednom pod cizím jménem Senny; ten byl v Brooklyně na cihelnách. Tůma byl první dopisovatel do českých novin z Ameriky. On psal Karlu Havlíčkovi do novin; to mi můj svat sdělil k vojsku, že jeden bývalý voják jménem Tůma jim píše z Ameriky. Můj švakr Prokopec, rodem z Písku, byl u Karla Havlíčka prvním sazečem."

Útrapy cestujících na lodích bývaly hrozné. Rotterdam byl vystěhovalci zaplaven. V Antverpách se místa na lodích zamlouvala měsíce napřed. Liverpool mohl vyhověti jen polovici těch, kteří se přihlásili. Smrt nemilosrdně kosila pocestné. Vecpáni jsouce jako dobytek do nezdravých lodí, řízených surovými kapitány, vydávali se vystěhovalci úplné záhubě nebo se stávali obětí různých nakažlivých nemocí z nečisté pitné vody, špatné stravy a zkaženého vzduchu v lodních prostorách. Tak nehygienický býval stav lodí při příjezdu, že jim lékaři odpírali vjezd do docku. V přístavních městech New Yorku, Baltimoru a Bostonu bývaly nemocnice, útulny a chudobince přeplněny příchozími z Evropy. Z 82.000 cestujících, kteří se r. 1847 vydali na cestu přes New York, jich 947 zemřelo na moři a bylo pochováno ve vlnách.

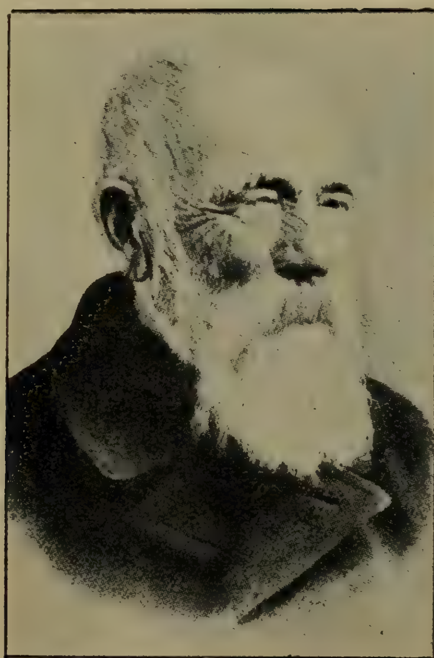
Státním základním zákonem z r. 1867 stalo se vystěhovalectví svobodným, nebylo omezováno ničím, než brannou povinností. Podle pojetí rakouské právní praxe nebylo však úmyslem zákona z r. 1867 vystěhovalectví povzbuzovati; právě naopak, policejní předpisy z dřívějších let mlčky zůstávaly v platnosti. Tak na příklad bylo zřizování vystěhovaleckých jednatelství vůbec zakázáno. Rovněž uveřejňování vystěhovaleckých návěští a oznámení bylo téměř nedovoleno. Letáky jednatelů a brožury podněcující k vystěhovalectví propadaly zabavení. Každé oznámení vztahující se k vystěhovalectví arci potlačiti nebylo možno. Tak Constitutionelle Allgemeine Zeitung von Böhmen z 22. září 1848 obsahuje inserát: Für Auswanderer, firma Knorr & Janssen, Hamburg. Jejím zástupcem byl Ed. Zenk z Liebenau. V čísle 71, 72, 75, 77 byl otištěn inserát: „Postschiff Verbindung London—New York". „Passagiere und Auswanderer aus oest. Staate". Agentura ve Vídni G. H. Paulsen. K výměně mincí se vystěhovalcům doporučovala kancelář Adolf Hirsch v Drážďanech. Týž časopis 15. dubna 1849 otiskuje inserát vybízející ke koupi knihy „Auf, nach Amerika!" od Fr. Jägra. Inserát (31. května 1849) „Für Auswanderer" oznamuje, že i přes dánskou válku se vystěhovalectvo z Čech

FRANTIŠEK KORBEL

FRANT. KOŘÍZEK

VÁCLAV POHL

do Sev. Ameriky béře přes Brémy bez překážky. Pražský Večerní List z r. 1849 má tato oznámení: 22. května: „Cestovníky do Ameriky“ přepravuje po lodích každého 15. S. H. P. Schröder v Brémách. Jednatelství C. Poppe v Praze na Koňském trhu č. 833. Dne 30. června: „Návěští pro vystěhovalce do Ameriky“, přepravuje 1. a 15. každého měsíce po rychlolodích Lüdering a spol. v Brémách. Agent F. A. Dattelzweig v Klatovech.

Hnutí vystěhovalecké nebylo v Rakousku — jako ostatně ani ve většině jiných států — předmětem zevrubného pozorování statistického. Až do r. 1884 byly politické úřady povinny sestavovati každoročně tak zvané vystěhovalecké tabulky (Emigrationstabellen) a do nich zapisovati všechny osoby, které opustily říši a do „cizího státu se odebraly s úmyslem nikdy se již nevrátiti“, ať již dostaly povolení úřadů k tomu, či odešly ze země bez něho. Tabulka zjišťovala vystěhovalcovo pohlaví, stáří a jmění, jež s sebou odnášel. Tyto tabulky vztahovaly se jak na dovolené, tak i na nedovolené stěhování a měly poskytovati přehled o rozsahu trvalého vystěhovalectví jak do evropských, tak do zámořských zemí. Až do zákonného prohlášení vystěhovalectví za svobodné (r. 1867) jsou tyto výkazy přibližně spolehlivé. Po roce 1867 vymykaly se případy vystěhovalectví čím dál tím víc znalosti úřadů a data vystěhovaleckých tabulek stala se konečně tak nespolehlivými, že se ústřední statistická komise ve Vídni r. 1884 rozhodla takovéhoto zjišťování vůbec se zříci. Od té doby uveřejňovala Statistische Monatschrift jen data o zámořském vystěhovalectví, a to podle pramenů vystěhovaleckých úřadů nejdůležitějších přístavů světa.

Ještě počátkem let šedesátých mohl francouzský spisovatel Legoyt (Emigration Europécnne) tvrditi, že obyvatelé Rakouska celkem neprojevují pozoruhodného sklonu k vystěhovalectví. Příčinou tohoto tvrzení byla v jeho očích opatření vlády, která odchod ze země ztěžovala, dále dosti uspokojivý hospodářský stav, zvláště rolnického lidu, též větší vzdále-

nost od nástupního přístavu, jakož i úrodná, dosud však ještě nezužitkovaná půda ve vnitrozemí.

I kdyby důvody Legoytovy nebyly správné, přece nelze popírat skutečnost, že v letech padesátých vystěhovalecké hnutí ve většině zemí rakouských nebylo čilé. Že však již tehdy byl v Rakousku bohatý materiál, to dokazuje vystěhovalecká horečka, která náhle vzplanula v jižních Čechách v letech 1853 až 1857. Popud k ní daly především zprávy o báječném bohatství zlatých polí v Kalifornii[1]) a za druhé rostoucí činnost agentů vystěhovaleckých. Jak lze z číslic pozorovati, přestávalo hnutí na království českém. Ani varování, která byla z rozkazu vlády přednášena z kazatelen, neměla úspěchu. Tak se vystěhovalo roku 1853 z plzeňského kraje 1.311, z budějovického 1.009 lidí, následujícího roku z onoho 1.946, z tohoto 1.386, z pardubického 1.068. Roku 1855, kdy již bylo provedeno rozdělení Čech ve 13 menších krajů, ztratil táborský kraj 649, chrudimský 499, chebský a plzeňský každý po 426 osobách. Nejdéle trvalo hnutí v plzeňském kraji, z něhož odešlo ještě roku 1856 636, roku 1857 756 osob do ciziny. Potom roku 1859 klesl již počet vystěhovalců z celých Čech na 842. Jest však nutno poznamenati, že tyto číslice zůstávají asi o polovici za skutečností. Počet rakouských poddaných, kteří v době kalifornské horečky odjeli do Spojených států, činil přibližně 25.000 osob, neboť počet osob ve Spojených státech zjištěných a v Rakousku rozených stoupl za desetiletí 1850—1860 z 946 na 25.061 (podle sčítání z r. 1850—1860).

I v letech šedesátých je vystěhovalectví z Čech dosti intensivní. Zvláště mnoho materiálu dodávají české kraje jižních Čech.

[1]) Že mezi argonauty, kteří se odvážili nebezpečné cesty přes pevninu, když ještě nebylo železničního spojení, byli Čechové, o tom se najde důkaz v knize A fortyniner (1849—1850) od Alonza Delano: The population of Independence represented almost every state in the Union, while France, England, Germany and even Bohemia had their delegates.

Vystěhovalo se z Čech:	
Roku:	Osob:
1860	1.302
1861	1.927
1862	1.246
1863	1.124
1864	1.950
1865	2.417
1866	3.089
1867	7.430
1868	3.220
1869	4.507
1870	4.519

Úhrnný počet vystěhovalců z Rakouska v letech 1850 až 1868 činil podle statistických tabulek 57.726. Z toho pocházelo neméně než 43.645 z Čech. Počátkem let šedesátých vylákaly zvláště sliby bohatých údělů půdy a dobře placená polní a hornická práce v Rusku mnoho osob k vystěhování do Ruska. Když však po trpkých zkušenostech, jež tam vystěhovalci zažili, stěhování do Ruska polevilo, stoupl zájem o Ameriku. Válečný rok 1866 může být považován za počátek zvýšeného a ustavičného vystěhovalectví z Rakouska za moře.

Jako v letech padesátých byly to zase české kraje, které zásobovaly vystěhovalecké stanice. Podle úředních záznamů se vystěhovalo:

Z kraje	Roku 1866	Roku 1867	Roku 1868
táborského	584	2.277	1.074
plzeňského	795	1.085	460
budějovického	285	992	403
píseckého	195	796	327

Více než polovice rakouských vystěhovalců v letech 1866 až 1868 pocházela z těchto čtyř krajů.

V letech sedmdesátých vystěhovalectví z Čech, zvláště však z Moravy značně zesílilo. Nejpřitažlivější zemí zůstala severoamerická Unie. Vystěhovalectví do Ameriky nemá již — jako v letech padesátých a částečně ještě šedesátých — příčinu v pomíjejícím, činností agentů působeném vzrušování obyvatelstva, nýbrž v dobře uvážených okolnostech hospodářských. To dokazuje také jeho pravidelný průběh. Čechové obraceli se nyní téměř jen do Spojených států.

Rokem 1880 vstupuje rolnické vystěhovalectví do zámoří do nového období. Jednak se jeví v r. 1880 proti letům sedmdesátým víc než dvakrát tak silné proudění z vlasti. Mimo to se stěhuje značný počet Uhrů (6.668). S tím však byla spojena i úplná změna v tvářnosti a v složení rakouského vystěhovalectva. Český živel začíná ustupovat do pozadí, a kupředu se tlačí vyděděnci z jiných zemí. Čím více roste vystěhovalectví z Rakouska, tím znatelněji klesá poměrný podíl Čechů v něm, jak vysvítá z těchto čísel:[1])

Rok	Z Rakousko-Uherska	Z toho z Čech
1880—1885	148.590	20.655
1885—1890	205.129	26.610
1890—1895	281.778	29.982
1895—1900	315.269	12.579

V klidných letech, kdy nebylo zvláštního důvodu k opouštění vlasti, většina vystěhovalců jsou jednotlivci bez rodiny. Je-li podněcována chuť k vystěhovalectví, pohlížejí, zvláště v krušných dobách, toužebně do ciziny i otcové rodin a berou rodiny s sebou.

[1]) Dr. Josef Buzek, Das Auswanderungsproblem und die Regelung des Auswanderungswesens in Oesterreich, sv. X. časopisu Zeitschrift für Volkswirthschaft, Sozialpolitik und Verwaltung, 1901.

Čechy a Morava náležejí vůbec k zemím, v kterých počet mužských a ženských vystěhovalců se od samého počátku vyrovnával.

Roztřídíme-li vystěhovalce podle stáří, shledáme, že v letech hospodářského a politického klidu, kdy nebylo kromobyčejného popudu k opouštění vlasti, převážná většina vystěhovalců (téměř polovice, ne-li víc) byla ve věku mezi 17 a 40 lety. Tento věk je doba nutkání k činu, a toto nutkání pudí mnohé, kteří nejsou k otčině vázáni zvláštním poutem, tedy jmenovitě mladé a svobodné muže, do ciziny. Otec rodiny je rozvážnější a zůstane se svými dětmi doma. Jinak je tomu v letech silného proudění. Když se rozhodne vystěhovati i otec rodiny, odcházejí s ním manželka i děti, ba i staří se vydávají na cestu a raději se rozloučí s otčinou než s dětmi! V silných letech vystěhovalectví stoupá podíl dětí až na 23%, starých lidí i nad 6%.[1])

Země	Pohlaví		Stáří					Dohromady	
	muži	ženy	do 7 let	7-17	17-40	40-50	přes 50		
	roku 1853								
Čechy	1.730	1.689	300	1.235	1.284	480	120	3.419	3.915
Morava	140	132	69	80	95	23	5	272	
Slezsko	124	100	55	49	99	16	5	224	
Celé Rakousko	2.403	2.281	544	1.501	1.786	681	162	4.684	
	roku 1854								
Čechy	3.149	2.979	1.495	1.315	2.309	708	301	6.128	6.573
Morava	150	148	82	55	115	36	10	298	
Slezsko	73	74	32	31	63	14	7	147	
Celé Rakousko	3.691	3.450	1.631	1.586	2.726	865	333	7.141	

[1]) Mittheilungen aus dem Gebiete der Statistik. Roč. XVII, sešit 3, str. 79 a další.

Země	Pohlaví		Stáří					Dohromady	
	muži	ženy	do 7 let	7-17	17-40	40-50	přes 50		
roku 1855									
Čechy	1.507	1.514	714	706	1.109	324	168	3.021	3.555
Morava	252	250	123	108	700	57	14	502	
Slezsko	18	14	4	6	19	3	—	32	
Celé Rakousko	2 027	1 978	889	913	1.489	467	247	4.005	
roku 1856									
Čechy	1.054	1.034	480	483	790	219	116	2.088	2.273
Morava	96	89	49	49	63	19	5	185	
Slezsko	—	—	—	—	—	—	—	—	
Celé Rakousko	1.459	1.320	591	634	1 065	319	170	2.779	
roku 1857									
Čechy	1.102	1.065	527	460	858	219	103	2.167	2.291
Morava	29	22	8	12	22	5	4	51	
Slezsko	42	31	9	13	42	9	—	73	
Celé Rakousko	1.500	1.336	589	626	1.045	455	121	2.836	
roku 1858									
Čechy	678	663	284	300	546	141	70	1.341	1.469
Morava	49	26	6	16	39	9	5	75	
Slezsko	30	23	4	7	30	10	2	53	
Celé Rakousko	1.139	987	352	477	880	303	114	2.126	
roku 1859									
Čechy	432	410	171	176	335	112	48	842	950
Morava	32	33	11	12	33	7	2	65	
Slezsko	23	20	3	7	32	1	—	43	
Celé Rakousko	804	627	233	278	666	177	77	1.431	

Země	Pohlaví		Stáří					Dohromady	
	muži	ženy	do 7 let	7-17	17-40	40-50	přes 50		
	roku 1860								
Čechy	685	617	269	294	556	126	57	1.302	1.610
Morava	138	120	60	66	100	57	6	258	
Slezsko	31	19	5	11	29	4	1	50	
Celé Rakousko	1.124	908	399	446	894	205	88	2.032	
	roku 1861								
Čechy	1.012	915	507	392	770	189	69	1.927	2.079
Morava	44	44	15	22	39	10	2	88	
Slezsko	34	30	9	16	32	4	3	64	
Celé Rakousko	1.370	1.143	593	495	1.059	270	96	2.513	
	roku 1862								
Čechy	661	585	300	261	503	123	59	1.246	1.326
Morava	31	24	12	9	23	9	2	55	
Slezsko	17	8	3	4	16	1	1	25	
Celé Rakousko bez Horních R.	890	592	338	300	692	180	72	1.582	

Vystěhovalci podle stáří v procentech:

Rok	Do 7 let	Od 7 do 17 let	Od 17 do 40 let	Od 40 do 50 let	Přes 50 let
1850	0·09	13·3	62·0	13 9	1·8
1851	0·17	12·6	56·6	6·8	7·0
1952	20·8	18·5	44·0	10·1	6·6
1853	8·8	36·1	37·6	14·0	3·5
1854	24·4	21·5	37·7	11·5	4 9
1855	23·6	23·4	36·7	10·7	5·6
1856	22·9	23·1	38·0	10·5	5·5
1857	24·3	21·2	39·6	10·1	4·8
1858	21·2	22·4	40·7	10·5	5·2
1859	20·3	20·9	39·8	13·3	5·7
1860	20·7	22·5	42·7	9·7	4·4
1861	26·3	20·4	39·9	9·8	3·6
1862	24·0	20·9	40·4	10·0	4·7

Poměry ve Spojených státech v 19. století, kdy začalo stěhování Čechů. — Obyvatelstva se počátkem roku 1800 napočtlo v zemi 5,300.000. Do roku 1840 vzrostlo na 17,000.000. Lidnatých měst bylo pořídku. Roku 1830 měl New York méně než 200.000 duší, roku 1840 něco přes 300.000. V době, kdy se začali Češi stěhovat, bylo obyvatelstva:[1])

Rok	Běloši	Černoši	Všech	Přistěhovalci	Procento měst. obyv.
1840	14,195.805	2,873.648	17,069.453	599.125	8·52
1850	19,553.068	3,638.808	23,191.876	1,713.251	12·49
1860	27,001.491	4,441.830	31,443.321	2,598.214	16·13

První železniční kolej byla položena drahou Baltimore & Ohio roku 1828. Úmyslem železniční společnosti bylo spojiti atlantský břeh s řekou Ohio, leč smělý ten plán se zdařil až r. 1853. Železniční síť se s počátku soustřeďovala při břehu Atlantského oceánu. Nebylo jí mnoho. Roku 1850 počítalo se všeho všudy 9.021 a roku 1860 30.626 mil.

Znatelný vzestup průmyslu jevil se až po občanské válce, v letech sedmdesátých. Až do války převládalo mínění, že Spojené státy jsou určeny především k zemědělství.

Když mladý Andrew Jackson, pozdější president republiky, se na svém putování za novým domovem usadil v Tennessee, stál jeho srub (log cabin) na samých hranicích civilisace. Když matka Abrahama Lincolna umírala 18 mil od nejbližšího lékaře, v jižní Indianě, vidíme, kde přestávala a začínala civilisace v tomto koutě Spojených států. Před vypuknutím občanské války ležel mezník oddělující postupující bělochy od državy Indiánů na západ od hranic států Iowy a Missouri.

Z cest nejoblíbenější byla Národní silnice zvaná National Pike, začínající v Cumberlandu, v Marylandu, a běžící téměř

[1]) E. L. Pogart, Economic History of the United States, str. 252.

přímou čarou od východu na západ k veletoku Mississippi. Tisíce kočárů, nákladních a poštovních vozů jezdilo tudy každodenně oběma směry. Všechny čelnější obce ležící na sever a na jih od National Pike zavedly s ní pravidelné poštovní spojení. Sta zájezdních hospod, strávních domů, stájí, kůlen a žlabů k napájení dobytka zbudována podél silnice.

New York, jenž, jak řečeno, měl r. 1840 na 300.000 duší, byl již tehdy středem obchodu, peněžnictví a kultury. Ale byl to New York jiný, než jak jej známe dnes. Tehdy ještě neměl uniformované policie, ba vlastně neměl policie vůbec. Pořádek ve dne udržovalo asi třicet konsteblů a noční dobou hlídali ponocní, kteří se podle potřeby najímali z řad lidí nezaměstnaných. Cizinci sice zaznamenali, jaké nádherné kroje viděli na Broadway, ale všichni souhlasně (Dickens mezi nimi) se podivovali newyorské specialitě, štětináčům, kteří se proháněli hlavními třídami, Broadway a Bowery, jako by všude měli domovské právo. Ohně bývaly přečasté, což se přičítalo té okolnosti, že většina domů byla zbudována ze dřeva.[1]) Druhé město po New Yorku počtem obyvatelstva byla Filadelfie. „První, čeho si ve Filadelfii všimnete, je nápadný klid všude, takže se vám zdá, jako by každý den byla neděle. Ulice jsou liduprázdné a tak vzorně zameteny, že se vám zdá, jako byste se najednou octli v nejspořádanějším holandském městě. Jaký rozdíl mezi Filadelfií a New Yorkem! Žádné chocholaté klobouky, žádné květiny a krajky, žádné pestré barvy, žádná paráda. Kam se podíváte, nic nevidíte, než šedivé bonety a šedivé sukně.“ Úzkostlivá pravidelnost a čistota ulic filadelfských přímo strašila. Jeden cizinec hořekuje, že by byl dal ve Filadelfii celý svět za špinavou, křivolakou ulici. Třetí v řadě po New Yorku a Filadelfii bylo Baltimore se 110.000 obyvatel. Pro Washington, sídlo vlády, měl málokdo slovo chvály. Jeden cizinec Wa-

[1]) Výstižně popsal New York Franc Růžička v listě, který zaslal příbuzným do Kutné Hory. List je datován v říjnu 1859. Otištěn byl v kalendáři Newyorských Listů, 1924.

shington posměšně nazval městem „vznešených úmyslů". Popisuje aveny, jež začínají bůhví kde a vedou neznámo kam. Jmenuje ulice, které budou ulicemi, až na nich budou stát domy a v těch domech bydliti lidé; ukazuje na obecní budovy, jimž chybí obecnost. Posmívá se okrasám hlavních tříd, jimž chybějí hlavní třídy.

Business, bez oddechu a bez přestání business, to se zdálo, že je jediné vyražení Američanů. „Baví se Američané též něčím?", táže se všetečný host z Evropy. „Ano, naše děvčata navštěvují přednášky a tři večery v týdnu chodí do kostela. Mladíci mají pro zábavu krám, pisárnu a bar room. Potom čtou některé z padesáti časopisů, jejichž jména kluci vykřikují na ulici. To jsou zábavy Američanů."

Umění? To slovo (prý) pro Ameriku neexistovalo vůbec. Po východních městech jezdili potulní herci. Divadel nízké umělecké úrovně nebyl nedostatek. Avšak zasvěcenému pozorovateli se zdálo, že krom nepatrných výjimek se divadla nevyplácela. Navštěvovat divadlo se dámám vůbec neslušelo. Šel-li gentleman do divadla, pohlíželo se na něj úkosem. Některé náboženské obce svým údům tento požitek zakazovaly. Divadla se navštěvovala víc ze zvědavosti než pro požitek, jejž umění herecké poskytovalo.

De Tocqueville[1]) se vyslovil mrazivě o literární vyspělosti Američanů. Vejde-li člověk do knihkupeckého krámu a zkoumá-li hřbety amerických svazků, nabude přesvědčení, že je knih mnoho, ale spisovatelů málo. Anglie zásobuje Ameriku nejen knihami, ale i spisovateli. „Obyvatelé Spojených států," píše Grund,[2]) „nemají té doby literatury." Jiný kritik dokonce vyjádřil pochybnost, že by Amerika kdy mohla mít samostatné písemnictví. Věda a literatura prý nekvetou pod demokratickou vládou. Tomu tvrzení jiný odborník odporoval, tvrdě, že sice Američané napodobují Evropu, ale

[1]) De Tocqueville, Democracy in America sv. II, kap. 19.
[2]) Grund, The Americans, str. 76—78.

ŠKOLA VOJTY NÁPRSTKA V CHICAGU

ČESKOAMERICKÁ SÍŇ V MILWAUKEE

co pak prý lze za padesát let chtít od národa, jehož síly jsou dosud vyčerpány zápasem s přírodou a divochy?

Hle, jak se mýlili tito cizinci, kteří nevěřili v možnost americké literatury! Když se počítal rok 1850, měla Amerika již věhlasné novelisty, essayisty, básníky a dějepisce: Emersona, Poea, Hawthorna, Lowella, Coopera.

Polovice devatenáctého věku byla bohata na důležité vynálezy. Charles Goodyear po překážkách bez konce objevil proces, jak zhušťovat a tvrdit pryž (india rubber); Elias Howe mladší zdokonalil šicí stroj; McCormick a Hussey sestavením žacího stroje dali farmářům na Západě dar nevypočitatelné ceny; Hoe svým tiskařským lisem povznesl tiskařské umění k nebývalé dotud výši.

Nelze říci, že by bylo bývalo zanedbáváno vyšší vzdělání. Zakládány koleje, university, knihovny. Rozumí se, že koleje, nemajíce někdy ani kvalifikovaných učitelů, ani školních pomůcek, nemohly žáku poskytovati vzdělání, jaké jsou s to mu dáti dnes.

Jak vypadala obecná škola za pionýrských dnů? Zachoval se nám obraz školní světnice v Iowě: chalupa sbitá z roubení, štěrbiny zamazané maltou, dvířka z neohoblovaných prken. Do stěn se vyřízly otvory, to byla okna. Okenní sklo nahrazoval papír natřený voskem. Topilo se v krbu. Sedadla se stavěla tak, že se rozštípil peň, plochá strana se přihladila širočinou a na té ploše se sedělo. Do spodní, polovypuklé strany se vetkly čtyři nožičky, takže se sedadlo podobalo beranu. Učitel se těšil u lidu malé vážnosti. Mohlo se o něm říci, že byl víc trpěn než vážen.[1])

Svoboda svědomí se sice zaručovala, ale od občana se žádalo, aby byl příslušníkem některé církve, katolické, protestantské nebo unitářské, nebo aspoň věřil v božský původ Starého a Nového zákona. Kdo se nehlásil k některému zákonem uznanému vyznání, nemohl zastávat veřejný úřad. Koncem osmnáctého století se stal znamenitý pokrok. Stát

[1]) L. F. Parker, Higher Education in Iowa, str. 17.

a církev se začínaly odlučovat. Hluboce zakořeněný předsudek proti katolíkům, „papežencům“, nebylo možno dlouho vykořeniti. V New Hampshire, obou Karolinách, Georgii mohli být voleni do úřadů jen protestanté. V Massachusettsu a Marylandu se ukládalo úředníkům státu, aby byli vyznavači křesťanského náboženství. V Jižní Karolině musil státní úředník věřit v záhrobní život a tresty i odměny posmrtné. V Severní Karolině a Pennsylvanii musil občan pod přísahou vypovídati, že věří ve vdechnutí Starého i Nového zákona. V Delaware dokonce, že věří v jsoucnost nejsvětější Trojice. Roku 1784 vyšel v Rhode Island stranický zákon, který vyděďoval katolíky z občanství, nedovoluje jim volit. Ústava státu Massachusettsu zaručovala úplnou svobodu občanům bez rozdílu vyznání, ale s tím pokořujícím omezením (pokročilí a liberální Bostoňané dlouho usilovali o zrušení toho ustanovení), že státní sněm je povinen vydržovat na obecní útraty duchovenstvo, a co nejpošetilejšího, bdít nad tím, aby lid chodil do kostela. A sněmovna Massachusettsu plnou měrou užila pravomoci dané jí ústavou: přijala zákony, jimiž se uvalovaly těžké tresty a pokuty na náboženské pochybovače. Zvláště rouhačům se jeden čas vedlo zle. Dodatek k federální ústavě o úplné náboženské svobodě byl přímo míren proti náboženským fanatikům, kteří ve státních sněmech rozdmychovali náboženskou nesnášenlivost, a trefil všude do živého.

Pionýři, kteří přicházeli podmaňovat daleký Západ, byli trojího druhu. Do prvé kategorie možno zařaditi honce a lovce, kteří pěstovali jen tolik plodin na svých akrech, kolik nezbytně potřebovali k výživě rodin. Druhá třída přistěhovalců kupovala půdu, vzdělávala ji, klestila cesty pustinou, klenula mosty přes vodní koryta, budovala si buď zatímní nebo trvalá obydlí, vysazovala ovocné zahrady, stavěla dílny a továrny, organisovala místní a státní politickou správu, zřizovala školy a kostely. Třetí skupinou byli kapitalisté a podnikatelé. Kapitalisté byli ochotni zaplatiti osadníkovi vyšší cenu za jeho majetek, a osadník, jsa obohacen penězitými pro-

středky, putoval hlouběji do vnitrozemí, aby tam sám zkoušel štěstí jako kapitalista. Malá víska vyrostla v rozlehlé město. Množily se cihelné domy, přibývalo polí, zahrad, sadů. Věže kostelů a střechy škol vypjaly se do výše.[1])

Otrokářů, t. j. majetníků plantáží, kteří se zabývali koupí a prodejem otroků, nebylo na počet mnoho. Roku 1860 se napočetlo v jižních státech 8,000.000 bělochů, a ti měli ve vlastnictví 3,950.000 černých otroků. Všeobecně se přiznává, že otroctví to bylo, jež zavinilo hospodářskou zaostalost jihu za severem. Kdežto na počátku devatenáctého století si byly sever a jih skoro rovny, během let sever daleko předstihl jih. Mělť r. 1860, tedy před válkou, přes 19,000.000 obyvatel; na jihu se jich v té době napočetlo jen 12,000.000 Ke vzrůstu obyvatel v severních státech arci přispěli Evropané, kteří se zásadně vyhýbali jižním, otrockým státům, dávajíce přednost středozápadní oblasti. Jih trpěl též tím, že z hospodářských plodin pěstoval skoro jen bavlnu. Velká bohatství přírodní, ložiska železné rudy a uhlí, lesy a vodní síla ležely ladem až do konce války. Průmysl na jihu nemohl hlouběji zapustiti kořeny už proto, že byli černoši k práci při strojích nezpůsobilí pro svou duševní zakrnělost. A pokud kletba otroctví tížila jih, nebylo naděje, že by tam šli hledat práci bílí dělníci, nebo že by tam do průmyslového podnikání chtěli ukládat peníze kapitalisté ze severu. Dlouho na jihu všechno hospodářství hynulo, a teprve válka tam razila a našla nové cesty.

Bohatství země bylo do té doby přiměřeně rozděleno: bylo-li málo chudých, bylo velikých boháčů ještě méně. Evropský spisovatel, vrátiv se z Ameriky, shrnul svůj úsudek o amerických poměrech té doby takto: „Cestovatelé, kteří přijíždějí z Ameriky, bývají nejčastěji tázáni: Co jste tam viděl pozoruhodného? Kdybych měl pověděti o té zemi svoje mínění, řekl bych, že je to její ohromná rozloha a přírodní bohatství, které mě nadchly. Ale kdybych měl soudit o lidech,

---

[1]) Peck's New Guide to the West. Boston, 1837.

chtěl bych zvláště vytknout to, že tam nevidět chudoby. Co nejvíce Evropana překvapí, je dojem všeobecného blahobytu. Nevidíte nikde otrhanců, nesetkáte se se žebráky."

Nejdůležitějším městem na jihu před válkou byl New Orleans, kde žila též hrstka Čechů. Odtud se rodáci plavili po Mississippi vzhůru do St. Louisu. Někteří cestující dokonce vyhlásili Nový Orleans za nejčilejší obchodní středisko na světě.[1]) Zde kotvily ferry a ploché lodi (flat boats) provozující plavbu po řece, námořní koráby, parní a plachetní lodi. Na levées, jak se říkalo rejdě, soustředěn byl veškeren obchod města samého i mississippského údolí. Levée Nového Orleansu bylo přístavištěm, skladištěm a tržištěm celého jihu a nepředčila je obchodním ruchem žádná rejda ani v Londýně, ani v Liverpoolu. Zkušený cestovatel prohlásil, že žádné město na světě neučinilo tak obrovský skok za obchodním předáctvím jako New Orleans. Mezi rokem 1830 a 1840 stálo město to lidnatostí na čtvrtém místě. Před Novým Orleansem byly jen New York, Filadelfie a Baltimore. Přístav sám mohl se měřiti s londýnským, liverpoolským a newyorským. Hospodářské a politické změny, jež nastaly po válce, ublížily nesmírně prestiži města.[2])

Překvapující byl účinek války na hospodářské poměry v zemi. Tím, že obě zápasící armády, severní a jižní, vssály do sebe fysicky nejzdatnější muže, nastal citelný nedostatek pracovních sil, jež ani silný příval přistěhovalců nedovedl nahraditi. Nedostatek dělného lidu způsobil, že vynalézány a zaváděny všeliké hospodářské stroje. Je mnoho pravdy na tvrzení, že občanskou válku nerozhodly pušky, nýbrž vy-

[1]) Pilným dopisovatelem do Slavie z New Orleansu býval Josef Lorette, jenž se narodil v Paříži z otce Francouze a matky Češky. V Sušici se vyučil provaznictví. „Dne 1. listopadu 1853 vyjeli jsme z Radomyšle a přibyli do New Orleansu. Tři roky zabývali jsme se zde zahradnictvím, načež jsme si zařídili obchod nábytkový." Lorette zemřel r. 1876.

[2]) Guy Stevens, Economic history of the United States. 1765 až 1860.

nález žacího stroje. Ke konečnému vítězství severních států přispěla okolnost, že polní práce zůstala všechna léta, co se válčilo, nepřerušena, a to právě proto, že se používalo žacích strojů. Sklizeň v Indianě na příklad stoupla z 15,000.000 bušlů r. 1859 na 20,000.000 bušlů r. 1863 přes to, že desetina všech mužů státu stála v poli. Odhadlo se, že r. 1855 bylo na 200.000 žacích strojů v užívání. Naproti tomu jihu zasazena největší rána tím, že mu námořní blokáda přístavů znemožnila vývoz nejcennějších plodin, zvláště bavlny.

Obyvatelstva v tak zvaném obilním pásmu usazeného přibylo v desetiletí mezi 1860—1870 o 42% a v desetiletí následujícím o 34%. Otevřely se brány do nových krajů a přistěhovalci se tam hrnuli tak četně, že v deseti letech 1870—1880 rozšířena plocha orné půdy o 297.000 čtverečních mil, tedy o imperium rovnající se rozlohou Velké Britanii a Francii dohromady. Přistěhovalců r. 1860—1870 se napočetlo dva a půl milionu a v desetiletí poté tři miliony.

Co nejvíce překáželo hospodářskému rozvoji Středozápadu, byl citelný nedostatek dopravních prostředků. Veliký krok kupředu učiněn vodocestnými stavbami, z nichž Erie Canal, spojující jezero Erie s řekou Hudsonem, měl nad jiné důležitý význam. Před dokončením erieského průplavu jezdívalo po Champlainském jezeře 20 lodí. Rok po zahájení plavby tímto průtokem 218. Před stavbou průplavu Erie platilo se za dopravu jedné tuny zboží z Buffala do New Yorku $100 a cesta trvala průměrně dvacet dní. Když byl otevřen Erie, snížen poplatek na $20 až $15 z tuny. Jízdu pak bylo lze vykonati za osm dní. Zázračný úspěch průplavu Erie měl za následek, že se i jiné státy odhodlaly zřizovati vodocestné stavby. Nejdůležitější podnik toho druhu bylo spojení velkých jezer s řekami Ohio a Mississippi. Stavby nových průplavů, cest a železnic způsobily, že se jednotlivé státy zadlužily jako nikdy předtím. Kdežto roku 1820 neměly státy skoro žádných dluhů, dělaly dluhy roku 1838 $170,000.000 a roku 1840 $200,000.000. Větší díl této sumy byl vydlužen

za hranicemi. President Jackson roku 1839 odhadoval, že evropští věřitelé měli v Americe investováno na $200,000.000.

Dříve než pominula horečka se stavbou průplavů, začaly do dopravní otázky vážně zasahovati železnice. Prvou dráhu ve Spojených státech postavila roku 1828 společnost Baltimore & Ohio. Roku 1840 měřila železniční síť 2.818 mil, ale byly to dráhy krátké, kouskovité, primitivně zřízené. Až asi do roku 1850 měly železnice podřízený význam; byly pokládány více za spojky paroplavebních společností než za samostatné dopravní linie. Před občanskou válkou se dopravovali cestující a zboží většinou po vodě, průplavy a řekami. Teprve po válce se poměr obrátil ve prospěch drah. Roku 1850 napsal Henry C. Carey: „Před dvanácti lety bylo jízdné za osobu z Chicaga do New Yorku (dílem po jezerech, dílem po železnici) při vzdálenosti 1.500 mil $74.50." Před světovou válkou $17. Pravda je, že bez drah by Západ nebyl získal trh pro své plodiny.[1]) Rozmanité vynálezy v oboru techniky přispěly k nebývalému do té doby rozmachu drah. Roku 1853 spojeno Chicago s New Yorkem, roku 1855 St. Louis s New Yorkem. Železniční síť pronikala čím dál tím hlouběji do středozápadní oblasti; roku 1859 dotýkala se řeky Missouri. Telegrafní síť, spojující téměř všechna města v Unii, měřila roku 1860 asi 50.000 mil. I San Francisko bylo o rok později připoutáno k východu telegrafním drátem. Když vypáleno první dělo ze sumterské pevnosti, napočetlo se v republice 400 denních časopisů a neméně než 3.266 týdeníků a měsíčníků s armádou 10,000.000 čtenářů.

Velikou událostí bylo objevení zlata v Kalifornii roku 1848. Báchorkovité zprávy letěly o tom celým vzdělaným světem. Dobrodružní lidé hrnuli se proudem do zlatonosné země a roku 1849 hostila Kalifornie 80.000 přistěhovalců, „devětačtyřicátníků". Třemi cestami se sem ubírali: po lodi okolo Ohnivé země, přes Panamskou úžinu a ve vozech napříč Amerikou. Objev zlata měl dalekosáhlé následky hospo-

[1]) E. L. Bogart, Economic History of the United States, str. 252.

dářské, neboť náhlým rozmnožením kovové měny (r. 1850 se vytěžilo v Kalifornii zlata za $36,000.000, roku 1851 za $56,000.000)[1]) stouply ceny zboží, stěhování na daleký Západ se dostalo mocného popudu, a což je nejhlavnější, stavba pacifické dráhy stala se národní nutností.

Přijetím homesteadního zákona (Homestead Act) r. 1862 umožněno zemědělcům, kteří by vládli skrovným kapitálem, zabírati domoviny. Základní myšlenkou bylo poskytnout zábor pozemku skutečnému zemědělci. Po pětiletém přebývání na pozemku nabýval homesteader vlastnického práva bezplatně. Zákon způsobil, že tisíce rodin zabraly půdu ve středozápadní oblasti; mezi rokem 1860—1880 rozdáno osadníkům půdy přes 65,000.000 akrů. Osadníci zabírali homesteady tak rychle, že r. 1880 zmizela z mapy hraničářská linie a řetěz farem táhl se od okeánu k okeánu. O homesteadním zákoně pravdivě napsala vládní pozemková komise, že „chrání vládu, vyplňuje státy osadnickými krby, přispívá ke vzrůstu obcí a zmenšuje možnost společenských a občanských zmatků tím, že rozděluje půdu v malém mezi zemědělce". Homesteadní zákon nebyl přejat z žádného cizího národa ani země. Je původní a rázovitě americký a zůstane trvalou památkou těm, kdož jej upravili.

Jak vypadalo Chicago? — „Přišedše do metropole Západu, musili jsme vylézti z vlaku na prérii, neboť žádného nádraží ještě nebylo," píše krajan. „Pro pohodlí cestujících stála tam platforma sbitá z prken, aby se neskákalo z vlaku hned do bláta a prachu. Vida všude jen bažiny a vodu, rozhodl jsem se vrátiti se do St. Louisu, kteréžto město se mi přece lépe zamlouvalo než Chicago." Ačkoliv nebylo ještě deset let staré, mělo Chicago r. 1840 přes 5.000 obyvatel. Harriet Martineau, která je navštívila r. 1836, popisuje Chicago jako nevábné, rozházené místo s nevzhlednými dřevěnými domky, jehož příslušníci jsou posedlí po nemovitém majetku. Obchodníci číhají ve veřejích krámů na mimojdoucí, nabízejí jim ke koupi farmy a loty. Ulicemi pobíhají pozemkoví spe-

[1]) E. L. Bogart, Economic History of the United States, str. 245.

kulanti, honící se za sebou od licitace k licitaci. Hle, tu jede na bělouši černoch, oděný do šosatého kabátu šarlatové barvy, a mává rudým praporcem v tu stranu, kudy je třeba jíti k velice výhodné dražbě lotů. Jiný cestující, jenž projel Chicagem r. 1835, odnesl si odtud dojem „houbového městečka houbového vzrůstu, rozkládajícího se na fádní plošině. Ulice se tratily v míchanici bláta, smetí a nepořádku; hanebný barák, jemuž se říkalo hotel, byl znečištěn špínou uvnitř i zevně". Krajan Jan Raisler, jenž přibyl do Chicaga r. 1857, napsal, že „toto město vypadalo jako větší už vesnice. Byl jsem rád, že nejsem v žádné pustině, jak jsem se obával. Hostinští a nádhončí nás obklopili a každý z nich nás chtěl dostat do své moci".

Roku 1836 podnikla spisovatelka Marketa Fullerová cestu z Buffala do Chicaga; při tom se stavila v Clevelandu, kde na břehu řeky St. Clair nalezla tábořiště Indiánů.

V dobách, kdy ještě nebylo přímého železničního spojení s Chicagem a doprava do vnitrozemí se děla dílem po vodě, dílem po železnici, bývalo město Buffalo Mekkou přistěhovalců. Cizinci nemohli se vynadiviti rušnému životu v ulicích tohoto města od časného rána do večera. Všude stály formanské a jiné vozy naložené domácím nábytkem, hospodářským náčiním, truhlami. Pocestní s ranci a nůšemi tábořili před nesčetnými hospodami a strávními domy. Roku 1845 prošlo Buffalem 96.000 pocestných. Všechny skoro plachetníky a parníky, jež projížděly vodními cestami (průplavy, řekami a jezery) na Západ, zabývaly se dopravou cestujících a jejich zavazadel. Na lodních palubách byly zřízeny stáje pro dobytek. Jako Noemovy archy úmluvy vypadaly takové lodi: jejich široká bedra nesla koně, lidi, rohatý dobytek, vozy, domácí nábytek, kufry. Přistěhovalec jel z New Yorku do Albany, do Buffala po železnici, z Buffala do Detroitu jezerní lodí, odtud ho loď dovezla do Chicaga. Cesta trvala od pěti do šesti dní a za lístky se platilo $24 až $25.[1]) Buffalo nikdy

[1]) Časopis Missouri Republican ohlašoval dne 20. července 1849, že se za jízdu ze St. Louisu do La Salle, 281 mil, platilo $5; z La

nevábilo české přistěhovalce. Hlouček našinců tam žijících v padesátých letech minulého století se rozprchl. Jen jedno české jméno zůstalo spjato s budoucí velikostí Buffala: jméno hudebníka Myšky. Jako Balatka v Milwaukee, přilnul Myška (nebo, jak se psal, Mischka) k Němcům; stal se jejich oblíbeným hudebním učitelem.

Roku 1850 mělo Buffalo 42.000 obyvatel, Cleveland 17.000, Detroit 22.000, Chicago 29.000, Milwaukee 20.000. Roku 1843 pětina lidí v Chicagu odvozovala svůj původ z Německa. Při soupisu obyvatelstva r. 1850 se ukázalo, že státy Indiana, Illinois, Michigan a Iowa hostí 83.000 Němců.

Jedním z pokročilých měst na západě bylo Cincinnati. V padesátých letech mělo 46.000 obyvatel. Z těch bylo rodilých Američanů 58%, Němců 28%, Irů asi 14%. Cestující (mezi nimi Dickens) byli překvapeni čistotou ulic, počtem vzdělávacích ústavů a škol. Šestery německé noviny tu vycházely, anglických deníků tolikéž. V průmyslových závodech pracovalo okolo 10.000 dělníků. Marryat popisuje Cincinnati jako „krásné, výstavné, čisté město". Dickens roku 1842 oplývá chválou o něm. „Je to rozkošné, výstavné, veselé, prospívající, živé město." Lyell kousavě o něm zaznamenal, že je „vepřovým krámem Ameriky", což bylo doslova pravda, neboť Cincinnati mělo nejrozsáhlejší porážky na vepřový dobytek v Americe. Nyní ovšem ten vavřín věnčí skráně Chicaga.

Hospodářská tíseň roku 1857 byla z nejhorších, které kdy postihly zemi. Téhož roku udělala úpadek Ohio Life Insurance and Trust Co. asi na pět milionů. Protože byla ve spojení s newyorskými bankami, nastal v New Yorku finanční poplach (run), jemuž dovedly vzdorovati jen nejsilnější peněžní ústavy. Železniční společnosti na Západě, nemohouce si z New Yorku, střediska kapitálu, opatřiti peníze, přestaly

---

Salle do Chicaga, 100 mil, $4; z Chicaga do Buffala přes Detroit $5 až $8; z Buffala do Albany drahou $9.75; z Albany do New Yorku lodí 50 centů.

platit úroky z bondů. Úpadky z toho vzniklé množily se jeden za druhým a počítalo se jich jen toho roku (1857) na 5.000. Příčiny krise byly mnohé. Leč hlavní kořen zla tkvěl v překotné stavbě železnic. Mezi r. 1830—1860 vloženo do železničních staveb $ 1.250,000.000.

Wisconsin měl mnoho předností, které se zamlouvaly příchozím ze středoevropských zemí. Ač zimy byly citelně studené, byl vzduch suchý a zimnice nesoužila neaklimatisované cizince tak jako v jiných krajích. Půda byla skoro táž jako ve střední Evropě: rodila se pšenice, žito, oves a polní i zahradní zeleniny. Pokořující soutěže s černochy, otroky, tam nebylo jako na Jihu. Nevyčerpatelné bohatství olova vybízelo dělníky k těžařské práci. Podél jezerního břehu se rozkládala městečka Milwaukee, Racine a Southport, do jejichž skladišť se svážela olověná ruda a obilí, určené k vývozu na východ. A ještě z jiných příčin se Wisconsin zamlouval přistěhovalcům. Když byl r. 1848 připuštěn do Unie jako samostatný stát, nebyl zatížen přílišným dluhem, což znamenalo, že se přistěhovalec nemusil obávati vysokých daní. Občanské právo bylo možno získati za rok. Od vlády dostal stát darem čtyři miliony akrů školských pozemků, ty se rozprodávaly osadníkům za mírných podmínek, za $1.25 akr a v méně úrodných končinách i za levnější cenu. Ochota a štědrost státu brzy nesly ovoce a osadníci sjížděli se do Wisconsinu se všech stran střední Evropy. O to, aby přednosti a výhody mladého státu vešly ve známost mezi Evropany majícími v úmyslu se vystěhovati, staral se státní pozemkový komisař, jenž vydržoval kancelář v New Yorku, aby mohl výhodněji a na místě poučovati lidi o podnebí a půdě Wisconsinu. Tento komisař publikoval v německých novinách, rozesílaje tiskopisy po Německu, Rakousku a Švýcarsku.[1])

Na západ od Wisconsinu leželo teritorium Iowa, jejíhož obyvatelstva bylo r. 1840 43.000 duší. Osazování Iowy se

[1]) Albert Bernhardt Faust, The German Settlement in the U. S. sv. I, str. 477

ɔpozdilo, ale pokračovalo rychle, jakmile doopravdy začalo. Smlouvou uzavřenou na podzim r. 1842 s Indiány kmenů Saků a Foxů získala Iowa nesmírně v rozloze. Podle podmínek smlouvy nemohli býti Indiáni vytlačeni z těchto míst před květnem roku 1843. Ale osadníci byli tak nedočkaví a tak lačněli po vlastnictví země, že jich sta proniklo až k samé hraniční čáře, postavili si podél této čáry chyše a drňáky a čekali, až daná lhůta vyprší. Honiti na indiánském území nebo v něm zabírati půdu se bělochům nedovolovalo. Přemnozí odvážlivci však přece vnikli do uzavřené državy Indiánů, nemohouce se dočkati toužebně vyhlížené hodiny. Činili tak dílem jednotlivě, dílem ve skupinách. Každý vetřelec si zabral tři sta dvacet akrů. Na znamení, že půda už je zabrána (pre-empted), zabodl se nůž do kolu, nebo se vykrojila začáteční písmena do kůry stromu, nebo se tam vyřezal obraz pistole, nože a j. V květnu r. 1842 zaznamenaly časopisy vycházející v St. Louisu, že v prvních třech měsících toho roku přistalo v městě 529 lodí s vystěhovalci, z nichž okolo 30.000 se chystalo do Iowy. Příčiny kromobyčejné obliby nově otevřeného území byly: výborná půda, zdravé podnebí a objevení bohatých ložisek olovných v blízkosti Dubuque. Kromě Američanů se začali do zaslíbené země hrnouti Němci, nespokojení s Illinoisem a Missouri, a počátkem let padesátých i Češi. Čechové chtěli uniknouti třeskutým mrazům Wisconsinu. Protože do Iowy se vjíždělo řekami, vyrostla zcela přirozeně prvá sídla na březích Missouri a Mississippi, v Keokuku, Burlingtonu, Davenportu, Dubuque a Council Bluffs. Jako příslovečné houby po dešti povstala přes noc nová městečka.

Minnesota byla organisována v teritoriu roku 1849. Rok potom se napočítalo v jejích hranicích 6.077 obyvatel. Přistěhovalců, nejvíc skandinavského původu, přibývalo tak rychle, že za deset let jich bylo 172.023. Němci se do Minnesoty hrnuli též proudem, ale jejich procento nedosáhlo té výše jako ve Wisconsinu. Švédové a Norové tu početně daleko předstihli všechny ostatní Evropany. Roku 1900 udalo

švédskou národnost 211.769 osob, norskou 224.892. Němc a jejich potomků zaznamenala statistika 289.822. Ostatníc Neameričanů a dítek smíšených rodičů bylo toho roku 74.C procent všeho obyvatelstva. Městečko New Ulm, osazer Němci, v jehož okolí bydlí též Čechové, má velmi pohnuto a romantickou minulost z dob indiánských.

E p o p e j č e s k ý c h z a č á t e č n í k ů. — Sídla si pi nýři vyhledávali v přímořských městech, při jezerech a vo ních cestách a podél železnic. Na pobřeží Atlantského oceán založeny osady v New Yorku, Baltimore, Bostonu, New O leansu, Galvestonu. Settlement newyorský je nejstarší a ne silnější. Malá obec v Novém Orleansu vzala brzo za své. Ga veston v Texasu do svých hranic zlákal jen něco málo Mc ravanů. Na tichomořském pobřeží se udrželo staré sídlo v Sa Francisku.

Největší počet bydlišť se utvořil při jezeře Michiganském Chicago, Waukegan, Kenosha, Racine, Caledonia, Milwauke Sheboygan, Manitowoc, Kewaunee. Při jezeru Erie nejzná mější jsou Cleveland a Detroit. Hlouček immigrantů v Bu falu se rozešel nebo zamerikanisoval. Při jezeru Winnebag (ve Wisconsinu) znamenáme Fond du Lac, Oshkosh, Winne bago. Město Duluth, hostící též české obyvatelstvo, leží n jezeru Superior. Říční místa se staršími osadami jsou: St Louis při vtoku Missouri do Mississippi, St. Paul, Minnea polis, Prairie du Chien, La Crosse, Dubuque, Clinton, Daven port, Muscatine, Burlington, Keokuk na veletoku Mississippi Cincinnati na řece Ohiu; Omaha na řece Missouri; Ceda Rapidse na řece téhož jména; Fort Dodge, Des Moines Ottumwa na řece Des Moines.

Doraziv na místo, které si vybral předem, byl vystěhovale v pravém slova smyslu odříznut od ostatního světa a musi překonávat obtíže, které jdou v patách za každým osadníkem v nové zemi. Malé prostředky peněžité, nedostatečné nebo docela žádné hospodářské nářadí, vzdálený trh, kde mohl zpeněžiti anebo za jiné věci vyměniti své plodiny, to vše ztěžovalo jeho postavení a nutilo ho, aby spoléhal sám na sebe.

ČESKÁ NÁRODNÍ SÍŇ V CLEVELANDU

SOKOLOVNA V SAN FRANCISKU

Byl to život plný odříkání a pokrok za takových okolností se děl jen pomalu.[1])

Začátky rolníků, kteří se usazovali okolo Caledonie (Wisconsin), byly velmi kruté. Tehdy nebyla ještě prosekána lesem cesta do Racine a bez sekery se nemohl nikdo vydati ven. Přes strouhy kladli osadníci trámy, klády a větve, aby s vozem mohli přes ně jezditi. Bahna a močály vysušovali tím způsobem, že do nich házeli polena, větve a roští. S počátku každý kácel a pálil stromy v zimě, horku i dešti. Na jaře pak okopával půdu mezi pařezy a sázel do ní brambory a kukuřici.[2]) Vojta Mašek vypravuje, že když přijel do Racine a Caledonie r. 1861, pracovali krajané „na pile" v městě a v zimě se živili „kladačením". Kraj byl zarostlý hustým lesem. Kdo nepracoval „na pile", dělal šindel. Málokdo měl potah. Stavení si sbili z povalů, vymýtili nějaký akr lesa a tu sázeli řepu a brambory. Jedna kráva nebo tele, to byl všechen dobytek. Kromě borového šindele nedalo se z lesa zpeněžiti nic. Krásné javory, třešně a břízy káceli a pálili, aby získali ornou půdu. Pařezy nechávali trčeti v zemi, až kořeny vytrouchnivěly, mezi pařezy se selo. Josef Klíma,[3]) rodák z Lužné, usadil se r. 1854 v okolí Prairie du Chien, ve Wisconsinu, tehdy v úplné pustině. K výživě neměl nic, pranic, než své ruce, odvahu a vytrvalost. Členové rodiny zapřáhli se jako tažný dobytek a vláčeli těžké klády k místu, kde si stavěli srub. Dlouho žila rodina nuzně o kukuřičném chlebě a „kávě" z pražené kukuřice, a i této potravy se někdy nedostávalo Usilovnou námahou a příkladnou šetrností ušetřil si Klíma tolik, že si mohl časem koupiti spřežení volů, vůz a pluh. Potom už bylo pole snáze obdělávati než dříve, kdy k tomu nebylo jiného nástroje než motyka. Frank Hrbek,[4]) jenž si

[1]) A. E. Benesh, Před padesáti osmi lety. I. Cesta do Ameriky. II. Ve Wisconsinu. III. V Chicagu. Kalendář Amerikán, 1924, str. 288—299.

[2]) Dr. Jan Habenicht, Dějiny Čechův Amerických, str. 457.

[3]) Kalendář Amerikán, 1891, str. 195—196.

[4]) Kalendář Amerikán, 1903, str. 262—263.

hledal domov ve Wisconsinu, píše: „Peřiny a nářadí kuchyňské vzal jsem na záda, žena dva hrnce a desetiletá dceruška nesla kotě do hospodářství. Když jsme pozemek prohlíželi, shledali jsme tam jakési chatrče. Byly to holé zdi. Ubytovali jsme se v jedné z nich. Postele jsme si upravili z příčných dřev, na ty jsme nakladli větve, a to bylo naše lože. Pak jsme poráželi les.“ Josef Pecinovský[1]) vzpomíná: „Motykami zkopali jsme kus země na bramboříště a pak jsme se dali do stavby „obydlí“, což bylo ostatně velmi jednoduché: vykopala se jáma, obložila se drnem, udělal se přes ni krov, pokryla se chrastí a pak slaměnými víchy, a dům byl hotov. Spalo se na trávě v pelechu . . .“ „Jedna z nejkrásněji položených osad jest ta, jež se nachází ve trojhranu mezi městysi Glencoe, Silver Lake a Hutchinson v jižní Minnesotě,“ líčí Jan Kašpar z Hutchinsonu v Minnesotě. „Milo je dnes rozhlížeti se po širém, dobře vzdělaném kraji, a pomyšlení, že je to majetkem českých lidí, naplňuje hruď radostným pocitem. Můj otec, původně z Chocně, vystěhoval se do Ameriky r. 1854, když mi bylo 14 let. Po dlouhé a strastiplné cestě dostali jsme se do Racine ve Wisconsinu, ale časem otec rozhodl se jeti s rodinami Josefa Malého a Antonína Navrátila do kraje McLeodu. Železnice toho času tam ještě nebylo, cest jen málo a špatné. Každá rodina měla spřežení volů a vůz, na nějž se naložily děti, peřiny a nejnutnější domácí nábytek. Z Racine jsme vyjeli dne 1. dubna a do McLeodu jsme dorazili 6. července. Utrpení naše přes tři měsíce trvající cesty bylo hrozné a z nebezpečenství jsme ani nevycházeli. Přijedše na místo, zabrali jsme každý 160 akrů vládních pozemků, porostlých hustým lesem. Půdu jsme tedy měli, ale jak se uživiti? Od časného rána až do pozdní noci lopotili jsme se, porážejíce dříví a obdělávajíce orni k setí. Zmocňovala se nás všech únava po tak namáhavé práci. Nedostatek peněz byl citelný. Aby si něco přivydělal, šel náš otec několikráte pěšky až do Minneapolis, kdež třeba po kolik

[1]) Kalendář Amerikán, 1891, str. 192—194.

měsíců se zdržel, neboť neměli jsme co prodati a nedostávalo se nám peněz na nejnutnější potřeby. Zatím co otec podělkoval ve městě, my na farmě káceli les dál. Tak to trvalo několik roků, neboť nám orné půdy jen pomalu přibývalo. Časem mohli jsme již něco odprodati, ale jak daleko a jakými cestami bylo nám jezditi do trhu! Podle potoků a lesního křoví museli jsme zatáčeti a mnohdy bylo nutno celý náklad vyložiti a znovu nakládati. Při tom muselo nás jeti vždy několik pohromadě, neboť zde mívali loviště Indiáni, a tito rudí ďáblové neměli s bělochem slitování. Nezapomenutelná byla pro nás léta 1862—63, kdy se Indiáni proti nám bělochům vzbouřili, vraždíce a pálíce, kudy šli. Městečko Hutchinson z polovice lehlo popelem a mnoho lidí bylo surovým způsobem povražděno. Nás Čechů bylo v okolí 14 rodin a sjeli jsme se do jednoho dvorce a opevnili jej. Nařezali jsme silné a vysoké kůly a obehnali jimi po způsobu palisád obytné stavení. Do ochozu mezi domovem a palisádami dali jsme náš majetek a dobytek. Všichni muži byli řádně vyzbrojeni, ba i hoši chápali se pušek k obraně naší pevnůstky. Jsouc příliš od nás vzdáleno, nemohlo nám vojsko přijít na pomoc. Sklizeň na polích toho roku byla hubená, neboť nesměli jsme daleko do polí z obavy před Indiány. Sklízelo se tedy jen na nejbližších polích a lukách, a to s nabitými puškami. Na sklonku r. 1863 došla nás radostná zvěst, že se blíží větší oddělení vojska. Věru, upřímně jsme si oddechli. Od té doby bojovní Indiáni se již neukázali, a ti, kteří se krajinou později toulali, byli mírnější, jsouce rádi, když jsme jim dovolili honiti. Vysoké zvěře tu probíhalo hojnost. Velmi často Indiáni přicházeli k našim srubům žebrati o potravu. Jakmile nás rudoši přestali znepokojovati, začalo se celé okolí zotavovati.“[1])

Vojtěch Vrtiš,[2]) rozený v píseckém kraji, praví, že tam, kde se dnes rozkládá vzkvétající městečko české, Nová Praha v Minnesotě, bylo ještě roku 1854 rejdiště rudochů a

[1]) Kalendář Amerikán, 1891, str. 188—191.
[2]) Kalendář Amerikán, 1891, str. 191—192.

že jen málokterý osadník se odvážil blíže u nich nebo snad docela mezi nimi se usaditi. „Mnohdy po celou noc burcovali jsme sousedy do zbraně. Každý muž byl povinen sloužit, kdo pušku unesl. Běda tomu, kdo by se byl vzpouzel. Ten těžce se prohřešil proti spoluosadníkům, a to vším právem, neboť museli jsme býti všichni za jednoho a jeden za všechny, nechtěli-li jsme, aby Indiáni naše rodiny povraždili a příbytky vypálili. Pošta v našem sousedství byla úplně „neodvislá". Několik mil od mé farmy, při jakémsi ouvozu stál v zemi sloup a na něm přibita bednička, do níž jsme poštu vkládali a též z ní došlé dopisy vybírali bez jakékoliv dohlídky. Daleko široko od této poštovní stanice nikdo nebydlil. Ku cti osadníkům musím doznat, že nikdo svévolně poštovní zásilky neničil, naopak, viděl-li, že soused, třeba několik mil vzdálený, má tam psaní, ochotně je s sebou vzal a koňmo na patřičné místo doručil. Často jsme zabloudili, poněvadž nebylo cest, až se našel soused, který naznačil směr, kudy jeti. Jiná potíž byla s dorozumíváním se. Skoro každý soused mluvil jinou řečí. Důležitou úlohu hrávaly prsty a oči při vysvětlování v řečích české, německé, švédské, anglické nebo i indiánské."

„Roku 1855 se pustil otec s celou rodinou do Ameriky, vlastně do Texasu," líčí Tomáš Ječmenek[1]) z Fayetteville v Texasu. „Byli jsme na moři sedm týdnů. S námi cestovalo asi 50 rodin, samí Moravané z krajiny od Vsetína. Z Galvestonu jsme jeli zase lodí po zálivu a kanálem do Houstonu, kde byli najati formani, a ti volskými potahy nás zavezli do vesnice Catspring, kde se tehdy všichni moravští vystěhovalci shromažďovali. Bylo nám úzko u srdce, hlavně asi otcům a matkám, když jsme neviděli nic jiného než pustiny a jen tu a tam nějaké chudé políčko. Každý naříkal a ženské lomily rukama zoufale, že v té poušti zahyneme."

„Když jsem přijel do New Yorku v září 1852, žilo tam asi 50 rodin; muži se scházívali v Strasserově hospodě, po-

[1]) Kalendář Amerikán, 1924, str. 276—277.

něvadž tehdejší doby tam žádné české místnosti nebylo. Franta Korbel a Hlasivec byli studenti z Prahy a zde se učili doutníky. Korbel, Hlasivec, Kosek, Plocek a Švimberský, kteří byli svobodni, se stravovali v Mott ulici a nocovali v bednách.“[1])

„Pozemky ve městě bývaly za pakatel,“ píše Josef Novák, jeden z příchozích r. 1853. „My všichni, kteří v letech padesátých jsme se usadili v Clevelandu, mohli jsme býti dnes boháči, kdybychom byli viděli do budoucnosti.“ Josef Štědronský ze Štědronína u Zvíkova poznamenává: „Když jsme přijeli do Clevelandu (r. 1853), stály na Croton ulici, středisku pozdější české osady, pouze tři domky. Celá plocha, kde se nyní křižují oživené a obchodní ulice a třídy, Croton, Woodland, Forest a Broadway, byla tehdy paseka.“ V článku „Nejstarší česká osadnice zemřela“ zaznamenala Dennice novověku: „Paní Anna Machová, nejstarší, tuším, česká osadnice Clevelandu, která se tu usadila s manželem, jenž ji před lety smrtí předešel, již před 43 roky, tedy asi r. 1852, zemřela bez smrtelného zápasu. Zesnulá byla z druhého českého „transportu“ vystěhovaleckého. S manželem a nejstarší dcerou tvořila jednu z 10 českých rodin, které se tu (v Clevelandu) v r. 1852 najednou usadily.“[2])

S í d l a n a v e n k o v ě. — Farmář, usadil-li se v prérijním, bezlesém státě (Nebrasce), vykopal si drňák (dug-out). Vyhledal-li si domov ve státě, kde byla hojnost lesů (Wisconsin), postavil si boudu z neotesaných klad, jíž se všeobecně říkalo srub (log-cabin). „Takový drňák nestál mnoho, jen trochu práce. Naoraly se drny pokud možno stejné tloušťky a z těch se stavěly zdi. Ve zdích se nechaly malé otvory na okénka, ta se zalepila místo skla třebas namaštěným papírem, a výřez pro dveře. Krov se sbil z dříví, jež se přivléklo z houštin u řek a potoků, někdy několik mil

[1]) Vzpomínky Josefa F. Vodwárky z New Londonu, Conn., jenž rok 1852 trávil v New Yorku.

[2]) Dennice novověku, 18. července 1895.

od místa. Školy i kostely se na začátku stavěly také z drnu. Někteří si jen vykopali díru v břehu, a přikryvše doupě stříškou v drnu, tak v tom zůstávali. V noci mohl neznámý lehce na takovou stříšku vjet, jak se mně samotnému jednou přihodilo."[1]) Na některých místech podle blátivé cesty stálo lidské chudičké obydlí, z kterého později farmáři, když si pomohli k něčemu lepšímu, udělali chlívek pro dobytek.[2])

Bydliště v městech. — Jdouce dvojím směrem, na farmy, k rolnické práci, a do továren i řemeslnických dílen v městech jako námezdní dělníci, byli přistěhovalci nuceni bytovou otázku řešiti podle daných poměrů. V každém místě se dospělo k jiným výsledkům. Jinak než v New Yorku se poměry vytvářely v mladých a řídce obydlených státech Západu. Kdežto si na Západě mohli dělníci a řemeslníci budovat domky (stavební spolek jim půjčil na splátkový mortgage), byli Newyorčané nuceni bydliti v nehostiných činžácích (tenements) v blízkém sousedství doutnikářských dílen, k nimž je poutala práce. Domečky, jež si stavěli v Chicagu, Clevelandu a jinde od počátku osmdesátých let, byly ze dřeva. Za několik stovek bylo lze je postaviti. Na architektonickou krásu se nehledělo a hleděti nemohlo. Rozhodujícími činiteli byly láce a účelnost. Umění se musilo vzdát svých nároků až na doby pozdější. Rozumí se samo sebou, že tím okamžikem, kdy majetník podepsal mortgage stavebnímu spolku, vložil si dobrovolně na šíji jho, které ho nutilo, aby si odpíral i nejnutnější potřeby kulturní, nemluvě o zábavách a rozkošnictví. Jho trvalo, dokud nebyla vypořádána poslední splátka. Těchto svízelných zkušeností byl Newyorčan, zůstávající v nájmu, prost. Měl více peněz na hotovosti a mohl se volně oddávati zábavě, a chtěl-li, sebevzdělání.

Američané se immigrantů štítili a nechtěli je přijímati

[1]) F. J. Sadílek, Z mých upomínek na první doby ve Wilber. 1914, 60 str.

[2]) Dr. Jan Habenicht, Dějiny Čechů Amerických, str. 457.

na nocleh. Obávali se, že by jim do domu nasadili vši a jiný hmyz. Dovolili jim přespat leda v kůlně nebo ve chlévě. „Šestnáct rodin přišedších do Clevelandu r. 1852 ubytovalo se zatímně na dvoře a v kůlně Israelity Lewyho, jenž sám obýval chudý baráček, a tu noclehovaly celý týden."[1]) Některé rodiny se pro úsporu utábořily v boudách sbitých z odhozeného dříví a plechu na pozemku domněle nemajícím zákonitého majetníka. Takovým vetřelcům se říkalo skvateři, squatters, od slova squat, fleknouti nebo plesknouti sebou na místě, kde právě člověka napadne. Skvater se musil odstěhovati, když se zákonitý majetník o půdu přihlásil. Chicagští kronikáři vyprávějí o českých skvateřích, kteří se roku 1852 rozhostili na tehdejších hranicích města, při břehu jezera a nedaleko starého hřbitova, jenž byl později přičleněn k Lincoln Parku. Tu přebývali v prkenných chyškách až do r. 1855, kdy je vlastník půdy vypudil.

Cestující vjíždějící do Omahy od východu mohli ještě v devadesátých letech viděti na západním břehu Missouri (tato řeka dělí Nebrasku od Iowy) chumáč budek sbitých z vyloveného dříví, v nichž se tulila česká chudina. V Minneapolis na řece Mississippi blízko Washingtonova mostu vyrostla lidnatá obec baráčníků, již Američané zvali posměšně Little Bohemia, též Bohemian Flats. „Naši Slováci a daktorí Česi tam sa usadili ako na homestead. Sami si nastavali domky. Za minulých 40 rokov nikdo od nich nepýtal ani rent ani dane." [2])

S pocitem hnusu vzpomínají staří Newyorčané na tenementní domy na East Side, v nichž musili v prvních letech obývati. Byly to hotové temnice bez vzduchu a světla. Tehdy ještě nebylo tenementního úřadu, aby šel domácímu v patách a nutil jej zachovávati paragrafy zákona. Kde stály dva domy na jednom lotě: jeden do ulice, druhý ve

---

[1]) Kalendář Amerikán, 1895, Paměti Čechů v Clevelandu, str. 201 až 211.

[2]) A. J. Moncol, N. Y. Denník 20. června 1923.

dvorku, yardu, byla situace ještě povážlivější. V takovém zadním domě bývaly byty, možno-li, ještě tmavší, nevlídnější. Děti nájemníků bydlících v zadním domě byly připraveny o hřiště. V osmdesátých a devadesátých letech Newyorčané hromadně opustili dolní část města, vyhledavše si nová sídla se středem v 73. ulici a První avenue. Tu byly modernější domy, vybavené větším pohodlím, stavěné s přísnějším zřetelem k požadavkům hygieny.

V Chicagu bydlily někdy tři i čtyři rodiny v jednom baráčku a vařily na společných kamnech. Děti a ženy paběrkovaly topivo s nůšemi na zádech podél železničních tratí. Na jatkách dostávaly ženy zdarma plíce, játra, ledvinky a nožičky — vše to se tehdy odhazovalo, ježto Američané dobytčích vnitřností nejedli a maso se prodávalo za babku — a tím živily sebe i rodiny, než si opatřila rodina práci.

Osvětová úroveň. — „Přišed do St. Louisu v měsíci květnu 1857, nalezl jsem zde četnou českou osadu; měli zde krajané svůj katolický kostel a školu, v které se ale nevyučovalo. Byl tu československý podporující spolek, avšak chyběl český duch. Mezi tolika Čechy nebylo kromě modlitební jiné knihy, ta byla jim zbytečností, většina neuměla ani číst, a ti, co uměli číst, o české čtení nedbali.“[1])

Víme, že zemědělský lid v těch letech byl zaostalý (zemědělský lid se nejvíc stěhoval). Obecné vzdělání bylo na nízkém stupni. Ve škole se vyučovalo psaní, čtení, počítání, náboženství. Národně a politicky se český Rakušan začal probouzeti teprve úsilím buditelů. Stát, vrchnost a církev se staraly, aby byl věrným poddaným, aby nereptal proti rozkazům vrchností, aby s pokorou konal, co se mu nařizovalo. Odchován byv v dusném ovzduší předbřeznového Rakouska, znaje sotva abecedu ústavní svobody a jsa uvyklý jen poslouchati, vypadal český Rakušan vedle rasově sebevědomého Angličana, Němce, Skandinavce ovšem uboze. Nebylo to jeho vinou a hanbou, dopadalo-li srovnání s tě-

[1]) Jan Borecký, Jubilejní řeč, St.-louiské Listy, leden 1909.

mito kmeny v jeho neprospěch. Vina lpěla na těch, kdož po staletí mrzačili jeho ducha filutářským učením, že pokora a slepá víra na konec zvítězí.

Od nižších k vyšším metám. — Zprvu se chodilo do cizonárodních kostelů; českých nebylo. Společenské zábavy a ochotnická divadelní představení se pořádaly v cizích hostincích a místnostech, hlavně německých. „S radostí vítali každého nového příchozího Čecha mezi sebe, jenže nebyly časy tak pilné a průmyslové, aby byl mohl každý hned dostat práci a opatřiti rodinu vším potřebným. Aby se seznamovali, chodili v neděli v Chicagu do kostela k sv. Petru a Pavlu na ulici Polk, anebo k sv. Josefu na severní straně, kdež hleděli do knížek modlicích, zdali mají české; když poznali krajana, podali si ruce, a vyšedše z kostela, seznamovali se. V neděli odpoledne se scházívali v české hospodě pana Slavíka, kde si vypravovali, radili se, zpívali a bavili se dle poměrů svých. Byly to schůzky upřímné a srdečné. Později i zábavy taneční si pořádali mezi sebou v hospodě, jako to bývalo ve vlasti, a zábava byla vždy pořádná a tichá. Zkusili všichni první léto mnoho, dřeli se velice, ale měli se rádi a v naději na lepší časy se společně tužili."[1]) Když majetkově zesílili, odvážili se budovati vlastní kostely a spolkové domy. Stavěly se stavby prosté (ze dřeva), nicméně vyhovující vkusu a svému účelu. Katolíci v St. Louisu stavějí r. 1854 dřevěný kostelík sv. Jana Nepomuckého, jejich souvěrci v Chicagu r. 1864 dřevěnou kapli sv. Václava, Sokolové v Chicagu v Taylorově ulici dřevěnou tělocvičnu Slovanské lípy. V letech sedmdesátých a osmdesátých se už vyskytují stavby z cihel a kamene. Cihelný dům Perunu, dlouho společenské středisko Čechů clevelandských, náleží svým původem do r. 1871. Česko-anglická škola řádů ČSPS. v chicagské Plzni, též cihelná, vzniká r. 1878. Od dřeva k cihlám a kameni — zase pokrok! V New

[1]) Národní život Čechů chicagských, kalendář Amerikán, 1884, str. 152—171.

Yorku koupen činžák a roku 1883 přestavěn na Národn budovu. Když se Newyorčané přestěhovali do modernějš čtvrti města, zvedla se r. 1897 nová Národní budova nákladem asi $200.000. Týž rok dokončena stavba sokolovny a nemnoho let později položen základní kámen k druhé sokolovně (dělnicko-amerického Sokola). Místo jednoho starého, restaurovaného, má dnes český New York národní domy tři. V Clevelandu se Čechům zmrzel Perun, i postavil r. 1897 účelnou a prostrannou Národní síň. V Chicagu vzpomenutá již česko-anglická škola zatlačena do pozadí pěkným auditoriem plzeňského Sokola. V Milwaukee povstala roku 1895 Česko-americká síň, v St. Louisu r. 1890 Národní síň řádů ČSPS. Stavba spolkových domů a sokoloven v městech i na venkově jest etapou v národním životě. Žasl by pionýr z r. 1848, který se musil krčiti v basementových hospůdkách, kdyby vkročil do některé z dnešních representačních místností.

Léta ubíhají, z otčiny přijíždí ročně 10.000 immigrantů. V městech začínají vyrůstati české čtvrti, množí se živnostníci, podnikavější dělníci opouštějí továrny a zařizují se samostatně. Přibývá lékařů, duchovních, advokátů, mládež vstupuje do vyšších škol, spolky se rojí, týdenní časopisy se proměňují v deníky, organisují se banky.

Český stát. — „Proč nezaložili zámořští rodáci jednu osadu mohutnou, jakýsi český stát?" nadhodil český politik. O utvoření nové Čechie snil před více než dvěma sty padesáti lety v Marylandu Augustin Heřman. Všichni pionýři přáli ideově této myšlence, rozcházeli se však v tom, jak a kde ji prakticky provést. „V duši Náprstkově rýsoval se obraz ideální osady české v Americe. Přemýšlel do podrobna o té věci a roku 1847 zapsal si: Až budu úplně připraven pro Ameriku, budu vybízet. Za půdruhého roku bude v Americe česká kolonie."[1]) V letech sedmdesátých napsal

[1]) Vojta Náprstek. Přednáška Julia Zeyera k sedmdesátým jeho narozeninám. Str. 22. Praha 1896.

SÍŇ ŘÁDU ČECH ČSPS. V ST. PAULU, MINN.

ČESKÁ NÁRODNÍ SÍŇ V ST. LOUISU

Josef W. Sýkora z Clevelandu „Báj o české osadě"; ale byla to právě jen báj a nic praktického z toho nepošlo. Jan A. Oliverius navrhl stát Oregon za sídlo Nové Čechie. Proti Sýkorově báji už to bylo něco určitějšího, ale že tehdejší časopisy plán buď umlčovaly nebo jej prohlašovaly za ztřeštěný, vyzněl ohlas Oliveriův na prázdno. Ladimír Klácel snil o obci osvojenců v Černých Vrších (Black Hills) v Dakotě. Zamýšlené přesídlení amerických Čechů do asijského Ruska bylo rovněž zdůrazněním touhy po jedné veliké osadě.

Státy, kterým se říká Novoanglické, zalidnili angličtí puritáni, promíchaní tu a tam Skoty a Walešany. New York zaujali Holanďané, Pennsylvanii opanovali kvakeři z Anglie a Němci. Maryland si oblíbili a nabyli v něm převahy katolíci z Irska, do Delaware a New Jersey nastěhovali se Švédové a Holanďané, Virginie stala se domovem britské šlechty (cavaliers). V obou Karolinách, Severní a Jižní, dodnes se nacházejí stopy francouzských hugenotů; Louisiana, jak prozrazuje už samo jméno, byla francouzská. Ve Floridě, Texasu a Kalifornii jsou všude památky po španělských dobrodruzích a misionářích. Stát Utah stal se útočištěm mormonů, přišlých z Anglie a ze zemí skandinavských.

Němce odedávna okouzlovala myšlenka národnostního státu v Americe. Kdo ví, jaké důsledky by to bylo mělo na politický vývoj republiky, kdyby tu byla germanisace pevně zakotvila? Organisovaný pokus v tom smyslu byl učiněn ve třech státech: Wisconsinu, Missouri a Texasu. V New Yorku vznikl roku 1835 spolek Germania, jehož výslovným účelem bylo pěstovati v Americe německou řeč, mravy a zvyky. Spolek podal žádost ke kongresu, aby mu daroval pozemek na uzavřenou německou osadu. Takový úděl pozemku, o nějž marně Němci žádali, dán k disposici uprchlíkům polským. Když kongres odepřel, obrátila se snaha Germanie k tomu, aby přistěhovalci z Německa hromadně zabírali jistá území a aby je jednou, až by tam nabyli převahy, mohli prohlásiti za německou državu. Avšak původci této my-

šlenky nemohli se mezi sebou dohodnouti o krajině. Kdežto jedni dávali přednost Texasu a Oregonu, jiní — a těch byla většina — oblíbili si Středozápad mezi řekou Mississippi a velikými jezery. Německý cestovatel Franz Löhner, jenž se vážně zajímal o osud svých rodáků, dával přednost zemi mezi řekami Ohio a Missouri a odtud směrem k severozápadu. Irové, rozumoval Löhner, setrvávají ve velkých městech na východě, kdežto Američané se rozptylují po dalekém západě. Tím by zůstal Středozápad a z toho nejlepší sousta, Wisconsin a Iowa, k opanování Němcům. Milwaukee bylo střediskem vystěhovaleckého ruchu, odkud se příchozí rozjížděli na předem umluvená místa. Počátkem padesátých let bylo v Milwaukee již tolik literárních a hudebních spolků, že si toto místo mohlo dávati pyšný název Deutsch-Athen, německé Athény. Převaha německého obyvatelstva jevila se zvláště v krajích Milwaukee, Ozaukee, Washington, Sheboygan, Manitowoc, Jefferson, Outagamie, Fond du Lac, Sauk, Waupaca, Dane, Marathon, Grant, Waushara, Green Lake, Langlade a Clark. Mnohé z těchto jmen je předobře známo Čechům. Jmenujeme jen Manitowoc. Do St. Killianu v kraji washingtonském se uchýlila četná osada Němců ze severních Čech.[1])

Stát Missouri se stal předmětem ctižádostivých plánů, které pojali Němci, sdružení ve spolku Giessener Auswanderung-Gesellschaft. Dva mladí nadšenci, Paul Follenius a Friedrich Münch, usilovali o založení německé veleosady v krajinách mississippských. Hleďme, jak si Follenius a Münch tu věc představovali: „Odejděme odtud (z Německa) a založme nové a svobodné Německo ve velké severoamerické republice. Shromažďme kolem sebe co možno nejvíce našich nejlepších lidí a s těmi jeďme za moře. Doma pak se starejme, aby za námi každý rok jeli jiní vystěhovalci. Tak se nám snad podaří aspoň v jednom americkém

[1]) Annual Report of the State Historical Society of Wisconsin, 1890, str. 58—59.

teritoriu zříditi čistě německý stát, kde by ti, jimž se poměry ve vlasti staly nesnesitelnými, mohli žít pod vzornou vládou."[1]) Toto provolání dalo podnět k utvoření Giessener Auswanderung-Gesellschaft. Zprvu měli vůdci namířeno na Arkansas, ale protože odtud došly nepříznivé zprávy, obrácen proud vystěhovalců do Missouri, kde se Münch a Follenius se svými stoupenci usadili roku 1834 při severním břehu Missouri v nynějším kraji warrenském. St. Louis lákal Němce a později Čechy proto, že toto město bylo konečnou stanicí lodí plujících od New Orleansu vzhůru po Mississippi do Missouri, Illinoisu a Ohia. Dokud ještě železnice nezobecněly, nemohlo se Chicago, metropole Středozápadu, měřit se St. Louisem. Vystěhovalecký proud nevalil se cestou přes Chicago. Město St. Louis mělo skoro čtyřikrát tolik obyvatel jako Chicago. Roku 1845 v St. Louisu vycházely dva německé deníky. Odtud se němečtí kolonisté rozptylovali po Missouri a po krajích táhnoucích se od řeky Mississippi.

Ačkoli některé německé osady byly založeny v Texasu, mezi řekami Brazos a Colorado, baronem Bastropem již roku 1823, nastalo tam promyšlené stěhování teprve počátkem let čtyřicátých. Spolek Germania v New Yorku chtěl zkusiti v Texasu to, co se nepovedlo ani s Missouri, ani s Wisconsinem: zapustiti tam kořeny němectví. Byv upozorněn na propagandu Germanie a na Teutonia-Order, spolek vedený týmiž snahami od roku 1841 v Austinu, umínil si hrabě von Castell, že soustředí všechnu energii z Hessenska a okolí na toto rozlehlé území. Za tím účelem si zajistil von Castell mravní i hmotnou podporu několika šlechtických rodin z Německa i Rakouska. Založen byl spolek, jehož každý člen upsal jistou peněžitou sumu. V květnu r. 1842 se dva zástupci, hrabě Boos Waldeck a Victor von Leiningen, vydali na výzkumnou cestu do Texasu. Waldeck v Texasu zůstal a založil tam v Jack Creeku plantáži, jež dosud existuje. Von

---

[1]) Reminiscences of Friedrich Münch. Der deutsche Pionier, sv. I, str. 188—189.

Leiningen se následujícího roku vrátil domů s pochvalnými zprávami o budoucí německé državě. Mohučský šlechtický spolek (Mainzer Adelsverein) jal se soustavně rozšiřovat nadšené články o Texasu. V květnu r. 1844 se vypravil na cestu do zámoří kníže Carl Solms Braunfels a byl následován asi 150 rodinami, jež vyjely na třech lodích z Brém. Přistěhovalci dorazili v prosinci do Lavaca Bay a s potahy se vydali na umluvené místo do vnitrozemí. Osada pojmenována na počest vůdce výpravy New Braunfels. O několik let později vznikl devadesát mil na sever Friedrichsburg. Z různých příčin se osadám uvedeným v život mohučským spolkem nevedlo valně. Když New Braunfels slavil roku 1870 pětadvacetileté výročí svého založení, měl málo přes 2.000 obyvatel. Friedrichsburg (Fredericksburg) ještě méně. Po převratu r. 1848 obrátily se nové a větší proudy Němců do Texasu. Někteří měli namířeno na starší osady, ale většina jich zaujala kraje mezi Seguinem, New Braunfelsem a San Antoniem. Census z r. 1900 přiznal Němcům a jejich potomkům 33% veškerého obyvatelstva ve státě.[1])

Rozepsali jsme se šíře o kolonisačních podnicích Němců, ježto s nimi nade vši pochybnost souvisí usazování Čechů ve státech Wisconsinu a Texasu a v městech St. Louisu a Milwaukee. Kam táhl Němec, tam se ubíral pionýr český.

Nejlépe se dařilo osadnictví v těch místech, kde jednotlivci byla ponechána svrchovaná vůle vybrati si akry zamlouvající se jemu samému a ne vůdci výpravy a kde si mohl voliti za sousedy lidi, kteří mu byli sympatičtí, nebo ke kterým jej táhla známost nebo poutaly příbuzenské svazky. Tušíme, že roku 1869 vyrazila z Chicaga organisovaná výprava (vedená Frantou Bémem a Frantou Janouškem), mající namířeno do kraje knoxského v Nebrasce. Cestou se vůdci mezi sebou nepohodli. Výsledek toho byl,

---

[1]) Čechoněmec Karel Postl, jinak Charles Sealsfield, v knize Das Kajütenbuch (anglicky Cabin Book) popisuje události ze zápasu Texasu o nezávislost, v němž němečtí osadníci měli čestný podíl.

že se z jedné výpravy utvořily dvě: jedna zabrala půdu v kraji knoxském (tehdy pustém), druhá, přebrodivši se přes řeku Missouri do sousední Dakoty, zabrala půdu v kraji bonhommeském a založila tam ves Tabor. Roku 1900, když osada v Knoxu slavila třicetiletí svého trvání, vyprávěl rolník Josef Šedivý, slavnostní řečník: „Druhým, třetím neb čtvrtým rokem, když již měl každý nějaké políčko pod osevem a těšil se na úrodu, vystřídaly se kobylky, krupobití a sucho, jež v krátké době zničily živobytí a naději do budoucnosti. Tu byli mnozí našinci nuceni zanechati svých domovů a rodin a sháněti výdělek daleko od svých milých. Ano, byly případy, že putovali krajané za prací pěšky až do Chicaga, několik set mil od Verdigre. Ti, kteří měli potahy, pomáhali si tím, že vozili pro obchodníky mouku a zboží pro Indiány ze vzdálených trhů a mlýnů, zakoušejíce při tom nevypsatelné trampoty a svízele.“

Ústřední výbor Slovanské jednoty ustavené v Chicagu se 22. února 1866 usnesl, že bude sbírat příspěvky na Českou osadu a že vyšle deputaci do Washingtonu. Navrženi: Karel Jonáš, Fr. Novák, J. B. Erben, Vojta Mašek. Zvoleni: Karel Jonáš a J. B. Erben. Poslové měli vyjednávati s vládou o vhodný pozemek a měli každý dostat $150 na cestu. Leč spolky se zachovaly k podniku netečně a odepřely jej peněžně podporovat. Ze sebraných peněz bylo půjčeno časopisu Pokroku $100, zbytek odevzdán Slovanské lípě v Chicagu.[1])

Roku 1874 založen v Chicagu spolek Slovanská osada, mající za účel usazovati členy v Nebrasce a Kansasu. Téhož roku Omažané zřídili osadní spolek Slavonii[2]) pro stát Nebrasku. Roku 1876 vydal spolek Česká osada v Chicagu provolání, v němž se mimo jiné pravilo: „Myšlenka vybaviti se z podruží kapitálu usazením se na venkově a zařízením vlastního hospodářství jest výborná. Uznáváme ji za jediné

---

[1]) Slavie 28. února 1866.

[2]) Pokrok Západu, srpen 1874.

možné a praktické rozřešení tak zvané dělnické otázky. Úrodné nivy Západu poskytnou ještě milionům osadníků výživu a neodvislost. I nemůžeme jinak než schváliti úmysl spolku toho." R. 1885 se Česká osada rozhodla pro teplé krajiny. „A proto vzhůru s Českou osadou do Texasu, Arizony neb Kalifornie, ať ví Češi také, jak milo je odpočívat po práci pod stromy oranžovými." Poslové osady (z New Yorku, kde byla odbočka, a z Chicaga) oblíbili si pozemky v kraji shastském v Kalifornii, ač někteří údové byli zaujati proti Kalifornii pro drahotu půdy. Chtěli čekat na vhodnou příležitost v Oklahomě. Jeden z účastníků a nejhorlivější zastánce Kalifornie, František Petrovec, mladý inteligent, bídně zahynul pod koly vlaku, když se vlak blížil k hranicím státu. Tím zájem o Kalifornii utuchl a členové České osady už nikdy neuskutečnili svůj sen o odpočinku pod stromy oranžovými. A. F. Dignowity učinil v Pokroku Západu z Del Ria v Texasu výzvu, že se svými bratry je v kraji kinneyském sedm mil od Fort Clarku a Brackettu při hranicích mexických vlastníkem ranče veliké 30.000 akrů, která má půdu tak úrodnou jako v Kalifornii, a že by rád na tomto pozemku založil českou osadu. Odvolával se při tom na český původ svého otce, dra Antona M. Dignowitého. Získal-li Dignowity nějakého Čecha na svůj pozemek, není známo, ale osadu tam jistě nevybudoval.[1])

Český stát! Mohlo se zdařiti chudým a nehojným Čechům, co se nepoštěstilo Němcům výborně organisovaným, domácí vládou podporovaným a tehdy všude v Americe protežovaným? Slováci před několika lety též snili báji o slovenské osadě. S napětím všech sil agitovali pro zbudování osady v Arkansasu. Přemlouvali v novinách dělníky, aby nechali nebezpečné práce v továrnách a věnovali se polnímu hospodářství. A výsledek? Malinká obec Slovaktown v Arkansasu je jediné viditelné ovoce tak velikého úsilí. Ves Polonia ve Wisconsinu, Poláky založená, též by

[1]) Pokrok Západu 18. ledna 1888.

mohla leccos vypráveti o zhroucených tužbách, jež v ni skládali její tvůrci. Ani Skandinavcům, nad něž není žádoucnějších přistěhovalců, se nevedlo lépe. Měli v úmyslu opanovati stát Minnesotu, a zatím Minnesota pohltila je. Ne, uzavřené národnostní kolonie neprospívají. Jako kola Juggernautova vozu rozdrtila republika všechny pokusy o vybudování Germantownu, Steubenvillů, Berlinů, Brém, Freiburgů, Braunfelsů, Bohemií, Polonií, Slovaktownů.

Česká jména budou po staletí upomínati místní dějepisce na původ zakladatelů. Škoda, že tohoto zamlouvajícího se příkladu nebylo následováno hojněji. Místa s českými názvy (městečka, vsi, železniční zastávky, kostelní samoty) jsou:

Arkansas: Prague.

Kalifornia: Korbel.

Iowa: Bohemian Settlement, Cou Falls (Coufal), Marek, Moravia, Protivín, Pilsen, Tábor.

Kansas: Bohemian Settlement, Hostýn, New Tábor, Olmitz, Pilsen.

Louisiana: Kolín, Libuše.

Michigan: Bohemian Settlement, Karlín.

Minnesota: Bechyň, Beroun, Homolka, Komenský, Litomyšl, Moravia, New Prague, New Třeboň, Tábor, Veselí, Vlasatý (Masaryk dosud na mapě není, ale bude).

Missouri: Karlín, Mashek.

Montana: Kolín.

Nebraska: Bruno (Brno), Jelen, Kowanda, Loučky, Pishelville (po Pišlovi), Plasi, Prague, Shebesta, Shestak, Slovania, Tábor, Tasov, Touhy.

New York: Bohemia.

Severní (North) Dakota: Bechyň, New Hradec, Písek, Veselyville.

Oklahoma: Mishak, Moravia, Prague, Tábor, Yanush.

Oregon: Malín.

Pennsylvania: Bohemia, Moravia, Prague, Slovan.

Jižní (South) Dakota: Bláha, Janoušek, Havlíček, Houdek, Kašpar, Kolda, Planá, Rezek, Tábor, Vodňany, Volin.

Texas: Bílá Hora, Dubina, Fredek (Frýdek), Frenštát, Hegar, Holík, Holub, Kovář, Krásná, Lipan, Mařák, Mikeska, Nechanitz, Novohrad, Ratiboř, Rosanky, Rožnov, Šebesta, Shimek, Smetana, Polanka, Písek, Prague, Praha, Tábor, Vsetín, Wokatý, Žižkov.

Virginia: New Bohemia.

Wisconsin: Čermná, Kadlec, Kellnersville, Kossuth, Krok, Marek, Mělník, Pilsen, Příbram, Roztoky, Slovan, Stangelville, Tábor.

Ves Janoušek v Jižní Dakotě měla roku 1923 40 obyvatel. Z toho je vidět, jak trpasličí jsou některé z těchto vsí.

V několika městech jsou ulice úředně označeny českými jmény. V Clevelandu shledáváme: Hlavín Avenue, Kolár Avenue, Kouba Avenue, Málek Place, Otokar Street, Palacký Avenue, Prague Avenue, Praha Avenue, Šebor Road, Soika Avenue, Stupka Court, Sýkora Road. V Chicagu mají Dvořák Street, Karlov Street, Komenský Avenue, Kostner Avenue, Walleck Court. V Detroitu a Traverse City ve státu Michiganu je Bohemia Street.

Některým čtvrtím města byla buď Čechy nebo Američany dána osobitá jména: Little Bohemia, Marazín (Morrisania, předměstí New Yorku), Bohemian Flats (při řece Mississippi ve dvojici měst St. Paul—Minneapolis). Známy jsou české čtvrti v Chicagu: Česká Kalifornie, Plzeň a j.

Mimo to je nemálo míst, samot a železničních zastávek (railroad junctions), které sousedé označují českými jmény, ač jejich pravé pojmenování je jiné, americké. Tak Geranium v Nebrasce pokřtěno na Netolice.

Po Augustinu Heřmanovi se jmenuje staré městečko Hermanville v Marylandu. Řeka Bohemia v témž státě (Marylandu), protékající Heřmanovým bývalým manstvím a Heřmanem pojmenovaná, si dodnes zachovala původní název, Bohemia River. Městečka Moravia a Lititz v Pennsylvanii

pocházejí od herrnhutských bratří (Moravians), kteří se usadili v Pennsylvanii v polovici osmnáctého století.

I Slováci, jak zaznamenáno výše, mají jednu čistě slovenskou vesnici Slovaktown v Arkansasu. Druhou, Masaryktown, právě zakládají ve Floridě.

Neprozkoumaného původu je pojmenování města Sandusky (22.897 obyvatel) v Ohiu. Zvěčnělý president Theodore Roosevelt kdesi vyslovil domněnku, že Sandusky by mohlo být původu polského. Proč ne českého? Místní dějepisec soudí, že „tvar by nasvědčoval složení francouzskému."[1])

[1]) Lewiss Cass Aldrich, History of Erie county, 1889.

KAPITOLA VI.

PRÁCE, BLAHOBYT A HOSPODÁŘSKÝ STAV.

Volba zaměstnání. — Jak si přistěhovalci volili zaměstnání? Z okolí Kutné Hory přijeli do New Yorku vyučení doutnikáři. Vedlo se jim obstojně, psali svým příbuzným a známým, a za rok, za dva, přijelo doutnikářů víc. I příchozí z jiné části Čech, nemohouce se vpravit do svého oboru, protože jim chyběla znalost řeči, vrhli se na práci při tabáku. V dřívějších letech bývala řemesla svobodná, na dělníkovi se nežádala učednická příprava. Časem se stala živnost doutnikářská mezi Čechy v New Yorku všeobecnou; řezníci, pekaři, kováři, studenti, krejčí, truhláři, hudebníci, sedláci, muži, ženy i děti dělali doutníky. Pracovalo se v bytech i v továrnách. Tabák přímo čpěl z každého domu, v kterém bydlili Češi. Redaktor Palda vyslovil mínění, potvrzené i s jiné strany, že, když přijel do New Yorku, živilo se 95% našinců tabáčnictvím. V posledních letech se tlačí do tabákových dílen, dříve zaplavených skoro samými Čechy, dělníci a dělnice jiných národností. „Co Čech, to doutnikář" přestalo v New Yorku již dávno býti pravdou.

Jinou práci koná přistěhovalec, jinou člověk domácí. — Když spisovatel meškal v Československu, dávali mu lidé nejrozmanitější otázky. „Znáte pana N., mého bratrance, továrníka? Slyšel jste o strýci panu X.? Je dílovedoucím v New Yorku a znamenitě se mu vede. Co víte o panu K., notáři v Chicagu? Je to příbuzný mé ženy, a praví se, že je ohromný boháč." Všude se setkal s lidmi, kteří

měli anebo se chlubili, že mají v Americe strýčky, bratrance, švagry a dědečky-továrníky, velkoobchodníky, správce, ředitele nebo aspoň dozorce. Šarži nějakou měl každý, a že byl boháč, rozumělo se samo sebou. Copak by to bylo za strýce v Americe, aby nebyl při penězích? Podruhyně v městečku R. nemohla se vynadiviti, že spisovatel nezná jejího syna, který je „prvním správcem“ v továrně na obuv v Koneku (tázaný se dovtípil, že stařena míní stát Connecticut) a má — „kolik platu, tatíku?“ Manžel vysvětloval hrdě: „Čtyři a třicet set korun za měsíc.“ A stařena dodala něžně, utírajíc si zaslzené oči: „Aspoň bych si toho chlapce přála vidět jako ptáčka v letu, než umru.“

Vrátiv se domů, zjistil spisovatel, že továrník N. je krejčovský kontraktor v Chicagu a zaměstnává dvě šičky; že pan X. je formanem v menší doutnikářské dílně se skromným platem $40 týdně; pan notář K. že má kancelář, jakých je v českém Chicagu na tucty, a domek s povážlivě vysokým mortgagem. O prvním správci v Koneku se zjistilo, že je v továrně dělníkem jako sta jiných a vydělává $22 týdně.

Továrníci! Dílovedoucí! Správci! Ředitelé! Boháči! Amerika je sice země neomezených možností, jak ji nazval pruský státní rada, ale přeměna z chalupníka ve velkoobchodníka a z řemeslníka v továrníka se přece jen neprovádí tak hravě, jak by si jedni přáli a jiní rádi věřili. V každém městě se najdou dílovedoucí, ředitelé a lidé majetní. Leč ti všichni se vypracovali jen po dlouhém životním boji. Zároveň s dolary se obyčejně přihlásily šediny.

Jaká jsou význačná zaměstnání Čechů? Kterých Čechů? Z první generace? Z druhé? Z třetí? Neboť zaměstnání každé generace je jiné. Jan Malina sem přijel z Kutné Hory jako krejčovský tovaryš. Zde provozoval své poctivé řemeslo krejčovské. Dal se John Malina, jeho syn, rodilý Američan, též na krejčovinu? Ba ne! John šel na „americké“ řemeslo, strojnictví, instalatérství, elektromechaniku. Nebo, poslal-li ho tatík do obchodní školy, stal se z něho agent,

účetní, klerk v kanceláři. Marie Malinová se vyučila v sedlecké továrně dělat doutníky a v New Yorku chodila celý život do tabáčnické fabriky na práci. Šla její dcera, Mary, Američanka, jež graduovala v obecné škole, též do tabáčnické dílny? Tisíckrát ne! Mary si našla místo prodavačky v krámě (department storu), nebo u modistky, nebo se vycvičila v těsnopisu a psaní na stroji.

Americké děti přistěhovalců — a to platí bez rozdílu o mládeži všech národností, Čechů, Slováků i jiných — nechtějí konati hrubou práci v dolech, jatkách, hutích. Hledají si místa při lehčím, výše ceněném i lépe placeném zaměstnání, přenechávajíce neumělou dřinu greenhornům, jak pohrdlivě titulují čerstvé příchozí.

71.389 Čechů mužského pohlaví výdělečně činných (breadwinners) v deseti význačných druzích práce:[1])

	Počet	Procento
1. Farmáři, sadaři, dozorci	18.094	25·3
2. Nádeníci (netřídění)	9.996	14·0
3. Krejčí	4.931	6·9
4. Zemědělská čeleď	4.428	6·2
5. Tabáčníci a doutnikáři	2.266	3·2
6. Maloobchodníci	2.053	2·9
7. Tesaři a truhláři	1.947	2·7
8. Železářští a ocelářští dělníci . .	1.672	2·3
9. Horníci a lamači kamene	1.567	2·2
10. Řezníci	1.219	1·7
Ostatní povolání	23.216	32·5

32.707 Čechů mužského pohlaví z druhé generace výdělečně činných (breadwinners) v deseti význačných druzích práce:[2])

[1]) Sen. Doc. sv. 65, str. 118, tabulka 77. Ten leading occupations for each generation of male breadwinners of bohemian parentage. 1900.

[2]) Sen. Doc. sv. 65, str. 118. Do zemědělské čeledi jsou započítáni synové obdělávající s otci půdu. 1900.

KUS ČESKÉHO NEW YORKU
Bank of Europe. Dům a kostel Jana Husi

	Počet	Procento
1. Zemědělská čeleď	8.928	27·3
2. Farmáři, sadaři, dozorci	4.961	15·2
3. Nádeníci (netřídění)	2.659	8·1
4. Krejčí	1.198	3·7
5 Kancelářští úředníci	930	2·8
6. Prodavači (salesmen)	929	2·8
7. Maloobchodníci	733	2·2
8. Strojníci (machinists)	643	2·0
9. Železářští a ocelářští dělníci . .	605	1·8
10. Vozkové atd.	591	1·8
Ostatní povolání	10.530	32·2

4.570 vyšetřených případů Čechů a Moravanů podle pohlaví a zaměstnání. Statistika z roku 1910:[1])

Zaměstnání	Muži	Ženy	Celkem
Jatky a nakladárny masa	1.646	131	1.777
Uhlí	747		747
Krejčovina (clothing)	554	368	922
Hospodářské stroje a vozidla . . .	363	22	385
Železo a ocel	248		248
Obuv	103	11	114
Kůže	77	1	78
Bavlněné zboží	46	11	57
Sklo	33	1	34
Tabák a doutníky	27	64	91
Vlněné a česané zboží	24	9	33
Železná ruda	21		21
Rafinace oleje	21		21
Nábytek	12		12
Snáška . . .	3.922	618	4.540

[1]) Sen. Doc. sv. 82. Total number of employees for whom information was secured, by sex and general nativity and race and by industry. 1910.

Zaměstnání	Muži	Ženy	Celkem
Přenos . . .	3.922	618	4.540
Rafinace cukru	11		11
Hedvábné zboží	5	3	8
Rukavičky	2	5	7
Těžení a tavení mědi	2		2
Stavební práce	2		2
Celkem . . .	3.944	626	4.570

Procento v cizině rozených žen, zaměstnaných před příchodem do Spojených států v jistých oborech práce, podle plemen; před samou válkou:[1])

	Počet vyšetřených případů	Procento cizinek činných v			
		průmyslu	polní práci	domácí práci	ostatní
Češky a Moravanky . . .	107	37·4	36·4	16·8	9·4
Angličanky	1.804	95·9	0·1	1·8	2·2
Ruské Židovky	360	85·5	0·6	0·8	13·1
Polky	4.057	8·1	86·9	3·6	1·4
Skotky	282	96·1	0·4	1·4	2·1
Slovenky	105	23·8	64·8	11·4	0·0

Vlastnictví půdy. — Studujeme-li blíže poměry, shledáváme, že vlastnictví půdy přineslo nejvíce zámožnosti. Kdo koupil půdu, ať v městě či na venkově, pojistil sobě i svým dětem nevysychající zdroj blahobytu. Venkované, myslíme totiž farmáře, jsou stav průměrně zámožnější, a to právě jen z důvodu zde uvedeného. Snadno si vypočteme, kolik jmění získal farmář, který před padesáti, sedmdesáti lety buď dostal své akry od vlády nebo železniční společ-

[1]) Report of the United States Immigration Commission. Abstract sv. I, tabulka 19, str. 362.

nosti docela zdarma, nebo je koupil za babku, po pěti, deseti dolarech akr, a nyní má farmu o sedmdesáti nebo sto šedesáti akrech na prodej po $200—$300 akr. Připočte-li se k tomu zařízení a dobytek, pochopíme, jak si pomohl farmář ve středních státech. Stoupla-li cena orné půdy, oč se zdražily majetky v hranicích měst! V samém středu Chicaga, kde se pnou k oblakům hrdé paláce z kamene a ocele, pásly se před šedesáti lety krávy a kozy. A totéž platí v míře ještě větší o místech na západ od Chicaga. Na východě byla arci už lidnatá a rozlehlá města před půl stoletím, leč, jaké srovnání s nynějškem! V New Yorku na sever od Čtrnácté ulice začínaly zelinářské farmy. Dnes je Dvěstěčtyřicátá ulice poseta krásnými vilami. Nedaleko české čtvrti bylo lze roku 1880 koupiti stavební prostoru za $600; dnes se za ni žádá $10.000.

Ano, vlastnictví půdy to bylo, jež přineslo blahobyt a štěstí. Arci, malé prostředky té doby, nedostatek odvahy, bázeň před vysokým mortgagem (hypotékou) pudila začátečníka ven za periferii města, kde se loty (staveniště, mající zpravidla výměru 25 × 100 stop) prodávaly lacino. Záleželo pak na tom, v kterou stranu se obec rozpínala. Kdo se připletl do cesty stavební vlně, těžil dříve. Méně šťastní nebo méně prozíraví kupci musili čekati déle. Loty se prodávaly na splátky. Stovka, dvě nebo tři do začátku postačily. Po příkladu Američanů jali se naši lidé organisovati výpomocné stavební spolky. Kdo byl vlastníkem staveniště a chtěl na něm stavěti, stal se členem a vypůjčil si. Spolku podepsal na majetek mortgage. Tak si svépomocí tisíce lidí zbudovalo domovy.

Českoameričtí milionáři se teprv rodí. Umění, jak se státi milionářem, se americký Čechoslovák dosud nepřiučil. Mluví a píše se o milionářích (dolarových, nikoli korunových), avšak nikdo nedovede pověděti, kdo ti tajemní milionáři jsou a kde žijí. V New Yorku nejsou, v Clevelandu též ne. »V Chicagu máme mnoho zámožných krajanů,« píše president tamní banky, »pochybuji však, že

kromě nedávno zemřelého Williama Kašpara je některý milionářem. A že Kašpar milionářem byl, se jen hádá, jisté to není. Majetným mužem je Karel J. Vopička. Kdyby bylo pravda, co lidé povídají, bylo by tu milionářů několik.« Nefalšovaným milionářem je Michal Bosák, Slovák ze Scrantonu v Pennsylvanii. Clevelandští se domnívají, že F. J. Jankovský, grocerista, je skoro milionář. Podle bankovních informací má Jankovský do značky Aa, jíž Dun & Co. obšťastňuje milionáře, několik honů. Z pionýrů značným jměním vládl Frant. Korbel ze San Franciska. Novinami proběhla zpráva o »nejbohatším Čechovi v Americe«, R. Michnovi z Wichita Falls v Texasu, »jehož pozemky s olejnými zřídly mají cenu mnoha milionů a též mnoho milionů již vynesly«. Těžko říci, jsou-li Michnovy miliony skutečné či filmové. O Johnu Hanouskovi z Antiga ve Wisconsinu se rozhlašuje, že ložiska mědi na jeho pozemcích mají nesmírnou cenu. »Věru nevím, co pomůže sepsati jména našich boháčů,« píše známý lidumil ze Cedar Rapids, »když tito lidé nechtějí ze svých prostředků pomoci ani svému národu, ani lidské společnosti vůbec.«

Za války a po válce přemnozí své jmění různými spekulacemi zmnohonásobili. V městech stoupla cena nemovitostí, na venkově farmářovy akry. Kdo měl roku 1914 $50.000, byl považován za boháče. Před 15 až 20 lety žili v New Yorku jen dva, tři krajané, jejichž majetek sousedé cenili přes $25.000. Byl to lékař Ševčík, pekař Suchý a kamenický mistr Kruliš. Kruliš zasedal v městské radě. Žil-li někdo jiný v New Yorku stejně majetný nebo zámožnější, tajil se s tím nebo jej širší veřejnost neznala. Dnes by se v New Yorku napočítalo 40—50 jmen, z nichž každé představuje nejméně $100.000 jmění.

V Praze se jistý strojník pochlubil spisovateli: »Na jaře se vydám na cestu do Ameriky. Zůstanu tam asi tři, nejvýš pět let, než si pomohu. Potom se vrátím domů.«

Není bláhovější víry nad domnění, že se v Americe rychle a snadno bohatne. Který z oněch 40—50 Newyorčanů získal

jmění rychle? Ani jeden! Každý z nich žije v Americe desetiletí. Pěti, deseti let je třeba k výcviku, k přípravným pracím, než Evropan zdomácní, než se z něho stane Američan. A což angličtina, velepotřebná řemeslníkovi a obchodníkovi, nezbytná inteligentovi? Bez té je přistěhovalec jako hrdina v začarovaném kruhu. Nelze se mu dostat ven a nikdo nemůže k němu. Naučit se anglicky je úkol sám o sobě dosti nesnadný. Za tři, za pět let to dokáže málokdo, a jsou lidé — tanou nám na mysli spolkáři a národní pracovníci v české společnosti — kteří si angličtinu neosvojili vůbec nikdy.

Investice. — Jak investují střádalové své úspory? Až do války znali lidé jen jeden druh ukládacího papíru. To byl mortgage, v lidové mluvě morgič, morkyč, půjčka na nemovitý majetek, tedy hypotéka. Mortgači důvěřovali, ničemu jinému. Kdo si nekoupil mortgage, raději nechával úspory ležet ve spořitelnách na 3½ až 4%. V New Yorku Bowery Savings Bank, Dry Dock Savings Bank a Central Savings Bank (banka jmenovaná na posledním místě se před válkou jmenovala German Savings Bank) přechovávají statisíce, snad miliony českých peněz. Vklady zůstávají ve spořitelnách ležet až do vkladatelovy smrti. Potom se o ně podělí dědicové. V Clevelandu a v Chicagu konají funkci spořitelen úsporné a stavební spolky (Loan and Building Associations). V New Yorku, kde jsou odlišné poměry hospodářské i právní, se tento druh spolků nikdy neujal. V Clevelandu mělo dvanáct českých spolků: Aetna, Atlas, Corlett, East End, Federal (bývalý Mravenec), Oul, Progress, Quincy, Včela, Acme, Keystone, Pioneer, koncem roku 1924 zapůjčeno na hypotékách (morkyčích) $21 mil. 238.616;[1]) Včela a Atlas každý přes $5,000.000; Oul, Aetna (bývalý spolek Čech), Federal (bývalý Mravenec) po $2,000.000. Podílníků bylo 13.981. Vliv těchto spolků na

[1]) Ročenka Amerických Dělnických Listů na r. 1924; též Thirty-second annual report of the Superintendent of Building and Loan Associations of the State of Ohio for the fiscal year ending June 30, 1922; Americké Dělnické Listy 20. března 1925.

život našich krajanů je mnohonásobný. Není nadsázka, řekneme-li, že Češi v Clevelandu jsou procentuálně vlastníky nejhojnějších domovů a že bytové poměry mezi nimi jsou nejlepší. Češi vlivem stavebních spolků ztratili poměrně nejméně v podvodných spekulacích.[1])

Chicagský odborník Josef L. Voborský zjistil, že české výpomocné spolky v kraji cookském a v Chicagu samém mají jmění přes $26,000.000. Počet členů je skoro 60.000.[2])

Federální, státní a městské bondy se před válkou kupovaly řídce, poněvadž zúročení se proti mortgageům nezamlouvalo, jsouc nízké. Akcie a bondy společností plynárenských, železničních, elektrických (public utility bonds) se střádalové báli kupovat. Proč? Protože o nich věděli málo nebo docela nic. Bondy svobody (Liberty bonds), jichž vláda během války vydala pět emisí, byly první ukládací papíry, které se dostaly lidu do rukou. Kupovali je s nadšením, neboť si uvědomili, že to byla jejich povinnost k adoptované vlasti. A kupujíce Liberty bondy věřili a byli ujišťováni, že tím přispívají k osvobození své staré otčiny. Za kolik se bondů svobody prodalo mezi Čechoslováky, není známo. Psalo se o $36,000.000 a o $5,000.000. Nechť je cifra vyšší či nižší správná, je jisto a úředně to vláda prohlásila: američtí Čechoslováci vykonali po této stránce cele svou povinnost.

Na burse před 1914 spekuloval málokdo. V New Yorku, Pittsburghu, Clevelandu, Chicagu a jiných městech, kde jsou bursy, byli mezi Čechoslováky jednotlivci, kteří kupovali papíry na burse znamenané, ale byli to vesměs lidé zde rození nebo školení, tedy Američané, kteří se informovali o záznamech na burse ne z českých novin, nýbrž z tisku amerického. Přistěhovalec z Táborska, Kutnohorska, Písecka byl zvyklý pohlížeti na bursovní transakce s hlubokou nedůvěrou, ba s bázní. Bursa! Už to slovo znělo darebácky,

[1]) Ročenka Amerických Dělnických Listů na r. 1924.

[2]) Svornost 1. listopadu 1925.

ÚŘADOVNA SPOŘITELNÍ A HYPOTEČNÍ SPOLEČNOSTI ATLAS V CLEVELANDU

kapitalisticky. Válka i tu způsobila radikální obrat. Přišel čas — za války i po válce — kdy spekulační horečka zachvátila spořádané Tábořany, Kutnohoráky, Písečany, v jejichž mysli na slovo bursa před 1914 bylo anathema. S nadšením nováčků vrhli se do spekulace s valutou, československou a rakouskou korunou a německou markou. Kupovalo se podle vyzkoušených formulek finančních, kupovalo se podle egyptského snáře. Někteří zbohatli, jiní prohráli miliony — německých marek. Rozpáleni jsouce spekulací s valutou, jali se odvážlivci kupovati bondy a akcie — divoké akcie — společností, jež akcionářům slibovaly báječné dividendy ze svých zlatonosných dolů a olejných studnic. V New Yorku prodali agenti mezi Čechy a Slováky v letech 1922—23 za $100.000 akcií L. R. Steel Co., Inc., jež ve Spojených státech a Kanadě založila tucty t. zv. řetězových krámů. Společnost padla r. 1923 a $100.000 peněz nemajetného lidu bylo nenahraditelně ztraceno.

»Kolik tisíc ztratili naši krajané v Clevelandu v akciích podvodných nebo aspoň pochybných podniků v době posledních tří let? Odpověď na tuto otázku je sice obtížná, ale máme za to, že nechybíme a že nikterak nepřeháníme, když na základě různých informací, jichž se nám dostalo, onu ztrátu odhadneme na sumu mezi $200.000 až $500.000! Částka $200.000 je jistě minimální a částka $500.000 nevystihuje možná úplně celý rozsah oné ztráty. Alespoň $200.000 obnášely jistě ztráty tak zvaných drobných investorů v akciích různých gumovek, prádelen, automobilek, strojíren, lnáren a jak se všechny ty výrobny lehce nabytých peněz (pro ty, kdož akcie prodávali) jmenovaly.«[1])

Majetkový stav farmářů. — Škoda, že ředitel censu 1920 třídil farmáře podle země, odkud přišli, místo aby je tabuloval podle národnosti nebo mateřské řeči. Nebýt této okolnosti, bylo by možno sestaviti docela přesný obrazec o počtu a zámožnosti zemědělců. Census zná jen far-

[1]) Americké Dělnické Listy 1. prosince 1922.

máře narozené v Rakousku (natives of Austria), a to přes faktum, že Československá republika trvá již od r. 1918. Ale i tak se můžeme opřít s plnou důvěrou o materiál v censu snesený, vědouce, že to, co se praví o »rakouských« farmářích v Nebrasce, Kansasu, Minnesotě a jiných, se netýče z 95% nikoho jiného než českých farmářů, neboť, vyjímajíc Wisconsin a v menší míře Texas, »rakouských« farmářů v uvedených státech vůbec není, nebo jen málo. Jeden sloupec číslic v censu obzvláště zarmucuje. Českých farmářů překotně ubývá. A ne v jednom státě, nýbrž ve všech. 4.216 farmářů v Nebrasce r. 1910, 1.871 farmářů r. 1920! Čím to je? Vystěhováním? Úbytek cizineckých farmářů je zaviněn vymíráním pionýrů, ne zcizováním. Po smrti vlastníka dědí farmu děti, synové, a ti, jsouce rozeni v Americe, patří už do rubriky vyhrazené pro »native born Americans«. A tak se stane, že za dvacet let, při sčítání r. 1940, sloupec s českými farmáři z censu zmizí docela.

Rakouští farmáři v devíti státech, jejich počet r. 1910 a 1920, rozloha farem a cena půdy se zařízením r. 1920.[1])

Stát	Počet				Cena půdy a zařízení 1920
	farmářů		akrů		
	1920	1910	všech	vzdělaných	
Iowa	926	2.279	116.509	93.207	$21,963.590
Kansas	1.109	1.869	308.066	226.769	17,405.340
Nebraska	1.871	4.216	540.610	322.409	55,624.297
Severní Dakota	849		372.033	261.412	21,439.658
Minnesota	2.246	3.385	334.023	213.625	31,274.511
Oklahoma	402		88.254	56.869	4,259.145
Jižní Dakota	587	1.204	256 321	124.715	16,650.360
Texas	3.535		424.549	232.505	28,890.307
Wisconsin	3.429	4.427	336.649	148.734	24,535.103

[1]) Number and acreage and value of farms, classified by nativity of white farmers, 1920 and 1910. Fourteenth census of the United States sv. VI, díl I, Agriculture.

Majetkový stav obchodníků a živnostníků. — Jak si stojí majetkově živnostníci a obchodníci na venkově? Poučné, ač ne zaručeně přesné, je hodnocení obchodníků a živnostníků v příručce (reference book) agentury R. G. Dun a Co.[1]) K svému pozorování jsme si vybrali tři nákupní městečka se starousedlým farmářstvem v okolí. Jsou to: Prague v Nebrasce, Iowa City v Iowě a Silver Lake v Minnesotě.

Prague, kraj saunderský, stát Nebraska, 353 obyvatel.

Jméno firmy	Živnost nebo obchod	Odhad jmění
Broz & Dunder Auto Co.	Auta	$10.000-20.000
Farmers Union Co-operative Co.	Obilí a uhlí	10.000-20.000
Farmers Union State Exchange, Inc.	Obilí a uhlí	—
Jirik, Simon	Nábytek, pohrobnictví	1.000- 2.000
Kaspar & Fabian	Garáž	2.000- 3.000
Kellner, Frank	Řeznictví	3.000- 5.000
Mach, Frank	Nápoje	2.000- 3.000
Nemec, Fred. J.	Kulečníky	500- 1.000
Novotny, Joseph A.	Jídelna	1.000- 2.000
Pabian, John & Son	Kovářství	3.000- 5.000
Pabian & Mach	Oleje	2.000- 3.000
Petrzelka, Joseph F.	Kulečníky	méně- 500
Prague Drug Co.	Lékárna	2.000- 3.000
Prague Milling Co.	Mlýn	10.000-20.000
Prai, Joseph F.	Cukrářství	méně- 500
Simanek, Thomas	Stavivo	20.000-35.000
Simanek, Thomas & Son	Obilí	35.000-50.000
Soukup, Mary	Modistka	méně- 500
Staska, Joseph T.	Auta a železářství	5.000-10.000
Suchy, Joseph E.	Nápoje	méně- 500
Tichy, Frank	Smíšené zboží	3.000- 5.000
Vavak, Peter	Železářství	—
Vlasak Bros.	Smíšené zboží	35.000-50.000
Wachal, John J.	Sedlářství	1.000- 2.000

[1]) R. G. Dun & Co. and Bradstreet Co. mají hlavní kanceláře v New Yorku.

Iowa City, kraj johnsonský, stát Iowa, 11.267 obyvatel.

Jméno firmy	Živnost nebo obchod	Odhad jmění
Anderlik, Frank	Kovářství a strojnictví	$2.000- 3.000
Benda, Joseph	Grocerie	500- 1.000
Benda, Louis J.	Grocerie	10.000-20.000
Benda & Linder	Krejčí	méně- 500
Beranek, Joseph J.	Sedlářství	1.000- 2.000
Duras & Chukulas	Jídelna	1.000- 2.000
Dvorak & O'Hara	Zlatnictví a hodinářství	—
Flutka, Mary	Grocerie	méně- 500
Holoubek, Charles W.	Grocerie	méně- 500
Husa & Son	Krejčovství	3.000- 5.000
Kanak, Joseph	Krejčovství	méně- 500
Karas, Joseph	Jídelna	3.000- 5.000
Konvalinka, John	Doutnikářství	méně- 500
Koza & Kaufman	Řeznictví	10.000-20.000
Koza & Rettenmeyer	Řeznictví	10.000-20.000
Kubichek, W. J. & Son	Puškařství a zámečnictví	3.000- 5.000
Lenoch & Cilek	Železnictví	35.000-50.000
Maresh, Wm.	Střechy a pece	—
Moravec, Ella	Plechařství	5.000-10.000
Novotny, Wm. J.	Bicykly	1.000- 2.000
Palik, Frank	Plechařství	—
Reha, George F.	Krejčovství	—
Slavata, Joseph J.	Krejčovství	3.000- 5.000
Slavata, Ray	Ženské prádlo	—
Slavata & Eppel	Oděvnictví	50.000-75.000
Stika, Frank J.	Vulkanisace	méně- 500
Stika, Joseph	Bicykly	5.000-10.000
Stransky, Frank W.	Řeznictví	méně- 500

Silver Lake, kraj mcleodský, stát Minnesota, 475 obyv.

Jméno firmy	Živnost nebo obchod	Odhad jmění
Barton, Frank	Fotograf	$500- 1.000
Bren, Frank	Parní pila	10.000-20.000
Cermak, John	Píciny	—

Silver Lake, kraj mcleodský, stát Minnesota, 475 obyv.

Jméno firmy	Živnost nebo obchod	Odhad jmění
Chalupsky, F. H.	Hospodářské nářadí	20.000-35.000
Chalupsky, Geo. B.	Smíšené zboží	—
Danek, A. L.	Železnictví	10.000-20.000
Dudek, Frank	Krejčovství	500- 1.000
Horejsi, A. L.	Řeznictví	5.000-10.000
Jerabeck, J. S.	Smíšené zboží	10.000-20.000
Kaminsky, Joseph F.	Jídelna	1.000- 2.000
Krejci, John	Cukrářství	2.000- 3.000
Navratil, A. C	Píce a topivo	10.000-20.000
Navratil, Henry	Kovářství	5.000-10.000
Nuwash, Frank	Nábytek a rakve	10.000-20.000
Slanga, Frank D.	Sedlářství a železnictví	10.000-20.000
Svanda & Chrast	Železnictví	3.000- 5.000
Totushek & Pohanka	Obuvnictví	méně- 500
Travnichek, E. F.	Nápoje	méně- 500
Trunka, Frank	Auta	1.000- 2.000
Trutna, T. J.	Lékárnictví	5.000-10.000
Uherka, J. W.	Kulečníký	—
Vicek, Frank J.	Kovářství	1.000- 2 000
Vojta, C. S.	Auta a hosp. stroje	—
Vorlicek, Charles	Hospodářské stroje	3.000- 5.000
Zdrazil & Mazal	Garáž	3.000- 5.000

Z Dunových tabulek je možno učiniti některé závěry. Krejčí, obuvníci, restauratéři a hostinští, zdá se, sílí finančně nejpomaleji. Proč? Obuv, jak víme, se v Americe vyrábí továrně. Ruční výroba je nepatrná, vlastně je to jen příštipkářství. Krejčovští mistři na venkově si nestojí o mnoho lépe než ševci, poněvadž venkované objednávají z velkých měst hotové obleky podle obrázkových katalogů (mail order business). A jídelny od té doby, co nastala prohibice, byly připraveny o nejvýnosnější zdroj příjmů: prodej lihových nápojů.

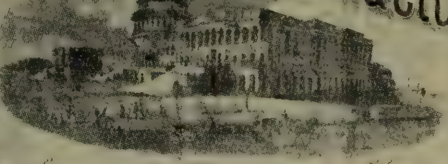
Obchod, řemesla a živnosti. — Na pyšné Broadway v New Yorku se obchodní štíty hemží slovan-

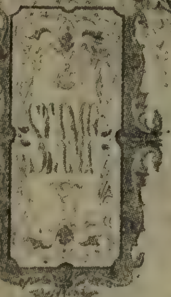
skými jmény: Zemanski, Pulaski, Chuknin, Polacek, Wilkin, Malowicz, Verbelovsky. Kolik z nich je Slovanů? Nahlédneme-li za žaluzie, shledáme, že v těchto bohatých krámech není pánem Slovan. Nositeli slovanských jmen ve velkém obchodním světě jsou vesměs Židé. Čech dovede výnosněji spravovat velkou farmu než velký obchod. Začínal pozdě a s málem a jako maloživnostník zkouší své štěstí v méně aristokratických třídách, než je Broadway. Oblíbené živnosti v městě jsou pekařství, řeznictví, uzenářství, grocernictví. Před přijetím zákona o prohibici patřilo k nim i hostinství (salonářství). Grocerie na venkově ustupuje t. zv. general merchandise. Kdežto grocerista v městě prodává toliko potraviny, chová venkovský merchant, kupec, na skladě vše, čeho je třeba do domácnosti, tedy i prádlo, hotové šatstvo, nábytek, farmářské potřeby. Před občanskou válkou se živili přistěhovalci v městech veskrz hrubou prací. V letech sedmdesátých, když se začala zdvíhati řemesla a průmysl, přišla doba cvičených řemeslníků. Obchodníci — myslíme celý stav a nikoliv jednotlivce — přihlásili se ještě později, když se byl nastřádal do začátku kapitál. Nejpozději, a to v době, již právě prožíváme, rodí se průmysl, akciové podnikání a spekulace s pozemky.

Neznalost angličtiny odňala mnohému krajanovi odvahu. Hesla radikálních sociologů, že majetek je krádež, a novinářská agitace proti maloobchodníkům (New York) v letech 1885—95 zavinila, že mnohý snaživec raději zůstal v továrně, než aby se byl jako malý živnostník dal pranýřovat, že je kapitalista. Ze živnostníků je hostinský první, kdo se objevuje mezi Čechy. Pověstné za starých dob byly hospody Motlova v St. Louisu, Slavíkova v Chicagu a Hubáčkova v New Yorku. V každé z nich se osnovaly národní plány. Zaříditi si hospodu bylo snadné. Sládek dal do začátku peníze anebo aspoň úvěr. Uměti anglicky, zvláště začínal-li salonář v cizinecké čtvrti, mezi svými, nebylo nutno. Kdo chtěl otevříti řeznický nebo pekařský krám, musil míti

No. 337 — 1 SHARES

New York Co-operative Cigar Manufacturing Company

This is to Certify that .... is entitled to .... Share in the .... Stock of the NEW YORK CO-OPERATIVE CIGAR MANUFACTURING COMPANY, transferable only on the Books of the said Company on presentation of this certificate and in conformity with its By-Laws.

In testimony whereof the said Company have caused this certificate to be signed by the President and countersigned by the Secretary and affixed the seal of the said Company this .... day of .... 187.. in the CITY of NEW YORK.

Secy. — Prest.

SHARES $25 EACH.

DRUŽSTEVNÍ PODNIKÁNÍ

odborné vědomosti. Pivo točit naučil se každý lehce a brzy. Tím se také vysvětluje, proč salonářství tak zdomácnělo. Od dob Motlových, Slavíkových a Hubáčkových byl vliv hostinských na národní život pronikavý. Co spolků a společků, jež po léta drancovaly kapsy krajanů, vyklíčilo v hospodách, a to jen proto, že toho vyžadoval zájem salonářův!

Když v New Yorku vznikla myšlenka podpůrných doutnikářských organisací (r. 1873), povstalo rázem osm spolků v osmi hospodách. Jako kavalír a vlastenec — buď z přesvědčení nebo z příčin obchodních — stál hostinský obyčejně na špici národního ruchu, pomáhaje při zakládání spolků jako úředník, výbor nebo člen; hrával na ochotnickém jevišti; účastnil se okázale jako kmotr při svěcení spolkového praporu a při slavnostním průvodu ulicemi jel jako maršál vpředu na koni. Salonáři utráceli kavalírsky. Řídké jsou případy, že by si byli pomohli ke skrovnému jmění, neřku-li k zámožnosti, jako se podařilo pekařům, uzenářům a groceristům. První citelnou ránu utrpěli salonáři, když si spolky ve větších městech začaly stavět vlastní budovy. Městské čítárny a knihovny s českými knihami (v New Yorku, Clevelandu, Chicagu) odloudily mnohého patrona. Výchova mládeže ve smyslu abstinence též ublížila. Největší ránu hostinským arci zasadila prohibice. Záplavy hospod mezi námi si povšimli i cizinci.[1]) Jen Chicago dovedlo před prohibicí uživit 400 českých hostinských, New York 100—150, Cleveland asi též tolik.

Jakého druhu bývaly živnosti před 50 až 60 lety? Ve Slavii[2]) zabíraly inserty necelé dvě strany z osmi. A z těch bylo českých jen pět. Dr. Josef Částka se inseroval jako český lékař a ranhojič se svou chotí Vincencií, „diplomovanou porodní pomocnicí“, v č. 113 West Madison Street v Chicagu; F. A. Klimt oznamoval hostinec na rohu Van Buren a Market v Chicagu, Josef Novák „železný krám“

[1]) Edward Steiner, On the trail of the immigrant, str. 233.
[2]) Slavie 25. června 1862. Red. Vojtěch Mašek.

v č. 143 Milwaukee Avenue v Chicagu, Jan Raisler truhlářství v Chicagu; Fr. Přibyl inseroval kořenářský krám v Racině. Karel Roth hostinec a boarding house v St. Louisu. Jakýsi dr. J. R. Veeter ze St. Louisu je krajanům doporučován hned po oznámením dra Částky, »protože je v Praze vzdělán a hojnou praksí se honositi může v každém druhu nemocí.“ Čech asi dr. Veeter nebyl. Z čísla 361 na rohu Chestnut v Milwaukee oznamovali se Hynek a Kříž, „fabrikanti doutníků“, kdežto J. Beck, blíže Union Hallu, No. 522 v Racině, „očekával od všech Čechoslovanů hojný odbyt, jakož i zakázky wsseho druhu bot a střevíců“. Připočte-li se k tomu nějaké to „Hledá se“, „Provolání na všecky Čecho-američany“ atd., je seznam inserátů u konce.

Roku 1865 je rejstřík českých inserátů ve Slavii[1]) už delší. Přibylo živnostníků, hlavně hostinských. Franta Bém vysílá z Chicaga návěští, že obstarává podobizny, obrazy a knihy za levnou cenu. Jan Borecký uvádí ve známost veškerým Slovanům v Chicagu, že zařídil „Novou českou hospodu“ v č. 239 na Canal ulici. Anna Brabencová, „v Praze, zkoušená babička“, doporoučí se českým paničkám svou desítiletou praktickou zkušeností jako pomocnice ku porodu v New Yorku, 6tá ulice mezi Avenue A a B, č. 153. A. Hubáček je „držitelem“ českého hostince v New Yorku, č. 235 Pátá ulice mezi Avenue A a B. Josef Vozáb oznamuje Čechoslovanům, že si zařídil hostinec „U bílého lva“, č. 133 Essex ul. v New Yorku, kde má „každou neděli Concert provozovaný českými hudebníky. Každé pondělí taneční zábavu“. Adolf B. Chládek, „obchodník v nářadí domácím, zrcadlech a záclonách, se odporučuje váženému obecenstvu k volné obsluze“ v č. 36 West Randolph Str. v Chicagu. Josef Bureš a A. Matuška mají „Českou truhlářskou dílnu v Chicagu“. Dílna je „na Canal ulici, č. 237, pátý dům od rohu Van Buren, vedle české hospody J. Boreckého“. Český hostinec mají Fišer a Kubeš „v čísle 160 Van Buren Str.,

[1]) Slavie 14. března 1865. Red. Karel Jonáš.

vedle Rock Island železnice v Chicagu". Franta Seyk, krejčí v Kewaunee, Wisc., „drží krám na klobouky, čepice, rukavice, šály, košile, šaty a látky" (pro mužské). Mašek a Stránský z Kewaunee „prodává léky (mediciny), oleje, barvy, barvířské potřeby, střižní zboží, hospodářské nástroje, nejlepší druhy bot a střevíců, na zakázku dělaných, zahradní a polní semena. Školní a kapesní nože, atd., hodiny, klenoty, klobouky a čepice, lampy a oleje. Papír k lepení, sklenářské zboží. Papír ku psaní, péra atd. Patentové léky, voňavky, ševcovské nářadí a potřebnosti". František Pivrnec z Kewaunee zhotovuje všeho druhu vozy, sáně, pluhy a řezačky. J. Vancl a J. Králíček v Cedar Rapids „prodávají cukr, čaj, cikorii, koření, chokoládu, mandle, rozinky, datle, ořechy všeho druhu, suché švestky, hrušky a křížalky; rejži, kroupy, jáhly. Vedou obchod ve všech domácích plodinách, za které platí rolníkům nejvyšší ceny hotovými penězi; mají též zásobu všech patentovaných léků zhusta užívaných; lampy, oleje a nejčistší kerosinu; výborný limburský a švýcarský sýr, všeho druhu doutníky, zvláště pak velkou zásobu starého vína a nejlepší pivo". J. Gerhardy a Fr. Novák z č. 100 Milwaukee Avenue v Chicagu „oznamují tímto, že jako dříve mají veškerou zásobu železného zboží, plechového a jiného zboží i kamen. Mají též rakouské kosy; ty samé jsou dělané v nejlepších českých a štyrských továrnách", Frant. Malý dává „návěstí všem Čechoslovanům, že otevřel první český hostinec pod názvem ‚U Sokola' mezi 5tou a 6tou ulicí v Morrisanii, u New Yorku. Doufá, že jej bude provázet vlastencův přízeň".

J a k é j s o u p o m ě r y d n e s ? — Vydavatel chicagské Svornosti uveřejnil data o českých živnostnících, obchodnících a profesionalistech v Chicagu („českých", t. j. českých a českého původu).[1]) Podle Geringrova sčítání bylo v tomto městě roku 1923:

---

[1]) Vladimír A. Geringer, Fourth Estate, 15. září 1923.

Profesionalistů (advokátů, lékařů, dentistů, duchovních, žurnalistů, lékárníků a j.)	1.165
Obecních úředníků a zřízenců	610
Bankovních úředníků a zřízenců	420
Majetníků cihlářských, dřevařských, stavebních závodů, železářských a ocelářských dílen a továren	53
Autogaráží a skladů potřeb pro auta	635
Kontraktorů a stavitelů	200
Pozemkových jednatelů a notářů	410
Klenotníků	130
Doutnikářských krámů	240
Krámů s hudebninami	150
Skladů uhlí a dříví	215
Velkoobchodnických firem	40
Oděvnických krámů	360
Lékáren	210
Grocerií	571
Masných krámů	580
Pekáren	475
Obchodů s cukrovím a zmrzlinou	730
Jídelen	550
Ovocnářských a zelinářských krámů	310
Krámů s nábytkem	220
Železářství	190
Skladů elektrických potřeb	60
Obuvnických krámů (ševcovství a příštipkářství)	510
Čističů a barvířů	100
Holičů	620
Mlékařů	580
Stěhovačů	100

Průmysl. — Sládci a mlynáři jsou průkopníci průmyslu. Clevelandská Volnost napočetla roku 1886 35 sládků s českými jmény. Pět pivovarů zjištěno v Nebrasce: Anton Fialka, St. Helena; Šafránek & Cross, Wahoo; J. Vostoupal,

West Point; M. B. Hokuf, Wilber; F. J. Jonáš, Atkinson. Čtyři ve Wisconsinu: Josef Husa, Bangor; John Košíř, Fountain City; Charles Děda a syn, Kewaunee; F. Bartl, La Crosse. Tři v Iowě: John P. Dostal, Maquoketa; John Dostal, Iowa City; A. Smutný, Vail. Tři v Minnesotě: Mikeš & Lang, Greenwood; John Chalupecký, Montgomery; Henry Vochleb, New Munich. Dva v Montaně: Josef Horský, St. Helena; Wagner a Pelikán, Missoula. Po jednom pivovaru v těchto místech a státech: H. A. Částka, Santa Anna v Kalifornii; A. Kučera v New Haven, Connecticutu; bratří Kasalové a Kulivač v Jamestownu v Sev. Dakotě; F. W. Kratochvil v Traverse City v Michiganu; Šafařík & Čeřovský v New Yorku; Barák & Desort v Sprague, Washington (tehdy teritorium).

Prohibicí vzaly menší pivovary za své. Ve velkoměstech přežily úder prohibice dva v Clevelandu a tři v Chicagu. Chicagské jsou: Atlas, Pilsen a Garden City; clevelandské: Pilsener Brewing Co. a Forest City Brewing Co.

Má se za to, že prvním českým sládkem byl Robert Šáry (Shary), přítel a obchodní společník Jana Heřmana. Postavil malý pivovar ve Wilberu v Nebrasce.

Pivo z českého chmele a podle českého způsobu vařili v New Yorku sládci Šafařík a Čeřovský (1882). V Clevelandu byl prvním českým sládkem Václav Medlín, jenž roku 1886 koupil a nově zařídil bývalý Froelichův pivovar. The Bohemian Brewing Company of Chicago (Vopičkova a Kubínova společnost) dala r. 1892 na trh známky Granat, Pilsen a Praguer.

Všeamerické pověsti požívá firma Vlchek Tool Co. z Clevelandu. Vyrábí znamenité náčiní všech druhů pro řemeslníky. Úplně česká je slévárna Cuyahoga Foundry Co. v témž městě. Větší podniky jsou The Holan Metal Products Co. a S. H. Vehicle Co.; oba vyrábějí součásti automobilů.

Přes sedmdesát let doutnikářství mají newyorští Češi za sebou, a kolik průmyslníků si vyškolili? Dormitzer, Cohn, Wertheimer, Dozauer, Bondy, Rosenthal, Salomon, Lederer,

Kerbs, Lichtenstein, Moonelis — tak se jmenovali fabrikanti, kteří zaměstnávali tisíce českých tabáčníků, bohatnouce z nich. Ani jeden Čech mezi nimi, ani jedná česká továrna, ba ani jedna větší dílna. Zato se v New Yorku ujalo perleťářství, jež tam zavedli perleťáři ze Žirovnice. Roku 1921 se počítalo 67 českých šapů (shop, dílna), z nich 40 ve Velkém New Yorku. Těchto 67 dílen, z nichž některé mají tovární rozměry, mělo investováno mezi $1,500.000 a $1,750.000. Dělníků zaměstnávaly ten rok perleťářské závody 1.550.[1])

Slibnou budoucnost má továrna na piana Josefa Oktavce (dříve Lafargue & Oktavec) z New Rochelle u New Yorku. Oktavcova piana se vyvážejí do Australie a jiných zemí. Piano firmy Mathushek má jméno po českém řemeslníkovi, jenž začínal v New Yorku před 75 lety.

Strojnická firma Holub - Dusha Company v New Yorku staví stroje, jež kupují nejen perleťáři ze Žirovnice, nýbrž i japonští továrníci.

Zámečnická dílna, již v New Yorku založil Frant. Keil, rodilý na Domažlicku, vyrostla do dneška v továrnu velikých rozměrů. Pracuje v ní mnoho českých kovodělníků. Firma je protokolována pod jménem Francis Keil & Son. Zakladatel Keil měl ženu z rodiny Ptáčkových.

Dva čeští kožišníci byli vlastníky renomovaných závodů v New Yorku už před občanskou válkou, a to František Vlasák (psal se Francis W. Lasak) a John H. Konvalinka. Vlasákova firma je zapsána v městském adresáři r. 1837. Referujíc o Vlasákově smrti (zemřel r. 1889), uvedla chicagská Tribuna[2]) tento zajímavý výňatek z Vlasákova života: „Francis W. Lasak v 13. roce konal cestu z Prahy do Berlína pěšky a vyučil se tam kožišnickému řemeslu. R. 1829 přibyl do této země bez centu peněz v kapse. Zemřel v Dobbs Ferry

[1]) Sdělení W. E. Schwandy, člena B. Schwanda & Sons z New Yorku a Connecticutu. Otištěno v knize: Thomas Čapek, The Čechoslovaks, str. 26—27.

[2]) Chicago Tribune 28. února 1889. Otištěno v Pokroku Západu 6. března 1889.

u New Yorku ve stáří 90 let, zanechav jmění v obnosu několika (praví se: šesti) milionů.“ John H. Konvalinka, šéf firmy Konvalinka & Konvalinka, 36 Maiden Lane, byl pionýr, který se přistěhoval r. 1849.[1]) Joseph George Konvalinka, jeden z amerických členů rodiny, napsal a vydal (roku 1897) Memoirs of an inventor and scientist; sketches of original and ingenious ideas. V memoárech těch pojednává o theorii vzduchoplavby, o klimatických poměrech ve Spojených státech, o kosmickém elektromotoru, o vzniku mračen a dešťů. Jeho potomci jsou 100% Američané. Starý Konvalinka zaměstnával v svých dílnách v Maiden Lane a na Broadway české kožišníky.

Každému čtenáři novin je podle jména znám W. F. Severa, výrobce patentních léků v Cedar Rapidsích.

Kamenická a mramorářská firma Franka Svobody z Omahy proslula po celém Středozápadu. Svoboda se specialisoval ve stavbě pomníků a náhrobků. Je to žák hořické sochařské školy; přijel teprve před 23 lety. Svoboda Granite Corporation je majetnicí cenných lomů v Mountain Parku v Oklahomě.

V Owatonně, Minnesota, vyrábí Josef J. Kovář hospodářské stroje, hlavně brány a kultivátory.

„Řeznická firma Tittel Bros. Packing Co. (rodné jméno bratří Tittlů je Tágl) vlastní velký podnik v Gary, Indianě. Kromě jatek v Gary operují Tittlové řetěz 24 krámů ve státech Illinoisu, Indianě, Ohiu a Wisconsinu. Všichni bratři — je jich 5 — jsou rozeni v Čechách a mluví a píší česky.“[2])

Zdatní odborníci si pomohli ke jmění a zvučnému obchodnímu jménu jako hortikulturisté (firma Mandů v New Yorku a New Jersey), semenáři a štěpaři.

V San Francisku působí tyto větší dílny: Záruba & Raisin (lepenkové škatulky), Lastufka Bros. Co. a W. C. Stoiek & Co. (zboží z kůže a režného plátna). Staré české Americe

[1]) New York Sun 5. června 1896.

[2]) Dr. Sládek, Život 15. září 1924.

známí bratří Korbelové vyráběli v San Francisku bedničky na doutníky a byli vlastníky lesů a vinic. Korbelova vína byla velmi oblíbena. Kromě Korbelů zabývaly se v Kalifornii pěstováním révy rodiny Votýpků, Sladkých, Prošků.

Statkář Jan Heřman, rozený r. 1812 v Kroužeckém mlýně v Nebuželích na Mělnicku, byl jeden z prvních, kteří se pustili do průmyslového podnikání. S penězi, jež utržil z prodeje svého statku, založil se Šárym u Manitowocu lihovar. Přesídliv do Nebrasky, postavil v Aragu při řece Missouri jiný, menší lihovar. Oba podniky skončily nešťastně a Heřman se úplně ožebračil. Heřman, přítel Havlíčkův a jeho štědrý příznivec, byl (podle Boreckého) nejmajetnějším přistěhovalcem. Jsa potomek Českých bratří, účastnil se od mládí živě v buditelském hnutí. Příbuzní žijí v Nebrasce (ve Wilberu) a v Kalifornii. Zemřel v Nebrasce r. 1888 ve stáří 76 let. Synové (Herman Brothers Company) si zařídili továrnu na šatstvo a importovali z Čech šátky i jiné zboží. Jeden čas měli bratří Heřmanové největší český závod toho druhu v zemi.[1])

A. J. Hromádkovi (Romadka), rozenému r. 1839 v Sedlčanech, se podařilo v Milwaukee vybudovati továrnu na výrobu zavazadel, jejíž pověst pronikla daleko za hranice státu Wisconsinu.[2])

Matěj Zíka (Secor), narozený roku 1840 ve Strakonicích, byl obchodním konkurentem Hromádkovým. I on vyráběl cestovní vaky. Jeho továrna byla v Racině. Secor — Zíka zastával v Racině úřad starosty. Byl svobodářem Klácelova zrna. Církevní vrstvy se křečovitě vzpíraly jeho zvolení.

Vojta Mašek (Mashek), student pražské techniky (z Pohoří na Písecku, přijel r. 1861), vzdav se žurnalistiky, pustil se do živnosti hostinské; byl lékárníkem, kupcem, bankéřem. Když si pomohl, zabral lesy a zasílal do Chicaga a jiných

[1]) Jan Heřman. Životopis. Květy Americké 30. března 1887, str. 118. — Adolf Heřman (syn z Los Angeles), Úryvky ze života Jana Heřmana. Hospodář 5. února 1925.

[2]) Dr. Habenicht, Dějiny Čechův Amerických, str. 467.

měst stavební dříví. Mašek zanechal značné jmění. Jeho synové, Vojta a Frank, se stali podílníky dobře známé korporace Pilsen Lumber Company v Chicagu.

Strojník Václav Toepfer (rozený 1835 v Humpolci) stavěl v Milwaukee pivovarské stroje. Některé z nich sám zdokonalil a dal si patentovati.

Synové Jana Reymershoffera z Holešova na Moravě (byl zvolen za poslance do kroměřížského sněmu, vystěhoval se s rodinou do Texasu r. 1854) postavili si v Galvestonu parní mlýn. Jednoho ze synů, Jana, jmenovala rakousko-uherská vláda konsulem.

Firma Killian Co. v Cedar Rapidsích je majetníkem největšího českého department storu (obchodu s galanterním zbožím) ve Spojených státech. Dun & Co. krám Killianův odhaduje na $300.000 až $500.000. Killianové začínali ve Wahoo v Nebrasce, kde jsou dosud vlastníky předního storu. Krám s galanterním zbožím v Chicagu, náležející Adolfu Luriovi, je též větších rozměrů.

Z mlýnů nejrozsáhlejší je Yukon Flour and Grain Mill v Yukonu, v Oklahomě. Náleží rodinám Frant. L. Kroutila, Johna F. Kroutila a A. F. Dobrého. Yukonské mlýny jsou podnik milionový. Ve Wilberu v Nebrasce výborně prospívá mlýn firmy Zwonechek & Aksamit Milling Co.

V menších městech se podnikaví jednotlivci stali majetníky mlýnů, truhlářských dílen, dřevařských skladišť a j.

Z průmyslových a obchodních závodů v Chicagu zaslouží býti jmenovány tyto: Grocerie: Lawndale Wholesale Grocery Co. a West Side Wholesale Grocery Co. Železnictví: J. Martinec & Sons, Western Brass Mfr. Co., James Vasumpaur. Slevárny: Garden City Iron Works, Pilsen Foundry and Iron Works, Kryl Bridge and Crane Works. Pekárny: Rytina Baking Co. Mlékárny: International Dairy Co., City Sanitary Milk Company. Jatky a komisionářství: Chicago Butchers Packing Co. Sklad staviva: Pilsen Sash and Door Co. Oděvnictví: The Atlas Clothing Co. Galanterní obchody (dry goods): Grand Leader Co., Albert Lurie Co. Obchody

se zemědělskými plodinami: Joseph Dušek Co. Sklad nábytku: Tabor Supply Co. Obchod s kávou: Sokol and Co. Stavební podnikatelství: Wensel Morava Construction Co. Výroba měr a vah: Triner Scale and Manufacturing Co. Výroba patentních léků: Joseph Triner Co. Několik tiskáren, mezi nimiž je renomovaná National Printing and Publishing Co. Výroba okenních rámů: Joseph Klička Mfr. Co. Výroba bedniček (založil Kresl): Chicago Carton Co.

Nádenictví (unskilled labor). — Ze všech národností habsburské říše měli přistěhovalci z Čech a Moravy ve vystěhovalecké stanici v Ellis Islandu nejnižší procento analfabetů a nejvyšší procento řemeslníků (skilled labor). Kolik procent přistěhovalců z historických zemí se v Americe živí neumělou prací? O tom statistika mlčí. Čecha zřídka najdeme vedle Ira, Poláka nebo jižního Itala s motykou a lopatou na železniční trati, v tunelu nebo u novostavby. Rovněž nelne Čech k hornictví a proti druhým Slovanům je v mizivé menšině v Pennsylvanii, záp. Virginii, New Jersey, Connecticutu. Když Vojta Mašek přijel do Racine a Caledonie (1861), „pracovali krajani na pile ve městě a v zimě se živili kladačením (porážením a svážením dříví). Kdo nepracoval na pile, dělal šindel".[1]) Začátečníci na farmách si v zimních měsících hleděli přivydělat tkalcovinou a jinou domácí prací. Podle sčítání z r. 1900 bylo na farmách 6.2% zemědělských podruhů z přistěhovalé generace.

Roku 1869 provedeno soukromé sčítání českého obyvatelstva v Clevelandu podle zaměstnání. „V Clevelandu a okolí," uvádí Karel F. Erhard, pořadatel soupisu, „se nalézá 696 rodin českých, čítajících 3.252 osob. Mužů je 1.749, žen 1.503. Mužové zaměstnávají se: 346 ruční prací, 76 zednickou, 72 truhlářskou a tesařskou; dále je zde 56 krejčí, 44 obuvníků, 39 bednářů, 25 zámečníků a strojníků, 13 hudebníků, 11 slevačů, 9 sedlářů, 9 tkalců, 8 kameníků, 7 kolářů, 6 kožišníků, 6 klempířů, 5 pekařů, 5 koželuhů, 5 barvířů,

[1]) Kalendář Amerikán, 1891.

4 nožíři, 2 stavitelé, 2 knihaři, 1 tiskař, 1 hodinář, 1 zdravotní inspektor, 1 městský strážník, 1 sládek, 1 kamenoryjec, 1 katolický kněz, 22 českých hospod. 396 Čechů vlastní svá obydlí, většinou dřevěných domků."

Podle novinářských zpráv jeden český řemeslník sestavil psací stroj (typewriting machine), druhý samovazač, třetí konstruoval železniční spací vůz. Ani jeden z krajanů, jak se zdá, s vynálezy nic nesvedl. McCormick, výrobce a vynálezce hospodářských strojů, se stal mnohonásobným milionářem. Proč neměl to štěstí takový český Bárta? Vadila snad vynálezcům chudoba? Či ztratili odvahu, když poznali, že jde o podnik velkých rysů? Otiskujeme bez komentáře tuto zprávu:

„Puškař F. G. Přibyl ujišťuje, že on byl vynálezcem psacího stroje v letech 1857 a 1858 v St. Joseph, Mo., jakož i připomíná, že Josef Bárta z Wisconsinu vynalezl samovazač, jejž uznali všichni, kdož jej pracovati viděli, za dokonalý a neočekávaný zdar a za pravé vítězství genia . . . Bárta byl jedním ze zakladatelů městečka Yuba, Wis. Pracoval na vynálezu po tři roky obětuje na experimenty celé své jmění. Bydlil toho času v La Crosse. Krajané Václav Staněk, jenž se přestěhoval do Iowy, a Martin Bulín z Yuby viděli stroj pracovati. Po čase z okolí zmizel, zanechav rolnictví, které ho netěšilo... A Anton Bakovský r. 1857 postavil pro dráhu St. Joseph & Hanibal důmyslně sestavený spací vůz (sleeping car)."[1])

O r b a. — Při sčítání r. 1900 zjištěno, že se orbou živilo 32 procent přistěhovalých Čechů (z první generace). Z druhé, v Americe rozené generace bylo r. 1900 42.8% zemědělců. Kdo všechno je zapisován do sčítacích archů jako zemědělec (agricultural pursuit)? Farmář, plantážník (planter), hospodářský podruh (agricultural laborer) a „všichni ostatní náležející do této třídy".[2])

---

[1]) Pokrok Západu 3. října 1899. O Bártovi a jeho vynálezu přinesl zprávu kalendář Amerikán na r. 1891.

[2]) Male breadwinners of Bohemian parentage (parents born in Bohemia), first and second generations. Report of the Immigration Commission, Sen. Doc. 282, str. 120.

Než se farmáři začátečníku urodilo na polích, aby z výnosu mohl uživiti sebe a rodinu, musil si vypomáhati, jak se dalo. Kdo byl řemeslníkem z domova, si v zimních měsících přivydělával při řemesle. Neřemeslník šel ven do světa nádeničit. Ve Wisconsinu pionýři „šindelovali“,[1]) v Minnesotě tkalcovali, atd. Z okolí Manitowocu ve Wisconsinu oznamuje dopisovatel: „V rolnictví se stal během 5 roků znamenitý pokrok. Až do nedávna bylo obecnou živností zde dělání šindelů a s výrobkem tímto vedl se rozsáhlý obchod a vývoz po jezeru Michiganském do všech okolních států, potrava se však musela tehdáž ve velkých zásobách přivážeti, a nyní, po pěti letech, spatřuje tu člověk znamenitý vývoz obilí.“ Z Owatonny, Minnesota, píše Josef Kaplan:[2]) „Před 3 lety objednali jsme si z Čech lněné semeno a letos každý z našinců bude z hodného kusu len sklízeti. Minulou zimu započali Antonín Kovář a Antonín Jiroušek tkáti plátno na 2 stavech a dosud nejsou s prací hotovi; tyto látky zhotovují se o dvou i čtyřech podnožkách; některé vyrábí se lněnou osnovou a vlněným sítkem, a jak dílo ve stavu se stáhlo, upotřebilo se v domácnosti. Doufáme, že v tomto roce budeme moci naše výrobky již odprodávati. Předešlou zimu pp. Frant. a Václav Bělina zhotovili 50 kolovratů, 3 tkalcovské stavy, kolovraty pro Němce a Amerikány, stavy pro Čechy. V našem okolí navštěvují Němci a Amerikáni našince, by se od nich příst naučili.“

Školená povolání. — Lékaři, právníci, duchovní, zubní lékaři, herci, novináři náležejí skoro napořád americké generaci, buď se v zemi narodivše nebo byvše zde vychováni. Lékařů z Čech je proti domácím nepatrné procento, a nutno-li říci pravdu, musíme přiznati, že lékařské diplomy evropských lékařů neoslňují už tak, jako tomu někdy bývalo. Jsa hrd na vše, co je americké, nechce zdejší dorost připustiti, že by evropský lékař mohl míti vyšší způsobilost než lékař

[1]) Slavie 18. prosince 1861.
[2]) Slavie 4. srpna 1864.

zdejší. Není místa, kde by neměli svého lékaře nebo advokáta. Učitelů a učitelek je největší počet. V profesionálních povoláních Češi daleko předstihli ostatní Slovany.

Než si česká Amerika vyškolila své lékaře, advokáty a dentisty, byla nucena patronisovati lékaře a advokáty, kteří byli Čechy jen na kancelářských tabulkách nebo v novinářských insertech. Lékaři vyskytli se dřív; jistě proto, že jim v dávných letech bylo dovoleno provozovati praxi s evropským diplomem. Znalost angličtiny nepadala při tom na váhu. Advokáti bez důkladné znalosti angličtiny byli ovšem nemožní. A když už je řeč o těch, kdo byli zde první v tom neb onom oboru, přiznejme, že v mnoha případech a na mnoha místech prvním advokátem, prvním lékařem, prvním dentistou, prvním bankéřem, prvním obchodníkem byl Israelita z českých zemí.

Starešinou lékařů a ranhojičů je Ant. M. Dignowity, Kutnohořan; přistal v New Yorku r. 1832. Dignowity vydal roku 1859 po anglicku svůj obšírný životopis, a je-li v něm vše vylíčeno podle pravdy, vedlo málo amerických Čechů pohnutější život než on. Jeden z jeho synů — nelze říci, zdali z pohnutek výdělečných či ze sentimentu k otcově národnosti — zamýšlel v Texasu založiti českou osadu. Plán se nezdařil.[1])

„Dr. Adolf Chládek[2]) byl jediný český lékař, s nímž jsem se setkal, muž charakteru ryzího a stoupenec staré školy. Byli jsme tehdy (1866) sami dva čeští lékaři v Chicagu."

Dr. Philip Bruckman z Plzeňska, usedlý v New Yorku, míval českou klientelu od roku 1848. Brzy usadil se v New Yorku lékař Klement Cibulka. „Český" doktor de Lewan-

[1]) Anthony M. Dignowity, Bohemia under Austrian despotism, being an autobiography (236 str.), New York 1859; F. A. Škardová, První Kutnohoran v Americe (překlad). Patriot 1. prosince 1883 do 19. ledna 1884; Tomáš Čapek, Ant. M. Dignowity. Památky českých emigrantů v Americe, str. 99—105.

[2]) Dr. Antonín Chládek, Kalendář Amerikán, 1885, str. 179—180; dr. Jan Habenicht, Z pamětí českého lékaře, str. 44. Chicago, 1897.

dowski ztratil mezi Newyorčany půdu, když rodilý Čech z lékárnického klerka postoupil na lékaře, někdy roku 1879.

Bohužel se v minulých letech tu a tam vyskytli darebové, kteří se podvodně vydávali za diplomované lékaře z Prahy a z Vídně.

Dr. Frant. J. Arzt (narozený r. 1843 v České Třebové, zemřelý 1922) otevřel kancelář v St. Louisu r. 1867. Přijel rok předtím. Hostíval v své domácnosti návštěvníky z Čech, jako básníka Sládka, dra Gutha-Jarkovského, Sokola F. Tůmu, Jana Havlasu a jiné.

Jako se z lékárníka stal lékař, tak nejeden snaživý notář vyrostl v advokáta. Tato evoluce byla přirozená; právník v západních státech si mohl odsloužiti učednická léta v kanceláři u některého advokáta, aniž byl nucen navštěvovati kolej. Kdo byl prvním českým Blackstonem? J. W. Sýkora z Clevelandu[1]) tvrdil, že jím byl on. Důkaz o tom prý podal Jan Rosický v omažské Osvětě. Bedřich Jonáš z Racine je jist, že tato distinkce náleží právem ne Sýkorovi, nýbrž Josefu Soselovi ze Cedar Rapids.[2])

V Chicagu vedl F. Koláčník právnickou kancelář už roku 1862.[3]) „Starým osadníkem byl též Fr. Partl," čteme v témž Památníku, „který dělal zde (v Chicagu) koncem let šedesátých českého advokáta. Přebýval dříve v Cincinnati a přišel do Chicaga r. 1868." Patrně býval Partl známým typem dohazovače mezi stranami a tlumočníkem. Josef Šiller, člen rozvětvené rodiny Šillerů z Texasu, si na konci občanské

[1]) Sýkora se narodil v Nevězicích na Mirovicku. Studoval gymnasium v Písku a usadil se v Clevelandu r. 1863. V prvních letech měl vynikající účast v kulturním životě Čechů v Clevelandu. Na doporučení Sýkorovo přijel do Ameriky redigovat Pokrok J. V. Čapek, jeho spolužák z píseckého gymnasia.

[2]) Podle Habenichta (str. 336) narodil se Sosel r. 1818 v Benešově nad Ploučnicí. Původně byl prý kupec; do New Yorku přijel r. 1848, do Cedar Rapids r. 1864. Jeho dcery byly dlouhá léta principálkami obecných škol v Cedar Rapidsích.

[3]) Památník starých českých osadníků v Chicagu, str. 15.

války otevřel kancelář v Eagle Lake, Colorado. Anton Neustadt, známý pionýr ze St. Louisu, provozoval praxi v Collinsville, ve státu Illinois. „Clevelandský J. W. Sýkora," vyvozuje z toho Jonáš, „byl třetím českým právníkem v Americe."

Žádný stav nás víc nesblížil s Američany než stav učitelský. Českoamerických učitelek a učitelů se počítá do set. Není místa, kde bychom na veřejných školách (public schools) nebyli zastoupeni učitelem nebo učitelkou českého původu. V posledních desítiletích vnikli američtí Čechové i do profesorských sborů středních škol (high schools), kolejí a universit.

Z četných profesorů českého původu nejsympatičtější je Bohumil Šimek,[1]) jemuž pražská universita udělila hodnost doktora za vědecké práce z oboru botaniky.

Bedřich Jonáš soudí, že učitelské zákopnice vyšly z iowského venkova, z kraje linnského nebo johnsonského. Dvě dcery A. B. Seykory z Iowy vyučovaly ve veřejných školách tohoto státu již odedávna. Sestry Landovy z Clevelandu, které si získaly učitelské diplomy po letech sedmdesátých, byly jistě mezi prvními. Starší, Anna, se provdala za vydavatele novin Frant. Škardu a stala se redaktorkou. Působila u novin v New Yorku a v La Grange, Texas. Mladší, Kateřina, choť Ladislava Čapka, vyučovala na obecných školách v Clevelandu od r. 1874 do 1918, kdy dána do pense.

„První z učitelek českého rodu ve Wisconsinu, o níž mám známost," píše Jan Karel, „byla Kateřina Weiningerová z Kewaunee. Nicolas Pelnař vyučoval v Town Carltonu již od r. 1867. O českém právníku vím toto: V letech padesátých přijel Frank Míka, jenž byl právníkem v Čechách. Zdržoval se nějaký čas v Milwaukee a pak se odstěhoval do Manitowocu. Později oslepl a zemřel. Byl-li v Americe připuštěn k baru, nevím, ale pochybuji. Po Míkovi byl nejstarší advokát

[1]) Prof. Bohumil Šimek, Autobiografie, Květy Americké 21. července 1886, str. 345—346.

Nathan Pereles, uherský Žid v Milwaukee, který studoval v Praze osm roků, mluvil zcela správně česky a měl za choť Pražanku. Pereles zahájil praxi 22. září 1857, a poněvadž znal česky, obraceli se všichni tamní Češi k němu." Založil banku Citizens Trust Co.

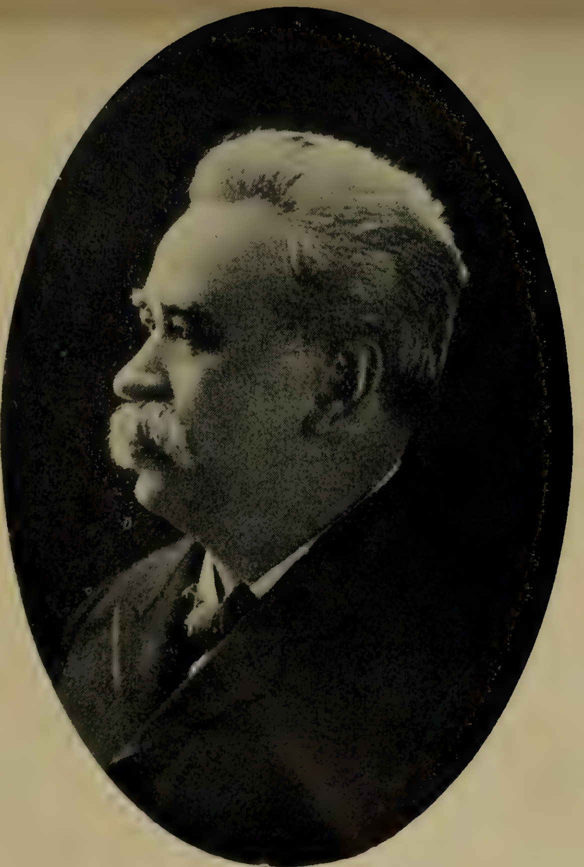
M. Karel Hrubý je nestorem profesorů a učitelů. Narodil se r. 1794 v Novém Sedle, studoval v Praze na universitě. Přijel r. 1834. Miami college v Oxfordu, v Ohiu, ho povolala roku 1852 za profesora francouzské a německé řeči a literatury.[1]) Hrubý měl příležitost seznati zblízka psotu krajanského novinaření. Jeho dcera se provdala za tiskaře Karla Alise, jenž roku 1863 založil v St. Louisu týdeník Pozor.

Jindřich Lipovský, od r. 1850 správce kostelíka sv. Jana Nepomuckého v St. Louisu, uvádí se jako prvý katolický kněz. Podle všech známek byl Lipovský věrnější Rakušan než Čech. Potomek šlechtické rodiny — jeho otec byl rytíř Václav Lipovský z Lipovic — kaplan rakouské armády v době předbřeznové, redaktor německých novin (Herold des Glaubens), kaplan německé fary — mohlo v tomto muži být silné češství? Jistě ne.

Nekompromisním Čechem byl revoluční kněz Ondřej (podle některých Anton) Krásný. „Vzpomínky mé na rok 1848, dědem silně živené," zaznamenal Karel Novotný,[2]) „zastavují se u Ondřeje Krásného, kaplana z Labského Kostelce, jenž po roce 1848 byl časně zrána zatčen a jako později Havlíček odvezen, a nikdo nevěděl kam. Kaplan Krásný, 36letý muž, nadšený šiřitel Havlíčkových Národních Novin, jenž i s kazatelny dovedl hřímati do černých duší absolutistických byrokratů rakouských, teprve roku 1851 dne 14. srpna odsouzen byl v Uhrách vojenským soudem pro velezrádu na 12 let do pevnosti. Trest odbýval si v Munkáči,

[1]) Životopis Hrubého je otištěn v Památkách českých emigrantů v Americe (Tomáš Čapek), str. 107—112, a v Amerických Květech 28. dubna 1886, str. 226.

[2]) Karel Novotný, Venkov (Praha) 30. října 1921; Zlatá Praha 6. září 1916.

W. F. SEVERA

Dr. BOHUMIL ŠIMEK

ale po Havlíčkově smrti dostalo se Krásnému amnestie a vlastenecký kněz odjel do Sev. Ameriky." Krásný žil několik měsíců v New Yorku, stýkaje se přátelsky se starými osadníky, jako byli Frant. Korbel a Frant. Brodský. Z New Yorku se odebral do Clevelandu (1857) a tam kaplanoval při německých farách, ježto Čechové tehdy svého kostela neměli.

František Kún, narozený r. 1825 v Javorníku na Moravě, byl první evangelický kazatel. Jeho děd byl jedním z tolerančních pastorů. Roku 1856 odjel za moře, „ač tu nebylo žádných mnohoslibných vyhlídek pro českého kazatele". Rev. Kún založil mateřský kostel v Ely, v Iowě, r. 1867.[1])

O všeamerickém politickém vlivu Čechoslováků nelze ovšem vážně mluvit. Je jich málo, tratí se v ohromném počtu ostatního voličstva. Mají místní vliv ve wardách několika měst, v Chicagu, v Clevelandu, v Omaze. Hlasy českých voličů padají na váhu při státních volbách v Nebrasce a ve Wisconsinu, v menší míře v Iowě, Minnesotě, Texasu a snad i jinde. Co pozoruhodnějšího Čechové získali na kluzkém kolbišti politickém, je zásluhou, ne-li celou, jistě převážnou, mladého pokolení.

Z rodáků, kteří v politice vynikli, lze uvésti Karla Jonáše, konsula v Praze (1885) a místoguvernéra wisconsinského (1890). V rolnických státech se značnějším procentem českého obyvatelstva — Nebrasce, Wisconsinu, Iowě, Minnesotě, Kansasu — zasedají od mnoha let čeští poslanci i senátoři. České volební okresy Chicaga, New Yorku, Omahy vysílaly čas od času poslance do státních sněmů. Jeden rok zasedalo ve státní legislatuře v Nebrasce šest rodilých Čechů.

Aby byl Čech zvolen do kongresu, zdálo se nedostižným ideálem. Staří byli jisti, že by nás nikdo ve Washingtonu nedovedl tak důstojně zastupovat jako Karel Jonáš. A tu mimo

[1]) Památník českých evangelických církví ve Spoj. státech, str. 112. Též kniha o něm, Věrný služebník, vydaná r. 1895 v Cedar Rapidsích.

očekávání se vyskytne v Chicagu mladý muž, dotud úplně neznámý, Antonín Michálek,[1]) jejž nominuje republikánská strana do kongresu roku 1904 a též ho zvolí! Druhý Čech, který se dostal do národní sněmovny, byl Adolf J. Sabath,[2]) advokát z Chicaga, třetí advokát Tomáš Konop z českého sousedství ve Wisconsinu, čtvrtý John J. Babka, rovněž povoláním advokát, z Clevelandu. Je oprávněná naděje, že pěšinka do kapitolu ve Washingtonu travou už pro české Američany nezaroste. A byť ti kongresníci nebyli všichni Jonášové a řeč předků již neznali, vědomí kmenové příbuznosti, doufejme, si zachovají přece.

Práh senátu až dosud žádný Čech nepřekročil, ač ta doba jistě přijde, že český potomek bude se ucházet o členství v tomto „klubu milionářů".

Po federálním senátorství toužil Edward Rosewater z Omahy.[3]) Byl by se též spokojil ministerským křeslem v Harrisonově kabinetu. Leč osud mu nedopřál ani jednoho ani druhého. Rosewater sloužil v občanské válce jako telegrafista, a když město Omaha bylo ještě hraničářskou vsí, založil tam noviny, Omaha Bee. Aby rostoucí immigraci obrátil směrem k řece Missouri, při níž se Omaha rozkládá, založil r. 1871 i český list a dal mu velmi případný název „Pokrok Západu". Tímto skutkem si Rosewater získal neocenitelnou zásluhu o tamní lid, neboť Pokrok Západu se stal věrným a spolehlivým rádcem všech Čechů uchýlivších se do Nebrasky. Z Omaha Bee Rosewater časem vybudoval politicky nejvlivnější žurnál mezi Chicagem a San Franciskem; když si byl pomohl, přestěhoval jej do nákladné kancelářní budovy, jež bude několik pokolení vyprávěti o podnikavosti „českého žida na vršíčku", jak Rosewaterovi zlobně přezdívali jeho političtí odpůrci. Přes to, že se vypracoval do zá-

[1]) Narodil se v Radbanově r. 1878. Téhož roku přijeli jeho rodiče do Chicaga. Klerk, lékárník, pozemkový jednatel, účetní.

[2]) Narodil se r. 1866 v Záboří u Blatné. Nejenergičtější z českých kongresníků.

[3]) Edward Rosewater. Květy Americké 28. září 1887, str. 419.

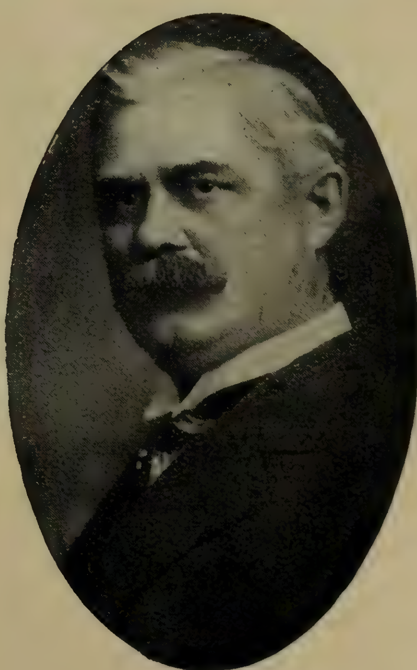
KAREL J. VOPIČKA

ADOLF J. SABATH

ANTON MICHÁLEK

JAN A. ČERVENKA

viděníhodné výše (stálť po mnoho let v čele republikánské strany v Nebrasce), nemůže se o něm říci, že by byl zemřel spokojen. Česky hovořil jadrně a neostýchal se ve voličských schůzích apelovati na voliče v jejich mateřštině. Když skladatel Antonín Dvořák jel Omahou, byl hostem v Rosewaterově domácnosti. „Edward Rosewater byl po celý život pamětliv, že se narodil v Čechách, mezi českým lidem. Ačkoliv přišel do této země, když mu bylo teprve 13 roků, a nepřetržitě žil a působil mezi Amerikány, nezapomněl česky a mluvil naší mateřštinou rád a plynně. Redaktor tohoto listu znal Rosewatera intimně a může tedy dosvědčiti, že se české vlasti nikdy nezpronevěřil, ale krajanům svým vždy užitečným býti se snažil. Ostatně příchylnost svou k české zemi dokázal zbudováním školy nákladem 10.000 zlatých v rodišti svém Bukovanech. Když pak mu odpůrci jeho spílali „špinavých Čechů", dokazoval jim, že nemá, proč by se za svůj český původ styděl — Čech, který Amerikánům dovede psáti noviny, není člověk k zahození . . . Nebylo muže, jehož kolébka stála v Čechách, jenž by byl dospěl v této republice k takové proslulosti jako Rosewater. Největší americké časopisy přinesly sloupce o jeho smrti se zevrubnými životopisnými daty a tisíce listů přinesly jeho podobiznu. Vesnice Bukovany u Písku nikdy se nenadála, že ve světě dojde kdy k takové cti, aby tisíce časopisů ji správně otiskly jako rodiště jejího nejproslulejšího syna . . . Nebude nezajímavo, když připomeneme, že Edward Rosewater řečnil roku 1872 o slavnosti Josefa Jungmanna, v Kučerově síni v South Omaha uspořádané tehdejším redaktorem Pokroku Západu, V. Šnajdrem."[1])

Českých radních, školních radů, odhadčích daní, smírčích soudců, pokladníků, listovních je už tolik, že jejich počet nelze dobře kontrolovati. Jaká to bývala radost v letech osmdesátých, když se někdo z našich lidí dostal do úřadu! Ani konstebl nebyl tehdy, jak se říká, k zahození. Redaktor rub-

[1]) Dennice novověku 6. září 1906.

riky „Češi v Americe“ zaznamenal svědomitě každého vesnického státníka, každého kantora, každou žačku, která vychodila high school.

Rosewater zasedal ve státním sněmu Nebrasky buď roku 1870 nebo 1871. Není známo, že by býval před ním některý Čech zastával úřad poslance. Ve Wisconsinu poslancovali K. Jonáš a Jan Karel.[1]) Karel se narodil v Německé Bříze roku 1851. Studoval gymnasium v Plzni. Přijel roku 1868. Začínal kariéru ve Wisconsinu a Nebrasce jako prodavač, pak jako obchodník, poslanec wisconsinského sněmu za městečko Kewaunee, bankéř, advokát. Přesídliv do Chicaga roku 1888, založil s W. Kašparem banku Kašpar a Karel State Bank. Roku 1893 jmenován konsulem v Praze, rok potom generálním konsulem v Petrohradě. Vrátil se do Ameriky roku 1897. Roku 1899 pomáhal zakládati v Milwaukee českou společnost United States American Fire Insurance Co. Vrátiv se zase do Chicaga, zvolen za předsedu American State Bank. Jeho syn J. C. Karel byl dlouhá léta soudcem v Milwaukee.

V Iowě byl prvním českým poslancem Jan Milostín Bárta Letovský[2]) z Iowa City, syn novinářského pionýra Letovského. Zajímavé jest, že se političtí odpůrci pokoušeli zrušiti jeho poslanecký mandát, protože kandidoval a byl zvolen pod nepravým jménem. Letovští, otec a synové, jak známo, se jmenovali Bártové. Bárta se narodil v Letovicích na Moravě 15. prosince 1845, do Ameriky přijel s rodiči r. 1854. Byl sazečem, redaktorem, místním politikem (rok byl starostou Iowa City), r. 1890 byl zvolen do iowského sněmu. Žije v Cedar Rapidsích.

Lev Meilbek,[3]) socialista, se dostal do sněmovny státu Illinoisu z Chicaga roku 1878. Meilbek, truhlář z Čejče na

[1]) Autobiografie. Květy Americké 22. června 1887, str. 305—306.

[2]) Jan M. Bárta Letovský. Kalendář Amerikán, 1878, str. 123 až 124; Pokrok Západu 25. září 1889.

[3]) Kalendář Amerikán, 1880.

Moravě, kde se narodil roku 1850, zemřel roku 1883, podřezav si v nemocnici krk břitvou. V době svého poslancování byl úředníkem knihovny. Tvrdilo se, že si zoufal pro nezhojitelnou nemoc, kterou trpěl. Byl proti němu zdvižen protest, zejména chicagským Věstníkem, že nebyl občanem Spojených států, ale toto tvrzení se ukázalo bezpodstatným.

V Texasu byl prvním poslancem Moravan Augustin Haidušek,[1]) narozený r. 1845 ve vesnici Mniší. Roku 1856 odcestoval s rodiči do texaského domova. V počátečních letech pracoval při polním hospodářství, byl obchodním prodavačem, učitelem, až pilným sebevzděláváním roku 1871 dosáhl právnického diplomu. Roku 1880 zvolen za poslance státního sněmu, o čtyři léta později za okresního soudce. Roku 1885 založil s několika společníky týdeník Svobodu; od r. 1890 je jejím majetníkem. Mimo jiné hodnosti zastává funkci presidenta banky v La Grange.

Státních senátorů jsme měli též několik: Jonáše ve Wisconsinu, Čeňka Durase v Nebrasce (1887) a jiné.

Do diplomatické služby se dostal Karel J. Vopička z Chicaga.[2]) Byl ustanoven vyslancem (Envoy Extraordinary and Minister Plenipotentiary) pro Rumunsko, Srbsko a Bulharsko. Sloužil sedm let, od roku 1913 do 1920. Svoje vzpomínky z těchto osudových let vydal v knize Secrets of the Balkans (330 str.). Vopička se narodil v Dolních Hbitech u Příbramě. V Chicagu se usadil roku 1880. Byl předsedou a spoluzakladatelem pivovaru Atlas.

V konsulární službě působilo a dosud se jí věnuje několik Čechů a českých Američanů. Karla Jonáše bude vzpomínáno jako „prvního česko-amerického konsula v Praze". Jan Karel z Wisconsinu byl r. 1894 poslán do Petrohradu jako generální konsul; v ruském sídelním městě zůstal tři léta. J. Jaro-

---

[1]) Autobiografie. Květy Americké 27. dubna 1887, str. 151; kalendář Amerikán, 1901, str. 234—236.

[2]) První český vyslanec, Karel J. Vopička. Kalendář Amerikán, 1914, str. 321; E. F. Prantner, These help build America. Charles J. Vopička, str. 46—51.

slav Langer z Nebrasky byl ustanoven do Crefeldu v Německu. Victor Hugo Duras (syn státního senátora Čeňka Durase z Nebrasky) byl za války přičleněn ke konsulátu v Petrohradě. Jan Bouchal, rodák z Nebrasky, působil několik let v Praze. Vladimír A. Geringer, syn zakladatele chicagské Svornosti, zastával v Československu úřad vládního obchodního zástupce (U. S. Trade Commissioner).

KAPITOLA VII.

TISK.

Vojta Náprstek, ideový zakladatel. — Myšlenka vydávati české noviny se zrodila v hlavě Vojty Náprstka.[1]) Náprstek se za její uskutečnění přimlouval v New Yorku, St. Louisu, Chicagu, Milwaukee, v Kossuthu. Roku 1857 v měsíci srpnu zavítal do St. Louisu a tu v německém listě Anzeiger d. Westens svolal schůzi do Rieder's Garden, na které by se rokovalo o vydávání českého časopisu. Veliký sál v Rieder's Garden byl účastníky obojího pohlaví při druhé schůzi naplněn. Náprstek delší řečí vysvětloval užitek a potřebu listu, který by byl pokrokový, redigovaný v duchu Havlíčkových Národních Novin. Po přednášce navrhl, aby byly vydány dvoudolarové akcie a aby byl zvolen výbor, který by se o věc dále staral.

„Chicagští Čechové zvěděvše, že by pan Vojta Náprstek, jenž vydával v Milwaukee svobodomyslné Flug-Blätter, chtěl

---

[1]) Vzpomínka na Náprstka: Milwaukee Sentinel 23. května 1892; Vojta Náprstek, Pamětní lístek, 3—16 str., Praha 1894; Vojta Náprstek zemřel, Dennice novověku 6. září 1894; Vojta Náprstek. Životopis. Kalendář Amerikán, 1895, str. 168—171; Julius Zeyer, Vojta Náprstek. Přednáška k sedmdesátým jeho narozeninám, 22 str., Praha 1896; dr. J. Rudiš Jičínský, Z činnosti Vojty Náprstka v Americe. Serie hodnotících článků v omažské Osvětě, počínajíc 6. únorem 1907; Pomněnka čs. Americe. Zvláštní otisk ze sborníku Naše zahraničí: Vojta Náprstek, str. 6—9. Praha 1920; Renata Tyršová, Vojta Náprstek a zahraničí, Naše zahraničí, březen 1920; Ke dni Náprstkovu. 17. duben 1926 — sté narozeniny velkého emigranta. Svornost, 15. dubna 1926.

pomoci Čechům k vlastnímu časopisu jejich, co hlavnímu zřídlu i pomocníku k poučení, spojitosti a pokroku, započali už v roce 1856 pečovati o to, aby se úmysl tento uskutečnil . . . Sešedše se dne 31. listopadu 1856 v síni pana Hellera, odbývali poradu, jak by si k českému časopisu pomoci mohli. Ve schůzi předsedal Jan Nikodem, Jan Plocek byl tajemníkem. A tu uzavřeno, aby se sestavil seznam všech Čechoslovanů v městě, kteří by si přáli podporovati vydávání českých novin. By seznam ten byl plnější, uzavřeno, by se dalo do německých novin Staatszeitungu oznámení a pozvání všem Čechoslovanům za tím účelem na příští neděli a p. Náprstkovi aby se dopsalo do Milwaukee. Odpověď pana Náprstka byla, že do Chicaga dle možnosti časem zavítá, úmysl svůj vysvětlí ústně. Stalo se tak až 4. června 1857, a tu byla k jeho přivítání svolána schůze k panu Slavíkovi. Zde pan Náprstek sdělil shromážděným, že k provedení úmyslu toho jest zapotřebí nejméně $800 hotových peněz a ty že by se nejsnáze daly sehnat na akcie, když by se vydalo 400 akcií po $2. Ať se tedy sestaví společnost akciová, zvolí své úředníky a počne peníze sbírati. Všechny peníze by měly býti pohromadě do konce srpna nejdéle.

Hned tedy 7. června 1857 odbývala se schůze, kde byla založena společnost akciová a následující úředníci byli zvoleni: Jos. Fišer předseda, Jan Slavík pokladník, J. Plocek tajemník, a výbor: Josef Dvořáček, Jakub Dancer a J. Štěpánek. Za oznámení v německých novinách bylo zaplaceno sbírkou $2 a začaly se upisovati akcie.

Schůze valná odbývala se až zase 10. června 1859 u pana Slavíka, a tu uzavřeno, aby se slavil ples 17. srpna k účelu tomu. Ples se neodbýval, jak se zdá, neb o tom nezachována žádná zpráva. Až dne 4. prosince 1859 zase sešli se údové, a jelikož pan Náprstek už byl se vzdal vydávání novin a v St. Louisu se pracovalo o jejich založení, bylo na dopisy odtamtud uzavřeno, že peníze přebývající v pokladně, $62.37, mají býti poslány do St. Louisu. V nejbližší schůzi pak, 22. ledna 1860, dopsáno bylo do St. Louisu se žádostí, by sdělili tam-

nímu vlastenci, kdy započnou Národní Noviny vycházeti. Poslední schůze se odbývala dne 11. listopadu 1860, a tu bylo usneseno, by ty peníze, $62.37, byly dodány panu Fr. Mráčkovi, vydavateli Národních Novin (?) v St. Louisu . . . Tím se práce na českém časopisu v Chicagu dokončila a měla za výsledek založení časopisů dvou, Národních Novin v St. Louisu a Slowana Amerikánského v Racině, které se pak spojily ve Slavii později."[1])

Když Náprstek slavil dvacetiletí svého „amerikánství", vzpomněla si na něj Dennice novověku (6. února 1879) tímto oslavným článkem: „Vojta Náprstek je ze všech Čechů posledního dvacetiletí nejzasloužilejší národovec. On pracuje, kdežto jiní hubou melou anebo na uschlých věncech slávy dřepí. Kdo chce národu svému pomoci, ten musí býti více než národní mluvka, více než národní škribent, více než národní spolkař, více než národní žalmopěvec, více než národní rýpal, více než národní pessimista nebo optimista — ten musí býti pracovník, musí býti dle Kollára skutečným ‚dělníkem na národu roli dědičné' — a takový dělník musí ovšem v potu tváři chléb vzdělanosti národu dobývat. Vojtovi Náprstkovi náleží čest hesla pravého. Sláva jemu!" A když pošta přinesla zprávu, že nejlepší přítel Čechoameričanů je mrtev, věnoval mu týž časopis (6. září 1894) tuto vřelou posmrtnou zmínku: „Srdce každého Čechoslovana po širé této zemi zachvěje se bolestně a z tisícerých očí slzy vyhrknou. Zemřel nejlepší přítel českých Amerikánů, k němuž jsme všichni s důvěrou a hrdostí hleděli, k němuž jsme se utíkali v potřebách svých, aniž bychom se byli museli obávati, že budeme oslyšáni nebo nevlídně odbyti, do jehož domu na historicky památném „plácku" Betlemském spěchali, kdož zase po letech navštívili milovanou vlast, a kde jako od otce rodného byli vítáni, zvláště když nesli s sebou z ciziny sebe menší památku pro zamilovaný ústav jeho, Náprstkovo průmyslové museum. Postava Náprstkova jest v paměti každého českého

[1]) F. B. Zdrůbek, Chicago a jeho Čechové. Stručný náčrt.

osadníka v Americe jakoby ze žuly vytesána a kolem hlavy jeho leskne se a třpytí líbezná svatozáře jako kolem skrání křesťanského světce. Jeho pohostinný dům byl po léta cílem, k němuž spěchali do Čech přišlí vzdělanci evropští a američtí, tam seznamovali se s českými výtečníky, tam dovídali se o českém národě, čeho nemohli se dočísti ani v knihách světových literatur. U Náprstka byla půda mezinárodní, kde stýkali se representanti národů nejrůznějších ze zemí nejvzdělanějších, až z Japonska a Číny, Indie a Afriky, z Australie a Ameriky. Svobodu ducha nikdy nezapřel — nikdy se pro zisk nebo dobrou vůli se svými pokročilými náhledy o víře a filosofických věcech netajil. Ač Staročech, zůstal svobodomyslníkem uprostřed společnosti zpátečnické."

Honoráře redaktorů, cirkulace, inseráty, sazeči. — „S výjimkou občasných výpomocných sil neměla Slavie nikdy honorovaného redaktora.[1]) Bylo u ní vždycky společenství, partnerství, dělení. Kořízek a Bárta se dělili o výnos, ale větším dílem nebylo o co se děliti, ježto Kořízek hudbou musel přivydělávati, aby se výlohy kryly. Později Mašek a Kořízek totéž. Po spojení Národních Novin se Slowanem Amerikánským bylo určeno Mráčkovi a Bártovi služné, ale nebylo z čeho vyplácet. Oba, jak víte, odejeli na Rus. Nato za Jonáše a Kořízka zase bylo partnerství a dělení, a totéž zůstalo, když jsem převzal Kořízkovu polovici roku 1868. Brali jsme s bratrem Karlem každý $50 měsíčně a na dělení čekali až k Novému roku. Tak to zůstalo až do našeho odchodu ze závodu. Výpomocný redaktor Šnajdr u nás nikdy neměl víc než $50 měsíčně. Asi tolik měl J. V. Sládek, jenž pobyl jen několik týdnů. Josef Jiří Král dostával (1894 až 1895) buď $60 nebo $65, už se nepamatuji. Nevím určitě, kolik se platilo redaktorům u jiných listů, ale slýchával jsem, že Jan Oliverius měl měsíčně u Pozoru a Národních Novin $45 nebo $50. Zdrůbek začal redaktorovat u Pokroku za $50

[1]) Pověděl spisovateli Bedřich Jonáš, bratr Karla Jonáše z Racina.

Slowan Amerikánský

Ročník 1. Racine, Wisconsin, 1 ledna, 1860. Číslo 1.

Agentstwí

SLOWAN AMERIKÁNSKÝ

měsíčně, leč za několik týdnů jsme mu nechali celý příjem z listu, aby si vše řídil sám. Po založení Nové Doby v Chicagu měl Josef Pastor slíbeno mnohem víc, jenže na to nebylo a Nová Doba padla. V těch dobách $50 měsíčně se vůbec považovalo za velmi slušný honorář. O cirkulaci listu toho mnoho nevím. Až do roku 1865 počítalo se vše na sta. U Slavie téhož roku asi 2.000. Převzal jsem list z Kořízkových rukou r. 1868 s 2.500 odběrateli. Větší vzrůst začal teprve po letech sedmdesátých a pozdějších. Oznámky na počátku byly ve Slavii takořka jen ku vyplnění místa. List vycházel v malém, venkovském městě, mimo ohláškový trh, s pranepatrnou domácí populací českou, na niž se mohlo počítati, a se zbytkem řídce po celé zemi rozstříknutým. Až do roku 1870 vynášely ohlášky u Slavie asi $200 ročně. Později se ovšem všecko zlepšilo. Nejlépe placenou ohláškou býval inserát Severoněmeckého Lloydu za $25 ročně. Drobné ohlášky české, jako sňatky, úmrtí, divadla, tance, výlety nestojí ani za povšimnutí. Když jsem roku 1868 jistému „národnímu" spolku v Chicagu čítal $1.50 za dvojí otisk divadelní ohlášky (s celým programem účinkujících), dostal jsem od tajemníka téhož spolku ostrý protest, za co vlastně tolik peněz počítáme? Prý je nám to jedno, čím list vyplníme, a můžeme být rádi, když se nám o takový kus místa spolky postarají. Jiný z Iowy chtěl pěknou ohlášku ku sňatku své dcery „do rámečku a s kytkou". Po obdržení účtu na $1.25 se rozzuřil, za co takové peníze požadujeme, prý za pouhou zprávu o sňatku, a promptně list vypověděl. Jak vidět, bylo nutno i v takových věcech lid vychovávat. V Chicagu a v druhých velkých městech vedlo se listům českým přece lépe z příčin samozřejmých."

Veterán Anton Jurka vzpomíná, že u Pozoru Amerického Neustadt platil měsíčně $45. „Tenkrát byli v Americe redaktoři pouze dva: Karel Jonáš a já. U Katolických Novin jsem si vydělal $14 týdně a 25% z kolekce ohlášek, což ovšem mnoho nevyneslo. U Dětské Besídky jsem pracoval z lásky

k věci a z přátelství k vydavateli Antonínu Novákovi. Pozor měl asi 1.000 odběratel, Katolické Noviny rovněž tolik."

„Když jsem v červnu 1869 nastoupil spolupracovnictví u Slavie,[1]) nabídnuto mi $8 týdně. Bylo to na americké poměry málo, třeba však uvážiti, že jeden z vydavatelů pokládal spolupracovníka za zbytečného, protože tehdy se mnoho otiskovalo z pražských novin, takže na redaktory vlastní práce mnoho nezbývalo. Když odjel Karel Jonáš do Evropy, ustanovil mne za samostatného redaktora listu, a vyplácel mi jeho bratr Bedřich $35 měsíčně. Jelikož potřeby mé byly skrovné, byl jsem s platem spokojen a ještě jsem uspořil, takže jsem mohl občas nějakou pětku nebo desítku poslat domů rodičům na přilepšenou.

J. V. Sládek, který se stal u Národních Novin Bělohradského redaktorem, ovšem jen na čas, neb hodlal se vrátit do vlasti, dostával plat svůj nepořádně, ač nebyl hrubě větší než můj u Slavie; u Národních Novin z nedostatků totiž nevycházeli, jelikož vydavatel Bělohradský sám skoro všecko spotřeboval.

Co platili Bártové Klácelovi, když Slovan počal vycházet, nevím, ale mnoho toho nebylo, protože starý profesor si stále svým přátelům stýskal na nedostatek a na zklamání.

Když se Karel Jonáš vrátil po válce franko-pruské, založil malý týdeník Amerikán, hlavně asi proto, že u Slavie pro dva pilné lidi práce nebylo a on si chtěl tedy novým lístkem přivydělávat. List ten sázela skoro celý choť jeho, paní Kristina Jonášová, která, jako její mladší sestra a moje potomní žena Cecilie, byla dobrou sazečkou.

Zatím založil Edward Rosewater, takto povoláním telegrafista, jenž za občanské války sloužil nějaký čas při telegrafii polní, v Omaze vedle anglického deníku Bee český týdeník Pokrok Západu. Tento český list, maje chatrnou redakci (na větším díle jej redigovali neučení lidé, jako truhlář Vodička), dost bídně živořil, slouže hlavně pozemkovým spo-

[1]) Pověděl před svou smrtí spisovateli Václav Šnajdr.

lečnostem za medium ohláškové, což k váze jeho v mínění lidu valně nepřispělo. Když Rosewater viděl, že Čechů v Nebrasce valem přibývá, odhodlal se k zlepšení listu a nabídl mi, na čí radu nevím, jeho redakci s týdenním platem $25 a s bytem v tiskárně, ovšem bezplatným. Plat mi byl u Pokroku Západu vyplácen správně a já z vděčnosti jsem dřel do úpadu, obstarávaje při tom i rozsáhlou korespondenci a jiné potřebné práce. V Clevelandu u Pokroku nabídli mi $25 týdně. Mzdu tu vyjednal mi Karel Jonáš a vymínil pro mne ‚správné vyplácení'. To začalo však váznout již na samém začátku a nezlepšilo se nikdy."

Klácel naříkal: „Mám já velkou lítost, že oni (Bártovi) mne mají za pouhého nádeníka, od něhož přijmou, co chtějí, a platí také, jak se jim líbí. Ale že těch tisíc pět set odběratelů (Slovana Amerikánského) jen moje přičinění přivábilo, toho již zapomínají."

L. J. Palda nemohl zapomenout na finanční mizerii, jaká byla u Národních Novin, dokud byl vydavatelem Bělohradský. „Měli jsme týdní služné smluveno na $12, ale já viděl málo kdy čtvrťák neb, jak se říkalo, dvoušiling a tím řidčeji celý dolar. V tiskárně spali jsme na holém slamníku na zemi, sloužíce za pospas nejrůznějšímu hmyzu. Na stravu chodili jsme do hostince k panu Stejskalovi, později bankovnímu pokladníku v Kewaunee, na dluh. U Škardových Dělnických Listů, z Clevelandu do New Yorku přestěhovalých, vydělával si redaktor Palda $8 týdně a J. V. Čapek, ‚poněvadž byl svobodný a tolik nepotřeboval', bral pět dolarů týdně. Jak se cikanovali Kořízek a Bárta Letovský, víme."

„Kdybychom nebyli pracovali za tři, ve dne a každý večer a často do půlnoci i každý svátek bez výjimky, kdyby redaktor nebyl měl 13 let obchod přeplavní a zásilky do Čech, kdyby list v prvních letech politickou činností redaktora svého nebyl vymohl obecní ohlášky, kdyby závod neměl různé tisky (a to i pro cizé spolky a národy), byli bychom dnes holí."[1])

---

[1]) Dennice novověku 13. listopadu 1902.

Jan Borecký, jenž pomáhal redigovat Národní Noviny v St. Louisu, vypráví: „Jednu neděli ráno setkal jsem se s F. Trešerem na ulici. ‚Co ti schází? Vyhlížíš jaksi smuten,‘ prohodil Trešer. ‚Jak bych nebyl sklíčen?‘ mínil Borecký. ‚Manželka moje leží churava v posteli a včera neměli jsme ničeho k večeři. Dnes jsme nesnídali a na oběd není zač koupit.‘ Trešer sáhl do kapsy. ‚Tu, vezmi, nemám více u sebe, než 50 centů, zaopatři sobě aspoň oběd.“

„Českých ohlášek bylo málo,“ pokračuje v svém líčení Šnajdr, „jelikož obchod český byl teprve v počátcích. Cenu českých a později i nečeských ohlášek kazívaly si konkurenční listy. Byly to časopisy, které přijímaly, co se jim nabídlo, i zboží. Dělnictvo těch listů se oblékalo za ohlášky a obouvalo a ženy jejich v střižních krámech vybíraly si látky na šaty za to. Panoval tu tehdy ve značné míře obchod výměnný. Dennici novověku držely však v prvních letech jedině dobré její ohlášky, které jsem vedle své práce redakční a administrační sám sbíral a kolektoval za ně. Jelikož se první léta peníze od odběratelů pomalu scházely — abonenti neradi nové listy předpláceli, hlavně ze strachu, že po brzkém jich zániku by přišli o peníze — byli vydavatelé jako já nuceni včas upomínat a kolektovat, takže ztráty bývaly nepatrné.

Ohlášek patentních léků bylo vždy dost, ale ty nikdy nestály za tu zlost — a zlosti bylo s nimi až hanba. A také dost ztrát. Nejen že mnohý ohlašovatel nezaplatil, ale i nejeden odběratel pustil list, když jej „puffy“ patentovaných všehojů, umisťované mezi čtením (čítací látkou), rozhněvaly. Dvě tři české firmy tohoto druhu náležely však, a tuším dosud náležejí, k nejlepším, nejstálejším a nejsolidnějším ohlašovatelům přes to, že také někdy trochu příliš svého prospěchu dbalé jsou. Firmy Severa a Triner platívaly na den a hodinu a zachovávaly smlouvy a trvaly na jich zachování, a ač, jak již jinak není, samy z ohlášek velikého zisku měly, mnohému časopisu českému usnadnily vycházení. Velká konkurence, jako ve všech oborech, tak i zde

ROČNIK I. V Racine [illegible] 1861 [illegible]

SLÁVIE.

Spojen[illegible] ni silami.

Slávie vychází každý týden ve středu
Předplatné činí obnáší:
bez pošty čtvrtletně . . 0,50.
" " " půlletně . . 1,00.
" " " celoročně . . 2,00.
s poštou půlletně . . 1,26.
" celoročně . . 2,52.
Za peníze které nejsou v registrovaném psaní zaslané není redakce odpovědná.

[illegible]
Slavie Racine Wis.

Slavie!

[illegible] ty Slovanův máti
[illegible] — naš [illegible] bol i žal,
[illegible] tebe znáti,
[illegible] jeh Ideal!

[illegible] tebe opěval,
[illegible] mnohé pro tě zvadlo,
[illegible] tvoje [illegible],
A na [illegible] tvůj za oběť mnoho padlo

Však [illegible] tvé a utrpení
Nezaš[illegible] v chladný hrob,
Neb [illegible] k [illegible],
A [illegible] z dávnověkých [illegible].

Popatř [illegible] ty máti drahá
Na syny [illegible] z vlasti vzdálené,
Nejsme [illegible] slavské [illegible] ztracene,
Duch [illegible] nás se mocně zmaha.

Jaký to hluk
Jaký to zvuk
[illegible] šech se ozývá?
O Slávie má
Toť [illegible] je tvá,
Vítězn[illegible] radostný hlas
[illegible] v jedno jenž
spojil nás!

FEUILLETON

Poslední

TABORITA

[illegible]

[illegible] v [illegible] století

[illegible]

[illegible]

Vratislav povídal tedy svému příteli, jaké dobrodružství na den jeho [illegible] evropejským [illegible] jest nazýván [illegible] la [illegible] dlouholetým válkám posud ještě něco z této [illegible] zachovala.

Bylo [illegible] odpoledne, když [illegible] v zahradě před Újezdskou branou bylo [illegible] se událo.

[illegible] díky nepřijal [illegible] Mikuláš [illegible] nev[illegible] O [illegible] blouden[illegible]. Ty [illegible] člověk [illegible] má co lékovat, [illegible] přede [illegible] se přiblížit."

„Jak [illegible] mluvíš!" odpověděl Vratislav [illegible]. „[illegible] Já mám tomu člověku [illegible] [illegible] bez [illegible] do [illegible] které mi otce zabil!"

„Pak [illegible] podle [illegible] jednal," [illegible] val [illegible] dokažeš [illegible] nebezpečenství [illegible] jenž otce [illegible] bylo by [illegible] nejkrasněj[illegible] Takto ale učiníš dobře a pak [illegible]."

„Ne, [illegible]" pravil Vratislav rozhorlen. „[illegible] mne nikdy nepochopíš, proto že bol můj neznáš."

„Tušíme," [illegible] je, Mikuláš, [illegible] bledě. „ty se bojíš dívce se přiblížit, proto že se cítíš, že bys ji pak [illegible] musel."

„Netrap mne," [illegible] Vratislav. „Řeč která o onoho [illegible] velice mi jest odporna. — [illegible] přichází můj Sokol s koňmi! — Co chceš?" obrátil se k sluhovi, vážně [illegible] koňmi [illegible], vždyť [illegible] o hodině [illegible]."

„Ne, pane," odpověděl tento. — „Já hodlal vás ještě před [illegible] hodinou zde [illegible] a poněvadž jsem dalekou cestu až do Brusky [illegible] jednou dělat nechtěl, [illegible] jsem hned také koně s sebou. — Mám pro vás neobyčejnou zprávu," pravil šeptem dále. „Vy jste musel míti s kněžnou půtku."

„[illegible] dál —" dotíral Vratislav [illegible]

[illegible] Sokol opatrně a pln [illegible] na Strahově. Na [illegible] krčmaře, kde [illegible]

[illegible]

val — [illegible]

[illegible]

[illegible] zpravích o vaší osobě. [illegible] abysme se měli na pozoru. [illegible] chut dříve [illegible] na [illegible]

Dnes večer [illegible] Čechů [illegible] [illegible] ještě se ho [illegible] Ou [illegible] — [illegible] jaký [illegible] Božím [illegible] vás [illegible] [illegible] Mikuláš, ať je obchodník [illegible] jen jedno [illegible] jedním [illegible] rukou bolou [illegible] že mozek jeho [illegible] bude!"

„Nech toho!" velel Vratislav, „[illegible] na mně a nikomu [illegible]. Snad půjdu dnes večer sám místo tebe."

V tom zazněl [illegible] a náš rytíř s ostatními do síně se hrnul.

9.

Přímo před hradbami [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Karla IV [illegible] byla [illegible]

[illegible] Zde [illegible] Mikuláš [illegible]

[illegible] Hrabý [illegible] Němců [illegible] Český [illegible] Kraj [illegible] odpíral [illegible] [illegible] Němců chodil do školy. [illegible]

způsobila zhoršení cen ohláškových. V dřívějších letech bývaly oznámky jednodušší a menší a nevyžadovaly takovou umělou sazbu a úpravu jako dnes. Zůstávaly bez proměny měsíce i léta a na stejné straně a sloupci. A při tom byli ohlašovatelé značně shovívavější."

Divotvorní lékaři, na které Šnajdr hubuje, nestoudně vykořisťovali a znehodnocovali proletářský slovanský tisk. Vrcholem humbukářského umění byly jejich ilustrované ohlášky. Jedna taková anonce představovala specialistu stojícího na mořském břehu. Je zahalen v akademickou řízu, maje kolejní čapku na hlavě a tlustý svazek pod paží. K břehu se blíží bitevní loď Spojených států a mužstvo a důstojnictvo s kapitánem v čele salutuje učenému panu doktorovi. Na jiném inserátu, jenž proběhl všemi slovanskými listy, byl zobrazen papež, jak sedí na svatopetrském trůně a přijímá od specialisty láhev zázračného léku. Když před nějakým časem policie v New Yorku zavřela léčební ústav Doctor Collins Medical Institute (tato anonce též zdomácněla v slovanských novinách), vyšlo najevo, že dr. Collins, majetník institutu a „odchovanec tří nejslavnějších universit v Evropě", je mytickou osobou.

„Sazečům před 45 lety se platívalo 25 centů od tisíce m," pokračuje Šnajdr. „Záleželo však na místě, kde list vycházel, a i na sazeči.[1]) Děvčatům, jež si vyučil vydavatel, placeno veskrze méně.

U Dennice novověku byla v prvních letech průměrná mzda sazečů $15, později $18 a výplata přesně v sobotu.

---

[1]) Franta Daneš, bývalý spolumajetník Newyorských Listů, jenž přijel do Ameriky r. 1867 a sázel u clevelandského Pokroku, clevelandských Národních Novin, u starých Newyorských Listů, u Dělnických Listů Škardových a Dělníka Amerického, dostával sice 35 od tisíce m, ale sazeč si nebyl s to víc vydělat než $10 nebo $11, v nejlepším případě $13. Když byl u Pokroku, tisklo se toho listu 800 čísel, Národních Novin (J. V. Čapkových) též asi 800. Než se uchytil u sazečství — Daneš byl kolářem z Čech —, pracoval v dřevárně, v železárnách, na farmě, u zedníků, v uhelných dolech atd.

Raději jsem šel sám s prázdnou z tiskárny, než abych zůstal mzdu dlužen. Nechtěl jsem, aby mne sazeči roznášeli. Vím však, že u listů denních vypláceni sazeči hrozně nepořádně. Když se však těm deníkům začalo dobře vésti a také unie české v život vstoupily, změnilo se to tak, že sazeči byli na tom lépe než redaktoři, takže nejeden redaktor šel raději za sazeče. Byl také nezávislejším a nebyl povinen vytloukat bály, divadla, koncerty, schůze a hospody v zájmu časopisu svého a nebyl terčem impertinencí všelijakých pohlavárů a dloubalů a trapičů, kteří ubohým redaktorům, zvláště byli-li také ještě vydavateli, ztrpčovali život nerozvážnými požadavky, zlomyslným tepáním a různými jedovatostmi.

Slavie měla 4.000 odběratelů — myslím high water mark. Dennice to přivedla nejvýš na 3.000, což při její tendenci ostře protiklerikální pokládáno za úžasné rozšíření. Dlouho to však netrvalo. Různé orgány spolkové a hlavně deníky snížily kruh čtenářstva i těch nejlepších, či nejoblíbenějších. Z deníků vyráběny fabricky týdeníky a dvoutýdeníky se spoustou potištěného papíru, bez místních zpráv a ohlášek, které venkovské odběratele pravých týdeníků mrzívaly. A ty okolnosti přivodily pokles týdenního tisku zprvu na nemalou škodu obecného vzdělání. Noviny české staly se pak napořád podniky výdělkovými, prostým a často až hrubým byznisem. Nastala honba po odběratelích, někdy přímo skandální, v čemž zvláště smutně prosluli vydavatelé premioví. Zlořád ten kladu na vrub americkému tisku, jenž nákazu tu zplodil."

Ohlavení každého časopisu mělo známou legendu: „Časopis věnovaný zájmům Čechoslovanů v Americe". Které zájmy se tím mínily, nebylo nesnadno uhodnouti. Obyčejně to byly zájmy jednoho Čechoslovana — pana vydavatele. V politice uplatňovaly se zásady dvou vedoucích stran, republikánské a demokratické, ač jeden čas se objevovali i stoupenci populismu, na Západě, a stoupenci socialisticko-anarchistického hnutí, v New Yorku, Chicagu a Clevelandu

Obecné mínění Slavii pokládalo za hlasatelku demokratismu. Pokrok Západu za Jana Rosického býval tvrdě republikánský. Oliveriusovy publikace, co jich bylo, hájívaly nesmiřitelně věc republikánů. V současném tisku vedou slovo socialisté, bolševici, katolíci, evangelíci, racionalisté a stoupenci politických stran všech odstínů. Zdá se, že strana demokratická, jež se vyhlašuje za stranu obecného lidu a zastánkyni přistěhovalců, má většinu přivrženců.

Četba. — V sloupcích vyhrazených zábavné (románové) četbě hráli Indiáni a cowboyové dlouho prim. Čím jsou současnému čtenáři detektivní napínavé kousky, tím bývaly našim otcům povídky ze života dobrodružných lovců, hraničářů, pasáků a Indiánů. Hle, zde jsou tituly některých těchto povídek: Drak stříbrného jezera aneb Starý lesák; Huka Džim, krutý Modok; Divoká Káča čili Psanec prérijní; Dlouhovous aneb Špehoun indiánský; Tajemný Ďas; Kansas Kid neb Čaroděj ve stepích západu. Četbu o Indiánech miloval redaktor, jenž ji překládal — on snad nejvíc —, a prahl po ní čtenář. Zvláštní je, že západní čtenáři [1]), kteří zažili nejedno krvavé dobrodružství s rudochy, si libovali v indiánských povídkách. Ku podivu, nikdo z pěstitelů indiánské četby nepřeložil do češtiny čelnější práce krále povídkářů o Indiánech, Jamesa Fenimore Coopera. V článku „Krvavé čtení“ uveřejnil Jan Havlasa „příspěvek k psychologii života česko-amerického“. Byl to útok na jisté, ač nejmenované redaktory a vydavatele pro uveřejňování krvavých románů.

Z romanopisců dávných dob nejvíce se četl Herloš. „Poslední Táborita“ tohoto spisovatele byl otištěn každým česko-americkým časopisem. Po Herlošovi nejoblíbenější byl Josef Svátek. Hojně redaktor kořistil z Beneše Třebízského, Václava Vlčka, Josefa Kajetána Tyla, Karoliny Světlé. Jsouce závislé na románové četbě z Čech, americké časopisy doslova hladověly, když česká románová četba ještě

[1]) Dennice novověku 21. prosince 1905.

byla v plenkách. Nemaje, z čeho by bral, byl st.-louiský Pozor nucen na zábavní straně otiskovat Klácelovu Dobrovědu. Protože mezi Rakousko-Uherskem a Spojenými státy nebylo úmluvy o patiscích, směl zdejší vydavatel „bez bázně a hany“ drancovati, co se dalo. Válka rusko-turecká a okupace Bosny a Hercegoviny obrátily zřetel redaktorů k Jihoslovanům. Rázem upadli Indiáni a zálesáci v nemilost a redaktor se sháněl po povídkách ze života pobratimů jihoslovanských. A na kterého jiného spisovatele mohla volba padnout než na Prokopa Chocholouška, jehož hrdinské povídky o Jihoslovanech se svého času těšily i v Čechách veliké oblibě?

Mýlí se, kdo se domnívá, že proticírkevní četbu zavedl do tisku Klácel. Ta byla pěstována před Klácelem. Ve formě povídkové bývala vždy nejpůsobivější. Odhalení jeptišek uniklých z pout klášterních a zpovědí jeptišek je známo několik variantů. Mnoho hluku svými spisy a přednáškami způsobil kněz Chiniquy, vystouplý z církve. Jeho knížku Kněz, žena a zpověď otiskovala Svornost. Přednášky Chiniquyovy o katolické církvi bývaly dosti drtivě kritisovány a odsuzovány samým časopisectvem nekatolickým. Z tendenční četby, jež se těšila oblibě čtenářstva, jmenujeme spisy: Zpověď papeže Alexandra VI.; Kněžourovy oběti; Černá kutna; Tajnosti španělské inkvisice; Hierarchie a aristokracie aneb působení jesuitů na život soukromý; Hypatia, noví nepřátelé se starou tváří; Pustí na poušti; Obrázky ze života církve katolické; Říma zplozenci a j.

R e d a k t o r k o u z e l n í k. — Redaktor! To tam jest kouzlo z let sedmdesátých a osmdesátých! Pryč je gloriola osobitého žurnalismu! Dnešní čtenáři neznají ani jmen, nerku-li životopisy starých redaktorů a buditelů. Zapomenuty jsou jejich zásluhy, odpuštěny chyby, vyrovnány stranické spory. Byly časy, kdy se říkalo: Jonášova Slavie, Pastorův Pokrok, Šnajdrova Dennice, Čapkův Diblík, Bittnerův Šotek. A přece jsme měli mezi žurnalistickými vy-

sloužilci znamenité hlavy. Jakub Malý vypráví, že když roku 1838 trávil v létě několik neděl na českém jihu, měl z toho hostinec, jejž navštěvoval, nemalý prospěch, neboť se tam chodili na něj jako na vlastence lidé dívat. Byly doby, kdy se lidé chodili dívat na českoamerického redaktora do redakce, do hostinců a ukazovati na něj prstem. Redaktor a kněz byli jediní „studovaní“ lidé v místě. Advokátů, lékárníků, učitelek, lékařů, profesorů, jichž dnes je hojnost, jsme v osmdesátých letech neměli. Redakce byly ohnisky národního života. Redaktor byl volán za rozhodčího v národních sporech (přes to, že je sám přečasto zaviňoval); sestavoval pracovní programy; jezdil jako delegát na sjezdy; řečnil, hrál ochotnická divadla, vyučoval ve školách českému jazyku, organisoval spolky, překládal knihy, psal pohřební řeči a slavnostní proslovy — zkrátka, dělal mnoho věcí, které za tehdejšího málo vyvinutého společenského života dělati musil, a jiné, které si z nadbytečné píle ukládal. Že touto roztříštěností redakční práce trpěla, leží na bíle dni.

Knižní tvorba. — Knižní tvorba musila a dosud musí zápasiti s nepříznivými okolnostmi. Knižní spisování dusily časopisy, k jichž udržení a zvelebení vydavatelé přinášeli každou oběť a do jejichž sloupců lidé schopní pera ukládali, nemajíce jiné volby, své práce. V časopisech je otištěno víc literárních plodů, než jich vydáno samostatně.[1]) Milovníků knih je málo. Čte se dost, pravda, ale ne knihy — na knihy naši „hurry up“ čtenáři nemají času. Není podnikavých nakladatelů. Geringer v Chicagu, Rosický v Omaze a Novák v Milwaukee vydali hromadu tak zvané praktické literatury: slovníků, školních učebnic, kalenďářů, kuchařek a památníků, a jistě by byli též obohatili chudý soupis původní tvorby, kdyby se byli hlásili odběratelé. Ale

---

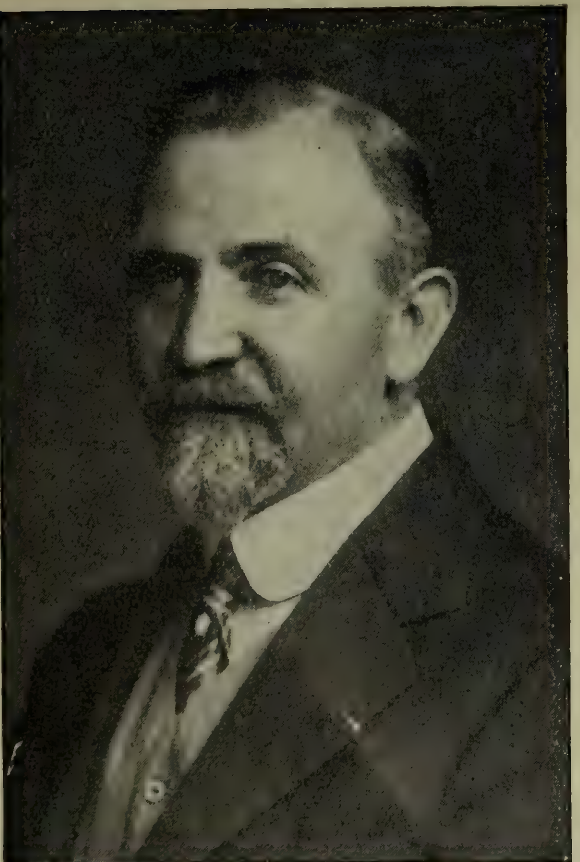
[1]) F. B. Zdrůbek, České písemnictví v Americe. Kalendář Amerikán, 1880, str. 165—171; Ringsmuth, České písemnictví v Americe. Americké Květy 29. září 1886, str. 422-24.

nakladatel je obchodník, který brzy pozná, která četba jde na odbyt a která zůstává ležet na skladě. Kdo čte a kupuje knihy? Newyorský knihkupec byv tázán, která třída nejvíc kupuje knihy, odpověděl: „Mými nejlepšími zákazníky jsou socialisté a duchovenstvo. Starousedlí a zámožní krajané knihu koupí velmi zřídka, jejich děti nikdy.“

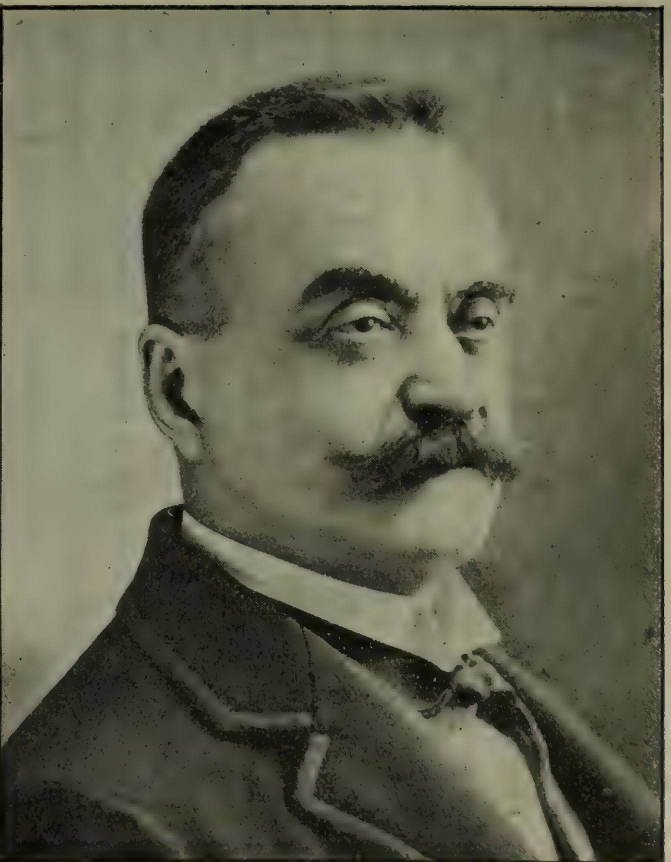
Kdyby se sestavila rozvaha toho, co vydáno v Americe v uplynulém půlstoletí, podivili bychom se, jak málo, pramálo se tvořilo. Patisků, překladů, zpracování je hojnost; původních děl téměř vůbec ne. O některých nejpilnějších literátech lze říci bez újmy jejich skutečných zásluh, že byli překladateli a ne spisovateli.

Tiskárny. — Pionýrské tiskárny bývaly ve skutečnosti jen sazárnami. Noviny se dávaly tisknout ven, do amerických nebo německých tiskáren. Dělnické Listy v New Yorku se roku 1882 tiskly na ručním lisu v 1.200 výtiscích, což vydavatel Škarda pokládal za pozoruhodný úspěch. Když tiskař Martin vytočil celý náklad, odevzdávaly se noviny o polednách roznašečům. Jakmile se vydavatel trochu postavil na nohy, koupil si ruční lis, obyčejně na splátky. August Geringer[1]) vzpomíná: „Nemohl jsem s počátku pomýšleti na to, abych si opatřil vlastní tiskařský lis, nýbrž musil jsem formy doma vysázené a složené voziti denně do města. Formy odvážel z ulice De Koven na svém expresu občan Bílý, a stalo se nejednou, že přivezl část Svornosti nazpět v pytli, neboť se mu forma cestou rozsypala. Při točení ručním lisem se střídal vydavatel, jeho manželka a personál závodu...“ Ve velkých amerických tiskárnách arci zaveden parní a později elektrický pohon, ale tam si naši vydavatelé netroufali pro vysoké poplatky. Prvé české písmo lila Bruceova písmolijna v New Yorku a Barnhart Bros. a Spindler v Chicagu. Od Bruce objedná-

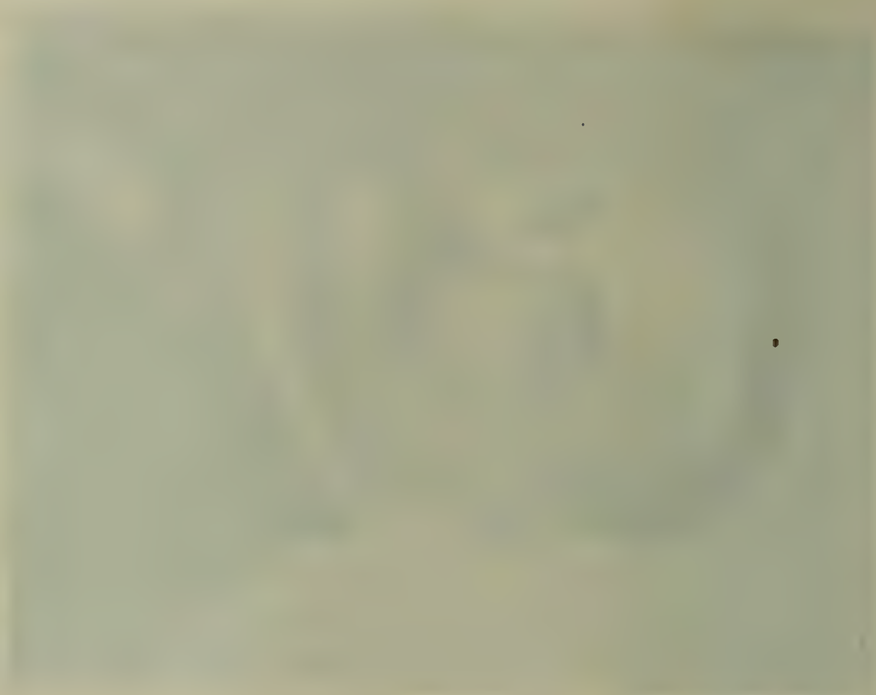
[1]) August Geringer, vydavatel Svornosti a Amerikána, dovršil 2. srpna 1922 osmdesátiletí svého plodného života. Kalendář Amerikán, 1923, str. 256—278; Životopis Aug. Geringra, jubilejní číslo Svornosti 11. října 1925.

R. JAROMÍR PŠENKA

AUGUST GERINGER

valy své potřeby tiskárny newyorské i západní. K veliké mrzutosti sazečů nedal se Bruce dlouho pohnout k tomu, aby lil též inserátové, jobové, akcidenční písmo s českými značkami. Proto bylo třeba značky dodatečně přidělávat; stávalo se přečasto, že se značky přesunuly na vedlejší písmenka. V celé Americe nebylo lze dostati písma pro slabikář a musilo se ho několik druhů objednati z Prahy. Písmo z Čech však bylo vyšší nežli americké a musilo se pro zdejší tiskařské listy zvláště řezati a upravovati. Sazečů vyučených v Čechách nebylo. Sazečskému umění se zaučoval kde kdo, obyčejně „zkažení studenti". Všichni veteráni, vydavatelé i redaktoři dovedli si, bylo-li třeba, vysázet svoje noviny. Dlouhý je seznam redaktorů, kteří postoupili od sazečského stojanu k redaktorskému stolku. A jak se pyšnil redaktor, jak plesali sazeči a jak vychvalovali vydavatelovu podnikavost čtenáři, když vyšly noviny vysázené novým písmem z Bruceovy dílny!

Abonenti. — Kolik mají abonentů nynější časopisy? To je tvrdý oříšek. Mezi cirkulací, již administrátor hlásí do obchodních adresářů,[1]) a skutečnou cirkulací je nehorázný rozdíl. Odborníci odhadují, že počet odběratelů cizojazyčných časopisů je o 10—40% nižší, než jak bývá udáván. Potom je na místě otázka: Co je časopis a co není? Je časopisem v přijatém smyslu slova list reklamní? Farní věstník? Orgán podpůrného spolku? Že spolkové orgány mají veliké rozšíření, to víme. Ale může se nucený oběh těchto spolkových orgánů brát za měřítko hladu po četbě? Řády ČSPS. vydávají Orgán Bratrstva, ZČBJ. Bratrský Věstník, Sokolská obec v Americe Sokola Amerického, slovenskému spolku NSS. slouží za orgán Národné Noviny, pennsylvanská Slovenská rímsko- a grécko-katolická jednota (krátce zvaná Jednota) si vydržuje list Jednotu. Podle stanov jsou členové povinni list abonovat. Předplatné je částí jejich členských příspěvků.

---

[1]) Lord & Thomas Pocket Dictionary of the American Press for 1923.

V kolíka výtiscích se tedy tisknou časopisy neorgánové? Odečtěme výše řečených 10—40% na účet prášilství administrace, a uvidíme, kolik zbude.

SOUPIS ČASOPISŮ

PODLE ABECEDNÍHO POŘÁDKU.

Název	Kde je list vydáván	Perioda vydávání	Náklad
Alleghenské Listy	2520 S. Crawford Ave., Chicago	dt.[1]	5.212
Američan	5377 Broadway, Cleveland	d.	13.735
Amerikán	2520 S. Crawford Ave., Chicago	dt.	38.789
Americké Dělnické Listy	4734 Broadway, Cleveland	t.	2.300
Apoštolát modlitby	1637 Allport St., Chicago	m.	—
Apoštolská Víra	6th & Burnside St., Portland, Ore.	m.	—
Baltimorské Listy	2520 S. Crawford Ave., Chicago	dt.	4.000
Bratrský Věstník	711 Pine St., Omaha	m.	18.000
Cedar Rapidské Listy	1123 So. 3rd St., Cedar Rapids, Ia.	t.	3.480
Česká Žena	1625 S 12th St., St. Louis	č.	18.567
Český Odd Fellow	1930 So. 57th St., Chicago	m.	3.000
Československý Legionář	5403 Broadway, Cleveland	m.	—
ČSBPJ. Orgán	526 East 87th St., New York City	m.	5.000
Čechoslovák	831-33dd St., Milwaukee	t.	10.545
Čechoslovák	West, Texas	t.	3.500
Denní Hlasatel	1545 West 18th St., Chicago	d.	34.000

[1]) Zkratky: m = měsíčník, dt = dvoutýdník, d = deník, č = čtrnáctideník. Seznam je koncipován do listopadu 1924.

N á z e v	Kde je list vydáván:	Perioda vydávání	Náklad
Domácnost	409 Montgomery Bldg., Milwaukee	t.	8.000
Domácí Noviny	Clarkson, Neb.	t.	5.220
Duch času	2520 S. Crawford Ave., Chicago	t.	34.720
Farník	3396 East 54th St., Cleveland	č.	1.800
Hlas	1625 So. 12th St., St. Louis	dt.	18.359
Hlasatel	1545 West 18th St., Chicago	dt.	46.000
Hlídka	3207 West 22nd St., Chicago	m.	6.000
Hospodář	12th & Harney St., Omaha	č.	29.885
Hospodářské Listy	1637 Allport St., Chicago	č.	3.444
Iowský Věstník	511 - 7th Ave., Cedar Rapids, Ia.	d.	—
Jedna Velká Unie	1001 West Madison St.. Chicago	m.	1.400
Katolík	1637 Allport St., Chicago	dt.	9.534
Katolický Dělník	New Prague, Minn.	m.	—
Katolický Sokol	1625 So. 11th St., St. Louis	m.	—
Křesťanské Listy	1001 Manufactures Bldg. Pittsburgh	t.	2.400
Lesník	2528 S. Harding Ave., Chicago	m.	2.500
Literatura	405 East 72nd St., New York City	čtvrtletně	—
Měsíční Přehled	2347 E. 83rd St., Cleveland	m.	500
Měsíční Věstník	3181 East 41st St., Cleveland	m.	500
Národ	1637 Allport St., Chicago	d.	3.081
Národní Pokrok	1417 So. 13th St., Omaha	t.	8.000
Náš Cíl	West, Texas	t.	—
Našinec	Taylor, Texas	t.	2.200
Newyorské Listy	1390-2nd Ave., New York City	d.	11.750
Nový Domov	Hallettsville, Texas	dt.	4.800

Název	Kde je list vydáván:	Perioda vydávání	Náklad
Nový Život	347 East 73rd St., New York City	m.	—
Obrana	326 East 73rd St., New York City	t.	4.000
Oklahomské Listy	2520 S. Crawford Ave., Chicago	dt.	4.000
Orgán ČSDPJ	81 So. Western Ave., St. Paul, Minn.	m.	—
Orgán Bratrstva ČSPS	4514 Broadway, Cleveland	m.	24.000
Orgán Česko-slovanské jednoty	2125-63rd Court, Berwyn Ill.	m.	2.200
Orgán Česko-katolických lesníků	Box 149, Brookfield, Ill.	m.	2.200
Osadník	3785 Independence Road, Cleveland	m.	—
Osadní Věstník	1423 So. Keeler Ave., Chicago	m.	—
Práce	31 Union Square, New York City	t.	4.500
Praktika	Berwyn, Illinois	m.	8.000
Předměstské Listy	1832 So. 50th Court, Cicero, Ill.	t.	4.500
Rieger	916 N. Western Ave., Chicago	m.	600
Přítel dítek	1637 Allport St., Chicago	t.	4.496
Slavie	2520 S. Crawford Ave., Chicago	dt.	22.128
Slovo	1525 So. Komenský Ave., Chicago	m.	3.000
Sokol Americký	2345 So. Kedzie Ave., Chicago	m.	8.900
Šotek	2234 So. Kedzie Ave., Chicago	t.	10.000
Spravedlnost	1825 So. Loomis St., Chicago	d.	9.000
St.louiské Listy	2117 So. 12th St., St. Louis	t.	8.300
Studentské Listy	Lisle, Ill.	čtvrtletně	750

Název	Kde je list vydáván:	Perioda vydávání	Náklad
Svatohorské Listy	2435 So. 61st Ave., Chicago	m.	—
Svět	4514 Broadway, Cleveland	d.	11.120
Světlo	2501 Washington Blvd., Chicago	čtvrtletně	—
Svoboda	La Grange, Texas	t.	4.000
Svobodná Škola	1408 So. East Ave., Oak Park, Ill.	m.	5.454
Svojan	4213 West 21st Place, Chicago	m.	1.900
Svornost	2520 S. Crawford Ave., Chicago	d.	32.688
Telegraf	930 N. Broadway, Baltimore	t.	4.000
Texaský Rolník	Taylor, Texas	m.	5.000
Texan	1401 Houston Ave., Houston, Tex.	t.	—
Týdenní Zprávy	323 East 61 St., New York City	t.	3.000
Věk rozumu	2000 So. Ashland Ave., Chicago	t.	1.200
Věstník	2752 Millard Ave., Chicago	m.	—
Věstník	Fayetteville, Texas	t.	6.471
Věstník Jednoty Táboritů	2117 So. 12th St.. St. Louis	m.	—
Vlastenec	La Crosse, Wis.	t.	3.600
Volná Myšlenka	Hemstead. Texas	t.	2.000
Zájmy lidu	1825 So. Loomis St., Chicago	dt.	5.000
Ženské Listy	3505 West 26th St., Chicago	t.	9.000
Život	1224 West Park Place, Oklahoma City, Okla.	m.	2.000

Novináři a literáti. — Amerika nechápala spisovatele a žurnalistu Pavla Albieriho a on nerozuměl jí. Proto

jeho cesta sem, vlastně dvě cesty, neboť Albieri si za moře vyjel dvakrát, nepřinesla užitku ani jedné, ani druhé straně. Přistěhovalec, který nedovede srůst s domácím lidem, prohrál už předem svůj boj s životem. A tomu umění se Albieri nikdy nepřiučil. Zemřel násilnou smrtí pod koly vlaku v Texasu roku 1901. Byl hezký muž a roztomilý společník. „Albieri," píše Dennice novověku,[1]) „byl nadaná a tvrdá česká hlava. Měl veliké mínění o svém spisovatelském umění, dal si záležet na pěkném zevnějšku, tak aby již tím jaksi na distinguovanost svou upozorňoval, avšak prudká jeho letora sváděla ho někdy k unáhlenostem. Zásady byly mu lhostejny, svobodomyslné, aspoň tu chicagskou odrůdu, neměl rád, třebas se mezi Chicagčany neustále pohyboval. Protivily se mu prý jejich nezpůsoby. Inu, svobodomyslní se nemohou každému zachovat. Ve společnosti byl fešák, bonvivant a srdečný muž, s nímž přátelské posedění bylo velmi příjemné."

Jan Bárta (Letovský) měl čestný význam v pionýrských letech. Kořízkovu listu dal jeho název. S Mráčkem vydal se na výzkumnou cestu na Rus. Pozval do Ameriky Klácela. „Byl to starosvětský hodný muž," poznamenal o něm Šnajdr,[2]) „dbalý svého pohodlí. Nejmilejší mu bylo seděti doma a čísti ve spisech Matice a v ruských knihách, jež si přinesl z výpravy na Rus a Amur. Když někam na návštěvu přece musel, vypravoval se na ni jako do Prahy. Na slovo byl skoupý a nesdílný. Také třeba uvážiti, že byl Moravan, a tehdy ani ti vzdělaní nedovedli se zbaviti předsudku proti Čechovi." Bárta-Letovský zemřel r. 1898. Na rodném domku odhalena pamětní deska u příležitosti 100. výročí jeho narozenin.

Písničkář v pravém smyslu byl Franta Batovec, bývalý rakouský dělostřelec, jenž vydal Písničky pro svobodáře.

[1]) Dennice novověku 17. října 1901; Pavel Albieri. Kalendář Amerikán, 1903, str. 252.

[2]) Václav Šnajdr, Ladimír Klácel. Jeho život a učení, str. 18.

Otiskovala je Dennice novověku. Batovcův Zpěvník měl ráz povědomé literatury jarmareční. A přece zpěvníku vyšla dvě vydání.

Životní dráha Emanuela Beránka[1]) z Chicaga byla i na Ameriku kaleidoskopická. Učitel české školy, novinář, studující bohosloví, obchodní cestující, hostinský, řezník, kancelářský sluha, účetní, místopředseda české banky v Chicagu. Když mu to příjmy dovolily — z účetního postoupil na člena brokerské firmy — žil a utrácel kavalírsky. Pomáhal založit Českoamerickou tiskovou kancelář a podporoval ji; přispěl štědře na přednáškovou cestu hraběte Lützowa. Jeho záliba v kuchařském umění byla všeobecně známa. Geringer v Chicagu vydal Českoamerickou Kuchařku jím sepsanou. Narodil se r. 1856 v Uhl. Janovicích, přijel r. 1874 a zemřel v Chicagu 25. listopadu 1919. Zanechal na $100.000 jmění.

Karel H. Beránek přišel z Vídně, kde působil u Dělnických Listů. S odbojným hnutím nesympatisoval. Ba přímo je v chicagské Spravedlnosti mařil, zastávaje názor, že politickou emancipací se stav nemajetných tříd nezlepší. Beránek je sčetlý muž, „knihomol", jak se o něm vyslovil jeho známý z Chicaga.

Bartoš Bittner[2]) patřil k mladší generaci novinářů. Narodil se v pošumavské vsi Milavči 12. července 1861. Herec Jiří Bittner byl jeho strýc. Po absolvování domažlického gymnasia, kde byl primusem, vstoupil do semináře napřed českého, poté německého. Bohosloví se mu však znechutilo a přestoupil v Praze na práva. R. 1884 se s Bittnerem setkáváme v Americe. Prvním jeho místem bylo kantorování při české jazykové škole v Cedar Rapidsích; nezůstal tam však dlouho, protože suchopárné učitelování neposkytovalo jeho energii dost široké pole. Vrhl se na žurnalistiku. Pobyl ve

[1]) Emanuel Beránek. Životopis. Kalendář Amerikán, 1921, str. 269—72.

[2]) Quill, Za Bartošem Bittnerem. Orgán ČSPS., květen 1913; Bartoš Bittner zemřel 2. května 1912. Kalendář Amerikán, 1913, str. 239.

dvou, ve třech městech — New Yorku, Clevelandu, Chicagu. Jeho jméno srostlo se satiricko-humoristickým Šotkem, jejž s přestávkami v Chicagu vydával buď sám, nebo ve spolku s jinými. Šotek se stal postrachem národních demagogů všech odstínů a střihů, a ač jeho metla nejčastěji švihala nad hřbety klerikálů, nerozpakoval se vycinkati i velkým pánům ze strany pokrokové. Na výši žurnalistické slávy stál Bittner asi r. 1895, kdy ho chicagští benediktini volali k soudu pro tiskovou urážku. Příčinou žaloby bylo kázání pátera „Babyky" v Šotku. Bittner si tropil žert z opata Jägra, „že hrával, než zasvětil svůj život bohu, v newyorské vlašské opeře první housle a obracel své oči, jako nyní k nebesům, hezky zespodu pod krátké sukýnky baculatých baletnic". Docela nemajetnému Bittnerovi se tehdy podařilo sehnati záruku $20.000, aby nemusil sedět ve vězení do vyvolání soudu. Tisková pře dopadla v jeho prospěch. Ztrativ Šotka — obchodníkem byl špatným —, stal se Bittner tím, čemu se mezi americkými žurnalisty říká free lance. Psal, pro koho se mu právě líbilo; to u člověka jeho bohémské povahy znamenalo, že pracoval nepravidelně, často vůbec ne. Talent, vzácný talent Bittner byl. Vlastně jsme znali Bittnery dva: jeden, jenž čas od času podléhal vlivům smrdutých pivnic, byl člověk zamlklý, přihrublý, nešťastný, jejž povýšení hlupci odsuzovali, ale nad nímž by se byl psychiatr hluboce zamyslil; druhý byl bohatýr ducha, básník a filosof, mistr českého slohu, který burcoval zabedněnce, bil škůdce, domlouval netečníkům. Žalostný byl konec Bittnerův. V současných novinách čteme: „Bittner v poslední době žil životem podivína. V noclehárně na Aberdeen Street v Chicagu, kde bydlel sedmnáct měsíců, odloučen od rodiny, s nikým se nestýkal, s nikým nemluvil. Svůj nuzný pokojík si sám uklízel a nedovolil nikomu do něho vstoupiti. O jeho bydlišti nevěděli ani osobní přátelé. Nalezen byl v sobotu majitelem noclehárny, který upozorněn byl na pokojík zápachem, jenž odtud vycházel. Mrtvola byla již v rozkladu. Posledně viděn byl ve středu, a to ve stavu zbědovaném." (Po-

JOSEF JIŘÍ KRÁL

BARTOŠ BITTNER

krok Západu 22. října 1895.) Literární pozůstalost po Bittnerovi vydala by knihy; psal feuilletony, básně, essaye, články.

Jan Borecký[1]) byl jedna z nejrázovitějších postav staré immigrace. Ač vychodil jen venkovskou školu a „nikdy nepronikl tajemství českého pravopisu“, vzdělal se čtením do té míry, že dovedl psáti do novin jadrné, zajímavé články. Jsa svrchovaně smělý a výbojný, nerozpakoval se tento samouk napadnouti samého Klácela a vzepříti se vůdcům svobodomyslné strany, Šnajdrovi a Zdrůbkovi, v polemice, jež sršela bezohlednými filipikami. Velikou předností Boreckého byla jeho paměť, jež mu podivuhodně sloužila až do konce. Byl-li kdo v pochybnostech o té neb oné události z raného života přistěhovalců, kdy selhaly protokoly, zápisky a novinářské referáty, bylo třeba jen zaťukat na dveře Boreckého. Ten se zcela jistě na vše pamatoval. Ale také nezapomněl a nikomu nic neslevil. Dopustil-li se kdo z odpůrců poklesku, byl starý Borecký neúprosný. Všechny buditele znal osobně. Na redaktora Erbena měl zvlášť spadeno. Přistěhoval se r. 1854. Narodil se v Břežanech u Českého Brodu r. 1828 a účastnil se spolkového ruchu v Milwaukee, St. Louisu a Chicagu. Žertům nerozuměl. J. V. Čapek v Diblíku otiskl dva humoristické kartonky vedle sebe. Jeden představoval redaktora sedícího u psacího stolku a držícího mezi prsty tužku; druhý znázorňoval krejčího — Borecký byl krejčí —, jak sedí se zkříženýma nohama a jehlou v ruce. Nad ilustracemi stálo: „Pane Borecký, nechte tohoto (tužky) a chyťte se onoho (jehly).“ Mnoho vody uplynulo, než Borecký tuto prostořekost Diblíku odpustil. Zemřel r. 1911 v kmetském věku v Little Rock, Ark., kde provozoval živnost krejčovskou.

Doktor lékařství Karel H. Breuer býval reportérem v Chicagu. Lékařství studoval na Creightonově koleji v Omaze,

---

[1]) Jan Borecký. Životopis. Květy Americké 10. listopadu 1886, str. 48; Jan Borecký z Little Rock. Kalendář Amerikán, 1912, str. 276 až 277.

kde jeho spolužákem byl dr. J. Rudiš Jičínský. Breuer provozuje s dvěma syny praxi v Lincolnu, Neb. Je autorem hojných zdravovědných článků. Nejvíc jich uveřejnil v Hospodáři. R. 1915 vydal Vzpomínky z cesty po Evropě (174 str.). Nejšťastnější Breuerova práce je prostonárodně psaná Zdravověda (631 str.).

Josef Buňata, nejstarší z žijících novinářů, se socialismu zřekl veřejně a opětovně. Narodil se 19. listopadu 1846 v Křeseticích na Kutnohorsku, vystěhoval se r. 1870. Zprvu se zaměstnával prací doutnikářskou. Žurnalisticky byl činný, vyučuje mimo to mládež náhradních škol, v New Yorku, Omaze, Cedar Rapidsích a Chicagu. Poslední leta tráví u syna v Ennis, v Texasu, a dopisuje odtud do chicagské Svornosti.[1])

Neznámou minulost měl J. S. Čada, alias A. Gidding, z Texasu, New Yorku, Chicaga. Čadovo novinaření bylo řemeslné, bezradostné. Bylo to pustošení novinářské role ve velkém. Čadovo jméno je spjato s neméně než patnácti časopisy, které buď sám vydával nebo redigoval.

Jan Vratislav Čapek[2]) se vydal do Ameriky r. 1871 redigovat clevelandský Pokrok. — V redakci vystřídal Zdrůbka; neblahá aféra s farářem Řepišem, jenž žaloval Zdrůbka civilně i trestně pro urážku tiskem, učinila Zdrůbka u listu nemožným. U Pokroku setrval dvě léta. Pro neshody s vydavatelstvem, hlavně pro nedorozumění s J. W. Sýkorou, spolužákem z píseckého gymnasia, odešel od Pokroku a založil si napřed humoristického Diblíka, potom r. 1873 Národní Noviny. Když Národní Noviny po roce padly, pře-

[1]) Josef Buňata, jeden z nejstarších českoamerických novinářů. Z galerie národních pracovníků. Kalendář Newyorských Listů, 1925, str. 62.

[2]) Jan Vratislav Čapek, zakladatel původních Newyorských Listů, mrtev. Narodil se dne 3. ledna 1842 v Krašťovicích, zemřel v New Yorku dne 3. června 1909; Jan Vratislav Čapek zemřel. Dennice novověku 10. června 1909; Tomáš Čapek, Jan Vratislav Čapek, českoamerický buditel a vynálezce, New York, 1921, 20 str.

sídlil do New Yorku, kde mu Slovanská lípa svěřila vedení Newyorských Listů. Tento list koupil a proměnil jej v deník. R. 1877 se Čapkovi přihodila táž mrzutá věc jako někdy Zdrůbkovi v Clevelandu. Byl vsazen do vězení, protože tiskem urazil faráře kostela sv. Cyrila a Metoděje, A. Vendelína Vaculu. Oženiv se výhodně s Louisou Schaefferovou, vzdal se novinaření. Umínil si, že se stane vynálezcem jako Morse, Maxim, Edison, jejichž vynálezy v oboru elektrické techniky a chemie ho naplňovaly obdivem. Už jako redaktor, když seděl u psacího stolku a psal články do Diblíka a Národních Novin, přemýšlel o tom, jak zdokonalit telefon, jak konstruovat žárovku, jak rozřešit otázku samohybu (dnešního automobilu). Celých třicet let ho elektrotechnika držela v zajetí. Patentů na vynálezy získal několik, bohatství mu však nepřinesly. Ač byl hloubavého a vynalézavého ducha, byl svrchovaně nepraktický. Mezi redaktory staré školy náležel k nejvzdělanějším. Jeho rubešovského humoru v Diblíku bývá dosud živě vzpomínáno. František Škarda vydal v New Yorku r. 1883 jeho veršovaný a ilustrovaný spis: Život svatého Antonína Paduánského, kratochvíle převeliká pro křesťanské duše, zveršovaná od Diblíka podle Buše (str. 127). Narodiv se r. 1842 v Krašťovicích na Strakonicku, studoval J. V. Čapek gymnasium v Klatovech a Písku, universitu v Praze. Zemřel v New Yorku 1909. „Jadrné povahy, poctivého smýšlení a jednání, přímý až k bezohlednosti, srdečný a sdílný mezi důvěrnými přáteli, ač jinde uzavřený a často pichlavý, Čech starodávné ryzosti, jemuž asi nejvíce bolesti působilo, že v Americe v těsném styku s českými vystěhovalci nejeden ideálně-vlastenecký názor svůj viděl mizeti, svobodář neznající kompromisu, ale při tom vzdělanec a veskrze humánní muž — takový našinec jistě neměl v této zemi na růžích ustláno, nicméně nesl břímě osudem na bedro mu vložené bez reptání, ano se vzdorem. Ve vlasti byl by nevšední literární talent jeho zůstavil nevyhladitelnou stopu.“ (Dennice novověku 10. června 1909.)

Na krátko žurnalistickou prací u českých a slovenských novin se zabýval Norbert F. Čapek, bývalý baptistický farář z Newarku. Čapek je nyní kazatelem sboru Svobodného bratrstva v Praze. Učení této církve se shoduje s americkým unitářstvím.

František Čemus popelařil v několika redakcích v New Yorku, Chicagu, Racině. Jen jednou viděl Čemus své jméno v tisku. Bylo to r. 1885, když jako dopisující tajemník doprovázel do Čech účastníky Divadelní lodi.

Podle lidového spisu Johna Bensona Lossinga, amerického dějepisce samouka, a „na základě různých jiných pramenů" sestavil Josef Čermák z Chicaga dějiny Ameriky. Rozvrhl je ve tři díly: od prvních počátků objevení až do počátku války za nezávislost; od počátků války za nezávislost až do občanské války; dějiny občanské války s připojením subjektivních zkušeností českých vojínů. Spisovatel v předmluvě prosí, aby kritika soudila shovívavě, neboť prý dějiny překládal mimořádně, po večerech, vedle naléhavých povinností redakčních. Čermák osvědčil své vlohy na poli docela jiném než v dějepisném spisování: v technice tělocviku. To je od let jeho zamilovaný odbor, a že je v něm doma, dokázal spisem Tělocvik, praktická pomůcka pro českoamerické cvičitele mládeže a ženských odborů (1908, str. 412). Je několik desítek let redaktorem Ducha času a cvičitelem tělocviku ve veřejné škole v Chicagu.

Evangelický kazatel Jaroslav W. Dobiáš redigoval ilustrovaný týdeník Český Svět (později Československý Svět) v letech 1905—1907 v New Yorku. Vydavatelkou listu byla Americká traktátní společnost. V Texasu, kde byl kazatelem, ztratil rev. Dobiáš ohněm velmi cennou knihovnu. Vrátiv se po převratu do vlasti, působí tam v svém povolání.

V letech 1873—74 objevil se v českých osadách jednonohý tanečník A. Z. Donato (pravým jménem Zajíc), jenž všude kam zavítal, působil furore. Čeští umělci byli tehdy velmi vzácní, a Čechů, kteří prošli tajemnými zeměmi Orientu, bylo pořídku. Zajíc zjezdil a zchodil Egypt, Indii, Čínu a

Japonsko, podíval se na Ceylon a Australii a zastavil se cestou do San Franciska v Havajsku. Když konal tournée po české Americe, dělaly mu současné časopisy tak nadšenou reklamu, jakou nedostal ani Kubelík ani Destinnová. Štolba (V severní Americe, 1876, str. 153) se s Donatem sešel v New Yorku i Chicagu a napsal o něm: „Nejednou přišel také jednonohý tanečník Donato, jenž pobyv delší dobu v Australii, přibyl právě do Ameriky, aby poohlédl se mezi krajany. Podivný to člověk! S tou jednou nohou prošel tolik světa jako málokdo s oběma. S chicagskými krajany tehdy začal a od té doby navštěvuje město za městem, kdež více Čechů žije. A myslím, že ani on, ani krajané jeho toho nelitují. Sloužil, pamatuji-li se dobře, v rakouském vojště, ve válce proti Vlachům r. 1859 přišel, tuším že u Solferina, o nohu a vrhl se pak na tanec, s nímž jiní lidé v podobném postavení obyčejně přestávají." Z Donata se v Americe stal docela pořádný člověk, který si rád na dvou nohách (jedné dřevěné) zahrál ochotnické divadlo a kdesi v Nebrasce učil v české škole. Napsal o svých bohatých zkušenostech knížku Kolem světa o jedné noze (str. 172).

J. B. Erben[1]) si jen tím zasloužil pozornosti dějepiscovy, že byl prvním redaktorem Národních Novin. Po brzkém úpadku tohoto listu (1861) mizí úplně z obzoru veřejného života. Kritiky, a bylo jich mnoho, přežil všechny. Jan Borecký ho při každé příležitosti závistně tepal a ostouzel. Jiným bezohledným kritikem Erbenova veřejného působení byl Zítko z Dakoty. Dr. Jičínský naopak znal jen Erbena-gentlemana. Erben se narodil r. 1837 v Nové Pace, přijel 1859; zemřel v St. Louisu, kde prožil větší část života, v listopadu 1923.

Spisovatel, který pobyl několik let v Americe, je Jan Havlasa. Oženil se zde s vnučkou rázovitého pionýra Jana

---

[1]) J. B. Erben, první redaktor prvního českého listu v Americe. Omažská Osvěta 16. ledna 1907.

Heřmana z Wisconsinu a Nebrasky. Havlasa je nyní činný v československé diplomatické službě.

Karel Horký k nám zavítal na podzim r. 1916 oklikou ze země Dona Quixota. Osvobozenskou literaturu rozmnožil třemi brožurami. Jednu nazval Teď anebo nikdy! Jako agitační prostředek se tato brožura osvědčila znamenitě. Mezi lidem šla na dračku. Druhé brožury byly polemické, apologetické. Psal je zeť Horký na obranu tchána Düricha. Tu se spisovatel Američanům představil jako geniální pochybovač. Pochyboval, že Masaryk, až ho národ o to požádá, bude s to, nejsa účetním z povolání, sestavit z poznámek v svém notýsku účet o tom, kolik dolarů přijal od amerických Čechoslováků a kolik jich vydal. Spisovatel Horký zapomněl, že Američané svěřovali peníze Tomáši G. Masarykovi, a ne účetnímu Masarykovi. Horký pochyboval, že by Eduard Beneš byl způsobilý zastávat úřad generálního sekretáře Národní rady. Pochyboval o Štefánikovi; pochyboval o každém, kdo pochyboval o jeho pantátovi Dürichovi. A účinek brožury Dürichův národ a Benešovo obecenstvo? Po přečtení byli čeští Američané zviklání v důvěře — ne v Masaryka a Beneše — ale ve spisovatele Horkého a začali pochybovat... V brožuře Dürichův národ a Benešovo obecenstvo, již napsal „po dvaceti měsících největší trpělivosti“, Horký částečně prozradil, proč měl dopal na Beneše: „Redigovati za hranicemi list zápasící za osvobození otčiny bylo mým snem... Myslím, že ani nebylo potřebí, abych se o takovou věc (redaktorství) hlásil. Ona mi vlastně patřila. Mně, jedině, výhradně... Nebyloť tenkrát v evropském zahraničí mimo mne jiného skutečného žurnalisty...“ V brožuře Z vašich rukou (věnováno československým vojákům) vynesl osudnou věštbu nad Masarykem (str. 56): „Přijde jednou doba, kdy český národ objeví, že zahraniční osvobozovací dílo bylo padělek a že Masaryk byl politický Hanka, opravuji se co nejrychleji a pravím opětně: nikoli Hanka, nýbrž Clubin! Opravuji se z úcty k Hankovi, neboť cítím, jaké veliké profanace bych se dopustil na pa-

mátce naivního, ale vroucího vlastence, kdybych jeho osud uváděl byť jen v nepřímou souvislost se jménem českého Clubina, jehož odsouzení bude jednou vysloveno ústy celého českého národa." Horký učinil marný pokus vydávati zprvu v New Yorku, potom v Chicagu, časopis Poděbradku. Brzy toho zanechal, a jakmile se naskytla první příležitost, odejel domů.

J. A. Hospodský z Nebrasky a z Chicaga se zpronevěřil českému novinaření, přeběhnuv k žurnalistice americké. Vydával krajinský list ve Wilberu, v Nebrasce, The Sallne County Democrat.

V starých ročnících kalendářů, v Květech Amerických a v jiných příležitostných publikacích shledáváme se často se jménem psavého Hugona Chotka, překladatele povídek. Chotek byl činný v redakcích novinářských nedochůdčat; v Clevelandu vydal jedno číslo románového listu U krbu (1901). Zemřel před mnoha lety v Clevelandu.

Jeden žurnalista, F. J. Cetlovský z Chicaga, se stal nezvěstným; druhý, Jaroslav Chudoba z New Yorku, se úplně zřekl krajanů. Rodina Chudobových byla odedávna usedlá v newyorském předměstí Morrisanii. Vystěhovala se do Čech; tam Jaroslav vychodil střední školu a ztrávil nějaký rok i na pražské technice. Jako technik se vrátil do New Yorku asi r. 1883. Nemaje jiných vyhlídek, přijal místo v redakci místního Dělníka Amerického. V těch letech se v New Yorku hlasitě ozývala hesla radikálů, a kurážný a mladicky nezralý Chudoba vrhl se s vervou mládí do polemiky s internacionalisty. Boj prohrál. Z New Yorku odjel do Texasu k Svobodě, avšak nevydržel tam dlouho a přijal místo v chicagské Svornosti. Od mnoha let není o něm nic známo. Žije-li, je skutečná škoda, že se publicistice odcizil; bylť novinářem slibným.

Dr. František Iška, kněz z církve vystouplý, byl výchovou i činností jaksi předurčen k tomu, aby se stal nástupcem Zdrůbkovým. Žádoucí kvalifikaci k tomu měl. Byl obratný řečník, dovedl vstupovat v užitečné známosti se

svobodáři, osvědčil se jako organisátor. Bývalý katolický kněz, bývalý starokatolický farář, bývalý doktor bohosloví — jaká to cenná aktiva pro nastávajícího vůdce pokrokářů! Hle muž, který za své přesvědčení trpěl a který se nerozpakoval za ně přinésti oběti! Vypukla válka. Zahájena osvobozenská akce. Iškův časopis Vesmír k nemalému překvapení celé české Ameriky zaujal kritické, a když šly věci do tuhého, oposiční stanovisko. Politikové v Čechách se podle Išky dopouštěli přehmatu za přehmatem; Masarykova a Benešova taktika za hranicemi byla špatná; pracovníci v Americe byli aktéři. Žurnalistovi Melicharovi dovolil ve Vesmíru otiskovati články čišící blahovůlí k Rakousku. Jako blesk z čista jasna působilo odhalení uveřejněné v Providence Journalu dne 27. ledna 1916, že Iška dostává na svůj Vesmír subvenci od rakouské vlády. Na vysvětlení budiž uvedeno, že John R. Rathom, redaktor Providence Journalu, byl Nemesí německých a rakouských špehounů, jejichž pikle odhaloval a křížil. Iška se vehementně bránil. Dopis rakouského konsula, v němž byla zmínka o subvenci, prohlásil za padělek.[1]) Žaloval chicagskou Svornost, že otiskla Rathomovo strašné obvinění. Soud prohrál. Hrozil žalobou Rathomovi, ale k stání nedošlo. Zničil se finančně a ze starostí těžce nervově onemocněl. Odjel do Čech na zotavenou a zemřel tam r. 1924. Byl Iška vinen? Dostával subvenci? Soudně mu vina dokázána nebyla. Snad jednou bude odhaleno tajemství, jak se dostal Rathomovi do rukou inkrimující dopis. Ale ten fakt dr. Iška popříti nemohl, že za války mařil emancipační práci a že list Vesmír vedl v duchu austrofilském.

Působivé úvahy psával Alois Janda. Byl to těkavý, nespokojený bohém, který mnoho začal, ale málo dokončil. Studoval v Praze na universitě, ale nechal studií. Byl ven-

[1]) O tom, byl-li dopis pravý či podvržený, napsal dr. Vojan delší články do Newyorských Listů, 1. února a 22. března 1925; Odpověď dru Vojanovi na vyzvání k sestavení čestného soudu, Svornost 13. dubna 1925.

kovským učitelem, ale zomrzel si kantorování. Dal se zapsat do theologického semináře, ale ozval se v něm kacíř. Stal se hercem. I herecké slávy se nabažil. Vystěhovav se do Chicaga, začal od repetice: redaktor, učitel volné školy, básník, ochotník. Bída doma, bída v adoptované vlasti, bída neúprosná, vychrtlá bída plížila se za jeho umrlčím vozem až k branám Národního hřbitova.

Jan J. Jelínek, povoláním typograf, usedlý v Chicagu, přispíval do různých listů: Světa, Obrany, Spravedlnosti, Věku rozumu, Typografa. Samostatně vydal kacířské epištoly. Teď je řečníkem a organisátorem Svazu svobodomyslných.

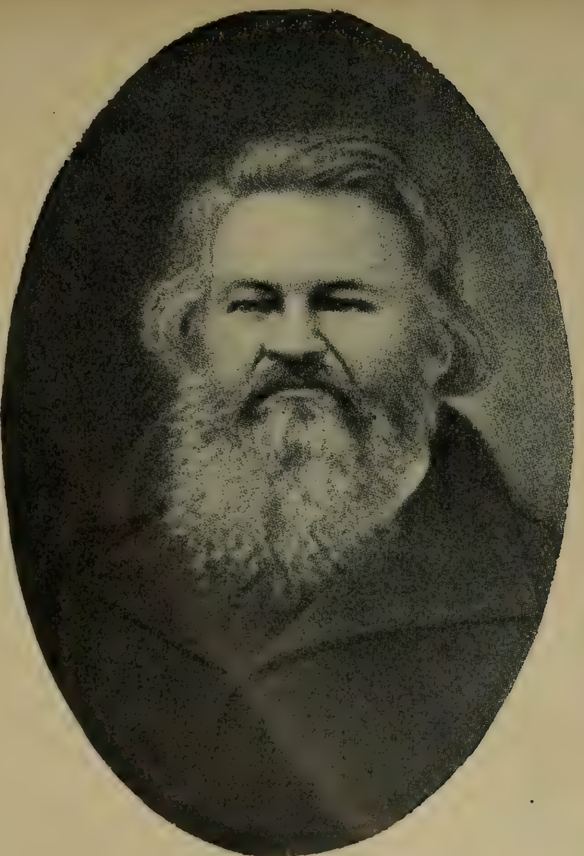
Jméno dra Jana Rudiše (Jičínského) je spjato s chicagským Sokolstvem. Sokolstvu a jeho orgánu věnoval drahně času, bohužel na újmu své lékařské praxe. Ochuravěv byl nucen zanechat publicistické činnosti. V řadě článků nadepsaných Z našich začátků, jež otiskovala omažská Osvěta (1908), zachytil leckterou událost ze života a působení Náprstkova, Erbenova, Klácelova a Kořízkova, jež by byla bývala jinak zapomenuta. Lékařství studoval v Omaze. Za války (1915) jej Newyorčan Frothingham poslal s ošetřovatelskou misí do Srbska. Později jel s jinou výpravou na Sibiř.

Redaktora Slavie Karla Jonáše[1]) pionýři titulovali „prvním Čechem v Americe“ (jako Carl Schurz byl krajany zván prvním Němcem). A veliká vážnost, jíž požíval už za časů Klácelových, nebyla nezasloužena. Přišed do Ameriky roku 1863 jako student pražské techniky (byl stíhán policejními úřady pro buřičské řeči a články), postavil se Jonáš ode dne svého příjezdu v čelo rostoucí immigrace a setrval jako její vůdce až do konce. Když zasedl k redakčnímu stolu Slavie, bylo mu teprve 23 let. Kdežto jiní váhali, mají-li se přestěho-

---

[1]) Karel Jonáš. Kalendář Amerikán, 1878, str. 120—121; Karel Jonáš. Životopis. Květy Americké 15. července 1885, str. 290—293; Karel Jonáš. Kalendář Amerikán, 1892, str. 188; Josef Jiří Král, Karel Jonáš mrtev. Slavie 22. ledna 1896.

vat na Rus a posílit šiky Slovanstva či zůstat zde a stát se Američany, učil se Jonáš pilně anglicky. Znalosti anglického jazyka měl co děkovat za svou pozdější politickou kariéru. Redaktorem byl obezřelým. V tom, zdá se, vystihl smysl americké demokracie, že nepropůjčil sloupců Slavie k náboženským štvanicím, jež se v probuzenských letech v tisku zahnízdily. Liboval si v prostém, lehko srozumitelném psaní, nabádaje čtenáře k národně vlastenecké práci, na druhé straně pak jim připomínal občanské povinnosti k této zemi. Mezi kolegy zaujímal mimořádné, lze říci výlučné postavení. Přátelé i odpůrci ho uznávali za jakousi vyšší instanci, z jejíhož rozsudku nebylo odvolání. A takovou váhu mělo jeho slovo, že, co napsal do Slavie, se pokládalo za konečné, ne že to bylo vždy pravda, ale že to napsal Jonáš. V politice se důsledně a pevně držel strany demokratické. Vliv Slavie jistě přispěl k tomu, že se velká síla našinců, ne-li většina, přiklonila k demokratům. Praktický duch Jonášův se jasně zračí v jeho literárních pracích. Ty jsou veskrze užitečného rázu: „tlumače", slovníky, zlaté rady pro farmáře, americké zákonodárství. Za našich dnů se vyšvihli jednotlivci výš než Jonáš, za poslance do kongresu na příklad, kdežto on zastával celkem podřízený úřad místoguvernéra wisconsinského a konsula. Avšak žádný z politiků nevynikl tak mnohostranně jako Jonáš žurnalista, Jonáš spisovatel, Jonáš politik. Když ho vláda jmenovala generálním konsulem v Rusku, zaplesala Dennice novověku: „Jsme přesvědčeni, že všichni Čechoamerikáni, ano i všecka inteligence česká ve vlasti bude tímto vyznamenáním vysoce zasloužilého národovce a spoluobčana našeho co nejpříjemněji vzrušena." (Dennice novověku 1. března 1894.) Narodil se v Malešově u Kutné Hory roku 1840, zemřel roku 1896 a je pochován na olšanském hřbitově v Praze. „Mám přání jediné: být pochován v té drahé zemi české, po níž tak horoucně jsem toužil a jíž jsem vše obětoval." Tato dojemná slova před smrtí napsal zvěčnělý své choti a tato slova jsou vyryta do desky na jeho pomníku. Jeho manželka Kristina, jak známo, byla dcera Františka

LADIMÍR KLÁCEL

KAREL JONÁŠ

Kořízka. Zemřela v domě svého syna Karla v Chicagu 3. března 1924 ve věku 79 let. K stáří oslepla.

Poloameričanem je Václav A. Jung, spisovatel anglicko-českého slovníku (1564 str.). Býval v redakci Pokroku Západu v Omaze, pracoval v bance, byl pojišťovacím jednatelem. V Clevelandu s Pavlem Albierim redigoval Američana. Po návratu do Čech pracoval v redakci Herbenova Času. Mimo to učil angličtině. Tiskem ve Spojených státech nevydal nic.

Tomáš Juránek,[1]) redaktor Novákovy Dětské Besídky a spisovatel brožury Úvahy a rozjímání starého českého flašinetáře na sklonku XIX. století, byl z církve vystouplý kněz, známý Klácelův, Moravan rodem. Narodil se v Domamili roku 1810, zemřel v Cooperstownu, Wis., 5. března 1890. „V New Yorku koupil košík, naplnil doutníky a chodil po veřejných místnostech prodávati." Na Západě putoval s flašinetem na zádech. „V Milwaukee se živil dosti krušně prodejem ovoce."

Antonín Jurka, ochotnický zanícenec, zpěvák, houslista, učitel němčiny (v St. Paulu), Klácelův žák a ctitel, krátkou dobu patřil do cechu žurnalistů. Zemřel v New Yorku. Proslavená americká herečka Blanche Yurková je jeho dcera.

Ladimír Klácel[2]) přijel roku 1869, byv vyzván Janem Bártou Letovským z Iowa City, aby redigoval jeho Slovana Amerikánského II. (později Slovana Amerického), „týdenník pro politiku, vědu, umění, zábavu a vzájemnost všech Slovanů amerických". První číslo je datováno 5. listopadu. Třináct let se Klácel obětoval pro českou Ameriku a třináct let strádal krušným nedostatkem. „Po třetí jsem jej spatřil v Chicagu," zaznamenal Šnajdr. „Bylo to po zastavení Č. Durasem vydávaného trojtýdenního časopisu Svojana. Klácel upadl

[1]) Kalendář Amerikán, 1880, str. 129—136.

[2]) Ladimír Klácel, kalendář Amerikán, 1878, str. 118—120; Ladimír Klácel. Životopis. Květy Americké 15. září 1885, str. 354—356; Václav Šnajdr, Ladimír František Klácel. Jeho život a učení. 49 str., 1908; týž, Vzpomínka na profesora Ladimíra Klácela. Dennice novověku 5. března 1908; Dr. J. Rudiš Jičínský, Klácel a jeho slasti a zkušenosti mezi námi. Řada článků v Osvětě Americké r. 1911.

tehdy v opuštěnost tím citelnější, že byl ve velikém městě. Bída byla v skromném příbytku jeho všude patrna. Bydlel v jedné veliké světnici, přepažené orleánovou záclonou; napřed byla kuchyň, jež sloužila hospodyni paní Molové za obytnou místnost, v druhé polovici seděl mezi knihami svými Klácel. Sklíčenost a bezradnost zírala mu z velkého a smutného oka. ‚Jsme živi mlékem a chlebem, a někdy ani toho není,' pravil. ‚A i šat se na mně rozpadává,' pokračoval, ukazuje na lastingový černý kabát, jaké v Čechách v létě kněží nosívali. Polily mne slze, i mého soudruha. Nikdy na ten výjev nezapomenu. Paní Molová bolestnými slovy dotvrzovala, že mají bídu."[1]) „Appropos! Ti, kdo pro prof. Klácela od let největším zanícením hořeli, nejméně pro něho učinili a činí. Slovan Americký na příklad jej sem pozval a svobodné obce v Chicagu a jejich vůdcové tam a jinde proň horcvali. I Dělnické Listy své doby velmi pro Klácela zaníceny byly a s pýchou otiskovaly spisy jeho. Kde jsou dnes? Kde jsou dnes ti bratři a osvojenci a vesměrníci a komunisti? Darmo se zlobit. Dnes musí pomáhati ti, jenž na ubohém starci ničeho nezavinili, ale v úctě jej majíce horšili se na humbug bohaprázdný, který s ním provozován a dosud provozován jest."[2]) Klácel rozdělal některé práce, nedokončil jich však právě pod krušivou tíhou bídy. Dějin Spojených států mělo vyjít třicet sešitů a vyšlo jich šest. „Spisů Klácelových se tisklo málo, nikdy přes 500 výtisků", vypravuje nakladatel Anton Novák z Milwaukee. „Z těch se asi polovička prodala a druhá polovička se povalovala několik roků po policích, až jsem je rozdal a někdy naházel do starého papíru, abych získal místo pro jiné knihy. Byl to velmi špatný obchod a někdy nevynesl ani tolik, co stál papír. Věčný kalendář měl asi 150 odběratelů, Historie Spojených států sotva 100. Že za takových poměrů jsem s vydáváním pokračovat nemohl,

[1]) Řeč Václava Šnajdra, redaktora Dennice novověku, o stoleté památce narození Klácelova v České národní síni v Clevclandu 5. dubna 1908 přednesená.

[2]) Dennice novověku 15. října 1879.

rozumí se samo sebou." Klácel zemřel 17. března 1882 v Belle Plaine. „Pohřeb jeho, který se odbýval dne 20. března 1882, byl nejslavnější ze všech pohřbů českých kdy v Americe odbývaných." Podle Šnajdra byl Klácel „jedním z nejvýznačnějších buditelů, ano nejzajímavější a nejtragičtější postava novodobých kulturních dějů českých uložena k věčnému odpočinku na americkém Západě. K Východu byl upřen vždycky jeho zrak a na Západě nalezl odpočinutí věčného".[1]) Na jeho počest byly postaveny dva pomníky: jeden na belleplainském hřbitově, druhý na Českém národním hřbitově (1885) v Chicagu. Nápis na přední straně pomníku v Belle Plaine zní: „Vlast mne sice uznala, leč za mořem Svobody vlaje prapor; tam Lady vesměrné dílo bude stavěno."

Fráňa Klepal, někdejší člen redakce Denního Hlasatele, byl jedním z personálu lékařské a ošetřovatelské mise do Srbska roku 1915. Redigoval orgán legionářů; jeden čas měl na starosti administraci anglicky psaného a v Chicagu vydávaného týdeníku s českou tendencí, The Cosmopolitan Herald.

St. V. Klíma byl povolán za války Tvrzickým z chicagské redakce do čs. zpravodajské kanceláře ve Washingtoně. Když byla kancelář přičleněna ke gen. konsulátu, přesídlil Klíma do New Yorku. Před několika měsíci jej vláda přeložila do centrály v Praze.

Mechanickým tvůrcem a uskutečnitelem Náprstkovy myšlenky byl František Kořízek.[2]) Kořízek se narodil 4. října 1820 v Letovicích na Moravě. Od dětství se učil hrát na housle. Když mu bylo osm let, ztratil při skotačení pravé oko. Tím se vysvětluje, proč všechny jeho podobizny jsou vzaty v profilu, s levé strany. Ve dvanáctém roce dán na učení

[1]) Dennice novověku 9. dubna 1908.

[2]) Jubilejní číslo Slavie 4. listopadu 1885 (týž článek otištěn v Dennici novověku 14. března 1907); Frant. Kořízek, Květy Americké 18. srpna 1886, str. 377; Josef Jiří Král, Z návštěvy u zakladatele Slavie, otištěno v Newyorských Listech 11. října 1897; Jan Přibyl, Životopisy Jana Přibyla a Frant. Kořízka, kalendář Amerikán, 1900, str. 229—237.

k zednickému mistru. V zimě roku 1853 odjel s rodinou — vzal si za družku života spolužačku z rodných Letovic — do Ameriky.[1]) Jeho počátky — jako každého jiného přistěhovalce — byly krušné. Konal práci, jaká se mu naskytla: zedničil, podělkoval v dřevařských skladištích, rybařil, nádeničil při dráze, šumařil. „Roku 1858 četl (Kořízek) život Benjamina Franklina, jenž co chudý tiskařský vyučenec pustil se do světa a vlastním přičiněním stal se proslulým vydavatelem. Ten příklad odvahy a vytrvalosti rozhodl.“ (Slavie 4. listopadu 1885.) „V Racine u německého listu National Demokrat se vyučil počátkům sazečského umění. Písmolijec Miller v Milwaukee byl ochoten prodati písmo německé druhu longprimer, švabach, ale šlo nám ještě o písmenky s akcenty: č, ř, š a ž. Nežli jsme tyto akcentované písmenky dostali, museli jsme vydati dvě nebo tři čísla bez akcentů. Jak opatřiti rámy? Ty z ochoty udělal místní český kovář . . . Měl jsem rámy, scházel však lis. Ten jsem koupil v Milwaukee od německého kněze, který vydával náboženský list, jenž se mu

[1]) Cestu přes moře vykonal Kořízek na plachetníku Amoru. Loď veplula do bostonského přístavu mezi 2. a 5. březnem 1854. Pokud bylo lze zjistiti, byly Kořízkovými spolucestujícími rodiny Jana Bárty, Jana Přibyla, Antona Sulka, Jana Nechuty (synové Frant. a Karel Nechuta), Frant. Ryňáka, Tolla, Poláka a Jana Vitouška. Mezi drobotinou na Amoru jela devítiletá Hanna Vitoušková, jež, provdavši se v Cedar Rapidsích za J. Vostrovského (párek oddával pastor Kún), stala se matkou mé ženy. Rodiny Vitouškova, Nechutova, Polákova a Ryňákova (vesměs z Borotína na Moravě) byly evangelického vyznání, údové sboru ve Vanovicích. Frant. Nechuta, vulgo Trávníček (syn Jana Nechuty a prastrýc mé manželky), hostil na své farmě ve Wisconsinu básníka Sládka. V jeho (Nechutově) příbytku u Caledonie se konala často vzpomínaná schůze pionýrů, v níž na návrh hostitelův dáno třetímu českoamerickému časopisu jméno Slavie. Z Bostonu jeli cestující do Chicaga, odtud pluli lodí do Racina a potom do Caledonie. Leč, jsouce s Wisconsinem nespokojeni, někteří Borotínští se odtrhli a pustili se do Iowy. V Iowě pomáhali organisovati mateřskou církev evangelickou, jejíž správu vedl farář Kún, též z Moravy. Kořízek se přestěhoval do Racina. — Pozn. spisovatelova.

však nevyplácel a zanikl. Lis složen v mariánském kostele za oltářem. Kněz žádal $150, ale smluvil jsem cenu za $140 a dal jsem $40 závdavku. Za zbytek $100 jsem zamorkyčoval (hypotekoval) svůj domek a všecku svoji majetnost. Odběratele jsem hleděl pro nový časopis získati dopisováním a rozesíláním plakátů. Nežli vyšlo první číslo, měli jsme už 420 odběratelů, a sice nejvíce z Wisconsinu, Chicaga a Iowy . . . ." Dne 1. ledna 1860 vyšlo první číslo časopisu, jenž byl nazván Slowan Amerikánský. Těžký porod českého tisku v Americe byl dokonán. Čtyřiadvacet čísel byl František Kořízek nucen vydati sám bez jiné pomoci redaktorské. Za dne pracoval v tiskárně, sázel, skládal formy, tiskl a rozesílal časopis s pomocí svých dětí (dcery Kristiny, jež se v pozdějších letech provdala za Karla Jonáše, a syna Karla), večer při lojové svíčce četl noviny a překládal (z němčiny), nebyla-li na starosti hudba, kterou posud jakožto jediný spolehlivý pramen obživy nesměl zanedbávati. Když se rodina výpomocného redaktora Bárty přistěhovala do dřevěného baráčku Kořízkova v Racině, obě rodiny, celkem šestnáct osob, žily a přenocovaly po delší dobu v jedné světnici. Kořízek byl samouk, ale idealista. Kdo ví, naučil-li ho vesnický kantor, co je věta, co sloveso, co podstatné jméno, co zájmeno. Vlastenec byl čistého zrna, Slovan od kosti. V úvodním článku prvního čísla Slowana Amerikánského (1. ledna 1860) redaktor Kořízek hlásá: „Drahy milowany Narode Slowansky! . . . Zaklad prani nasseho jest, abi s timto novim rokem blaho čechoslowanum, jenž zde (v Americe) tak po ruznu obiwame dussewni celek tworiti sobe dny nasseho zde přebiwani oslazowali — nassi materskau rec pestowali — ditki nasse kni lepe přidržowali — neb ona ta sama jest, kterau jsme mi otcowe — s mateřskim mlekem, požiwali, kterau nassi otcowe hrdymi bili." Podobně jako Slowan Amerikánský měly těžké začátky Národní Noviny v St. Louisu. Přes tři léta konala vydavatelská společnost přípravné práce. První číslo vyšlo 21. ledna 1860, tři neděle po Kořízkově listu. Národní Noviny měly býti prvými novinami v Americe,

ale energický Kořízek liknavé vydavatele v St. Louisu, kteří pracovali v intencích a podle plánu Vojty Náprstka, předešel.[1]) Rozhárané poměry válečné a hospodářské, všeobecná tíseň přiměly vydavatele Slowana Amerikánského i Národních Novin, aby své podniky spojili. Z obapolné dohody povstal nový časopis, jemuž dáno jméno Slavie. První číslo tohoto listu vyšlo 30. října 1861. K. zemřel v Racině r. 1899.

Slavomír Kratochvil (Jarušek) přijel do New Yorku na počátku války. Pustil se do křížku s jiným čerstvým immigrantem, K. Horkým, vypověděl boj redaktoru Hlasu lidu, Břetislavu Grégrovi, a postavil s Voskou na pranýř Henryho Grossmana, jenž nabídl své služby rakouskému generálnímu konsulovi. Vzal si na starost, jak sám prohlásil, vyhazovati lumpy z národa. Milada Jarušková, vojenským soudem odsouzená na smrt pro špionáž, je jeho sestra. Roku 1916 vydal několik čísel měsíčníku Revoluční Výzvy.

F. J. Kuták, bývalý redaktor omažské Osvěty a Rozhledů a nynější šéf deníku Svět v Clevelandu, je žurnalista, který si osvojil rozumový (common sense) způsob psaní, v kterém jsou američtí redaktoři mistři. Kuták žije v Americe 37 let. Narodil se roku 1872 v Blatence v Čechách a je tedy jeden ze starších novinářů.

Frant. Lier (bratr spisovatele Jana Liera) byl sazečem a nějaký čas i redaktorem Dělnických Listů, přistěhovav se s inventářem tohoto listu do New Yorku z Clevelandu roku 1877. V New Yorku byl dlouhá léta majetníkem tiskárny vedle sokolovny v 71. ulici. Žije na odpočinku u své dcery, učitelky na obecných školách.

Povídkářem Chotkova rázu byl chicagský samouk Václav Lenoch. Řadu memoárových článků o raných ochotnících v Chicagu uveřejnil v Duchu času (srpen 1907). Zemřel před několika měsíci v Chicagu.

---

[1]) Jan Borecký, Vznik a úpadek Národních Novin. Amerikán 4. dubna 1872 et seq. Otištěno v spise Padesát let českého tisku v Americe, str. 19—31.

Jaroslav L. Luňák neosvědčil zvláštních vloh, ale žurnalista byl poctivý. Byv kolegou Václava Šnajdra na mladoboleslavském gymnasiu, přijel roku 1882, a to přímo k Dennici novověku. Samostatný list, který začal v Clevelandu vydávati, neprosperoval. Sedmnáct let byl tajemníkem Národního hlavního řádu ČSPS. Zemřel roku 1922.[1])

Odjezdem žurnalisty a básníka Josefa Macha do Evropy (redigoval Slavii a v New Yorku týdeník Čechoslovák) utrpěla žurnalistika opravdovou ztrátu. Mach byl přijat do zpravodajské služby Československé republiky se sídlem v Římě. Zná italsky, jeho choť je americká Italka. Památník odboje vydal letos jeho Americké verše z doby válečné 1914 až 1919.

Matěj Mašek, dlouholetý spoluredaktor Svornosti, byl dán rodiči na studie do Budějovic a absolvoval tam gymnasium. Na universitě studoval několik semestrů dějiny a filosofii, ale byv donucen poměry uchýlil se do budějovického semináře. Nedlouho před vysvěcením zachoval se podle rady Havlíčkovy, praštil komžičkou a pustil se roku 1883 za strýcem do Ameriky. Strýcem tím byl Vojta Mašek z Kewaunee. Pro Svornost napsal mnoho zajímavých povídek ze života vojenského. Sloužilť v armádě Spojených států. Zemřel náhle srdeční vadou, když se dověděl, že chicagský bankéř Tůma, u něhož měl uloženy všechny své úspory, udělal úpadek.

Před příchodem Karla Jonáše redigoval Slavii Vojtěch Mašek.[2]) „Bál jsem se, že zůstanu-li déle u listu, stanu se neschopným ke všemu jinému. Připomínal jsem si staré učitele a kněze, kteří v praktickém životě k stáří jsou jako děti. Angličtině jsem se přiučil ve čtení a psaní, mluvil jsem ale lámaně. Hanbil jsem se, že jako redaktor neumím mluvit plynně, abych svůj národ dobře representoval. Chtít poučovat

[1]) F. J. K. (Kuták), Orgán Bratrstva, červenec 1922.

[2]) Květy Americké 5. ledna 1887, str. 112; Paměti Vojty Maška. Kalendář Amerikán, 1901, str. 227—233; Vojta Mašek mrtev. Omažská Osvěta, únor, 1903.

krajany a sám americkou literaturu a americký život v této Unii neznat, zdálo se mi nedůstojno." Jak viděti, měl Mašek čistý pocit nespokojenosti sám s sebou, pocit, který je prvním krokem k osobnímu ozdravění. Kéž by i jiní byli tak logicky rozumovali! A neutrpěl národ a neztratil Mašek, že se z ledabylého novináře stal výborný a zámožný obchodník. Maškovým přesvědčením bylo, a netajil se s ním nikdy a nikde, že je naší povinností splynouti co nejdříve s domorodým živlem. Sám však zůstal pevným Čechem, štědře podporuje každou dobrou věc. „Hlavní záměr Maškova života se ztroskotal," poznamenal ke zprávě o jeho smrti redaktor Šnajdr. „Nepřestěhoval se se svým jměním do vlasti, aby jí byl k užitku, nýbrž zůstal a dokonal v Americe. Je v tom notný kus tragiky. Jeho ideálem byl Vojta Náprstek. Jeho díla vždycky velebil. V Americe byl demokratem starého rázu. Českými časopisy nepohrdal, jako činí mnozí zbohatlí a přemoudřelí krajané. Vážil si jich podle jejich ceny a platil za ně poctivě. Nečekal od nich také žádných divů věda, že český list nemůže se vyrovnati americkému velkoměstskému deníku. Jen upřímnou snahu, slušnost tónu a poctivost úmyslu požadoval." Mašek studoval v Praze techniku, jsa Jonášovým známým. Přišel roku 1860 s agentem ruské vlády Ivanem Malinowským. Narodil se 18. dubna 1839 u Vodňan, zemřel v Kewaunee, Wis., 1907.

Proč se J. V. Matějka z Chicaga nedodělal se svými Chicagskými Listy úspěchu jako August Geringer se Svorností? Proč zemřel chud? Skvělou příležitost, široké pole měl. Matějka byl obchodník bez systému, obchodník nemající účetních knih, redaktor, který psal politické články, ale myslil při tom na ochotnické jeviště. Jsa důvěřivý, lehkomyslný slaboch, dal se Matějka nestoudně odírati od pivních vlastenců.

Josef K. Mazač narodil se v Kutné Hoře 4. dubna 1863 a skonal v Milwaukee 28. dubna 1905. Ve vlasti byl zaměstnán v redakci Hlasu národa a Posla v Rychnově. Zde působil u Svitu s Ringsmuthem, později u Slovana Amerického, nějaký čas u Pokroku Západu a nejposledněji u Domácnosti.

NÁRODNÍ VÝBOR

Přispíval po svém příjezdu do Ameriky též do Dennice novověku a přeložil román Za šperkem dávnověku.

Vzácnou sílu vůle a idealismu dal najevo Václav Miniberger, nynější šéf redakce Spravedlnosti, jenž, vzdav se pastorství, přestoupil na víru bojujícího proletariátu. K Spravedlnosti přišel r. 1919 od Čechoameričana, kterýžto list redigoval v Baltimore. V mladších letech uveřejňoval Miniberger práce veršem i prózou pod literárním jménem Harris Zachar.

Moravan František Mráček[1]) (po vystěhování na Rus přijal jméno Rostislav) nebyl novinářem tuctovým. Borecký je odpověden za tvrzení, že ho vojenský soud odsoudil do pevnosti na dvacet let, a Mráček že se dostal na svobodu po amnestii roku 1857. Když se mezi americkými Čechy začalo vážně jednati o přesídlení na asijskou Rus, byl Mráček vyvolen za posla spolu s Bártou Letovským, aby v amurském kraji vyhledali místo pro novou Čechii. „Předešlý týden byl jsem od našeho horlivého Slovana p. Malinowského vybídnut, abych vyslanectví stran naší amursko-usurské otázky do Nového Yorku a odtud do Petrohradu přijal, což při takovém nedostatku žádoucích mužů jsem takřka již morálně přinucen ku blahu svých čecho-amerických spoluobčanů přijmouti a tuto dálnou cestu ve společnosti pana B. Letovského podniknouti, což tímto utěšeněji vykonati chci, anť vidím, že velká část našich spoluobčanů pevného úmyslu jest v ony slovanské krajiny se vydati.“ Ke škodě Američanů zůstal Mráček trvale v říši bílého cara. Zemřel jako městský úředník v Oděse. Na zámořskou republiku nikdy nemohl zapomenouti.

Ze seznamu novinářských pracovníků nesmí být vynechán nakladatel Anton Novák, dlouholetý majetník milwaucké Domácnosti. Novák učinil pokus vydávati Klácelovy spisy, ale musil toho nechat; přicházel při tom o peníze. Jako pravý self-made man dovedl vše: byl svým vlastním tiskařem, knihařem, kolportérem, expeditorem, redaktorem, zpravodajem,

---

[1]) Slavie, roč. I, č. 6, 1861.

překladatelem, poslíčkem. Touto všetvůrčí prací v prvních letech udržel se nad vodou.

F. Dagobert Novák, majetník prosperující tiskárny v Chicagu, vydavatel Šotka, Předměstských Listů a anglicky psaného týdeníku Cicero Times, redigoval Svobodnou Školu a jiné časopisy, než se stal vydavatelem. Je též interesován v milwauckém Čechoslováku a v St.-louiských Listech. St.-louiské Listy řídí jeho bratr. Novák založil Texana v Galvestonu r. 1908.

Známé kinoherečky Jane a Eva Novákovy jsou dcery J. J. Nováka, jenž po mnoho let byl výpomocnou silou v redakci st. louiského Hlasu. Novák se narodil v Praze. Jeho choť se jmenovala dívčím jménem Medková. Praví se, že první začátek dostaly sestry Novákové od své tety Anny Schafferové, dobré Češky, která vystupovala v Shakespearových dramatech s Lawrencem Hanleym.

Jana A. Oliveria nazývali novinářským hrobařem. „U 16 různých časopisů pracoval tento tvrdý, avšak poctivý republikán.“ Oliverius za všechny novinářské hroby, jež vykopal, zaplatil hotově ze své vlastní kapsy. Když bylo zle — a zle bylo opravdu často — pomohla majetná sestra v Praze. Uznání se Oliveriovi od vrstevníků nedostalo pražádného. Politický odpůrce Jonáš o něm napsal, že je ztřeštěnec. Jen jednou mu bylo dopřáno vyhřívati se na výsluní novinářské popularity: roku 1885, když vedl Divadelní loď do Čech. „S ním klesá do hrobu poslední, tuším, partisan z doby poválečné rekonstrukce, poslední novinář staré školy, která za svůj přední úkol pokládala přemlouvat nebo i bulldosovat čtenáře, aby se chytili té neb oné ze dvou velkých politických stran, a odsuzovat šmahem stranu neb strany protivné a její časopisy . . . Budiž Janu Oliveriovi země lehká! Umíraje těšil se myšlenkou, že dokonává ve vlasti a že odpočívati bude v té půdě, kterou tak vroucně miloval.“ Tuto poznámku připojil k jeho nekrologu Václav Šnajdr v Denníci novověku.[1])

[1]) Dennice novověku 5. května 1904.

Oliverius přijel do St. Louisu k novinám roku 1865. Zemřel 20. dubna 1904 na Smíchově ve věku 64 let.

Ludvík Pacák je linguista, jakých je mezi Čechoameričany pořídku. Ve Spojených státech se zdržoval několik let — povoláním je bankovní úředník — přispívaje články do kalendářů a do jiných publikací. Nyní je v hlavním městě republiky ředitelem paroplavební kanceláře.

Josef Pastor, redaktor Pokroku, se narodil r. 1841 v Hostokrejsích u Rakovníka. Dokončiv gymnasium v Žatci a nemaje prostředků k dalším studiím, vstoupil do kláštera. V New Yorku přistal r. 1866. Zprvu kroutil doutníky, později, podle Boreckého, dostal zaměstnání u New Yorker Staatszeitungu. Z New Yorku psával do Slavie; tím na sebe upozornil Jonáše, a ten mu svěřil redakci Pokroku. „Panovalo tenkrát všeobecné mínění, že vedle dvou již vycházejících listů, Slavie v Racine a Pokroku Amerického v St. Louisu, nejvýš ještě jeden list se udržeti může. Byl to tedy mezi Pokrokem a Katolickými Novinami boj na život a na smrt. Pokrok zvítězil a Katolické Noviny brzy zašly. Slavie silně fedrovala Pokrok, jenž měl za devět měsíců 1.200 odběratelů." (Borecký.) V boji s katolickou stranou si Pastor vedl nemilosrdně. Touže po zaměstnání, jež slibovalo hojnější odměnu než cikanování u novin, odjel do Hamburku a tam si zařídil vystěhovaleckou kancelář. Tam vydával od r. 1886 měsíčník České osady v Americe. Novinář, který Pastora dobře znal, napsal o něm, že „prokázal krajanům mnoho bezplatných služeb, za něž se mu často dostalo nevděku". Rusko znal jako málokdo, ztráviv tam přes půl roku. Snad proto varoval před utopistickou myšlenkou stěhování českých Američanů na Rus.

Dlouholetá redaktorka chicagských Ženských Listů, Božena Pavlíková, upravila čelnější ze svých redakčních článků v samostatnou knihu Od roku k roku (292 str.).

Jaromír Pšenka, nejplodnější českoamerický romanopisec, vzorný stylista, jehož úlohy a komposice na gymnasiu poutaly pozornost profesorů, se narodil r. 1875 v Jindřichově

Hradci. Opustiv vlast, dal se roku 1895 ve francouzském městě Nancy zapsati na pět let do légion étrangère. Odslouživ si legionářskou kapitolu jako dobrovolník v Africe, odjel do Paříže a tam se vrátil do občanského života. Povolání změnil několikrát. Mezi jiným vyučoval krajany francouzskému jazyku a psal do novin. Roku 1901 mu chicagský vydavatel August Geringer nabídl místo v redakci Svornosti. Od svého vstupu do závodu Geringrova byl Pšenka, který dvě léta později pojal za manželku mladší dceru svého zaměstnavatele, činný literárně, uveřejňuje v Geringrových publikacích povídky a romány, jejichž podkladem byly obyčejně bohaté zkušenosti získané za pětiletého pobytu v Africe a v metropoli francouzské. Z větších jeho románových prací vydaných knižně v Chicagu a v Praze lze uvésti spisy: Nevěsta z hrobu (497 str.); Ďábel Kolinský (109 str.); Čisťoučký Patino (158 str.); Washington Závora (355 str.), do té doby nejobjemnější původní českoamerický román, který byl později otiskován v Čechách; Mirva (315 str.); Mlhami jitra svobody (140 str.). Novelu Mlhami jitra nazval autor příspěvkem k dějinám poválečné rekonstrukce myslí a srdcí. Známy jsou jeho dramatisované kusy Bordinkáři a Moře nerozdvojilo. Kapitoly z cest s titulem Od Michiganu k Nežárce, jež uveřejňoval ve Svornosti a Amerikánu a v nichž líčil potulky po Československu, byly čteny s dychtivým zájmem po celé české Americe. Jako žurnalista a jako národní pracovník zasáhl vlivným způsobem do převratových událostí v českém Chicagu.

Na tušovém obraze devíti redaktorů českoamerických z let 1877—1878, určeném za přílohu kalendáře Amerikána, viděti je podobiznu Gustava B. Reišla, jenž pracoval u chicagského Věstníku, Raráška, Svornosti, Slavie a Sokola Amerického. Reišl překládal romány a povídky z angličtiny a franštiny a upravil do češtiny spis Charlese Nordhoffa Politické zřízení americké. Nikdy se nepovznesl nad prostřednost. Pro redakční práci ho vychoval jeho švagr Zdrůbek. Reišl býval sazečem. Vášeň, jíž nedovedl vzdorovati, zachmu-

řovala jeho rodinný život a připravila ho do předčasného hrobu. Narodil se r. 1855 v Praze, zemřel r. 1899 v Racině.

Frant. K. Ringsmuth (Jaromil Květenský), námořník uprchlý z rakouské korvety ležící ve filadelfském docku, byl postupně doutnikářem, roznašečem novin, insertním jednatelem, redaktorem, misionářem, evangelickým kazatelem. Jsa milovníkem literatury, vydal r. 1884 svazeček básní lyrických. Starší spisovatelé vyslovili mínění, že české Americe vyrůstá v Ringsmuthovi slibný talent. A předpověď neselhala. Když Ringsmuth hlubším studiem cizích vzorů nabyl duševní rovnováhy a naučil se vyjadřovati své myšlenky mluvnicky dokonale, nemohl ani kritik neuznati v něm začátečníka nevšedních schopností. Ringsmuth miloval vášnivě dvě věci: knihy a psaní. Nebylo v New Yorku druhého takového kolportéra novin, jako byl on. Za každý dolar, který ušetřil, kupoval si dobré knihy. Žádný druhý Čech v New Yorku neměl tak representativní knihovnu jako on. Pro milostné pletky s cizí ženou byl nucen opustiti New York. Odjel na Západ. V Omaze redigoval Květy Americké, vydávané Rosickým. Rozešed se s Rosickým, založil si vlastní novinářský podnik napřed ve Schuyler, v Nebrasce, potom v Iowě. V cedarrapidském Svitu přiklonil se otevřeně k evangelíkům. K náboženskému přerodu přispívala jeho vznětlivá povaha. Před veřejností se těžce kompromitoval členstvím tak zvaného Bratrstva. Tento spolek vydal anglickým jazykem leták, v kterém se sektářský pisatel pokoušel provésti důkaz, že pokrokoví Čechoameričané propadávají moru samovraždy. Některé americké listy (Chicago Tribune) bláznivý ten cirkulář otiskly, a povstalo z toho veliké pohoršení. V Chicagu pod vlivem těchto událostí racionalisté založili organisaci Stráž osvojených. Časopis The Quincy (Quincy, Illinois) Morning Whig přinesl o letáku dlouhý článek s tímto sensačním titulem v tučných písmenech: „Boj proti kultu sebevražednému. Hnutí k odvracování Čechů od agnosticismu. Mnohé jednoty na pranýři. Bratrstvo chce provést obrat ve smýšlení, jaké je běžné mezi muži a ženami oné národ-

nosti (rozuměj české) o Bohu a záhrobním životě. Číslice o sebevraždách."[1]) Znechutiv si novinářství a znaven jsa polemikami s racionalistickým tiskem, oddal se Ringsmuth misionářství a stal se kazatelem z povolání. Tím, že novinářští Pecksniffové dali Ringsmutha do klatby pro jeho čistě lidské poklesky (nikdo jimi tolik netrpěl jako on sám), nemění se nic na skutečnosti, že bývalý rakouský námořní poddůstojník byl jedním z lepších žurnalistů a literátů.

K starým korouhevníkům náleží Jan Rosický,[2]) jenž ze svého sídla v Omaze, na západním břehu řeky Missouri, silnou rukou zasáhl do hospodářského i spolkového života krajanů usedlých v středozápadních státech. Ač byl samouk, pozdvihl Rosický týdeník Pokrok Západu, založený Edwardem Rosewaterem r. 1871, k netušenému rozkvětu. Že měl smysl pro vybranější četbu, dokázal r. 1884, kdy založil Květy Americké, první sborník, který chtěl pěstovati domácí tvoření. „Předkládáme čtenářstvu první číslo nového literárního podniku v důvěře, že bude přijat šetrně i příznivě." A dále: „Mezi Čechy zdejšími jest již značný počet nadaných neb slibných spisovatelů, kteří ale většinou nechají svůj talent zaháleti, nemajíce příležitosti vyjádřiti se..." Slušně svůj úkol Květy Americké plnily, dokud vycházely. Jenže milovníků lepší četby bylo málo, a vydavatel, jsa rozmrzen stálým doplácením, musil se proto přizpůsobiti vkusu čtenářstva. Z tohoto kompromisu vznikl r. 1903 jiný list, Osvěta Americká. Ale nejšťastnější nápad měl Rosický r. 1891, kdy založil rolnický časopis Hospodář,

[1]) Pokrok Západu 29. září 1899.

[2]) Jan Rosický. Životopis. Kalendář Amerikán, 1878, str. 122 až 123; Pamětní kniha vydaná v upomínku na Jana Rosického, česko-amerického novináře a vlastence, 90 str. Omaha, 1910; F. J. Kuták, Jan Rosický mrtev. Rozhledy 7. dubna 1910; Jan Rosický. Kalendář Amerikán, 1911, str. 287—288; n (Šerpán), Vzpomínka na zakladatele ZČBJ. Orgán ZČBJ., duben 1920; Růžena Rosická, dcera, Několik vzpomínek na zakladatele ZČBJ. Týž časopis.

o němž se praví, že je nejrozšířenějším listem toho druhu v české řeči. Rosický to byl, jenž způsobil, že se západní členové odtrhli od mateřské jednoty ČSPS. a založili si nezávislou organisaci, která co do počtu údů soupeří s řády ČSPS. Nekonal práci herostratskou, jak mu tehdy odpůrci vyčítali. Byl to čin sebeobrany západních členů, kteří se cítili poškozováni v svých zájmech, nemohouce si na konvencích vynutiti nápravy u východních bratří. Čas dal Rosickému a ostatním rozkolníkům úplně za pravdu, neboť zákon nyní přímo nařizuje, aby se příspěvky u bratrských spolků platily podle stáří. A o to vlastně Rosickému šlo. Jeho zásluhy o český živel usedlý v Nebrasce a na Západě vůbec jsou neocenitelné. Narodil se v Humpolci r. 1845, přijel s rodiči r. 1861. Onemocněl z přepracování a zemřel v Omaze r. 1910. Přátelé, hlavně čtenáři novin, mu v uznání jeho velikých zásluh postavili pomník na omažském Národním hřbitově.

O Hynkovi Sládkovi, výpomocném redaktoru Národních Novin st.-louiských, napsal Borecký, že „byl ze staré školy zpátečnické. Uvědomělým a probudilým Čechem nebyl a tím méně vlastencem, jak jsme tehdy ještě bývali". Sládek se narodil r. 1828 v Mirovicích, studoval gymnasium v Písku a universitu v Praze. Tvrdil o sobě, že se zúčastnil politického hnutí r. 1848. Jsa stíhán, ujel z domova. Přistal v New Orleansu na cestě do St. Louisu 1853. Zemřel v Missouri r. 1902. Za občanské války sloužil v americké armádě.

Spisovatel Josef V. Sládek,[1]) známý překlady Shakespeara, Longfellowa a jiných anglických a amerických básníků, byl též příslušníkem obce česko-amerických redaktorů. Jakožto Šnajdrův druh z mládí a přítel Zdrůbkův zajel si do Ameriky, částečně pro zdraví, r. 1868. Do vlasti se vrátil, jsa na celý život obohacen americkými zkušenostmi, na počátku r. 1870. Redaktoroval v St. Louisu u druhých Národ-

[1]) Josef Kořenský, Doma a za mořem. Josef V. Sládek novinářem v Americe. Otištěno v N. Y. Listech 6. prosince 1925.

ních Novin, jež tam obnovil r. 1868 J. B. Bělohradský, podnikavý, ale dobrodružný člověk, jehož pravé jméno bylo Taras, a tiskař Karel Alis. Na wisconsinské farmě Frant. Nechuty, zvaného Trávníček, přeložil Sládek Longfellowovu Hiawathu; překlad věnoval památce svého hostitele.

Dlouholetý redaktor zaniklého Hlasu lidu, Václav Sperakus, byl po převratu přijat za úředníka čs. generálního konsulátu; u konsulátu zůstal tak dlouho, až si v New Yorku zařídil cestovní a směnárenskou kancelář. Za odboje konal svou vlasteneckou povinnost věrně.

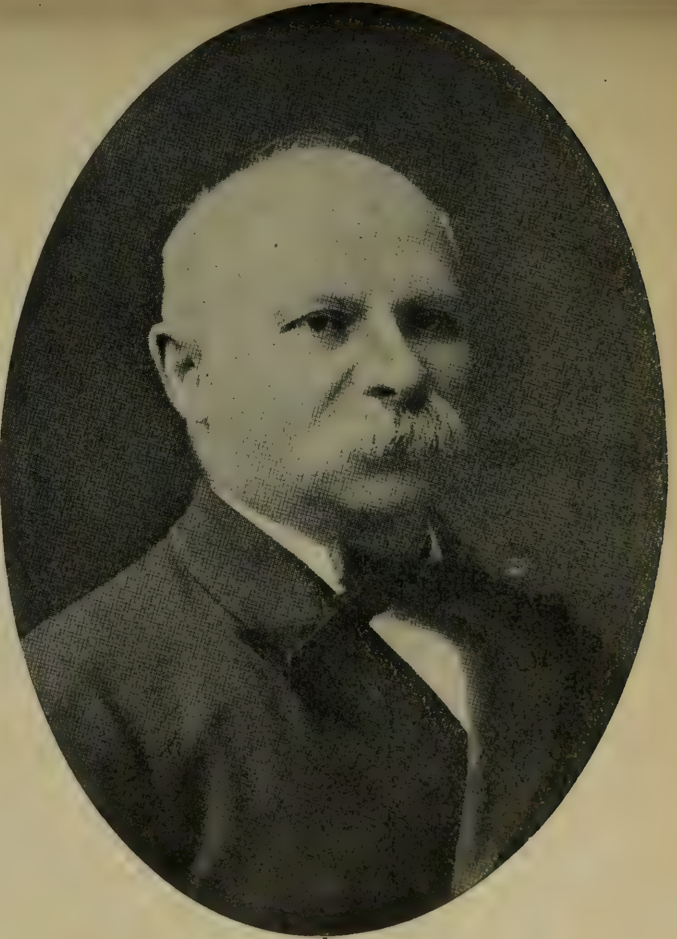
František J. Škaloud, učitel svobodné školy, herec, novinář, napověda Ludvíkovy herecké společnosti, psal povídky; jednu z nich, Bordinkáři, „kousek českého Chicaga", zdramatisoval spisovatel R. J. Pšenka. Kus Bordinkáři byl provozován na četných českoamerických jevištích. U Kratinů je román vzatý ze života Čechů v Chicagu.

„Václav Šnajdr[1]) zaujímá v národním životě našem místo čestné a těší se úctě a vážnosti všech svobodomyslných Čechů v Americe," napsaly Květy Americké. „Co žurnalista zaujímá po odstoupení Karla Jonáše bez odporu místo první; jeho básnické plody jsou dosud nedostiženy, škoda jen, že úmorná práce žurnalistická básníka v něm umořila." Šnajdr, jenž se narodil 26. září 1847 v Českých Budějovicích a studoval gymnasium, přijel 1869 z Berlína; v německém sídelním městě patřil k Fričově exulantské kolonii. Dostav místo v redakci Slavie, novinařil nějaký čas společně s Jonášem. Jeho druhou novinářskou stanicí byl omažský Pokrok Západu. Odtud odjel redigovat do Cleve-

[1]) Václav Šnajdr. Životopis. Kalendář Amerikán, 1878, str. 121 až 122; autobiografie. Květy Americké 17. srpna 1887, str. 369—370; Tomáš Čapek, Padesát let českého tisku v Americe, str. 120—121; F. J. K. (Kuták), Václav Šnajdr, básník, filosof, učitel svého lidu, novinář. Orgán ČSPS., září 1920, str. 278—282; dr. Jan Herben, O Václavu Šnajdrovi. Národní Listy (pražské) 12. listopadu 1920; dr. Vojan, Nezapomínejme svých velkých pracovníků! Newyorské Listy 19. října 1924.

VÁCLAV ŠNAJDR

EDWARD ROSEWATER

landu týdeník Pokrok. V říjnu 1877 založil s tchánem Kořízkem Dennici novověku, redigovanou v racionalistickém duchu; u té setrval nepřetržitě do r. 1910, kdy výdělečného novinaření zanechal. Šnajdr byl žurnalista, ne spisovatel. Ve formě knižní máme od něho spisy: Jak smýšlel G. Ingersoll (136 str.); R. G. Ingersoll a Tomáš Paine (86 str.); Ladimír Klácel a jeho život a učení (49 str.). Pro poznání Klácela má knížka na posledním místě jmenovaná velikou cenu. Redakčnímu peru zůstal věren a žádné lákadlo nebylo dost mocné a přitažlivé, aby ho odvedlo na jinou dráhu. Ocenění Šnajdra Květy Americkými je správné, vyjímajíc tvrzení, že „co žurnalista zaujímá po odstoupení Karla Jonáše bez odporu místo první". Pravda je, že ještě za Jonášova novinaření byl Šnajdr jako žurnalista od znalců ceněn výš než Jonáš; vynikalť nad Jonáše jadrným slohem i básnickým vzletem. I to padá na váhu, že Šnajdr skončil redakční kariéru v témž duchu a směru, jak byl začal: důsledným, okázalým racionalismem, kdežto Jonáš, byv stržen do víru politiky, vedl si nadmíru opatrně. Šnajdrovo celé životní dílo je uloženo v sloupcích Dennice novověku. Vše, oč tento muž usiloval, zač horoval, kam mířil, lze vyčísti z redakční části Dennice novověku. A je v tom kus tragiky českoamerického žurnalismu, že všechny ty články, břitké úsudky a životní poznatky jsou uloženy v knize, jíž existuje jeden jediný exemplář — v redakčním archivu! Neboť které museum, která veřejná čítárna, který jednotlivec z oněch 1.800, kteří patřili do Šnajdrovy čtenářské obce, má uschovány ročníky Dennice novověku? Jako svobodář neznal Šnajdr kompromisu. Vyvodiv důsledky ze svého agnosticismu, chtěl, aby „veřejnost zahanbila ty partykáře, kteří dovedou z jednoho krámu prodávati svobodomyslné noviny, modlitební knížky, egyptské snáře a svatohorské růžence". Citujeme jeho vlastní slova. Zemřel v Pasadeně v Kalifornii, kam se odebral z Clevelandu za uzdravením, 4. září 1920.

Osudné chyby se dopustil Maxim Švagrovský[1]). Postavil se totiž na odpor odbojnému hnutí amerických Čechů. Tím zhřešil na sobě, zhřešil na své čisté minulosti a dopustil se křivdy na svém lidu. Bylo by však nespravedlivé stavět Švagrovského po bok Iškovi a Melicharovi. Švagrovský nebyl austrofilem, nepřijímal úplatků od rakouských konsulů, nebyl zrádce. Jeho neštěstím bylo, že na začátku učinil špatný krok. Paličatost, české „nepovolím" mu bránily, aby se nepřiznal k chybě a neobrátil napravo, dokud byl ještě čas. A kdo ví, nebyl-li vydavatel Američana, Svoboda, větší vinník než Švagrovský? On mohl, ne, on měl svého redaktora zakřiknout, bylo-li běsnění Švagrovského proti tendenci listu. Proč to neučinil? Není tajemstvím, že Svoboda byl persona grata v residenci biskupa Koudelky. V důvěrné společnosti se Švagrovský rád pochlubil, že pochází z vážené rodiny. Jako bouřlivák vstoupil v kvasném mládí do řad bulharských komitů. O zkušenostech mezi povstalci napsal Upomínky makedonského revolucionáře (Maxim Martinovič). Zajel si též na Panamu a popsal tuto cestu poutavým způsobem v Dennici novověku (Ve šlépějích Kolumbových). Žurnalisticky byl činný u Hlasu lidu v New Yorku, u Spravedlnosti v Chicagu a u clevelandského Američana; od Američana odešel, když byl natropil krajskému výboru Českého národního sdružení nenapravitelných škod. Zemřel v Clevelandu v nouzi, jsa všemi opuštěn.

Dobrodružnou kapitulaci si odsloužil Engelbert Švehla, absolvent akademického gymnasia v Praze. Když se začaly objevovat v tisku zprávy o nálezu bohatých ložisk zlata na Aljašce, připjal si Švehla batoh na záda a hajdy do té arktické země. Anabase Švehlova trvala od ledna 1900 do srpna 1901. Zlaté rudy prý v Klondyku viděl na všech stranách dost, ale sám si domů nepřinesl ani jediný zlatý valoun. Z redakce N. Y. Listů odešel po válce k české sekci

[1]) Životopis, Američan 16. května 1915.

cizojazyčné tiskové kanceláře v New Yorku a tam pracuje až dosud.

Jaroslav J. Tupý, redaktor, vydavatel, notář, pozemkový a pojišťovací agent, měl zvláštní libůstku. Sbíral staré a dávno zaniklé časopisy. Vypátral-li kde archiv zapomenutého časopisu, měl z toho nehoráznou radost, větší, než kdyby byl jako zprostředkovatel prodal dům nebo staveniště. Po jeho smrti byla sbírka rozebrána. Tupý býval společníkem Bittnerovým ve vydávání Šotka. Společníci se nepohodli a soudili se.

J. E. S. Vojan[1]) je kulturní a žurnalistický pracovník, jakých má česká Amerika málo. Ač byl vzdělán na právníka — je doktorem práv pražské university — dovede psáti s řídkou znalostí i o hudbě. Jeho články v různých časopisech uveřejňované mají legie čtenářů. Dr. Vojan vnáší do žurnalistiky tón smířlivosti a tolerance, jenž za Pastora, ba i za Bittnera, býval pranýřován tu jako slabost, tam jako bázeň před odpůrcem. Jeho Českoamerické epištoly (192 str.) jsou velmi cenná kniha. Velký New York, informační a ilustrovaný průvodce po New Yorku, vydaný Newyorskými Listy r. 1908 (244 str.), byl též zpracován od něho. Dr. Vojan je v nejlepším tvůrčím věku. Narodil se r. 1872 v Praze, a při jeho podivuhodné píli můžeme od něho očekávat mnohou cennou práci. Když byl ředitelem ČATK. (Česko-americké tiskové kanceláře), chytil se několika časových podnětů, jako na příklad milionocentové sbírky na Matici, sčítání Čechů vládními úřady podle mateřské řeči a jiných, které veřejnost ocenila podle zásluhy. Na americké půdě stanul r. 1904. Po dvouletém přípravném pobytu „dostal se do spárů žurnalistiky, jež jej držela 10 let pevně". Pracoval v redakcích Newyorských Listů a Hlasu lidu v New Yorku, v redakcích Slavie, Věku rozumu a Orgánu Bratrstva ČSPS. (Orgán Bratrstva redigoval celkem devět let). Od r. 1914 je šéfem

[1]) Životopis, kalendář Newyorských Listů, 1923, str. 159—160.

insertního oddělení Trınerovy firmy v Chicagu. Napsal několik článků do amerických publikací.

Musa J. Valáška-Sigmy z Clevelandu úplně zmlkla. Valášek býval výpomocným redaktorem Dennice novověku. Květy Americké otiskly některé z jeho veršů.

Z redakce do kovárny — k tomu je třeba tvrdých svalů a odvahy. Tuto obměnu práce byl nucen k stáří podstoupit Felix K. Tůma. Redigoval Volnost v Clevelandu osmadvacet let. Bylo to trudné a beznadějné žabaření. Bylať Volnost ubohý list, ubohý obsahově i typograficky, poslední mezi posledními. Po zániku listu dostal Tůma místo u deníku Američana, jehož vydavatelem byl Tůmův někdejší sazeč. Praštiv nůžkami v redakci Američana, přijal místo v železářské továrně Vlchek Tool Co. „Nebyl však žádným ředitelem továrny, jak po jeho smrti mylně referovaly některé časopisy.“ Pracoval nějaký čas v dílně a pak ve skladišti. Když se chopil ruční práce, bylo Tůmovi okolo šedesátky. Zemřel 30. května 1920. Na těžce zkoušeného Tůmu se hodí slova střádalova: If youth but knew what age doth crave, many a penny youth would save.

Mužem devatera řemesel je newyorský Vojtěch B. Tůma, mladší bratr spisovatele F. Sokola-Tůmy. Vyučiv se původně zahradníkem, byl Tůma později pojišťovacím jednatelem, učitelem jazykové školy, administrátorem novin a redaktorem, účetním, mramorářským kontraktorem, režisérem, hercem, solicitorem novinářských insertů. „Tůma si to v životě spletl,“ napsaly Newyorské Listy. „Měl se stát hercem z povolání.“ Kouzlo jeviště ho drží dosud, přes to že jeho hlavu sežehl mráz šedesátky.

A ještě jeden jmenovec: Emil Tůma. Ten byl redaktorem v Cedar Rapidsích a v Omaze. Od roku 1918 nosí uniformu kapitána čs. armády.

Oslavuje v prosinci minulého roku své kazatelské jubileum, uvedl Václav Vaněk, DD. z Chicaga, mezi jiným toto: „Tento den je pro nás (evangelíky) velkým dnem. Slavím desetileté jubileum kostela a 30leté mé služby v presbyterní

Dr. J. F. SMETÁNKA

Dr. J. E. S. VOJAN

církvi. Pochybuji, že ještě někdy v životě se dočkám té radosti. Je mi 62 let a sloužím v úřadě kazatelském 35 let, 5 let v metodistické episkopální a 30 let v presbyterní církvi. Roku 1887 jsem přijel do Chicaga z Čech pln nadšení. Studoval jsem gymnasium a 4 léta na pražské universitě, 2 roky práva a 2 roky theologii. První tři léta v Chicagu ztrávil jsem novinářstvím. Měl jsem tu kuráž, oženiti se po dvou letech pobytu v Chicagu jako novinář s $5 týdní mzdy."

Karel Vinklárek, dnes úředník zahraničního ministerstva v Praze, vydal a redigoval za války v Chicagu časový list V boj!

Vynikající cestovatel a přednašeč E. St. Vráz přes to, že je americkým občanem a dlouholetým osadníkem, náleží do řad českých, nikoli českoamerických spisovatelů. Žádné z jeho četných cestopisných děl nevyšlo v Americe. Je zetěm vydavatele a nakladatele Augusta Geringra. Mnoholetým pobytem nabyl Vráz domovského práva v Chicagu.

Který příchozí z Čech napsal o Americe tolik okatých nesprávností, směšných výmyslů, křiklavých nepravd jako Jan Wagner (1856—1905), jenž byl v pozdních osmdesátých letech činný v některých redakcích? Wagner, jak se zdá, nedovedl o Americe psát vážně. Znal jen Ameriku holých nemožností, Ameriku křivou, pitvornou, směšnou, takovou, jak ji vylíčil humorista Bill Nye v Comic history of the United States. Chyba byla, že otročina v redakcích bránila Wagnerovi podívat se ven do mimočeského světa a poznati Ameriku tak, jak je.

František B. Zdrůbek[1]) se narodil 29. července 1842 v Bezdědicích, chodil do gymnasia v Praze, studoval napřed katolické, potom evangelické bohosloví. R. 1867 byl ordinován za evangelického kazatele. Když se Pastor vzdal redakce protiklerikálního Pokroku a list přestěhován z Chicaga do

[1]) František Boleslav Zdrůbek. Životopis. Kalendář Amerikán, 1878, str. 124—126; autobiografie. Květy Americké 23. června 1886, str. 313—314; František Boleslav Zdrůbek zemřel 14. září 1911. Kalendář Amerikán, 1913, str. 231—238.

Racina, „Zdrůbek vzdor odporu pro život veřejný byl přiměn ujmouti se redakce, což učinil tím svědomitěji, an viděl, že co kazatel živobytí neudělá, nebude-li chtíti chopiti se sprostého řemeslování v chrámě a vyděračství svatouškářského“. Po mnoha trudných zkušenostech u novin počal vyjednávati s Geringrem o založení časopisu v Chicagu. Jednání vedlo k cíli a r. 1875 vyšel deník Svornost. V redakci Svornosti setrval Zdrůbek až do své smrti r. 1911. Ze starých redaktorů nekonal žádný tak dlouhou službu u jedněch novin — 36 let. Zdrůbek působil trojím směrem: jako žurnalista, jako spisovatel a jako kazatel Svobodné obce v Chicagu. Kázal ovšem ve smyslu proticírkevním. Zdrůbek nebyl řečník, jistě ne řečník tak bravurní jako Palda. Jako žurnalista nemohl se měřit ani s Jonášem, ani se Šnajdrem. A přece si podmanil celou liberální stranu. Čím zvítězil? Zdrůbek byl typ člověka, který vítězí silou přesvědčení, věří v poctivou oddanou práci. Pokrokové názory, jež zdědil po Klácelovi, hájíval s fanatickou urputností, jíž by byl v tomto mírném, beránkovitě tichém ex-pastorovi nikdo nehledal. Literární jeho činnost byla dvojího rázu: jednak sestavoval jako Jonáš slovníky, anglické učebnice a čítanky pro svobodomyslné školní děti, jednak bojovně potíral církev, která si ho vychovala za svého služebníka. Z důležitějších jeho spisů jsou překlady Straussova Života Ježíšova (1883), Paineova Věku rozumu (1884), Nordauovy Lži náboženské (1885), Büchnerovy Síly a hmoty. Všechna tato díla vyšla nákladem Geringrovým. O náboženské hádce s farářem Čokou v Chicagu ve dnech 17. a 18. dubna 1877 napsal brožuru (40 str.) Dvě veřejná náboženská hádání. Jako Klácel liboval si Zdrůbek v slovních novotvarech. Co se ho kolegové naškádlili překladem slova cowboy — kravolap! Nejplodnější českoamerický literát Zdrůbek byl víc překladatelem než spisovatelem.

Pozoruhodnou ženou byla Josefa Humpalová-Zemanová z Chicaga.[1] Nešťastný sňatek se všedním mužem ji přinutil,

[1]) Josefa Humpalová-Zemanová. Zlatá Praha, 4. dubna 1902. S podobiznou od H. Emingrové.

aby si hledala samostatnou výživu. Učinivši si výhodné známosti mezi chicagskými feministkami (jednu z těchto šlechetných žen, Mary E. Ingersollovou, nazvala svou druhou matkou), získala možnost choditi do vyšších škol. Tu se zdokonalila v angličtině a vssála do sebe ducha amerických kolejí. Roku 1894 založila v Chicagu Ženské Listy. V nich burcovala ženy k vědomí jejich přirozených a třídních práv. Mimo to jezdila po českých osadách a přednášela česky i anglicky. Konala pionýrské dílo a musila občas snésti mnohou jedovatou poznámku. Nesmiřitelným jejím odpůrcem v novinách byl Bartoš Bittner, jenž ji jinak netituloval než „paní generálová". Za zájezdu do rodné vlasti pořádala třináct přednášek v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. V Praze vydala spisek Amerika v pravém světle. Není pochyby, že Zemanová byla žena duchaplná; její řeči světélkovaly pěknými větami a řečnickými obraty. Ameriku znala hrubě jen z oken settlementů. Pro hlubší složky života jí scházelo porozumění. Zemřela v Praze ve stáří 36 let.

T. S. Zeman, nadaný básník, člen redakce Svornosti v letech 1910—19, vydal v Chicagu za války několik čísel Válečné Tribuny.

Několik slov o aktivních žurnalistech. „V Chicagu jsou význačně činni mimo Pšenku, o němž je řeč jinde, Václav J. Petrželka, člen redakce Svornosti, řečník Svobodné obce, redaktor měsíčníku Svojana a bývalý redaktor Orgánu Bratrstva ČSPS., znamenitý překladatel, který zčeštil celou řadu básní anglických, jmenovitě Poeových a Longfellowových. Překlady Petrželkovy jsou vysoké umělecké hodnoty. Někteří je kladou nad překlady Sládkovy a Jungovy. Jan Janák, bývalý redaktor Hospodáře a Osvěty, je ten, který na začátku války apeloval na českou Ameriku, aby zahájila sbírky netoliko na pomocnou, nýbrž i politickou akci. Václav Fuks, bývalý redaktor Osvěty a učitel řečových škol, je v redakci Svornosti 15 let. Maxa Bublikovský, jiný redaktor tohoto časopisu, pracoval před tím u Denního Hlasatele a Národa. Redaktor Denního Hlasatele, Frant. Holeček, bratr

spisovatele Josefa Holečka, je neúmorný nenáročný pracovník. Ferdinand L. Musil, básník a žurnalista, náleží též do redakčního sboru Denního Hlasatele. Jest zde v našich chicagských žurnalistických kruzích ještě jedna význačná osoba. Je to muž, jejž veřejnost podezřívala z autorství jedovatých článků v Denním Hlasateli, namířených proti osobám v osvobozenské práci činným.[1]) Byl to nepřítel osobně neznámý, ale jelikož se skrýval za anonymitu, tím nebezpečnější. Za redakce vrchního redaktora Karla H. Beránka odchýlila se Spravedlnost prudce nalevo k bolševismu," pokračuje dopisovatel z Chicaga. „Nicméně pan vrchní redaktor zůstal v redakci, kdy se Spravedlnost kajícně vrátila ke konfesi socialistické."

„Četní starší žurnalisté se dali na jinou životní dráhu. Karel Štulík, jejž Česká obec sokolská poslala do Spojených států cvičit českoamerické Sokoly, Václav Anýž, Karel H. Breuer, Karel Neuman, J. Štolfa, F. C. Molkup studovali lékařství. Molkup byl členem redakce Svornosti od r. 1887 do své smrti r. 1913. Jiní studovali práva: L. J. Flígl, J. J. Král, Karel Pergler. Václav Vaněk se stal evangelickým kazatelem. Václav Miniberger učinil pravý opak. Odloživ kazatelské roucho a zřeknuv se veřejně evangelické věrouky, vstoupil do redakce pokrokového listu. Frant. J. Skala si otevřel směnárnu; od let je presidentem banky. Rev. Valentin Kohlbeck, vrchní redaktor časopisů vydávaných benediktiny, po smrti Jana N. Jägra postoupil na jeho místo jako opat. Cesta do redakce vedla vždycky oklikami. Redaktor Frant. J. Peřina, jenž přijel r. 1888, byl natěračem, drvoštěpem, nádeníkem, čeledínem, havířem, řezníkem, baličem."

V Omaze působí dva zkušení pracovníci: Otakar Charvát, redaktor Národního Pokroku, a Stanislav Šerpán (československý konsul). Šerpán řídí Bratrský Věstník. Charvát učinil pěkný začátek v beletrii. Ale už je tomu dávno. Nevytrval.

Z laických katolických žurnalistů proslul Hynek Dostál, redaktor st.-louiského Hlasu. Žurnalistika evangelíků je

[1]) Vojta Beneš, Revoluční hnutí v Sev. Americe, str. 36.

slabá. Jedna z příčin její slabosti je, že je vedena v duchu úzké denominačnosti. Křesťanské Listy rediguje dr. Václav Losa z Pittsburgu. Život píše K. J. Sládek. Redaktor Sládek poznal českou (i slovenskou) Ameriku po všech jejích stránkách, materiálních i duchovních, poznal ji, jak je ve skutečnosti. Živým thematem Sládkovým je „česká nevěra"; v svých úvahách líčí ji chmurnými barvami. Od myšlenkových proudů „české nevěry" si redaktor Sládek neslibuje pro náš lid nic dobrého.

Newyorské Listy rediguje rozvážný šéf J. J. Nový. Znamenité hudební referáty do tohoto deníku občas píše Karel Leitner, žák pražské hudební konservatoře a pianista vysokých uměleckých kvalit. Leitnerova choť je rovněž umělkyně, z muzikantského rodu Ondříčků. F. J. Krátký, třetí člen redakce Newyorských Listů, jest autorem dvou nebo tří svazečků básní. Povoláním je bankovní úředník. K nám přišel z Vídně.

Literární činnost katolíků. — Česká Amerika živí několik set katolických kněží a evangelických kazatelů. Jsou mezi nimi abiturienti českých gymnasií a seminářů. O mnohých se ví, že jsou zámožní; ti, kteří nežijí zrovna v nadbytku, mají přece jen lepší materielní postavení než profesionální žurnalisté.

Čím to je, že jich tak nepatrné procento hledá zálibu v literárním tvoření?

O básnické vavříny mezi katolickým klerem zápolilo několik kandidátů. O Janu Hodycovi (zemřel v Texasu r. 1906) napsal Habenicht, že „byl neutěšenými poměry ubit, roztrpčen a že se předčasně odmlčel, ba mnoho vzácných rukopisů plamenům zasvětil". O faráři Aloisi J. Kleinovi referuje týž spisovatel,[1]) že „náleží v Americe k nejlepším znalcům jazyka a písemnictví českého". Překládal z angličtiny a němčiny (romány dra Maye), a jsa milovníkem včelařství, zasílal zprávy o svých zkušenostech do odborných včelařských sborníků.

---

[1]) Jan Habenicht, Dějiny Čechů amerických, str. 750.

Primát mezi básníky beze sporu patří Janu Vránkovi. „Jsem katolickým Sokolem, mým životním jest úkolem — pro víru otců žíti! Pro drahou svoji českou řeč — rád zvednu meč a půjdu v seč, k ní srdce lásku cítí. Mým praporem je kříž a lev, mne rozohní jen český zpěv, Čech jsem svou duší celou! Jsem při tom věrný katolík: za víry vznik buď předkům dík, k ní hořím láskou celou."[1]) Hrst sebraných básní Vránkových vydali benediktini v Chicagu v knížce Na půdě americké (263 str.). Vránek byl povýšen na monsignora krátce před svou smrtí v Omaze roku 1925. Anton Petr Houšť, kněz působící v Pennsylvanii mezi Slováky, sestavil a s pomocí kněží vydal r. 1890 na památku pětadvacetiletého jubilea monsignora Josefa Hessouna knihu České katolické osady v Americe. Přes to, že kněží sami vyčetli Houšťově knize věcné nesprávnosti, není dílem bezcenným. Jan Štěpán Brož, kněz z Dodge, Neb. (tam zemřel r. 1919), se zabýval studiem amerického pračlověka. Výsledek svých badání uložil ve spisku Starobylost člověka v Americe (94 str.). Byl údem historických a zeměpisných společností. Dějin státu Nebrasky, o kterých pracoval, nedokončil. Encyklopedia katechismová je snůška (643 str.) námětů apologetického, životopisného a theologického obsahu od Václava Melichara, kněze kongregace Nejsv. Vykupitele. Děkan Frant. Tichý z Minnesoty odpověděl r. 1909 na spisek L. J. Paldy Myšlenky o novém náboženství brožurou o 84 str. stejného názvu. „Tolik uznati musí každý nepředpojatý," polemisoval děkan, nyní monsignor Tichý, „že jediný nejdůstojnější pan biskup Josef Koudelka více přispívá ke cti národa našeho zde v Americe než všichni ti redaktoři českých novin nevěreckých nebo bezbarvých, než všechny ty patronáty a národní výbory dohromady." Mimoděk se čtenáři vkrádá otázka: dovede-li jeden biskup nahraditi všechny pokrokové redaktory a jiné národní činitele, kolik by asi před Američany vy-

[1]) Kalendář Katolík na r. 1910, str. 111. „Jsem katolickým Sokolem."

dali dva, tři, čtyři siláčtí biskupové? Mít biskupů pět, to už by českoamerická větev mohla propustit ze služeb národa všechny kulturní pracovníky; biskupové by práci zastali sami. Ejhle! Tak se r. 1909 chvalořečilo o biskupovi, který se r. 1914 postavil za věc Němců a Rakušanů.

Rev. Jan Rynda sestavil za přispění kolegů z ligy českých kněží Průvodce po českých katolických osadách v arcidiecési st. paulské. Úpravou a obsahem je Průvodce nejlepší kniha, jež vyšla z katolické tiskárny. Vojtěch Cypín upravil pro české katolické školy v Americe Malý katechismus a Velký katechismus (174 str.) a Josef Dostál podle Faerbra Katechismus pro české katolické farní školy ve Spojených státech. K úplnosti soupisu patří ještě spolkové památníky a školní reporty z koleje sv. Prokopa v Lisle.

Vrtošivý dr. Jan Habenicht sepsal objemné Dějiny Čechův amerických (773 str.). Materiál sbíral „po 30 let neúnavně, s láskou k věci samé a k Čechům americkým". Kniha jest hojně ilustrována: zdobí ji 81 podobizen farářů, vynikajících, málo známých, docela neznámých, nebo známých jen po farách. Když dějiny vyšly, pokrokový tisk je odbyl jako hrubě stranické a nepřesné, nebo je úplně ignoroval. Nicméně bez ceny nejsou, zvláště pokud jde o životopisy pionýrů. Kdyby byl spisovatel zaujal tolerantnější stanovisko k mužům pokrokové strany, byl by posloužil sobě i své knize. Záštím hořel proti chicagskému sousedu Zdrůbkovi, že „vedl boj proti náboženství a kněžím s řídkou bezohledností a vášnivostí". Stará immigrace neznala malebnější osobnosti nad dra Habenichta. Jsa povoláním lékař, žil Habenicht za divadlo a pro divadlo. Vyprávělo se o něm, že jeho svrchovanou starostí bylo, jakmile se někde „trvale" usadil (doktor se „trvale" usazoval bůh ví v kolika místech a vesnicích), organisovat sbor divadelních ochotníků. Po jedné stránce byl ojedinělým zjevem mezi domácími literáty. Nepůsobil nikdy žurnalisticky. Kromě Dějin vydal Zápisky starého lékaře (95 str.), „knížku páté přes deváté psanou, na dvakrát vázanou, ve třech různých tiskárnách sázenou a následkem toho málo

úpravnou". Narodil se v Čáslavi r. 1840 z otce Němce. Matka byla dobrá Češka a vychovala ho v národním duchu.

Tím by byl soupis katolických spisovatelů vyčerpán. Jsou práce původní i překlady, s nimiž se katoličtí spisovatelé, trpíce právě jako nekatoličtí nedostatkem nakladatelů, byli nuceni uchýliti do časopisů a kalendářů.

Produktivnost evangelíků. — Ještě chudší než katolická je denominační hřivna protestantská. Pravda je, že protestantství začalo do lidu vnikat teprve po letech osmdesátých, kdy už katolíci, vedeni jsouce Hessounem, byli silni a v některých posicích, jako v St. Louisu, dominující. Též se nesmí zapomínat, že průkopníky protestantismu nebyli vůbec Češi. Jmenujeme Maďara Alexyho v New Yorku, Američany Schaufflera v Clevelandu a Adamse v Chicagu. Seniorem evangelických kazatelů byl F. Kún, první, který tiskem promluvil k svému lidu (Ohlas z pouště, vědecké a filosofické doklady o pravosti učení o bohu atd.). Výborný, ač zastaralý je Památník českých evangelických církví ve Spojených státech, sestavený r. 1900 kazateli V. Šillerem, V. Průchou a R. M. de Castellem. Obsahuje dějiny jednotlivých far a krátké životopisy pastorů na způsob Houšťových Českých katolických osad v Americe. Rozhovory tištěné péčí traktátní společnosti v New Yorku a kolportérské společnosti biblického ústavu v Chicagu, zpěvníky, katechismy, tendenční, z angličtiny přeložené povídky — to by asi bylo literární dílo evangelíků. Rozšířeným časopisem byl Český Svět (1905), týdeník vydávaný Americkou traktátní společností v New Yorku redakcí J. W. Dobiáše. Ringsmuthův Svit (1893, Cedar Rapidse) byl nakloněn evangelíkům a všeobecně se pokládal za jejich list. Dr. V. Písek, farář v New Yorku, vydal Twenty Bohemian folk songs, písně přeložené vzorně.

Josef Křenek vydal v roce Husově knížku Památce Husově a jinou v Praze, Duchem Páně k svobodě. Vrátiv se z Československa, byl ustanoven farářem presbyterního sboru v Chicagu.

Nebýt amerických sběratelů starých tisků, byly by úplně zapomenuty modlitby pro české evangelíky, jež dala tisknout v St. Louisu r. 1855 církev episkopální. „Witissteny we Swatem Ludowiku, Pulnocne Americe, Roku Spasytele Swéta 1855“. Modlitby jsou vzácné tím, že jsou první knihou tištěnou v českém jazyce na této pevnině. „Spisovatel Y Prekladatel“ byl dr. Štěpán C. Massoch, „misionář poslaný k cizojazyčnému (českému) obyvatelstvu v St. Louisu.“ [1]) Dva výtisky se zachovaly; jeden je uložen v Stinnecke (Maryland) Diocesan Library, druhý ve sbírce Standard Book of Common Prayer of the American Church. Modlitby jsou vázány v tvrdém papíře rozměru $4\frac{1}{4} \times 7\frac{1}{2}$ a mají 35 stránek. Obsah je: Pořádek Modlitby Ranní. Pořádek Modlitby Večerní. Pořádek Večeře Páně aneb sv. Přijímání. O missionáři dru Massochovi toho víme málo. Byl rodem Slezan, zaměstnáním bibliotekář v Merchants Library v St. Louisu a zemřel 30. května 1870.[2])

Spisovatelé píšící anglicky. — Aleš Brož byl před válkou pařížským dopisovatelem Práva lidu. V Paříži chodil v letech 1911—12 do umělecko-průmyslové školy; věnoval se hlavně dekorativnímu kreslení. Roku 1913 odjel do Anglie. Když vypukla válka, pochopil ihned, na které straně je jeho místo. Mluvil v srpnu 1914 na protestní protiválečné schůzi svolané komunistickým klubem v Londýně a začal dopisovat do chicagské Spravedlnosti. V prvých letech války působil hlavně mezi anglickými socialisty. Seznámil se se zakladatelem anglického socialismu Hyndmanem a velmi často přispíval do anglického socialistického týdeníku Justice. Když byla v říjnu 1916 zřízena v Londýně československá tisková kancelář, Masaryk ho ustanovil jejím sekretářem. O činnosti této kanceláře stačí uvésti, že denně rozesílala zprávy o situaci v starém Rakousku i o osvobozenských snahách, které se často skrze anglický tisk dostávaly do tisku

---

[1]) New York Churchman 18. února 1908.

[2]) Na Massochovu modlitební knížku upozornil spisovatele rev. R. Keating Smith z Westfieldu, Mass., milovník českých dějin.

amerického. Po skončení války byl Brož přidělen k československému vyslanectví v Londýně jako tiskový atašé. V květnu 1922 byl pak přidělen k vyslanectví RČS. ve Washingtonu a v říjnu téhož roku svěřeno mu vybudování a řízení zpravodajského referátu při československém generálním konsulátu v New Yorku. Brožovy publikace jsou: The rise of the Czechoslovak republic (32 str.), The first year of the Czechoslovak republic (80 str.), The present political and economic conditions in Central Europe (325 str.), Three years of the Czechoslovak republic (40 str.). Kromě toho s J. J. Králem a S. V. Klímou přetlumočil do angličtiny články různých spisovatelů, snesené (redakcí dra Josefa Grubra) v knihu Czecho-Slovakia, a survey of economic and social conditions (256 str.). Brož v New Yorku přispívá do amerických časopisů a magazinů.

Úředník ministerstva zahraničních věcí při vyslanectví v Londýně Jaroslav Císař si perně vysloužil právo na američanství. V New Yorku se vydržoval na koleji — to samo o sobě je trýznivá kapitola američanství, kterou nikdy nezapomene ten, kdo ji prožil. Za revoluce byl přidělen ke štábu mladých sil, kterými se ve Washingtonu obklopil Masaryk. Později avansoval na presidentova osobního tajemníka a odcestoval s ním v listopadu 1918 do Evropy. V literární činnosti, jiz zahájil v Americe, se zdarem pokračuje v Londýně. The Czechoslovak republic, its economical, industrial and agricultural resources (84 str.), se zove spisek, který redigoval s F. Pokorným a Paulem Selverem. Vyšel v Praze r. 1920. Císař má nevšední libůstku: v prázdných chvílích pěstuje vyšší matematiku. Po převratu získal si na pražské universitě doktorát.

Tomáš Čapek[1]) redigoval od r. 1892 do počátku r. 1894 Bohemian Voice. Sepsal Bohemia past and present (12 str.);

[1]) Padesátileté narozeniny Tomáše Čapka. Osvěta Americká 13. prosince 1911; Známí a zasloužili američtí Čechové, Květy Americké 13. září 1916; Genevieve Parkhurst, Czech who becomes bank presi-

Wybor

Kozlicnich Modliteb Rannich y Wecernich, obsahuagicy w sobě Modlitby na Wegrocnj weliké Slawnosti celého roku, tež y Modlitby wraucnj pro každau dulezitau Potrebu, Modlitby pred y po Prigjmanj, Litanie k Bohu Stworiteli wssech wecy, Duchownj Pjsne y Zalmi, ktere w materskem*) gazyku slozene a pro ceske krestanske Obecenstwo, a werne Milownjky naboznych Cwicenj, na swetlo byli widany, aby Spolu wericy, geden za wsseckу a wssicknj za gedneho se modlili, aby Hospodin Buch wssem byl milostiwy. At Laska Wssemohaucyho Boha, Milost Pana Gezisse Krista, a dar Ducha Swateho bude se wssemi nàmi. Amen. 2. Korinth. XIII., w. 14.

Tak zada a prege srdecne wssem Ceskym Bratrum

Spisowatel y Prekladatel

Dr. S. C. Massoch,

Kazatel.

Witissteny we Swatem Ludowiku,

Pulnocne Americe,

Roku Spasytele Swéta

1855.

---

*) Dekugi Bohu swemu, ze wjce nez wy wssicknj gazyku mluwim, w Cyrkwy pak chcy radegj pet slow recy, aby se mne rozumélo, a abych sam ginych take poucil, nez deset tisycu slow w gazyku cyzym. Cycy gazykowe gsau znamenj ne wericym, ale newericym, kazanj ale ne newericym, ale wericym. Tak mluwj Swaty Pawel w prwnjm Listu k Koryntum Kapitole XIV. w. 18, 19, 22.

MODLITBY

Austria Hungary and the Slavonians (22 str.) ; agitační spis na začátku války Bohemia under Hapsburg Misrule (187 str.) ; Bohemian (Čech) bibliography (s Annou V. Čapkovou; 256 str.) ; The Čechs (Bohemians) in America (294 str.) ; The Czechs and Slovaks in American banking (s Tomášem Čapkem Jr.; 59 str.) ; The Čechoslovaks (s Tomášem Čapkem Jr. a jinými; 93 str.). České spisy: Památky českých emigrantů v Americe (112 str.) ; Padesát let českého tisku v Americe (280 str.) ; Jan Vratislav Čapek, životopisný nástin (20 str.) ; Z New Yorku do Prahy a zpět (64 str.).

Tomáš Čapek ml. ztrávil za války rok ve Washingtoně, jsa jedním z Masarykových a — když Masaryk, byv zvolen presidentem, odjel do vlasti — Perglerových legačních spolupracovníků. Narodil se v New Yorku a studoval na Kolumbijské universitě. Doktorát právních věd získal si na Newyorské státní universitě. Napsal r. 1926 spis o vzniku čs. státu, The origins of the Czechoslovak state (96 str.).

Josef Čermák, Dr. Miroslav Tyrš, founder of the gymnastic organization Sokol (30 str.). Spisovatel je učitelem tělocviku na chicagských veřejných školách, sokolský veterán a znalec tělovýchovné metody české i americké.

Dr. Antonín M. Dignowity, Bohemia under Austrian despotism (236 str.). Jedinečná kniha memoárová, vydaná v Americe. Spisovatel, rodilý Kutnohořan, přijel r. 1832. Je tedy v plném smyslu pionýrem.

J. B. Dudek, katolický farář z Oklahomy, přispěl do vážného měsíčníku, The American Mercury, dvěma filologickými články o česko-amerických kazimluvech v angličtině (Czech language in America, str. 202—07, v červenci 1925) a o českoamerických rodových jménech (Czech surnames in America, str. 333—36, v listopadu 1925).

---

dent. Forbes magazine 11. ledna 1919; E. F. Prantner, These help build America (Tomáš Čapek, str. 18—24). Z galerie českoamerických kulturních pracovníků, Tomáš Čapek, kalendář Newyorských Listů, 1923, str. 136—137.

F. Francl, Učebnice jazyka anglického pro samouky. New York 1912 (248 str.). Spisovatel je povoláním malíř. V učebnici se přidržel americké výslovnosti.

V době, kdy konal v Československu úřad U. S. Trade Commissionera, uveřejnil Vladimír A. Geringer ve vládní publikaci Commerce Reports množství článků o hospodářských, průmyslových, finančních a obchodních poměrech v Československé republice. Články jsou trvalé, dokumentární ceny, byvše psány vzdělaným a sympatickým pozorovatelem. Geringer se narodil v Chicagu a je povoláním advokát a žurnalista. Vydavatel August Geringer je jeho otec. Jak široké a bohaté byly náměty jeho reportů, jež vládě zasílal do Washingtonu, lze poznati z jejich ohlavení: Plans for bank of the Czechoslovak republic (číslo reportu 77), Czechoslovak financial outlook (148), Czechoslovak budget (293), Right of foreign banks to do business in Czechoslovakia (30), Many Czechoslovak tenants purchase land (28), Rail and water transport in Czechoslovakia (71), Czechoslovak railways (154), Leather and rawhide situation in Czechoslovakia (245), Raw material situation in Czechoslovakia (26), Wood resources in Czechoslovakia (152), Sugar production of Czechoslovakia (195), týž předmět (129), Czechoslovakia's cotton supply (91), Improvement in the Czechoslovak textile industries (104), Commerce and finance in Czechoslovakia. Trade information bulletin (53, str. 21, společně s Edwardem P. Hermanem) a Czechoslovak taxation system, budget and trade (100, str. 22, společně s Philipem E. McKenneym).

Přes to, že její kolébka stála v Čechách, lze zařaditi Františku Gregorovou mezi spisovatelky americké. Byla dítě, když se její rodiče přistěhovali do Wisconsinu. Gregorová vyrostla na farmě a stala se venkovskou učitelkou. Jsouc nespokojena se svým vzděláním, zanechala učitelství a vstoupila do Cornell College. Po absolvování dostala místo učitelky na high school. Rok ztrávila v Čechách, zdokonalujíc se v rodném jazyku. Mezi jejími příznivci byli Vojta Mašek

a Vojta Náprstek. Trapná choroba (záducha) překážela této ideální ženě v usilovnější literární práci. Mohla dokončit jen dějiny Čech, Story of Bohemia, a překlad Babičky Boženy Němcové (Grandmother). Na radu lékařů odebrala se do hor coloradských. Tam se nuzně živila sušením a prodejem léčivých bylin. Narodila se 3. března 1850 v Čechách, zesnula v Coloradu 18. září 1901.

Jeffrey D. Hrbek, graduant iowské university, složil sešit básní, The Linden blossoms (Lipové květy). Zemřel bohužel v mladistvém věku, než se mohl rozvinout jeho nesporný talent. Až do onemocnění učil Hrbek na stolici slovanských jazyků na University of Nebraska.

Rozsáhlou žurnalistickou, propagační a literární činnost vyvinula Šárka B. Hrbková.[1]) Stavši se r. 1908 po smrti bratrově ředitelkou slovanského oddělení na nebraské universitě v Lincolnu, jala se organisovati vysokoškolskou mládež v kluby Komenského. Po zrušení slovanské stolice, ke kterémužto kroku došlo podle jedněch pro nedostatek žáků, podle jiných intrikami pacifistů za války, odjela do New Yorku, kde byla ustanovena za šéfku československého oddělení Foreign Language Information Service. Úkolem této novinářské agendy je tlumočit Američanům psané slovo přistěhovalců, jak je vyjadřováno v tisku, od přistěhovalců redigovaném a vydávaném. Informačních článků napsala Hrbková množství. Knižně od ní vyšly spisky: The Slavs of Austria Hungary (30 str.), Bridging the Atlantic (32 str.) a konečně výbor přeložené české prózy Czechoslovak Stories (327 str.). Kde se narodila slečna Hrbková? Kde jinde než v žírné Iowě a v jejích českých Athénách, Cedar Rapidsích! Universitu si odbyla v rodném státě.

Do magazinů občas napíše poučný článek anthropolog dr. Aleš Hrdlička. R. 1911 dala washingtonská vláda vydati bulletin o Slovanech z Niederlova díla v Hrdličkově zpracování.

---

[1]) Šárka B. Hrbková. Životopis, kalendář Newyorských Listů, 1924, str. 170—171.

Henry J. John přeložil rozlučný list Husův z Kostnice: A letter written by John Huss to the Czech nation on the night before his execution. Praví se, že dr. John, rodem Moravan, jeden z lékařů Rockefellerovy pokusné laboratoře v Clevelandu, nashromáždil největší soukromou sbírku českých leptů v Americe.

Karel Jonáš roku 1865 vydal v Racině „tlumače" k cvičení v angličtině. Druhá jeho práce byla Anglicko-český a česko-anglický slovník, jehož se od roku 1876 na trhu objevilo několik vydání. Třetí kniha, Bohemian Made Easy, je pomůcka pro lidi mluvící anglicky k učení češtině. Jako politický uprchlík pobýval Jonáš po útěku z Čech nějaký čas v Londýně a obcoval tam s emigrantem Adolfem W. Strakou; ten Jonáše přivedl na myšlenku psáti pro české vystěhovalce v Americe slovníky a učebnice.

Robert J. Kerner, rodák chicagský, pochází z novinářské rodiny. Jeho otec byl jedním ze zakladatelů a vydavatelů Denního Hlasatele. Dosáhnuv doktorátu na Harvardské universitě, věnoval se bibliografii a dějepisu. Od několika let je členem fakulty University of Missouri (Columbia, Mo.), na níž přednáší dějiny moderní Evropy. Čelné jeho dílo je Foundation of Slavic bibliography (500 str.). Československý námět mají knížky Two architects of Europe: Masaryk and Beneš (16 str.), Austrian-Hungarian war aims a Slavonic studies in America. Rozprava jmenovaná na posledním místě je otisk článku uveřejněného v prosincovém (1924) čísle The Slavonic Review. Pro svou monumentální bibliografii sbíral Kerner prameny v amerických i evropských knihovnách. Za války ho washingtonská vláda vyslala do Paříže a do Prahy.

O článkáři Oscaru D. Koreffovi je zmínka v kapitole o Slovácích. Koreff je tlumočníkem u pittsburských soudů.

Otto Kotouč, odchovanec nebraské státní university, povoláním bankovní úředník, dal u bostonské Poet Lore Company vydati vybrané básně Jana Kollára, Vítězslava Hálka, Sv. Čecha, Petra Bezruče a J. S. Machara pod titulem Songs

of the Slavs (48 str.). Kotouč do svého překladu pojal některé básníky (Bezruče), kteří jsou zařaděni v souboru Selverově. Je zajímavo srovnávat, jak oba překladatelé, Selver a Kotouč, zacházejí s jedním a týmž básnickým námětem.

J. J. Král, od r. 1911 vládní úředník ve Washingtoně v oddělení pro cizinecký obchod a práci, redigoval několik měsíců Bohemian Voice, anglicky psaný orgán amerických Čechů; do Johnsonovy encyklopedie upravil životopisy vynikajících Slovanů; překládal z českých spisovatelů; k Husovým oslavám roku 1915 sestavil příležitostný memoriál (62 str.) John Hus, 1415—1915. Vládní odbor vydal r. 1919 redigovaný jím bulletin Statistics of Austro-Hungarian trade 1909 to 1913 (64 str.). R. 1919 vyšla Anglická škola (229 str.). Je to cenné dílo, odborněji propracované než Jonášovy a Nigrinovy pomůcky Bohemian Made Easy. S Klímou a Alešem Brožem pomáhal překládati knihu Czechoslovakia, a survey of economic and social conditions.

Od Antonie Krejsové z Cedar Rapids máme překlad povídky Karoliny Světlé, Poslední paní Hlohovská (The last mistress of Hlohov).

Z tavicího kelímku (Out of the melting pot) slove autobiografie amerického Čecha George Linharta, usedlého v Kalifornii. Spisovatel poutavým způsobem vypráví o obtížích, které musil překonati, než se mohl vzdělat na vyšších amerických školách. Knížka vyšla r. 1923.

Redaktor Křesťanských Listů v Pittsburku, rev. Václav Losa, DD., zpravuje americkou veřejnost články o církevním životě českých i slovenských evangelíků. Od polovice r. 1922 rediguje The Hussite Journal (orgán American Hussite Society).

Ztracený život — tato slova měla být vyryta na náhrobku Beatrice M. Měkotové. Tato žena zemřela s neukojeným ideálem v srdci, s nesplněnou touhou, zapracovat se do české literatury a přeložit z ní něco velkého, trvalého. Mohla učinit jen začátek. Předčasná smrt zmařila luzný sen jejího

života. Žila a zemřela v Cedar Rapids, kde její manžel je známým advokátem a politikem. Výborně znala literární španělštinu a překládala z ní do angličtiny.

Žádný evangelický duchovní v Americe nestudoval náboženské dějiny českého národa s takým zápalem jako Louis F. Miškovský, profesor slovanského oddělení na Oberlin College (Oberlin, O.). Když roku 1923 správa koleje slovanský seminář zrušila — prý z důvodů úsporných — cítil se Miškovský do duše zraněn. Zdálo se mu, že trustees koleje hrubě zneuznali jeho učitelskou činnost. Dlouho tu těžkou ránu nepřežil; zemřel ani ne rok po resignaci. Miškovský přispíval do církevních publikací. Za války jezdil s místa na místo, konaje informační přednášky mezi Američany. Theologii studoval v New Yorku a nějaký měsíc byl mimořádným posluchačem university pražské.

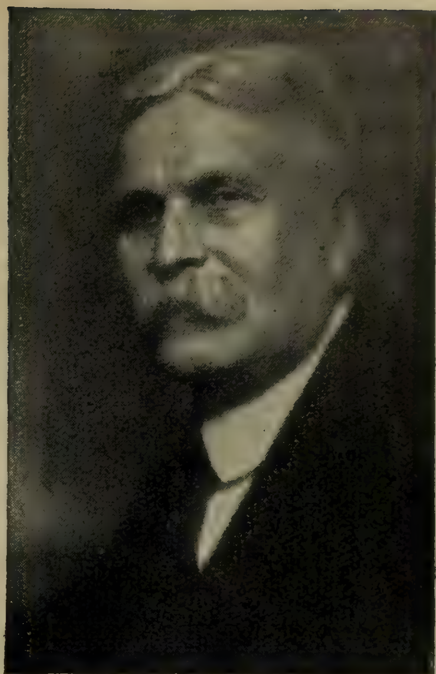
Jaroslav Viktor Nigrin, Bohemian Grammar (198 str.). Tato učebnice, jiż spisovatel připsal Charlesu R. Craneovi, příteli Slovanů, má tu základní vadu, že je psána přeučeně, nelidově. Nigrin byl žurnalista a učitel volné školy. Narodil se v Kutné Hoře; ve vlasti chodil do gymnasia. Na Kolumbijské universitě v New Yorku studoval kursy matematiky a chemie. Naučiv se španělsky na ostrově Porto Ricu — tam se také oženil — stal se po přesídlení do Chicaga lektorem španělštiny a češtiny na Harrison high school. Sešel tragickou smrtí. Mučen jsa nervovou chorobou, musil být dán do ústavu choromyslných v Elginu, v Illinoisu, a zemřel tam v červnu 1922 ve věku asi čtyřicíti let.

Hřivna Lilliany P. Mokrejšové je svazek překladů (88 str.) z Adolfa Weniga, Beyond the Giant mountains, tales from Bohemia. I paní Mokrejšová je rodačka ze Cedar Rapids. Hle, kolik výborných pracovníků a pracovnic amerického rodu nám daly prérijní státy Iowa a Nebraska! John Mokrejš, její manžel, je hudební skladatel a učitel hry na piano v New Yorku.

V knize Za národní stát pečlivě registroval svou publici-

REV. FRANT. KÚN

Dr. VINCENC PÍSEK

REV. VÁCLAV VANĚK

REV. KENNETH DEXTER MILLER

stickou a přednáškovou činnost za revoluce Karel Pergler.[1]) Obsahem a výpravou nejlepší spisek Perglerův je Heart of Europe (39 str.).

S pomocí Charlese Athertona opatřil rev. dr. Vincent Písek výstižným anglickým textem dvacet českých lidových písní (Twenty Bohemian folk songs). Dr. Písek je farářem Husova kostela v New Yorku. Atherton, jenž umí česky, strýčkoval na Sibiři mezi československými legionáři.

Redaktor Czechoslovak Review E. F. Prantner je výchovou, ne však rodem, Američan. Přijel s rodiči r. 1891, když mu nebylo ještě deset let. These help build America je ohlavení svazečku (112 str.) jím upraveného; dílko to obsahuje životopisy a podobizny šestnácti v Americe činných Čechoslováků.

Bývalý farář kostela sv. Jana Nepomuckého v New Yorku, Jan T. Prout (Proutkovský), je autorem svazečku básní, The God of gods, evolution an other poems (1925), s předmluvou od amerického básníka Edwina Markhama.

Několik drobných věcí uveřejnil dr. J. Rudiš (Jičínský) z Chicaga, bývalý redaktor Amerického Sokola.

Kdo si vysloužil víc titulů než Jaroslav F. Smetánka z Chicaga? Evangelický kazatel, doktor práv, redaktor (Czechoslovak Review), konsul! Je škoda, že úřední povinnosti nedovolují konsulu Smetánkovi pokračovati v publicistické činnosti, kterou za odboje tak slibně zahájil. Smetánka byl skromný, mimořádně kvalifikovaný pracovník. Nákladem ČNS. vyšel r. 1916 jeho spisek (40 str.) The position of the Bohemians (Czechs) in the European war Absolvovav gymnasium, studoval bohosloví v Union Theological Seminary v New Yorku a práva v Chicagu.

Zřídiv si v Chicagu školu (Correspondence school) k učení angličtině dopisováním, jal se Anthony M. Soukup

---

[1]) Karel Pergler, Za národní stát. Výběr projevů K. Perglera v boji za samostatnost národa. Str. 202. Nákladem Památníku odboje, Praha 1923.

svou metodu hojně oznamovat v českých časopisech. Pro potřebu školní upravil Practical school of the English language (366 str.); Teacher of English (250 str.); English newspaper reader (240 str.); English Bohemian dictionary (360 str.); English self-taught (144 str.).

Katolický farář Josef Šinkmajer přispěl delším článkem o katolických Češích do Catholic encyklopedia. Psával do Bohovědného slovníku ve vlasti. Zemřel v East Islipu ve státu New Yorku.

Robert Šnajdr zdědil talent k žurnalistice po svém otci Václavu Šnajdrovi. Rediguje nedělní magazinovou přílohu rozšířeného a vlivného deníku Cleveland Plain Dealer.

Dr. Josef Štýbr provozoval lékařskou praxi v Pittsburghu. Rozen je v Čechách a studoval lékařství v Praze. Básník se u Štýbra ozval v pozdním mužském věku. Přeložil do angličtiny Hálkovy Večerní písně, Evening songs (77 str.). Vydala je bostonská Poet Lore Company. Některé z překladů otiskl měsíčník Czechoslovak Review. Po převratu se vrátil dr. Štýbr k trvalému usazení do Československa.

Hledaným anglickým řečníkem clevelandských Čechů a Slováků před válkou byl a dosud je právní rádce V. Švarc. Kdykoliv bylo třeba Američany tiskem poučit o Čechoslovácích nebo opravit křivý názor, vždy byl Švarc první na ráně. Za války jel s A. B. Koukolem a Em. V. Voskou z New Yorku a Josefem Martínkem z Clevelandu na Rus. V prvním roce republiky sloužil na čs. vyslanectví ve Washingtoně jako referent pro americké věci. Ač se narodil v Clevelandu a tam byl vyškolen, mluví Švarc dobře česky, slovensky a rusky.

Uznání hodnou přednáškovou a článkářskou činnost v emancipačním boji vyvinul pennsylvanský advokát Edward O. Tabor. Řeč, kterou přednesl 2. října r. 1918 v pittsburské obchodní komoře, vyšla pod názvem The Czechoslovaks (38 str.).

Ladislav Urban přijel na počátku války z pražské konservatoře, na které byl žákem, do New Yorku. Tu dával hodiny na piano, psal hudbu, vyučoval v českých jazykových školách. Když se v New Yorku zařizoval československý konsulát, přijal ho tehdejší generální konsul František Kopecký za úředníka. Druhá Urbanova služební stanice byla v Clevelandu. Napsal The Music in Bohemia (36 str.) a předmluvu a životopisná data do spisku Graphic Art of Czechoslovakia; exhibition of prints from the private collection of Henry J. John, M. D. (7—19 str.). Letos byl Urban přeložen z Clevelandu do centrály v Praze.

Z pera dra J. E. S. Vojana pocházejí články o životě a díle Husově, Komenského, Havlíčkově, Lützowově, o významu a povaze racionalistického hnutí, o české hudbě, grafickém umění a j. Cíle si v informování americké veřejnosti vedl Vojan jako ředitel ČATK., založené v Chicagu F. Korbelem.

Clara Vostrovská-Winlowová se už na universitě (graduovala z Leland Stanford Jr. University of California) zajímala o psychologii dítěte. Články, jež o tomto předmětu uveřejnila, došly povšimnutí v odborných kruzích a jedna nakladatelská firma v Bostonu ji vyzvala, aby upravila knížku o českém dítěti do knihovničky zvané Little Cousin series (naši malí bratránkové). Knížka Barbora, our little Bohemian cousin (95 str.), se paní Winlowové povedla tak, že jí nakladatelé svěřili úkol, aby zpracovala i bratránky a sestřenky jiných zemí a národů. Dodnes vydala pí Winlowová mimo výše uvedenou Barboru devět drobných svazků, a to: Our little Bulgarian cousin (1913); Our little Servian cousin (1913); Our little Carthaginian cousin of long ago (1915); Our little Cossack cousin (1916); Our little Roumanian cousin (1917); Our little Finnish cousin (1918); Our little Jugoslav cousin (1923); Our little Czecho-Slovak cousin (1924); Our little Polish cousin (1925). Paní Winlowová je jedna z prvních žen českého rodu, jíž se dostalo amerického universitního vzdělání. Nebraska je její rodný stát,

vyrostla však se starší sestrou, Annou V. Čapkovou, v Kalifornii. Otec obou sester kočoval ve vlasti s Tylovou hereckou společností.

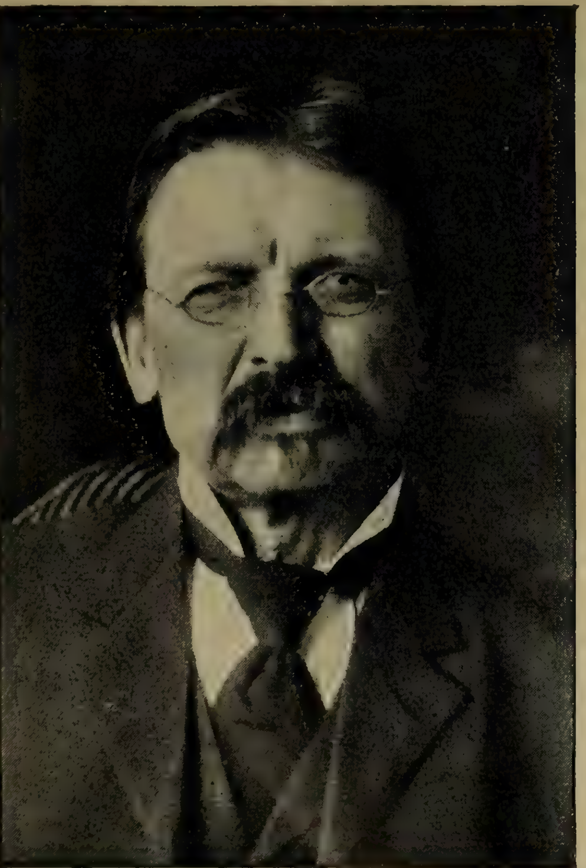
Frant. B. Zdrůbek byl první ze slovnikářů a spisovatelů mluvnic, který vložil přistěhovalci do rukou pomůcku k učení angličtině. Pionýrskou prací byla English Grammar (206 str.), jež vydána v Cedar Rapidsích r. 1870. Po čtyřech letech (1874) vyšlo nákladem Augusta Geringra v Chicagu opravené vydání Nové anglické mluvnice (272 str.). Pak za sebou následovaly: First Reader pro svobodomyslné školy (116 str.), English Pronouncer (215 str.), Kapesní slovník anglické a české řeči (anglicko-český díl 288 str., česko-anglický 390 str., týž nakladatel, 1886) a Česko-anglický tlumač (258 str.).

Léon Lerando-Zelenka shledával, organisoval a vespolek seznamoval roztroušené a nečetné dosud americké slavisty. Pro účinnější agitaci rozesílal členům Publications of the society for the advancement of Slavonic study. Sborník tento zanikl, leč bez úspěchu nebyl, to ukáže, doufejme, budoucnost. Zelenka, jenž je profesorem španělštiny na Lafayette College v Pennsylvanii, dosáhl toho, že mu pražská universita nostrifikovala americký doktorát — první případ toho druhu. Přijel sem r. 1910 na umělecké tournée. Je virtuos na harfu.

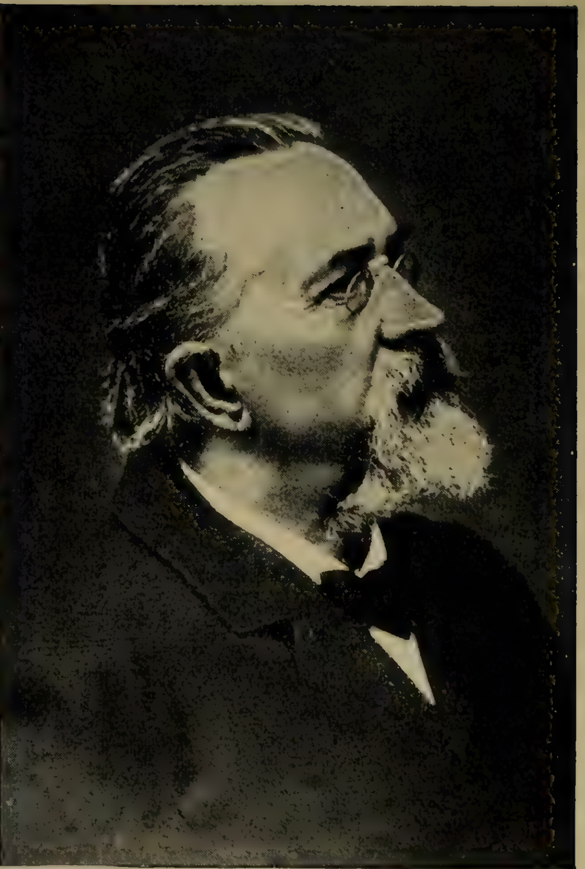
Řídící učitel J. J. Zmrhal z Chicaga sestavil pomůcku Easy method for learning English in thirty lessons (112 str.), Primer of Civics, občanskou čítanku pro přistěhovalce s českým textem, a za války s V. Benešem redigoval propagační spisek, do něhož přispělo několik spisovatelů: A brief evaluation of Bohemia's contribution to civilization (64 str.).

Američané píšící česky. — Bílými vranami mezi literáty jsou rodilí Američané, kteří tvoří česky. Pavla Čechová[1]) z Chicaga (1874—1901), pravým jménem Kozlová

[1]) Sbor Pavla Čechová č. 113 JČD. postavil na Národním hřbitově v Chicagu „své jmenovkyni a zasloužilé českoamerické spisovatelce" pamětní kámen. Byl odhalen v červenci 1908.

JAN VRATISLAV ČAPEK

FRANTIŠEK B. ZDRŮBEK

(dcera směnárníka), psala povídky a články v jadrné češtině. „Ač věděla, že nezhojitelná nemoc podhlodává kořeny života jejího, snášela osud svůj statečně a zapomínala na blízký konec v pilné práci, již věnovala svým družkám. Její úvahy o ženské otázce byly střízlivé a praktické. Často pověděla svým sestrám trpké pravdy. Že jí to nevyneslo lásku a vděk, rozumí se samo sebou." Prof. Bohumil Šimek z Iowa City nějakou dobu redigoval orgán bratrských řádů ČSPS. Růžena Rosická zná rodnou zemi svých rodičů jen ze čtení a vypravování. Sama nikdy nepřekročila východní břeh řeky Missouri, kde se narodila. Základům češtiny se přiučila v náhradní škole v Omaze. Přeložila do češtiny Formanův Dějepis Spojených států (304 str.). Ludmila Kuchařová-Foxlee, někdejší dopisovatelka do novin, je míšenkou z matky Rakušanky a otce Čecha; narodila se v New Yorku. Její manžel je Angličan. A přece bys její češtinu nerozeznal od ultra Čáslavanky!

B o h e m i k a. — Dr. hrabě František Lützow[1]) napsal v předmluvě k prvnímu vydání Bohemia, an historical sketch, že jeho dějiny jsou prvý spis toho druhu v angličtině. V tom byl Lützow na omylu. První dějiny českého národa v anglickém rouše vyšly v Americe a sepsal je chicagský advokát Robert Henry Vickers. Lützowova Bohemia je datována v Londýně r. 1896, Vickersovy dějiny, History of Bohemia, vyšly v Chicagu r. 1894, tedy o dvě léta dříve.

Vickers byl proti Lützowovi v nevýhodě v tom, že neuměl česky. Byl nucen čerpati z pramenů cizojazyčných, mezi jiným německých. Připomeneme-li si jeho známou vášeň pro antikvární badání, bude nám jasno, proč kritikové odbyli jeho dějiny jako „bookish" (příliš knižní). Svou oddanost k Čechům dával Vickers najevo způsobem až podivínským; nosil na příklad okázale vázanku v národních bar-

---

[1]) „I think I may lay claim to having compiled the first narrative or sketch of Bohemian history in English from original and other authorities."

vách. V Irsku, kde se narodil (náboženství byl protestantského), se mu dostala do rukou kniha Protivenství církve české,[1]) a od té doby prý si nepřestal čísti o českých dějinách. Vickers dlouho marně pro své dějiny sháněl nakladatele. Nebýt štědré podpory Národního výboru, byl by rukopis jistě zůstal nevytištěn. V návalu trudnomyslnosti — proslýchalo se, že Vickersova advokátní praxe byla nevýnosná a že strádal nedostatkem — vzal si v dubnu 1897 život. Pokrokoví Čechové v Chicagu dali přenésti jeho tělesné pozůstatky na Národní hřbitov a postavili mu pomník.

Spisovatelkou druhých dějin, The Story of Bohemia (Cincinnati a New York 1895), byla americká Češka Františka Gregorová. Třetí dějiny, Bohemia from the earliest times to the fall of national independence in 1620, pocházejí z pera Angličana Charlese Edmunda Maurice. Vyšly v Londýně r. 1896.

Hrabě Lützow dosud není v Čechách po zásluze oceněn. „Jak se jeví předčasná jeho smrt tragickou! Proč nesměl viděti ten krásný den," tesknil francouzský ctitel v kondolenčním dopise jeho vdově. Lützow byl založen hluboce vlastenecky — okolnost tím pozoruhodnější, uvážíme-li, že jeho matka byla rodem Angličanka a on sám byl vychován v ovzduší rakouském, to jest německém. Své dějiny končí chmurnou větou: „Dark clouds seem to surround the future of Bohemia." Jiná význačná Lützowova díla jsou: A history of Bohemian literature (New York 1899), The life and times of John Huss (Londýn 1909) a The Hussite wars (Londýn 1914). Roku 1909, byv pozván ČATK., přijel do Spojených států a přednášel o politickém stavu českého národa na několika vysokých učilištích.

V předrevolučních letech neměli jsme mezi Američany upřímnějšího přítele nad Willa S. Monroea. Veliké oblibě

[1]) Vydáno anglicky v Londýně 1650 pod názvem The History of Bohemian persecution, from the beginning of their conversion to Christianity in the year 894 to the year 1632.

se těšila jeho skvostně vypravená kniha Bohemia and the Čechs (Boston 1910). Monroe byl dlouhá léta členem profesorského sboru na státním učitelském ústavu v Montclairu v New Jersey. Počátkem roku 1925 byl dán do pense.

Předním žijícím slavistou v Anglii je R. W. Seton-Watson (Scotus Viator). Za války redigoval sborník The New Europe, nyní řídí vědeckou publikaci The Slavonic Review. Watson je profesorem dějin středoevropských národů na University of London, King's College. Od Watsona máme výtečnou studii o národnostních minoritách předválečného Uherska, The Racial problem in Hungary (Londýn 1908). V menším spise, The New Slovakia (Praha 1924), podrobil nestranné kritice psychosu poválečného, politicky už svobodného Slováka. Byl Masarykovým spolupracovníkem v osvobozovací akci.

Co je v angličtině z české prózy? Samostatných svazků ani ne půl tuctu. V. E. Mourek, známý svým anglicko-českým slovníkem, přeložil s chotí Šmilovského Nebesa. Kniha ta vyšla v Anglii roku 1894.

Svědomitý překlad Babičky B. Němcové pořídila Františka Gregorová. Za výbor prózy máme co děkovat Šárce B. Hrbkové. The Czechoslovak Stories (New York 1920) v překladu Hrbkové obsahují šťastně volené ukázky z Čecha, Nerudy, Machara, Němcové, Jiráska, Herrmanna, Světlé.

Přes to že dějinná pře s Habsburky se vlekla od roku 1848 až do světové války, celkem 66 let, neměla a dosud nemá česká otázka historiografa v angličtině. Článků uveřejněných přáteli i odpůrci je dost, celý spis ani jeden. A Praze jako by bylo bývalo jedno, co o sporu národa s Vídní soudila angloamerická demokracie. Bez viny nebyli ani američtí Češi. Neboť, měla-li Praha hlavu v rakouské mlze, proč se nemohla o vydání politického dějepisu postarat americká větev? Za odboje se mnoho dohonilo a napravilo; leč vědecky zpracovaných dějin dosud postrádáme. To, co vyšlo tiskem za války, byly na rychlo zpracované brožury propagandistů, jež nesnesou přísné kritiky.

Sir John Bowring, jehož Cheskian Anthology vydána v Londýně 1832, byl prvním tlumočníkem české poesie. Ve Foreign Quarterly Review r. 1828 upozornil anglického čtenáře po prvé na existenci českého písemnictví. Ve Westminster Review dal r. 1830 otisknouti pojednání o Královédvorském rukopisu.

A. H. Wratislawova Lyra Čechoslowanská, Bohemian poems ancient and modern, vyšla v Londýně 1849. Wratislaw přeložil RK. pod názvem MS. of the Queenscourt, lyrico-epic songs, with other ancient Bohemian poems. Toto anglické zpracování pojal nakladatel Řivnáč do Polygloty RK., vydané v Praze r. 1876.

Paní Robinsonová, choť amerického pastora, lépe známá pseudonymem Talvj, věnovala v svém svazečku Historical view of the Slavic languages (New York 1850) několik stránek české próze. Jméno Talvj je složeno ze začátečních písmen rodného jména autorčina — Theresa Albertina Louisa von Jacobi.

Flora P. Koptová přeložila Bohemian legends and other poems (New York 1896). Tento výkon, malé váhy, zůstal nepovšimnut. Sympatičtěji přijala kritika svazek povídek The forestman of Vimperk (Boston 1900); k těmto povídkám si Koptová vybrala látku ze života lidu pošumavského, mezi nímž žila. Koptová se za svobodna jmenovala Wilsonová; roku 1872 se provdala ve Filadelfii za Václava (Wenzla) Koptu. Pokud známo, byl Kopta prvý český houslista, který se odvážil do amerických džunglí. Zemřel v Kalifornii roku 1916 a je pochován v Santa Monice. Po převratu se objevila v česko-německém tisku sensační smyšlenka, jako by paní Koptová byla bývala spřízněna s presidentem Wilsonem a u něho se byla přimlouvala za rozbití Rakouska a za emancipaci Čechů. Paní Koptová žije se syny v Kalifornii.

Žádný z anglicky tvořících literátů neosvědčil tak skvělý překladatelský talent jako Paul Selver, znalec slovanských i jiných jazyků. Selver je kulturním attašé při československém vyslanectví v Londýně. Kdo zná oba jazyky, český

FRANTIŠKA GREGOROVÁ

JOSEFA HUMPAL-ZEMANOVÁ

ŠÁRKA B. HRBKOVÁ

BLANCHE YURKOVÁ

i anglický, dovede posoudit, s jakou subtilností a věrností Selver vystihuje básníkovu řeč a myšlenky. Svazek překladů, pořízený Selverem, Modern Czech poetry (Londýn 1920), v němž jsou zastoupeni Petr Bezruč, Otakar Březina, J. S. Machar, Antonín Sova, Otakar Theer, Karel Toman a Jaroslav Vrchlický, je dílo vzácné dokonalosti. Selver přeložil Macharův Kriminál, napsal kritickou studii o Březinovi, přeložil mistrně Čapkovu RUR. i hry Ze života hmyzu, Zemi mnoha jmen a j.

Z činnějších překladatelů českého verše známe prof. Leo Wienera, ředitele slovanského semináře na Harvardské universitě. Wiener převedl do angličtiny Macharovu Magdalenu (New York 1916).

Prvním vypravěčem pohádek a pověstí byl A. H. Wratislaw, jehož Sixty folk tales vyšly v Londýně 1889. Další pohádky jsou: Czech folk tales v překladu Josefa Baudiše (Londýn 1917) a Czecho-Slovak fairy tales (New York 1919) a The shoemakers apron (New York 1920) v překladu newyorského učitele Parkera Fillmorea. Že se Fillmoreovi podařilo tak věrně vystihnouti ducha a mluvu originálu, o to mají zásluhu newyorští krajané, kteří Fillmoreovi při překladu pomáhali. O pohádkách Lilliany Mokrejšové je referováno jinde. Newyorský knihkupec R. D. Szalatnay vydal letos ilustrovanou pohádku The cock and the hen.

Kdyby nebylo bývalo Husa, Komenského, Bratrské jednoty (Unitas Fratrum) a její živé ratolesti v Anglii i v Americe („moravské církve“, Moravian Church); kdyby nebyla seděla na českém trůně třebas jen několik krátkých měsíců královna z anglického rodu Stuartů Alžběta, nebylo by bývalo před r. 1914 v angličtině bohemik. O církvi „moravské“ vzkvetlo utěšené písemnictví, a ani jeden spis nezakrývá její blízké příbuzenství se starou Jednotou Českých bratří. Třeba jen poukázati na knihu Edmunda de Schweinitze: The history of the church known as the Unitas Fratrum (Bethlehem 1885).

Z amerických theologů byl rev. E. H. Gillett první, jenž sepsal delší studii o Husovi a české reformaci. The Life and times of John Huss je úctyhodná práce o dvou svazcích a 632 stránkách. Vyšla v Bostonu (1863—1864).

Hojně byla americkými Čechy za války kupována a čtena kniha W. N. Schwarze, profesora theologie v Bethlehemu, John Huss, the martyr of Bohemia (New York 1915).

Pětisetletého výročí mučednické smrti Husovy, připadajícího na 6. červenec 1915, bylo vzpomenuto veškerou pokrokovou veřejností.[1]) Pokud víme, čtyři vysoká učení pamatovala na Husa pietními slavnostmi. V Princeton University přednášel profesor Remsen du Bois Bird; v Oberlin College, kde byl profesorem slovanského semináře profesor Louis F. Miškovský, nyní již zesnulý, slavil se Husův den. Prof. John James Carter přednášel o Husovi v Nebraska State University. V King's College v Londýně řečnil dr. R. W. Seton-Watson. V semináři amerických Moravanů v Bethlehemu mluvil spisovatel Schwarz.

Cleveladští krajané vydali k Husově slavnosti brožuru 1415—1915. Semi-annual commemoration of the John Hus martyrdom. Burned at the stake in Constance (16 str.).

Chrám Jana Husi v New Yorku vydal pamětní číslo farního listu Radost o 10 str., Our John Hus celebration.

Pro Svaz svobodomyslných v Chicagu napsal J. J. Král spisek John Hus, 1415—1915. Published by the Central association of freethought societies for the Hus celebration (62 str.). Pěvecký spolek Bedřich Smetana v témž městě přednesl oratorium John Hus od dra C. Löwe s anglickým a českým výkladem (71 str.), in commemoration of the fifth century of the martyrdom of the Bohemian reformer John Hus.

Leták Oberlinské koleje (7 str.) se jmenuje The five hundredth anniversary celebration of the martyrdom of John Hus, Bohemian reformer.

[1]) Jak uctila česká Amerika památku Husovu v jubilejním roce 1915. Kalendář Amerikán, 1916, str. 321—323.

Rozprava vyšlá v Bethlehemu sluje Five hundredth anniversary of the martyrdom of John Hus (15 str.).

The man and the martyr, an address delivered before the faculty and the students of Nebraska University, je spisek prof. Johna Jamese Cartera (39 str.).

Programový list přednášky v Londýně má 4 stránky. Přednašeč si vzal za thema řeč In honor of the quincentenary of the martyrdom of John Hus. Přednáška sama vydala 31 stran. Lesku dodala londýnské slavnosti okolnost, že předsedal diplomat a spisovatel viscount Bryce.

Nebylo zapomenuto ani třísetletých narozenin Jana Amosa Komenského. Březnové číslo odborného listu Educational Review (1892) celé bylo věnováno Komenskému. Františka Gregorová upravila pro Národní výbor životopis Komenského, ten však nebylo lze umístiti jinde než v Chicago Times. Krajané v Milwaukee vydali tiskem excerpta z knihy R. H. Quicka a otitulovali svůj lístek In memory of Komenský, 1592—1892, March 28th. Ve větších městech pozváni američtí hodnostáři a řečníci. Chicažané pozvali výmluvného svobodáře Roberta H. Ingersolla, aby promluvil o Komenském; ale Ingersoll odřekl. Na jeho místo zjednáni Ignatius Donnelly z Minnesoty (autor spisu O propadlém kontinentu Atlantis) a Robert H. Vickers. Clevelandští si pozvali starostu Rosea a presidenta Western Reserve University, dra Thwinga. V St. Paulu vysvětlil význam oslavencův starosta Robert Smith, ředitelé škol J. Gilbert a J. C. Bryant. V Omaze byl hlavním mluvčím kancléř university z Lincolnu.

C z e c h s — S l o v a k s — C z e c h o s l o v a k s. — Když jsme Američany jakž takž přesvědčili, že Bohemians nejsou ani příbuzní cikánů, ani bohémové, nastalo nové trápení. Jsou Bohemians a Czechoslovaks jeden národ či dva? Jak se správně píší? Czechoslovaks či s hyphenem (spojovací čárkou) Czecho-Slovaks? Jak se Czechoslovak vyslovuje a kterými literami se slovo to píše? Forma Czech, Czechoslovak, o tom není pochybnosti, je foneticky chybná, zastaralá. Psaná slova

Czech, Czechoslovak Američan nezřídka vysloví Zek, Zík, Zekoslovak. Případnější je psaní Checoslovak. Starší spisovatelé užívali tvarů Chekh a Tcheck. The Christian Monitor z Bostonu jde svou cestou a píše Tchecoslovaks. Profesor Monroe už před válkou zavrhl archaistickou grafiku Czech a nazval svůj spis Bohemia and the Čechs. V knize The Čechs (Bohemians) in Amerika bylo užito veskrz diakritických znamének. Newyorská Tribuna československý kmen nenazývá jinak než Slovaks. Redaktor jako by chtěl naznačiti, že Czecho-Slovaks je forma příliš neohrabaná.

Zalíbiti se Američanům, získat si jejich dobrou vůli jest a vždy bylo snahou každého přistěhovalce. Stanovy spolků ukládaly členům za povinnost „bdíti nad dobrou pověstí českého jména v této zemi". Nově založené časopisy slibovaly „hájiti zájmy našeho národa před americkou veřejností". „Co o nás řeknou Američané?" Tu otázku měl na rtech kde kdo, přihodilo-li se něco zlého. Rmoutilo, když se americký novinář o nás vyslovil pohrdlivě anebo, což bolelo ještě víc, když nás při okázalých příležitostech ignoroval. Zato jsme se radovali, objevilo-li se jméno Bohemian v tisku ve spojení s význačným činem nebo se pojilo k vynikající osobě národa buď zde, nebo ve staré vlasti. Že nám bylo americkým tiskem v dřívějších dobách křivděno, je pravda. Hlavně to zavinila neinformovanost pisatelů. Leč jsou známy případy, že nepříznivé články diktoval osobní nebo plemenný předsudek. Když se v redakcích pátralo po pisateli, vedla stopa nejednou k osobám, jejichž jména i původ zněly podezřele neamericky. Staly se ovšem případy, že jsme se rozčilovali, když nám Američané pověděli do očí pravdu a nic jiného než pravdu. Jak se bránit? Vše, co naši lidé v své bezradnosti dovedli, bylo svolávat protestní schůze (indignation meetings) do českých hospod, kam Američané nevkročovali, a poslat místnímu listu protestní resoluci. Někdy redaktor resoluci uveřejnil; častěji ji prostě hodil do koše.

Co úsilí, co agitace v novinách vyžadovalo, než se přeplavní společnosti — tedy čistě obchodní korporace, jimž

měl postačiti jeden jediný pokyn — daly pohnouti k tomu, aby zapisovaly do lodních seznamů české přistěhovalce jako Čechy a nikoliv jako Rakušany! „Tím způsobem," stěžuje si jeden český časopis r. 1881, „se stává, že zde v přístavech dle brémských výkazů lodních zapisují všecko přistěhovalectvo české za Rakušany a vydávají je za Němce. České přistěhovalectvo se tím zúmyslně zakrývá, umlčuje — a zde, kde počet platí, nám to na vážnosti škodí. Myslíme, že je na čase, aby se udělal tomu nešvaru konec." Spolek Národní jednota v New Yorku podal přeplavním německým společnostem protest podepsaný předsedy spolků, který zněl: „Národní jednota v městě New Yorku dovoluje si tímto ve jménu všech zdejších českých spolků podpisy a pečeťmi předsedů a ve jménu všech Čechů ve Spojených státech zdvořile ředitelství výše jmenované žádati, aby všichni z Čech, Moravy, Rakouska a Slezska přijíždějící vystěhovalci byli zapisováni do lodních seznamů jako Češi, ne Rakušané. Veškeré českoamerické časopisy souhlasí s touto žádostí, považujíce ji za oprávněnou. My též doufáme, že se žádosti naší vyhoví a žádaný nový pořádek bude neodkladně zaveden."

Rovněž je pravda, že redaktoři velikých listů odpírali uveřejňovat politické články o útisku rakouských Slovanů. Redaktor New York Heraldu se omluvil, že jeho časopis ze zásady nepropůjčuje sloupce k útokům proti státům, s kterými Amerika žije v přátelské shodě. Ale ku podivu, tentýž Herald a jiné listy opustily tuto zásadu, šlo-li o Rusko a ruskou vládu. Četbu o Češích a Slovácích redaktoři pisatelům někdy vraceli s poznámkou, že „česká otázka amerického čtenáře nezajímá".

Každý slovanský národ byl Američanům lépe znám než my Čechové a Slováci. O nás málokdo věděl. Ba, lze říci, že za staleté poroby upadla v zapomenutí u Angloameričanů sama existence národa.

Rusové se proslavili v dějinách porážkou Napoleona a až do krymské války se považovala jejich branná moc za ne-

přemožitelnou. To ovšem Američanům, milujícím všechno veliké a největší, imponovalo.

Polákům dali průvodní listy do Ameriky dva mužové zvučného jména: Kosciuszko a Pulaski. Polská povstání v devatenáctém století byla sledována živým zájmem všech vrstev amerického lidu. Současný tisk psal sympaticky o snaze polských revolucionářů.

Za války rusko-turecké roku 1878 a za berlínské konference, na níž se rozdělovala válečná kořist mezi balkánské národy, začali Američané blíže poznávati Bulhary, Srby, Černohorce. Jen my, Čechoslováci, jsme zůstávali neobjeveni.

Nejzevrubněji z malých národů znal neškolený Američan Iry, Holanďany a Skandinavce. Žijí při moři a mají přímé obchodní styky s širým světem. Holanďané a Irové měli důležitý podíl v osazování Ameriky. O menších národech měl Američan z doby předválečné mlhavé, ba i hodně spletené pojmy. Rakousko házel do jednoho pytle s Německem. Že by mohl býti rozdíl mezi Čechem a Maďarem, irský Američan připouštěl. V čem se ti dva od sebe různí, tím si však už hlavu lámat nechtěl. Na evropskou mapu shlížel dost povýšeně. Bylo na ní podle jeho názoru příliš mnoho zbytečných přihrádek a hraničních teček.

Že ve střední Evropě žijí Němci a nikdo jiný než Němci, tu víru v Američanovi utvrzoval jiný vážný činitel: obchod. Každá bedna zboží importovaná ze střední Evropy měla známý nápis: Made in Germany. Nic Made in Bohemia, a máloco Made in Austria a Made in Russia. Z českých výrobků bylo nejznámější plzeňské pivo, Pilsner beer. Zvučné pověsti se těšilo české sklo, Bohemian glass, a český chmel Bohemian hops. Nápisy Bohemian beer a Pilsner beer bylo lze čísti na tisících hospodských tabulek v místech, kde pijáci jakživi o Češích neslyšeli. Kolik lidí však vědělo, kde leží Pilsen a proč se jmenuje pivo, jež pijí, Bohemian?

A byli-li Češi málo známi, nevědělo se o Slovácích doslova nic. Encyklopedie odbývaly Slováky několika chudými řádky

nebo zaznamenávaly, že Češi a Slováci jsou jeden slovanský kmen a odkazovaly čtenáře na hesla Bohemia, Bohemian.

Neocenitelnou zásluhu o informování americké veřejnosti o nás si získaly settlementy. Co jsou settlementy? Jsou to domy, řekli bychom, lidové kluby pro mládež, jež štědří Američané postavili a vydržují v cizineckých čtvrtích lidnatých měst. V českém New Yorku jsou tři takové settlementy: Lenox Hill Settlement (67. ulice), East Side House Settlement (76. ulice) a Jan Hus Neighborhood House při Husově chrámu (74. ulice). V Chicagu prosluly Hull House a University Settlement. Že by mohly tyto ústavy mít odpůrce i mezi našimi lidmi, se zdá nepochopitelné, ale je tomu tak. Je výmysl a pomluva, že settlementy jsou skrytě sektářské (protestantské). Pravda je, že jejich správa není náboženská. Už ta okolnost je však doporučuje, že jejich ředitelky a úřednice jsou skoro napořád absolventky universit a vysokých škol pro ženy: Bryn Mawr, Wellesley, Vassar. Děti se v nich učí zdravovědě, drobotině se vypravují pohádky, čte se jim z bible, dospělejší mládež obojího pohlaví si v settlementech zakládá kluby pro pěstování sportu, hudby, zpěvu, dramatu.

Settlementy daly Americe mnoho výtečných žen. Jméno Jane Addamsové z Chicaga se skví v seznamu dvanácti vůdčích žen v Americe. Knihy Frances Kellorové o přistěhovalecké otázce jsou považovány za autoritativní. A která Američanka by neznala, aspoň podle jména, Mary E. MacDowellovou z Chicago University settlementu, přítelkyni dr. Alice Masarykové? A můžeme mít za zlé, že leckterý jemný rys duše slovanského vyděděnce zůstal těmto sympatickým cizinkám zatajen a jimi neoceněn?

Žádný americký sociolog nepojal tak vážně svou povinnost k Slovanstvu — jistě žádný Slovany v jejich vlastech i v Americe tak důkladně neprozkoumal — jako Emily Greene Balchová. O slečně Balchové je se nutno zmínit šíře, neboť její dílo Our Slavic fellow citizens je studie vysoce cenná. Slečna před válkou přednášela národohospodářské vědy v ženské koleji Wellesley College (u Bostonu). Byvši settle-

mentem upozorněna na slovanského dělníka, umínila si, že vyšetří příčiny vystěhovalectví u samého zřídla. Dala se za tou příčinou v New Yorku do studia češtiny a tak jsouc vyzbrojena pustila se do Evropy. V Evropě žila v slovanských zemích přes rok, zapisujíc si vše, co pozoruhodného viděla a slyšela. Když se vrátila do Ameriky, ještě nebyla spokojena. Toužila poznat Slovany v jejich novém domově. I putovala město od města a navštívila tu Čechy, tam Slováky, jinde Poláky. Za války, bohužel, se Balchová přimkla (s jinými Američankami) k nečetné straně pacifistů, která chtěla otázky a spory válkou vzniklé řešit pacifisticky, t. j. smírným dorozuměním u diplomat. stolu. Tím se úplně odklonila od našich ideálů.

O současném stavu slovanského dělníka přinesl Charities, týdenní list dobročinného spolku města New Yorku, počínajíc 3. prosincem 1904 několik rozprav. Soubor jich má titul The Slav in America. Spisovatelé, kteří v settlementech a jinde pozorovali amerického Slovana, pojednávají tu o příčinách a rozmachu stěhování Slovanů a jejich třídních zájmech i hospodářských zápasech. Některé stati překvapují bystrostí úsudku. Kate Holladay Claghornová, doktorka filosofie z Yale, si vyvolila thema The Slavs, Magyars and some others in the New Immigration. Mary E. MacDowellová přispěla článkem The struggle in the family life; Peter Roberts píše o The Slavs in anthracite coal communities; Frank Julian Warne (jenž nerad viděl, jak Slované vytiskovali z pennsylvanské uhelné oblasti neslovanské havíře) o Some industrial effects of Slav immigration; John R. Commons (profesor sociologie) uvažuje o Slavs in the bituminous mines of Illinois; Buell Sayles (inspektorka tenementních domů v New Yorku) o Housing conditions in a Slavic neighborhood; dr. Jane E. Robbinsonová (po léta ředitelka Normal College Alumnae House Settlementu) v článku o českých ženách, The Bohemian women in New York, napsala, že chudý český lid náleží mezi nejčistotnější v New Yorku.

Záslužnou informační práci vykonali protestantští duchovní. Rev. Kenneth Dexter Miller, presbyterní kazatel

z New Yorku, autor spisů Czechoslovaks in America (New York 1922) a The peasant pioneers (New York 1925), si osvojil češtinu dokonale. Rev. Miller působil za války v československé armádě na Rusi a vysloužil si tam titul amerického strýčka. Ze starší generace pastorů si veliké jméno i zásluhy mezi Čechy v Clevelandu, Chicagu, St. Paulu a v jiných západních městech získal rev. Henry Albert Schauffler. Ač po otci Němec, po matce Američan a narozen kdesi v Orientě, kde jeho rodiče působili jako misionáři, srostl Schauffler s českým okolím tak, že ho bylo podle řeči nesnadno rozeznat od rodilého Čecha. „Rev. E. A. Adams a já jsme se usadili v Praze, a konajíce tam misijní práci, seznámili jsme se s Čechy," napsal do svého životopisu. V Čechách zakusil Schauffler horších příkoří než v Turecku. A to bylo za vlády, jež rozhlašovala do světa, že v Rakousku je svoboda náboženského vyznání! Vrcholného úspěchu dosáhl v Clevelandu, kde žil dlouhá léta. „V létě roku 1882 rev. Collins, kazatel plymouthského kostela (Plymouth Church), přemýšleje o tom, jak nábožensky pomoci 20.000 až 25.000 Čechům v Clevelandu usedlým, vyzval mne, abych se usadil v tomto městě. Přijel jsem, a důsledek byl, že mi nabídli místo kazatele v kapli olivetské (Olivet Chapel, misijní stanici plymouthského kostela) a misionáře k Čechům. V říjnu roku 1882 jsem se přestěhoval do Clevelandu." Světlou památku si pastor Schauffler pojistil založením Missionary Training School v Clevelandu. Slovanský seminář v Oberlinu při Oberlin College (zaniklý roku 1923) se mu též přičítal za zásluhu. Jeho choť, Clara Hobart Schaufflerová, se vzdělala v naší mateřštině tak všestranně, že v ní mohla přednášet v misionářské škole svého manžela.

Do zdi plymouthského kostela v Clevelandu je zasazena pamětní deska, která má i pro Čechy zajímavost. Čte se na ní: To the memory of Charles Terry Collins, beloved pastor of this church A. D. 1875—1883, founder of Bohemian Missions in the United States of America. Collins byl předchůdcem Schaufflerovým v Clevelandu.

Jiný „český Američan“ mezi clevelandskými Čechy byl John Richard Nichols, DD., který se přestěhoval do Chicaga. Česky ho učil nedávno zesnulý profesor slovanského semináře v Oberlinu, L. F. Miškovský. Rev. Francis Marion Price, jenž poslední léta trávil na výměnku v kolejním městě Berkeley v Kalifornii, vypomáhal Schaufflerovi.[1]) I on se domluvil česky.

Rev. E. A. Adams, Schaufflerův kolega z Prahy, pocházel z rodu novoanglických puritánů. Česky se naučil v Čechách, kde byl misionářsky činný deset let. Přesídliv do Chicaga roku 1882, organisoval tamní české evangelíky. Vydával a redigoval náboženský list Pravdu.

Rev. A. W. Clark sloužil kongregační církvi v Čechách čtyřicet let, rev. J. S. Porter a jeho choť J. S. Porterová též několik desítek let.

„Miss Elizabeth S. Davis zná česky tak dobře jako já,“ pověděl spisovateli prof. Miškovský. Slečna Davisová je ředitelkou McCrum National Training School for Slavonic Young Women[2]) v Jamestownu v New Yorku. V učilišti jí řízeném připravuje se k misionářskému a kolportérskému povolání několik československých dívek z republiky i z Ameriky. Škola je vydržována metodistickou episkopální církví.

Rev. Charles E. Edwards z Pennsylvanie se věnuje Slovákům. Je i spisovatelsky činný.[3]) Rev. R. K. Smith[4])

---

[1]) Rev. Francis Marion Price, A catechism furnishing information concerning the Bohemian people, their history and Christian work among them in the United States (34 str.). American Home Missionary Society, New York 1887. Pokud známo, je výše uvedený spisek první, který byl napsán anglicky o českých protestantech v Americe. Zachoval se v Náprstkově knihovně v Praze.

[2]) McCrum Slavonic Training School 1921—1922. Uniontown, Pa. Školní prospekt, 28 str.

[3]) Charles Eugene Edwards, The Coming of the Slav. 148 str., Philadelphia, 1921.

[4]) R. Keating Smith, článek A Nation reborn v Neighbors, Studies in immigration from the standpoint of the Episcopal Church. New York, 1919.

z Westfieldu, Massachusetts, zná jako málokdo dějiny Čech po stránce náboženské. Jiný kazatel, který důkladně poznal Slovany a psal o nich, je rev. dr. Thomas J. Lacey z Brooklyna.[1])

Dr. John D. Prince, americký vyslanec v Dánsku a bývalý profesor slovanského oddělení na Kolumbijské universitě v New Yorku (Slavonic Department of Columbia University), je americký Mezzofanti. Za osvobozenské akce překvapil obecenstvo na schůzi v Carnegie Hallu jadrnou řečí proslovenou československým jazykem. Prof. Prince užívá nestranně slov a výrazů z obou nářečí; je proto jeho mluva doslova československá. Clarence A. Manning, jenž převzal po prof. Princeovi slovanskou stolici na Kolumbijské universitě, se pilně zaučuje česky, nebo, chcete-li, československy.

---

[1]) Rev. dr. Lacey, Our Czechoslovak Neighborgs, 20 str., New York.

KAPITOLA VIII.

ČECHOAMERIČAN REFORMÁTOR.

Racionalism. — Že se američtí Čechové hromadně odkatoličtili, je nesporné. Dr. Vojan je přesvědčen, že počet necírkevníků je bližší 70% než 50%. Kdybychom vzali za klíč počet členů podpůrných spolků a časopisectvo zřejmě katolické, musili bychom dáti Vojanovi za pravdu. Časopisů vydávaných od katolíků pro katolíky je 21, čítaje v to i tak zvané farní věstníky.[1]) Katolické podpůrné spolky měly roku 1918 32.908 údů, nekatolické 123.183.[2]) Jedni i druzí jsou kromě toho silně zastoupeni v amerických spolcích: katolíci u Knights of Columbus,[3]) nekatolíci u Free Masons,[4]) u Odd Fellows,[5]) Foresters,[6]) Woodmen,[7]) Knights of Pythias[8]) a Elks.[9])

---

[1]) Katolík. Českoamerický kalendář na rok 1922. České katolické časopisy.

[2]) Tomáš Čapek, The Čechs (Bohemians) in America, str. 263 až 264.

[3]) Rytíři Kolumbovi, vzájemně podpůrný spolek severoamerický.

[4]) Svobodní zednáři.

[5]) Podivní bratří, dobročinný a vzájemně podpůrný spolek zednářský.

[6]) Lesníci, podpůrný a zábavný spolek v Anglii a v Americe.

[7]) Myslivci neboli Dřevaři, podpůrný a zábavný spolek ve Spoj. státech.

[8]) Rytíři Pythiovi, zednářský spolek ve Spoj. státech severoamerických.

[9]) Řád losů, dobročinný a podpůrný spolek ve Spojených státech severoamerických.

Nejsilnější odpadlictví shledáváme v řadách dělnictva a řemeslnictva z průmyslových míst a měst Čech. Zemědělci z Písecka a Táborska zůstávají církvi věrni. Známé pozorování, že Moravan je ve víře spolehlivější než Čech, se potvrdilo i v Americe. Nejmoravštější stát Texas je též nejkatoličtější. Řády ČSPS. a Sokolové jsou v Texasu slaběji zastoupeni než kdekoli jinde.

Jaké jsou příčiny odkatoličtění? Tvrdí se, že k odkatoličtění přispěly především rozvratné prvky amerického prostředí. Tomu výkladu odporují však všechny naše zkušenosti s Poláky, kteří z katolické Polsky přesídlili do nekatolické Ameriky bez újmy své víry. Doma katolík, ve Spojených státech katolík, lze říci o Polákovi; ne tak o Čechovi. Též nepřesvědčuje argument, že prý se lid vzdaloval kostela z důvodů úsporných, aby nemusil kněžím odváděti povinné kostelní platy. Proč by byli odpadlíci utíkali, bojíce se platů, od katolických kostelů a přidávali se k denominacím evangelickým, kde se údům ukládají povinnosti zrovna takové, ne-li ještě těžší? Nebo, že by byli věřící v pionýrských letech, když byl kněží nedostatek a kostelů na venkově málo, církevnictví odvykli? Je-li tohle pravda, je otázka, proč za stejných nepříznivých okolností kostelu neodvykli Irové, Poláci, Slováci a Italové. Dokonce už nelze věřiti, že by rozkol mezi pokrokovci a věřícími byli zavinili svým zpupným chováním kněží. Staří si chválili tolerantnost duchovních, jako byl Krása a Čoka. Měli jsme ovšem bojovné pastýře, ale není známo, že by se byl český kněz kdy snížil k ostudným rvačkám a soudům s farníky, jak se přečasto stávalo a dosud děje u jiných katolických Slovanů.

Proč tedy Čechové jediní ze všech Slovanů prakticky provedli heslo Pryč od Říma? Amerika by nebyla přerodila ani jediného českého katolíka v odpůrce Říma, právě tak jako neodkatoličtila Poláky, kdyby bylo Čechy nepudilo k odpadlictví vědomí dějinné křivdy, hněv nesmířeného národa, vzdor přemoženého proti vítězi: Římu a Vídni. Sklon k náboženskému hloubání je dědičný. V každém z nás, přiznejme si, je

kus pochybovačnosti Husovy, kus hloubavosti Chelčického a kus přísné kázně Českých bratří.

Podstatu liberalismu správně vystihl Masaryk.[1]) Vrátiv se do Prahy z přednáškové cesty po Spoj. státech, napsal, že „je to svobodomyslnost z Čech přinesená na volnou půdu americkou; ovšem svobodomyslnost radikálnější z let 50. a 60. Je to svobodomyslnost lidí, kteří zažili revoluci roku 1848, svobodomyslnost nejen Havlíčkova, ale také tehdejšího dra Riegra a pak také mladších, Sabiny, Sladkovského, potom Baráka . . . Kdežto svobodomyslnost v Čechách záhy přestávala na liberálních frázích a netečném katolicismu, svobodomyslní v Americe přesvědčení své provedli důsledněji a prakticky, zanechali katolicismu . . . .“

Prvním hlasatelem racionalismu byl Vojta Náprstek. Náprstek vydával roku 1852 v Milwaukee týdeník Flug-Blätter. List redigoval v duchu ne tak proticírkevním jako protikatolickém, což pochopíme, uvědomíme-li si, že Náprstek znal z domova právě jen církev římsko-katolickou. List byl čten Čechy[2]) a byli to právě odběratelé Flug-Blätter, kteří o deset let později určovali ideový směr českého tisku jako redaktoři, dopisovatelé, vydavatelé a akcionáři.

Liberalism Náprstkův se kryl s názory Havlíčkovými. Co Havlíček v Národních Novinách v Praze, to Náprstek ve Flug-Blätter v Milwaukee. Rozdíl snad byl v tom, že Náprstek, nejsa nucen ohlížeti se na censuru, psal ještě peprněji než Havlíček. Kdo přemítá listy ve Flug-Blätter, přesvědčí se, že Náprstek měl ve zvyku mluviti přímo a že pěkně po americku říkal špádu špád.

Símě zaseté Náprstkem padlo do kypré půdy. Jeho sou-

[1]) T. G. Masaryk, Svobodomyslní Čechové v Americe. Naše Doba 20. října 1902, str. 1—7.

[2]) Že Flug-Blätter Češi skutečně odbírali, je vidět z redaktorovy schránky (Editor's Box): Wo ist Wenzel Ptak? Hledá ho J. Wotaw und J. Waniek, Aug. 19, 1854; Wo ist Wenzel Hubal, Sep. 23, 1854. V New Yorku byl jednatelem roku 1853 F. V. Czerveny, 161 Bowery, v Cincinnati Franz Hassaurek.

časníci[1]) vyprávějí, že pokrokoví čtenáři Slavie nelibě nesli, jak moc duchovenstva roste, jak přibývá far a kněží. Naléhali na redakci, aby po způsobu Náprstkově vystoupila proti kněžské rozpínavosti. Kdyby se tak zdráhala učinit rázně a otevřeně, hrozili, že list vypovědí z domu. Aby nespokojence usmířili, ale aby na druhé straně Slavii uchránili před výtkou náboženské stranickosti — Slavie měla čtenáře v obou táborech — založili Alois Kareš a Karel Jonáš roku 1867 pro svobodáře týdeník Pokrok. Za redaktora vyhlédnut bývalý klášterník a pozdější vystěhovalecký jednatel Josef Pastor. Netrvalo dlouho, a mezi bojovnými faráři, hřímajícími s kazatelen proti neznabohům, a nepovolným Pastorem vzplanul urputný boj, který trhal společenská, národní, ba i příbuzenská pouta. Pastorem počínajíc musil se každý list, který sliboval věnovati se „zájmům Čechoslovanů v Americe", přimknouti k církevní nebo pokrokové straně. Nerozhodnost v otázce náboženské čtenáři u nikoho netrpěli. Pokrok byl po celou dobu své bouřlivé existence — stěhoval se asi třikráte z osady do osady — považován za hlavní oporu, ne-li úřední orgán protiklerikální strany, a to i za novinaření Klácelova, neboť žurnály stařičkého vůdce osvojenců netěšily se nikdy valnému rozšíření. Poměry se přiostřily na hrot, když v redakci Pokroku vystřídal Pastora Zdrůbek. Za Zdrůbkovy redakce a vinou jeho neobeznámenosti s tiskovými zákony se udála památná pře kněze Viléma Řepiše, faráře osady sv. Václava v Clevelandu, proti Pokroku a jeho redaktorovi. Zdrůbek totiž propůjčil místo zaslánu z Clevelandu, v němž byli zesměšňováni farář Řepiš (syn mlynáře z Vodňan a jeden z prvých přistěhovalců) a jeho hospodyně Doubková. Řepiš zažaloval trestně i civilně a dosáhl toho, že Zdrůbek, nemaje důkazů, byl nucen odvolat. Ač malicherný, vzrušil Řepišův proces nesmírně celou veřejnost; obě frakce, pokroková i katolická, z něho vyvodily důsledky. Pokrokáři

[1]) Jan Borecký, Kapitoly k dějepisu lidu česko-moravského. Počátek národního rozkolu, str. 13.

pasovali Zdrůbka na mučedníka svobodného myšlení, ač ve skutečnosti zavinil ten proces žurnalistickou nešikovností. Tvrzení Paldovo, jako by Řepišova tisková žaloba byla bývala první žaloba proti pokrokovému redaktoru, je třeba opraviti. Udání kněze Salzmanna z Wisconsinu proti Náprstkovi pro článek uveřejněný ve Flug-Blätter předcházelo o několik let. Dr. Salzmann, rodem Rakušan, založil seminář sv. Františka v Milwaukee, kde studovalo theologii mnoho starších českých kněží.

Redaktor Šnajdr byl z těch, kdo věřili, že vinu rozkolu mají na svědomí kněží. „Rev. F. J. Přibyl z Montgomery, Minn., vydává politický časopis," referuje Šnajdr v Dennici novověku,[1]) „v čísle 7. nám zaslaném uvažuje o slavnosti, která ku poctě prof. Klácela v Belle Plaine, Ia., dne 26. t. m. pořádána bude. Trestí úvahy je, že si toho Klácel nezasloužil; že prý svým učením způsobil roztržku v lidu českém. V tom se asi bude politický reverend mýliti. Red. t. l. je 27 roků v Americe a byl toho osobním svědkem, že v Chicagu panovala mezi krajany svornost — až do příchodu Molitora, od kteréž doby počali se katolíci všech snah a spolků národních a styků s ostatními krajany vůbec straniti. V Omaze do příchodu rev. Kočárníka nebylo žádného rozdílu mezi Čechy, a teprve jeho přičiněním nastala roztržka. V Saline County před usazením se kněží panovala mezi všemi krajany svornost a žádné lišení se. Než začal vycházeti katolický list Hlas, byla jednomyslnost, jak dalece nám známo, ve všech osadách českých, kam předtím vliv kněží nesáhl, a teprve působením tohoto listu počali se straniti jeho čtenáři všech, již s nimi stejně nesmýšleli. Tolik můžeme říci z našeho osobního pozorování o roztržce mezi krajany. Zdá se, že je to střevíc na druhé noze."

Organisovati se začali svobodní myslitelé roku 1870. Toho léta 5. října vyzval Zdrůbek v Pokroku „všecky horlitele pro pravdu i volnost v celé Americe, aby v den velikého pádu

[1]) Dennice novověku 21. června 1887.

DENNICE NOVOVĚKU

ORGAN BRATRSTVA ČESKO-SLOVANSKÝCH PODPORUJÍCÍCH SPOLKŮ

Ročník I. Cleveland, Ohio, ve středu dne 10. října 1877. Číslo 1.

DENNICE NOVOVĚKU

naší volnosti duchovní i občanské, na den 8. listopadu sešli se a založili Jednotu, která by národu našemu dopomohla ku bývalé svobodě a cti.“ Klácel datuje vznik Jednoty dnem 21. dubna 1870, kdy v Slovanu Amerikánském on sám vydal k svobodářům za tím účelem provolání. To prý, a ne Zdrůbkovo vyzvání byl „první puk Jednoty, či první obživlý kořen pod zemí“.

Ať už símě zasel Zdrůbek či Klácel, Jednota byla skutečně založena. Lze-li věřit novinářskému referátu, přihlásilo se před danou lhůtou 8. listopadu 23 obcí se 250 členy.

Vydatnou novinářskou posilu získali racionalisté, když roku 1875 v Chicagu Zdrůbek ve spolku s Aug. Geringrem založil denní list Svornost. Šnajdrova Dennice novověku i Svornost loyálně vztyčily vlajku liberalismu, hájíce pevně zásady strany po několik desítiletí. „Založil jsem s panem Šnajdrem Dennici novověku,“ oznamuje čtenářstvu Frant. Kořízek, „orgán radikálů a svobodomyslníků vůbec, a myslím, že vykonal jsem povinnost, již ukládalo mně svědomí moje. Vida nyní, že list dobrý základ má a že, bude-li mu i nadále taková přízeň věnována, nebude nucen hořekovati a snad úbytěmi chřadnouti, odebírám se do domova svého, jejž jsem z lásky k zeti svému a z oddanosti svobodě duchovní v pokročilém věku svém opustil.“[1])

Václav Šnajdr působil v redakci Dennice novověku nepřetržitě třiatřicet let, Zdrůbek u Svornosti pětatřicet let. Vliv těchto dvou listů nepřestával jen na úzkých hranicích města, kde vycházely. Výborně redigovaná Dennice novověku měla nejinteligentnější, třeba ne nejčetnější čtenářskou obec. Ne bez příčiny se o Dennici novověku říkalo, že udává tón. Než si řády ČSPS. pořídily svůj vlastní list (1891), byla jejich úředním orgánem. Jeden čas jí i ženský podpůrný spolek JČD. svěřil úkol, býti jejím orgánem — opět důležité plus pro stranu.

Spolek, časopis, kniha, řečnická tribuna, vše důsledně a

[1]) Dennice novověku 19. prosince 1877.

vědomě vypovědělo ostrý boj katolickému církevnictví. Náprstek ve Flug-Blätter, Pastor v Pokroku, Klácel v Hlasu Jednoty svobodomyslných, Čapek v Diblíku, Zdrůbek ve Svornosti, Bittner v Šotku, Iška ve Vesmíru — ti všichni zasazovali odpůrci rány, jak to právě který dovedl: tu filosofickým výkladem, tam vtipem a satirou, jinde tendenčním románem nebo citáty z dějin. Oblíbenými a hojně pěstovanými rubrikami bývala kněžská kukátka, sensační odhalení klášterních mnišek, zpovědi papežů, přednášky kněží z církve vyobcovaných a tajnosti španělské inkvisice. Ve formě knižní vydány humoristické bible o stvoření světa, Ingersollovy přednášky, Paineův Věk rozumu, Straussův Život Ježíšův, Kratochvilný životopis sv. Antonína, díla Voltairova, Büchnerova, Hassaurkova a Volneyova.

Převrat způsobený válkou postavil českoamerický racionalism před nové a obtížné úkoly. Svobodomyslnost Šnajdrova, Zdrůbkova a Bittnerova byla zabarvena politicky. Byla protiřímská a protivídeňská. S Vídní se československý národ vypořádal. Tu je jeden moment, který měl za následek změnu programu i taktiky. Za války si racionalisté a katolíci podali ruce k společné práci za osvobození národa. Nesmířili se, pravda. Ale jistě se sblížili. I v tom se proti dřívějšku stala radikální změna. Co s dětmi? Jak získat pro stranu mládež, která nečtouc českých časopisů a českých knih neví, kdo byli a jaké zásady hlásali Augustin Smetana, Karel Havlíček, Vojta Náprstek? Otázka dětí je den ze dne palčivější.

Autoritou starými nejvýš ceněnou byl Ladimír Klácel. Byl-li tento muž konstruktivní filosof či dialektik a snílek, o tom nechť čtenář rozhodne sám. Zde je čtrnáct článků jeho vyznání víry ze Školy na Svojanově.[1])

1. My vidíme, věříme a poznáváme, že všecko, cokolvěk jest, roste a žije, řízeno jest jistými zákony či umem.

2. My vidíme, věříme a poznáváme, že v té rozmanitosti jedno jest pro druhé ve zákonité vzájemnosti.

[1]) Hlas Jednoty svobodomyslných 3. června 1872.

3. My vidíme, věříme a poznáváme, že ta vzájemnost tak pokračuje, že vždy více nižších tvorů skládá se a proniká se a soustřeďuje se ve vyšší jednoty.

4. My vidíme, věříme a poznáváme, že země nejsložitější a tedy nejdokonalejší výkvět jest člověk.

5. My vidíme, věříme a poznáváme, že člověka největší výkvět jest duch, totiž mysl a vůle, jenž tuto sebevědomost soustředěné země jmenuje Já.

6. My vidíme, věříme a poznáváme, že člověk o sobě jest málomocný, neukončilý a že povolány jsou osoby či jednotlivci skládati mysle a vůle své ve vyšší jednoty, obce malé, větší, až konečně v jednotu všeho lidstva, a tuto sebevědomou jednotu jmenujeme Člověka Velikého, kterému má každý úd sloužiti co Pánu jedinému na zemi.

7. My vidíme, věříme a poznáváme, že země jest jen úd vyšší jednoty, již jmenujeme Slunečenstvo.

8. My se domýšlíme, že toto Slunečenstvo jest též jen úd vyšší jednoty a takže všecky další domyšlené jednoty činí jedno tělo, které jmenujeme Vesmír.

9. My věříme, že jeden každý tvor má povolání své ve Vesmíru co úd jeho, a toto povolání jmenujeme Vesměrnost.

10. My věříme a poznáváme, že všecko má cit této vesměrnosti, a ten jmenujeme náboženství.

11. My věříme a poznáváme, že nevědomé tvory plní své povolání svým bytím, zrostem a životem, a to jmenujeme přirozené náboženství.

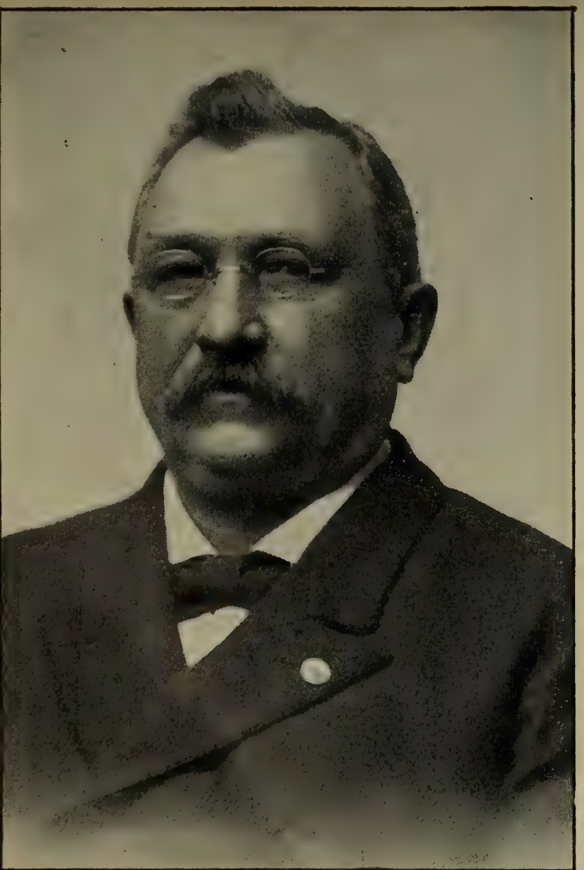
12. My cítíme, věříme a poznáváme, že vědomí tvorové jsou tímto svědomím svobodní a že tedy o své vůli mají konati povolání své, a to jest vědomé či svobodné náboženství.

13. My jmenujeme ukázalost Vesmíru ladou, zákony Vesmíru co předmět poznání pravdou, a co vzor, dle něhož má se spořádati člověčenstvo, jmenujeme vesměrnost dobra.

14. Lnutí jednoho údu Vesmíru ku druhému jest láska a vědomé konání její spravedlnost, poznávání zákonů Vesmíru sluje věda a napodobení všelady pro smysl jest umění.

S o c i a l i s m a a n a r c h i s m. — Dějiny socialismu a radikalismu lze shrnouti ve tři kapitoly. První kapitolu třeba celou věnovati Lvu J. Paldovi, „otci českoamerického socialismu“, a jeho zapomenutým druhům. „Národní Noviny, které se za mé redakce staly tlumočníkem pracovné třídy,“ vypráví Palda, „prohlášeny za mého majitelstva jaksi úřadně za orgán dělnictva, čímž staly se v plné skutečnosti časopisem dělnickým, tedy nejprvnějším v celé Americe.“ Národní Noviny začaly vycházeti r. 1868 v St. Louisu, na počátku r. 1870 byly přestěhovány do Chicaga. Zde, v Chicagu, je Palda redigoval asi rok. Protože pražské Dělnické Listy začaly vycházeti teprve 5. ledna 1872, musíme uznati Paldu za průbojníka dělnické myšlenky nejen v Americe, ale i v Čechách. „V máji roku 1875,“ pokračuje Palda v svém vyprávění, „vydal jsem ve spolku s občanem F. Škardou první číslo Dělnických Listů v budově časopisu Plain Dealer v Seneca ulici v Clevelandě. On (Škarda) obstarával obchodní, já pak redakční část listu. Více než dva roky vydávali jsme co týden list ten dle možnosti bez odměny pro sebe, následkem čehož jsem přišel o vše, co jsem si při doutnikářství zahospodařil. Škarda i já žili jsme skrovně ze svých úspor. První později z výdělku své manželky, která byla učitelkou na obecné škole, z jejíž služného nejednou vypomohl si při výplatě mzdy neb jiných účtů. Byly to zlé časy! A ač počet odběratelů stoupal, hlavně snížením předplatného se tří na dva dolary ročně, tož příjmy přeci nevyrostly v té míře, aby nám byly zajistily jen trochu slušnou existenci. Bylo to děsné protloukání, a že jsme je nesli s poměrně lehkou myslí, dá se vysvětliti jen nadšením pro věc, jíž jsme sloužili, a mladým, bezstarostným věkem. Však nesmím zamlčeti, že dostavovaly se též chvíle zoufalství a bolu a pocity těžkého strádání . . .“

Jakou měli Paldovi socialisté organisaci? Kolik jich bylo? Kdo byli jejich vůdci? Josef Buňata je jist, že „socialistická dělnická strana ve Spoj. státech“ existovala spíš na papíře než ve skutečnosti. A kolik bylo socialistů? Vliv internacionály začal být patrný ve Spoj. státech teprve r. 1868, kdy

JAN ROSICKÝ

LEV J. PALDA

v New Yorku organisovány sekce. Většinu členů dodávali Němci. Po roce 1871 se těchto skupin neboli sekcí v zemi počítalo přes 300 s 5.000 zapsaných členů. Bylo-li všech socialistů 5.000, kolik z nich mohlo být Čechů? Jistě ne mnoho.

Když Palda, zanechav nevýnosné novinářské kariéry, přesídlil do Cedar Rapids, kde si zařídil malou doutnikářskou dílnu, jeho stoupenci osiřeli. Bez vůdce hrozil socialistickému učení zánik. Palda sám se čím dál tím více odcizoval dogmatům Marxovým a Lassallovým. Vystoupil-li kde jako řečník, činil tak ne jako socialista, nýbrž jako národní pracovník. Který soudruh se zamerikanisoval, byl a priori pro socialism ztracen. Kdo se stal samostatným živnostníkem, rovněž odpadl. Paldův socialism by tedy byl zcela jistě vyhynul, nebýti jistých politických událostí v Rakousko-Uhersku. Mezi těmi a mezi tím, co se později přihodilo ve Spoj. státech, je, jak uvidíme, příčinná souvislost.

Do let 1883—1900 sahá druhá kapitola. Franta J. Hlaváček vykládá s důrazem, že se socialistické sekce jedna po druhé rozpadávaly, až zanikly všechny. Způsobil to anarchism. Anarchism zvítězil nad socialismem a české dělnictvo upadlo do jeho zajetí; v zajetí tom setrvalo celá dvě desítiletí.[1])

Roku 1878 se konal ustavující sjezd československé sociální demokratické strany v hostinci u sv. Markety v Břevnově u Prahy. Odtud nazván sjezdem svatomarketským. Účastníků tohoto v dějinách strany významného sjezdu bylo 14. Tři ze 14 delegátů zasáhli do dějin revolučního socialismu v Americe. Byli to Norbert Zoula, Frant. Choura a protokolní tajemník sjezdu J. B. Pecka.

Týž rok (1878) provedl kancléř Bismarck v německém říšském sněmu schválení zákona proti „nebezpečným snahám sociální demokracie". Rakousko-Uhersko brzo následovalo příkladu německého souseda. Od roku 1881 bylo potlačeno

---

[1]) F. J. Hlaváček, Zlomky českého počátečního hnutí dělnického v Americe. Ročenka Amerických Dělnických Listů na rok 1924, str. 75.

v Rakousku 17 dělnických časopisů nebo bylo jinak vydávání jich znemožněno. Po vyhlášení výjimečného stavu ve Vídni roku 1884 vypověděno rázem na 400 českých socialistů. „Všechny vůdčí hlavy českých socialistů se zachránily útěkem do Ameriky, vyjímaje soudruha Hybeše, což náleží k jeho zásluze. Ač radikálem, uznal za nutno, aby za nejkritičtější doby zůstal doma při českém dělnictvu a pracoval na obrození hnutí.“[1]) Pronásledovaní socialisté se rozutekli do zemí, kde se dýchalo volněji než v Rakousku. Kdo měl peníze, vydal se na cestu za moře. Povoláním byli čeští běženci horníci, krejčí, tkalci, typografové, kovodělníci a kožišníci. Nejstarší, Kochman a Pecka, nepřekročili 37. rok. Stanuvše na půdě zaslíbené země a nemusíce se ohlížeti ani na policii ani na censuru, vrhli se tito učedníci Marxovi a Lassallovi s mladistvým zápalem do agitace. Arci ne mezi Američany, neboť jejich řeči neznali; jen mezi své, mezi Čechy. Je pozoruhodno, že napodobovali vše podle Vídně a Prahy, ať se to na odlišné poměry americké hodilo či ne. Kopírovali způsob propagandy, kopírovali agitační prostředky, kopírovali literaturu a duplikovali názvy časopisů (Dělnické Listy, Budoucnost, Právo lidu, Dělník).

Proselytism, rozuměj obracení na socialistickou víru, se prováděl trojím způsobem: a) žurnalistikou, jíž byla věnována svrchovaná péče; b) tiskopisy; c) řečnickými a vzdělávacími kluby.

Z vydavatelů si nejagilněji vedla skupina Bezvládí v New Yorku. Organisovali ji okolo r. 1890 uprchlíci z Čech a z Vídně. Programem Bezvládí bylo rozšiřovat mezi lidem tiskopisy tendence anarchisticko - komunistické. V únoru roku 1890 založila organisace Bezvládí měsíční Volné Listy. Pamflety se tiskly pod firmou Mezinárodní knihovny a kolportovaly se podloudně do staré vlasti, jak se dalo: přes hranice spolehlivými soudruhy, poštou přes Londýn, Paříž,

[1]) Ant. Němec, Ze začátků naší strany. Pamětní list československé sociálně demokratické strany dělnické, 1872—1922, str. 27.

Curych a různá města v Sasku. Nejeden tiskopis Bezvládí byl vpašován do rukou studující Omladiny v Praze. V letech 1884—1896 si vydržovali londýnští exulanti klub Autonomii. Členové se scházeli v hostinci u Růžičky. Pařížané si dávali rendez-vous v plzeňském sklípku Makovského v Palais Royal. U kolébky Volných Listů stáli sazeč Milý, krejčí Jonata, obuvník Lefner, strojník Řetický a strojník Štefek. Literární a řečnický kroužek Pokrok — asi r. 1895 — konal schůzky v zadní místnosti Pulpitova zlatnického a hodinářského krámu. Pokrok byl vydavatelem a majetníkem Dělnických Listů.

Překládalo se a kompilovalo z těchto autorů a děl: Michael Bakunin (Bůh a stát), Edward Bellamy (Pohled do budoucího ráje), Victor L. Berger (Co chtějí socialisté), Robert Blatchford (Merrie England), Eduard David (Referent), Eugene V. Debs (Průmyslový unionismus), Donnelly-Boisgilbert (Společenský převrat), Adolf Douai (Základové vědomostí, Epištoly revoluce, Epištoly svobody), A. P. Kalina (Anarchie), H. Krasser (Antisyllabus), Piotr A. Kropotkin (Anarchistická morálka, Blahobyt všem, Komunismus a anarchie, Mravouka anarchie, Námezdní soustava, Pařížská komuna, Revoluční duch, Revoluční vlády, Slova revolucionáře, Slova vzpůrcova, Zákon a autorita, Parlamentní vláda), Paul Lafargue (Komunismus a hospodářský vývin, Právo na lenošení), John Henry Mackay (Stařec a jinoch), Errico Malatesta (Mezi venkovany), Carl Marx (Manifest strany komunistické), Johann Most (Bohomor a náboženská nákaza, Náboženský mor, Povstal člověk z opice?, Sociální hnutí ve starém Římě a césarismus, Vive la Commune, Volná společnost), Prosper Oliver Lissagaray (Komuna pařížská), J. A. Popengiesel (Pryč se strašidly), Pierre Ramus (Anarchistický manifest), Élisée Reclus (O bezvládí, Anarchie), Adolphe Retté (Podvratné procházky), Vilém J. Blos (Francouzská revoluce).

Pamfletová literatura, ač značná, je od začátku až do konce patisková a překladová. Mimo dělnické revoluční rapsodie

z pera Peckova, Kochmanova (Vive la Liberté) a Hlavačkova neshledáváme v ní původního nic. Ani jednoho samostatně tvořícího myslitele. Nejvíce se převádělo z němčiny. Překlady mají na sobě známky práce učednické. Výdaje se kryly z příspěvků od členů; vybírala se dobrovolná daň od pěti centů do dolaru i více měsíčně, podle toho, kolik dárce vydělával. Občas přispěly do tiskového fondu skupiny v Londýně a Paříži, ba i z Čech přišel někdy chudý šart. Ale celkem se na podporu z Evropy nespoléhalo. Z pamfletů vane jediný duch: komunism, bezvládí, revoluce, Bakunin, Kropotkin, Most, Reclus, Lafargue. Kde zůstali státníci Jefferson a Lincoln, kde sociální spisovatelé, jichž r. 1883, kdy sem začaly pronikat novodobé ismy, bylo několik? Na bojišti gettysburském pronesl president Abraham Lincoln řeč, která v několika mistrných větách definovala celou soustavu americké demokracie. Proč někdo nepřeložil Lincolnova nesmrtelná slova? Proč nezčeštěny a kritice nepodrobeny ústavní dějiny republiky? Kropotkin, Bakunin, Most — to byli diví patroni nastávajících amerických občanů!

Kdo byli pamfletisté a překladatelé? Leckterá jména překvapí mladší generaci: Josef Belza, J. Hamrle, Frant. J. Hlaváček, Bernard Herc, M. Hodek, A. Hüttler, Leo Kochman, J. Nekvasil , J. K. N. (Nekvasil?), Vilém Kroužilka, Václav Kudlata, Vive la Liberté (Kochman), Frant. Macháček, Edward Milý, L. J. Palda, A. P., J. B. Pecka, Čeněk Pechr, V. Rejsek, Václav Řetický, Břetislav Sedlecký, K. Sobička a J. E. V.

Vydavateli, tiskaři a nakladateli byli: Literární a řečnický spolek Pokrok v New Yorku, Spravedlnost v Chicagu, Americké Dělnické Listy v Clevelandě, Dělnická tiskárna v Chicagu, Hlas lidu v New Yorku, Skupina Bezvládí v New Yorku, Dělnické Listy (Hlaváčkovy) v New Yorku, Česká sekce sociální dělnické strany v New Yorku, Skupina samosprávy v New Yorku, Volné Listy v New Yorku, Českodělnický vzdělávací spolek čís. II. v New Yorku, Dělník Americký v New Yorku, české skupiny mezinárodní děl-

nické jednoty v Chicagu, Matice dělnická, Dělnický americký Sokol v Chicagu, Česká anarchistická federace v Americe, Československá dělnická strana v Americe.

První časopis, který se prohlásil za „orgán anarchistů jazyka československého", byl týdeník Budoucnost. Založila jej r. 1883 dělnická sekce v Chicagu. Ve skutečnosti hlásán byl v Budoucnosti program ne anarchistický, nýbrž sociálně revoluční, shodný s učením Michala Bakunina. V čele Chicažanů stáli J. B. Pecka, Norbert Zoula a Jakub Mikolanda. V New Yorku se akce soustřeďovala v redakci týdeníku Proletář, založeného Leo Kochmanem a B. Hercem. Po dvouletém vycházení změněn Proletář v deník a nazván Hlas lidu. Levé křídlo Newyorčanů, jsouc nespokojeno s umírněným tónem Hlasu lidu, založilo v listopadu 1893 týdeník Dělnické Listy (třetí). Redakce se ujal F. J. Hlaváček. Po odjezdu Hlaváčkově do Chicaga roku 1896 redigoval časopis V. Kožený, po něm Václav Kudlata. Dělnické Listy přestěhovány do Clevelandu; tam v pátém ročníku zašly.

Jiná četa anarchistů v New Yorku založila r. 1890 měsíčník Volné Listy, „časopis šířící zásady bezvládí". Do listu přispívali Eduard Milý, V. Řetický, Frank Lefner a V. Rejsek.

Kromě skupin v New Yorku a v Chicagu, jež měly vedení, vytvořeny organisace v Clevelandě, Dillonvale, Mount Pleasantu, Omaze a jiných menších místech.

Za dvě za tři léta proselytismu vzplanul v New Yorku boj všech proti všem: boj ve spolcích, boj v dílnách, boj v novinách; národní strana proti mezinárodní, modrý Sokol proti červenému, redaktoři proti redaktorům. Dělníci zrazováni, aby se nestávali americkými občany nebo aby, jsou-li jimi, nevolili. Řečníkem H.[1]) nabádáni byli, aby nespořili, neboť úspory prý znemravňují. Ať si dopřejí zábavy. Byli učeni, aby nešetřili, neboť majetek prý je krádež. Na maloživnostníky — uzenáře, řezníky, pekaře, hokynáře — uka-

---

[1]) Referát ze schůze Vzdělávacího děln. spolku. Dělník Americký 3. března 1884.

zovalo se prstem. Jsou prý trubci, kteří žijí z dělnických mozolů. S jeviště staré Národní budovy (v Páté ulici) padlo mnohé nerozvážné slovo. Tak jak se tehdy psalo a mluvilo, bylo možno jen v zemi neomezené politické svobody. Rozpálený orátor Z., na jehož nohavicích dosud čpěl prach vídeňských a pražských ulic, nabádal posluchače k trestním skutkům proti bezpečnosti osoby i majetku. „Sociální převrat," tvrdil, „je přede dveřmi." Citáty z časopisů dokazoval, že dělnictvo nemůže od kapitalistů očekávat nic než nejkrutější vraždění. Nesmí prý proto ani dělnictvo býti humánní a útlocitné k svým utiskovatelům, neboť v každém boji jest strana poražená vždy nemilosrdně hubena. Vae victis! Do zbraně, dělníci! Učte se zacházet s třaskavinami! Občan Š. doporučoval, aby doutníky z domácí práce byly otravovány.[1]) Jiný řečník dával návod, jak lze na ulici a v hostincích přepadávati výběrčí pivovarů.

Dne 23. listopadu 1885 vypukl v tenementním domě v 64. ulici v New Yorku oheň a vyžádal si za oběť život vdovy Fialové a jejích dvou nedospělých dětí. Hned po ohni zatčeni bratří Kohoutové, Jindřich a Eduard, v jejichž bytě oheň povstal a na nichž lpělo podezření, že jej založili. Oba bratři byli dne 2. února 1896 v generálních assisích uznáni vinnými a odsouzeni k doživotnímu žaláři v Sing-Sing. Jindřich Kohout, jenž býval někdy tajemníkem vzdělávacího spolku scházejícího se v 73. ulici, se ke žhářství přiznal. Eduardovi roku 1891 na zakročení českých občanů guvernér David B. Hill udělil milost. Anarchisté tehdy veřejně obviňováni jako osnovatelé tohoto zločinu; ale dokázáno to nikde a nikdy nebylo.

Rozvážní mužové na Západě domlouvali Newyorčanům, aby se mírnili a lid nebezpečně nedráždili. Palda ze svého zátiší v Cedar Rapidsích apeloval na New York varovným článkem. Marně! Byl posměšně zakřiknut, aby se nepletl do věcí, kterým on, kapitalista, přestal rozuměti. Ani nejsilnější ruka nedovedla už rozpoutané vášně utišiti. Na prvního máje z ne-

---

[1]) Referát ze schůze. Dělník Americký 3. prosince 1883.

jednoho okna v české čtvrti v New Yorku trčely šibeničky na kapitalisty. Vyprávělo se, že mnozí anarchisté přechovávají v bytech zbraně a třaskaviny. Když po roce 1896 nastaly domovní prohlídky, odnášeli postižení v nočních hodinách pumy a pekelné stroje, aby je házeli do East Riveru. Ti, kdož četli Mostovu Freiheit, učinili pod přímým vlivem tohoto časopisu přemet k anarchismu a revolučnímu socialismu. Německý anarchista Johann Most, jak známo, přestěhoval Freiheit z Londýna do New Yorku. Právě si byl odseděl půldruhého roku vězení pro článek „Konečně", ve Freiheitu dne 19. března r. 1881 uveřejněný, v kterém velebil vrahy ruského cara Alexandra II.

Jak se stalo, že si reformátoři v několika krátkých letech podmanili měšťáckou veřejnost? Zvítězili nad odpůrci terorem a ničím jiným než terorem? Nikoli. Pravda je, že po nejedné stránce vynikali nad starší a už zdomácnělé přistěhovalce. Pobyt v cizích zemích rozšířil jejich myšlenkový obzor. Čtení socialistických časopisů a literatury prohloubilo jejich vzdělání, třebaže jednostranně. Byli řečníci. Dovedli působit na cit svých posluchačů onou osobní opravdovostí, kterou se vyznamenávají idealisté a sociální nespokojenci. A že idealisté byli, kdo by chtěl pochybovat? Není-li idealismus bít se za všechny, za celou lidskou společnost a v zápalu boje zapomínat na sebe, na vlastní existenci a na budoucnost rodiny?

Dne 4. května r. 1886 shromáždili se dělníci na Haymarketském (Senném) náměstí v Chicagu, aby porokovali o svých třídních zájmech. Když policie učinila pokus, schůzi pro pobuřující výroky řečníků rozpustit, vrhl neznámý pachatel pumu, a ta způsobila smrt sedmi policistů a zranila šedesát osob. Ze zadržených a zatčených agitátorů byli August Spies, Adolf Fischer, George Engel a Albert R. Parsons dne 11. listopadu 1887 pověšeni. Louis Lingg den před popravou spáchal ve vězení sebevraždu.[1])

[1]) Jako zpravodaj chicagské Svornosti navštívil jsem vězněné odsouzence krátce před popravou a některé z nich interviewoval.

Česká Amerika těžce pykala, že ji tisk křivě soudil ve spojení s anarchismem. Jistá továrna v Chicagu si dala přibíti na vrata oznámení: „Přijmou se dělníci do práce — Češi se nehlaste!“ Aby se před veřejností ospravedlnili, svolávali krajané v hlavních městech protestní schůze a zvali do nich novinářské zpravodaje. V Chicagu (v květnu r. 1886) vážení občané v přítomnosti zástupců tisku odsoudili rejdy anarchistů. Resoluci podepsali Adolf Kraus, Václav Kašpar, Jan Královec, Jakub Pádecký a Josef Kostner. Newyorští ve schůzi dne 23. května r. 1886 přijali dlouhé obranné usnesení v přítomnosti zpravodajů Sunu, Worldu a Staatszeitungu.

Když se jednalo v kongresu o předloze zákona, jímž se měl anarchistům zabrániti vstup do Spojených států, padlo slovo, že i Čechové náležejí k podvratným živlům. Na naléhání Jana Rosického si tehdy Edward Rosewater z Omahy schválně zajel do Washingtonu, aby tam věci týkající se Čechů uvedl na pravou míru.

Za dvě léta po haymarketské aféře vyčenichala chicagská policie nové anarchistické spiknutí, v němž byli zase účastni Češi, Hronek, Čapek a Chleboun. Spiklenci chtěli pomstít „justiční vraždu“ spáchanou na soudruzích, a los smrti padl podle jejich plánu na soudce Garyho a Grinnella a na policejního inspektora Bonfielda. Hronek byl uznán vinným a odsouzen do káznice na dvanáct let. A opět byli Češi očerňováni v amerických novinách.

Před haymarketským atentátem se vlna anarchismu vzdula nejvýš. Po roce 1886 nastal nezadržitelný a prudký odliv. Tisk se zle rozkatil na anarchisty a přinutil policii,

---

Spies byl Němec, redaktor, který dobře znal Paldu a Meilbeka. Byl muž krásné, výrazné tváře, plavých vlasů a vousů — typický Germán. Nejvíce se mi želelo mladistvého Lingga, rodilého Švýcara, který volil sebevraždu před potupnou smrtí na šibenici. Třaskavinou stisknutou zubními čelistmi si den před popravou roztrhl lebku. Poznámka spisovatelova. — O popravě anarchistů napsal Václav Kudlata brožuru Po deseti letech. 42 str. Vydala Dělnická knihovna v New Yorku, 1897.

jež se do té doby chovala pasivně a shovívavě, aby slídila po výbušných látkách a skrytých zbraních v cizineckých čtvrtích velkých měst. Na vládu se naléhalo, aby se proti vinníkům a vůbec proti všem vyznavačům anarchistického evangelia zakročilo bez ohledu, tvrdou pěstí. Schůze všude policejně rozbíjeny a znemožňovány, vůdcové zavíráni nebo dáváni pod dozor policie, a pátráno po skrytých zbraních. Za protianarchistického tažení vzalo mnoho listů za své. Mezi potlačenými listy byla také Budoucnost. Pecka a Mikolanda v Chicagu soudně vyšetřováni. Pekař Dejmek, jemuž byla dokázána přímá účast v haymarketské vzpouře, odsouzen do káznice.

Od roku 1887 až do května r. 1893 zůstali chicagští soudruzi bez časopisu; r. 1893 si založili deník Právo lidu, „věnovaný zájmům pracujícího lidu". V redakci se vystřídali Pecka, Mikolanda, Herc a Gustav Habrman. Právo lidu se udrželo půldruhého roku.

Proč se stará garda z let 1883—1903 do jednoho zřekla dogmat o násilném převratu? „Protože nic z programu nebylo uskutečněno." Tak tu věc vysvětlil někdejší přívrženec strany. V dílně a v továrně s Čechy, v tenementním domě s krajany, v hospodě při pivě zase jen se svými a mezi svými, s pravými Američany se nestýkat, smysl americké demokracie nechápat, neumět anglicky, číst jen české nebo německé noviny, žít v Americe týden, měsíc, rok — jak mohli tito mladí a amerických poměrů neznalí muži uskutečňovat velkorysé programy?

Marná však tato agitace radikálů nebyla. V New Yorku se od té doby reakční živel už nikdy nedostal k slovu. A ještě jeden světlý moment. Když ČNS. v letech 1914—18 volalo o pomoc, co se stalo? Dřívější internacionalisté Josef Kovář — bostonský Kovář —, Václav Řetický, pamfletista, Josef Březovský, Frant. Choura, redaktor Volných Listů Václav Rejsek, Jan Kubík, Franta J. Hlaváček, Anton Novotný a jiní a jiní odložili stranou učebnice německých a ruských reformátorů a podali si ruce k společné práci pod korouhví

československé samostatnosti, aby se mohlo uskutečnit proroctví Komenského, tři sta let staré: „Věřím i já Bohu, že po přejití vichřic hněvu . . . vláda věcí Tvých k Tobě zase se navrátí, ó lide český . . .“

Rokem 1898 se podle Hlaváčka začíná psáti třetí kapitola z mrtvých vstalého socialismu. Jsa jist, že anarchism spěje k jistému pádu, začal Hlaváček v Chicagu a okolí organisovat sekce české sociální dělnické strany. V březnu 1900 vyšel týdeník Spravedlnost, a ten prohlášen za „orgán českého odvětví socialistické strany v Americe“.[1])

Čelnější z dělnických reformátorů byli a jsou:

Karel Beránek, knihařský dělník. Přijel do Chicaga r. 1905 a byl od té doby s malými přestávkami redaktorem Spravedlnosti až do srpna 1924.

Michael Breth, pracoval několik let v redakci Hlasu lidu v New Yorku.

Jan Březovský, kožišník, narodil se r. 1858 v Horním Zahájí, v kraji chrudimském. Do New Yorku přijel r. 1887. Člen kroužku Pokroku, přispěvatel Dělnických Listů. V době války štědře přispíval na agitaci ČNS. Svobodomyslná škola a Sdružení volných myslitelů našly v Březovském, který je muž zámožný, obětavého mecenáše.[2])

Ludvík Cimler, perleťář, přijel asi r. 1890. Už doma byl příslušníkem sociální demokratické strany. V New Yorku se stal členem kroužku Pokrok. R. 1896 byl administrátorem Dělnických Listů. Vyučiv se sazečem, vydal r. 1900 několik čísel pokrokového měsíčníku Nový Život. Vypomáhal v redakci Volných Směrů. Z New Yorku se přestěhoval do Clevelandu a je tam tiskařem Amerických Dělnických Listů. Je hledaným lidovým řečníkem.

Nynější tajemník ČNR., Václav F. Cipra, byl zaměstnán u Spravedlnosti v Chicagu. Za války se podílel na vojenské akci, vstoupiv do čs. armády.

---

[1]) F. J. Hlaváček, Ročenka Amerických Dělnických Listů na rok 1924, str. 84.

[2]) Životopis. Kalendář Newyorských Listů, 1925, str. 127—128.

Odbyv si čtyřletý těžký žalář ve Steinu v Rakousku pro podílnictví v tajné tiskárně, vydal se Gustav Habrman do Francie a odtud se r. 1889 vypravil do New Yorku. „Za prvního pobytu jsem v New Yorku pracoval tři roky jako soustružník... Později, když jsem se po druhé vrátil do Ameriky r. 1892, vysloužil jsem si smutnou kapitolu českého novináře v Chicagu, kde jsem byl vydavatelem a redaktorem socialistického deníku Práva lidu v letech devadesátých... Byl jsem v New Yorku také spoluzakladatelem Volných Listů, s jejichž anarchistickou tendencí jsem však později nesouhlasil."[1]) Po návratu do vlasti byl Habrman zvolen poslancem do rakouského parlamentu. Po převratu povolán za ministra do vlády Čsl. republiky.

Bernard Herc, Kochmanův druh a spolupracovník, se narodil v Mačicích na Šumavě r. 1858. Vyučiv se v Rakousku varhanářem, odjel na zkušenou do Italie; tam při řemesle setrval tři léta a osvojil si znalost jazyka italského. V New Yorku přistal r. 1878. Pracoval v továrnách na výrobu pian (mezi jiným u světoznámé firmy Steinway). Zanechav řemesla, stal se obchodním jednatelem novin. Byl činný žurnalisticky a literárně. Od mnoha let je úředníkem policejního soudu v New Yorku; začal u něho jako tlumočník řečí slovanských, němčiny a italštiny. Vyjímajíc ideu, zúčtoval s minulostí úplně. Herc je člověk, který se povznesl vlastní silou, sebevzděláním a pilným čtením českých, anglických a německých autorů. Jeho žena je dcerou starého Newyorčana Josefa Oberkriesera.

Frant. J. Hlaváček byl dlouhá léta veřejně činný s Peckou, Lad. Zápotockým, Zoulou, Chourou a Cingrem. Narodil se r. 1853 v Řenčově v Čechách, ve 14. roce byl dán do práce v uhelných dolech. V létě 1882 byl zatčen pro účast ve hnutí a vězněn několik měsíců v Praze. R. 1883 ho soudruzi doporučili do redakce časopisů Spravedlnosti a Bojovníka, později

---

[1]) Gustav Habrman, Z mého života, str. 235.

Práce. S Peckou založil v Prostějově na Moravě časopis Duch času a Matici Dělnickou. Syt jsa policejního šikanování, odjel r. 1886 do Ameriky. V New Yorku přijal místo u Kochmanova anarchistického Proletáře a humoristického Diblíka. R. 1886 Proletář zastaven a místo něho založen deník Hlas lidu. U Hlasu lidu setrval do roku 1892. Rozešed se s Kochmanem, s jehož oportunismem nesouhlasil, jal se vydávati radikální Dělnické Listy. V červenci r. 1896 odjel do Chicaga k týdeníku Pochodeň. R. 1900 založil přispěním tří českých sociálně demokratických sekcí, jím organisovaných, týdeník Spravedlnost, jenž od 4. července 1905 vychází denně. — U Spravedlnosti byl činný až do prosince 1921, kdy byl přinucen resignovati, ježto se komunisté zmocnili majetku a administrace listu. Z literárních prací máme od Hlaváčka Píseň práce (podle slov německé Die Arbeit hoch), kterou složil r. 1883 ve vězení v Praze. Veršovaná Pohádka o stvoření světa se dočkala šesti vydání. Tyto verše jsou mnohem vtipněji psány než Zdrůbkova rýmovaná Bible svatá pro zasmání. Od r. 1922 přispívá Hlaváček do Amerických Dělnických Listů v Clevelandě, redigovaných soudruhem Martínkem. „Musím zdůrazniti, že jako redaktor Spravedlnosti od počátku československého hnutí revolučního byl jsem s celou duší pro tuto akci, kterou jsem podporoval finančně, morálně i žurnalisticky. Napsal jsem velkou řadu článků pro osvobozovací hnutí, přes to že všichni ostatní redaktoři a zaměstnanci v administraci byli odpůrci. Měl jsem s nimi stále ostré spory. Několik článků bylo mi konfiskováno, z jiných celé statě vyškrtány, jeden docela již vysázený a ve formě vyhozen. Když dr. Iška řádil ve svém Vesmíru proti československému revolučnímu hnutí a napadal sprostě i profesora Masaryka, napsal jsem proti němu několik článků, kterými jsem si ještě více znepřátelil rozhodné Iškovce u Spravedlnosti. Mé články „Škrabošky dolů“, „Půjdeme na soud“ a jiné učinily dr. Išku v Americe nemožným. Pro ty byla též Iškou Spravedlnost žalována. K soudu však nedošlo. Spravedlnost

Hlas Jednoty Svobodomyslných.

„OSMĚLME SE ZMÚDŘETI!"

ROČNÍK I. IOWA CITY, IOWA, 19. ÚNORA, 1872. ČÍSLO 1.

Bratři a sestry!

Jmenujeme se Svobodomyslní; ale zdali pak každý z vás ví pronikavě, ne tak jen dle zvuku slova, co jest pravý smysl *svobodomyslnosti*? Jsouť slova, v nichž počátečně žádného jádra nebylo, neb časem zplesnivělo, aneb do něhož zpozdilost neb pošetilost [illegible] jiného podstrčila, ano snad i jedem [illegible], tak že lesklostí a zdánlivou plaností svou oko [illegible]. Taková slova jsou [illegible], [illegible], právo, pravda, láska a jiná a jiná, která [illegible] probírati budeme, [illegible] slovo [illegible] bez osvědčení toho, co v sobě *[illegible]*. Mezi těmi jest i slovo *Svoboda*. Jest to velmi [illegible], jakž vůbec náš český jazyk jest [illegible] nežli mnohý [illegible] procházeti se po této [illegible] rostlin, kmenů, květin působí [illegible] radost, nýbrž otvírá též průhledy do [illegible] ducha [illegible]. Jaký má kořen slovo *svoboda*? [illegible]; svobodný tedy jest kde jest *v sobě, při sobě, kdo jest [illegible]*, jako pravý starý verš: "Ten [illegible] kde jest v stavu [illegible]."

Když řekneme: *já [illegible], [illegible] svůj*; kdo jest ten *Já*, kdo jest ten *Ty*? [illegible] Hvězdy plní neomylně zákon svůj, [illegible], povolání svému. Země tvoří [illegible] rozumy [illegible] sebe, [illegible] a na sobě, diamant se [illegible] a skví se [illegible]; [illegible] roste, [illegible] ani kámen ani bylina není [illegible], zvíře již [illegible] takž sen o sobě; ale [illegible] zvíře [illegible] hoví sobě, hledá potravu [illegible]; ano [illegible] již chví [illegible], ale [illegible], zvíře [illegible], ale nezná sebe; zákon zvířectva neví o sobě. I člověk [illegible] není ještě *Já*, musí teprv dozráti k sobě; když pak říká *Já* opakuje to jen [illegible], ale [illegible] v vnitřním [illegible]; ten [illegible] jest [illegible], není dítě ještě *člověk svůj*—ale jak dozrá [illegible], zákon přírody, až potud sobě [illegible], to jest nepovědomý, počíná býti sebe vědom, svědom, počíná *svobodníti*, a pak již [illegible], až pozná, že on jako či [illegible] jest zákon přírody, zákon Země, zákon [illegible], zákon Všehomíra, že [illegible] člověčí jest obraz či syn Vesmíra. Když teprv pozná člověk sebe ve Vesmíru, či když zákon Všehomíra pozná se v člověku, tu jest člověk vlastně *u sebe*, *při sobě*, jest svůj, jest *svobodný*; [illegible] jinak: člověk jest svobodný, když již vyzul ze sebe pouhou [illegible], pouhý [illegible], pouhé zvířectví a stal se člověkem v pravdě a v skutečnosti.—

Svobodná mysl jest tedy svobodný rozum a svobodná vůle (rozum a vůle jest totiž mysl); rozum tedy jest při sobě, totiž bez všeho [illegible], kalu, prachu, to jest čistý, [illegible] rozum, či zákon myšlení, rozum který shoduje se se zákonem Všehomíra, který jest vesmírný. Vůle jest svobodná když řídí se též zákonem Všehomíra, když jest vesmírná. Člověk pokračuje skrze všecky stupně přírody *incognito*, to jest nepoznán; totiž příroda [illegible] po zákonu svém, ve všem co tvoří, v člověku přichází Země k pravdě své, k sobě, k zákonu osvobozenému; ve všem [illegible] jest jen touha a předpodobnění člověka. Svoboda či svola jest nejvyšší stupeň přírody, nejvyšší stupeň tedy člověka; a proto že není jeden dokonalý, nýbrž jednota všech, jelikož jsou podoby, [illegible] toho Jednoho Člověka, tedy jednotlivci tím více svobodní či svolí, čím více skládají rozumy své a vůle své v Jednotu; *sklad rozumů jest věda, sklad vůle jest láska*. Jednota naše jest tedy obrazení [illegible] Jednoty skutečné všeho lidstva v Jednou Člověčenství. O jaký to úkol svrchované cti, jaké povolání nejdůstojnější! Jest to tak vysoké, že nejvyšší tento [illegible] i hned přivádí na mysl nedostatečnost jednotlivce a tedy plní pokorou; malý člověk, zákon podrobný, klaní se Zákonu Všehomíra.

O bratři a sestry! O ponořte mysl svou a srdce své v ten úkol, jemuž jsme sloužiti se zavázali.

Ne na svobodomyslné si hráti, nýbrž v skutku svobodomyslnými či Svojany a Svojanky se státi, a vždy dále a jasněji a nemýleněji se na vyznačené cestě Člověka bráti, to mějme vždy na zřeteli! a k tomu pobízeti, řídit, povzbuzovati a radostně naší Velebné snahy úspěchy hlásati jest povolání, jest povinnost to [illegible] *Hlasu Svobodomyslných*. Co jsem jen v [illegible] okamženích jako v zmrštěném tomnosti viděval a v ladí, [illegible] čem jsem dospělý toužíval, zač jsem v stáří bojoval, za čím jsem [illegible] naději přes Oceán plavai na tuto půdu svobody politické, na níž jediné to símě úplného osvobození mysli jest možná přivésti ku zdaru: to vidím již v zniku před sebou, vidím již zrávati půdy, vidím sebe co vysévače a pěstovatele, a srdce jest přeplněné citem vděčnosti, naděje, důvěry, obětivosti a ochoty nejplavější. O slyšte tedy *Hlasu* mého! ale vydejte Ozvěnu; Hlas Jednoty jest souhlas, jest Jednohlasnost, jest ladné souznění mysli a srdcí osvojených. Neváhejme, nedejme se ničím odstrašit, ničím mýlet; ani posměch, ani [illegible], ani [illegible], ani pronásledování nesvrhniž nás v bývalou všednost a lodažlost. Osmělme se zmúdřeti!

O vzniku Jednoty Svobodomyslných v Americe.

Svobodomyslných vždy bylo od té doby, kde vůbec bylo [illegible] Člověka přijíti k sobě, v každé době. Konfucius v Číně, Zoroastr v Persii, filosofové v Indii, v Egyptě a zvláště v Řecku, byli svobodomyslní, byli Svojané, též Essenové v Palestině; filosofie jest samostatné poznání, jest věda, jest osvojenství rozumu; a tedy vždy byla protivna tem, [illegible] rozum svůj na kněze, ještě byli vymyslili ta rozhlená zjevení, to svatouškovské humbugářství, aneb [illegible] bylo v počátku nemyšlenství, novým kadidlem v chmůry a mlhy zahalili. Jaký to humbug na Hoře Sinai a jaký u Mekky, oba v Arabii; a jak to nemyšlenství cejské zpotvořili a učinili z toho kněží pouta na rozum, již 2000 let skoro ducha Člověčího svírající; tisíce ba miliony nemyšlenců byly na hranicích neb v temných žalářích umořeno tímto sledšováným cejstvím. Němci mají filosofů dosti, nemyšlenců dosti, ale z druhé strany hádají se ještě o neomylnost a jmenují pravdu, když vytrhnou nit z okrajku rubáše hierarchie; a jak jest to v Rusku s tou pravoslavností, ve Francii, Spanii a bohužel v té zemi, jež před 400 lety byla osvícena osvojenstvím toho, jehož popel v Kostnici byl hozen do Rýna; tam není naděje na osvojení ducha, jelikož tam mají na váhách na jedné míse osvojení ducha a na druhé osvojení národní; když jedna jde zhůru, druhá jde dolů; ale i to nás nesmí již mýliti, nýbrž tím více podněcovati a povzbuzovati v našem úkolu, jelikož snad příklad náš mohl by tam působiti na mladé pravdosmělce. Sem musili Svojané ubíhati, zde mohou dozrávati a snad zase pošlou zrnka Svojanů tam, kde zatím půda se vyčistí.

Dne 1 listopadu 1869 počal *Slovan Americký* pouť svou, co archa osvojenců na tom pustém moři: již v prvním listu zněl z článku "Vesmírnost" duch osvojený; ale přišel mezi své a nepoznali jej, nerozuměli tomu "cizímu" hlasu; ano spíláno zpátečníků, Jesuitů a podobně; nastala trapná doba umrznutí, až jaro v 25 čísle osmělilo se vydati článek: "Nemyšlenství", ale ještě nebyl *Slovan* prolomil kůru novoty; a ještě nedávno ptal se jeden krajan, co jest to nemyšlenství? Máme za prospěšné účele Jednoty krátce o tom článku se zmíniti. Bylť to 25 číslo, vyšlo dne 21 dubna 1870 na světlo a ten článek byl první puk Jednoty naší, či první obživlý kořen pod zemí. Stojí tam: "V naší dobu, kde tolik řeči nadělá ta v Římě líčená neomylnost, jest z druhé strany tak *rozum již osvobozený*, věda tak velmocná a člověk již vůbec tolik *okovů přetrhal*, tolik

HLAS JEDNOTY SVOBODOMYSLNÝCH

Iškovou žalobou ještě získala, neboť zahájila sbírku na obhajobu a sebrala asi 2.000 dolarů.“ [1])

Matěj Hodek, krejčí, byl v Chicagu, kam přijel r. 1890, členem Volné společnosti, v New Yorku (1896) členem Pokroku. Vypomáhal jako sazeč u Dělnických Listů. Zčeštil Mravouku anarchie od Kropotkina.

Valentin Horatlík, povoláním strojník. Pro účast v nehlášeném tiskařském podniku odsouzen k osmiletému žaláři. Trest si celý odbyl. Zemřel v Elizabethportu, v New Jersey, kde našel zaměstnání v Singerově továrně na výrobu šicích strojů.

Anton Hradečný, rodem Moravan, vydával v letech 1885 až 1886 v Chicagu radikální týdeník Lampičku.

Antonín Huettler (Čeněk Ostravický), redaktor a zakladatel Amerických Dělnických Listů v Clevelandě, zemřel 5. května 1913 na tuberkulosu. Bylo mu 43 let; narodil se r. 1870 ve Frýdku ve Slezsku. V Clevelandě žil pět let. Do poslední chvíle se učil anglickému jazyku, jejž si doufal plynně osvojiti. Z jeho básní, vydaných ve staré vlasti, jsou nejznámější Píseň o Ondrášovi, Šerem k ránu a Veršované pověsti lidu slezského.

Frant. Choura, horník. Narodil se r. 1852 v Bohutíně na Příbramsku. Už jako čtyřiadvacítiletý mladík řečnil a agitoval za stranu mezi horníky v severních Čechách. Byl štván s místa na místo a častokrát vězněn. Do Ameriky přijel roku 1887. Usadil se v Clevelandu, později ve Woodville, v Pennsylvanii, kde nalezl práci v svém oboru, hornictví. Poslední léta se cele věnoval rozkvětu řádů ČSPS. v Pennsylvanii. Zemřel 23. února 1921 v Bowertonu. Choura byl jeden ze svědků a účastníků Pačesova dramatu. Po zatčení Pačesa, Rampasa a Kryštofa Černého unikl do Ameriky. Dvě desítiletí lpělo na něm strašlivé podezření, že udal vlastní soudruhy. Běželo o klevety a divnou shodu okolností. Poslední léta přinesla mu však plné zadostiučinění. Choura se

---

[1]) F. J. Hlaváček, Americké Dělnické Listy 1. prosince 1922.

vyznamenával přirozenou výmluvností. Když se jiní krčili, postavil se nebojácně. Soudci, který s ním zaváděl protokol, odepřel vypovídati. „Vy potřebujete protokol k mému odsouzení. Proto vám nic neřeknu a nic nepodpíšu.“[1])

William Jandus (v protokolech newyorské Jednoty slovanské lípy je jméno to psáno Jandouš) se přistěhoval v jinošských letech. Rodina Jandusových zamýšlela usaditi se v Michiganu, ale nenašedši v tomto státě existenčních podmínek, vrátila se do New Yorku. Tu mladý Jandus vyučoval angličtině. Byl ustanoven úředníkem firmy New York Cooperative Cigar Manufacturing Company, již r. 1873 čeští doutnikáři financovali. Od Janduse pochází psané číslo časopisu Lucerny, vydané r. 1871 v New Yorku. Byly to první české noviny v tomto městě. Odstěhovav se po úpadku doutnikářské dílny na Západ, přerušil styky s rodáky. Roku 1913 vydal v Clevelandě anglicky psanou sociologickou rozpravu Social wrongs and state responsibilities. O Jandusovi vypráví Palda toto: „V New Yorku nejčelnějšími členy české socialistické sekce byli Vilém Jandus, Jiřík Šrétr, Josef Buňata a Bílý. Poslední přijel z Paříže, odkud si přinesl hodně vědomostí o otázce dělnické. Šrétr, který v mladém ještě věku ve Floridě zemřel, byl čerstvým zasvěcencem, podobně i Buňata . . . Vilém Jandus zastával v kooperativní doutnikářské dílně místo tajemníka a knihvedoucího. Na konec byl jaksi zástupcem firmy v Denveru v Coloradu. Když to plavalo, poslal neprodané zboží zpět do New Yorku. Tam však místo zboží v bednách přišlo všelijaké smetí a kusy cihel. Jandus v mnohých chvílích, obzvláště těžkých, hotový snílek, odevzdal bedny doutníky naplněné vozkovi, aby je na nádraží odvezl, o nic dále se nestaraje. A to bylo osudné. Vozka doutníky vykradl a bedny způsobem výše zmíněným obtěžkal. Když bedny do New Yorku přišly, vystaven proti Jandusovi, který zatím též do New Yorku se vrátil, zatykač, neb nikdo věřiti mu nechtěl, že on toho neučinil. Věc byla

[1]) Frank Sakryd, Za Frankem Chourou, Orgán ČSPS., duben 1921.

zlá, důkaz neviny skoro nemožný. Jandus se ulekl a za přispění nějakého přítele utekl z New Yorku před zatčením. Tím ukončena jeho kariéra mezi Čechy. Nikdy více k nim se nehlásil, a jak se dovídám, zaujímá v Clevelandě vynikající postavení co vyrabitel různých elektrických strojů, v kterémžto oboru je prý expertem."

Frant. Jonata, krejčí (podle udání příbuzný Pačesův), nar. r. 1856, byl jedním ze zakladatelů tajné tiskárny Pačesovy u Liberce. Jsa stíhán, uprchl do Švýcar, potom do Londýna. V anglické metropoli tiskl tajné cirkuláře Pomstu a Revoluci. Na výzvu soudruhů přijel r. 1893 do New Yorku; tam se přidal k spolku Bezvládí. Volné listy řídil od r. 1894 do 1899. Psal pod značkami Rebel, Franta, J.

Václav Kalva se narodil r. 1845 v Praze. V Clevelandě se usadil r. 1881. Účastnil se dělnického hnutí v Čechách i Německu. Náležel k nejznámějším Čechům v městě; byl „od huby jako málokdo, bezohledný, příkrý, ale pravdivý a bez nejmenšího stínu nízké zlomyslnosti." V době svého úmrtí (r. 1902) byl výběrčím Plzeňského pivovaru. Předtím provozoval živnost hostinskou.

Jan Jiří Kárník se vydal na zkušenou do země Kolumbovy r. 1907, když byl maturoval na čáslavském gymnasiu. Je tedy z nemnoha rozsevačů socialistického učení, kterým se dostalo dobrého školního vzdělání. V New Yorku, kde se uchytil, psal do časopisů — Věku rozumu, Novin a Obrany, přednášel, učil v doplňovacích školách, sestavoval školní učebnice a divadelní kusy pro mládež. Od nějaké doby zastává funkci hlavního tajemníka ČSBPJ. Od něho jsou knihy: Mluvnice jazyka českého, pro čtyři stupně českých škol v Americe (156 str.), České dějiny pro třetí a čtvrtý stupeň českých škol v Americe (148 str.) a Americké obrazy a obrázky, původní povídky ze života Čechů v Americe (280 str.).

Leo Kochman, krupař, přistal v New Yorku v červnu r. 1882. Byl první ze socialistických immigrantů. Zaměstnání dostal u Škardových Dělnických Listů. Od těchto novin

odešel k radikálnějším, Dělníku Americkému. R. 1886 založil revoluční týdeník Proletář. Poté přešel s F. J. Hlaváčkem k deníku Hlas lidu. V redakci setrval 32 let až do vážného onemocnění, po kterém následovala smrt 15. května r. 1919. Byl to jeden z nejzasloužilejších, třeba ne nejschopnějších hlasatelů revolučního socialismu, básník (uveřejnil verše pod literárním jménem Vive la Liberté) a překladatel z němčiny a angličtiny. Zemřel v apoštolské chudobě. Narodil se v Novém Strašecí v Čechách r. 1845.

Josef Jiří Král je činný literárně i žurnalisticky. Přišed sem r. 1889 po absolvování gymnasia, studoval v Chicagu práva. Leč záliba v písemnictví ho odloudila od advokátní praxe. Pracoval v redakcích Slavie, Dennice novověku, Orgánu ČSPS. a mnoho let u Spravedlnosti. Socialistická strana v Chicagu ho r. 1906 kandidovala do kongresu, ale nezvolila. Králův spis Víra a věda (213 str.), vydaný Geringrem, je psán přesvědčivě, jadrnou češtinou. Zpracoval soubor amerického práva (381 str.), napsal stručné životopisy Abrahama Lincolna a Ladimíra Klácela a upravil katechism socialismu, jejž nazval Kapitoly. Vzdav se místa u Spravedlnosti, přesídlil do Washingtonu a žije nyní tam. Je úředníkem v oddělení pro obchod se zahraničím.

Vilém Kroužilka byl nejmladší z mladých. Když se r. 1895 stal členem Pokroku v New Yorku, bylo tomuto studentíkovi 17 nebo 18 let. V Chicagu, kam přesídlil, vydal spisek Charles Robert Darwin, stručný nástin života tohoto učence; Dozvuky nedávných dob, romance a črty z doby španělsko-americké války (96 str.) ; a Trním života, genrové příběhy z amerického života (81 str.). Soudruzi v New Yorku neměli ohnivějšího řečníka nad Kroužilku. Zemřel v Chicagu.

Josef Kučera je jeden z malého hloučku reformátorů české národnosti, který pěstoval důvěrné známosti s americkými vůdci. Znal Alexandra Berkmana, Emmu Goldmanovou a jiné. Rok po osvobození odjel se svou chotí, rozenou Američankou, do rodné vlasti, „aby tam," jak referovaly newyorské listy, „šířil evangelium bolševismu." Roku následujícího

se vydal na cestu do Ruska. Po čtyrměsíčním pobytu v bolševickém ráji se vrátil do Spojených států úplně rozčarován. V létě 1921 dal newyorskému Worldu (8. srpna) interview o Berkmanovi a Goldmanové, s nimiž se v Rusku sešel. Publicisticky byl Kučera činný odedávna. Roku 1911 vyšla od něho knížka Mimo společnost, řada studií ze života amerických tuláků (100 str.); pro Mezinárodní knihovnu, kterou vydávali čeští anarchisté, přeložil spisek Revoluce v Mexiku; r. 1912 vydal ve volných lhůtách několik čísel publikace, již nazval Zbojník. Krátkou dobu redigoval Hlas lidu. V Little Ferry, N. J., učinil pokus vydávati The Borough Press. Anglický jazyk znal Kučera dokonale.

Václav Kudlata přijel hledat štěstí do Nového světa r. 1893 v svém dvaadvacátém roce. Stav se členem Pokroku a roku 1896 redaktorem Dělnických Listů, přesídlil s tímto časopisem r. 1898 do Clevelandu (ve společnosti B. Sedleckého); v Clevelandu Dělnické Listy v pátém ročníku zanikly. Krátký čas byl Kudlata obchodním ředitelem Národní budovy v New Yorku. Ve veřejné disputaci s páterem Proutem (Proutkovským) osvědčil se jako smělý řečník a dobrý znalec bible. Zemřel v Elizabeth v New Jersey.

Franta Macháček, natěrač, stal se Newyorčanem v letech devadesátých. Byl členem klubu Pokrok a vydavatelstva Dělnických Listů. Přeložil Mostovu brožuru Vive la Commune,

Do Škardových Dělnických Listů přispíval cholerický J. V. Mareš, kolportér a jednatel časopisů v St. Louisu. Čtenář měl z Marešových dopisů dojem, že by byl pisatel nejraději společenský řád rozbil na padrť. Osobně byl prý Mareš člověk pokojný, neškodný.

Josef Martínek, redaktor socialistických Amerických Dělnických Listů v Clevelandě, se vyučil v hradecké škole uměleckému zámečnictví. Pracoval tři léta v Berlíně a Mnichově, vystěhovav se r. 1909. Od r. 1912 po tři léta řídil týdeník Právo. Byla to vlastně druhá polovička A. D. L. Roku 1915 spojeno Právo s A. D. L. v jeden časopis a od té doby jej Martínek stále rediguje (vyjímajíc šest měsíců, jež ztrávil na

cestách do Ruska a zpět). Od r. 1921 vydává Ročenku Amerických Dělnických Listů. Je to typ kalendářové revue, vycházející jednou za rok. O cestě na Rus, vykonané r. 1917 s Ven. Švarcem, E. V. Voskou a A. B. Koukolem, napsal spisek (43 str.) Napříč Ruskem a Sibiří. Soudruzi cení Martínka vysoko pro jeho píli a znamenité žurnalistické schopnosti.

V Chicagu vůdčím adeptem socialismu byl Leo Meilbek, truhlářský dělník z Čejče na Moravě, kde se narodil r. 1850. Sebevzděláváním se dopracoval toho, že mohl zastávati místo podřízeného úředníka v chicagské veřejné knihovně. Roku 1878 ho socialisté nominovali a též zvolili do sněmu státu Illinoisu. Meilbekova kandidatura vzbudila ostrou novinářskou polemiku v tehdejším českém Chicagu. Zoufaje si pro nezhojitelnou nemoc, sáhl si tento nadaný, ale nešťastný muž r. 1883 na život.

Jakub Mikolanda, pekařský dělník, přilnul k dělnickému hnutí ve Vídni. Od r. 1883 byl jedním z vůdců v Chicagu. Pro události na Haymarketském náměstí dostal se do konfliktu s úřady. Psal do Budoucnosti a jiných publikací. „Několik let před smrtí — zemřel r. 1907 v Clevelandě, kamž se přestěhoval s rodinou — nebyl vůbec činný. Klidný socialismus mu nevyhovoval, viděl v něm kompromis. Byl člověk prostého ducha, prostého srdce, a zahořel-li pro ideu, oddal se jí cele, ale v prvotní její čistotě. Narodil se 26. července 1851 v Táboře.“[1])

Edward Milý, sazeč. Již v mládí, jsa prodchnut ideou bojujícího proletariátu, psal a tiskl provolání a letáky a tajně je rozšiřoval. Redigoval list Proletář. Vypověděn byv z různých okresů Čech a konečně z Rakouska i Vídně, odebral se do Budapešti. Roku 1884 odcestoval přes Londýn do New Yorku. Byl zakladatelem a horlivým členem skupiny Bezvládí a časopisu Volných Listů, do něhož psal od r. 1890 do

[1]) D. N. 2. května 1907.

1893. Literární značky Emily, Emil, Nemilý, Y. jsou jeho. Zemřel v New Yorku 21. ledna 1923 ve stáří 65 let.

Josef Nastoupil, stavební příručí, narodil se r. 1861. Popelařil u vídeňských Volných Listů roku 1893. Tři léta poté vyhledal Ameriku. Vypomáhal v chicagském Duchu času a při newyorských Dělnických Listech a Volných Listech; Volné Listy mezi 1899—1903 řídil. Podpisoval se Pepa, José Lipuotsanti, J. N. Červenověrský, též —il.

Jan Nekvasil, kožišník, se usadil v New Yorku r. 1890 a jako člen klubu Pokroku zasáhl do agitace. Napsal životopis Bakuninův a přeložil jeho Tři přednášky.

Značka Joe pod články v pražském Právu lidu náleží Josefu Novákovi, jenž se vystěhoval asi před 23 lety. Do chicagské Spravedlnosti byl přijat r. 1909. V redakci tohoto listu zůstal do srpna 1918, kdy jako dobrovolník vstoupil do čs. armády. R. 1919 se vrátil do Čech a od prosince 1920 je členem redakce Práva lidu.

Anton (Tony) Novotný, rozený v Král. Městci, zastává od let odpovědné funkce ve straně. Po svém příchodu r. 1906 usadil se v Chicagu a byl zvolen tajemníkem českého odvětví soc. demokratické strany. Po onemocnění soudruha Huettlera povolán na jeho místo za redaktora Amerických Dělnických Listů. Též pracoval u chicagské Spravedlnosti. V New Yorku, kam se nedávno přestěhoval, rediguje Práci, český orgán svazu oděvních dělníků (Amalgamated clothing workers of America). Za války byl nadšeným pracovníkem v osvobozenské akci.

Josef Pačes, zedník, je český Jean Valjean. Založil tajnou tiskárnu v Hluboké u Liberce. Roku 1884 odsouzen k šestnácti letům žaláře a pro útok na dozorce na další dvě a půl léta. Vyšel na svobodu r. 1902. „Josef Pačes byl propuštěn z borské trestnice a přes Plzeň přijel k nám," vypráví dr. Soukup. „Zde jsme ho viděli po prvé. Sehnutá, bledá postava jako by vstala z hrobu; obličej strhaný, oči hluboko zapadlé a kolem jednoho živé maso; ruce se chvěly a kolena klesala. Osmnáct let těžkého rakouského žaláře vyhlodalo

na té živoucí kostře své stopy."[1]) Do Ameriky se vydal roku 1903 se zdravím podrytým a po čtyřech letech svízelné lopoty zemřel v Nebrasce, jsa opuštěn všemi... Jaké strašné memento je tento Josef Pačes! Úryvky z jeho dopisů a básní propašovaných z vězení uveřejnily newyorské Volné Listy.

Stará česká Amerika neznala talentovanějšího a výmluvnějšího řečníka, než byl L. J. Palda.[2]) Tento muž by se byl jistě povznesl vysoko, kdyby se mu bylo podařilo dostati se ven z liliputánského světa českoamerického. Měl přednosti i slabosti silných individualit, z nichž národům vyrůstají Mirabeauové, Gambettové, Riegrové. Odpůrci mu vytýkali, že byl demagog a že svoje já stavěl nade vše, ale i nejzarytější protivníci uznávali jeho velké nadání a magnetism jeho osoby. Důležitou službu prokázal založením Národního výboru na sjezdu řádů ČSPS. Dosáhl toho jen řečnickými výkony. Vládl zvučným, slyšným hlasem. Socialisté nemohou zamlčeti jeho zásluh přes to, že se radikálnější soudruzi myšlenkově s ním rozešli. Jsa věčně nespokojen, vydal r. 1902 brožuru Myšlenky o novém náboženství (63 str.). Českoamerický myslící člověk zpytuje tu svou duši a přichází k poznání, že ho Voltaire, Paine, Ingersoll a Klácel neuspokojují. „Toužil jsem po tom, abych podrobnějším vyložením svého stanoviska v tomto ohledu ulevil jednak duši své, a možno-li, i prospěl budoucímu rozvoji naší strany svobodomyslné či osvojené. Spatřuji ho pouze v novém náboženství, v němž shrnuty budou všechny naše tužby, naše ideály, naše učení a názory. V negaci mohli jsme býti nevěrci, ale ve stavu positivním musíme býti věrci, aspoň u sebe, neb ostatní věřící budou nám tak jako tak spílati nevěrců." Na jiném místě píše: „Poznával jsem čím dále tím více, že pouhá negace,

[1]) Dr. Fr. Soukup, Amerika, kapitola U hrobu Josefa Pačesa.

[2]) Lev J. Palda. Životopis. Kalendář Amerikán, 1878, str. 122; autobiografie. Květy Americké 15. srpna, 1885, str. 322—25; bratří Paldové. Kalendář Amerikán, 1911, str. 265—74; J. H. (Herben), Čas (pražský) 26. června 1913; L. J. Palda, zakladatel dělnického tisku, Americké Dělnické Listy 22. května 1925.

jenom zapírání starého, nedostačí duchovnímu životu." Pohříchu, nezavděčil se Palda svým spiskem ani pokrokářům, ani věřícím. Orthodoxní volnomyšlenkáři, jsouce úplně spokojeni se současným stavem věcí, vynesli proti odvážlivému pochybovači zdrcující resoluci. Katolíci, zastoupení děkanem Frant. Tichým z Minnesoty, vydali tiskem Odpověď r. 1906 (88 str.), jejíž těžiště leželo v tom, že „není třeba hledati nového náboženství, jen se držeti starého, pravého". Do omažské Osvěty napsal Palda Vzpomínky zašlých dob. Tato serie článků měla být vydána knižně, tolik je v ní materiálu cenného pro správné posouzení osob a událostí. V své autobiografii udal, že se narodil 28. října 1847 ve Vodňanech, přijel r. 1867. K socialismu přilnul v Německu a Švýcarsku, kde pracoval při tkalcovině. V New Yorku se vyučil doutnikářství. Odstěhovav se do Cedar Rapids, zařídil si tam samostatnou doutnikářskou živnost. Krátkou dobu pracoval v místní bance. Pro žurnalistickou práci hořel, nemoha jejím svodům odolati, ač to jeho živnosti víc škodilo než prospívalo. Přes to že vychodil jen dvě třídy reálné školy, mohlo se o něm říci, že byl muž velmi vzdělaný. Co mu nedala v mládí škola, to nahrazoval soukromou pílí, čtením a přemýšlením. Žurnalisticky stál výš než Zdrůbek a jako myslitel vynikal nad Jonáše, jenž byl ducha víc praktického než hloubavého. Zjevu byl v mužných letech imponujícího; k stáří si zlomil nohu a nedovednost chirurgova zavinila, že pacient po operaci kulhal. Ženat byl dvakrát; první jeho choť byla Chodka z rodiny Sladkých-Kozinů. Tragická smrt ho stihla v Cedar Rapidsích 9. června 1913.

Kovodělník Josef Boleslav Pecka „jest prvním uvědomělým sociálně demokratickým průkopníkem, žurnalistou a organisátorem". Od roku 1870 přispíval do dělnických časopisů vydávaných v Čechách, ve Vídni a na Moravě. V nemilost policie upadl tím, že zastával úřad tajemníka na sjezdu sv. marketském. Byl mnohokráte vězněn; poslední trest, čtrnáctiměsíční žalář, si odbyl v staré (již zbořené) trestnici svatováclavské. Přijel s osmdesátiletou matkou r. 1885, a

převzav po Zoulovi redakci Budoucnosti, řídil ji až do jejího zániku r. 1886. Pak redigoval týdeníky Práce a Dělnické Listy, byl spoluredaktorem deníku Chicagské Listy, působil při týdeníku Právo lidu a naposled u deníku Hlas svobody. Narodil se r. 1849 v Praze na Hradčanech. Odtud se psával Strahovský. Zemřel v Chicagu 25. července r. 1897. „Pecka, silně nahluchlý a básnivý, byl proletářem do posledního dechu. Čest jeho jménu.“[1])

Frank Pech, řečník, agitátor a přispívatel do novin, zemřel v Elizabethu v New Jersey.

Jan Petržílek, vydavatel vídeňského časopisu Proletář (1882), rozmnožil obec newyorskou r. 1886. Byl členem klubu Bezvládí, podporoval Volné Listy.

Josef Pondělíček, natěrač. Pracoval v hnutí od r. 1883 se Zoulou, Mikolandou, Peckou a jinými. Psal do Budoucnosti, Proletáře, Hlasu lidu a Práva lidu. Zemřel r. 1923 v Chicagu.

Josef Pulpit, zlatník a hodinář, byl členem Pokroku a spolupracovníkem Dělnických Listů.

Václav Rejsek, poslední majetník a poslední redaktor často vzpomínaných Volných Listů. Když Spojené státy vypověděly válku centrálním velmocem, Rejsek list zastavil. V osvobozenském hnutí pracoval od začátku.

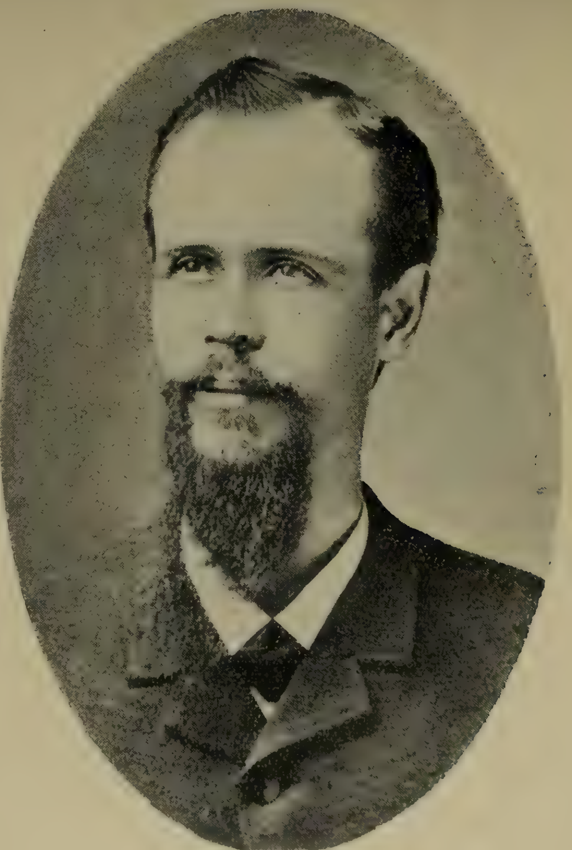
Václav Řetický, kovodělník, prchl před slidiči policie z Vídně do Budapešti. Odtud r. 1887 odjel přes Paříž do New Yorku. Byl jedním z organisátorů klubu Bezvládí. Přispíval pod značkami V. R., Vašek, Jeden kovodělník, do Volných Listů a do Pomsty. Za války se účastnil osvobozenského díla.

Břetislav Sedlecký byl z Čech vyučený hrnčíř, ale v Americe se naučil a věnoval sazečství. Přišed do Chicaga roku 1892 v mladistvém věku, stal se členem klubu Volná společnost, jenž si později dal jméno Mezinárodní omladina. V metropoli západu vydal několik čísel revolučního listu Duch volnosti. V New Yorku, kam přijel r. 1896. pracoval jako typograf u Dělnických Listů.

[1]) D. N. 5. srpna 1897.

LEO KOCHMAN

FRANT. ŠKARDA

František Škarda,[1]) vydavatel Dělnických Listů, se narodil v zájezdním hostinci blízko Strakonic dne 13. června r. 1848. Po absolvování několika tříd reálné školy byl dán nevlastním otcem na kupectví. Přišed do New Yorku r. 1868—69, vyučil se doutnikářem. Seznámení s Paldou v Clevelandě, kam odjel za prací, mělo rozhodující vliv na celou jeho životní dráhu. Na jaře 1875 založil s Paldou první český dělnický list v Americe, Dělnické Listy, „Vyšlo D. L. nemnoho čísel (Palda) a všechny úspory Škardovy byly ty tam. Měl celkem čtrnáct set dolarů ušetřeno. Škarda, ačkoliv list zápasil s nedostatkem, odmítl nabízené peníze od stran politických, v čemž osvědčil velkou poctivost a věrnost." R. 1877 přestěhovány D. L. do New Yorku, ale tam je očekával truchlivý konec. Pro stávku sazečů, kteří nechtěli pracovati pro „kapitalistu", list vzal za své a Škarda přišel o vše. Ožebračen odjel do La Grange v Texasu a tam se až do své smrti, 21. května r. 1900, nuzně živil doutnikářstvím. Řemeslní spolkáři v New Yorku Škardu nenáviděli, ale báli se ho; dovedl debatovat s neobyčejnou bystrostí a přesvědčivostí. Svou vůli obyčejně provedl proti všem. Proto, když D. L. udělaly úpadek, radovali se z toho nejvíc výtečníci ve spolkovém životě. Žurnalistické umění si Škarda nikdy neosvojil. V tom ho daleko předstihla jeho choť Anna, rozená Landová z Clevelandu, pevní českoamerická redaktorka a jedna z učitelských pionýrek. Za svobodna učila na veřejných školách v Clevelandě. V Ohiu Škardu socialistická strana nominovala — ovšem však nezvolila — za místoguvernéra. Manželka ho přežila. „O Škardovi směle možno říci, že byl muž pevných zásad, s jakým málokdy se v této praktické době shledáváme."

Václav Štefek, truhlář, byl odsouzen do vězení, přiznav se k členství výkonného výboru „Československé sociální demokratické dělnické strany v Rakousku". Tento spolek nebyl policii hlášen. Štefek byl členem klubu Bezvládí v New Yorku

[1]) František Škarda mrtev, Dennice novověku 31. května 1900; František Škarda, kalendář Amerikán, 1901, str. 245—46; Soudruh F. Škarda, Americké Dělnické Listy 22. května 1925.

od r. 1885. Psal do Volných Listů. Zemřel v Elizabethportu, kde s Horatlíkem pracoval ve strojírně. Byl známý Habrmanův z Vídně a z New Yorku.

Jaroslav Střítezký, jenž vypomáhal v chicagských a clevelandských redakcích a v Chicagu měl nějaký čas kavárnu, založil r. 1912 v Clevelandu týdeník radikální tendence, Průmyslový Dělník. Střítezký překládal z bolševické literatury.

Dr. Emanuel Vajtauer patří k poválečným immigrantům. Přijel v prosinci 1923. Na tajné udání, že hlásal násilné svržení vlády Spojených států, že je spisovatelem brožury Revoluce a diktatura proletariátu, že je členem komunistické strany a že je autorem dodatků k resolucím 4. kongresu komunistické internacionály, byl Vajtauer v dubnu 1924 zatčen a dopraven na vystěhovaleckou stanici na Ellis Islandě, než soudy rozhodnou, má-li být deportován jako nežádoucí cizinec či připuštěn do země. Vypomáhal v redakci Spravedlnosti v Chicagu a později v redakci Obrany v New Yorku.

Stříbrník Norbert Zoula přijel r. 1883. Byl sčetlý, činný a obětovný muž. V Čechách jako všichni průkopníci zakusil mnoho příkoří. V Chicagu redigoval Budoucnost; vystupoval též jako řečník a organisátor. Zemřel r. 1885 v Kalifornii, kam odjel pro zdraví. Plicní choroba podlamovala jeho literární výkonnost.

Jaký je poválečný stav dělnického hnutí ve Spojených státech? Socialistický předák newyorský Josef Kolářík posuzuje situaci takto:

„Přihnala se válka, a sny těch, kdož myslili to s politickým dělnickým hnutím poctivě, se brzy rozprchaly. První zradili třídní dělnickou frontu socialisté němečtí. Po nich přišli ostatní. V Čechách započali s revisí marxismu (Hudec, Modráček), a socialistická strana v Americe, ačkoliv dlouho vzdorovala pádu, podlehla ku konci také. Českoameričtí socialisté debatovali o vystoupení ze strany. A r. 1920 se nespokojenci odtrhli, přistoupivše k České marxistické federaci. Jedna skupina se nepodílela ani na osvobozenském hnutí; ba naopak, spatřovalo se v něm oslabování své vlastní posice

Americké Dělnické Listy v Clevelandu (red. Martínek) přidaly se na stranu Modráčkovu a jejich stoupenci setrvali ve straně. V Rusku uchvátili vládu bolševici. Přišli s lákavým komunistickým programem a všichni ti, kdož zůstali věrni marxistickému přesvědčení, spatřovali v jejich úspěchu pochodeň k vytrvalosti a nové činnosti. Veliká jejich hesla (diktatura proletariátu, odstranění vlády, zničení militarismu, vyrovnání třídních rozporů, konec olupování výtěžku dělníkovy práce, spravedlnost všem) zmátla mnohého českoamerického zastánce marxismu a svedla ho úplně na scestí. Bolševická praxe osvědčila se zatím jako diktatura několika po nadvládě toužících jednotlivců, snažících se udržeti v třídní nadvládě za každou cenu. Bylo na bíle dni, že oslabené českoamerické dělnické hnutí spělo tímto krokem ke své zkáze, neboť ti, kdož si zachovali alespoň smysl pro samostatné myšlení, byli brzy taktikou Worker's Party vyléčeni ze svého nadšení. Spravedlnost v Chicagu (red. Beránek) zřekla se činnosti s Worker's Party a zůstala i nadále orgánem České marxistické federace, již utvořili dělníci vystoupivší z Worker's Party. V přítomné době se pracuje ke sloučení těch, kdo stojí za Spravedlností, se stoupenci Amerických Dělnických Listů."

Klácelovy komunistické Svojanovy. — V Yanktonu v Jižní Dakotě založili „osvojenci" obec, jíž z úcty k filosofovi dáno jméno Klácelka. Jan F. Lenger, horlivý úd Klácelky a dopisovatel do Hlasu Jednoty svobodomyslných, fedroval myšlenku, aby se v indiánské reservaci Black Hills (Černých Vrších) založila osvojenská obec. O bohatých ložiskách zlata v Černých Vrších psalo se ve všech novinách a tisíce dobrodruhů i bona fide osadníků upíralo toužebné zraky v tuto krajinu. „Záleží na tom," filosofuje Lenger, „abysme rychle krajinu prohlédli pro Svojanov, jenž má býti obecným útočištěm celé Jednoty. Zajisté je nás aspoň 200 v Jednotě, a ježto by mohl každý se připojiti s $200, to by činilo $40.000, a měli bychom Svojanov. Z obce naší Klácelky všichni odhodláni

jsou jíti s námi."[1]) „Mne rozčiluje až ku podivu naděje," rozumuje redaktor Klácel, „totiž, že i Češi svobodomyslní připojí se k té výpravě do Černých Hor — Black Hills. Těm rozumným bude to k smíchu, že já ještě na zlato myslím, vždyť pak v hrobě ani zlato neuchrání před červy. Věru, já se ani červů nebojím, ani zlata nežádám, ale vím, že zlato v rukou nemýlených osvojenců vystavělo by nám obec, v níž bychom mohli aspoň poněkud v skutek uvésti, co plní srdce naše .... Aj, v pochod, stateční, na Black Hills!"[2]) Klácelovy oblačné plány se Svojanovem v Černých Vrších se docela ztroskotaly. Cosi neblahého zkřížilo Lengrovy rozpočty, neboť v žádném z pozdějších čísel Hlasu Jednoty svobodomyslných nenalézáme už ani řádky o této věci.

Ve světle praktických zkušeností, jichž nabyli bolševici v Rusku s komunismem, jeví se nám ústrojí Klácelových Svojanovů hodně literární a romantické. Klácel rozeznával kapitál práce, kapitál rozumu a kapitál v penězích nebo v jiném statku. Svojanovy měly být budovány „na základě vědy a vesměrné lásky." Měly je spravovati tito úředníci: starosta, pokladník, důvěrník (písař), hospodář neboli jednatel, ředitel práce, technik, řečník (přednášitel, obřadník, učitel), posel a pořadník (dozorce).

Stanovy Svojanovů, sestavené Klácelem, obsahovaly mezi jiným tato pravidla a opatření:[3])

Děti od jednoho roku musí býti dány do obecné opatrovny, školy, učení. Jídelna, kuchyně, prádelna a p. jsou společné

V obci nemá býti žádný kostel, ve škole budiž trpěno jen učení vesměrné (bez příjmení).

Žádný úřad nemůže být údem nějaké církevní jednoty neb nějakého pověřečného spolku neb nějaké společnosti, jejíž účel a duch se neshoduje s duchem Osvojenců.

My se jmenujeme Vyznavači Jednoho ve Všem (Confessors of One in All), Vesměrníci.

[1]) Hlas Jednoty svobodomyslných 1. května 1875.
[2]) Hlas Jednoty svobodomyslných 15. dubna 1875.
[3]) Hlas Jednoty svobodomyslných 1. května 1875.

Každý v Obci má zaručenou výživu ze svého úkolu v obecných dílnách buď jako mistr, tovaryš, učedník nebo jako samostatný řemeslník na místech obecných, a postupuje v hodnosti a důchodu podle zasloužilosti. Každá žena též má svůj vykázaný úkol a výživu buď v kuchyni, při prádle, v opatrovnách a p.

Každá Obec měj možná-li spořitelnu zvláštní, v níž sbírej a ukládej vklady jednotlivců podle libosti; zaveď centovou spořitelnu, a z této spořitelny mohou si údové celé Jednoty vypůjčovati za slušné úroky. Obec jest jen jako bank, vklady náležejí jednotlivcům. Obce zaveďte, můžete-li, grocerie, saloony, tiskárny, divadla a p. na výdělek. Jednota musí zbohatnouti, má-li dosáhnouti svých velikých účelů.

Pro celou Jednotu jest Prostředník (tím chtěl býti Klácel) pro všechny Obce, on jest úředníkem všech Obcí, skrze něhož ony mluví k sobě, on jest hlas Jednoty, a proto také vtěluje tento hlas ve zvláštním periodickém Hlasu, jenž vychází nákladem všech Obcí, tak velký a tak často, jak Obce uznají za potřebné.

Byly Klácelovy ideje o komunismu původu amerického? Měly být kopií komunistické osady Amana Homestead čís. 1, 2 a 3, existující za Cedar Rapidsemi v Iowě a založené na náboženské víře německých novokřtěnců? Či přemýšlel Klácel o socialismu a komunismu už v Čechách?[1]) Zdálo by se, že znal z domova spisy Mooreovy (Utopii), Fourierovy, Owenovy a jiných sociálních myslitelů. Do Moravských Novin, jež redigoval, napsal několik feuilletonů o tomto předmětu.

---

[1]) Profesor V. Tille upozorňuje spisovatele na toto: „V Moravských Novinách 1849 a 1850 tiskl Klácel listy „Luděnce" (Němcové), v nichž vykládal původ socialismu a komunismu, popisoval různé systémy, Platonův stát, Moorovu Utopii, Saint-Simona, Fourierovu falangu, Baboeufa, Cabeta. Z toho soudím, že asi Klácel své theorie do Ameriky již přivezl a tam jen opakoval svůj pokus o bratrstvo, do kterého nepřilákal v Evropě než Helceleta, Hanuše, Němcovou a snad ještě dva neb tři, a to jen na krátkou dobu."

KAPITOLA IX.

AMERIKANISACE A DĚTI.

Amerikanisace dětí. — Tu chvíli, kdy překročí dítě práh školy, jest osud jeho budoucího příslušenství zpečetěn. S babičkou bude sice mluvit americkou hatmatilkou, ale jen proto, že shledalo, že babička jinak než česky hovořit neumí. U koho zvětří znalost angličtiny, toho jinak neosloví než tímto jazykem. V rodinách se znovu a znovu opakují zjevy, že starší děti přistěhovalců hovoří řečí rodičů, kdežto mladší drobotina ji zná jen kuse nebo naprosto nezná. Vysvětlení je snadné. Když se rodily první děti, byli rodiče ještě jednojazyční. Mladší zrozenci zastihli otce i matku již dvojjazyčnými. Mimo to, mladší dítky se dorozumívaly se staršími sourozenci jen anglicky. Tím se stalo, že se dřív „odnárodnily" než prvorozenci, kteří měli výhodu přímého jazykového styku s rodiči. O nějakém renegátství, odrodilství dětí, jak je známe ze starého Rakouska, nemůže být řeči. V zemi, kde každý obyvatel je evropského původu, bylo by zjevnou pošetilostí, aby jeden druhému vyčítal jeho původ, leda že by v tom někdo spatřoval zvláštní povýšení, že se jeho předek narodil v Anglii, kdežto kolébka sousedova stála v zemi slovanské. Znát se k českému původu není docela žádnou obětí. Kdo trochu cestoval, setkal se jistě, a to v místech, kde toho nejméně očekával, s českými Angloameričany, kteří, byli-li tázáni, nepokrytě, ba s pýchou se přiznávali: „Jsem též českého původu, moji rodiče se narodili v Čechách." Tažte se jich však, v kterém městě nebo místě v Čechách,

BETLÉMSKÁ KAPLE ČESKÝCH EVANGELÍKŮ V CHICAGU

a oni vám nedovedou povědět. Řekněte jim: „V New Yorku žije 40.000 Čechů, je vám to známo?“ a takový Američan s českým jménem se zdvořile podiví, že by taková věc byla možná. Když příště zavítá do New Yorku, mezi krajany svých rodičů se nepodívá.

V české Americe je sta učitelek, učitelů, advokátů, lékařů, dentistů, lékárníků. Kolik jich se předplácí na české noviny? Která učitelka si koupí do své knihovničky vedle svazků Longfellowa, Hawthorna, Holmese knihu českou? Která z nich ví víc o českém písemnictví a umění než kterákoliv jiná vzdělaná Američanka? Angloameričané českého původu znají události z českoamerického života jen z doslechu (hearsay), z vypravování členů rodiny a známých. Ne z novin, protože jich nečtou. Není to výčitka, je to prosté konstatování skutečnosti, že lékař nebo advokát nebo dentista, který vychodil zdejší školu, není schopen česky plynně jednati. Čeština je této inteligenci řečí naučenou, z které teprve do angličtiny překládají. Idiotismy, jimiž se americká čeština hemží, to dokazují. Žáka z českých rodičů, který chodí do obecné nebo střední školy, napíná líčení občanské války mezi Růžemi v Anglii. Obdivuje se státnickému umění Cromwellovu. Velebí spisy Shakespearovy a Kipplingovy a jiných anglických spisovatelů. Leč husitská epopej ho neuchvátí, český básník ho nenadchne. Vyprávěj dítěti, jak slavné dějiny mají Čechy, jak starou kulturou se honosily už roku 1620, kdy u plymouthských skal zakotvila loď s anglickými poutníky. Dítě ti namítne: „Tatínku, je malá ta tvoje vlast, viď? Hle, jak veliká je naše země (our country).“ Cítíš, jak marné je vésti spory s mladou hlavou, které nic tak neimponuje jako fysická velikost. Vysoká hora — Pike's Peak —, široká řeka — Mississippi —, dva oceány — Atlantský a Tichý —, New York, prvé město na světě, sto milionů obyvatel — to jsou pojmy, jež nepřetrumfneš! Praha že je též veliké město? Vždyť my Američané (namítne ti tvoje dítě) máme tucet tak velikých měst, jako je Praha. Tu manii po všem nej-

větším a nejvyšším mají v Americe stejně mladé děti jako staré.

Kdo se zamyslil nad budoucností svého kmene na této pevnině a nedal si otázku: Jak dlouho? Staré archivy novin jsou plny úvah o tomto věčně časovém předmětu. Každý host ze staré vlasti, který přijel sem na návštěvu, Štolba, Kořenský, Herites, Guth-Jarkovský, Soukup, Klofáč, Pelant, postavil se s tužkou v ruce před sfinx naší budoucnosti a tázal se: Jak dlouho? A sfinx tajemně mlčela.

Ano, jak dlouho? Jak dlouho beze škol? Jak dlouho bez babiček? Jak dlouho bez čerstvé přistěhovalecké krve? Dávno před naším příchodem kvetly tu silné kolonie Němců (Pennsylvania), Francouzů (Louisiana), Španělů (Kalifornie, Texas, Nové Mexiko), Holanďanů (New York). A kam se poděly? Jako bychom slyšeli výstražné memento těchto kolonií: „Vy jste, jako jsme byli my, a vy budete, jako jsme my.“

Po newyorském chodníku kráčí ruku v ruce babička, dcera a vnučka. Babička, odkudsi z Písecka, hovoří česky. Jinak babička neumí. Dcera, rozená v New Yorku, odpovídá půl a půl, to jest dobře anglicky a špatně česky. A vnučka? Té už ústa oněměla. Česky rozumí, ale hovořit nedovede. Až vnučka doroste a stane se matkou, kdo bude učit česky její děti? A jiný obrázek. Před českým kostelem v New Yorku je shromážděno 200 až 300 dětí. Je první máj a děti se chystají na májové hry do blízkého Central Parku. Dítky doprovázejí matky, příbuzní, pracovnice ze settlementu. Staří hovoří k dětem česky, děti odpovídají anglicky. 200 dětí, a jediné české slovo nevyjde z jejich hrdel! A to jsou děti nesmíšené, děti českých rodičů, děti, jimž učitelky vypravějí pohádky, děti, jež každou neděli slyší kázati vlasteneckého pastora.

Spolek vysokoškolských studentů v New Yorku pořádá dinner a věneček v předním hotelu. Okolo tří set inteligentů obojího pohlaví z druhé a třetí generace se sešlo — lékaři, dentisté, advokáti, studenti, obchodníci, učitelky, ty-

pistky, stenografky, bankovní a jiní úředníci z down-townu. Mladíci ve fraku a smokingu, dívky v plesových úborech. Je milo a teplo v jejich společnosti. Jsou si vědomi těsného pouta krevního příbuzenství, jež je víže. 95% je jich českého původu, 99% mezi sebou mluví anglicky.

Slovenský politik, přednášeje o poměrech v Americe, zcela vážně navrhoval, aby československá vláda ve Spojených státech zřizovala školy. Co pak jsou školy jediným činitelem asimilace? Ne. Ze zkušenosti víme, že amerikanisují dílna, kostel, ulice, rodina, časopisy, literatura, soudnictví, mravy, zvyky. Amerikanisace se dere do přistěhovalcovy domácnosti každým vrzem dveří. Vnáší ji do domu otec přicházející z dílny, matka vracející se z nákupu, dítě ze školy, syn a dcera z krámu a kanceláře. Dříve nebo později se dostaví rozpor mezi Američanem a Evropanem, a Evropan vždy prohraje. Volky nevolky, Čech, Slovák, Němec, Skandinavec podlehne duchu, jejž sem s řečí zanesli angličtí disidenti.

Vše, co se narodí v Americe, náleží Americe — náleží jí statisticky, jazykově i ideologicky. Český spisovatel napsal do vážného sborníku, že „našel tam (v Nebrasce) jednu domažlickou vesnici, kde se posud mluví chodským nářečím, anglicky v oné vesnici nikdo ani neumí, ač tam žije již třetí generace.“ Potěmkinova vesnice, již bys marně hledal na mapě státu Nebrasky! V některém zastrčeném koutě Evropy by snad taková vesnice byla možná, v Americe však, kde je odedávna nucená docházka do škol, ne. Českým rodičům se v zámoří nenarodilo dítě, které by neznalo anglicky, a to nikoli v druhém nebo dokonce třetím, nýbrž už v prvním pokolení.

Pravdu napsal Herites: „Boj náš za mořem je ve svých koncích ztracený a do budoucnosti marný.“[1])

Vliv amerických dětí na přistěhovalé rodiče je dynamický. Přinášejíce domů svou mzdu, vyšší, rozumí se. než

---

[1]) Frant. Herites v Pokrokové Revui, duben 1906, str. 424.

bývaly výdělky otcovy nebo matčiny, děti zvelebují blahobyt rodiny. Děti působí na rodiče osvětově i sociálně. Způsobují, že se otec a matka stěhují z tenementních domů do pohodlnějších bytů a že se okázaleji zařizují. Kde mají v rodině dcery, kupují se piana. Starší sourozenci umožňují svým výdělkem mladším bratřím a sestrám vyšší školní vzdělání.

Amerikanisace církví. — Evangelický farář z New Yorku, vrátiv se z okružní cesty k presbyterním sborům v západních státech, s nelíčeným žalem byl nucen referovati, že mládež na mnoha místech k němu vznesla důtklivou prosbu, aby se v kostelích kázalo anglicky.

Amerikanisace venkovských bydlišť. — V těch venkovských městech, kam immigrace přestala, spolkový a národní život ochabl nebo zcela uhasl. Není, kdo by pečoval o ochotnická divadla, kdo by chtěl nebo mohl vyučovat v jazykové škole. „Dokud žil F.“, píše sokolský činovník z jistého městečka, „mívali jsme tu rušno; po jeho smrti vše utichlo a nikdo nic nedělá. A naše děti? Ty se vymlouvají, že jsou Američané.“

Amerikanisaci bezděčně posilují nesmírné rozlohy země. Osobní kontakt střediska se střediskem je pro obrovské vzdálenosti nemožný. Jedno středisko je od druhého isolováno a odkázáno samo na sebe, na své místní vedení, na svůj místní tisk, má-li jaký, na své místní spolky. Z New Yorku do Clevelandu je 568 anglických mil a rychlíkem 18 hodin, do Chicaga 900 mil a 20 hodin, do St. Louisu 1.048 mil a 29 hodin, do Omahy 1.383 mil a 40 hodin, do San Franciska 3.250 mil a 100 hodin. Chtěl by někdo cestovat z Prahy do Paříže nebo do Cařihradu na schůzi?

Amerikanisace spolků. — Podpůrným organisacím nepřibývá údů. Podle úředního výkazu z února 1919 měly řády ČSPS. 23.680 údů. Dne 31. ledna 1925 bylo údů 22.540. Je nutno povolovat řády a lóže s jednací řečí anglickou, neboť mladí členové nejsou s to úřadovati ani vésti protokol v řeči svých otců. Významné faktum je, že spol-

NÁRODNI HŘBITOV V CHICAGU

kové listy (orgány) jeden za druhým zavádějí anglickou četbu. Pozoruhodný krok učinila Česko-slovanská podporující jednota státu Texasu, jež má 10.541 členů, 144 řádů a celkového jmění za $1,206.889. Vypustila ze stanov opatření, podle něhož mohli býti přijímáni jenom členové slovanského původu. K jakým koncům tento krok povede, víme. V dozírné době bude ta tam českost a slovanskost Jednoty.[1])

Ubývá časopisů i čtenářů. — Příčina je vydavatelům novin předobře známa: děti časopisů tištěných cizími jazyky nečtou, staří čtenáři vymírají.

Amerikanisace rodových jmen. — Musíme pokárati svévolnost, s jakou někteří lidé vsouvají písmena do svých jmen, aby naznačili výslovnost. To se zpravidla nikdy nepodaří. Dosáhne se jen toho, že jméno ztrácí českou čistotu; výslovnost se však s naší nekryje. Jméno Hašek by Američan na příklad vyslovil Hesik; formu Hashek, přizpůsobenou angličtině, vysloví však Hešek a nikdy ne Hašek. Co se tedy vsunutím souhlásky h vyzískalo? Nic. Touž výtku možno činiti formě Mashek, jež zní z úst Američana Mešek, a formě Chapek, již domorodec vysloví Čejpek a nikoliv Čapek. Odsuzovati šmahem i rozumnou změnu jmen by bylo však zrovna tak nesmyslné jako jejich pustošení ve velkém. Kdo by chtěl puntičkářsky lpíti na každé hlásce, čárce a háčku, ten ať do Ameriky nejezdí. Žádný rozumný člověk nebude míti za zlé Vojtíškovi, že se píše Woytišek, Vejvodovi, že se předělal na Veyvodu, protože souhlásku j Američané vyslovují dž nebo ž, takže by tato jména zněla Vožtišek a Vežvoude. Každému čtenáři novin jsou povědomy záměny: Vaněk-Wanyek, Hrbek-Herback, Smutný-Smutney, Dvořák-De Vorak, Dvorský-De Vorsky, Strnad-Sternad, Prchal-Prehal, Volenec-Volence, Stejskal-Steyskal, Šílený-Shellaney, Baštýř-Bastear, Hromádka-Romadka, Kruliš-Krulish, Vít-Witt, Kratochvíl-Crateville. Kdo

---

[1]) Orgán ČSPS., září 1924.

by však tušil za Twideym nebo Tordym Tvrdého, za Secorem Zíku, za Mount Bleyerem Bleierberga? Některá jména se překládají, takže z Černého se vyklube Black, z Růžičky Rose, ze Studničky Wells, ze Zástěry Apron. Nebo se jméno tak radikálně zakuklí, že se jeho česká tvářnost úplně setře. Z Vančury se stane aristokrat holandského původu Van Cura, Lapáček připadne Francouzům jako La Pache, Andrlík se skryje za Underleaka, Maršálek se mění v Marshalla, Josífek v Josephse, Běl v Bella, Mrkvička se stane Murrayem, Hudec Hudsonem, Kočí Cutshawem, Adamec Adamsem, Křenka Crankem, Kučera Goodshellerem, Mosnička Masonem, Bradáč Bradym, Ševčík Sawsheakem. Jinde se uřízne jménu konec: Proutkovský je Prout, Vojtěchovský-Voyt. V New Yorku je znám případ kameníka Cvrka, jehož opětovaný omyl nějakého jeho korespondenta přivedl na myšlenku, aby si příjmení změnil na Cork. Jistý lékař přijal libozvučné jméno po babičce (Luhan) a odhodil svoje otcovské (Chmelíček), poněvadž dorůstající děti nechtěly déle úpěti pod tíhou nevyslovitelného příjmení ve škole. Nepříjemný malheur s přerodem jména stal se právníku Kubovi v Nebrasce. Chtěje se zavděčiti Američanům, začal se psáti Cuba, krajané však, špatně pochopivše jeho dobrý úmysl, začali mu říkati Čuba.

Ani křestní jména neunikají jisté záhubě. Ženy neznalé anglického jazyka píší svá jména podle toho, jak je slyší vyslovovat. Výsledek je překvapující, někdy groteskní. Z Mary se stane Meri, Méry; z Carrie (Kateřiny) Kherry, z Katie (Kačeny) Keijdy, z Rosie Rousi, z Berthy Bojdy, z Fannie Fény, z Josie (Pepičky) Jousi, z Betty (Bětky) Betti.[1]) Nejhůř v Americe pochodil Václav. Václavové, jako kdyby si byli dali slovo, rozutekli se od korouhve vévody české

[1]) Všechno skutečné případy z Bank of Europe. O tom, jak si Čechoameričané mění rodová jména, napsal kněž J. B. Dudek článek do The American Mercury, listopad 1925, Czech surnames in America. Od téhož spisovatele je článek, The Czech language in America, v červnovém (1925) čísle The American Mercury.

země a dali se pod ochranu patronů Jamese a Williama. Marno je vysvětlovati, že Václav není William a dokonce už ne James. Snadno si domyslíte, jaký konec čeká v druhé generaci Brta, Cvrka, Krchova, Prchala. A jestli se jmenovci po meči dopustili mrzké zrady na patronu Václavovi, co říci o zrádkyních po přeslici? Odejděte Marie, Josefiny, Františky a Antonie našich matek a babiček! Ať žijí Gladys, Dorothy, Leila, Rosemary, Priscilla, Irene, Genevieve, Doris, Grace! Móda je móda. Nezní-liž aristokratičtěji Gladys Worrishek než Františka Voříšková?

Smíšené sňatky. — Český Američan i z třetího pokolení — ze čtvrtého se ženichové a nevěsty teprve rodí — dává přednost dívkám své národnosti. Leč sňatků smíšených je dosti. Ba, lze dokázati, že je málo rodin, jejichž některá větev by nebyla sňatkem spřízněna s příslušníky jiných plemen. Nejobyčejnější jsou unie se středoevropskými plemeny. S latinskými národy, jako s Italy, Francouzi, Španěly, a se severními, Skandinavci a Angličany, český Američan jen zřídka uzavírá pokrevní svazky. Ku podivu málo se mísí se Slovany. Aby si Čech šel pro nevěstu mezi Poláky, Rusy nebo Jihoslovany, stává se zřídka. Častější jsou sňatky se Slováky, a tu se pozoruje, že si větší procento Slováků béře za ženu Češku než naopak. Jaká okolnost rozhoduje při smíšených sňatcích? Ač nějakého přesnějšího zákona nebo měřítka stanoviti nelze, přece je jisto, že stejnost zaměstnání a společná víra mají rozhodující vliv. Jak jinak než touto příčinou vysvětlíme často se vyskytující sňatky mezi katolickými Němci a katolickými Iry? V New Yorku se několik Češek provdalo za Kubánce. V tomto případě ženich a nevěsta seděli vedle sebe v doutnikářské továrně, jsouce zaměstnáni při stejné práci. V okolí městečka Humboldt v Nebrasce si oblíbili švýcarští farmáři české dcerky a povstalo z toho asi tucet nebo více smíšených manželství. Kde se různorodá plemena tak kříží, tam se vytvářejí arci divné manželské poměry. V seznamu rozvodů u distriktního soudu v Douglas County v Nebrasce najde čtenář zapsánu při

„Gaydou vs. Gaydou". Žalobkyně Češka, neznající kromě mateřštiny jiné řeči, obžalovaný Francouz, jenž hovořil francouzsky a několik slov anglicky. A ti dva žili spolu šťastně celé tři měsíce, třebaže se jeden s druhým nedovedli dohovořiti. V New Yorku italský příštipkář, chlapík černý jako smůla, přisahal věrnou lásku rusovlasé doutnikářce odněkud z Uhlířských Janovic, a když se vzali, byly jazykové vědomosti mladého párku kromě mateřské řeči prasmutné. Divně to zní, čteme-li v Newyorských Listech, že paní Ludmila Cassidy je tajemnicí a paní Josefina O'Connell členkou sboru Jednoty českých dam. Tu se hybernská krev mísí s českou. Zesnulý senátor Duras z Nebrasky rád vyprávěl o osudu jednoho Španěla z Azorských ostrovů, kterého žena počeštila tak, že se nedovedl smluviti s vlastními soukmenovci. Bankéř Folda z Nebrasky si vzal Dánku. Do pokroku Západu dopisoval z Kansasu dr. Wilson, plnokrevný Američan, mající za ženu Češku. Ne bez příčiny liboval si v krátkých větách, jako: „Máme pěkné počasí", „Kukuřice dobře roste". S dlouhými větami nemíval štěstí.

Otiskujeme tři zprávy ze současného českoamerického tisku. Jedna je z New Yorku, druhá ze Cedar Rapids, třetí z Chicaga:

„V New Yorku onehdy zemřela česká panímáma, jejíž dvě dcery se provdaly za Italy, třetí si vzala Irčana, vyvolenec čtvrté byl Němec, kdežto pátá vstoupila v sňatek s americkým Yankeem."

Chicagský list Amerikán[1]) zaznamenal toto: „Zemřelý krajan (t. j. osadník Václav J. Dvořák ze Cedar Rapids) zanechává tři dcery: Mrs. W. V. Carnicle, Mrs. D. F. Boyle a Mrs. C. E. Longstreth."

Chicagský deník Svornost[2]) pod nadpisem „Páně Vopičkova liga národů doplněna" referuje toto:

„V sobotu dne 23. května oslavena byla v rodině p. Karla Vopičky, bývalého vyslance Sp. států v balkánských zemích,

[1]) Amerikán 27. srpna 1925.

[2]) Svornost 27. května 1925.

svatba dcerušky Harriety s panem Raymondem D. Hockmuthem. Harrietou odchází z domova manželů Vopičkových poslední ze šesti dcer, které jsou nyní všechny provdány. Pan R. D. Hockmuth je rodem Holanďan a jeho vstupem rozmnožena rodinná „liga národů“ p. Vopičkova, neboť má teď bývalý vyslanec zetě čtyř rozličných národností. Jako ve skutečné Lize národů, tak i v této mají ovšem Češi hlavní slovo, neboť dva z manželů dcerušek Vopičkových jsou krajané.“

V knize Na prahu nového světa uvádí spisovatel Jung skutečný případ krajanky, jež černošskému holiči povila několik dětí. O zákonitém sňatku tu nemůže býti řeči, poněvadž státními zákony (na Jihu ve všech státech) se manželství mezi černochy a bělochy znemožňuje, ba dokonce zakazuje. Rovněž Indiánům není dovoleno, žijí-li po indiánsku v hranicích reservací, uzavírati sňatky s běloškami.

Jsou smíšená manželství šťastná? Paní De C... z New Yorku, která se jako vdova provdala za Belgičana, neradí žádné české dívce sňatek „s cizím národem“. Podle jejích slov „nedělá to nikdy dobrotu“. Naproti tomu krajan ...ský z Brooklyna, jehož dvě dcery a syn udělali šťastné partie s americkými Němci a s Američankou, vyslovil se v tomto smyslu: „Co na tom záleží, koho si mé dcery vezmou? Narodily se tu, jsou tedy Američanky zrovna tak jako jejich mužové, kteří jsou též zdejší.“

Poslední sčítání neuvádí žádných dat o smíšených sňatcích, jejich počtu a národnostním složení.

K a z i m l u v y. — Obecná mluva se hemží amerikanismy a do časopisů se za šedesát let novinaření vplížilo a tam zdomácnělo na kopy anglických slov. Zde jsou některá nejobyčejnější: grocer (obchodník s potravinami), plumber (instalatér), shop (dílna), store (krám), saloon (hospoda), avenue (třída), street (ulice), parlor (společenský pokoj), mortgage (hypotéka), deed (zápis), office (úřadovna), ticket (vstupenka), lease (nájemní smlouva), clerk (písař), boss (dozorce), rent (nájem), baby (nemluvně), landlord

(domácí), pic-nic (výlet), all right (dobrá), mister (pán), mistress (paní), manager (správce), farm (polní hospodářství), county (kraj), district (okres), city (město), alderman (městský radní), councilman (konšel, radní), mayor (starosta), blizzard (sněhová bouře), caucus (voličská schůze), yard (dvorek), mantel piece (plášť nad krbem), carpet (koberec), trust (svěřenství), corn (kukuřice), bushel (obilní míra), candy (cukroví), lunch (přesnídávka), license (koncese). Řemeslník v své dílně, obchodník v krámě, rolník na farmě oblíbili si anglické názvy nástrojů, zboží a polního hospodářství nebo je v některých případech důmyslně zčeštili. Stodolu nebo kůlnu (barn) pojmenovali báň. V Clevelandu pracují dělníci v růlnách — rolling mills, v Omaze ve šmelcovně — smelter (tavírně). V New Yorku se český domácí nepochlubí, že je majetníkem pětipatrového činžáku. On má „barák" a myslí, že se tento bagatelisující výraz kryje s pojmem chalupy v Čechách. Zatím však slovo „barák" je odvozeno od slova „barrack", což anglicky znamená kasárna. Newyorský Američan tak označuje činžovní dům, poněvadž se tam nájemníků hemží jako vojáků v kasárnách.

V slovenských novinách nalézáme, možno-li, ještě větší záplavu všemohoucí angličtiny. „Na tomto plejsu (place — místo) neide robota", píše dopisovatel redakci. Dům zove Slovák haus (house), ale v Pennsylvanii a jiných uhelných státech, kde horníci bydlí při majně (mine — důl) v dřevěných chalupách, zvykl si říkati šanda (shanty — chatrč). Výplatu jmenuje péda (pay day — den výplaty), pec furnes (furnace), bednu boksa (box), břidlici šlet (slate), motyku pika (pick), lopatu šufla (shovel), síň halla (hall), schůzi miting (meeting), záruku bíl (bail) ; místo robotu zastavit říká zaštapovat (to stop), místo stěhovat se — mufovat (to move), místo stravovati se — burdovat (to board), místo stravovatel — bordingoš (boarding boss) ; muvink-pikče (moving pictures) jsou kinematograf, porkčapsi (pork chops) vepřové řízky, kečap (catchup) kořenový odvar

KOSTEL SV. PROKOPA V CHICAGU

z rajských jablíček. Kikovačky (od slova kick — kopat) říkají slovenští novináři národním svárům. Některé místopisné názvy se tu počešťují, tam poslovenšťují. Městečku Mauch Chunk v Pennsylvanii Slováci přezdívají Mačanka, v Nebrasce Češi městečko Wahoo nazývají „na Váze".

Američan českého rodu, který nikdy nevkročil do české školy, znaje řeč rodičů jen ze slyšení, má, jak si lehko představíme, velmi svéráznou výslovnost. Mladý advokát v domácí společnosti vyprávěl, jaké má v Dakotě jeho „tatynek hezky kone". Všichni přítomní vybuchli v dobromyslný smích, leč kolik je tuzemců, kteří, když projdou vyššími školami, dovedou plynněji mluviti a správněji vyslovovati? Uvedeme ukázkou několik výrazů ze zásoby českého Američana. Bóli (bolí), nyc (nic), nény (není), pívo, zéli, uhli, indy (jindy), te (tě), pchán (pán), kchamna (kamna), pchitomy (pitomý), kun (kůň). Že Čechoameričan říká pchán místo pán, toho příčinou je výslovnost takových slov, jako cave (kchejv) jeskyně, kept (kchept) držený, coal (kchoul) uhlí. Jazyková úsloví český Američan mechanicky překládá z angličtiny do češtiny. Výsledek je často překvapující: That makes me laugh — to mne dělá smát; I will make mother go — já udělám maminku jít; why does it take you so long? — proč ti to tak dlouho bere?; we will take a car — vezmeme káru; put a hump on yourself — dej na sebe hrb (t. j. přičiň se); that does not cut any ice — to neřeže led (t. j. tím se nic nemění).

Mládeži nemějme za zlé, ani to nepokládejme za nezpůsobné, osloví-li příchozího z Československa „profesore Macku" nebo „doktore Nováku". Nesrovnává se s duchem anglické řeči a neodpovídá to zvykům v zemi obvyklým, aby se k jednomu titulu připínal druhý. Američan myslí, že jednoho titulu pro jednoho člověka je dost. Ani presidenta republiky netituluje jinak, než „pane Wilsone", ač lze říci „pane presidente". Vynechá-li Američan slovo „pane", položí místo něho titul toho, koho oslovuje, na příklad: „doctor R.", „counselor N." Nikdy neřekneme „Mr. doctor R."

Něco takového anglický jazyk nesnese. Českého Američana by přivedlo z rovnováhy, kdyby byl nucen říci „pane notáři“. Tím trapnější by byly jeho rozpaky, kdyby měl dámu titulovati „paní profesorová“, „paní inspektorová“ nebo nesympatickým a Americe cizím oslovením „milostivá paní“.

Pantáta a robot. — Do angličtiny až dosud pronikla dvě česká slova: pantáta a robot. Nebude od místa uvésti, za jakých okolností se náš český pantáta poangličtil. V newyorské policii se zahnízdila úžasná korupce. Došlo to tak daleko, že kapitáni jednotlivých policejních distriktů buď osobně, nebo zastoupeni jsouce svými nadstrážníky (wardmeny),ukládali a vybírali daň z nevěstinců, hospod a heren, zaručujíce jim protekci před stíháním. Senátor Lexow vymohl ve státním sněmu osnovu zákona, podle níž zvolena vyšetřující komise a r. 1894 vyslechla sta svědků, kteří se stali obětí policejního vyděračství. Hnis, který se vyvalil pod pitevním nožem této komise, zvané po původci zkrátka Lexow Committee, naplnil úžasem a ošklivostí celou Ameriku. Praví se, že Čech nesmí při ničem scházet, a nikdy se pravdivost tohoto pořekadla tak neosvědčila jako v tomto případě. Vyšlo najevo, že si čeští hostinští před r. 1894 založili spolek (Bohemian Liquor Dealers Association), jehož přiznaným účelem bylo kupovati si za $100 měsíčně dobrou vůli policie. V českém distriktu toho času působil kapitán Strauss a wardman Campbell. O kontribuci Čechů donesla se zpráva senátoru Lexowovi, a Josef Pospíšil, předseda spolku, jakož i jeho pokladník a tajemník obesláni před komisi, aby vypovídali. „Vy jste dal mezi členy rozeslat varovný tiskopis,“ tázal se Pospíšila advokát (potomní soudce) Goff, „a v tom jste psal: Buďte tuto neděli na pozoru; nepouštějte do hospody policisty vám neznámé. Dostal jsem zprávu od samého ‚pantáty‘. Co znamená slovo ‚pantáta‘?“ ptal se Goff. Pospíšil vykládal svou nejlepší angličtinou, že pantáta je po česku tchán, ale že se tak říká i jiným lidem a že by třeba pana Goffa mohl nazvat pantátou. „Nevztahuje se to v daném případě na kapitána distriktu, Strausse?“

„Ano, tak jsme mu říkali." „Všimněte si protokolu ze své schůze ze dne 3. září. Stojí tam psáno: ‚Pokladník oznamuje, že odvedl pantátovi 300 dolarů,' není-liž pravda? Kdo je ten pantáta, jenž dostal oněch 300 dolarů?" „Dostal je policejní velitel distriktu (head man)," vysvětloval diplomaticky Pospíšil.

Slovo pantáta se rázem zalíbilo advokátům, reportérům a redaktorům, kteří byli výslechu přítomni, a hned první den, co je Pospíšil pronesl, stalo se trvale majetkem anglických slovnikářů. V přeneseném smyslu znamená pantáta úplatného policejního úředníka.[1])

Kmotrem slova robot je spisovatel Čapek. Uvedl je do anglo-amerického slovníku svou hrou RUR. (Rossum's Universal Robots). Robot znamená strojového, mechanického pracovníka. Koná-li někdo, muž nebo žena, touž dřinu bez odměny a bez oddechu, dobírá si ho Američan otázkou: „Are you a robot?"

Fiktivní a praví česko-američtí potomci. — Vše, co se až dosud psalo o českém původu toho neb onoho prominentního Američana, ukázalo se nejapnou smyšlenkou. V každém případě je důležitým světlem rodinná bible. Říkalo se na příklad, že senátor Tabor z Colorada pocházel z české krve. Od nepaměti prý se v jeho rodině chovala jako drahá památka starožitná česká bible; krajan F. K. prý ji u Tabora viděl. Spisovatel věc vyšetřil a přesvědčil se, že na Taborově češství není zbla pravdy. Patrně se dali někteří nadšenci svést domnělou českostí jména Tabor; to však ve skutečnosti není české, nýbrž biblické. S českými předky senátora Hanny z Ohia to bylo zrovna tak. Není tomu dávno, co chicagské noviny otiskly zprávu, že v rodině Horlicka, vyrabitele mléčných potravin, mají knihu (toť se ví, že zase bibli!), z níž žádný člen Horlicků

[1]) Svědectví českých hostinských samo o sobě je objemná knížka. Začíná na str. 1722 v Report and Proceedings of the Senate Committee appointed to investigate the Police Department of the City of New York, sv. 2.

už nedovede číst. O třetím podobném případě referoval redaktor Zdrůbek[1]): „Víme, že v Manitowoc County, nedaleko Centreville (Wis.), bydlí rodina jménem Huss, pochodící z českých předků z minulého století. Rodina má českou bibli v domě ještě, ale jest sama poamerikánštělá úplně. Když jsme byli na blízku, nebylo nám možno ji (bibli či rodinu Hussovu?) vynalézti." Redaktor Zdrůbek patrně nevěděl, že Huss, Hussey je příjmení mezi Angloameričany velmi rozšířené. O čtvrtém případu elusivní české bible vypráví Vojta Mašek[2]): „V Chino (Calif.) viděl jsem nápis nad železářským krámem J. Slepy; taky Čech, pomyslím si, vejdu tam a hlásím se. Před sebou vidím plnokrevného Amerikána, jenž o Evropě nechce slyšet. Ptám se, jak k tomu příjmení přišel? Nevěděl, pouze mu bylo známo, že v rodině mají starou bibli v jazyku, jemuž žádný z nich nerozumí a již vždy co drahou památku po prarodičích nejstarší syn dědí. Byl velmi povděčný, když jsem mu překlad jeho jména podal a jazyk bible vysvětlil." Ptáme se: Proč musí být někdo i jen hodinu v pochybnostech o identitě bible nebo jiné starožitné knihy? V každé koleji a v každém museu — Amerika je jimi poseta — mu všechno o ní povědí. V České besedě v New Yorku vyprávěl rodák B., že na hřbitově Moravských bratří (Moravians) v New Dorpu na Staten Islandu, kde jsou pohřbeni členové jedné větve rodiny Vanderbiltů, se čtou české nápisy. Spisovatel si zajel do New Dorpu věc prozkoumat. Po náhrobcích s českými nápisy nebylo ovšem stopy. Pravdou na povídání bylo jen tolik, že na newdorpském hřbitově odpočívají Vanderbiltové (rodina, jak prozrazuje jméno, je původu holandského, van der Bilt), kteří náležejí k náboženské sektě Moravanů.

O polárním cestovateli F. Schwatkovi (1849-92) rozšiřovali staří redaktoři pilně pověst, že měl české předky.

[1]) Pokrok Západu 12. května 1874.
[2]) Vojta Mašek v kalendáři Amerikánu, 1901, str. 229.

Důkazů pro své tvrzení ovšem neměli, ač jméno zní slovansky. Schwatka se narodil v Illinoisu. Newyorský psychiatr Edward Charles Spitzka (1852-1914) byl též vyhlašován za Čecha. Narodil se v New Yorku. Byl-li Spitzka opravdu českého původu, nechal si to pěkně pro sebe a nikomu se tím nepochlubil.

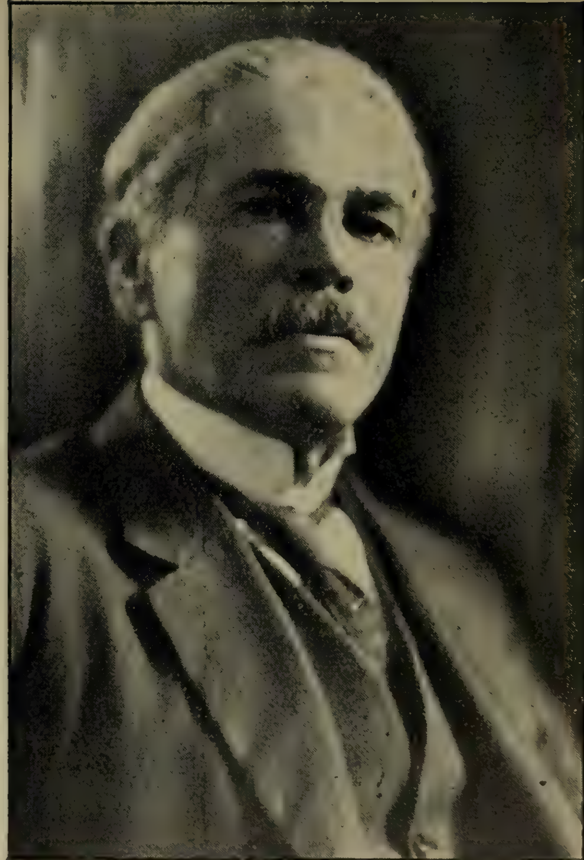
Věšeti se na šosy věhlasných nebo zbohatlých lidí je, jak se zdá, specialita malých, neproslavených národů. Velcí národové to nedělají. Těch se boháči a výtečníci chytají za šosy sami.

Vynikajících potomků je slušná řada. Do každého nového vydání Who's Who se dostane některý nováček. Jsou mezi nimi muži a ženy se silně vyvinutým vědomím kmenového příbuzenství. Leč jsou i tací, na nichž není českého nic, pranic, jen otcovské příjmení, a i to je někdy zakukleno. Mnoho, ne-li vše, záleží na rodičích, jaký dají z domova dětem start. Bedřich Jiří Nový, slavný bakteriolog, se narodil r. 1864 v staré české čtvrti u Canal ulice v Chicagu. Anton Fiala, fotograf a kreslič, rodilý r. 1869 v Jersey City Heights, N. J., se připojil r. 1901-2 jako fotograf k Baldwinově-Zieglerově expedici k severní točně. Roku 1903-5 velel samostatné výpravě, již financoval Ziegler. Roku 1914 doprovázel bývalého presidenta Theo. Roosevelta na výzkumnou cestu do vnitrozemí brasilského. Fiala je příbuzný s rodinou Franty Brodského, jenž založil v New Yorku po občanské válce směnárnu a cestovní kancelář. Harrison Fisher, vynikající malíř a ilustrátor, je po otci Čech, aniž se tím tají. Na legitimním jevišti si dobyla americké pověsti dramatická umělkyně Blanche Yurková z New Yorku. Ne tak vyhlášena jako Yurková, ač nadaná, je slečna Spurná, dcera lékaře z Clevelandu. Ve filmovém světě vynikly sestry Novákovy ze St. Louisu a Alice Calhounová (Čalounová). Tanečník, zpěvák a komik Bělohlávek z Chicaga (uměleckým jménem Libus, od slova Libuše, místnosti, jejímž majetníkem byl jeho otec) je komik placený královsky. O Marii Míkové z Omahy jde pověst, že je nejlepší

českoamerickou pianistkou. A je třeba zvlášť vytýkat, že mladí Čechoameričané nechybějí ani ve sportovním světě? Joe Štecher, syn českého farmáře z Nebrasky, je znám všem milovníkům řecko-římského zápasu. V učených povoláních jsou zastoupeni dějepisci (prof. R. J. Kerner), pedagogové (prof. Jiří Rebec, Madeleine Veverková), inženýři (Klepetko, Stárek), botanikové (prof. Šimek), fysikové (profesoři bratří Antonín Zelený a Jan Zelený), zoologové (prof. Karel Zelený), chemikové (prof. Alois F. Kovařík). A. R. Nykl a Aleš Hrdlička, ač jsou rozeni v Čechách, náležejí do republiky amerických vědeckých pracovníků. Nykl, jejž chicagské časopisy vyhlásily za „jednoho z největších světových linguistů“, vyučuje klasickým a orientálním jazykům na Northwestern universitě. Dr. Hrdlička si svými pracemi dobyl prvního místa mezi americkými anthropology.

Dr. ROBERT J. KERNER

Dr. ALEŠ HRDLIČKA

KAPITOLA X.

SPOLKY, KOSTELY, ŠKOLY, KNIHOVNY.

Spolky. — Myšlenka spolčování začala se uplatňovati velmi časně. Newyorští si založili Československý spolek r. 1850.[1]) V St. Louisu r. 1854 položeny základy k organisaci podpůrného bratrstva ČSPS. Všech členů českých spolků mužských i ženských, kteří platí úmrtní i nemocenskou podporu, se napočítalo r. 1920 156.091.[2]) Ke katolickým organisacím se hlásilo 32.908 členů a členek, k nekatolickým 123.183. Československý podporující spolek (ČSPS.) měl 23.680 řádných údů.

Prvý spolek Chicagských vznikl r. 1860 v předvečer občanské války. Jmenoval se Slovanská setnina. Po šedesátém roce zakořenilo se nemálo Slovanských lip. Dělo se tak na horlivé naléhání časopisu Slavie, jehož redaktor si přál, aby se Slovanské lípy staly Čechoameričanům tím, čím byly bratřím v rodné vlasti: zdrojem národního sebevědomí a organisované síly.

Našli se lidé, kteří Lipám nepřáli. Program Lip, rozumovali, je rouškou, za níž se kují nástrahy proti víře. „My tady v Chicagu jsme Češi rozdílní," stěžuje si horlivý zastánce Lip, „činní a nečinní. Je nás tu Čechů k 500 rodin, a ve Slovanské lípě jest z nich jen 53 údů. Proč se k ní tedy nehlásí, když i cenu německého Arbeiter-Vereinu uznávají? Inu, vy-

---

[1]) Tomáš Čapek, O prvním spolku v New Yorku a v Americe vůbec. Kalendář Newyorských Listů, 1914, str. 113—118.

[2]) Thomas Čapek, The Bohemians (Čechs) in America, str. 263 až 264. Řády ČSPS. platí $1.000, $750, $500 a $250 úmrtní podpory.

mlouvají se na náboženství, že prý Lípa je střediskem bezbožných. Oni nepomyslí, že ve spolku může panovat rozdílnost náhledů, které se vespolným dorozuměním musí brousit. Druhé, co těm lidem je solí v očích, jsou noviny. Ach, bože, že se jen ten Gutenberg, jenž tisk vynalezl, kdy narodil — jak by byl svět bez novin krásný!"[1])

Pro spolkaření našel přistěhovalec půdu kyprou. Celé okolí ho nutkalo, aby buď sám spolky zakládal, nebo se stal členem těch, které již existovaly. Volnost spolčování, svoboda slova, žádný policejní dozor, žádné přihlašování neinkorporovaných spolků — to byla lakadla, kterým málokterý Evropan dovedl odolati, zvláště ne Evropan přicházející ze zemí, kde spolčování bylo z politických příčin omezováno nebo docela zakázáno. Tajné spolky zednářů, lesníků a jiných měly už odedávna hustou síť táborů a dvorů. Tajemství jejich obřadů vábila kouzelnou mocí. Ještě jiné vedla do spolku touha po těsnějším spolužití s rodáky. A byli i tací, kdo ve spolkovém členství hledali a nalézali prospěch hospodářský.

Krásným zvykem bylo, že si spolky, čísla, řády a lóže dávaly jména vynikajících mužů: Husa, Chelčického, Žižky, Jiřího Poděbradského, Komenského, Havlíčka, Palackého, Jungmanna, Klácela, Nerudy, Svatopluka Čecha, Machara, Šnajdra. Už tím dokumentovaly svůj program; mimo to dávaly americké mládeži možnost, aby poznala, ne-li dílo, aspoň jména slavných předků.

Je někdo, kdo by chtěl popírat velké poslání spolků? Jistě ne. Avšak neodůvodněno je tvrzení, jako by dějiny spolků (ČSPS. a jiných) byly dějinami celé americké odnože. Pravda je, že se mnohá význačná událost odbyla bez součinnosti spolků, leda že bychom ten neb onen podnět chtěli připsati k jejich dobru jen proto, že se ho zúčastnili údové. Zapomíná se, že vliv ČSPS. se začal uplatňovat až po letech osmdesátých, kdy už české američanství bylo staré třicet let.

[1]) Slavie 4. června 1862.

Tím, že se spolky jeden za druhým utábořovaly pod střechami hospod, nabyli hostinští velkého společenského a hospodářského vlivu. A ovzduší hospod, řekněme pravdu, nebylo vždycky zdravé. Reptalo se na tento stav tajně i veřejně, ale zlomiti rostoucí moc hostinských nebylo možno. Až když se spolky rozhodly stavěti a přestavovati vlastní budovy, počala váha hostinských výdělkářů klesati.

O založení ČSPS.,[1]) nejpřednější organisace liberálů, dočítáme se těchto zpráv: „Dne 4. března 1854 sešlo se několik uvědomělých krajanů v hostinci Jakuba Motla v 9. ulici v St. Louisu, aby se radili o tom, jak založiti podpůrný a zábavný spolek. Až do toho času neměli Čechové v tomto městě usazení žádného spolku a veškerá jejich činnost omezovala se na úzký kruh návštěvníků Motlovy hospody. Účastníci schůze nemohli se shodnouti v tom, jak spolek pojmenovat. Jedni navrhovali, aby se jmenoval Římsko-katolický spolek. Pokrokovější muži proti názvu protestovali, a opanovavše schůzi, dali prohlásiti ústy předsedy, Václava Pohla,[2]) že se spolek bude jmenovati Československá podporující společnost. Stanovy přijaty podle vzoru spolku, kterého v New Yorku Pohl býval předsedou. Původně neměl ČSPS. ráz spolků tajných. Tajným se stal teprve v březnu r. 1857, od kteréžto doby musili členové skládati obvyklou přísahu podle vzoru spolků zednářských:

---

[1]) Spolkové zápisky Václava Lojdy, taj. velkořádu Missouri, 1854—1894; J. (dr. Jan Rudiš Jičínský), Jak vlastně ten náš první spolek v St. Louisu povstal. Ze vzpomínek starého vlastence Václava Bandhauera, dle vlastního vypravování. Kalendář Amerikán, 1896, str. 194—197; dr. Vojan, K 70. narozeninám jednoty ČSPS. Kalendář Newyorských Listů, 1924, str. 127—136; jubilejní číslo Orgánu Bratrstva ČSPS., únor 1924, do něhož přispěli redaktor orgánu F. J. Kuták: 1854—1924, Sedmdesát roků; A. J. Čejka, taj. Národního hlavního řádu: Črta prvotních dějin. Kdo položil základ k jednotě ČSPS.? Dr. Vojan: Sedmdesátileté jubileum jednoty ČSPS.

[2]) Ze zkušeností starého amerického osadníka Václava Pohla v Kewaunee, kalendář Amerikán, 1890, str. 198—204; Václav Pohl mrtev, N. Y. Listy 6. února 1893.

„Přisahám Bohu, že každého z naší české společnosti jako bratra milovati budu; přisahám, že naši konštituci jako nejsvětější přikázání zachovávati budu; přisahám, že ani slovem přes jednání našeho bratrstva přeřeknouti nechci; přisahám, že jsem tuto přísahu bez nucení a při dobrém rozumu složil, a svolávám na sebe největší tresty od Boha, kdybych někdy svévolně tu mou přísahu zrušil. Amen." Koupen prapor, na němž je na jedné straně zobrazeno vševidoucí oko, pod ním dvě semknuté ruce a český lev hlídající pokladnu s nápisem „Česko-Slovanská Podporující Společnost. Založena dne 4. března 1854." Neklid rozšířený v zemi v předvečer občanské války měl neblahý vliv na rozvoj spolku. Když válka vypukla, vstoupili mnozí členové do řad ochránců Unie. Jiní se odstěhovali, poněvadž město St. Louis bylo zmítáno odbojným duchem jižanů. To všecko mělo za následek klesání členstva, úpadek spolkových financí, neplacení členských příspěvků. V březnu roku 1862 zastavil spolek úřadování. V červnu vzali si někteří údové odstupní listiny a spolu s jinými založili dne 4. července řád Missouri číslo 2. V starém spolku nezůstal nikdo. Zbytek spolkového jmění rozdělen mezi vdovy společnosti a v září prohlášena Československá podporující společnost veřejně za rozpuštěnou a právně za neexistující. Když se konal první sjezd v květnu r. 1871 v St. Louisu, měl spolek 220 údů. Uvésti sluší, že úmrtní podpora byla nepatrná — $20; měsíčních příspěvků se platilo 50 centů."[1])

Západní českobratrská jednota (21.149 členů) povstala z roztržky vzniklé mezi členstvem ČSPS. Členové žijící na Západě žehrali na to, že delegáti z východních středisk nemají pro jejich místní a osobité potřeby porozumění, ani dobrou vůli je spravedlivě řešit. Jejich hlavní stížnost vyznívala v ten smysl, aby se poplatky určovaly podle stáří, což údové východní, zvyklí starému způsobu bratrské rovnosti, nechtěli připustiti. Dnešního dne je placení podle

[1]) Bratrský Věstník ZČBJ. 1908.

DŮM ŘÁDŮ ČSPS. V CEDAR RAPIDSÍCH, IOWA

stáří ustanoveno zákonem. Kdyby se byl uplatnil justament bratrské rovnosti, t. j. aby staří i mladí platili stejně, byl by ČSPS. dávno zabředl do insolvence. Americké spolky na Západě, majíce úmrtní poplatky rozvrženy podle stáří, lákaly hojně českých členů, kteří si pod jejich vedením zakládali tábory a lóže Moderních dřevařů, lesníků, Světových dřevařů a j. na velikou škodu ČSPS. Tato újma byla pociťována nejvíce na Zapadě, neboť tam byla síť jejich působení nejhustší. Odpadlíků se na začátek počítalo méně než 1.000, avšak od toho času získala Západní českobratrská jednota přes 20.000 údů.[1])

V téže asi době, kdy vznikla Západní jednota, odtrhly se od České katolické první ústřední jednoty pro tytéž příčiny státy Iowa, Nebraska, Minnesota, Sev. a Jižní Dakota, dohromady 70 spolků s 1.738 členy a založena Západní česká katolická jednota.

Akademicky byla přetřásána otázka, bylo-li by možno všechny podpůrné organisace spojiti v jedno všeamerické těleso. Zkušení spolkáři se po každé, když se o tom jednalo, vyjádřili záporně. „V podpůrných jednotách českých", zní jeden takový hlas, „není jednotného nazírání, třebas že všecky se hlásí k tak řečené svobodomyslnosti. Jsou jednoty národnější a méně národní nebo dokonce mezinárodní, a jsou jednoty ráznějšího a pokročilejšího smýšlení a jednoty konservativnější. Vidíme to na Sokolstvu. Neboť není jednoty, jež by měla ducha tak jednotného, rysů tak pevných, základů tak nepohnutelných, jako jednota Sokolská. Nebyli bychom věřili, že se může rozštěpit ve dvoje, tím méně v troje Sokolstvo. Ale stalo se. Máme Sokol dělnický, máme Sokol červený, máme Sokol modrý. Prvním byl Sokol starý (modrý) příliš národním, druhým je zase málo národní, a aby tedy vyhověli svým názorům, založili si Sokola podle svého. A kdyby se různé jednoty hned v jednu spojily, jak dlouho by ta velká jednota trvala, než by v ní propukly od-

[1]) Bratrský Věstník ZČBJ. 1908.

štěpenecké choutky? A zdaž by se sjednocením nynějších jednot zabránilo tvoření jednot nových? Uváděli by pro založení též důvod, z jakého některé jednoty povstaly; mnozí chtějí náležet k dvěma jednotám nejméně a tak by si tu druhou začali zakládat, sotva že by dosavadní jednoty byly pod jednou správou. A jak bychom sjednotili české lóže amerických jednot — Podivných bratří, lesníků, rytířů Pythiových, dřevařů a jiných?"

J. V. Matějka, žurnalista a toho času člen Tělocvičné jednoty v New Yorku, první dal návrh ve schůzi konané dne 5 srpna 1877, aby byli vyzváni Sokolové k založení Národní jednoty sokolské.[1])

Jako ozvěnu levit, které četl Sokolstvu v Čechách pražský Sokol, r. 1896 napsala Dennice novověku o Sokolstvu americkém: „I zde krom cvičení údů a mrštnosti nedělá se nic, leč bychom počítali k činnosti sokolské bály, šibřinky a pikniky. O duševním cvičení není v žádném sboru ani stopy. Po junáckém karakteru rovněž také ne. A národní smýšlení osvědčuje valná část Sokolstva cvičícího drmolením angličtiny, takže by čerstvě přišlý český Sokol v tělocvičně amerických bratří ani se nevyznal. Knihovnu nenalezneme snad v žádném Sokole. Sokolstvo upadlo nejen v Čechách, nýbrž i zde. Nemá ducha, nemá vyšších cílů, nemá silných karakterů. Jsou to spolky zabývající se tělocvikem z většího dílu ze sportu a pořádáním zábav na výdělek. Červená košile a modrá uniforma nedělá Sokola a cvičení svalů a oudů není sokolskou, nýbrž akrobatickou a siláckou myšlenkou."

Jaká je ideologie bratrských a sesterských spolků? Jsou to pojišťovny, jejichž stěžejním programem je placení úmrtní podpory, to jest prakticky prováděná dobročinnost. Vše ostatní je podřadné. Za kulturněvýchovnými a osvě-

[1]) Dr. J. Rudiš Jičínský, Památník Národní jednoty sokolské ve Spojených státech. Na oslavu 25letého trvání (223 str.); týž spisovatel, Dějinami Sokolstva amerického, 1865—1908 (39 str.).

KOLEJ SV. PROKOPA V LISLE

tovými cíli se nesou spolky dramatické, pěvecké, národní, do jisté míry i sokolské. Spolky sokolské jsou solí a hybnou silou našeho jinak šedého života. Radost z nich máme tím větší, že dovedly to, aby se pod jejich praporec valně hlásili rozenci američtí.

K o s t e l y. — Podle censu z r. 1916 bylo ve Spojených státech 41,926.854 příslušníků různých církví. Římských katolíků zjištěno 15,721.815, metodistů 7,166.451, baptistů 7,153.313, luteránů 2,467.516, presbyteriánů 2,255.626, učedníků Kristových 1,226.028, episkopálů 1,092.821, kongregacionalistů 791.274, reformovaných 537.822 a j. V posledních letech se katolictví nesmírně posílilo immigrací ze střední a jihovýchodní Evropy: z Polska, Čech, Slovenska, Chorvatska, Maďarska, Italie. Předtím byl katolický živel zastoupen v zemi skoro jen Iry, Němci a Franko-Kanaďany. Metodisté a baptisté (k baptistům lnou černoši) jsou soustředěni na jihu; presbyteriáni převládají ve středních a jižních státech a v hoření části Mississippi; episkopálové jsou četní v severovýchodních státech; kongregacionalisté v Novoanglicku.

Kolik je českých katolíků a evangelíků? O tomto předmětu jsme neměli přesných dat před válkou a nemáme jich ani teď. Jen to víme s jistotou, že statistika bývalého Rakousko-Uherska o náboženském složení obyvatelstva v Americe neplatí. V Čechách r. 1900 (podle rakouské statistiky) připadalo z každých 1.000 osob 960 na katolíky, 21 na evangelíky, 16 na Židy, 0.20% na osoby bez vyznání. Kdyby se vzalo za měřítko české obyvatelstvo v New Yorku, vypadala by čísla asi takto: osob necírkevních 620, katolíků 254, evangelíků 110, Židů 16. V některých místech je ovšem situace pro katolíky příznivější.

Kolik je katolických far s českou správou, kolik kostelů čistě českých, t. j. takových, že jich neužívají věřící jiných národností, není známo. Katolické publikace sice uveřejňují každý rok „Adresář českých katolických osad v Americe", ale do adresáře zařaďují i osady smíšené — polsko-

irsko-české, irsko-německo-české a jiné. Českost některých far záleží v tom, že tam občas, v některých případech ne víc než dvakrát do roka, dojíždí český kněz. Kostel Čechům nenáleží. Farnosti Panny Marie ustavičné pomoci a sv. Jana Nepomuckého v New Yorku jsou uváděny jako české, ač v obou jsou čeští farníci v menšině počtem i poplatností. Českých i smíšených farností zaznamenaly úřední tiskopisy roku 1922 338.[1])

Kolik je kněží, rovněž nevíme. „Adresář českých katolických kněží v Americe" je nespolehlivý ze stejné příčiny: počítá za české kněží Poláky, Němce, Iry (Daskiewicz, Shea, Szymanski, Szamotulski, Suwalski, Moczygemba, Baker, Wollnik, Berberich).

První česká farnost se organisovala r. 1854 v St. Louisu. První český kněz byl Jindřich Lipovský. V Chicagu si katolíci, vedení farářem Molitorem, postavili kostel sv. Václava na rohu ulic De Koven a Desplaines r. 1864. V Clevelandu došlo k stavbě chrámu r. 1867. Knězem byl Anton nebo Ondřej Krásný, jeden z nejromantičtějších mužů staré immigrace. Newyorští katolíci si pomohli ke kostelíku roku 1875; zasvětili jej slovanským apoštolům Cyrilu a Metodovi.

Protestantští Češi si vydržují množství církví a misí (centres), více méně štědrou podporou Američanů. Baptisté mají 16 středů a 1.799 údů, kongregacionalisté 16 středů a 973 údů, učedníci Kristovi 1 střed a 325 údů, metodisté 6 středů a 689 údů, Moravští bratří (v Texasu) 24 středů a 1.523 údů, presbyteriáni 49 středů a 3.647 údů, reformovaní 4 středy a 150 údů, nezávislí reformovaní 4 středy a 796 údů; u všech evangelíků se počítá 120 středů s 9.902 členy.[2])

Š k o l y. — Návrh k zakládání jazykových škol vyšel ze Slavie. „Lípa v Milwaukee zřídila českou nedělní školu ja-

[1]) Hlas, kalendář pro české katolíky v Americe na obyčejný rok 1923.

[2]) Kenneth Dexter Miller, Peasant pioneers, appendix III, str. 198.

zykovou. Počátek se stal v neděli 22. července 1862." A dopisovatel dodává: „Nyní jsou již české jazykové školy ve Frances Creek, Chicagu, Racině, Milwaukee, celkem 4."[1]) „Slovanská lípa v Clevelandu se usnesla dne 3. července, aby zavedeno bylo nedělní vyučování v českém čtení, psaní a počítání. Počátek učiní se dne 24. července po službách božích ve farní škole kostela sv. Josefa." (Zprávu podepsal Jos. W. Sýkora.)[2]) Chicagští oznamují Slavii[3]) otevření školy. Vyučování každou sobotu od 10 hod. ráno do 2 hod. odpoledne a v neděli od 1 hod. odpoledne v síni Slovanské lípy. V New Yorku byla zřízena nedělní škola r. 1865 a veřejná zkouška konána 27. května 1867. Vyučování počalo 24. září 1865. Zúčastnilo se 39 školních dítek.[4])

V Americe je vydržováno okolo sta škol, v nichž se klade důraz na vyučování českému jazyku. Asi tolik jich bylo v posledním půlstoletí zavřeno. Nejvyvinutější je školství v Chicagu, Clevelandu, New Yorku a Cedar Rapidsích. K starším školám náleží škola v St. Paulu (založená před padesáti lety), v Detroitu (založená 1874), v St. Louisu (zal. 1878), v Baltimore (zal. Těl. sokolskou jednotou Blesk před padesáti lety), v Milwaukee (zal. asi před pětačtyřicíti lety). V Omaze mají školu od roku 1884, v Pittsburgu od roku 1881.[5])

Kolik dětí chodí do svobodomyslných škol? V Matici školské je sdruženo 71 škol, na nichž je zapsáno přes 8.000 žáků.[6]) Školská sdružení v Chicagu a v Clevelandu k Matici školské nepřináležejí. Z města Clevelandu referuje F. M. Vácha[7]): „Zde jest pět různých školních patronátů.

---

[1]) Slavie 22. května 1867.

[2]) Slavie 14. července 1864.

[3]) Slavie 28. prosince 1864.

[4]) Slavie 18. června 1862.

[5]) J. J. Kárník, Mají Češi v Americe program? 22 str.

[6]) Sdělení učitelů J. J. Kárníka a slč. G. A. Vaňkové z New Yorku.

[7]) Referát F. M. Váchy je datován 19. dubnem a referát Terezie R. Dobiášové 15. dubnem 1925.

Školu v České národní síni navštěvuje 179 dítek, školu Komenský v Mount Pleasantu 162 dítek, školu na Buckey Roadu 27 dítek, školu na západní straně města 130 dítek, školu na Quincy ulici 55 dítek. Celkem 553 dítky. Mimo tyto školy máme v Clevelandu dětské besídky se 130 dítkami a 3 kluby omladiny. Kolik je omladinářů, není určitě známo."

Z Chicaga o stavu škol a počtu žáků píše Terezie R. Dobiášová, účetní školského sdružení, toto: „Na denních školách je dle poslední statistiky zapsáno 1.700 dítek. Připočtou-li se k tomu dítky z nedělních a dorostových klubů, je jich celkem 2.000." Učitel Kárník končí tímto optimistickým závěrem: „K Vašemu dotazu stran počtu žactva českých svobodomyslných škol v Americe dovoluji si sděliti, že stav těchto škol vzhledem ku počtu žáků byl před válkou uspokojující, ale během války mnoho škol zašlo. Nicméně osady znova se probouzejí ke školské práci a počet těchto škol poznenáhlu se množí a dá se s určitostí předpokládati, že se vrátí ke stavu, který byl před válkou, přes to, že sem nyní tolik přistěhovalců nejezdí jako dříve."

Školy jsou vydržovány z příspěvků spolků a jednotlivců. V některých městech si patronáty postavily budovy; ve většině míst se vyučuje v národních domech spolků. Školy jsou doplňovací. Vyučuje se v neděli a ve všední den odpoledne po uzavření obecné školy (public school). Kde je dítě obklopeno sytějším českým ovzduším, ve farní škole, poskytující celodenní vyučování, či v doplňovací škole? V obou se pěstuje český zpěv, v obou se hrají dětská divadla, v obou se žáci učí základům mateřské řeči rodičů. V dalších věcech se program rozchází: kdežto volná škola věnuje mnoho péče i času výkladům vlasteneckých dějin, klade kněz i jeptiška ve farní škole obzvláštní důraz na křesťanskou, t. j. katolickou morálku. Po této stránce je vyučování v obojích školách dojmové, emoční (emotional). Asimilaci ani jedny, ani druhé školy nezadrží, toho důkazů je na všech stranách nadbytek.

V Lisle, blízko Chicaga, vydržují čeští benediktini kolej sv. Prokopa. Seminář poskytuje české i slovenské studující mládeži rozmanité kursy a pečuje o výchovu kněžského dorostu.[1])

Nekatolíci vyššího učiliště nemají. Roku 1881 se pořádal v Cedar Rapidsích sjezd k založení vyšší školy. Návrh vyšel od A. Sulka z Iowy. Sestavil se výbor a sešlo se několik tisíc dolarů příspěvků, avšak myšlenka nebyla nikdy uskutečněna. V Dennici novověku 27. října 1881 je uveřejněno provolání, na němž jsou podepsáni jako výbor Josef Lenoch, Václav Severa, Antonín Sulek, Vojtěch Cypra, J. M. B. Letovský.[2])

Knihovny. — Po válce rozeslal spisovatel ředitelům městských knihoven v městech s větším počtem Čechů a Slováků dotaz, kolik mají českých a slovenských knih. Někteří knihovníci neodpověděli, což jistě znamenalo, že československých svazků nemají. Ve vrácených dotaznících jsou tyto odpovědi:

Kalifornie	— San Francisko —.
Colorado	— Denver —.
Connectitut	— Bridgeport 11, Stamford 3.
District of Columbia	— Washington —.
Illinois	— Chicago 8.500, Streator —.
Iowa	— Cedar Rapids 325.
Maryland	— Baltimore 306.
Massachusetts	— New Bedford —.
Michigan	— Bay City —, Detroit 500, Duluth —, Minneapolis 195.
Missouri	— Kansas City 4.
New Jersey	— Elizabeth —, Newark 75, Perth Amboy —, Trenton —.
New York	— Binghamton 300, Buffalo —, Little Falls —, New York 15.000.

[1]) P. Prokop Neužil (člen kláštera sv. Prokopa), Pět a dvacet let práce. Zpráva o činnosti českých Benediktinů v klášteře sv. Prokopa od jejich příchodu do Chicaga r. 1885 do r. 1910, 73 str.

[2]) Dennice novověku 22. září 1881.

Ohio	— Canton —, Cleveland 5.717, Cincinnati 25, Dayton 2, Toledo —, Youngstown 200 českých, 300 slovenských.
Oklahoma	— Oklahoma City —.
Pennsylvania	— Bethlehem —, Braddock —, Greensburg —, Hazelton 100, Johnstown —, McKeesport 50, Mahanoy City —, Mount Carmel —, Nanticocke —, Philadelphia 48, Pittsburgh 110, Shenandoah —, Scranton —, Tarentum —, Wilkes-Barre 8.
Texas	— Dallas —, Galveston —.
Západní (West) Virginia	— Clarksburg —.
Wisconsin	— Milwaukee 350.

SOKOL SLÁVSKÝ V CHICAGU

KAPITOLA XI.

RAKOUSKO-UHERSKO.

Diplomacie a diplomati. — Diplomatické zájmy habsburské monarchie zastupoval ve Washingtonu vyslanec s titulem Ambassador extraordinary and plenipotentiary. Konsuly a konsulární agenty vydržovala vláda v New Yorku, v Mobile, San Francisku, Denveru, Pensacole, Savannah, Baltimore, New Orleansu, Bostonu, St. Louisu, Clevelandu, Wilkers-Barre, Filadelfii, Pittsburghu, Galvestonu, Richmondu, Proctoru, Charlestonu. Mimo to působili konsulární úředníci na přičleněných ostrovech Honolulu, Manile a San Juanu. Kolik z těchto hodnostářů bylo Čechů? Kolik se jich upřímně hlásilo k národnosti, jež v Unii byla nejsilnější hospodářskou jednotkou? Ani jeden. Privilej na konsulskou a diplomatickou službu uchvacovali dva vyvolení národové, Němci a Maďaři, v menší míře Poláci. Tu a tam se do služby dostal nějaký loyální Chorvat. Čech na c. a k. konsulátech sloužil jako písař nebo sluha. Dál se nedostal. Josef Sehnal, „Herr Josef", který byl sluhou (messenger) generálního konsulátu v New Yorku od r. 1889 až do zavření konsulátu za války r. 1917, tedy 28 let, znal osobně všechny generální konsuly, konsuly a místokonsuly. Pamatuje se jen na jednoho Čecha, místokonsula dra Karla Linhu. O ostatních lze užíti Masarykova výroku: „Není Čechem (Slovákem) ten, kdo česky (slovensky) mluví, ale ten, jenž česky (slovensky) cítí a jedná."

Na konzuláty a vyslanectví pohlížel našinec jako na nepřátelskou půdu a vkračoval na ni jen, když nebylo vyhnutí. Není pamětníka, že by byl vyslanec nebo konsul, tak rád a často se blýskající na festech Rakušanů a Němců, přišel na českou slavnost. Pravda, nikdo vyslance ani konsuly nezval. Sami též nepřicházeli, dobře vědouce, že by nebyli vítáni. Žili, pokud se Čechů týkalo, ve „vznešené odloučenosti". Vyšší úředník gen. konsulátu v New Yorku se jednou pochlubil, že Čechoameričany mají na konsulátech nejraději. Byv tázán proč, odvětil: „Protože k nám nikdy nechodí a nic od nás nechtějí." Když si spisovatel přišel stěžovat generálnímu konsulovi von Dessewffymu, že se jeho klientovi děje křivda, odsekl mu gen. konsul pánovitě: „Pane, vy, americký občan, nemáte na konsulátě co dělat a co poroučet." Vlivem maďarských úředníků bylo jeden čas odepřeno slovenské notářské a směnárenské firmě P. V. Rovnianek & Co. ověřovati plné moci, poněvadž Rovniankovy noviny „křivě kritisovaly politické poměry v uherském státě". Konsulskou togu nosili dva američtí Čechové: František Korbel[1]) ze San Franciska a Jan Reymershoffer[2]) z Galvestonu. Reymershoffer zemřel r. 1899 náhlou smrtí v New Yorku na Broadway. Bylo mu 56 let. Přijel z Moravy v chlapeckých letech. Oba, Korbel i Reymershoffer, byli konsulové titulární, nehonorovaní.

Někteří z konsulů zasahovali rušivě do našich domácích věcí a dějin. Nebude na škodu, zapamatujeme-li si známější jména. Generálními konsuly byli: Theodore A. Havemayer (Američan), Franz Stockinger (Maďar), Thomas von Dessewffy (Maďar), Otto baron Hoenning O'Carroll (Ma-

[1]) František Korbel. Životopis, Květy Americké 17. března 1886, str. 191; Augustin Seifert, Za starým osmačtyřicátníkem Fr. Korbelem. Pomněnka čsl. Americe. Zvláštní otisk ze sborníku Naše Zahraničí, 9—14 str. Praha, 1920; Frant. Korbel, Bojoval za svobodu národa r. 1848, dožil se jí r. 1918. Kalendář Amerikán, 1921, str. 264—69.

[2]) Jan Reymershoffer zemřel. Pokrok Západu 19. pros. 1899.

ďar), Alexander von Nuber (Maďar). Konsuly: Anton Pallitschek von Palmforst (Rakušan z Moravy), baron Johann von Leonhardi (Rakušan rodilý v Terezíně), dr. Ferdinand Freyesleben (Rakušan z Prahy), Georg von Grivičić (Chorvat). Místokonsuly: Otto P. Eberhard (Rakušan), baron Ugron (Maďar), dr. H. Hofstettner (Rakušan), dr. Robert Feitscher (Maďar), dr. Fritz Fisherauer (Rakušan, konsul rakouské republiky v Chicagu), dr. Charles Winter (Maďar, konsul Maďarska v New Yorku).

Pallitschek konsuloval v Chicagu za světové výstavy a jeho silácké vystoupení o Českém dni není dosud zapomenuto. Nařídil zástupci firmy Jírovy z Prahy, jež vystavovala granáty, aby svůj pavilon opatřil německým nápisem. „Ovšem, dovoluji Vám, aby jméno firmy mohlo býti napsáno v řeči české (tschechisch) vedle nápisu německého nebo anglického." Zástupce pan Reichert, jsa toho mínění, že mu konsul nemá co poroučet, neuposlechl. Chicagští Čechové pořádali protestní schůzi, když byl tento horlivý rakouský patriot nařídil strhat české nápisy nad fotografiemi Prahy v budově komunikací, vystavovanými od Spolku pro povznesení návštěvy cizinců. V New Yorku, kam byl přeložen, se Pallitschek dopustil malversace dědičných peněz svěřených konsulátu k vybrání.[1])

Kossuth Lájos v Americe. — Zájezd podniknutý r. 1851 Ludvíkem Košutem, vůdcem uherského povstání, jest ne-li vážnou, jistě pohnutou episodou v dějinách mladé americké diplomacie. Pamětliv jsa ducha svých dějin, sympatisoval americký lid s každým utlačovaným národem, usilujícím vymaniti se z politické poroby, třeba revolucí. Američané r. 1831 nadržovali Polákům, když zosnovali vzpouru proti carskému Rusku. Radovali se z úspěchů francouzských revolucionářů r. 1848. Přáli Maďarům v boji s rakouskými militaristy.

---

[1]) O případu tom referovaly pražské Národní Listy 8. října 1894 a Pokrok Západu 19. října.

Když se sešel kongres, hrnuly se do Washingtonu petice žádající, aby vláda přerušila diplomatické styky s Rakouskem. Hale navrhoval, aby se totéž učinilo s Ruskem, jehož branné zakročení proti maďarským povstalcům vzbudilo nejhlubší nevoli. Seward mínil, že surové počínání jak Rakouska, tak Ruska se příčí pojmům mezinárodního práva i spravedlnosti a že je odsuzuje každý svobodymilovný občan. Básník Bryant naléhal, aby byl odvolán americký diplomatický zástupce z Vídně. Vlivný jeden politik podal návrh, aby Unie nabídla uherským uprchlíkům úděl země, na němž by si mohli založiti nový domov. Sněm státu Ohia vyslovil přání, aby se Spojené státy zasadily u Turecka o vydání Košuta a aby bývalý guvernér svobodných Uher sem byl dopraven na válečné lodi. Ale ukázalo se, že turecký sultán nemohl přání Američanů vyhověti, i kdyby byl býval ochoten tak učinit, neboť již byl učinil Rakousku slib, že Turecko Košuta jeden rok zadrží. Tato lhůta vypršela na podzim r. 1850. V červenci r. 1850 se stal Daniel Webster státním sekretářem. President Fillmore poslal do Uher zkušeného diplomata, aby vyšetřil, pokud je oprávněna žádost Maďarů o uznání samostatnosti. Než americký zástupce přijel do Uher, byla revoluce ruskými zbraněmi potlačena a americký diplomat varoval před uznáním revoluční vlády. Korespondence o tom byla předložena senátu. — Rakouský chargé d'affaires ve Washingtonu, chevalier Hülsemann, podal formální stížnost proti stanovisku naší vlády. Odpovědělo se mu, že Fillmoreův posel jel do Uher jen proto, aby na místě samém získal spolehlivé informace. Hülsemann se vysvětlením nespokojil. Zaslal státnímu sekretáři podrážděně psaný list; Webster mu za něj udělil ostrou důtku. Vida, že veřejného mínění pro Rakousko nezíská, opustil Hülsemann své místo ve Washingtonu, zaslav před odchodem sekretáři Websterovi list plný trpkých výčitek. Korespondence vyměněná mezi Hülsemannem a Websterem je v diplomatických dějinách podstatou kapitoly zvané Hülsemann Letters.

Košut přistal v New Yorku na fregatě Mississippi 6. prosince 1851. Provázela ho manželka a osobní přátelé a ctitelé. V družině bylo několik lidí se slovanskými jmény: Lewis Spaczek, osobní lékař, hejtman John K. Kalapsza a j. Podle současného zpravodaje oslovil kdosi velkého muže Maďarů při jeho příjezdu do New Yorku „slovanským jazykem". Kdo tento řečník byl a kterým slovanským jazykem mluvil, není nikde zaznamenáno. Mohl to býti Polák, neboť Poláků v těch letech žila v metropoli jakási malá kolonie. Ve Washingtonu, kam dorazil koncem prosince, byl Košut přivítán výborem senátorů a maršálem distriktu Columbie. Neobyčejné pocty mu prokázal sekretář Webster. Neméně slavné bylo vítání pořádané od poslanců. Dne 5. ledna promluvil Košut ohnivou řeč v senátě. Zástupci obou domů pořádali pak na jeho počest dinner v nejpřednějším toho času hotelu ve Washingtonu. Tu pronesl Košut jednu ze svých nejšťastnějších řečí. Webster připil uherské samostatnosti. Po odchodu Košutově podán v kongresu návrh — jím samým prý inspirovaný —, aby Spojené státy poskytly maďarským revolucionářům finanční pomoc. Návrh propadl, neboť poslanci uznali, že žije v Evropě několik nesvobodných národů, ne toliko Maďaři, a že se Unie nemůže a nesmí uchýlit od zásad neutrality.

Bylo by bláhové zastírati, že účinek řečí Košutových na celou americkou veřejnost byl mocný. Zvláště mezi školní mládeží, která si libuje v hrdinných pózách a která ráda cituje z Katona a Demosthena, dlouho se udržel obraz tyranského Rakouska a utlačovaného jím rytířského národa Maďarů, jak jej byl nakreslil Košut.

S velikou slávou přijel Košut, ale neslavný byl jeho odjezd v červenci r. 1852. Odplul tajně, bez hluku, na lodi Africa, dav se zapsat do seznamu cestujících jako „Mr. Alexander Smith". Košutův útěk, neboť jinak nelze jeho odjezd nazvat, sváděli jeho přátelé na šibalské Američany, kteří prý mu chtěli pro dluhy v hotelích soudně odjezd zabránit. Za jakým účelem sem Košut přijel? Tajně doufal, že Spojené

státy a Anglii získá pro myšlenku samostatnosti Uher. Snad též věřil, že mu bohatá Amerika dá na věc maďarské revoluce peníze.

První plán selhal úplně, ač sympatií a poct se Košutovi dostalo na všech stranách. Ba lze říci, že žádný cizinec přišlý do té doby do Ameriky nebyl přijat vládou a lidem okázaleji. V penězích mu americká cesta vynesla $90.000. „Přijel k nám", psaly po jeho odjezdu newyorské noviny, „jako vítězný římský generál, ale opustil nás tajně, pod cizím jménem, bez jediného přátelského pozdravu!" [1])

Případ Martina Koszty. — Případ Martina Koszty stal se památným z několika příčin. Košutovy řeči tak mocně pobouřily všechno veřejné mínění proti Rakousku, že zdánlivě nepatrná událost s Kosztou mohla skončiti vážně. Mělo se dokázati světu — v tomto případě rakouskému světu, neboť smlouva mezi Rakouskem a Spojenými státy o vydání uprchlíků byla podepsána teprve r. 1870 —, že je republika ochotna zastat se naturalisovaných občanů právě tak rázně jako lidí domorodých. Protože Koszta ani nebyl americkým občanem, maje v kapse toliko první list, totiž „prohlášení úmyslu občanství", je důvodné podezření, že americká vláda ve vyjednávání s Rakouskem nebyla prosta vlivu Košutova. Martin Koszta, uprchlík z Uher, získav první občanský list v Americe, byl ve Smyrně v Malé Asii na rozkaz rakouského konsula zatčen jako zběh a dopraven na rakouskou fregatu, která se hotovila odjeti do Terstu. Ná-

[1]) O Košutově zájezdu do Ameriky byly anglicky napsány objemné spisy. Newyorská městská rada vydala tiskem svazek o 756 stranách: Report of the Special Committee appointed by the Common Council of the City of New York to make arrangements for the reception of Governor Louis Kossuth, the distinguished Hungarian patriot. O politické stránce Košutovy činnosti lze se dočísti ve spise Johna B. McMastera: A history of the people of the United States, sv. VII (článek Rakousko); Daniel Webster's works, sv. VI, str. 488—504; Larned, History for ready reference, sv. V, str. 3391; Harper's Encyclopedia of the United States history, sv. V, str. 267—74.

mořní loď Spojených států The St. Louis, jíž velel kapitán Ingraham, zakotvila v přístavu smyrenském. Jakmile uslyšel o zatčení a že Koszta je americkým občanem, žádal Ingraham o jeho neodkladné vydání. Když se rakouský velitel zdráhal Kosztu propustit, poručil starý Ingraham svou loď uchystati k boji (v červenci r. 1853) a pohrozil Rakušanům, že bude do nich pálit, nevydají-li Kosztu v určité lhůtě. Rakouský velitel dal se na konec přesvědčiti Ingrahamovými čtyřicíti nabitými děly a vězně odevzdal do opatrování francouzskému konsulovi, než vlády rozhodnou, co se má státi dále. Rázné počínání Ingrahamovo doma Američanům nesmírně lichotilo. Kongres daroval drsnému námořníku meč. Rakouská vláda se jednáním Ingrahamovým cítila hrubě uražena a zaslala stížnost všem panovníkům v Evropě. To, že kongres Ingrahama vyznamenal, místo aby mu udělil důtku, situaci ještě zhoršilo. Rakouský vyslanec ve Washingtonu žádal za omluvení nebo nějaké jiné napravení křivdy od vlády Spojených států, hroze nelibostí svého panovníka. Na štěstí nepovstalo z toho nic vážného. Koszta se vrátil do Spojených sátů.[1])

Císař Maxmilián. — Dobrodružný plán Napoleona III., založit v Mexiku císařství, k jehož uskutečnění získal rakouského arcivévodu Maxmiliána, mohl míti vážné následky. Ameriku nemohly nechávat chladnou pokusy evropských dynastií zaváděti na americkou pevninu nedemokratické státní útvary. To se příčilo doktrině Monroeově, že „Amerika náleží Američanům“. Proto zaslala washingtonská vláda státům, tedy i Rakousku, důtklivou výstrahu. Občanská válka se chýlila k brzkému konci a naše vláda mohla pohroziti ohromnou válečnou pohotovostí, vesměs vojáků ve válečnictví zkušených. Toho se Napoleon zalekl, odvolal francouzské vojsko z Mexika a zanechal císaře Maxmiliána jeho osudu. Maxmilián, jak známo, byl mexickými povstalci roku 1867 v Queretaru zastřelen. Tím byla hrozivá situace zažehnána.

---

[1]) Harper's Encyclopedia of the U. S. History, sv. VI, str. 327.

V y p o v ě d ě n í v á l k y R a k o u s k o - U h e r s k u r. 1917. — Byl to povznášející okamžik pro všechny věrné Čechoslováky v Americe, když 7. prosince 1917 Spojené státy vypověděly Rakousko-Uhersku válku. Každý plesal, když náš zahraniční ministr vydal rakouským a německým vyslancům a konsulům průvodní listy a vyžádal si, aby bez odkladu odešli ze země. Zasvěceným lidem bylo známo již delší dobu, že rakousko-němečtí diplomaté kují nebezpečné pikle proti bezpečnosti naší republiky, že svádějí k sabotáži, paličství na moři i na souši, k ničení mostů, skladišť a municních továren, že osnují stávky cizineckého dělnictva a že podplácejí tisk. Pro nás, Čechy a Slováky, je zajímavé, že leckteré úklady a pletichy rakouského velvyslance Mikuláše Dumby byly včas zmařeny českými lidmi.

KAPITOLA XII.

ODBOJ.

Osvobozenská akce je nejskvělejší kapitolou v dějinách české a slovenské haluze v Americe. Kdo má největší zásluhy o její šťastné vyvrcholení? Československé národní sdružení? Toto těleso jen sbíralo, vyhledávalo a organisovalo hodnoty a síly, jež v myslích a srdcích pionýrů od roku 1848 vytvořili redaktoři svobodomyslných časopisů — Náprstek, Jonáš, Klácel, Zdrůbek, Šnajdr — a jiní kulturní průbojníci. Redaktoři to byli, kteří starou immigraci učili číst. A americká demokracie to byla, která ji naučila politicky myslit. Nebýt těchto dvou složek, kdo ví, zdali bychom se nebyli v dějinných letech 1914—18 modlili s českými Rakušany za vítězství Habsburků? Věří někdo, že to byla náhoda, že osvoboditelskou akci zahájila a od začátku až do konce vedla pokroková strana? Zásluhou redaktorů-buditelů byla českoamerická lidová immigrace pro revoluci zralejší a ukázněnější než sám národ doma.

Osvobozenské prvky vyvěrají na všech stranách hned po prvních výstřelech proti Srbům. V Chicagu se pořádá v pavilonu Plzeňského pivovaru demonstrační schůze proti Rakousku s Pupinovým heslem: To hell with Austria. Po schůzi se ustaví kroužek, k němuž se přičlení několik redaktorů. Kroužek si dá název Sdružení v zájmu samostatnosti české. Dne 1. září se scházejí k poradě na výzvu kroužku tři organisace a zakládá se České národní sdružení. V St. Louisu 2. srpna přijímají slovanští záložníci v protestní schůzi resoluci, v níž se praví: „Přejeme si, aby rakouská byrokracie,

hierarchie a kapitalismus, v jichž zájmu se válka vede, byly poraženy a potřeny úplně". V Baltimore se svolává do sokolovny dne 10. srpna indignační schůze. V Omaze Osvěta Americká 12. srpna vyzývá čtenáře, aby sbírali na Český fond.[1]) New York 20. srpna organisuje Českoamerický výbor pro osamostatnění a podporu českého národa.

Není možno jmenovati všechny přední pracovníky, tím méně legie nezištných, obětovných, skromných mužů a žen. Záslužný tento úkol budou musit jednou vykonat místní kronikáři. Dějepisec může se šíře zmínit jen o osobách přičleněných k ústředně.

Že hlavní úřadovna ČNS. připadne Chicagu, rozumělo se už předem.

Za předsedu zvolen doktor lékařství Ludvík J. Fisher, nynější šéf zdravotní služby v čs. armádě. Volba nemohla být šťastnější. Jako muž bezúhonné osobní a profesionální pověsti byl dr. Fisher obrněn proti útokům vlasteneckých kritiků a klepařů.

Pokladnictví svěřeno bankéři J. F. Štěpinovi. Anglickou korespondenci obstarávali J. F. Smetánka a J. J. Zmrhal. Jméno Josefa Tvrzického srostlo s úřadem sekretariátu, ač tajemnickou službu konali i jiní. Je zajímavo, že v prvních měsících byl mezi kancelářskými členy ústředny pověstný A. G. Melichar. Přijel do New Yorku krátce před válkou. Nějaký čas vypomáhal v redakci nyní již zaniklého deníku Hlasu lidu. V New Yorku udělal nezdařený pokus vydávati Slavic American Correspondence. Přesídliv do Chicaga, redigoval tam s řídícím učitelem Zmrhalem dvě čísla bezvýznamného (anglicky psaného) listu The American Bimonthly.

Josef Tvrzický (Tvrzický-Kramer) přijel v listopadu r. 1911. Vzdav se místa v redakci Svornosti, kde pracoval, stal se v dubnu 1915 tajemníkem. Úřad zastával až do převratu. Poté se rozjel do vlasti a přednášel tam o revoluční

[1]) Dr. Vojan, Počátek osvobozenské akce, Newyorské Listy 29. listopadu 1922.

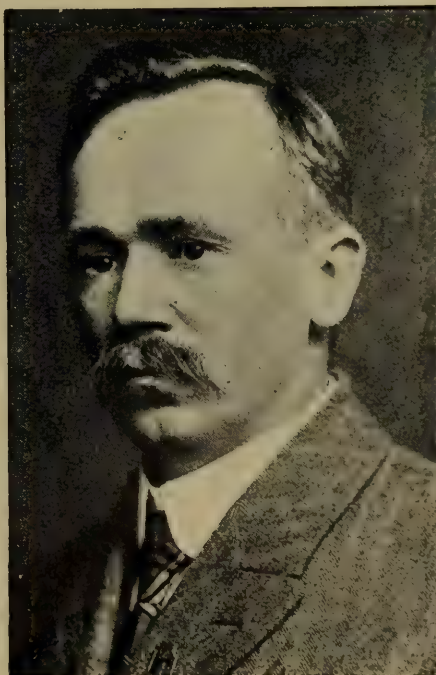
Dr. LUDVÍK J. FISHER

JOSEF TVRZICKÝ

KAREL PERGLER

VOJTA BENEŠ

činnosti amerických Čechoslováků. Vrátiv se, byl ustanoven ředitelem čs. informační kanceláře ve Washingtoně. Od let byl stižen mučivou nervositou. K tomu se družila silná nedoslýchavost. Ve Washingtoně se na něm začaly jevit známky duševní poruchy. Oslepl a sluchové halucinace se zhoršily. V návalu nervové rozrušenosti učinil ranou z revolveru konec svému trápení. Tvrzický se narodil 23. prosince 1884 v Prachaticích. Do gymnasia chodil v Budějovicích a v Písku. Po maturitě se dal zapsat na lékařskou a později na právnickou fakultu. Studií nedokončil. V Praze se živě účastnil spolkového života vysokoškolského studentstva. Kdežto Beneš a Pergler byli ČNS. kooptováni až později, zasahoval Tvrzický do událostí od počátku. Vdova po jeho smrti (27. září 1920) přesídlila na jih, do Floridy. V květnu 1923 odhalen slavnostním způsobem na jeho hrobě (Washington Congressional cemetery) balvan, dopravený sem z rodného kraje.

Karel Pergler (narodil se v Libíně u Radnic 1882) měl tu výhodu před Benešem, Tvrzickým a jinými, že uměl plynně oba jazyky, český i anglický. Základům angličtiny se přiučil v obecné škole v Chicagu, kde se jeho rodiče usadili, když mu bylo osm let. Po otcově smrti vrátila se ovdovělá matka s dětmi do Čech. Karel dán na učení do obchodu, „podíleje se v Praze na organisaci obchodního pomocnictva“. Už jako jinoch byl řečnicky činný v sociálně demokratické straně. Po 21. roce se vrátil do Chicaga. Byl přijat v redakci socialistické Spravedlnosti, chodil do večerních literárních a právnických kursů a skládal zkoušky. Zanechav redaktorství u chudého dělnického listu, u něhož nebylo materiálních vyhlídek, opustil Chicago a přesídlil do malého městečka Cresca v státě Iowě. Tam si otevřel právnickou kancelář. Kdo prožil začátky krajanského advokáta, ví, jak těžký je to boj za holou existenci. Kancelář ČNS. si uvědomila, že je nezbytno míti někoho, kdo by byl schopen vésti propagandu anglickým jazykem. Byvši upozorněna na energického Perglera a na jeho řečnické schopnosti, přijala ho. Pergler jezdil po Spojených

státech, řečnil, přednášel, psal informační články a brožury. Když byla ČNR uznána americkou vládou, byl jmenován komisařem (Commissioner) se sídlem ve Washingtoně. Po převratu jej vláda čs. republiky poslala jako vyslance do Japonska. Z příčin služebních byl pak po nějaké době dán do trvalé pense. Případ Perglerův je zevrubně vylíčen v Odpovědi ministra zahraničních věcí (Beneše) na interpelaci posl. J. Slavíčka, Igora Hrušovského a soudruhů. (Tisk 4031—IV. poslanecké sněmovny, 1923, 6. zasedání.) Marná, jak události ukázaly, byla kampaň, kterou Pergler vedl v Newyorských Listech v letech 1922—23 proti politice ministra Beneše. O své emancipační činnosti napsal knihu Za národní stát (202 str.). Spisek Americké úvahy (67 str.) je soubor statí vybraných z českoamerického tisku. V říjnu 1917 vystoupil ze strany sociálně demokratické, uváděje za důvod, že socialisté v st. louiské resoluci prohlásili účast Spojených států ve válce za zločin. Té chvíle je Pergler ředitelem kanceláře ČNR. ve Washingtoně.

Vojta Beneš se představil české Americe r. 1913. Přijel, aby se ujal reformy náhradních škol. K tomuto úkolu byl na doporučení prof. Veleminského původně vyhlédnut učitel Josef Úlehla. Ten však se omluvil, že pro pokročilý věk nemůže tak obtížné poslání vzíti na sebe. Clevelandský časopis Američan prudce napadl Beneše pro jeho tehdejší výrok, že se americká školní mládež odcizuje svému kmeni vinou rodičů. V srpnu 1915 přijel Beneš po druhé, jsa jedním z prvních účastníků a svědků války. Mnoho musil Beneš zakoušeti od dra Išky. Prý „přijel v zájmu a ve službách rakouské vlády . . . a očividně a po měsíce klamal českoamerickou veřejnost".[1]) Cestuje od r. 1916 jako úředník ČNS. z osady do osady, Beneš řečnil, organisoval a psal. Za dobu svého pobytu v Americe absolvoval na 400 přednášek. Ve schůzi ČNS. v Chicagu (od 9. do 12. února 1918) konstatoval, že, kdežto v době clevelandské konference mělo ČNS. 178

[1]) Vesmír 20. srpna 1916.

odboček, „dnes (1918) je jich 242 a tudíž také finanční sbírky jsou potěšitelnější". Je-li pravda, že na revoluci je třeba peněz, zase peněz a do třetice peněz, byl Vojta Beneš revolucionářem ideálním, neboť nakutálel ze všech končin Unie do pokladny ČNS. víc dolarů a centů než kdokoli jiný. Po válce se vrátil do osvobozené vlasti; vedle svého povolání (je zemským školním inspektorem) působí též literárně.

James F. Štěpina[1]) (naposledy president American State Bank v Chicagu) byl nazván „bankéřem revoluce". Vlastně byli v Chicagu dva bankéři revoluce: Štěpina, jehož banku patronisovali svobodomyslní, a F. G. Hájíček, tehdy a dosud president Lawndale State Bank, jíž dávali přednost katolíci. Štěpina se narodil v Neškaredicích u Kutné Hory r. 1865. Rodiče se vystěhovali, když mu bylo sedm let. Zemřel v Chicagu 29. října 1923. Podle novinářských zpráv zanechal na půl milionu dolarů jmění. Jeho manželství bylo nešťastné. Rozvedená choť se provdala za chicagského politika Wentnera.

Do událostí v New Yorku a na východě vůbec působivě zasáhl Emanuel V. Voska, bývalý společník mramorářské firmy Voska, Foelsch a Šídlo v Astorii, předměstí newyorském. Leckterý pokyn o rakouské a německé špionáži získal Voska od úředníka K. z rakousko-uherského gen. konsulátu v New Yorku. Odhalení dra. Išky zcela jistě pramení z čísla 24 State Street v New Yorku, kde míval rakouský konsulát své úřadovny. Zařaděn jsa s hodností kapitána do informační služby Spojených států, byl Voska jedním z prvních Čechoameričanů, jimž bylo po emancipaci dopřáno vkročiti na půdu osvobozené vlasti. Socialističtí soudruzi a profesionální mravokárci čenichali ve všem, co podnikal, nepoctivost, darebáctví a ziskuchtivost. Přichází nám na mysl zvláště t. zv. cukerní akce a nouzová loď. Kdyby v Americe soudili a ortelovali bez soudců, bez porot a beze svědků, byl by Voska už dávno seděl v národním kriminále.

[1]) Kalendář Amerikán, 1923, str. 290—91.

Příčiny úpadku Czechoslovak Commercial Corporation jsou známy, Voska sám je docela pravdivě vylíčil. Působily tu abnormální obchodní a finanční poměry té doby. Leč bez významu v podnicích Czechoslovak Commercial Corporation nebyla ani americká všetečnost, která si troufala, že všemu rozumí a všechno dovede.

Akce žurnalistická, literární a politická. — V New Yorku a Chicagu se vyrojila hejna příležitostných a agitačních časopisů. Jako jepice žily jen den. Byly to listy V Boj!, Stráž, Válečná Tribuna, Revoluční Výzva, Havlíček, Poselství (vydávalo ČNS.), Poděbradka (Horkého) a Nová Era. Nezapomínalo se ani na publikace jazykem anglickým. Úkol úředního orgánu ČNS. zastával měsíčník The Bohemian Review. První číslo vyšlo v Chicagu v únoru 1917. Redakce svěřena J. F. Smetánkovi. V listopadu 1918 změněn titul na The Czechoslovak Review. Po válce Review odkoupil Emil F. Prantner; v prosinci 1924 ji zastavil. Krátké existenci se těšil měsíčník The Periscope, založený v New Yorku v srpnu 1918 Rudolfem V. Voskou. V Zákulisí československé revoluce Emanuel V. Voska[1]) ujišťuje, že „nejmenší procento časopisů podporovaných rakousko-uherským vyslanectvím ve Washingtonu po dobu války měli Čechoslováci. Časopisů polských, chorvatských, slovinských a jiných byla celá řada“. Z českých listů byl Vesmír jediný, který zradil českou věc za rakouské zlato. Žurnalista Slavomír Kratochvil (pravým jménem Jarušek; přijal jméno Slavomíra Kratochvila, popraveného 23. listopadu 1914) obvinil redaktora G. z Hlasu lidu v New Yorku, že upadl do osidel Louise N. Hammerlinga, předsedy Foreign language newspaper association, a přijal od něho úplatek. Redaktor G. byl zatčen, leč důkazů pro své obvinění Jarušek nepodal a G. musil být propuštěn. Pravda je, že Hammerling (rozený v Haliči) dostal od hr. Bernstorffa, německého velvyslance, v dubnu 1915 větší částku peněz k vedení německé (t. j. pacifistické) propa-

[1]) Právo lidu 13. listopadu 1924.

gandy v cizojazyčném, hlavně slovanském tisku. Hammerlingovi, budiž konstatováno, sedly na lep četné českoamerické listy, mezi nimi některé výborně situované, a otiskly dobře placené apely k obecenstvu s tendencí výslovně pacifistickou. Že newyorský týdeník Krajan, psaný slovensky v maďarském duchu, bral úplatek, se vědělo. Vydavatelem a redaktorem Krajana byl Maďaron August Petz. O tom, co se dělo v cizineckém tisku, byla vláda spolehlivě informována. Censorem českoamerických časopisů byl profesor českého původu z university Yaleské.

Anglickým jazykem byli literárně a žurnalisticky činní: Tomáš Čapek (dvě knihy: Bohemia under Hapsburg Misrule a Bohemian (Čech) Bibliography), prof. Šárka B. Hrbková, dr. Aleš Hrdlička, prof. Alois F. Kovářík, Josef Jiří Král, rev. Václav Losa, Slavomír Kratochvil (drobnosti v Revoluční Výzvě), prof. Louis F. Miškovský, Charles Pergler (články a brožury), prof. Bohumil Šimek, dr. J. F. Smetánka (redaktor The Bohemian Review), Jaroslav Císař, advokát Ven. Švarc, dr. J. E. S. Vojan, řídící učitel Jaroslav J. Zmrhal, prof. Leon Zelenka-Lerando, advokát Edward O. Tabor (z Pennsylvanie), katolický farář z Texasu A. A. Huebsch (brožurky). Ze Slováků: Albert Mamatey, předseda Slovenské ligy, advokát Géza H. Mika (řídil s Perglerem v New Yorku Slav press bureau), advokát John Kulamer (z Pennsylvanie), Edward Vaczy (z Brooklyna), Paul Jamarik.

Ještě v prvních měsících války bylo amerických přátel hrstka. Vždy ochotný a obětavý profesor sociologie na Oberlinské koleji Herbert Adolphus Miller upravil anglický text prohlášení nezávislosti, koncipovaného Masarykem. Upřímného přítele našli Chicažané v prof. Harry Prattu Judsonovi. Profesor dějepisu na Kolumbijské universitě v New Yorku Charles Downer Hazen psal do Saturday Evening Post (počínajíc 12. říjnem 1918) řadu výborně psaných článků. Prof. Ludvik Ehrlich otiskl v University of California Chronicle (duben 1918) věcný rozbor, Austro-Hungary: its people and government. Řízně psané byly články spisovatele

Williama Harda. Pomáhala Jeanne Fosterová, newyorská žurnalistka. Dobrou vůli (než se dostal do rukou oposičníků) v několika článcích projevil Pražan Quido Bruno, vydavatel a redaktor Bruno's review of two worlds. Zvláště pěkný byl jeho článek The Czechs and their Bohemia v Pearson's magazine (září 1917). James Keating jako by byl úmyslně přezírán. A přece byl tento muž placeným agentem (publicity agent) čs. vlády. Pravda, Keating sám nic nenapsal. Byl showman, komediant, jak o sobě říkal. Leč získal pro naši věc leckterého vlivného politika a zjednal nám přístup do mnohé redakce. Keating zemřel r. 1924, otráviv se veronalem, v pařížské nemocnici.

První tištěné memorandum o české otázce odevzdali Chicagští v říjnu 1914 deputaci Belgičanů, která zavítala do jejich města (Adresse et memorandum présentés à la nation belge par l'Alliance nationale Tchèque en Amérique à Chicago, le 26. septembre 1914).

Akce vojenská. — V říjnu r. 1917 vyhlásil dr. Milan R. Štefánik odvádění dobrovolníků. Způsob, jak to učinil, byl příkře odsuzován jako autokratický a neamerický. Mělo prý se na to jíti jinou cestou — pod egidou některé všeamerické korporace, jako je Obec sokolská. Předtím (v dubnu) vstoupil větší počet dobrovolníků do armády kanadské (223. batalionu). Dobrovolníci se shromažďovali k předběžnému výcviku v sousedství města Stamdorfu, ve státu Connecticutu, na farmě sochaře dánského původu Gutzona Borgluma. Dr. Fisher dal v americkém tisku rozhlásiti, že ČNS. postaví do pole mnohatisícovou armádu. Skutečnost zůstala daleko za jeho optimistickými výpočty. Shrneme-li data v celkový přehled, seznáme, že dobrovolníků odjelo z Ameriky do Francie r. 1917—18 v 21 výpravách všeho všudy 2309. Z toho bylo podle národnosti 1244 Čechů, 1056 Slováků. Zprvu se mylně soudilo, že počet slovenských dobrovolníků daleko převyšoval počet vojínů české národnosti. Ve Francii sloužili dobrovolníci v 21., 22. a 23. pluku

čs. legií. Prováděti odvody[1]) bylo Štefánikem svěřeno Ferdinandu Píseckému a Zdeňku Fierlingrovi.

V č e l k y a P r i a d k y. — České Včelky a slovenské Priadky hotovily kabelky, šatstvo, prádlo, sweatry, ponožky a j. a expedovaly tyto veleužitečné předměty k armádám do Sibiře a do Francie. Vznik Včelek a Priadek vysvětlila Žofie Majerová takto:[2]) „Když přišla zpráva o tvoření se armády ve Francii a jinde, tu naše ženy ihned samy se nabídly ČNS. oznámivše toto: Armáda vojska potřebuje za sebou armádu žen, a proto hlásíme se k práci... Nemohly jsme nésti jméno čs. kříže a proto pracovaly jsme pod jménem Včelky ČNS."

Čelnou pracovnicí Včelek byla Newyorčanka paní Libuše Motáková.

A k c e f i n a n č n í. — V publikaci vydané v Chicagu r. 1919 [3]) čteme: „Celkem pomohli jsme starým vlastem částkou dostupující úctyhodné sumy téměř šesti a půl milionu dolarů, počítaje dohromady akci politickou i pomocnou."

Kolik se z těchto domnělých 6½ milionů sebralo na účely politicko-agitační? To je snadno vypočítati. Leží před námi úředně ověřené bilance ze čtyř států: New Yorku, Iowy, Ohia a Texasu. Spisovatel Památníku texaských Čechoslováků (Buňata) píše: „Celkem tedy sebral lid českomoravský v Texasu během války blízko $100.000 ve prospěch osvobození vlastí, neb mnoho příspěvků zasláno bylo přímo ústředně do Chicaga."[4]) Ježto při lidovém sčítání r. 1920 bylo českého živlu v Texasu zjištěno 49.929 osob, dělal příspěvek jednotlivce v tomto státě $2. Krajský výbor v New Yorku vykázal příjem od počátku až do 31. prosince 1921 $197.501.32.[5])

---

[1]) Memorandum pomocné agendy svazu čs. legionářů v Americe. Cleveland, 1922. 22 str.

[2]) Zápis o sjezdu ČNS. v Americe, str. 42.

[3]) Zápis o sjezdu ČNS. v Americe, str. 4. Chicago 1919.

[4]) Památník texaských Čechoslováků na práci vykonanou v letech 1914—1920 ve prospěch osvobození vlastí starých, vydaný krajským výborem ČNS. pro Texas a Louisianu.

[5]) Český New York v době revoluce, str. 11.

Čechů v New Yorku našli sběratelé censu r. 1920 52.730. Dosaženo tedy v New Yorku průměrem od osoby $3.74. Pod správu krajského výboru v New Yorku patřilo jeden čas několik východních států, jako Connecticut, Massachusetts, Rhode Island a j. Je tedy kvota New Yorku samého o tolik nižší. Stát Iowa měl podle censu 32.859 lidí české národnosti. Pokladník krajského výboru odvedl od počátku akce v roce 1915 do 18. ledna 1920 $82.299.55.[1]) Na osobu připadá tedy průměr $2.50. V Ohiu (hlavně v Clevelandě) se sebralo $199.558.15.[2]) Našeho lidu ve státě Ohiu bylo r. 1920 napočítáno 59.206. Připadalo tam na osobu $3.37. Ve Spojených státech žilo r. 1920 622.796 osob české národnosti. Kdybychom vzali za klíč průměr dosažený v Texasu, totiž $2.00 na jednotlivce, činila by sbírka na politickou akci $1,245.592. Newyorský průměr by vydal $2,239.230.

Výnos akce nouzové se vymyká účetnické kontrole. Do vlasti se zasílaly nejen hotové peníze, ale i zboží, obnošené šatstvo a prádlo. A stanoviti cenu veteše není možno. Celkem se zdá, že 6½ milionu je odhad upřílišený. Vůbec je vidět tendenci, každý výkon ze dnů revoluce nadsazovati a zveličovati. Nadsazuje se počet dobrovolníků, přeceňuje se vliv politické propagandy a příliš vysoko se odhaduje výnos sbírek. Kdosi prohlásil, že Čechoslováci dodali do americké armády 40.000 dobrovolníků.[3]) Tato cifra je statisticky nemožná. Propagandisté jeden po druhém opakují, že bez pomoci českých a slovenských Američanů by nebylo Československé republiky. To je asi taková pravda, jako že čs. dobrovolníci ve Francii zastavili pochod centrálních mocností na Paříž. Věru byl by to velkolepý americký bargain, kdyby bylo lze kupovat republiky za $2,329.230!

Jak se sháněly peníze? Členskými příspěvky, veřejnými sbírkami, zábavami a bazary. Bazar v Omaze vynesl $70.000,

[1]) Památník činnosti Čechů iowských v boji za svobodu staré vlasti, str. 21.

[2]) Památník ČNS. v Clevelandě, str. 171.

[3]) Pražská Tribuna 28. března 1923.

v Texasu $60.000, v Chicagu $45.000, v Clevelandě $30.000, v Cedar Rapidsích $25.000, v New Yorku $23.000, v Minneapolis a St. Paulu $4.000, v San Francisku $3.000. Z venkova posílali do bazarů drůbež, prasata a obilí; dary se pak vydražovaly. Národní daň v měsících listopadu a prosinci 1918 vynesla $320.000. Z Američanů, pokud víme, nejvyšší sumu — $5.000 — složil Newyorčan J. W. Frothingam. Šlechetný tento muž financoval výpravu slovanských lékařů z Ameriky do Srbska, velkodušně přispívaje na Srby postižené válkou. „Podíl katolíků na sbírkové akci činí sumu přes půl milionu amerických dolarů, či přesněji $600.000."[1])

Abstence katolíků. — Více než dvouletá abstence katolíků se vysvětluje všelijak. „Drželi jsme se zpět pro neprozřetelný výrok předsedy (dra Fishera), že katolíci nemohou být dobrými vlasteneckými Čechy." [2]) Katolíkům se nezamlouval Masaryk jakožto vůdce. To je jiná příčina, jež se uvádí. Nejstarší katolický list (Hlas) takto oceňoval osobu emancipátorovu: „Masaryk, nedávno pasovaný svobodáři za vůdce českého národa, utekl z Čech do Švýcar. Pěkný vůdce, jenž v těžkém boji opouští armádu!" [3]) V oficiálním vylíčení činnosti katolíků[4]) se objevuje tento passus: „Všechny podmínky byly velmi lehké, až na onu, jež vyžadovala uznání Československé národní rady v Paříži za vrchní autoritu v akci osvobozovací. Předsedou této byl Masaryk, v té době u většiny katolíků velmi neoblíbený."

Že katolíci setrvali v pasivitě až do předvečera války s Německem, za to je před soudem dějin odpověden biskup Josef Maria Koudelka, a nikdo jiný. Sympatiemi k Rakousku a k Habsburkům se Koudelka netajil nikdy a nikde. Přijel do New Yorku sloužit v kostele redemptoristů zádušní mši za následníka trůnu. (Za Masaryka, pokud známo, se nepomodlil nikdy.) Kudy jezdil po visitacích, tudy klevetil o neznabohu

---

[1]) F. Šindelář, Z boje za svobodu otčiny, str. 135.

[2]) Frant. Šindelář, Z boje za svobodu otčiny, str. 200.

[3]) Hlas 30. července 1915.

[4]) Frant. Šindelář, Z boje za svobodu otčiny, str. 56.

Masarykovi. Peskoval svobodné zednáře, že oni to byli, kteří zavinili krvavé drama. V zasvěcených kruzích se šeptalo, že nebýt biskupské infule, byl by Koudelka býval vládou Spojených států pro své habsburské horování internován.

Toho dne,[1]) kdy s 78 Němci a Rakušany na lodi Noordamu, plující z Rotterdamu do New Yorku, podepsal památné obhajování Němectva a císaře Viléma, v němž deklaranti svalovali vinu za světovou válku na spojence, odcizil se Koudelka české věci úplně. Odcizil se krajanům svobodomyslným. Odcizil se svým vlastním lidem, katolíkům, laikům i kněžím, kteří cítili vlastenecky. „Opouštíme Evropu v pevném přesvědčení," prohlašují deklaranti, „že se Německo stalo obětí spiknutí, jež je vehnalo do války, postavivši je zároveň do světla, jako by ono bylo hlavním zakladatelem a rozdmychovačem strašného požáru, jenž zachvátil Evropu. Důkazy tohoto spiknutí spatřujeme v těchto třech zjevech: Předně v povaze telegramů vyměněných ve dnech krise. Za druhé v tajné mobilisaci Ruska, zakrývané ohrazováním, že se mobilisace neprovádí. Za třetí ve zřejmě nepoctivém zacházení nepřátel s Německem, v jejich vytrvalém a zlomyslném potlačování pravdy a v řemeslném rozšiřování vylhaných zpráv ... Mírumilovné snahy německého císaře byly známy celému světu přes 25 let ... Že odpůrci s Německem jednají nečestně, nikdo nepopře, kdo měl příležitost srovnávat skutečnosti s pověstmi rozšiřovanými anglickým tiskem ... Tento protest by byl neúplný, kdybychom se nepoklonili německému duchu, jenž vládne v celém německém císařství ... Jsa přesvědčen, že jeho věc je spravedlivá, a spoléhaje na pomoc a ochranu Všemohoucího, stojí německý lid sjednocen jako jeden muž a je odhodlán buď zvítězit nebo zemřít. Avšak válka, jíž vede, není válka dobyvačná; je to zápas o národní bytí. Výjevy, jichž jsme byli v Německu svědky, naplňují nás nejvyšším obdivem a nejhlubší sym-

[1]) Apologie válčícího Němectva byla otištěna v Illinois Staatszeitungu anglickým jazykem 15. října 1914. Zabrala přes dva sloupce tohoto časopisu.

patií.. Vzdáváme povinný hold a protestujeme proti nespravedlivému násilí, vykonávanému na německém lidu..." Za protestní výbor: Fred Vezin (umělec), předseda, 349 Broadway, New York, a Frank Obermier, tajemník, 381 Stuyvesant St., Brooklyn. Biskup Koudelka, který udal, že bydlí v Superioru ve státě Wisconsinu, se podepsal hned za předsedou, tajemníkem a jistým Schoerpnerem.

Zjevnou vzpourou proti představenému (Koudelkovi) byl článek[1]) clevelandského kněze Zlámala: „Běda nám, že jsme mlčeli! Přijde den a zapadne opona nad tímto krvavým dramatem. Jak asi na nás tehdy budou hledět naši bratří ve staré vlasti, co asi řekne katolický lid v Čechách, jaký soud nad námi vysloví dějiny, budeme-li nadále nectně mlčeti a nezahřmíme-li jedním hlasem bez ohledu, líbí-li se to některým oportunistům a prospěchářům (narážka na Koudelku), bez ohledu, vyhrají-li nebo prohrají-li Rusové a jejich spojenci. I my katolíci-Čechové žádáme spravedlnost a svobodu pro české země a pro naše drahé Slovensko."

Povzbuzeni jsouce vlasteneckými kněžími (O. Zlámalem, I. Kestlem, Frant. W. Jedličkou, monsignorem Bouškou a j.) a čelnými laiky (red. Frant. Šindelářem, red. H. Dostálem, red. A. V. Tesařem, F. G. Hájíčkem a Janem Strakou), hledají katolíci nové cesty. Dochází ke sblížení s ČNS. Bohumil Matějů, kněz řádu redemptoristů a redaktor Týdenních Zpráv v New Yorku, navrhuje poslati sv. Otci prosbu, by svým vlivem pohnul rakouského císaře, aby se dal korunovati za českého krále.[2]) Rev. Zlámal nesouhlasí, aby byl žádán papež o přímluvu za český národ u rakouského císaře. Nechť čs. katolíci z Ameriky pošlou hromadnou petici sv. Otci do Říma. K této petici nebo memorandu skutečně v listopadu 1917 došlo. Účinku ovšem neměla. Už proto ne, že papež Benedikt nebyl na mírovou konferenci pozván. Memorandum prosí papeže, aby se „o Čechoslovanech zmíniti

---

[1]) Oldřich Zlámal, Farník, otištěno v Američanu 2. prosince 1916.
[2]) Z boje za svobodu otčiny, str. 71.

ráčil a mocného svého vlivu užil, aby to, co k hanbě, potupě a na záhubu všemu národu československému po staletí bezprávně, nešlechetně spácháno, svatou stolicí opět na pravou míru uvedeno bylo".[1])

Dne 17. května 1917 sjednána v Chicagu dohoda mezi svobodomyslnou stranou a katolíky. Základní podmínkou bylo, aby se Národní svaz katolíků nepokrytě prohlásil pro samostatnost Československa. Jiná podmínka žádala uznání Československé národní rady v Paříži. Dohodu přijali rozvážní mužové obou frakcí s radostí a zadostučiněním. Vyskytli se, pravda, jednotlivci, kteří ji zatracovali. Katolický jeden kněz hrozil, že „arcibiskupovi v Chicagu, všem českým a slovenským kněžím, v jichž diecési jsou české a slovenské osady, předloží důkaz, do jaké záhuby katolický lid je svazem hnán."[2])

Souručenství s katolíky bylo příkazem prostého rozumu. Bylo politickou nutností. Před odpůrce čs. samostatnosti nesměli jsme přijíti rozštěpeni v katolíky a nekatolíky. Nesměla před mírovou konferenci předstoupiti jedna strana, která by byla chtěla suverénní československý stát, a druhá, která by žádala toliko autonomii v rámci Rakouska.

Oposice. — Oposice tu byla. A byla silná. Ne všichni katolíci, soudíc podle jejich časopisů (Hlas, Katolík a Národ), byli nadšeni. A ne všichni sociální demokraté byli přesvědčeni. Kromě toho v každém místě se našli chroničtí rýpalové, omrzelci, traviči a nespokojenci, kteří hubovali na sbírky (kam jdou ty peníze?), pomlouvajíce tajně i veřejně čelné pracovníky, že jsou aktéři, kšeftáři a národní lenoši. Nescházeli ani špehouni. Úředník gen. konsulátu K. pomohl odhaliti J. G. (ze Vsetína na Moravě), učitele české školy, jehož choť byla za peníze ochotna konat služby konfidentské. Do Národní budovy newyorských Čechů docházel na rakouské námluvy s N. Y. Staatszeitungem v kapse Moravan

[1]) Z boje za svobodu otčiny, str. 74.
[2]) Z boje za svobodu otčiny, str. 65.

MONSIGNOR JOSEF HESSOUN

KNĚZ JAN ŠTĚPÁN BROŽ

KNĚZ OLDŘICH ZLÁMAL

P . . . ek. Byv naň a na jeho poslání důvěrně upozorněn, varoval spisovatel své známé před tímto prašivcem.

Urputnou oposici zahájil dr. Frant. Iška, redaktor a vydavatel svobodomyslného Vesmíru v Chicagu. „Vedení ČNS. v Chicagu je usvědčeno z vědomého, úmyslného klamání veřejnosti . . . Máme právo, povinnost i moc dokázati tolik, že jest to pouze několik nesvědomitých jednotlivců, kteří zde rejdy ty provozují, a že česká Amerika jako celek odmítá součinnost s nimi, odpovědnost za ně a spoluvinu na zločinech páchaných jimi na zájmech národa . . . My Češi víme, že ať výsledek války je jakýkoliv, našemu národu přinese jen nové rány a škody . . .“[1]) Iška hrozil, že postačí udání do státního departementu ve Washingtoně, „aby mohli býti usvědčeni jistí američtí Češi z hrubého porušování neutrality Spojených států . . .“[2]) „Lží jest, chcete-li (t. j. ČNS.) namluviti, že Masaryk byl vždy nepřítelem Rakouska. Lží jest, když děláte ze střízlivého filosofa Masaryka fanatického vlastence a náruživého panslavistu. Lžete, když tvrdíte, že Masaryk musil z vlasti tajně prchnouti. Lžete, když tvrdíte, že Masaryk odešel z Prahy se svými důvěrnými přáteli. Lží jest, že Masaryk, aby mohl sloužiti české věci, musil nechati svou rodinu na pospas rakouským pochopům . . .“[3]) S gustem otiskl z pražských Národních Listů (23. března 1916) pověstný článek „Masaryk a Dürich“ . . . „Oni uveřejňují, nejsouce k tomu nijak oprávněni, jménem českého národa manifesty a skrývají se za jakýsi výkonný komitét . . . Za hříšný peníz zrazují denně nejsvětější zájmy českého národa a své vlasti. Zatím co statisíce Čechů udatně v sázku dávají svůj život za ohroženou vlast a za budoucnost silného a na všecky strany neodvislého nového Rakouska, snaží se tito spřeženci posici vlastního národa zákeřnými činy ne-li oslabiti, tož aspoň poškoditi . . .“[4])

---

[1]) Vesmír 7. května 1916.
[2]) Vesmír 28. května 1916.
[3]) Vesmír 6. srpna 1916.
[4]) Vesmír 23. dubna 1916.

Ránu do prsou, knock-out blow, zasadil Iškovi americký deník The Providence Journal (vydávaný v Providence, R. I.), když v únoru 1916 reprodukoval fotografický snímek dopisu barona Zwiedinka rakouskému konsulovi Silvestrimu v Chicagu, v němž se mluvilo o subvencování Vesmíru. Chicagská Svornost inkriminující článek otiskla. Iška podal na oba listy žalobu. Dne 27. ledna 1917 soudce Rafferty v Chicagu žalobu proti Svornosti zamítl. Žaloba proti Journalu se vůbec neprojednávala. Iška zuřil. V svém zoufalství adresoval otevřený list presidentu Wilsonovi.[1]) Bez výsledku. Baron Erich Zwiedinek von Südenhorst v telegramu zaslaném chicagskému konsulátu popřel pravost dopisu.[2]) Ale Zwiedinkovo dementi málo pomohlo. Podezření, že Iška je vinen, bylo příliš vážné.

A. G. Melichar, spolupracovník Vesmíru, „klidný politik a rozvážný žurnalista" (tak svého kolegu charakterisoval Iška), liboval si v jiném stylu než šéf časopisu. Ne hrubá střelba, ale rukavičky. V článku „Co se děje v Srbsku"[3]) líčí Melichar blahodárné účinky rakouské okupace těmito konejšivými důvody: „V Srbsku, pokud je v držení rakouských vojsk, zavládla civilní správa. Veliká péče je věnována zvelebení hospodářství a průmyslu důlnímu. Rakousko se snaží, aby povznesením hospodářského stavu této země si získalo přízeň domácího obyvatelstva . . ."

Vesmíru udatně sekundoval clevelandský deník Američan, vydávaný Frant. J. Svobodou a redigovaný Maxou Švagrovským. „My odtud z Ameriky nemůžeme k osamostatnění českých vlastí ani za mák přispěti . . .,"[4]) komentuje Američan, „k české akci americké na osamostatnění Čech není právní legitimace . . .[5]) Národní rada jest institucí založenou

[1]) Vesmír 10. září 1916.

[2]) Vesmír 12. března 1916. „Angeblicher hieramtlicher Erlass betreffend Subventionierung Vesmír ganz erfunden und Faelschung. Ersuche Veroeffentlichung in Presse."

[3]) Vesmír 18. června 1916.

[4]) Američan 4. července 1915.

[5]) Američan 11. července 1915.

bez souhlasu a bez schválení veškerého českého lidu v zahraničí...[1]) Proč otiskujeme z Hlasu národa pochvaly českých pluků? Proto, abychom ukázali, že jest to lež, že byly české pluky decimovány a rozpuštěny, jak se zde našemu lidu namlouvalo..."[2]) O některých místních manifestacích neotiskl Američan ani řádky. Za to však propůjčil redaktor Švagrovský místo vymyšlené zprávě, že banka v Chicagu, která byla sběrnou fondů, stojí na pokraji úpadku.

Žurnalistický veterán Josef Buňata[3]) z Enisu, Texas, si nepřestával v novinách stěžovati na vydavatele Texana J. Drozdu, že podezřívavými články (Kam jdou ty peníze?) a útoky proti národním pracovníkům poškozoval a znehodnocoval činnost odboček ČNS. v Texase. Za redakce Frant. Vencla (od převratu je Vencl úředníkem čs. gen. konsulátu v New Yorku) Texan hnutí fedroval. Ale když v redakci Vencla vystřídal L. W. Dongres, postavil se Texan příkře proti ČNS.

Vysloužilý socialistický pracovník Fr. J. Hlaváček[4]) polemisoval s redaktorem chicagské Spravedlnosti Beránkem takto: „Svou činností a psaním s pomocí jiných tovaryšů proti akci k osvobození československého národa přivodil nepřátelství skoro všeho českého lidu v Americe proti sobě i proti Spravedlnosti. A vláda, jež přísně sledovala obsah každého cizojazyčného časopisu, hrozila často potlačením Spravedlnosti a zatčením jejího personálu..."

Oposici Karla Horkého (přistal v New Yorku ze Španělska 13. října 1916) diktovaly, zdá se, pohnutky čistě osobní. Byla to oposice svrchovaně útočného rázu proti Masarykovi, bratřím Benešům a Štefánikovi, obranná v zájmu tchána Düricha. „Dr. Eduard Beneš, generální tajemník Národní rady, je... despota a absolutista prvního řádu, je to uchvatitel...[5]) Tenkráte jednalo se o vydávání Československé

---

[1]) Američan 8. srpna 1915.
[2]) Američan 19. září 1915.
[3]) Josef Buňata, Kotrmelce lidového lidovce, 30 str.
[4]) F. J. Hlaváček, Americké Dělnické Listy 10. února 1922.
[5]) Karel Horký, Dürichův národ a Benešovo obecenstvo, str. 20.

Samostatnosti a volbu jejího redaktora . . . Redigovati za hranicemi list zápasící za osvobození otčiny bylo mým snem . . . Myslím, že nebylo potřebí, abych se o takovou věc (redaktorství) hlásil . . . Ona mi prostě patřila. Mně jedině a výhradně . . . Nebylot tenkráte v evropském zahraničí mimo mne jiného skutečného žurnalisty . . . O schopnostech se již vůbec nedá mluvit; mluvím jen o tom, že byl jsem tenkrát v evropském zahraničí jediným opravdovým novinářem . . .[1]) Když nepokrytě jsem mu (Masarykovi) vyslovil nespokojenost s jeho až příliš zjednodušeným finančním hospodářstvím a když co nejprostšími slovy jsem jej přesvědčoval, že jeho notýskové účetnictví českoamerických, do milionů franků sahajících sbírek neobstojí v Čechách před žádným čestným peněžním odborníkem . . .,[2]) přijde jednou doba, kdy český národ objeví, že Masarykovo zahraniční osvobozovací dílo bylo padělek a že Masaryk byl politický Hanka . . ."[3])

Vrcholné netaktnosti se Horký dopustil v červenci 1917, kdy po české čtvrti v New Yorku dal kolportovati otevřený list „panu dr. M. Štefánikovi". List ten byl podepsán „Blažou Dürichovou, dcerou poslance českého národa Düricha". V listě vyhrožovala Dürichová Štefánikovi bitím. „Jste již ve Spojených státech čtyři týdny . . . hledala jsem Vás s karabáčem, protože jste se odvážil třísnit nejnestoudnějšími lžemi čest mého zasloužilého a celým českým národem jednomyslně za hranice vyslaného otce . . ."

Tento negentlemanský faux pas nemohli čeští Američané Horkému odpustiti. Byl-li jeho čin vypočítán na sensaci v americkém tisku, selhal úplně, neboť Štefánik, jsa v čas přáteli varován, karabáčové akci unikl. A román slečny Dürichové? Provdavši se za českého inženýra Fišera, zemřela tato žena oslňující krásy v Maternity hospitalu v New Yorku v říjnu 1918.

[1]) Karel Horký, Dürichův národ a Benešovo obecenstvo, str. 23.

[2]) Karel Horký, Z vašich rukou (věnováno československým vojákům), str. 43.

[3]) Karel Horký, Z vašich rukou, str. 56.

ČESKÉ MĚSTEČKO MILLIGAN V NEBRASCE

MĚSTEČKO PROTIVÍN V IOWĚ

KAPITOLA XIII.

PAMÁTNÉ I VÝZNAMNÉ DNI A UDÁLOSTI Z DĚJIN AMERICKÝCH ČECHŮ.

1633.

Augustin Heřman, první známý český přistěhovalec, přistál v New Amsterdamu, nynějším New Yorku.

1661.

Heřman přesídlil z New Amsterdamu na České manství, které založil v Marylandu a na němž, jak se zdá, zamýšlel shromáždit pobělohorské exulanty.

1741.

V březnu zbudován první domek americkými Moravany v Bethlehemu v Pennsylvanii.

1832.

V New Yorku přistal Ant. M. Dignowity, jeden z prvých přistěhovalců novodobých.

1834.

Prof. M. Karel Hrubý přijel z Brém do New Yorku.

1846.

V listopadu přistal na lodi Thomas Bennett v New Yorku turnovský rodák, vyučený mydlář a amatér brusič diamantů,

Čeněk Paclt. Dav se odvésti za dělostřelce do americké armády, účastnil se mexické války 1846—1848. Poté prožil vojenské tažení do Floridy proti Indiánům Seminolům. V únoru 1853 se vrátil přes Londýn domů. Začátkem října téhož roku přijel do Ameriky po druhé. Nádeničil, farmařil, zahradničil ve Virginii a jinde. Odejel z Ameriky 1. máje 1857 a vícekrát se nevrátil. Popis jeho cest po světě — po Americe, Australii, Asii, po Novém Zélandě a Africe (na černé pevnině ryžoval diamanty) — vyšel tiskem pod názvem Čeňka Paclta cesty po světě.

1847.

Několik vojenských zběhů prchlo z mohučské (Mainz) posádky do New Yorku. Mezi desertéry byl generálův sluha Tůma (Toužimský?), jemuž v New Yorku přezdíváno Kolumbus. On prý prvý pro české vystěhovalce objevil Ameriku.

1848.

Na podzim přijel do New Yorku Ondřej Hubáček, Josef Kubín, Josef Čilinský. V prosinci přistal Vojta Náprstek.

1850.

V lednu založen v New Yorku na Náprstkův podnět první český spolek v Americe. Za předsedu zvolen Václav Pohl, místopředsedou byl Ondřej Hubáček, pokladníkem Franta Červený, Vojta Náprstek knihovníkem. Spolek konal schůze v č. 14 City Hall Place, v hostinci Rakušana Burgthala. Na tomto místě se nyní vypíná k oblakům obrovitý Obecní dům, t. zv. Municipal Building.

1852.

Nákladem a redakcí Vojty Náprstka vyšlo v Milwaukee první číslo svobodomyslného týdeníku Flug-Blätter. List tento zanikl 25. listopadu 1855.

1854.

V březnu přistal v bostonském přístavu na plachetníku Amoru pozdější vydavatel Slowana Amerikánského Frant. Kořízek s Janem Bártou Letovským a jinými přistěhovalci z Moravy.

4. března konána poradní schůze v hostinci a strávním domě Jakuba Motla v St. Louisu, jež vedla k založení řádů ČSPS.

Položen základ ke katolickému kostelíku sv. Jana Nepomuckého v St. Louisu. Mši sloužil kněz Lipovský.

1855.

Vyšla první kniha s českými značkami. Byly to modlitby Witissteny we Swatem Ludowiku (St. Louisu), Pulnocne Americe, roku Spasytele Swéta 1855. Spisowatel y Prekladatel Dr. S. C. Massoch.

1856.

V měsíci září sehráno v Kossuthu, ve Wisconsinu (zakladatelem této obce byl rodák Fišer), první české ochotnické divadlo. Týž rok se v téže vesnici konala politická schůze v zájmu gen. Frémonta, kandidáta na presidentství republikánské strany. Řečnil Vojta Náprstek, jenž se mezi řečí přimlouval za založení českých novin.

1857.

V září (1856?) dávána v domě evangelického učitele Václava Šimonka v Kossuthu veselohra Roztržitý. Hrál F. Míka, člen německé kočující společnosti. Bylo to první české divadelní představení na této pevnině.

11. listopadu založili Čechové v Detroitu Slovanskou lípu.

V zimě se Vojta Náprstek vrátil do vlasti.

1859.

V lednu založena v St. Louisu Slovanská lípa k návrhu vzdělaného rodáka Emanuela Denka.

1860.

1. ledna začal vycházeti v Racině nákladem a redakcí Fr. Kořízka týdeník Slowan Amerikánský, první český list v Americe.

21. ledna začala v St. Louisu akciová společnost vydávati týdenní Národní Noviny. Druhý českoamerický časopis, Národní Noviny, byl založen podle plánu Náprstkova.

16. října založena v Chicagu Československá setnina. Spolek přijal jméno Slavonian Lincoln Rifle Company; na konec slovo Slavonian z návrhu vypuštěno. Prvý český spolek v tomto městě.

1861.

3. března založena v Racině Slovanská lípa.

14. března založena v New Yorku Slovanská lípa, nebo správněji: Jednota slovanské lípy.

30. října začal vycházeti týdeník Slavie, který byl pak několik desetiletí nejčelnějším listem. Slavie povstala sloučením Slowana Amerikánského s Národními Novinami.

20. listopadu usneseno v hostinci A. Kučery v Chicagu založiti Slovanskou lípu.

Péčí Frant. Mráčka, redaktora Národních Novin, vydán v St. Louisu Americký kalendář. Byl to pionýr českoamerických kalendářů.

Slovanská lípa, první spolek v Milwaukee, založena. Podle jiného udání se to stalo r. 1860.

V zimě do Ruska odcestovali Franta Mráček a J. B. Letovský, aby v zemi bílého cara vybrali kraj pro Novou Čechii. Z přestěhování amerických Čechů do Amurska v Sibiři nebylo na štěstí nic.

1862.

Po poradě konané v místnosti Martina Krejčího 11. května založena Slovanská lípa v Clevelandu.

1863.

Jednáno v Chicagu o založení české kolonisační společnosti. Výsledkem toho byly po několika letech dvě osady, jedna v Jižní Dakotě u Yanktonu, druhá v severní Nebrasce u Niobrary.

Na začátku roku připlul z Anglie do New Yorku Karel Jonáš.

1864.

Z jara vystavěn katolickými krajany v Chicagu dřevěný kostelík sv. Václava na rohu De Koven a Desplaines. Byl to první český (i slovanský) kostelík v západní metropoli.

9. září odhalen slavnostním způsobem, za vojenských poct, před newyorskou radnicí prapor newyorských Čechů. Polák Jaworowski přednesl plamennou řeč o solidaritě Čechů a Poláků. Dlouho a s hrdostí vzpomínali Newyorčané této okázalé slavnosti.

1864.

17. září slavnostně otevřena na rohu ulic Clinton a Van Buren v Chicagu první česká síň. Členové pomáhali příspěvky i prací řemeslnou.

Slovanská lípa postavila v Chicagu společenský dům, první v tomto městě. Následujícího roku shořel. R. 1869 vystavěla si Slovanská lípa na jiném místě nový stánek.

1865.

Dne 22. ledna konala se v Chicagu společná schůze Čechů, Poláků a Jihoslovanů a založena Slovanská jednota „ku vzájemnému slovanskému působení“. Činností nevykázala se Jednota žádnou.

14. února založen v St. Louisu tělocvičný sbor Sokol, první v zemi.

31. prosince konán v Chicagu slovanský sjezd neboli sněm. Na něm byla aspoň na papíře založena jednota všech českých spolků v Americe pode jménem Národní jednota; Národní jednota se však asi za dvě léta rozpadla.

Slavie vydala spisek Karla Procházky (z Peoria v Illinoisu) Pravda čili volné posouzení událostí a pokroku XIX. století, pomocí historie a jiných pramenů. První původní spisek pokrokovců.

1866.

Baltimorští Čechové si založili Slovanskou lípu.

Wenzel Kopta, první houslista při Theodore Thomas Orchestra, konal cestu po Spojených státech s touto proslulou hudební organisací. Mimo to hrál Kopta první housle v New York Philharmonic Society.

1867.

25. září vyšel v Chicagu redakcí Josefa Pastora týdeník Pokrok. První český list v Chicagu. Pokrok přestěhován do Racina, odtud do Cedar Rapids a pak do Clevelandu; v Clevelandu r. 1878 zašel.

1. října položen základní kámen k mateřskému kostelíku českých evangelíků v Ely v Iowě. Následujícího roku, 1868, byl kostel odevzdán svému účelu.

9. října debutovala tragédka Františka Janauschková, herečka českého původu, v Academy of Music v New Yorku; hrála německy. Když r. 1873 přijela po druhé, byla již schopna hráti jazykem anglickým.

České duchovenstvo, v čele s knězem Josefem Molitorem, začalo v říjnu vydávati v Chicagu Katolické Noviny.

Prvý český kostel v Clevelandu, zasvěcený sv. Václavu, byl vystavěn na rohu ulic Burwell a Arch. Farářem byl

Anton neboli Ondřej Krásný, známý svou revoluční činností v rodné vlasti.

1868.

1. ledna sešel se v Chicagu v síni Slovanské lípy za účasti 15 delegátů druhý český sněm. „Výsledky snah jeho neuskutečnily se," komentuje Zdrůbek.

1869.

23. ledna provedeno v Clevelandu Karlem F. Erhardem „národní sčítání", jež má značnou lidopisnou cenu pro poznání starého českého Clevelandu.

21. července přistal v New Yorku Ladimír Klácel.

Dva evangeličtí faráři, Ludvík B. Kašpar a Heřman z Tardy, přijeli do Ameriky na návštěvu ke krajanům evangelického vyznání. Vydali o tom Zprávu o poselství do Ameriky vykonaném v létě 1869.

5. listopadu začal v Iowa City vycházeti redakcí L. Klácela Slovan Amerikánský. Prvý list ve státu Iowě byl Pokrok, přestěhovaný sem z Racina.

1870.

Básník Josef V. Sládek odejel z Ameriky do vlasti.

Spolek Perun v Clevelandu postavil na Croton ulici účelnou spolkovou místnost, kde umístěna škola, tělocvična a ochotnické jeviště. Takový byl zájem o tento podnik, že řemeslníci po celodenní práci, konané jinde, pomáhali při stavbě Perunu zdarma.

Ředitel federálního censu uznal po prvé Čechy a Moravany za zvláštní národnost a určil pro ně rubriku „Bohemians and Moravians".

Lev J. Palda prohlásil chicagské Národní Noviny za list sociálně demokratický, první český list hlásající socialism.

Postaven cihlový kostel sv. Jana Nepomuckého v St. Louisu, na pozemku, kde stával starý dřevěný kostelík. Po cyklonu r. 1896 kostel restaurován.

19. listopadu na veřejné schůzi, konané v Cooper Union, protestoval L. J. Palda, mluvě za Čechy, proti dalšímu vedení války Německa proti Francouzům. Čechů bylo na schůzi na 500.

1871.

9. února obnoven v Clevelandu týdeník Pokrok, přestěhovaný sem ze Cedar Rapids. První list v Clevelandu.

15. dubna vydal Lev J. Palda v New Yorku hektografované číslo Lucerny. Prvý český list v New Yorku.

29. května odevzdána svému účelu za všeobecného nadšení místnost Slovanské lípy na rohu Croton ulice a Case Avenue v Clevelandu.

1. srpna založen v Omaze týdeník Pokrok Západu, první český list v Nebrasce.

9. října řádil v Chicagu veliký požár; zničil mnoho českého majetku a přivedl četné našince na mizinu.

Ruský velkokníže Alexej přijel do Spojených států. V New Yorku a v Chicagu ho Čechové vítali jako bratra Slovana a odevzdali mu adresy, v nichž byla zdůrazňována myšlenka slovanské vzájemnosti.

1874.

V únoru učiněn pokus vydávati Hlas pravdy. Byl to pionýrský list českých evangelíků. Redigoval jej farář Fr. Kún.

1875.

22. května založeny F. Škardou a L. J. Paldou v Clevelandu Dělnické Listy, „orgán socialistické dělnické strany“

25. října začal Aug. Geringer vydávati redakcí Zdrůbkovou Svornost, první český deník v Americe.

27. října napsala Slavie o první české primadoně: „Vystoupení slečny Anny Dráždilové v milwaucké Academy of Music: Píseň Kde domov můj přijata od obecenstva s velikým nadšením. Němci neostýchají se doznati, že je Češka.“

Spisovatel dr. Josef Štolba projížděl Spojené státy. Kniha Za oceánem, kterou o tom vydal po návratu domů, si dlouhá léta udržela primát mezi knihami o Americe.

1876.

17. září uveřejnil st. louiský časopis Hlas provolání ke katolickým spolkům, aby se spojily. Následujícího roku založena Česká katolická první ústřední jednota.

1877.

7. ledna přednášel F. B. Zdrůbek o potřebě národního hřbitova pro svobodomyslné Čechy v Chicagu. 12. března založen místními spolky Národní hřbitovní spolek, jenž je dnes nejbohatší českou korporací ve Spojených státech.

17. a 18. dubna konala se v Chicagu dvě náboženská hádání mezi F. B. Zdrůbkem za stranu svobodomyslnou a páterem Vilémem Čokou, jenž hájil stanovisko katolíků.

V říjnu začal v Clevelandu redakcí Václava Šnajdra vycházeti týdeník Dennice novověku, téže svobodomyslné tendence jako zaniklý Pokrok.

Ruský velkokníže Alexej přijel po druhé do Ameriky.

1878.

15. března slavil Masaryk v New Yorku sňatek se slč. Charlottou Garrigueovou a za týden potom opustili novomanželé New York.

1879.

31. srpna otevřena síň a škola řádů ČSPS. na 18. ulici. Tato síň byla dlouho střediskem a shromaždištěm chicagských Čechů. Stavba síně stála $ 9.000.

1882.

17. března zemřel Ladimír Klácel v domě svého hostitele Franty Záleského v Belle Plaine, v Iowě.

Koupen a adaptován tenementní dům č. 533 ve východní Páté ulici a nazván Národní budovou. První společenské středisko novoyorských Čechů.

1884.

29. června odhalen v Belle Plaine za nebývalého účastenství lidu pomník „zvěčnělému učiteli, horlivému vlastenci, filosofu a pravdosmělci prof. Ladimíru Klácelovi. Na důkaz vděčnosti postavili američtí Čechové". Anglicky řečnili Jonáš a Bohumil Šimek, česky Palda. Pomník je dílem kamenického mistra V. Mendlíka z Manitowocu.

1885.

31. května odplulo z New Yorku 177 krajanů na hamburské lodi Westphalii navštívit Národní divadlo. Do Hamburku přijel cestovatelům naproti mnohočlenný výbor s Vojtou Náprstkem v čele. Vůdcem výpravy byl J. A. Oliverius, praporečníkem Ant. Petrtyl, jenž americkým praporem vzbudil v Praze veliké nadšení, sekretářem F. Čemus. Pražské Národní Listy přirovnaly pouť Američanů k „pouti argonských plavců, o nichž vypráví báje, že unášeli zlaté rouno". Výprava měla diplomatickou dohru. Rakouský vyslanec baron Schaeffer psal státnímu sekretáři T. F. Bayardovi (25. května 1885): „Pane! Ježto došla Jeho Veličenstva skrze pražské časopisy zpráva, že větší počet Čechů (Czechs), občanů z Chicaga a odjinud, odjede 30. t. m. o 5. hodině odpolední hamburským parníkem Westphalií, v kajutě i mezipalubí, do Prahy, Čech, prý k návštěvě slavnostního otevření nového Národního divadla v tomto městě, a ježto je zcela možno, že někteří čeští socialisté a anarchisté v této zemi meškající by mohli využíti této příležitosti

k návratu do rakousko-uherské říše nebo vpašovat do zemí Jeho Veličenstva spisy revolučního rázu nebo třaskaviny, dostal jsem rozkaz, abych na to upozornil vládu Spojených států. Mám proto čest podati Vám svrchupsané oznámení, žádaje Vás, abyste učinil opatření, by zavazadla českých turistů, zapsaných mezi cestujícími Westphalie, byla newyorskou policií důkladně prohlédnuta, a abyste dal zabaviti všechny podezřelé věci, jako třaskaviny a revoluční spisky. Osměluji se doufati, že tuto žádost, vyplynulou z důvodů svrchovaně důležitých, uznáte za oprávněnou, a prosím, abyste mě zpravil, kdyby podobné podezřelé věci snad byly nalezeny. Přijměte atd. — Schaeffer." Sekretář Bayard vyslovil baronu Schaeffrovi politování, že mu nelze žádosti vyhověti, poněvadž „není zákona, který by zapovídal nebo zabraňoval jednotlivci míti takové předměty v hranicích pravomoci Spojených států, a poněvadž není zákona, který by definoval, jaké spisy jsou a jaké nejsou revoluční. Zakročovat v tomto případě bylo by v důsledcích totéž, jako chtít provádět v hranicích Spojených států domácí zákony jiné vlády".[1])

26. července odhalen pomník Lad. Klácela na Národním hřbitově v Chicagu. Postavily jej pokrokové spolky.

24. prosince vydáno v La Grange první číslo týdeníku Svobody, nejstaršího listu v Texasu.

President Grover Cleveland jmenoval Karla Jonáše konsulem v Praze. Rakousko-uherská vláda odepřela navrženci exequatur, avšak později protest odvolala a na naléhání americké vlády Jonáše uznala.

1886.

6. ledna se ustavil v Chicagu zatímní výbor americké Matice pro školy v Čechách, jímž zahájeny všeamerické sbírky pro tento účel. Tajemníkem byl redaktor (nynější evangelický kazatel) Václav Vaněk.

---

[1]) Pokrok Západu 19. října 1886.

Newyorský boháč Morris K. Jessup zakoupil Brožíkův obraz Kolumbus na dvoře španělském pro Metropolitní obrazárnu v New Yorku. Zaplatil zaň $ 20.000. Obraz reprodukován na poštovní známku, již vláda Spojených států dala do oběhu v letech chicagské světové výstavy.

Zahájil činnost Novák & Stejskal, nejstarší český bankovní dům v Chicagu.

1887.

30. května vyjela z Chicaga sokolská výprava do Čech. Účastníků bylo 287 (30 dětí). Vedl je Aug. Volenský a Josef Čermák. Jelo se brémskou lodí Werra. Výletníci odevzdali peněžitý dar Matici školské v Čechách.

Při osadě sv. Prokopa v Chicagu založena benediktiny kolej sv. Prokopa, první a dosud jediný český vyšší vzdělávací ústav ve Spojených státech. Po vystavění účelných budov přestěhována kolej do Lisle v blízkém okolí Chicaga.

Ve Schuyler v Nebrasce založil F. Folda peněžní ústav Banking House of Folda, jednu z nejstarších českých bank v zemi.

1888.

V Chicagu založena česká banka Kašpar a Karel.

1889.

V květnu odjela třetí výprava amerických Čechů do vlasti, „za příčinou návštěvy Národního divadla".

1890.

V St. Louisu postavena Národní síň řádů ČSPS.

1891.

Pořádána matiční výprava do vlasti; zúčastnilo se jí 64 osob. Výletníci přiváželi dar 1.600 zl. Cestu konali na rot-

terdamské lodi Obdam. Houževnatě pro výpravu pracoval chicagský hostinský Ludvík V. Zavadil. K této příležitosti vydán Památník americké Matice pro školy v Čechách k návštěvě stoleté jubilejní výstavy v Praze, 1891.

Ustaven Národní výbor Čechů amerických. Toto významné těleso, o jehož organisování měl největší zásluhu Lev J. Palda, chopilo se několika časových národních podnětů a uskutečnilo je.

1892.

V upomínku na třísté narozeniny Jana Amose Komenského pořádány slavnosti ve všech větších českoamerických místech: v Detroitu, St. Louisu, Clevelandu, New Yorku, Baltimore, Omaze, St. Paulu, Cedar Rapidsích a jinde. Největší slavnost se konala v Chicagu, kde v Music Hallu řečnil Ignatius Donnelly.

29. května odhalen na Národním hřbitově v Chicagu pomník na památku vojínů, kteří bojovali v občanské válce. Českou řeč proslovil redaktor Josef Čermák, anglickou bývalý mayor města Carter H. Harrison.

1. září vyšlo v Omaze redakcí Tomáše Čapka první číslo měsíčníku The Bohemian Voice (organ of the Bohemian Americans in the United States).

Antonín Dvořák přijel do New Yorku s rodinou 26. září, byv jmenován ředitelem National Conservatory of Music v New Yorku; založení této konservatoře umožnila štědrým darem Jeannette Thurberová.

1893.

20. března veplula do newyorského přístavu brémská loď America s první českou divadelní společností Ludvíkovou. Z New Yorku se Ludvíkovci, počtem 22, rozjeli po větších osadách Čechů a Slováků. V Chicagu uvedli za světové výstavy po prvé na americké jeviště Smetanovu Prodanou ne-

věstu. Viděti české herce z povolání bylo tehdy pro Čechoameričany vzácným požitkem.

Na světovou výstavu v Chicagu přijela výprava z vlasti. V New Yorku, Clevelandu, Chicagu a jinde byli hosté srdečně vítáni.

Dramatik a člen Národního divadla v Praze Josef Šmaha vystoupil jako herec a recitátor v přednějších českých střediskách.

Dva čeští spisovatelé, Josef Kořenský a Frant. Herites zavítali na návštěvu chicagské výstavy.

12. srpna pořádán ve Festival Hallu za svorného působení všech Čechů v Chicagu Český den. Český den byl mohutnou demonstrací národní. Antonín Dvořák a Vojtěch Hlaváč řídili své skladby, slavnostní řeč proslovil Karel Jonáš, místoguvernér státu Wisconsinu.

V září jmenoval president Grover Cleveland Jana Karla konsulem v Praze.

25. září odhalen ve vsi Bohemii na Long Islandu na tamním hřbitůvku kamenný pomník Janu Husovi. Je to dosud jediný pomník postavený na počest tomuto reformátoru ve Spojených státech.

1894.

24. června pořádán na středozimní (midwinter) výstavě v San Francisku s pronikavým úspěchem Slovanský den. Zúčastnili se Češi i ostatní Slované žijící na tichomořském pobřeží.

Péčí Národního výboru vyšly anglickým jazykem první dějiny české, History of Bohemia. Sepsal je R. H. Vickers.

Karel Jonáš jmenován gen. konsulem v Petrohradě.

21. listopadu přistal v New Yorku cestovatel dr. Emil Holub. Přednášel o svých cestách zeměpisným a lidopisným společnostem. Podle potřeby přednášel anglicky, německy i česky.

Dokončena a odevzdána svému účelu representační budova Plzeňského Sokola v Chicagu na Ashland Ave.

1895.

4. června vyjela z New Yorku na lodi Kaiser Wilhelm II. čtvrtá výprava k návštěvě Národopisné výstavy československé v Praze. Podnikatelé zamýšleli na výstavišti postaviti drňák, loghouse, farmářské stavení, kostel a pavilon. Bylo možno uskutečnit jen některé z podniků. Mnoho cenných písemných památek z raných dějin české Ameriky bylo ten rok posláno do staré vlasti.

Cestovatel Vráz přijel na přednáškovou cestu do Ameriky.

Houslista Frant. Ondříček podnikl umělecké tournée po čelnějších městech Unie.

14. a 15. prosince otevřena Českoamerická síň v Milwaukee.

1896.

15. ledna zemřel Karel Jonáš, americký konsul v Crefeldu v Německu.

27. května zasáhla město St. Louis strašná vzduchová smršť; zbořila kostel sv. Jana Nepomuckého a poškodila i jiný farní majetek. Mezi poškozenci bylo mnoho Čechů.

20. prosince položen za velikého nadšení základní kámen České národní síně v Clevelandu. V září následujícího roku budova slavnostním způsobem odevzdána svému účelu.

1897.

1. ledna organisována v Chicagu společnost, jež poblíž Vontay ve Virginii otevřela komunistickou osadu, první toho druhu mezi Čechoameričany. Obec se rozpadla r. 1900.

1898.

Konán sjezd České katolické první ústřední jednoty, na kterém došlo k roztržce mezi východními a západními členy. Nespokojenci, odtrhnuvše se od mateřské jednoty, založili Západní českou katolickou jednotu.

V létě byla v Omaze pořádána Transmississippi Exposition. Krajané měli na výstavě Český den.

1899.

12. března umřel pionýr českoamerického tisku, František Kořízek.

1901.

18. září zemřela výtečná českoamerická žena, autorka Story of Bohemia a překladatelka Babičky Němcové, Františka Gregorová.

Jan Kubelík podnikl umělecký zájezd do Ameriky.

1902.

Prof. T. G. Masaryk pořádal přednášky ve větších českých osadách a na universitě v Chicagu.

1903.

V zimě zpíval Boža Umírov (Nepomucký) v Bílém domě před presidentem Rooseveltem a zvanými hosty české písně. Doprovázel jej na pianě Rudolf Průša z New Yorku. „Bylo to po prvé, že česká píseň hlaholila v paláci amerických presidentů.“

1904.

Na Louisiana Purchase Exposition, jež trvala od konce dubna do počátku prosince, přijeli do St. Louisu z Čech tři spisovatelé: dr. Jiří Guth-Jarkovský, Jan Havlasa, F. Sokol-Tůma. Pro neshody mezi katolíky a pokrokovci byl Český den, pořádaný 6. srpna, slabě navštíven. Na meziparlamentní sjezd, jenž zasedal v září, přijeli mezi jinými Josef Brdlík, Vladimír Brdlík a Václav Karbus.

20. června inkorporován v New Yorku nejpřednější toho času spolek Slovanské sdružení (Slavic Alliance), v němž jsou zastoupeni všichni Slované mimo Poláky. Stěžejním úče-

lem Sdružení bylo representovati Slovany před americkou veřejností. Spolek vznikl za války mezi Japonskem a Ruskem, v níž se celý americký tisk postavil za věc Japonců. Předsedou Sdružení byl Tomáš Čapek.

Antonín Michálek z Chicaga zvolen do kongresu. První Čech, který dosáhl této hodnosti.

1905.

29. listopad zůstane v upomínce alleghenských Čechů jako jeden z nejpamátnějších. Ten den otevřena nově přestavěná Národní síň.

1906.

28. listopadu v Amityville na Long Islandu u města New Yorku v chudobě zemřela slavná americká herečka českého původu Františka Magdalena Janoušková (Janauschek). Narodila se 20. července 1830 v Čechách, odstoupila do ústraní roku 1898.

Po mnoholetém snažení podařilo se Čechům a Slovákům v Bostonu zbudovati vlastní dům, pojmenovaný Dům Slavie; byl otevřen 25. prosince.

1907.

Prof. T. G. Masaryk přijel po druhé přednášet krajanům. Na chicagské universitě absolvoval přednášky na thema Dějiny malého národa.

V Clevelandu jmenován světícím biskupem Josef M. Koudelka. Vysvěcen r. 1908. Velké nadšení mezi katolíky.

Dr. Theodor Bartošek si zajel do Spojených států přednášet svobodomyslným obcím.

1908.

Žurnalista Karel Pelant konal přednáškovou cestu po čelnějších osadách. Napsal knihu: Amerika, jaká je vskutku.

10. listopadu po prvé přijela do New Yorku Emma Destinnová, zpěvačka Metropolitní opery.

1909.

19. února byla slavná premiéra Smetanovy Prodané nevěsty v Metropolitní opeře v New Yorku.

Do Unie přijeli předáci České obce sokolské. Výpravu vedl starosta dr. Josef Scheiner. O cestě napsal knihu: Sokolská výprava do Ameriky r. 1909.

V prosinci zahájila činnost Českoamerická tisková kancelář v Chicagu (ČATK). Frant. Korbel umožnil její existenci darem $1.500. Kancelář řídil dr. Vojan.

1910.

1. ledna vzpomínáno padesátiletého výročí českoamerického tisku. Následujícího roku vyšel spis Tomáše Čapka: Padesát let českého tisku v Americe.

2. dubna zemřel v Omaze Jan Rosický.

Zavedeno sčítání podle mateřské řeči (mother tongue). Před tím census třídil přistěhovalce podle země původu (country of origin).

1911.

30. července odhalen v Douglas parku v Chicagu pomník Karla Havlíčka Borovského.

14. září zemřel v Chicagu Frant. B. Zdrůbek.

Dr. Frant. Soukup meškal ve Spojených státech od počátku října 1911 do konce ledna 1912. O svých dojmech napsal knihu: Amerika, řada obrazů amerického života.

1912.

2. května zemřel v Chicagu Bartoš Bittner.

13. května odhalen v Racině pomník Karla Jonáše. Sebralo se $5.000; pomník zhotovil českoamerický sochař Mario Korbel.

Zástupci pražské obchodní komory zavítali do Bostonu, aby oplatili tamním obchodníkům návštěvu Prahy.

Dr. Karel Veleminský, pedagog a spisovatel, zavítal do Spojených států.

Na pozvání ČATK. přednášel na amerických kolejích a universitách spisovatel hrabě Frant. Lützow.

14. prosince pořádali newyorští Slované v Carnegie Hall manifestační schůzi, jež vzbudila v americkém tisku širokou pozornost. Shromáždění protestovali „proti neoprávněnému zasahování Rakousko-Uherska do vnitřních záležitostí balkánských Slovanů".

1913.

16. října odjel z Chicaga na své působiště na Balkán vyslanec Karel J. Vopička.

1914.

24. července slouží v kostele redemptoristů v New Yorku biskup Koudelka smuteční mši za následníka za ostentativní neúčasti Čechů.

28. července vyzývá rakouský gen. konsulát v New Yorku záložníky do 42 let, aby se hlásili na konsulátech.

28. července. Protestní schůze slovanských žurnalistů v Central Opera House v 67. ulici v New Yorku. Domobranci, kteří nastoupili vojenskou službu, prohlášeni za zrádce slovanské myšlenky.

28. července. V pavilonu Plzeňského pivovaru v Chicagu pořádána protestní schůze proti Rakousku za účasti 4.000 osob. Řečnili mezi jinými Tvrzický, Nigrin, Štěpina, Rudiš-Jičínský.

2. srpna scházejí se v St. Louisu záložníci slovanských národností k protestu proti válce zahájené Rakousko-Uherskem.

8. srpna. Sjezd řádů jednoty ČSPS, konaný v St. Louisu, protestuje proti Rakousku.

10. srpna. Baltimorští Češi konají protirakouskou schůzi.

12. srpna vyzývá redaktor Janák k politické práci a zahajuje v omažské Osvětě sbírku ve prospěch Českého fondu.

24. srpna se koná v Národní budově v New Yorku schůze k osamostatnění vlasti. Schůze svolána pod dojmem vzrušující, ač nepravdivé kabelové zprávy z Ruska (v New York Heraldu), že v Praze vypukla vzpoura a že ji vojsko krvavě potlačilo.

25. srpna svolává Národní rada v Chicagu schůzi, „do níž zve všechny členy a přátele akce v zájmu osamostatnění zemí českých".

28. srpna. Kongresník Adolf Josef Sabath žádá ve State departmentu za vyšetření zpráv o popravě dra Kramáře, prof. Masaryka a posl. Klofáče. Sekretář Bryan slibuje tu věc vyšetřiti prostřednictvím amerického konsulátu v Praze.

29. srpna. V Bostonu protirakouská schůze Čechů a Slováků.

29. října odjíždějí na lodi Carpathia do Srbska dr. J. R. Jičínský, dr. Kára, dr. Guča a četný pomocný personál. Výpravu financuje Američan J. W. Frothingam.

6. listopadu otevřeno v Chicagu na Národním hřbitově výstavné krematorium.

8. listopadu. Zpěvačka Emma Destinnová přijíždí do New Yorku.

1915.

2. března. Opereta O. Nedbala Polská krev, v úpravě R. Frimla, přezvaná pro americkou scénu The Peasant Girl, dávána po prvé v Shubertově divadle v New Yorku. Úspěch operety nebyl valný.

16. dubna přijel do New Yorku F. Kopecký, zástupce londýnských Čechů.

21. dubna na schůzi v Národní budově v New Yorku referuje F. Koníček-Horský, přišlý z Ruska, o akci ruských Čechů, o přijetí deputace carem a o nadějích na samostat-

nost pomocí Ruska. F. Kopecký z Londýna podává zprávu o poměrech v Anglii a ve Francii.

12. května. Československá strana socialistická v Americe se po referátu red. Antonína Novotného usnáší na všemožné podpoře ČNS.

3. července. Skvělá oslava pětistého výročí úmrtí Husova v Carnegie Hallu v New Yorku. Slavnostní řeč pronesl dávný přítel českého národa prof. Will. S. Monroe.

15. srpna. Vojta Beneš s rodinou přijel lodí Rotterdam do New Yorku. Beneš byl prvý účastník a svědek války.

8. září nařizuje sekretář Lansing americkému vyslanci ve Vídni Penfieldovi, aby oznámil rakouské vládě, že její diplomatický zástupce ve Washingtoně, dr. Konstantin Theodor Dumba, není již persona grata. Dumba byl prozrazen, že tajně nabádal k sabotáži v amerických muničních továrnách. (Masaryk v Světové revoluci uvádí, že byl Dumba odvolán 29. září 1915. Nebyl 29. září den jeho odjezdu ze země?)

22. a 23. září se koná konference Slovenské ligy a ČNS. v Clevelandu, při níž uzavřena t. zv. Clevelandská dohoda.

4. října se vrátili do New Yorku někteří členové českoamerické výpravy do Srbska. Z lékařů přijeli dr. Jičínský, dr. Guča a dr. Czaja.

14. listopadu je datováno Prohlášení českého komitétu zahraničního. Za americké Čechy je podepsal dr. Ludvík J. Fisher, Jos. Tvrzický-Kramer, Karel Pergler, Em. V. Voska, za Slováky Albert Mamatey a Ivan Daxner.

19. listopadu vystoupila s malým úspěchem sl. E. Žárská v Metropolitní opeře v New Yorku.

1916.

26. ledna přinesl americký časopis The Providence Journal fotografický snímek dopisu, jejž baron Zwiedinek adresoval konsulovi Silvestrimu v Chicagu. V dopise se mluví o subvencování Iškova Vesmíru rakouskou vládou. Toto odhalení vzbudilo všeobecnou sensaci.

V lednu vydalo české odvětví strany socialistické v Americe provolání, v němž prohlašuje: „Stojíc přísně na zásadách Internacionály, zdvíhá české odvětví socialistické strany ve Spojených státech amerických svůj přísný apel, proklamujíc práva svého národa na sebeurčení a státní samostatnost.“

26. února. Karel Pergler jako zástupce ČNS. mluví před výborem pro zahraniční věci o právu českého národa na politickou samostatnost.

7. května všeslovanská manifestace ve zbrojnici 76. pluku v New Yorku za veliké účasti Čechů. Slavnostní řečník G. H. Putnam se přimlouvá za svobodu a samostatnost Čechů a Slováků.

30. června pořádán v New Yorku spojenecký bazar. Češi a Slováci se zúčastnili v hojném počtu, chtějíce tak dokumentovati svou sympatii s věcí spojenců.

16. října Karel Horký přistal v New Yorku ze Španělska.

1917.

10. ledna. Dohoda prohlásila, že jedním z cílů války jest „osvobození Italů, Slovanů, Rumunů, Čechoslováků z cizí nadvlády“.

14. ledna došlo v četně navštívené schůzi katolíků v Chicagu k utvoření Národního svazu českých katolíků.

V únoru vydáno v Chicagu první číslo propagačního měsíčníku The Bohemian Review. Redaktor Jaroslav F. Smetánka.

V dubnu odjeli mnozí čeští dobrovolníci z Chicaga do Kanady; v Kanadě byli zařaděni do kanadské armády.

29. dubna. Hrabě Tarnowski a 200 členů rakouské zahraniční služby odjíždějí lodí Ryndam z New Yorku. S Rakušany odplul na stejné lodi bývalý spoluredaktor Iškova Vesmíru A. G. Melichar.

5. května činí poslanec Sabath ve sněmovně návrh, aby poslanecká sněmovna i senát přijaly resoluci (Joint res. 81),

aby „jednou z podmínek míru bylo, že Čechy (Bohemia) mají býti prohlášeny svobodným a nezávislým státem a že se jim po právu má dát místo mezi národy světa". Odkázáno výboru pro zahraniční věci.

11. května přijel do New Yorku Ferd. Písecký.

25. května navrhuje senátor Kenyon z Iowy přijetí resoluce, „aby Čechy byly prohlášeny svobodnými a nezávislými a aby po skončení války a při jednání o mír Spojené státy trvaly na nezávislosti Čechů a Slováků a na obnovení československého státu".

V květnu otevřena v New Yorku v budově Tribuny kancelář Slav Press Bureau. Za ČNS. ustanoven ředitelem Karel Pergler, za Slovenskou ligu Géza H. Mika.

3. června v New Yorku odvod 120 Sokolů dobrovolníků do americké armády.

18. června přijel do New Yorku kapitán dr. Milan R. Štefánik. Bylo to po prvé, co člen ČSNR. zavítal do Ameriky. Byla to Štefánikova třetí cesta do Spojených států. Po prvé sem přijel r. 1910. Tehdy mířil na ostrov Tahiti v Tichém oceánu, byv tam poslán francouzskou vládou pozorovat Halleyovu kometu. R. 1913 projížděl zemí po druhé. Účelem Štefánikovy cesty r. 1917 bylo provésti odvod amerických dobrovolníků do čs. legií ve Francii. Den nebo dva dni potom byl přijat ve slyšení presidentem Wilsonem.

4. července ČNS. a Národní svaz českých katolíků v Chicagu uzavřely dohodu, že budou pracovat společně.

27. července je datován list ČNS. (podepsali jej L. J. Fisher a J. F. Smetánka), v němž podepsaní naléhají na to, „aby všichni v zemi usedlí cizinci, Češi mezi nimi, jež Rakousko-Uhersko považuje za své poddané, byli nuceni zbraní hájit zem, v níž žijí". List dal v senátě protokolovat senátor McCumber, ač sám vyslovil s podstatnou částí žádosti nesouhlas.

4. srpna odjeli na lodi Empress of Asia do Ruska na útraty a v zájmu spojenců právník Ven. Švarc a redaktor

Josef Martínek, oba členové ČNS. v Clevelandu, a E. V. Voska a rev. A. B. Koukol z New Yorku.

17. září M. Franklin-Bouillon, zástupce francouzské vlády, v řeči pronesené v Carnegie Hallu v New Yorku přislibuje za Francii svobodný stát československý.

2. října vyhlášena jménem ČSNR. od generála Štefánika mobilisace.

18. listopadu odevzdávají do rukou apoštolského delegáta ve Washingtonu čeští kněží prosbu, „aby svatá stolice v příštím mírovém návrhu též o Čechoslovanech zmíniti se ráčila". Papež Benedikt se v mírové notě vydané ve Vatikánu 1. srpna 1917 přimlouval za Balkánce, Poláky, Armeny, na Čechy a Slováky však zapomněl.

7. prosince přijata poslaneckou sněmovnou a senátem společná resoluce, jíž se vyhlašuje válečný stav mezi Spojenými státy a Rakousko-Uherskem.

28. prosince. Štábní kapitán Z. Fierlinger, vyslaný prof. Masarykem z Ruska do Spojených států, aby zde pomáhal při odvodu čs. armády, přistal v San Francisku.

1918.

8. ledna. President Wilson pronesl v kongresu (ve společném zasedání senátu a poslanecké sněmovny) památnou řeč o čtrnácti podmínkách míru. Článek 10, týkající se Rakouska-Uherska, zní: The peoples of Austria-Hungary whose place among the nations we wish to see safeguarded and assured should be accorded the freest opportunity of autonomous development.

6. února. Poslanec Adolf J. Sabath navrhl ve sněmovně k přijetí společnou resoluci (Joint res. 236), „aby byly Spoj. státy autorisovány znova do země připustiti zákonitě usedlé cizince, kteří o to požádají a kteří se dali odvésti nebo byli odvedeni do branné moci Spojených států, nebo kteří se dali odvésti nebo vstoupili do československé nebo polské armády, válčící proti kterékoli z centrálních mocí". Odkázáno

výboru pro zahraničí. Týž den navrhl Sabath k přijetí resoluci (Res. 9610), „jíž vojíni, námořníci, mariňáci nabývají občanství Spoj. států".

Ve schůzích 9. až 12. února zpečetěna byla jednota českých a slovenských zástupců utvořením Československé národní rady (ČSNR.) s ústřednou v Chicagu.

V prohlášení datovaném v Chicagu 25. února žádají českoameričtí socialisté odvolání st.-louiské platformy, která prohlásila světovou válku za zločin. Projev podepsal redaktor Josef Martínek a soudruzi.

29. dubna. T. G. Masaryk přistal ve Vancouveru v Kanadě na parníku Empress of Asia.

3. května obhajuje poslanec Sabath v poslanecké sněmovně společnou resoluci, kterou navrhl (House joint res. 181), „aby Češi, Moravané, Slováci, Rumuni, Poláci, Rusíni, Srbové, Chorvati, Slovinci a Italové byli vyřaděni z klasifikace nepřátelských cizinců poddaných Rakousko-Uhersku". Při té příležitosti dává řečník protokolovat resoluci přijatou ČSNR., jež končí takto: „Usneseno naléhati na presidenta a kongres Spojených států, aby nebyli Čechoslováci zařaďováni mezi nepřátelské cizince a aby se na ně nevztahoval zákon o nepřátelských cizincích".

5. května. Masaryk přibyl do Chicaga v průvodu K. Perglera, dr. L. J. Fishera, V. Schustka a J. Restla; ubytoval se v hotelu Blackstone.

6. května. Poslanec Sabath, vraceje se k své resoluci ze dne 6. února 1918, naléhá na sněmovnu, aby „úředně a plně uznala věc československých, jugoslávských a polských armád, jakož i nezávislost Československa, Jugoslavie a Polska". Sabath žádá, aby v Congressional Recordu byly protokolovány: prohlášení českého sněmu učiněné dne 6. ledna 1918; článek v Chicago Daily News: Czech and Slovak fight for victory, prof. Edward Beneš tells of their achievements and aspirations, jenž byl tomuto časopisu kabelován z Paříže 5. dubna 1918; výňatky z resoluce (Sen. res. 252) „vy-

jadřující upřímnou sympatii Spojených států s národnostními tužbami českého národa po samosprávě".

7. května čtena v senátu společná resoluce (Joint res. 255) „dávající Spojeným státům moc připouštěti do země cizince (aliens), kteří byli odvedeni nebo dobrovolně vstoupili do branné moci Spojených států nebo do spojeneckých armád". Resoluce odkázána immigračnímu výboru k vyřízení. V domě zástupců doporučil předseda výboru immigračního a naturalisačního, poslanec Slayden, její přijetí.

29. května. Státní sekretář Lansing oznamuje, že vláda Spojených států sledovala s hlubokým zájmem jednání kongresu utlačovaných plemen Rakousko-Uherska, který byl konán v měsíci dubnu v Římě, a že národnostní tužby Čechoslováků a Jihoslovanů po národním osamostatnění se těší vřelé sympatii této (americké) vlády.

30. května. Datum Pittsburské dohody, o kterou se slovenští luďáci opírají v úsilí o samosprávu Slovenska. (Masaryk ve Světové revoluci udává jako datum Pittsburské dohody 30. červen 1918.)

31. května. Senátor King z Utah navrhl v senátu resoluci (Sen. res. 251), že se „schvalují zásady a prohlášení obsažené v resolucích přijatých v Římě, v Italii, 8., 9. a 10. dubna 1918 na kongresu utiskovaných národností Rakousko-Uherska, protestujících proti sveřeposti uchvatitelů".

31. května. Senátor King z Utah navrhl v senátu resoluci (Sen. res. 252) „vyjadřující opravdovou sympatii Spoj. států s národními tužbami českého lidu po svobodě a samosprávě". Resoluce odkázána výboru pro věci zahraniční.

5. června přijela do New Yorku z Francie vojenská mise, jejímiž členy byli čtyři nižší důstojníci: Ant. Holý, Miloslav Niederle, Oldřich Španiel a Josef Horvát.

19. června se v delší řeči o utlačovaných národech Rakousko-uherské říše přimlouval senátor Kenyon z Iowy za osvobození Čechoslováků.

21. června schválil president Wilson dodatek k vojenskému zákonu, navržený senátorem Hitchcockem z Nebra-

sky (Hitchcock amendment to the army bill); dodatkem tím se povoluje utvoření Slovanské legie (Slavic Legion) z dobrovolníků slovanských národností — Jihoslovanů, Čechoslováků a Poláků —, kteří žijí ve Spoj. státech, a nejsouce americkými občany, nejsou ve Spoj. státech povinni vojenskou službou.

28. června doplňuje vláda (sekretář Lansing) prohlášení ze dne 29. května, že stojí na stanovisku úplného osamostatnění všech větví slovanského plemene zpod nadvlády Německa a Rakouska.

4. července vydalo ČNS. a Slovenská liga Prohlášení, v němž deklaranti ujišťují presidenta Wilsona a lid americký svou loyalitou. Prohlášení je stylisováno nevkusně, frázovitě.

18. července zřízena funkce delegáta ČNR. pro Ameriku se sídlem ve Washingtonu a Karel Pergler jmenován na toto místo.

25. července. Kapitán V.S. Hurban, delegát ČNR. na Rusi, přistal v San Francisku.

22. srpna. Senátor Lodge z Massachusettsu, předseda výboru pro věci zahraniční, pronesl v senátě tato slova: „Chceme-li zabezpečiti mír národů, je naší svrchovanou povinností hleděti k tomu, aby si Slované úpějící nyní pod rakouskou vládou — Jihoslované a Čechoslováci —, kteří byli hrubým násilím vehnáni pod německé jho, jimi nenáviděné, mohli zbudovat samostatné státy." (Masaryk ve Světové revoluci píše, že „23. VIII. 1918 v zahraničním výboru samostatnost čs. národa prohlášena za jednu z nejdůležitějších podmínek mírových". Podle úředního Congressional Recordu pronesl senátor Lodge svou řeč 22. srpna v plenu senátu, a ne před zahraničním výborem.)

3. září. Vláda Spoj. států uznává, že existuje válečný stav mezi Čechoslováky a německou a rakouskou říší.

6. září. Velká demonstrační schůze v Madison Square Garden v New Yorku na oslavu 161. narozenin markýze de Lafayette a 4. výročí bitvy u Marny. Noviny zaznamenaly,

že „po prvé od svého uznání vládou Spoj. států byl československý národ úředně zastoupen při úřední funkci spojeneckých mocností“. Čechoslováky zastupovali T. G. Masaryk a kapitán Hurban. Hlavní řečník, bývalý president Roosevelt, prohlásil, že rakouské a turecké císařství musí být zničeno a hrdinní Čechoslováci musí být vtěleni do samostatného státu.

25. září pronáší poslanec Sabath ve sněmovně řeč o nerušeném návratu takových dobrovolníků do Spoj. států, kteří vstoupili nebo byli odvedeni do armády Spoj. států nebo do armád československé, jihoslovanské, polské. Dává protokolovat (do Congressional Recordu) Perglerův článek: Should Austria-Hungary exist? článek dr. H. Hinkoviče uveřejněný v publikaci The World Court; článek Stanislawa Kojického: The Poles under Prussian rule. (Masaryk v Světové revoluci udává, že „29. VI. 1918 kongres přijal novelu k zákonu přistěhovaleckému, kterou zaručen legionářům ze Spoj. států nerušený návrat do Spoj. států jako americkým dobrovolníkům ve spojeneckých armádách“.)

17. října tlumočí Uhrorusíni presidentu Wilsonovi obsah memoranda, v němž prohlašují, že touží po svobodě. Avšak, jsouce malí, žádají, aby byli připojeni jako autonomní část k čs. státu. Už předtím (v dubnu) konferovali zástupci Uhrorusínů se sekretářem Lansingem o tužbách svého kmene, usazeného v Uhrách.

18. října. Prozatímní vláda vyhlašuje nezávislost československého státu (Declaration of the independence of the Czechoslovak Nation). Prohlášení je datováno ve Washingtonu a v Paříži a je opatřeno podpisy prof. Tomáše G. Masaryka, premiéra a ministra financí, gen. dra Milana R. Štefánika, ministra národní obrany, a dra Edvarda Beneše, ministra zahraničí a vnitra.

18. října je datována odpověď presidenta Wilsona na rakouské mírové podmínky. Vytknuv, že už uznal ČNR. za de facto válčící moc, odkázal Rakousko k tomu, aby vyjednávalo přímo s tímto tělesem.

25. října. Poslanec Sabath navrhl přijetí společné resoluce (House joint res. 339), aby byl 8. listopad 1918 designován za Československý den. Odkázáno výboru pro zahraničí.

26. října podepsáno prohlášení čs. nezávislosti Masarykem v Independence Hallu ve Filadelfii.

29. října odpovědělo Rakousko-Uhersko presidentu Wilsonovi stran požadavků Čechoslováků a Jihoslovanů o podmínkách separátního míru.

5. listopadu. President T. G. Masaryk oznamuje státnímu sekretáři Lansingovi, že ČSNR. jmenovala Karla Perglera svým diplomatickým zmocněncem (commissioner).

12. listopadu v konvenci svolané do Scrantonu v Pennsylvanii se Uhrorusíni přimlouvají za unii s Československem.

15. listopadu. Na doporučení presidenta Masaryka uznává sekretář Robert Lansing Karla Perglera zmocněncem (commissioner) ČSNR. u washingtonské vlády.

20. listopadu odplul z New Yorku na lodi Carmanii do osvobozené vlasti Masaryk, zvolený presidentem Československa. S ním jeli: dcera Olga, osobní tajemník Jaroslav Císař a major Jaromír Špaček. Před odjezdem vzdal Masaryk dík čs. Americe a vyslovil naději, že čs. Amerika neodepře osvobozené otčině další, zejména finanční pomoc.

1919.

15. ledna se ustavuje v Chicagu Českoamerická obchodní komora. Při založení se přihlásilo za členy 155 osob.

6. února. Poslanec Sabath navrhuje ve sněmovně resoluci obou domů (Joint res. 407), „aby vláda Spoj. států zahájila diplomatické spojení s Československem a Polskem a aby president Spojených států jmenoval řádně zmocněného zástupce Spoj. států pro každý z těchto států“. Referováno zahraničnímu výboru.

26. března. A. V. Geringer, redaktor Svornosti, jmenován od vlády americkým obchodním komisařem v ČSR.

18. dubna. Státní sekretář oznamuje jmenování Richarda T. Cranea Jr. americkým vyslancem v Praze.

1. května odplula z New Yorku výprava čs. ošetřovatelek ve službách Červeného kříže do Sibiře. Z Chicaga jely: dr. L. Dvořáková, slč. L. Fialová, slč. T. Drchová, slč. M. Va- lišková, slč. M. Mikulová a slč. M. Žďárská; z New Yorku slečny J. Boudová, M. Veselá, M. Matoušová, A. Veselá.

7. května přijeli z Prahy tři žurnalisté: Karel Pelant za Venkov, Vincenc Červinka za Národní Listy a Gustav Šmejc za České Slovo.

15. května. Leo Kochman, redaktor a zakladatel Hlasu lidu v New Yorku, zemřel.

27. května zakotvila v San Francisku transportní loď Sheridan se 100 čs. invalidy ze Sibiře. Velitelem invalidů byl major Josef Došek.

9. července. Druhý oddíl čs. vojsk z Ruska, 1.034 mužů, přijel lodí Nanking do San Diega v Kalifornii. Veteránům velel major Vladimír Jirsa.

10. července interpeloval poslanec Wood z Indiany sekretáře války, proč do Spoj. států připustil čs. vojíny. Dále, kolik stála jejich doprava, vydržování a deportace. Resoluce (House res. 164) odkázána kanceláři sekretáře války.

14. července zastavilo se v Chicagu několik členů komise složené ze zemědělců, průmyslníků a inženýrů. V komisi, jež přijela studovat americké poměry, byli: Frant. Biňovec, Josef Špaček, Frant. Zrůst, Stanislav Špaček, Václav Mašek, Viktor Neuman a manželé Bezdíčkovi. Členové komise navštívili New York, Washington (kde je přijal výp. státní sekretář Polk), Pittsburgh, Cleveland, Chicago, Keokuk, Omahu a North Platte (Neb.). Vrátili se v létě domů.

18. července defilovala četa asi 1.000 čs. vojínů, vracejících se ze Sibiře (velel jim major Jirsa), před presidentem Wilsonem, sekretářem války Bakerem a gen. Marchem.

Bylo to po prvé, co vojáci v cizineckých uniformách pochodovali parkem Bílého domu.

20. července přistala v San Diegu, v Kalifornii, loď vezoucí 2.000 družinníků-invalidů ze Sibiře. Družinníci byli předmětem pozornosti celé československé Ameriky. „Hrdinové, vracející se z několikaletého pobytu v nehostiné Sibiři, byli ohromeni a okouzleni, když s břehu cizí pevniny zavzněl jim vstříc zvuk jejich nejkrásnější písně Kde domov můj?“

21. srpna přednášela v Národní budově v New Yorku Emma Nováková, delegátka Čs. Červeného kříže. Novákovou do Ameriky provázel americký poručík Peck (který za války působil v Praze jako zástupce Hooverovy potravní komise). Přijeli, aby sbírali peníze, potraviny a šatstvo pro Čs. Červený kříž. Nováková cestovala v Iowě, Nebrasce, Kansasu a Jižní Dakotě. V srpnu se vydala na zpáteční cestu do vlasti.

1. září. Návrat 200 čs. vojínů z Francie lodí Rochambeau.

6. září. Návrat 300 čs. vojínů z Francie.

23. září. Návrat 300 vojínů z Francie lodí Lorraine.

1. říjen. Návrat 196 čs. vojínů z Francie lodí Niagara.

14. října. Podplukovník R. Medek se na cestě ze Sibiře zastavil v New Yorku.

18. října odjel prof. dr. Břetislav Foustka z New Yorku do Čech.

21. října přijela do New Yorku delegace jedoucí na Mezinárodní dělnický kongres, konaný 29. října ve Washingtoně. Delegáty byli: Jakub Soušek, odborový předseda v ministerstvu sociální péče; inž. Karel Špinka, tovární inspektor; Rud. Teyerle, taj. Odborového sdružení československého v Praze; J. Šťastný, taj. Sdružení kovodělníků v Praze; V. Dundr, taj. Odborového sdružení československého v Praze. Zástupci zaměstnavatelů: Dr. Fr. X. Hodáč, Jindřich Waldes, továrník, a Ant. Kříž. Ostatní účastníci: paní Marie Majerová, spisovatelka a členka městské rady

pražské, a pí. Louisa Landová-Štychová, člen Národního shromáždění.

17. listopadu. Poslední transport čs. vojínů z Francie (63 mužů) přijel do New Yorku na lodi Lafayette.

23. listopadu. Jan Masaryk, jemuž byla svěřena správa čs. vyslanectví ve Washingtonu, přijel do New Yorku lodí Adriatic.

1920.

1. ledna zemřel v Praze vynikající Čechoameričan, osmačtyřicátník Frant. Korbel, ve věku 89 let.

2. ledna přistal v San Francisku na cestě ze Sibiře Bohdan Pavlů.

27. února. Jaroslav Hilbert na cestě ze Sibiře odjíždí z New Yorku do ČSR.

22. července. Poslanec a spisovatel F. V. Krejčí, vůdce poselstva čs. vlády k legiím na Sibiři, přednáší v T. J. Sokol v New Yorku.

4. září zemřel v Pasadeně v Kalifornii českoamerický žurnalista Václav Šnajdr.

27. září zemřel tragickou smrtí ve Washingtoně J. Tvrzický, bývalý tajemník ústředny ČNS.

27. listopadu přistal v New Yorku lodí Argentinou čs. vyslanec ve Washingtoně dr. Bedřich Štěpánek. V jeho společnosti byl dr. A. Sum.

28.—30. prosince se zúčastnil prof. Chotek z Prahy jako delegát kongresu American association for the advancement of science, který zasedal v Chicagu.

1921.

19. ledna. Prof. Otokar Ševčík přijel do New Yorku.

19. ledna zahájena výstava Muchovy Slovanské epopeje v brooklynském museu.

30. srpna. Senátor V. Klofáč přednáší v Chicagu o národním osvobození. 24. září přijat v audienci presidentem Hardingem.

2. listopadu. Nebývalý úspěch Českého večera America's Making v New Yorku. Sokolská cvičení, moravské tance v krojích, tanec beseda. Předsedkyní české sekce America's Making byla Anna V. Čapková.

1922.

1. červen. Prof. dr. E. Rádl přijel do Chicaga z Orientu.

19. srpna. Gorazd Pavlík, biskup čs. církve, přijel do New Yorku s rev. J. Kostkou na přednáškovou cestu po Spoj. státech.

14. září. Čs. loď Legie přistála u pieru č. 39 v Brooklyně. Byla uvítána zástupci konsulátu. První loď, která připlula do Ameriky pod čs. vlajkou.

9. října. Premiéra Čapkovy hry RUR. v divadle Garrickově v New Yorku.

10. října. Čs. tisková kancelář přeložena z Washingtonu ke konsulátu do New Yorku.

1. listopadu. Houslista J. Kocian přijel lodí Olympic do New Yorku.

13. listopadu. Barytonista V. Luďikar přijel lodí Aquitanií do New Yorku.

1923.

6. března přijela do New Yorku lodí Volendam Bakulova dětská družina. 11. března dávala zdařilý koncert v Carnegie Hallu. Její cestu do Spoj. států hradil Americký Červený kříž.

27. května odhalen náhrobní kámen J. Tvrzického na hřbitově Congressional ve Washingtonu.

Fundační komise, jejímiž členy byli čs. vyslanec dr. Frant. Chvalkovský, kap. St. Křenek, dr. Eugen Lippanský a Fr. Písecký, v květnu vyjednávala s vládou ve Washingtonu o platebních podmínkách dluhu Čs. republiky Spoj. státům.

15. června. Čs. vyslanec dr. Frant. Chvalkovský přijat presidentem Hardingem. Dr. Chvalkovský zaujal místo uprázdněné drem Štěpánkem, jenž resignoval.

1924.

3. března oslaveny sté narozeniny B. Smetany v Metropolitní opeře v New Yorku. Na programu: Vltava, arie z Prodané nevěsty, české lidové zpěvy. Přítomni čs. vyslanec a j.

15. března opustil své místo dr. Bořivoj Prusík, gen. konsul čs. v New Yorku, byv odvolán do Prahy. Odjel lodí Aquitanií.

13. září. Hudební skladatel Piskáček přijel do New Yorku.

6. listopadu. Děkan Husovy fakulty v Praze, dr. F. Žilka, přijel do New Yorku na pozvání The church peace union.

25. listopadu. Prof. B. Wiedermann, český varhaník, přijel do New Yorku.

6. prosince. Premiéra Janáčkovy Jenufy v Metropolitní opeře v New Yorku.

15. prosince. Anglický spisovatel R. W. Seton-Watson (Scotus Viator) přijel do New Yorku na lodi Majestic.

1925.

Ve dnech 4.—14. května sešel se ve Washingtonu mezinárodní kongres žen. Z ČSR. přijely na sjezd Františka Plamínková, dr. Albína Honzáková a Růžena Pelantová. Z amerických žen přijaly delegátství Šárka B. Hrbková, Anna V. Čapková z New Yorku a Olga Meckesová z Clevelandu.

24. června zahájen v budově Plzeňského Sokola v Chicagu všeamerický sjezd československých Sokolů, trvající týden. „A tak skončena byla největší vůbec slavnost Sokolů, jaká kdy v Americe pořádána byla, za účasti 50.000 čs. lidí.“

O školních prázdninách přijel do New Yorku universitní prof. V. Tille studovat zařízení amerických knihoven.

15. července za velikého účastenství odhalena pamětní deska na palácovité budově Sokola Slávského v Ciceru, předměstí Chicaga. Budova postavena nákladem asi $ 1,000.000. Je to „podnik, jakého v českých spolcích není pamětníka“.

28. září odhalena nedaleko Spillville v Iowě pamětní deska skladateli Antonínu Dvořákovi, který jednou trávil letní prázdniny v tomto českém městečku.

Lodí Caronií přijeli 28. září do New Yorku dr. Jaroslav Brabec a dr. Medinger (Čechoněmec) se sekretáři E. V. Voskou, Nebuškou a Beaufortem. Zúčastnili se meziparlamentního kongresu konaného ve Washingtonu a v Kanadě.

Na lodi Nieuwe Amsterdam přijeli do New Yorku 3. října vyslanec Zdeněk Fierlinger a gen. konsul dr. Jaroslav Novák.

3. října přijela do New Yorku lodí Berengarií finanční komise k fundování čs. dluhu: dr. Vilém Pospíšil, vrchní ředitel pražské Městské spořitelny, Karel Kučera, náměstek vrchního ředitele bankovního úřadu, a min. rada dr. K. Brabenec z ministerstva financí. Jako sekretář doprovázel komisi vicekonsul Konečný.

8. prosince přijel do New Yorku na lodi Columbus dr. Karel Farský, biskup čs. církve.

1926.

28. ledna uvedena po druhé na jeviště Metropolitní opery v New Yorku — po přestávce 17 let — Prodaná nevěsta. Mařenku tentokrát zpívala (německy) Maria Mueller, Jeníka Rudolph Laubenthal, Kecala Michael Bohnen. Dirigoval Arthur Bodanzky. Tance nacvičili Otokar Bartík a August Berger, ředitel jeviště byl von Wymetal, scénu nastudoval Josef Novák.

Na všesokolský slet v Praze odjelo několik výprav amerických Čechoslováků.

KAPITOLA XIV.

SLOVANSKÁ OSÍDLENÍ.

Kolik je slovanských bydlišť? Kde jsou? Přesného soupisu dosud nikdo nesestavil a není naděje, že by se tak kdy stalo. Národní výbor zamýšlel v devadesátých letech minulého století provésti sčítání Čechů. Práce ta zůstala nedokončena pro liknavost a neschopnost lidí, kterým byly rozeslány dotazní archy. Dva státy, Nebraska a Texas, jsou zpracovány národopisně. Jako figurky na šachovnici mění se místa bydlišť: nová se tvoří, starší zanikají. Oklahoma, „zem hojnosti", je dnes domovem tisíců krajanů. Kolik by jich tam byl nalezl sčitatel před pětadvacíti lety? Totéž lze říci o Oregonu, Wyomingu, Washingtonu a jiných nově utvořených státech. Statistik Národního výboru napočetl ve státě New Yorku (mimo město New York) 4 osady Čechů. Jiný jich tam zaznamenal 14. Pennsylvania měla podle Národního výboru 5 českých bydlišť. Dr. Habenicht jich tam objevil 10. Když spisovatel v listopadu r. 1892 odpovídal na útočný článek v měsíčníku Forum, v němž pennsylvánští Češi byli nevinně napadeni, zjištěno 20 míst českými horníky osazených. Neshodnou statistiku shledáváme při Texasu. Kreslič „Mapy okresů státu Texasu, kde jsou čelnější osady českoamerické", zaznamenal 140 míst; statistik Národního výboru jich v Texasu nalezl 17. Pravda, mnoho zmatků zaviňuje neurčitost pojmu, co je osada. Jeden sčitatel zjišťuje každou samotu a železniční zastávku, jiný zahrnuje do archu jen místa lidnatější.

Soupis slovanských bydlišť uvedený zde je zpracován z adresářů spolků a far. V těch místech jistě žijí Slované ve větším počtu, kde je fara nebo existuje odbor, číslo, lože, řád některého podpůrného spolku. Místní jména jsou korigována přesně podle úředních příruček (official postal guide). Čerpáno bylo z adresářů a orgánů spolků, jejichž jména následují.

1. Češi.

a) Československý podpůrný spolek (ČSPS.), Orgán Bratrstva ČSPS. 237 spolků; b) Západní českobratrská jednota (ZČBJ.). Orgán: Bratrský Věstník. 258 spolků; c) Jednota českých dam (JČD). Orgán: Ženské Listy. 151 spolků; d) Sokolská obec v Americe. Orgán: Sokol Americký. 120 spolků; e) Slovanská podporující jednota státu Texasu (SPJST.). Orgán: Věstník. 144 spolků; f) Sesterská podporující jednota (SPJ). Orgán: Ženské Listy. 77 spolků; g) Československá bratrská podporující jednota (ČSBPJ.). Orgán ČSBPJ. 63 spolků; h) Česká římsko-katolická jednota západního Texasu (ČŘKJZT.). Orgán: Nový Domov. 72 spolků; i) Jednota Táboritů. Orgán: Věstník jednoty Táboritů. 52 spolků.

2. Slováci.

a) Národný slovenský spolok (NSS.). Orgán: Národné Noviny. 732 spolků; b) Pensylvánska slovenska rímsko a grécko katolicka jednota. Orgán: Bratrstvo. 332 spolků; c) Pennsylvánska slovenská rímsko a grécko katolická ženská jednota. Orgán: Bratrstvo. 183 spolků; d) Slovenská evanj. jednota (i s ženskými odbory). Orgán: Slovenský Hlásnik. 250 spolků; e) Prvá kat. slov. jednota (PKSJ.). Orgán: Jednota. 701 spolků; f) Prvý slov. venec slobodného orla. Orgán: Slovák v Amerike. 144 spolků; g) Slovenská kalvínska presb. jednota. Orgán: Slovenský Kalvín. 44 spolků (i s ženskými odbory); h) Telocvičná slovenská jednota Sokol. Orgán: Slovenský Sokol. Přes 200 spolků; i) Živena. Orgán: Živena. 176 spolků; k) Neodvislý

národný spolok všetkých Slovákov. Orgán: New Yorkský Deník. 40 mužských, 11 ženských spolků.

3. Poláci.

Seznam míst, v kterých jsou polské kostely, upravil pro spisovatele redaktor Stanislav Osada z Bostonu. Kdyby byl Osada počítal spolky místo kostelů, byl by jeho místopis mnohem obsáhlejší.

4. Rusové.

a) Adresář Gr. kaft. russkych spolkov do Sojedinenija gr. kaft. russkych bratstv. prisluchajuščich. Orgán: Amerikansky Russky Viestnik. 913 spolků; b) Adresář Mladeneckoho otďilenija Sojedinenija. Tentýž orgán. 697 spolků; c) Adresář Bratstv i sesterstv sok. otďil. Sojedinenija gr. kaft. russk. bratstv. Tentýž orgán. 286 spolků; d) Adresář Sobranija gr. kaft. cerkovnych bratstv. Orgán: Prosvita. 145 spolků; e) Adresář Sokolskich spolkov Sobranija greko kat. cerkovnych bratstv. Tentýž orgán. 54 spolků; f) Adresář Mladeneckich spolkov Sobranija greko kat. cerkovnych bratstv. Tentýž orgán. 85 spolků.

5. Srbové.

Srbobran-Sloga. Orgán: Amerikanskij Srbobran. 314 spolků.

6. Chorvati.

Hrvatska zajednica. Orgán: Zajedničar. 620 spolků.

7. Slovinci.

Slovenska narodna podporna jednota (SNPJ.). Orgán: Prosveta. 543 spolků.

8. Bulhaři.

Seznam míst ve Spojených státech, v nichž žije 100 a více bulharských duší, sestavil pro spisovatele redaktor časopisu Naroden Glas v Granite City.

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
ALABAMA				
Blocton	—	Blocton	—	—
Brookside	—	Brookside	—	Brookside
Silverhill	Silverhill	—	—	—
Wylam	—	Wylam	—	—
ARIZONA				
Bisbee	—	—	Bisbee	—
Jerome	—	—	—	—
Lowell	—	—	Lowell	—
Miami	—	—	—	—
ARKANSAS				
Altus	—	—	—	—
Denning	—	Denning	—	—
Hartford	—	—	—	—
Hazen	Hazen	—	—	—
Huntington	—	—	—	—
Jenny Lind	—	—	—	—
Little Rock	—	—	Little Rock	—
Marche	—	—	Marche	—
Slovaktown	—	Slovaktown	—	—
CALIFORNIA				
Arcata	—	—	—	—
Eureka	—	—	—	—
Fresno	—	—	—	—
Hamilton City	Hamilton City	—	—	—
Jackson	—	—	—	—
Los Angeles	Los Angeles	Los Angeles	—	—
Oakland	Oakland	—	—	—
Richmond	—	—	—	—
Roseville	—	—	—	—
Sacramento	—	—	—	—
San Francisco	San Francisco	San Francisco	—	—
San Jose	—	—	—	—
San Pedro	—	—	—	—
Watsonville	—	—	—	—
COLORADO				
Aguilar	—	—	—	—
Aspen	—	—	—	—
Bear River	—	—	—	—
Bowie	—	—	—	—
Calhan	—	Calhan	—	—
Canon City	—	—	—	—
Crested Butte	—	—	—	—
Denver	Denver	Denver	Denver	Denver
Durango	—	—	—	—
Frederick	—	—	—	—
La Veta	—	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	Blocton	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Bisbee	Bisbee	—	—	—
—	Jerome	—	—	—
—	Lowell	Lowell	—	—
Miami	Miami	Miami	—	—
—	—	Altus	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Hartford	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Huntington	—	—
—	—	Jenny Lind	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Arcata	—	—	—
—	Eureka	—	—	—
—	Fresno	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Jackson	—	—	—
—	Los Angeles	Los Angeles	Los Angeles	—
Oakland	Oakland	—	—	—
—	Richmond	—	—	—
—	Roseville	—	—	—
Sacramento	Sacramento	—	—	—
—	San Francisco	San Francisco	San Francisco	—
—	San Jose	—	—	—
—	San Pedro	—	—	—
Watsonville	Watsonville	—	—	—
—	—	Aguilar	—	—
—	—	Aspen	—	—
—	—	Bear River	—	—
—	Bowie	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Canon City	—	—
—	Crested Butte	Crested Butte	—	—
—	Denver	Denver	Denver	—
—	—	Durango	—	—
—	—	Frederick	—	—
—	—	La Veta	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Leadville	—	Leadville	—	—
Louisville	—	Louisville	—	—
Ludlow	—	—	—	—
Mount Harris	—	—	—	—
Oak Creek	—	—	—	—
Palisades	—	—	—	—
Picton	—	Picton	—	—
Pueblo	—	Pueblo	—	Pueblo
Ramah	—	Ramah	—	Ramah
Rockvale	—	Rockvale	—	Rockvale
Rouse	—	Rouse	—	—
Rugby	—	—	—	—
Segundo	—	—	—	—
Somerset	—	—	—	—
Sopris	—	—	—	—
Starkville	—	—	Starkville	—
Telluride	—	—	—	—
Trinidad	—	—	—	—
Victor	—	—	—	—
Walsen	—	Walsen	—	—
Walsenburg	—	Walsenburg	—	Walsenburg
West Colorado Springs	—	—	—	—
CONNECTICUT				
Andover	—	Andover	—	—
Ansonia	—	Ansonia	Ansonia	Ansonia
Branford	—	—	Branford	—
Bridgeport	Bridgeport	Bridgeport	Bridgeport	Bridgeport
Collinsville	—	Collinsville	Collinsville	—
Danbury	—	Danbury	Danbury	Danbury
Danielson	—	—	Danielson	—
Deep River	—	—	Deep River	—
Derby	—	Derby	Derby	Derby
East Hartford	—	East Hartford	—	—
Ellington	Ellington	—	—	—
Farmington	—	—	Farmington	—
Forestville	—	—	Forestville	—
Glastonburg	—	Glastonburg	Glastonburg	—
Greenwich	—	—	Greenwich	—
Hartford	—	Hartford	Hartford	—
Higganum	—	Higganum	—	—
Ivoryton	—	—	Ivoryton	—
Jewett City	—	—	Jewett City	—
Long Hill	—	Long Hill	—	—
Lyme	—	Lyme	—	—
Manchester	—	—	Manchester	—
Meriden	—	Meriden	Meriden	Meriden
Middletown	—	—	Middletown	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	Leadville	Leadville	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Ludlow	—	—
—	—	—	Mount Harris	—
—	—	Oak Creek	—	—
—	—	Palisades	—	—
—	—	—	—	—
Pueblo	Pueblo	Pueblo	—	—
—	—	—	—	—
—	Rockvale	Rockvale	—	—
—	—	—	—	—
—	Rugby	—	—	—
—	—	Segundo	—	—
—	—	Somerset	—	—
—	—	Sopris	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Telluride	—	—
—	Trinidad	Trinidad	—	—
—	—	Victor	—	—
—	—	—	—	—
—	Walsenburg	Walsenburg	—	—
—	—	West Colorado Springs	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Branford	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Hartford	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Milford	—	—	Milford	—
Moodus	—	—	Moodus	—
Moosup	—	—	Moosup	—
New Britain	—	New Britain	New Britain	New Britain
New Haven	—	New Haven	New Haven	—
New London	—	—	New London	—
Norwalk	Norwalk	Norwalk	Norwalk	—
Norwich	—	—	Norwich	—
Plantsville	—	Plantsville	Plantsville	—
Putnam	—	—	Putnam	—
Rockville	—	Rockville	Rockville	—
Seymour	—	—	Seymour	—
Simsbury	—	—	Simsbury	—
Southington	—	Southington	Southington	—
South Norwalk	—	South Norwalk	—	—
Springdale	—	—	Springdale	—
Stafford Springs	—	Stafford Springs	Stafford Springs	—
Stamford	—	Stamford	Stamford	Stamford
Suffield	—	—	Suffield	—
Taftville	—	—	Taftville	—
Terryville	—	—	Terryville	—
Thomaston	—	—	Thomaston	—
Thompsonville	—	—	Thompsonville	—
Torrington	—	Torrington	Torrington	Torrington
Union City	—	—	Union City	—
Unionville	—	Unionville	—	—
Wallingford	—	—	Wallingford	—
Waterbury	Waterbury	Waterbury	Waterbury	—
West Bridgeport	—	—	West Bridgeport	—
Willington	Willington	Willington	—	—
Windsor Locks	—	—	Windsor Locks	—
Winsted	—	—	Winsted	—
DELAWARE				
Wilmington	—	Wilmington	Wilmington	—
DIST. COL.				
Washington	—	—	Washington	—
GEORGIA				
Buchanan	—	Buchanan	—	—
IDAHO				
Buhl	—	Buhl	—	—
Kellogg	—	—	—	—
Lewiston	—	—	Lewiston	—
Mullan	—	—	—	—
Nampa	—	Nampa	—	—
Wardner	—	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Stamford	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Kellogg	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Mullan	—	—
—	—	—	—	—
Wardner	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
ILLINOIS				
Altona	—	—	—	—
Argo	—	—	Argo	—
Auburn	—	—	—	—
Belleville	Belleville	—	—	—
Benld	Benld	Benld	—	Benld
Benton	—	—	Benton	—
Berwyn	Berwyn	—	—	—
Blue Island	—	Blue Island	Blue Island	—
Braceville	—	Braceville	—	—
Braidwood	Braidwood	—	—	—
Brereton	—	—	—	—
Buckner	—	—	—	—
Canton	—	—	—	—
Carlinville	—	—	—	—
Cherry	—	Cherry	—	—
Chicago	Chicago	Chicago	Chicago	Chicago
Chicago Heights	—	—	Chicago Heights	—
Christopher	—	Christopher	—	Christopher
Cicero	Cicero	Cicero	Cicero	—
Coal City	Coal City	—	—	—
Coalton	—	—	—	Coalton
Coello	—	—	—	—
Collinsville	Collinsville	—	—	—
Danville	—	—	Danville	—
Deering	—	—	—	—
De Kalb	—	—	—	—
Depue	—	—	Depue	—
Dowell	—	—	—	—
Downers Grove	—	—	Downers Grove	—
Dubois	—	—	Dubois	—
Dumferline	—	—	—	—
East Moline	East Moline	—	—	—
East Peoria	—	—	—	—
East Saint Louis	East St. Louis	East St. Louis	East St. Louis	—
Edwardsville	Edwardsville	—	—	—
Eldorado	—	Eldorado	—	—
Evanston	—	—	Evanston	—
Ezra	—	—	—	—
Farmington	—	—	—	—
Fox River Grove	Fox River Grove	—	—	—
Frankfort	—	Frankfort	—	—
Gillespie	—	—	—	—
Glen Carbon	Glen Carbon	—	—	—
Grand Crossing Station	Grand Crossing Station	—	—	—
Granite City	—	—	—	—
Granville	—	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	Altona	—
—	Argo	—	—	—
—	—	Auburn	—	—
—	—	—	—	—
—	Benld	Benld	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Brereton	Brereton	—	—
—	Buckner	Buckner	—	—
—	Canton	—	—	—
—	—	Carlinville	—	—
—	—	—	—	—
Chicago	Chicago	Chicago	Chicago	Chicago
—	—	—	—	—
—	—	Christopher	—	—
Cicero	—	Cicero	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Coello	—	—
—	—	Collinsville	—	—
—	—	Danville	—	—
—	Deering	—	—	—
—	De Kalb	De Kalb	—	—
Depue	—	Depue	—	—
—	—	Dowell	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Dumferline	Dumferline	—	—
—	East Moline	East Moline	—	—
—	—	East Peoria	—	—
East St. Louis	East St. Louis	—	East St. Louis	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Ezra	—	—
—	—	Farmington	—	—
—	—	—	—	—
—	Frankfort	—	—	—
—	—	Gillespie	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Granite City	Granite City	Granite City	—
—	—	Granville	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Harvey	—	—	Harvey	—
Hawthorne	—	Hawthorne	—	—
Hegeler	—	—	Hegeler	—
Hegewisch	—	—	Hegewisch	—
Hollywood	Hawthorne	—	—	—
Johnston City	—	—	Johnston City	—
Joliet	—	Joliet	Joliet	Joliet
Kangley	—	Kangley	—	—
Kankakee	—	—	Kankakee	—
Kellerville	—	Kellerville	—	—
Kensington	—	—	Kensington	—
Kewanee	—	—	Kewanee	—
Kincaid	—	—	—	—
La Salle	—	—	La Salle	—
Lemont	—	—	Lemont	—
Lincoln	—	—	—	—
Livingston	—	Livingston	—	Livingston
Lovington	—	—	—	—
Lyons	Lyons	—	—	—
Madison	—	Madison	Madison	Madison
Maryville	Maryville	—	—	—
Mascoutah	—	—	—	—
Matherville	—	Matherville	—	—
Minonk	—	—	Minonk	—
Moline	—	—	Moline	—
Mount Olive	—	Mount Olive	—	Mount Olive
Muddy	—	—	—	—
Niles Center	—	—	Niles Center	—
Nokomis	—	Nokomis	—	Nokomis
North Chicago	—	North Chicago	North Chicago	—
Norris	—	Norris	—	—
Oak Park	Oak Park	—	—	—
Oglesby	—	—	Oglesby	—
Orient	—	—	—	—
Ottawa	—	Ottawa	—	—
Pana	—	Pana	—	Pana
Panama	—	—	—	—
Peoria	—	—	—	—
Peru	—	—	Peru	—
Phoenix	—	—	Phoenix	—
Pittsburg	—	—	—	—
Posen	—	—	Posen	—
Pullman	—	Pullman	—	—
Radom	—	—	Radom	—
Rockdale	—	—	—	—
Rockford	—	—	Rockford	—
Royalton	—	Royalton	Royalton	—
Rutland	—	—	—	—
Saint David	—	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	Harvey	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Hegewisch	—	Hegewisch	—	—
—	—	—	—	—
—	Johnston City	Johnston City	—	—
Joliet	Joliet	Joliet	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Kewanee	—	—	—	—
—	Kincaid	Kincaid	—	—
La Salle	La Salle	La Salle	—	—
—	—	—	—	—
—	Lincoln	Lincoln	—	—
—	—	Livingston	—	—
—	—	Lovington	—	—
—	Lyons	Lyons	—	—
Madison	Madison	Madison	Madison	—
—	—	—	—	—
—	—	Mascoutah	—	—
—	Matherville	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Mount Olive	—	—	—
—	—	Muddy	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Nokomis	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Oglesby	Oglesby	—	—
—	—	Orient	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Panama	—	—
Peoria	Peoria	Peoria	Peoria	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Pittsburg	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Pullman	—	—
—	—	—	—	—
Rockdale	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Rutland	—	—	—
—	Saint David	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Sandoval	—	—	Sandoval	—
Savanna	—	—	—	—
Sesser	—	Sesser	—	—
Silvis	—	—	—	—
South Chicago	—	—	—	—
South Standard	—	—	—	—
South Wilmington	—	—	—	—
Springfield	—	Springfield	—	—
Spring Valley	—	Spring Valley	Spring Valley	—
Standard	—	Standard	—	—
Staunton	—	Staunton	—	—
Streator	Streator	Streator	Streator	Streator
Summit	—	—	—	—
Taylor Springs	—	Taylor Springs	—	—
Taylorville	—	—	—	—
Toluca	—	Toluca	—	—
Valier	—	—	—	Valier
Virden	—	Virden	—	—
Waukegan	—	—	—	—
Wenona	—	—	—	—
West Frankfort	—	—	—	—
West Hammond	—	—	West Hammond	—
West Pullman	—	—	—	—
Westville	—	Westville	Westville	Westville
Wilmington	Wilmington	Wilmington	—	—
Wilsonville	—	—	—	—
Witt	—	Witt	—	Witt
Wood River	—	Wood River	—	—
Zeigler	—	—	—	—
INDIANA				
Blanford	—	Blanford	—	Blanford
Carlisle	—	—	Carlisle	—
Clinton	—	Clinton	Clinton	—
Diamond	—	Diamond	—	Diamond
East Chicago	—	East Chicago	East Chicago	East Chicago
East Hammond	—	—	—	—
Elkhart	—	—	—	—
Ellwood	—	—	—	—
Fontanet	—	Fontanet	—	—
Fort Wayne	—	—	Fort Wayne	—
Gary	—	Gary	Gary	Gary
Hammond	—	Hammond	Hammond	Hammond
Indiana Harbor	—	Indiana Harbor	Indiana Harbor	Indiana Harbor
Indianapolis	—	—	Indianapolis	—
Jasonville	—	Jasonville	—	—
Kokomo	—	—	—	—
Laporte	—	—	Laporte	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	Savanna	—	—	—
—	Sesser	Sesser	—	—
Silvis	—	—	—	—
South Chicago	South Chicago	South Chicago	South Chicago	—
—	—	South Standard	—	—
—	—	South Wilmington	—	—
—	—	Springfield	—	Springfield
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Staunton	Staunton	—	—
—	Streator	—	—	—
—	Summit	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Taylorville	—	—
Toluca	Toluca	—	—	—
—	—	Valier	—	—
—	—	Virden	—	—
—	Waukegan	Waukegan	Waukegan	—
—	Wenona	Wenona	—	—
—	—	West Frankfort	—	—
—	—	—	—	—
—	West Pullman	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Wilsonville	—	—
—	—	Witt	—	—
Wood River	Wood River	—	—	—
—	Zeigler	Zeigler	—	—
Blanford	—	Blanford	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Clinton	—	—
—	—	—	—	—
East Chicago	East Chicago	—	—	—
—	East Hammond	—	—	—
—	—	Elkhart	—	—
—	—	—	Ellwood	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Fort Wayne	—
Gary	Gary	—	Gary	—
Hammond	Hammond	—	Hammond	—
Indiana Harbor	Indiana Harbor	Indiana Harbor	Indiana Harbor	—
—	—	Indianapolis	Indianapolis	—
—	—	—	—	—
—	—	Kokomo	Kokomo	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Linton	—	—	—	—
Logansport	—	—	—	—
Michigan City	—	—	Michigan City	—
Mishawaka	—	—	—	Mishawaka
Otis	—	—	Otis	—
Perth	—	Perth	—	—
Prairie Creek	—	Prairie Creek	—	—
Rolling Prairie	—	—	Rolling Prairie	—
Seelyville	—	Seelyville	—	—
Shirkieville	—	—	—	—
South Bend	—	—	South Bend	South Bend
Terre Haute	—	—	Terre Haute	Terre Haute
Whiting	—	Whiting	Whiting	Whiting
IOWA				
Albia	—	—	—	—
Belle Plaine	Belle Plaine	—	—	—
Beulah	Beulah	—	—	—
Brazil	—	—	—	—
Buxton	—	Buxton	—	Buxton
Cedar Rapids	Cedar Rapids	—	—	—
Center Point	Center Point	—	—	—
Centerville	—	—	—	—
Chelsea	Chelsea	—	—	—
Clutier	Clutier	—	—	—
Colfax	Colfax	—	—	—
Council Bluffs	—	—	—	—
Davenport	Davenport	—	—	—
Des Moines	—	—	—	—
Dubuque	Dubuque	—	—	—
East Pleasant Plain	—	—	East Pleasant Plain	—
Ely	Ely	—	—	—
Fort Dodge	Fort Dodge	Fort Dodge	—	—
Hocking	—	Hocking	—	Hocking
Iowa City	Iowa City	—	—	—
Irving	Irving	—	—	—
Madrid	—	—	—	—
Marshalltown	Marshalltown	—	—	—
Mason City	Mason City	—	—	—
Melcher	—	—	—	—
Neola	—	—	Neola	—
Olmitz	—	—	—	—
Osage	Osage	—	—	—
Oxford Junction	Oxford Junction	—	—	—
Protivin	Protivin	—	Protivin	—
Rathbun	—	—	—	—
Richmond	Richmond	—	—	—
Saint Ansgar	Saint Ansgar	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	Linton	—	—
—	—	—	Logansport	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Shirkieville	—	—
South Bend	—	South Bend	South Bend	—
—	—	Terre Haute	—	—
—	Whiting	—	—	—
—	Albia	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Brazil	—	—	—
—	—	Buxton	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Centerville	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Colfax	—	—	—
Council Bluffs	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Des Moines	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Madrid	Madrid	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Mason City	—
—	Melcher	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Olmitz	Olmitz	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Rathbun	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Saratoga	Saratoga	—	—	—
Sioux City	—	—	Sioux City	—
Solon	Solon	—	—	—
Spillville	Spillville	—	—	—
State Center	—	—	—	—
Tama	Tama	—	—	—
Tipton	—	—	Tipton	—
Traer	Traer	—	—	—
Vining	Vining	—	—	—
Waterloo	—	—	—	—
Waubeek	—	—	Waubeek	—
Williamson	Williamson	—	—	—
KANSAS				
Arma	—	—	—	—
Breezy Hill	—	—	—	—
Browder	—	—	—	—
Caldwell	Caldwell	—	—	—
Cherokee	—	—	—	—
Chicopee	—	—	—	—
Claudell	Claudell	—	—	—
Collyer	Collyer	—	—	—
Cuba	Cuba	—	—	—
Edson	—	—	—	—
Ellsworth	Ellsworth	—	—	—
Esbon	Esbon	—	—	—
Feelar	—	—	—	—
Fleming	—	—	—	—
Franklin	—	—	—	—
Frontenac	—	Frontenac	—	—
Glasco	Glasco	—	—	—
Gross	—	—	—	—
Holyrood	Holyrood	—	—	—
Jacksonville	—	—	—	—
Jennings	Jennings	—	—	—
Kanopolis	Kanopolis	—	—	—
Kansas City	—	Kansas City	Kansas City	Kansas City
Leavenworth	—	—	Leavenworth	—
Lucas	Lucas	—	—	—
Mineral	—	Mineral	—	—
Mulberry	—	—	Mulberry	—
Munden	Munden	—	—	—
Narka	Narka	—	—	—
Newburg	—	—	—	—
Noble	Noble	—	—	—
Oberlin	Oberlin	—	—	—
Plainville	Plainville	—	—	—
Radley	—	—	—	—
Ringo	—	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	State Center
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Waterloo	Waterloo	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Arma	—	—
—	—	Breezy Hill	—	—
—	—	Browder	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Cherokee	—	—
—	—	Chicopee	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Edson	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Feelar	—	—
—	—	Fleming	—	—
—	—	Franklin	—	—
—	—	Frontenac	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Gross	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Jacksonville	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Kansas City	Kansas City	Kansas City	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Mineral	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Newburg	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Radley	—	—
—	Ringo	Ringo	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Rossville	Rossville	—	—	—
Saint Mary's	—	—	Saint Mary's	—
Skidmore	—	—	—	—
Timken	Timken	—	—	—
Waukeeney	Waukeeney	—	—	—
Washington	Washington	—	—	—
Wilson	Wilson	—	—	—
Yale	—	—	—	—
KENTUCKY				
Benham	—	Benham	—	—
Hardburly	—	—	—	—
Lynch	—	—	—	—
LOUISIANA				
New Orleans	—	New Orleans	New Orleans	—
Oak Grove	—	—	—	—
MAINE				
Lewiston	—	—	Lewiston	—
Lisbon Falls	—	Lisbon Falls	—	Lisbon Falls
Madison	—	—	—	Madison
Monmouth	—	—	Monmouth	—
Penobscot	—	Penobscot	—	—
Rumford	—	—	Rumford	—
MARYLAND				
Baltimore	Baltimore	Baltimore	Baltimore	Baltimore
Curtis Bay	Curtis Bay	—	Curtis Bay	—
Dodson	—	—	—	—
Eckhart Mines	—	—	—	—
Saint Mary's City	—	Saint Mary's City	—	—
Wagners Point	—	—	Wagners Point	—
MASSACHUSETTS				
Adams	—	—	Adams	—
Bondsville	—	—	Bondsville	—
Boston	Boston	Boston	Boston	—
Brockton	—	—	Brockton	—
Cambridge	—	—	Cambridge	—
Chelsea	—	—	Chelsea	—
Chicopee	—	—	Chicopee	—
Clinton	—	—	Clinton	—
Dorchester	—	—	Dorchester	—
Easthampton	—	—	Easthampton	—
Fall River	—	—	Fall River	—
Gardner	—	—	Gardner	—
Greenfield	—	—	Greenfield	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Skidmore	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Yale	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Hardburly	—	—
—	Lynch	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Oak Grove	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Baltimore	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Dodson	—	—
—	—	Eckhart Mines	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Hadley	—	—	Hadley	—
Hatfield	—	Hatfield	Hatfield	—
Haverhill	—	—	Haverhill	—
Holyoke	—	Holyoke	—	Holyoke
Housatonic	—	—	Housatonic	—
Hyde Park	—	—	Hyde Park	—
Indian Orchard	—	—	Indian Orchard	—
Ipswich	—	—	Ipswich	—
Lawrence	—	—	Lawrence	—
Lowell	—	—	Lowell	—
Lynn	—	Lynn	Lynn	Lynn
Maynard	—	—	Maynard	—
New Bedford	New Bedford	—	New Bedford	—
Newton Upper Falls	—	—	Newton Upper Falls	—
Northampton	—	—	Northampton	—
Pittsfield	—	—	Pittsfield	—
Salem	—	—	Salem	—
Somerville	Somerville	—	Somerville	—
South Boston	—	South Boston	South Boston	—
South Deerfield	—	—	South Deerfield	—
Springfield	Springfield	—	Springfield	—
Taunton	—	—	Taunton	—
Thorndike	—	—	Thorndike	—
Three Rivers	—	—	Three Rivers	—
Turners Falls	—	—	Turners Falls	—
Ware	—	—	Ware	—
Webster	—	Webster	Webster	—
Westfield	Westfield	Westfield	Westfield	—
Worcester	—	—	Worcester	—
MICHIGAN				
Akron	—	—	—	—
Allouez	—	Allouez	—	—
Alpena	—	—	Alpena	—
Amasa	—	Amasa	—	—
Bannister	Bannister	—	—	—
Battle Creek	—	—	Battle Creek	—
Bay City	—	—	Bay City	—
Beaverdale	—	—	—	Beaverdale
Beaverton	—	—	Beaverton	—
Benton Harbor	—	—	—	—
Bessemer	Bessemer	Bessemer	Bessemer	—
Bronson	—	—	Bronson	—
Calumet	—	—	Calumet	—
Carney	Carney	—	—	—
Carroliton	—	—	Carroliton	—
Cheboygan	—	—	Cheboygan	—
Chesaning	Chesaning	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Akron	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Battle Creek	—	—	Battle Creek
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Benton Harbor	—	—	—
—	Bessemer	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Calumet	Calumet	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Crystal Falls	—	Crystal Falls	Crystal Falls	—
Delray	—	—	Delray	—
Detour	—	—	Detour	—
Detroit	Detroit	Detroit	Detroit	Detroit
Dodgeville	—	—	—	—
Durand	—	—	—	—
Fisherville	—	—	Fisherville	—
Flint	Flint	Flint	Flint	Flint
Ford City	—	—	Ford City	—
Gaylord	—	—	Gaylord	—
Grand Rapids	—	—	Grand Rapids	—
Greenland	—	—	—	—
Hamtramck	—	Hamtramck	Hamtramck	—
Hancock	—	—	—	—
Hermansville	—	—	—	—
Highland Park	—	—	—	—
Hilliards	—	—	Hilliards	—
Iron Mountain	—	Iron Mountain	—	—
Ironwood	—	Ironwood	Ironwood	Ironwood
Isadore	—	—	Isadore	—
Jackson	—	—	Jackson	—
Kalamazoo	—	—	Kalamazoo	—
Lansing	—	—	Lansing	—
Lawton	—	—	—	—
Limestone	—	—	—	—
Ludington	—	—	Ludington	—
Manistee	—	—	Manistee	—
Marquette	—	—	—	—
Menominee	Menominee	—	Menominee	—
Metz	—	—	Metz	—
Monroe	—	—	—	—
Muskegon	—	—	Muskegon	—
Muskegon Heights	—	Muskegon Heights	—	—
North Escanaba	—	—	—	—
Owosso	Owosso	—	—	—
Painesdale	—	—	—	—
Paris	—	—	Paris	—
Petoskey	—	—	Petoskey	—
Pinconning	—	—	Pinconning	—
Pontiac	—	—	—	—
Port Austin	—	—	Port Austin	—
Posen	—	—	Posen	—
Ramsay	—	—	—	Ramsay
Saginaw	Saginaw	—	Saginaw	—
South Range	—	—	—	—
Stambaugh	—	—	—	—
Standish	—	—	Standish	—
Swartz Creek	—	—	Swartz Creek	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Detroit	Detroit	Detroit	Detroit	—
—	—	Dodgeville	—	—
—	—	—	Durand	—
—	—	—	—	—
—	Flint	Flint	Flint	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Greenland	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Hancock	—	—	—
—	Hermansville	—	—	—
—	Highland Park	—	Highland Park	—
—	—	—	—	—
—	Iron Mountain	Iron Mountain	—	—
Ironwood	Ironwood	Ironwood	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Jackson	—
—	Kalamazoo	—	Kalamazoo	—
—	Lansing	—	Lansing	—
—	—	Lawton	—	—
—	—	Limestone	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Marquette	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Monroe	—
—	—	—	Muskegon	—
—	—	Muskegon Heights	—	—
—	North Escanaba	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Painesdale	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Pontiac	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Saginaw	—	—
—	—	South Range	—	—
—	Stambaugh	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Traverse City	Traverse City	—	—	—
Ubly	—	—	Ubly	—
Wakefield	—	—	—	—
Wyandotte	—	—	Wyandotte	—
MINNESOTA				
Alexandria	Alexandria	—	—	—
Aurora	—	—	—	—
Austin	Austin	—	—	—
Avon	—	—	Avon	—
Badger	Badger	—	—	—
Biwabik	—	—	—	—
Bovey	—	—	—	—
Bowlus	—	—	Bowlus	—
Breckenridge	Breckenridge	—	—	—
Browerville	—	—	Browerville	—
Buhl	—	—	—	—
Canby	Canby	—	—	—
Chisholm	—	—	—	Chisholm
Cloquet	—	—	Cloquet	—
Cuyuna	—	—	—	—
Delano	—	—	Delano	—
Denham	Denham	—	—	—
Duelm	—	—	—	—
Duluth	—	—	Duluth	—
East Chain Lakes	—	—	East Chain Lakes	—
Ely	—	Ely	—	—
Eveleth	—	—	—	—
Flensburg	—	—	Flensburg	—
Florian	—	—	Florian	—
Foley	Foley	—	Foley	—
Gilbert	—	—	—	—
Gilman	—	—	Gilman	—
Glencoe	Glencoe	—	—	—
Glenville	Glenville	—	—	—
Hayward	Hayward	—	—	—
Heidelberg	—	—	Heidelberg	—
Hibbing	—	—	—	—
Holdingford	—	—	Holdingford	—
Homolka	Homolka	—	—	—
Hopkins	Hopkins	—	—	—
Hutchinson	Hutchinson	—	—	—
Ironton	—	—	—	—
Ivanhoe	—	—	Ivanhoe	—
Jackson	Jackson	—	—	—
Jordon	Jordon	—	—	—
Keewatin	—	—	—	—
Kinney	—	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Wakefield	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Aurora	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Biwabik	Biwabik	—	—
Bovey	Bovey	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Buhl	—	Buhl	—	—
—	—	—	—	—
Chisholm	Chisholm	Chisholm	—	—
—	—	—	—	—
—	Cuyuna	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Duluth	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Ely	Ely	Ely	—
Eveleth	Eveleth	Eveleth	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Gilbert	Gilbert	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Hibbing	Hibbing	—	Hibbing	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Ironton	Ironton	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Keewatin	Keewatin	Keewatin	—	—
Kinney	—	Kinney	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Kitzville	—	—	—	—
Lakefield	—	Lakefield	Lakefield	—
Leetunia Townsite	—	—	—	—
Litomysle	Litomysle	—	—	—
Little Falls	—	—	Little Falls	—
Lonsdale	Lonsdale	—	—	—
McKinley	McKinley	McKinley	—	—
Mahnomen	Mahnomen	—	—	—
Maple Lake	Maple Lake	—	—	—
Meadowlands	Meadowlands	—	—	—
Minneapolis	Minneapolis	Minneapolis	Minneapolis	Minneapolis
Montevideo	—	—	—	—
Montgomery	Montgomery	—	—	—
Nashwauk	—	—	—	—
New Duluth	—	—	—	—
New Prague	New Prague	—	—	—
Nielsville	—	—	Nielsville	—
North Prairie	—	—	North Prairie	—
Oakland	Oakland	—	—	—
Orleans	—	—	Orleans	—
Owatonna	Owatonna	—	Owatonna	—
Paynesville	—	—	Paynesville	—
Perham	—	—	Perham	—
Pine City	—	—	Pine City	—
Plato	—	—	Plato	—
Royalton	—	—	Royalton	—
Saint Ann	—	—	Saint Ann	—
Saint Cloud	—	—	Saint Cloud	—
Saint Paul	Saint Paul	—	Saint Paul	—
Silver Lake	Silver Lake	—	Silver Lake	—
Soudan	—	—	—	—
South Saint Paul	—	—	—	—
Sturgeon Lake	—	—	Sturgeon Lake	—
Swan River	—	—	Swan River	—
Tabor	Tabor	—	Tabor	—
Taunton	—	—	Taunton	—
Thief River Falls	Thief River Falls	—	—	—
Virginia	Virginia	—	Virginia	—
Voss	Voss	—	—	—
West Duluth	—	—	—	—
Wilno	—	—	Wilno	—
Winona	—	—	Winona	—
MISSOURI				
Bonne Terre	—	Bonne Terre	—	—
Bricefield	—	—	Bricefield	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	Kitzville	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Leetunia Town-site	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	McKinley	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Minneapolis	—	—	Minneapolis	—
—	—	—	Montevideo	—
—	—	—	—	—
—	Nashwauk	Nashwauk	—	—
New Duluth	New Duluth	New Duluth	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Saint Paul	—
—	—	—	—	—
—	Soudan	—	—	—
—	South Saint Paul	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Virginia	—	Virginia	—	—
—	—	—	—	—
West Duluth	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Cainesville	Cainesville	—	—	—
Clover	—	—	Clover	—
Crystal City	—	Crystal City	—	—
Desloge	—	Desloge	—	—
East Saint Louis	—	—	—	—
Flat River	—	—	—	—
Ilasco	—	Ilasco	—	—
Kansas City	Kansas City	—	Kansas City	—
Kirkwood	Kirkwood	—	—	—
Leadwood	—	—	Leadwood	—
Marceline	Marceline	—	—	—
Novinger	—	—	—	—
Owensville	—	—	Owensville	—
Saint Joseph	Saint Joseph	—	Saint Joseph	—
Saint Louis	Saint Louis	Saint Louis	Saint Louis	Saint Louis
Sugar Creek	Sugar Creek	—	—	Sugar Creek
MONTANA				
Anaconda	—	Anaconda	—	—
Bearcreek	—	Bearcreek	—	—
Belt	—	Belt	—	—
Black Eagle	—	—	—	—
Butte	—	Butte	Butte	—
Carpenter Creek	—	—	—	—
Coffee Creek	Coffee Creek	—	—	—
East Helena	—	East Helena	—	—
Gibbtown	—	—	—	—
Great Falls	—	—	Great Falls	—
Havre	—	—	Havre	—
Helena	—	—	—	—
Klein	—	—	—	—
Lewiston	Lewiston	—	—	—
Miles City	—	—	—	—
Red Lodge	—	—	—	—
Roundup	—	—	—	—
Sandcoulee	—	Sandcoulee	—	—
Stockett	—	Stockett	—	Stockett
Washoe	—	Washoe	—	—
Wilbaux	—	—	Wilbaux	—
NEBRASKA				
Abie	Abie	—	—	—
Ashton	—	—	Ashton	—
Atkinson	Atkinson	—	—	—
Bee	Bee	—	—	—
Beemer	Beemer	—	—	—
Brainard	Brainard	—	—	—
Bruno	Bruno	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Crystal City	—
—	—	—	—	—
—	East Saint Louis	—	—	—
—	—	—	Flat River	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Kansas City	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Marceline	—	—	—
—	Novinger	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Saint Louis	Saint Louis	Saint Louis	Saint Louis	—
—	—	—	—	—
—	Anaconda	Anaconda	—	—
—	Bearcreek	Bearcreek	—	—
—	—	—	—	—
—	Black Eagle	—	—	—
Butte	Butte	Butte	Butte	—
—	—	Carpenter Creek	—	—
—	—	—	—	—
—	—	East Helena	—	—
—	—	Gibbtown	—	—
—	Great Falls	Great Falls	—	—
—	—	—	—	—
Helena	Helena	—	—	—
—	—	Klein	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Miles City	—
Red Lodge	Red Lodge	Red Lodge	—	—
—	Roundup	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Cedar Bluffs	Cedar Bluffs	—	—	—
Choynice	—	—	Choynice	—
Clarkson	Clarkson	—	—	—
Columbus	—	—	Columbus	—
Comstock	Comstock	—	—	—
Crete	Crete	—	—	—
David City	David City	—	—	—
Dodge	Dodge	—	—	—
Du Bois	Du Bois	—	—	—
Duncan	—	—	Duncan	—
Dwight	Dwight	—	—	—
Elba	Elba	—	Elba	—
Elyria	—	—	Elyria	—
Exeter	Exeter	—	—	—
Fairmont	Fairmont	—	—	—
Farwell	Farwell	—	Farwell	—
Fullerton	—	—	Fullerton	—
Genoa	—	—	Genoa	—
Geranium	Geranium	—	—	—
Howell	Howell	—	—	—
Humboldt	Humboldt	—	—	—
Lincoln	Lincoln	—	—	—
Lindwood	Linwood	—	—	—
Loup City	—	—	Loup City	—
Lynch	Lynch	—	—	—
Madison	Madison	—	—	—
Milligan	Milligan	—	—	—
Monroe	Monroe	—	—	—
Morse Bluffs	Morse Bluffs	—	—	—
Niobrara	Niobrara	—	—	—
North Bend	North Bend	—	—	—
Odell	Odell	—	—	—
Omaha	Omaha	—	Omaha	—
Ord	Ord	—	—	—
Osmond	Osmond	—	—	—
Pierce	Pierce	—	—	—
Pilsen	Pilsen	—	Pilsen	—
Pishelville	Pishelville	—	—	—
Plattsmouth	Plattsmouth	—	—	—
Pleasant Hill	Pleasant Hill	—	—	—
Prague	Prague	—	—	—
Ravenna	Ravenna	—	—	—
Red Cloud	Red Cloud	—	—	—
Saint Mary's	—	—	Saint Mary's	—
Saint Paul	Saint Paul	—	Saint Paul	—
Sargent	Sargent	—	—	—
Schuyler	Schuyler	—	—	—
Snyder	Snyder	—	—	—
South Omaha	South Omaha	—	South Omaha	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Omaha	Omaha	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
South Omaha	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Spencer	Spencer	—	—	—
Swanton	Swanton	—	—	—
Table Rock	Table Rock	—	—	—
Tarno	—	—	Tarno	—
Tate	Tate	—	—	—
Tobias	Tobias	—	—	—
Verdigre	Verdigre	—	—	—
Virginia	Virginia	—	—	—
Wahoo	Wahoo	—	—	—
Western	Western	—	—	—
Weston	Weston	—	—	—
Wilber	Wilber	—	—	—
Wymore	Wymore	—	—	—
NEVADA				
McGill	—	—	—	—
Tonopah	—	—	—	—
NEW JERSEY				
Alpha	—	Alpha	—	Alpha
Avenel	—	—	—	Avenel
Batavia	—	—	Batavia	—
Bayonne	Bayonne	Bayonne	Bayonne	Bayonne
Bayonne City	Bayonne City	—	—	—
Bloomfield	—	—	Bloomfield	—
Boonton	—	Boonton	—	—
Bound Brook	Bound Brook	Bound Brook	Bound Brook	Bound Brook
Burlington	—	—	Burlington	—
Camden	—	Camden	Camden	—
Carter	—	—	Carter	—
Carteret	—	Carteret	—	Carteret
Cliffside	—	Cliffside	—	—
Dunellen	—	Dunellen	—	Dunellen
East Paterson	East Paterson	—	—	—
Elizabeth	Elizabeth	Elizabeth	Elizabeth	Elizabeth
Elizabethport	—	—	—	Elizabethport
Fords	—	Fords	—	Fords
Garfield	—	—	Garfield	—
Guttenberg	—	Guttenberg	—	—
Hackensack	—	—	Hackensack	—
Harrison	—	—	Harrison	—
Helmetta	—	Helmetta	Helmetta	—
Hibernia	—	Hibernia	—	Hibernia
Hillside	—	Hillside	—	—
Hoboken	—	Hoboken	—	—
Irvington	Irvington	—	—	—
Jersey City	—	Jersey City	Jersey City	Jersey City
Kingsland	—	—	Kingsland	—
Lidi	—	—	Lidi	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	McGill	—	—	—
Tonopah	Tonopah	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Camden	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Elizabeth	Elizabeth	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Hoboken	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Linden	—	Linden	—	Linden
Little Ferry	Little Ferry	Little Ferry	—	—
Mahwah	—	Mahwah	—	Mahwah
Manville	—	—	Manville	Manville
Maurer	—	Maurer	—	—
Montville	—	Montville	—	—
Newark	Newark	Newark	Newark	—
New Brunswick	—	New Brunswick	New Brunswick	—
Orange	—	—	Orange	—
Oxford	—	Oxford	—	—
Passaic	—	Passaic	Passaic	Passaic
Paterson	—	Paterson	Paterson	—
Perth Amboy	—	Perth Amboy	Perth Amboy	Perth Amboy
Phillipsburg	—	Phillipsburg	—	Phillipsburg
Plainfield	—	—	Plainfield	Plainfield
Port Reading	—	—	—	Port Reading
Rahway	—	—	—	Rahway
Ramsey	—	—	Ramsey	—
Raritan	—	Raritan	—	Raritan
Rockaway	—	Rockaway	—	—
Roebling	—	—	—	Roebling
Roselle	—	Roselle	—	—
Sayreville	—	—	Sayreville	—
Shadyside	—	—	Shadyside	—
South Amboy	—	South Amboy	South Amboy	—
South River	—	South River	South River	—
Tremley	—	—	—	Tremley
Trenton	Trenton	Trenton	Trenton	Trenton
Union Hill	Union Hill	—	—	—
West New York	—	West New York	—	—
Wharton	—	Wharton	—	Wharton
Woodbridge	—	—	—	Woodbridge
NEW MEXICO				
Dawson	—	—	—	—
Gallup	—	—	—	—
Gibson	—	Gibson	—	—
Koehler	—	—	—	—
Raton	—	—	—	—
Sugarite	—	—	—	—
Van Houten	—	—	—	—
NEW YORK				
Albany	—	—	Albany	—
Albion	—	—	Albion	—
Amsterdam	—	—	Amsterdam	—
Auburn	—	—	—	Auburn
Batavia	—	—	Batavia	—
Bayside	—	Bayside	Bayside	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Newark	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Passaic	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Dawson	Dawson	—	—
—	Gallup	Gallup	—	—
—	—	—	—	—
—	Koehler	Koehler	—	—
—	—	Raton	—	—
—	—	Sugarite	—	—
—	—	Van Houten	—	—
—	—	—	Albany	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Beacon	—	Beacon	—	—
Binghampton	—	Binghampton	Binghampton	Binghampton
Bohemia	Bohemia	—	—	—
Brooklyn	—	—	Brooklyn	Brooklyn
Buffalo	Buffalo	Buffalo	Buffalo	Buffalo
Cementon	—	—	—	—
Cheetowago	—	—	Cheetowago	—
Congers	Congers	Congers	Congers	—
Cooperstown	—	—	—	—
Corning	—	—	—	Corning
Cutchogue	—	—	Cutchogue	—
Depew	—	—	Depew	—
Doyle	—	—	Doyle	—
Dunkirk	—	—	Dunkirk	—
East Islip	East Islip	—	—	—
Elmhurst	—	—	Elmhurst	—
Elmira	—	—	Elmira	—
Endicott	—	Endicott	—	Endicott
Fishkill	—	Fishkill	—	—
Floral Park	—	—	Floral Park	—
Florida	—	—	Florida	—
Fulton	—	—	Fulton	—
Gardenville	—	Gardenville	—	—
Glen Cove	—	—	Glen Cove	—
Gloversville	Gloversville	Gloversville	—	—
Gowanda	—	—	—	—
Granville	—	Granville	Granville	Granville
Greenfield Center	—	Greenfield Center	—	—
Hastings on Hudson	—	—	Hastings on Hudson	—
Haverstraw	—	Haverstraw	—	Haverstraw
Hempstead	—	—	Hempstead	—
Herkimer	—	Herkimer	Herkimer	—
Hudson	—	Hudson	Hudson	—
Ithaca	—	Ithaca	—	—
Jamaica	—	—	Jamaica	—
Johnstown	—	Johnstown	—	—
Kingston	—	Kingston	Kingston	—
Lackawanna	—	Lackawanna	Lackawanna	Lackawanna
Linoleumville	—	Linoleumville	Linoleumville	Linoleumville
Little Falls	—	Little Falls	—	—
Little Neck	—	Little Neck	—	—
Long Island City	Long Island City	—	—	—
Maspeth	—	—	Maspeth	—
Medina	—	—	Medina	—
Minaville	—	—	Minaville	—
Myers	—	Myers	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Brooklyn	Brooklyn	—	—
—	Buffalo	Buffalo	Buffalo	—
—	Cementon	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Cooperstown	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Gloversville	—	—	—
—	—	Gowanda	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Lackawanna	Lackawanna	—	Lackawanna	—
—	—	—	—	—
—	—	Little Falls	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Newburgh	—	Newburgh	—	—
New York	New York	New York	New York	New York
Niagara Falls	—	Niagara Falls	Niagara Falls	—
North Tarry-town	—	North Tarrytown	—	—
North Tona-wanda	—	—	North Tonawanda	—
Oakfield	—	—	—	—
Olean	—	Olean	Olean	Olean
Oswego	—	—	Oswego	—
Peekskill	—	Peekskill	—	Peekskill
Perry	—	—	Perry	—
Piermont	—	Piermont	—	—
Pine Island	—	—	Pine Island	—
Port Chester	—	Port Chester	Port Chester	Port Chester
Port Richmond	—	Port Richmond	Port Richmond	—
Poughkeepsie	—	Poughkeepsie	Poughkeepsie	Poughkeepsie
Riverhead	—	—	Riverhead	—
Rochester	—	Rochester	Rochester	—
Rockland Lake	Rockland Lake	Rockland Lake	—	—
Rome	—	—	Rome	—
Salamanca	—	—	Salamanca	—
Saugerties	—	Saugerties	—	—
Schenectady	Schenectady	Schenectady	Schenectady	—
Sloane	—	—	Sloane	—
Sloatsburg	—	Sloatsburg	—	—
Spring Valley	—	—	—	Spring Valley
Syracuse	—	Syracuse	Syracuse	Syracuse
Tarrytown	—	Tarrytown	—	—
Tonawanda	—	—	—	Tonawanda
Troy	—	—	Troy	—
Tuxedo Park	—	Tuxedo Park	—	—
Utica	—	—	Utica	—
Victory Mills	—	Victory Mills	—	—
Watervliet	—	Watervliet	—	—
Wharton	—	—	—	Wharton
Whitestone	—	—	—	Whitestone
Windsor	—	Windsor	—	—
Winfield	Winfield	—	—	—
Woodside	Woodside	—	—	—
Worcester	—	—	—	—
Yonkers	—	Yonkers	—	Yonkers
NORTH DAKOTA				
Conway	Conway	—	—	—
Dickinson	Dickinson	—	—	—
Fried	—	—	Fried	—
Geneseo	—	—	Geneseo	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	New York	New York	New York	—
—	Niagara Falls	—	Niagara Falls	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Oakfield	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Rochester	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Syracuse	—
—	—	—	—	—
Tonawanda	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Worcester	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Lankin	Lankin	—	—	—
Lawton	Lawton	—	—	—
Lidgerwood	Lidgerwood	—	—	—
Mandan	Mandan	—	—	—
Minat	Minat	—	—	—
Minto	—	—	Minto	—
Pisek	Pisek	—	Pisek	—
Pulaski	—	—	Pulaski	—
Ross	Ross	—	—	—
Saint Anthony	Saint Anthony	—	—	—
Wahpeton	Wahpeton	—	Wahpeton	—
Wales	—	—	Wales	—
OHIO				
Adena	—	Adena	Adena	Adena
Akron	—	Akron	Akron	Akron
Amsterdam	—	Amsterdam	—	—
Ashtabula	—	Ashtabula	—	—
Ava	—	Ava	—	—
Barberton	—	Barberton	—	Barberton
Barton	—	Barton	—	Barton
Bedford	—	—	—	—
Bellaire	Bellaire	Bellaire	Bellaire	Bellaire
Belle Valley	—	Belle Valley	—	Belle Valley
Berea	—	—	Berea	—
Bergholz	—	—	Bergholz	—
Black Oak	—	—	—	—
Black Top	—	—	—	Black Top
Blaine	—	—	Blaine	—
Braceville	—	Braceville	—	—
Bradley	—	Bradley	—	—
Brewster	—	—	—	—
Bridgeport	Bridgeport	—	—	—
Bucyrus	—	—	—	—
Byesville	—	Byesville	—	Byesville
Caldwell	—	Caldwell	—	Caldwell
Cambridge	—	Cambridge	—	—
Canton	Canton	Canton	Canton	—
Castalia	—	Castalia	—	—
Cincinnati	Cincinnati	Cincinnati	Cincinnati	—
Claysville	Claysville	—	—	—
Cleveland	Cleveland	Cleveland	Cleveland	Cleveland
Coalridge	—	Coalridge	—	—
Columbus	—	Columbus	—	Columbus
Collinwood	—	—	—	—
Conneaut	—	—	—	—
Dayton	Dayton	Dayton	Dayton	—
Dilles Bottom	—	—	—	—
Dillonvale	Dillonvale	Dillonvale	Dillonvale	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Akron	Akron	Akron	Akron	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Barberton	Barberton	—
—	—	—	—	—
—	—	Bedford	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Black Oak	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Blaine	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Brewster	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Bucyrus	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Canton	Canton	Canton	Canton	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Cincinnati	—
—	—	—	—	—
Cleveland	Cleveland	Cleveland	Cleveland	—
—	—	—	—	—
Columbus	Columbus	—	Columbus	—
—	Collinwood	Collinwood	—	—
—	—	Conneaut	—	—
—	Dayton	—	Dayton	—
—	Dilles Bottom	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Dover	—	Dover	—	—
Duncanwood	—	—	—	—
Dunglen	—	—	—	—
East Palestine	—	—	—	—
East Toledo	—	—	—	—
East Youngs-town	—	East Youngstown	—	East Youngstown
Elyria	Elyria	Elyria	—	—
Empire	—	—	—	Empire
Fairpoint	—	Fairpoint	Fairpoint	—
Fairpoint Harbor	—	—	—	Fairpoint Harbor
Freemont	—	—	Freemont	—
Garrettsville	—	—	—	—
Girard	—	—	—	—
Glencoe	—	Glencoe	—	—
Glen Robbins	—	—	—	—
Glouster	—	—	—	Glouster
Greenfield	—	—	Greenfield	—
Gypsum	—	Gypsum	—	—
Hamilton	—	Hamilton	—	—
Haselton	—	—	—	Haselton
Herrick	—	—	—	—
Hubbard	—	—	Hubbard	—
Irondale	—	—	—	Irondale
Kelleys Island	—	Kelleys Island	—	Kelleys Island
Kenmore	—	—	—	Kenmore
Kipling	—	Kipling	—	Kipling
Laferty	—	Laferty	—	—
Lakewood	—	Lakewood	Lakewood	Lakewood
Lansing	Lansing	—	Lansing	Lansing
Lima	—	—	—	—
Liverpool	—	—	—	Liverpool
Lone City	—	Lone City	—	—
Lorain	Lorain	Lorain	Lorain	Lorain
Lowellville	—	—	—	—
McDonald	—	—	—	—
Maynard	—	Maynard	—	Maynard
Mansfield	—	Mansfield	—	—
Marblehead	—	Marblehead	—	Marblehead
Martins Ferry	—	Martins Ferry	—	—
Massillon	—	Massillon	—	—
Miamisburg	—	—	—	—
Midway	—	—	—	Midway
Middlebranch	—	—	—	—
Middletown	—	Middletown	—	—
Mingo Junction	—	Mingo Junction	—	Mingo Junction
Mogadore	—	—	—	—
Moxahala	—	Moxahala	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	Duncanwood	—	—
—	—	Dunglen	—	—
—	—	East Palestine	—	—
—	—	—	East Toledo	—
			East	—
—	—	—	Youngstown	—
—	—	—	Elyria	—
—	—	—	—	—
Fairpoint	—	Fairpoint	—	—
		Fairpoint	—	—
—	—	Harbor	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Garrettsville	—	—
—	—	Girard	—	—
—	—	Glencoe	—	—
—	—	Glen Robbins	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Herrick	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Kenmore	—	—
—	—	—	—	—
Laferty	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Lima	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Lorain	Lorain	Lorain	Lorain	—
—	—	Lowellville	—	—
—	McDonald	—	—	—
—	—	Maynard	—	—
—	—	Mansfield	Mansfield	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Massillon	Massillon	Massillon	—
—	—	—	Miamisburg	—
—	—	—	—	—
—	—	Middlebranch	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Mogadore	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Murray	—	Murray	—	Murray
Neffs	Neffs	Neffs	—	—
Newark	—	—	—	—
Newburgh	—	—	—	—
New Philadelphia	—	—	—	—
Newton Falls	—	—	—	Newton Falls
Niles	—	—	—	—
Noble	—	—	—	—
North Randall	—	—	—	—
Nottingham	—	—	—	—
Orbiston	—	Orbiston	—	—
Piney Fork	—	Piney Fork	Piney Fork	—
Pleasant City	—	Pleasant City	—	Pleasant City
Plum Run	—	—	—	—
Port Clinton	—	Port Clinton	—	—
Power Point	—	—	—	—
Powhatan Point	—	—	—	—
Ramsey	—	—	—	—
Rendville	—	Rendville	—	—
Rhodesdale	—	Rhodesdale	—	—
Rittman	—	—	—	—
Robins	—	Robins	—	Robins
Rossford	—	Rossford	Rossford	—
Saint Clairsville	—	—	—	—
Salem	—	Salem	—	—
Springfield	—	—	—	—
Steubenville	—	Steubenville	Steubenville	—
Struthers	—	Struthers	—	Struthers
The Plains	—	The Plains	—	The Plains
Toledo	Toledo	Toledo	Toledo	—
Toronto	—	Toronto	—	Toronto
Warren	—	—	Warren	—
West Park	—	—	—	—
Wheeling Creek	—	—	—	—
Wolf Run	—	Wolf Run	—	Wolf Run
Wooster	—	—	—	—
Yorkville	—	Yorkville	—	—
Youngstown	—	Youngstown	Youngstown	Youngstown
Zanesville	—	—	Zanesville	—
OKLAHOMA				
Adamson	—	—	—	—
Alderson	—	Alderson	—	—
Bartlesville	—	—	Bartlesville	—
Bryant	—	—	—	—
Canute	Canute	—	—	—
Coalton	—	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	Neffs	—	—
Newark	—	—	—	—
—	Newburgh	—	—	—
—	—	New Philadelphia	—	—
—	Newton Falls	Newton Falls	—	—
Niles	—	Niles	—	—
—	—	Noble	—	—
—	—	North Randall	—	—
—	—	Nottingham	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Piney Fork	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Plum Run	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Power Point	—	—
—	—	Powhatan Point	—	—
—	—	Ramsey	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Rittman	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Saint Clairsville	—	—
Salem	—	Salem	—	—
—	—	—	Springfield	—
—	Steubenville	Steubenville	—	—
—	Struthers	Struthers	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Toledo	—
—	—	—	—	—
Warren	Warren	Warren	—	—
—	West Park	West Park	—	—
—	—	Wheeling Creek	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Wooster	—	—
—	Yorkville	—	—	—
—	Youngstown	Youngstown	Youngstown	—
—	—	—	—	—
—	—	Adamson	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Bryant	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Coalton	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Garber	Garber	—	—	—
Hartshorn	—	Hartshorn	—	Hartshorn
Harrah	—	—	Harrah	—
Kingfisher	Kingfisher	—	—	—
Lehigh	—	Lehigh	—	—
Medford	Medford	—	—	—
Morrison	Morrison	—	—	—
Oklahoma City	Oklahoma City	—	—	—
Pawnee	Pawnee	—	—	—
Perry	Perry	—	—	—
Prague	Prague	—	—	—
Praha	Praha	—	—	—
Waukomis	Waukomis	—	—	—
Willow	Willow	—	—	—
Yukon	Yukon	—	—	—
OREGON				
Crabtree	Crabtree	—	—	—
Malin	Malin	—	—	—
Oregon City	—	—	—	—
Portland	Portland	—	Portland	—
Scio	Scio	—	—	—
PENNSYL-VANIA				
Acosta	—	—	Acosta	Acosta
Adah	—	—	—	—
Adamsburg	—	Adamsburg	—	—
Adelaide	—	—	—	Adelaide
Alden Station	—	—	—	Alden Station
Alexandria	—	—	—	Alexandria
Aliquippa	—	Aliquippa	—	Aliquippa
Allegheny	—	—	—	Allegheny
Allentown	—	Allentown	Allentown	Allentown
Allison	—	—	—	Allison
Allport	—	Allport	—	—
Altoona	—	—	Altoona	—
Alverton	—	Alverton	—	—
Ambridge	—	Ambridge	Ambridge	Ambridge
Anita	—	Anita	—	—
Antrim	—	—	Antrim	—
Arcadia	—	Arcadia	Arcadia	Arcadia
Arden	—	Arden	—	—
Argyle	—	—	—	Argyle
Arnold	—	Arnold	—	Arnold
Arnold City	—	—	—	Arnold City
Ashland	—	—	—	Ashland
Ashley	—	Ashley	—	Ashley
Austin	—	—	Austin	—
Avella	—	Avella	—	Avella

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Oregon City	—	—
—	Portland	Portland	Portland	—
—	—	—	—	—
—	—	Acosta	—	—
—	Adah	Adah	—	—
—	—	Adamsburg	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Aliquippa	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Ambridge	Ambridge	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Arcadia	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Avella	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Avoca	—	Avoca	Avoca	—
Baggaley	—	Baggaley	—	Baggaley
Bairdford	—	—	—	—
Banning	—	Banning	—	—
Barnesboro	—	Barnesboro	Barnesboro	Barnesboro
Beadling	—	—	—	—
Beaverdale	—	Beaverdale	—	Beaverdale
Beaver Falls	—	Beaver Falls	Beaver Falls	—
Beaver Meadows	—	Beaver Meadows	—	Beaver Meadows
Beccaria	—	Beccaria	—	—
Bellefonte	—	—	—	—
Benscreek	—	—	—	Benscreek
Bentleyville	—	Bentleyville	Bentleyville	Bentleyville
Berlin	—	Berlin	—	Berlin
Bertha	—	—	—	—
Berwick	—	Berwick	—	Berwick
Bessemer	—	—	—	—
Bethlehem	—	Bethlehem	—	Bethlehem
Bishop	—	—	—	—
Bitumen	—	Bitumen	—	Bitumen
Black Lick	—	—	—	Black Lick
Blairsville	—	Blairsville	—	—
Blossburg	—	—	Blossburg	—
Blythedale	—	Blythedale	—	Blythedale
Bolivar	—	—	—	—
Bon Air	—	—	—	—
Boswell	—	Boswell	Boswell	—
Brackenridge	—	—	—	Brackenridge
Braddock	—	Braddock	Braddock	Braddock
Bradenville	—	Bradenville	—	Bradenville
Bradford	—	—	—	Bradford
Braeburn	—	Braeburn	—	—
Branch Dale	—	—	—	Branch Dale
Braznell	—	Braznell	—	—
Breslau	—	—	—	Breslau
Bridgeport	—	—	—	Bridgeport
Bridgeville	—	—	—	—
Brier Hill	—	Brier Hill	Brier Hill	—
Broad Mountain	—	—	—	Broad Mountain
Brockton	—	Brockton	—	Brockton
Brockwayville	—	Brockwayville	—	—
Broughton	—	—	—	—
Brownsfield	—	—	—	—
Brownsville	—	Brownsville	—	Brownsville
Buena Vista	—	—	—	—
Bulger	—	—	Bulger	Bulger
Bunola	—	Bunola	—	Bunola
Burgettstown	—	Burgettstown	—	Burgettstown

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	Baggaley	—	—
—	—	Bairdford	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Beadling	—	—
—	—	—	—	—
Beaver Falls	Beaver Falls	—	Beaver Falls	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Bellefonte	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Bentleyville	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Bertha	—	—
—	—	—	—	—
—	Bessemer	Bessemer	—	—
Bethlehem	—	—	—	—
—	Bishop	Bishop	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Blairsville	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Bolivar	Bolivar	—	—
—	—	Bon Air	—	—
Boswell	—	—	—	—
—	—	Brackenridge	—	—
Braddock	Braddock	Braddock	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Bridgeville	—	—
—	Brier Hill	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Broughton	—	—
—	—	Brownsfield	—	—
—	Brownsville	—	—	—
—	—	Buena Vista	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Burgettstown	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Burnham	—	—	—	—
Butler	—	Butler	—	—
Byrnedale	—	Byrnedale	—	—
Cairnbrook	—	Cairnbrook	—	—
California	—	California	California	—
Calumet	—	Calumet	Calumet	—
Cambra	—	—	—	Cambra
Canonsburg	—	Canonsburg	Canonsburg	Canonsburg
Carbondale	—	—	Carbondale	—
Carnegie	—	Carnegie	Carnegie	—
Carrolltown	—	Carrolltown	—	—
Catasauqua	—	Catasauqua	—	—
Cecil	—	Cecil	—	—
Cementon	—	Cementon	—	—
Centerville	—	—	—	—
Central City	—	—	Central City	Central City
Centralia	—	—	—	Centralia
Charleroi	—	Charleroi	Charleroi	Charleroi
Cheat Haven	—	—	—	—
Cherry Valley	—	—	Cherry Valley	Cherry Valley
Chester	—	Chester	Chester	Chester
Chestnut Ridge	—	—	—	Chestnut Ridge
Clairton	—	Clairton	—	Clairton
Clarence	—	Clarence	—	Clarence
Claridge	—	Claridge	—	—
Claysburg	—	—	—	—
Clifton Heights	—	Clifton Heights	Clifton Heights	—
Cliff Mine	—	—	—	—
Clymer	—	Clymer	—	Clymer
Coaldale	—	Coaldale	—	Coaldale
Coatesville	—	Coatesville	Coatesville	Coatesville
Cokeburg	—	Cokeburg	—	Cokeburg
Colerain	—	—	—	Colerain
Colver	—	Colver	—	—
Conemaugh	—	Conemaugh	—	Conemaugh
Confluence	—	—	—	Confluence
Conifer	—	Conifer	—	—
Connellsville	—	Connellsville	Connellsville	Connellsville
Conshohocken	—	—	Conshohocken	—
Conway	—	—	—	—
Cornwall	—	—	—	—
Coupon	—	Coupon	—	—
Coverdale	—	—	—	—
Crabtree	—	Crabtree	—	—
Creighton	—	Creighton	—	—
Crenshaw	—	Crenshaw	—	—
Cresson	—	Cresson	—	Cresson
Crucible	—	Crucible	—	Crucible
Cuddy	—	Cuddy	—	Cuddy

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	Burnham	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Canonsburg	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Centerville	—	—	—
—	—	Central City	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Cheat Haven	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Clairton	Clairton	Clairton	—	—
—	—	—	—	—
—	Claridge	Claridge	—	—
—	Claysburg	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Cliff Mine	—	—
—	—	Clymer	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Cokeburg	Cokeburg	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Conemaugh	—	Conemaugh	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Conway	—	—	—
—	—	Cornwall	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Coverdale	—	—
—	—	Crabtree	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Cuddy	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Cumbola	—	—	Cumbola	—
Curtisville	Curtisville	Curtisville	—	—
Curwensville	—	Curwensville	—	—
Custer City	—	—	—	Custer City
Daisytown	—	Daisytown	Daisytown	Daisytown
Danville	Danville	—	—	—
Darragh	—	—	—	—
Dawson	—	Dawson	—	—
De Lancey	—	De Lancey	De Lancey	De Lancey
Delmont	—	—	—	—
Dickson City	—	Dickson City	Dickson City	Dickson City
Dickerson Run	Dickerson Run	—	—	—
Dixonville	—	Dixonville	—	Dixonville
Donora	—	Donora	Donora	Donora
Dorothy	—	—	—	Dorothy
Dravosburg	—	—	—	Dravosburg
Drifting	—	—	—	Drifting
Drifton	—	Drifton	—	—
Dubois	—	Dubois	—	—
Dunbar	—	Dunbar	—	Dunbar
Dunlo	—	Dunlo	—	Dunlo
Dunmore	—	Dunmore	—	Dunmore
Dupont	—	—	Dupont	Dupont
Duquesne	—	Duquesne	Duquesne	Duquesne
Durant City	—	—	—	—
Duryea	—	Duryea	Duryea	Duryea
Easton	—	—	—	Easton
East Mauch Chunk	—	East Mauch Chunk	—	—
East Pittsburgh	—	—	—	East Pittsburgh
Eatonville	—	—	—	Eatonville
Ebervale	—	Ebervale	—	—
Eckley	—	Eckley	—	Eckley
Edenborn	—	Edenborn	Edenborn	—
Edna	—	Edna	—	—
Edwardsville	—	—	—	Edwardsville
Egypt	—	Egypt	—	—
Ehrenfeld	—	Ehrenfeld	—	Ehrenfeld
Eleanor	—	—	Eleanor	Eleanor
Elizabeth	—	—	—	Elizabeth
Elmora	—	Elmora	—	—
Elrama	—	—	—	Elrama
Ellsworth	Ellsworth	Ellsworth	—	—
Ellwood City	—	—	Ellwood City	Ellwood City
Emans	—	Emans	—	—
Emeigh	—	—	—	Emeigh
Epton	—	Epton	—	—
Erie	—	Erie	Erie	Erie
Ernest	—	—	—	Ernest

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	Curtisville	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Darragh	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Delmont	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Donora	—	Donora	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Dubois	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Dunlo	Dunlo	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Duquesne	Duquesne	—	Duquesne	—
—	—	Durant City	—	—
—	—	Duryea	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
East Pittsburgh	—	—	East Pittsburgh	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Edenborn	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Ellsworth	—	—	—
—	—	Ellwood City	Ellwood City	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Etna	—	—	—	—
Everson	—	—	Everson	—
Exeter	—	—	—	Exeter
Expedit	—	Expedit	—	—
Export	—	Export	—	Export
Eynon	—	Eynon	Eynon	Eynon
Fairchance	—	Fairchance	—	Fairchance
Falls Creek	—	—	—	—
Farrell	—	Farrell	Farrell	Farrell
Fayette City	—	Fayette City	—	Fayette City
Federal	—	Federal	—	—
Fern Glen	—	—	—	Fern Glen
Fitz Henry	—	Fitz Henry	—	—
Floreffe	—	Floreffe	—	—
Footdale	—	—	Footdale	—
Forbes Road	—	Forbes Road	—	Forbes Road
Ford City	—	Ford City	Ford City	Ford City
Forest City	—	Forest City	Forest City	Forest City
Frankstown	—	Frankstown	—	Frankstown
Fredericktown	—	Fredericktown	—	Fredericktown
Freedom	—	—	—	—
Freeland	—	Freeland	Freeland	Freeland
Frugality	—	—	—	—
Galeton	—	Galeton	—	—
Gallitzin	—	Gallitzin	Gallitzin	Gallitzin
Ganister	—	Ganister	—	Ganister
Gardale	—	Gardale	—	—
Garrett	—	—	—	—
Georgetown	—	Georgetown	—	Georgetown
Glassmere	—	Glassmere	—	Glassmere
Glassport	—	Glassport	Glassport	Glassport
Glen Campbell	—	Glen Campbell	Glen Campbell	Glen Campbell
Glenlyon	—	Glenlyon	Glenlyon	Glenlyon
Glenwhite	—	Glenwhite	—	—
Gowen City	—	Gowen City	—	—
Graceton	—	Graceton	—	Graceton
Grassflat	—	Grassflat	—	—
Gray	—	—	—	—
Grays Landing	—	—	—	—
Greensburg	—	Greensburg	—	—
Greenville	—	Greenville	—	Greenville
Hackett	—	Hackett	—	—
Hamilton	—	Hamilton	—	—
Hannastown	—	Hannastown	—	Hannastown
Harmarville	—	—	—	—
Harrisburg	—	—	—	—
Harwick	—	—	Harwick	—
Harwood Mines	—	Harwood Mines	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	Etna	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Export	Export	Export	—	—
—	—	—	—	—
Fairchance	—	—	—	—
—	—	Falls Creek	—	—
Farrell	Farrell	Farrell	Farrell	—
—	Fayette City	Fayette City	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Fitz Henry	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Ford City	—
—	—	Forest City	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Fredericktown	—	—
Freedom	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Frugality	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Ganister	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Garrett	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Gray	—	—
—	—	Grays Landing	—	—
—	Greensburg	Greensburg	—	—
—	Greenville	—	Greenville	—
—	—	Hackett	—	—
—	—	—	—	—
—	Hannastown	—	—	—
—	—	Harmarville	—	—
—	—	—	Harrisburg	—
—	—	Harwick	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Hastings	—	Hastings	—	Hastings
Hawk Run	—	Hawk Run	—	Hawk Run
Hays	—	—	—	—
Hazlebrook	—	Hazlebrook	—	—
Hazel Kirk	—	—	—	Hazel Kirk
Hazleton	—	Hazleton	Hazleton	Hazleton
Hazelwood	—	Hazelwood	—	—
Heckscherville	—	—	—	Heckscherville
Heilwood	—	Heilwood	—	Heilwood
Helen	—	Helen	—	—
Hellertown	—	Hellertown	—	—
Helvetia	—	Helvetia	Helvetia	Helvetia
Hendersonville	—	—	—	—
Hermine	—	—	—	Hermine
Herminie	—	—	—	—
Hites	—	Hites	—	—
Hollsopple	—	—	Hollsopple	—
Homer City	—	Homer City	Homer City	Homer City
Homestead	—	Homestead	Homestead	Homestead
Hooversville	—	Hooversville	—	—
Hostetter	—	Hostetter	—	Hostetter
Houtzdale	—	Houtzdale	Houtzdale	—
Hysota	—	—	—	—
Imperial	—	Imperial	—	—
Irwin	Irwin	Irwin	—	—
Iselin	—	Iselin	Iselin	Iselin
Jacobs Creek	—	—	—	Jacobs Creek
James City	—	James City	—	—
Jamestown	—	Jamestown	—	—
Jeanesville	—	Jeanesville	—	—
Jeddo	—	Jeddo	—	—
Jenners	—	Jenners	—	Jenners
Jermyn	—	Jermyn	—	Jermyn
Jerome	—	Jerome	Jerome	Jerome
Jessup	—	Jessup	—	Jessup
Johnetta	—	Johnetta	—	—
Johnsonburg	—	Johnsonburg	Johnsonburg	—
Johnstown	—	Johnstown	Johnstown	Johnstown
Josephine	—	Josephine	—	—
Junedale	—	—	—	Junedale
Kane	—	—	—	—
Kaolin	—	—	—	—
Kaylor	—	—	—	—
Keiser	—	Keiser	Keister	Keiser
Keister	—	—	—	—
Kingston	—	Kingston	Kingston	Kingston
Kittanning	—	—	—	—
Koppel	—	—	—	—
Krayn	—	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Hays	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Heilwood	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Hendersonville	Hendersonville	—	—
—	—	—	—	—
—	Herminie	Herminie	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Homer City	Homer City	—	—
—	Homestead	—	Homestead	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Hysota	—	—
—	—	Imperial	—	—
—	—	Irwin	—	—
—	—	Iselin	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	James City	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Johnsonburg	—
Johnstown	Johnstown	Johnstown	Johnstown	—
—	Josephine	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Kane	—
—	Kaolin	—	—	—
—	Kaylor	Kaylor	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Kittanning	—
—	—	Koppel	—	—
—	—	Krayn	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Kulpmont	—	Kulpmont	Kulpmont	—
Laflin	—	Laflin	—	—
Lamberton	—	Lamberton	—	—
Lansford	—	Lansford	Lansford	Lansford
Laplume	—	—	—	Laplume
Large	—	—	—	—
Larksville	—	—	—	Larksville
Latrobe	—	Latrobe	Latrobe	Latrobe
Lawrence	—	—	—	—
Lebanon	—	Lebanon	—	—
Leckrone	—	Leckrone	—	—
Lecontes Mills	—	Lecontes Mills	—	—
Leechburg	—	Leechburg	—	Leechburg
Leetsdale	—	Leetsdale	—	Leetsdale
Leisenring	—	Leisenring	—	Leisenring
Library	—	—	—	—
Ligonier	—	Ligonier	—	Ligonier
Lilly	—	Lilly	Lilly	Lilly
Lindsey Station	—	Lindsey Station	—	—
Listie	—	Listie	—	—
Lloydsville	—	Lloydsville	—	—
Lock No. 4	—	Lock No. 4	—	—
Lopez	—	Lopez	—	Lopez
Lowber	—	Lowber	—	Lowber
Loyalhanna	Loyalhanna	Loyalhanna	—	Loyalhanna
Loydell	—	—	—	—
Ludlow	—	Ludlow	—	—
Lucernemines	—	—	—	Lucernemines
Lucinsboro	—	—	—	—
Luzerne	Luzerne	Luzerne	—	Luzerne
Lykens	—	Lykens	—	—
Lyndora	—	Lyndora	Lyndora	Lyndora
Lyon Station	—	Lyon Station	—	Lyon Station
McAdoo	—	McAdoo	McAdoo	McAdoo
McCance	—	—	—	—
McClellandtown	—	McClellandtown	—	—
McIntyre	—	—	—	—
McKeesport	—	McKeesport	Mc Keesport	McKeesport
McKees Rocks	—	McKees Rocks	—	McKees Rocks
Macdonaldton	—	Macdonaldton	—	Macdonaldton
Madera	—	Madera	—	—
Mahanoy	—	—	Mahanoy	—
Mahanoy City	—	Mahanoy City	—	Mahanoy City
Mahanoy Plane	—	—	—	Mahanoy Plane
Maltby	—	—	—	Maltby
Mammoth	—	Mammoth	Mammoth	—
Manayunk	—	—	Manayunk	Manayunk
Manifold	—	Manifold	—	Manifold

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Lansford	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Large	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Lawrence	—	—
Lebanon	—	—	Lebanon	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Library	—	—
Ligonier	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Loydell	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Lucinsboro	—	—
Luzerne	Luzerne	Luzerne	—	—
—	—	—	—	—
Lyndora	Lyndora	—	Lyndora	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	McCance	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	McIntyre	—	—
McKeesport	McKeesport	McKeesport	McKeesport	—
—	McKees Rocks	McKees Rocks	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Manor	—	—	—	—
Manown	—	—	—	Manown
Marcus Hook	—	—	—	Marcus Hook
Marguerite	—	—	—	—
Marianna	—	Marianna	—	—
Marienville	—	—	—	—
Marshwood	—	Marshwood	—	—
Marsteller	—	Marsteller	—	—
Martin	—	—	—	—
Martindale	—	Martindale	—	—
Maryd	—	Maryd	—	Maryd
Masontown	—	Masontown	—	Masontown
Mauch Chunk	—	—	—	—
Mayfield	—	Mayfield	Mayfield	—
Meadow Lands	—	Meadow Lands	—	—
Messmore	—	—	—	—
Michael	—	—	—	Michael
Middleport	—	Middleport	—	Middleport
Middletown	—	Middletown	—	—
Middlesex	—	—	—	Middlesex
Midland	—	Midland	—	—
Midway	—	—	—	—
Mill Creek	—	Mill Creek	—	—
Millmont	—	—	Millmont	—
Milnesville	—	Milnesville	—	—
Mines	—	—	—	Mines
Miners Mills	—	—	—	Miners Mills
Minersville	—	Minersville	—	Minersville
Minooka	—	Minooka	Minooka	—
Mocanaqua	—	Mocanaqua	Mocanaqua	—
Monaca	—	Monaca	—	—
Monessen	—	Monessen	—	Monessen
Monongahela	—	Monongahela	—	Monongahela
Moon Run	—	Moon Run	—	—
Moosic	—	—	—	Moosic
Morgan	—	—	—	—
Morrisdale	—	Morrisdale	—	Morrisdale
Morris Run	—	—	Morris Run	—
Mount Carmel	—	Mount Carmel	Mount Carmel	Mount Carmel
Mount Jewett	—	—	—	—
Mount Pleasant	Mount Pleasant	Mount Pleasant	Mount Pleasant	Mount Pleasant
Mount Union	—	Mount Union	—	—
Mountain	—	—	—	Mountain
Munhall	—	Munhall	—	—
Munson	—	Munson	—	—
Myra	—	Myra	—	—
Nanticoke	—	Nanticoke	Nanticoke	Nanticoke
Nantyglo	—	Nantyglo	—	Nantyglo
Natalie	—	—	—	Natalie

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	Manor	—	—
—	Manown	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Marguerite	Marguerite	—	—
—	Marianna	Marianna	—	—
—	—	Marienville	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Martin	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Masontown	—	—	—
—	—	—	Mauch Chunk	—
—	—	—	—	—
—	Meadow Lands	Meadow Lands	—	—
—	—	Messmore	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Midland	Midland	Midland	Midland	—
—	—	Midway	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Miners Mills	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Monessen	Monessen	Monessen	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Moon Run	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Morgan	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Mount Jewett	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Natrona	—	Natrona	Natrona	—
Nazareth	—	Nazareth	—	—
Nesquehoning	—	Nesquehoning	—	Nesquehoning
New Alexandria	—	New Alexandria	—	New Alexandria
New Brighton	—	New Brighton	—	—
New Boston	—	New Boston	—	—
New Castle	—	New Castle	New Castle	New Castle
New Derry	—	—	—	—
New Florence	—	—	—	—
New Kensington	—	New Kensington	New Kensington	—
New Philadelphia	—	—	—	New Philadelphia
New Salem	—	New Salem	—	New Salem
Nicetown	—	Nicetown	—	—
North Bessemer	—	—	—	—
North Braddock	—	—	—	North Braddock
North Girard	—	—	—	North Girard
Northampton	—	Northampton	Northampton	Northampton
Oakdale	—	Oakdale	—	—
Oakland Station	—	—	—	—
Oakmont	—	—	—	—
Oil City	—	—	Oil City	—
Old Forge	—	Old Forge	Old Forge	Old Forge
Oliver	—	Oliver	—	Oliver
Olyphant	—	Olyphant	Olyphant	Olyphant
Olyphant Furnace	—	Olyphant Furnace	—	—
Oneida	—	—	—	Oneida
Onnalinda	—	—	—	—
Orient	—	Orient	—	Orient
Osceola Mills	—	Osceola Mills	—	—
Palmerton	—	Palmerton	—	Palmerton
Patton	—	Patton	Patton	Patton
Peckville	—	Peckville	—	Peckville
Pen Argyl	—	Pen Argyl	—	Pen Argyl
Penn	—	—	—	—
Penowa	—	—	—	—
Perryopolis	—	—	—	Perryopolis
Pitcairn	Pitcairn	—	—	—
Pittsburgh	Pittsburgh	Pittsburgh	Pittsburgh	Pittsburgh
Pittston	—	Pittston	Pittston	Pittston
Philadelphia	Philadelphia	Philadelphia	Philadelphia	Philadelphia
Philipsburg	—	Philipsburg	—	—
Phoenixville	—	Phoenixville	Phoenixville	Phoenixville
Plainsville	—	—	Plainsville	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	New Brighton	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	New Castle	—	—
—	—	New Derry	—	—
—	—	—	New Florence	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	New Salem	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	North Bessemer	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Oakland Station	—
—	—	Oakmont	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Onnalinda	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Penn	—	—
—	—	Penowa	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Pittsburgh	Pittsburgh	Pittsburgh	Pittsburgh	—
—	—	—	—	—
Philadelphia	Philadelphia	Philadelphia	Philadelphia	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Pleasant Valley	—	Pleasant Valley	—	—
Plymouth	—	Plymouth	Plymouth	Plymouth
Portage	—	Portage	Portage	Portage
Port Griffith	—	—	—	Port Griffith
Port Kennedy	—	Port Kennedy	—	—
Port Vue	Port Vue	—	—	Port Vue
Pottstown	—	Pottstown	Pottstown	Pottstown
Pottsville	—	Pottsville	—	—
Priceburg	—	Priceburg	Priceburg	—
Primrose	—	—	—	—
Presto	—	—	—	—
Punxsutawney	—	Punxsutawney	Punxsutawney	Punxsutawney
Puritan	—	Puritan	—	—
Ralphton	—	Ralphton	—	Ralphton
Ramey	—	Ramey	—	Ramey
Rankin	—	—	—	Rankin
Reading	—	Reading	Reading	—
Red Hill	—	Red Hill	—	—
Reitz	—	—	—	—
Renovo	—	Renovo	—	Renovo
Renton	—	—	—	—
Republic	—	Republic	Republic	—
Revere	—	Revere	—	—
Rhone	—	—	—	—
Rices Landing	—	Rices Landing	—	—
Riddlesburg	—	Riddlesburg	—	—
Ridgway	—	—	—	—
Rillton	—	—	—	Rillton
Robertsdale	—	—	—	Robertsdale
Rochester	—	—	—	—
Rockwood	—	—	—	—
Ronco	—	—	—	Ronco
Roscoe	—	Roscoe	—	—
Rossiter	—	Rossiter	Rossiter	—
Royalton	—	—	—	—
Russelton	—	—	Russelton	—
Sagamore	—	Sagamore	—	Sagamore
Sagon	—	—	—	Sagon
Saint Clair	—	Saint Clair	—	Saint Clair
Saint Marys	—	—	—	—
Saint Michael	—	—	—	Saint Michael
Salina	—	—	—	—
Saltsburg	—	Saltsburg	—	—
Scalp Level	—	Scalp Level	—	—
Scotch Hill	—	Scotch Hill	—	—
Scottdale	—	Scottdale	—	Scottdale
Scranton	—	Scranton	Scranton	Scranton
Seanor	—	Seanor	—	Seanor

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Portage	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Primrose	—	—
—	—	Presto	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Rankin	Rankin	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Reitz	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Renton	—	—
—	Republic	Republic	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Rhone	—	—
—	—	Rices Landing	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Ridgway	—	—
Rillton	—	Rillton	—	—
—	—	—	—	—
—	Rochester	—	—	—
—	—	Rockwood	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Royalton	—	—
Russelton	Russelton	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Saint Marys	—	Saint Marys	—
—	—	Saint Michael	—	—
—	Salina	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Scranton	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Seminole	—	Seminole	—	—
Shaft	—	Shaft	—	—
Shamokin	Shamokin	Shamokin	Shamokin	Shamokin
Sharon	—	Sharon	—	Sharon
Sharpsburg	—	—	Sharpsburg	—
Sharpsville	—	—	—	Sharpsville
Sheffield	—	Sheffield	—	Sheffield
Shenandoah	—	Shenandoah	Shenandoah	Shenandoah
Sheppton	—	Sheppton	—	Sheppton
Shoaf	—	—	—	Shoaf
Simpson	—	Simpson	Simpson	Simpson
Slatington	—	Slatington	—	—
Slickville	—	—	—	—
Slovan	—	Slovan	—	Slovan
Smithdale	—	Smithdale	—	Smithdale
Smithfield	—	Smithfield	—	—
Smithton	—	—	—	Smithton
Smock	—	Smock	—	—
Smokerun	—	Smokerun	—	Smokerun
Snowden	—	—	—	Snowden
Snow Shoe	—	Snow Shoe	—	—
Soldier	—	Soldier	—	—
Somerset	—	—	Somerset	—
South Bethlehem	—	South Bethlehem	South Bethlehem	South Bethlehem
South Brownsville	—	—	—	—
South Fork	—	South Fork	South Fork	South Fork
South Side Pittsburgh	—	—	—	—
Southview	—	—	—	—
Southwest	—	Southwest	—	Southwest
Spangler	—	Spangler	—	Spangler
Springdale	—	Springdale	—	Springdale
Starford	—	Starford	—	—
Starjunction	—	Starjunction	—	Starjunction
Steelton	—	Steelton	—	—
Stockdale	—	Stockdale	—	Stockdale
Steckton	—	Stockton	—	Stockton
Studa	—	Studa	—	—
Sykesville	—	Sykesville	—	Sykesville
Suedburg	—	—	Suedburg	—
Sugar Notch	—	—	Sugar Notch	—
Suttersville	—	Suttersville	—	—
Swedeland	—	Swedeland	—	Swedeland
Swissvale	—	—	—	Swissvale
Swoyers	—	—	—	Swoyers
Swoyersville	—	—	Swoyersville	Swoyersville
Tarentum	—	Tarentum	—	Tarentum

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	Seminole	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Sharon	—	—
—	—	—	—	—
Sharpsville	—	—	—	—
—	—	—	Sheffield	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Simpson	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Slickville	—	—
Slovan	Slovan	Slovan	—	—
—	Smithdale	—	—	—
—	—	Smithfield	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Smokerun	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	South Bethlehem	—	—	—
South Brownsville	—	South Brownsville	—	—
—	—	South Fork	—	—
South Side Pittsburgh	—	—	—	—
—	—	Southview	—	—
—	Southwest	—	—	—
—	—	Spangler	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Steelton	Steelton	—	Steelton	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Sykesville	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Tarrs	—	Tarrs	—	—
Taylor	—	Taylor	Taylor	Taylor
Thompson	—	Thompson	—	Thompson
Throop	—	Throop	Throop	Throop
Tire Hill	—	—	—	—
Titusville	—	—	—	—
Torrance	—	—	—	—
Trafford	—	Trafford	—	—
Trauger	—	—	—	Trauger
Tresckow	—	Tresckow	—	Tresckow
Traveskyn	—	—	—	Traveskyn
Turtle Creek	—	—	—	—
Tuscarara	—	Tuscarara	—	—
Tyler	—	Tyler	—	—
Tyre	—	Tyre	—	Tyre
Tyrone	—	Tyrone	—	Tyrone
Tyrone Forge	—	—	—	—
Urey	—	—	—	Urey
Union City	—	—	Union City	—
Union Furnace	—	—	—	—
Uniontown	—	Uniontown	—	Uniontown
Unity Station	Unity Station	—	—	—
United	—	United	—	—
Universal	Universal	—	—	—
Vanderbilt	—	Vanderbilt	—	Vanderbilt
Vandergrift	—	Vandergrift	Vandergrift	Vandergrift
Vandling	—	—	—	—
Van Meter	—	Van Meter	—	Van Meter
Van Voorhis	—	—	—	Van Voorhis
Ventland	—	Ventland	—	—
Verona	—	—	—	Verona
Versailles	—	—	—	Versailles
Vestaburg	—	—	—	Vestaburg
Vick Haven	—	—	—	Vick Haven
Vienna	—	—	—	—
Vintondale	—	—	—	Vintondale
Wall	—	Wall	—	Wall
Waltersburg	—	Waltersburg	—	—
Walston	—	Walston	—	Walston
Wampum	—	Wampum	—	—
Washington	—	Washington	—	—
Webster	—	—	—	Webster
Wehrum	—	—	—	Wehrum
Weedville	—	Weedville	—	—
West Elizabeth	—	—	—	—
Westmoreland City	—	—	Westmoreland City	—
Weston	—	Weston	—	Weston
Westville	—	—	—	Westville

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Tire Hill	—	—
—	Titusville	—	—	—
—	Torrance	—	—	—
—	Trafford	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Turtle Creek	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Tyrone Forge	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Union Furnace	—	—	—
Uniontown	Uniontown	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Universal	Universal	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Vandling	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Van Voorhis	—	—
—	—	—	—	—
—	Verona	Verona	Verona	—
—	Versailles	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Vienna	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Washington	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
West Elizabeth	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
West Hazleton	—	—	West Hazleton	—
West Leisenring	—	West Leisenring	—	—
West Newton	—	West Newton	West Newton	West Newton
West Winfield	—	—	—	—
Wheatland	—	—	—	Wheatland
Whites Valley	—	—	—	—
Whitney	—	Whitney	—	Whitney
Whitsett	—	Whitsett	—	Whitsett
Wickhaven	—	Wickhaven	—	—
Wilburton	—	Wilburton	—	—
Wilkes Barre	—	Wilkes Barre	Wilkes Barre	Wilkes Barre
Wilkinsburg	—	—	—	—
Williamsburg	—	—	—	—
Williamstown	—	—	—	Williamstown
Willock	—	—	—	—
Wilmerding	Wilmerding	—	Wilmerding	Wilmerding
Wilmore	—	—	—	Wilmore
Wilpen	—	Wilpen	—	Wilpen
Wilson Creek	—	—	Wilson Creek	—
Windburne	—	Windburne	—	Windburne
Windber	—	Windber	Windber	Windber
Winterdale	—	Winterdale	—	Winterdale
Woodlawn	—	Woodlawn	Woodlawn	Woodlawn
Woodville	Woodville	—	—	—
Worthington	—	—	—	—
Wyano	—	—	Wyano	—
Wyoming	—	Wyoming	Wyoming	—
Yatesboro	—	—	—	—
York Run	—	—	—	York Run
Youngwood	—	—	—	—
Yukon	—	Yukon	Yukon	—
RHODE ISLAND				
Anthony	—	—	Anthony	—
Central Falls	—	—	Central Falls	—
Crompton	—	—	Crompton	—
Lonsdale	—	—	Lonsdale	—
Mapleville	—	Mapleville	—	—
Pawtucket	—	—	Pawtucket	—
Providence	Providence	Providence	Providence	—
Quidnick	—	—	Quidnick	—
Warren	—	—	Warren	—
Woonsocket	—	—	Woonsocket	—
SOUTH DAKOTA				
Belvidere	Belvidere	—	—	—
Bijou Hills	Bijou Hills	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	West Newton	—	—
—	West Winfield	West Winfield	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Whites Valley	—	—
—	Whitney	—	—	—
—	Whitsett	—	—	—
—	—	Wickhaven	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Wilkinsburg	—	—	—
—	Williamsburg	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Willock	Willock	—	—
Wilmerding	Wilmerding	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Windber	—	—
—	—	--	—	—
Woodlawn	Woodlawn	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Worthington	—	—
—	—	Wyano	—	—
—	—	—	—	—
—	Yatesboro	—	—	—
—	York Run	York Run	—	—
Youngwood	—	—	—	—
Yukon	Yukon	Yukon	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Dixon	Dixon	—	—	—
Fairfax	Fairfax	—	—	—
Geddes	Geddes	—	—	—
Gregory	Gregory	—	—	—
Grenville	Grenville	—	—	—
Hamill	Hamill	—	—	—
Herrick	Herrick	—	—	—
Kadoka	Kadoka	—	—	—
Lake Andes	Lake Andes	—	Lake Andes	—
Lead City	—	—	—	—
Lesterville	Lesterville	—	—	—
Mobridge	—	—	—	—
Ravinia	Ravinia	—	—	—
Scotland	Scotland	—	—	—
Tabor	Tabor	—	—	—
Tyndall	Tyndall	—	—	—
Utica	Utica	—	—	—
Vega	Vega	—	—	—
Wagner	Wagner	—	—	—
Winner	Winner	—	—	—
Witten	Witten	—	—	—
Yankton	Yankton	—	—	—
TENNESSEE				
Memphis	—	—	—	—
TEXAS				
Abbott	Abbott	—	—	—
Alma	Alma	—	—	—
Anderson	—	—	Anderson	—
Axtell	Axtell	—	—	—
Bartlett	Bartlett	—	—	—
Beasley	Beasley	—	—	—
Bellville	Bellville	—	—	—
Bishop	—	—	—	—
Bomarton	Bomarton	—	—	—
Bremond	—	—	Bremond	—
Brenham	Brenham	—	—	—
Brookshire	Brookshire	—	—	—
Bryan	Bryan	—	Bryan	—
Buckholts	Buckholts	—	—	—
Burlington	Burlington	—	—	—
Caldwell	Caldwell	—	—	—
Cameron	Cameron	—	—	—
Cistern	Cistern	—	Cistern	—
Chapel Hill	—	—	Chapel Hill	—
Corpus Christi	Corpus Christi	—	—	—
Coupland	Coupland	—	—	—
Crisp	Crisp	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Lead City	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Mobridge	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Memphis	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	Bishop
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Crosby	Crosby	—	—	—
Crowell	Crowell	—	—	—
Czestochowa	—	—	Czestochowa	—
Dacosta	Dacosta	—	—	—
Dallas	Dallas	—	—	—
Damon	Damon	—	—	—
Danbury	Danbury	—	—	—
Dilworth	Dilworth	—	—	—
Dime Box	Dime Box	—	—	—
East Bernard	East Bernard	—	—	—
Eastgate	Eastgate	—	—	—
El Campo	El Campo	—	—	—
Elgin	Elgin	—	—	—
Ellinger	Ellinger	—	—	—
Ennis	Ennis	—	—	—
Falls City	—	—	Falls City	—
Fayetteville	Fayetteville	—	—	—
Fedor	—	—	—	—
Flatonia	Flatonia	—	—	—
Floresville	Floresville	—	—	—
Fort Worth	Forth Worth	—	—	—
Galveston	Galveston	—	—	—
Ganado	Ganado	—	—	—
Gainesville	Gainesville	—	—	—
Garwood	Garwood	—	—	—
Giddings	—	—	—	—
Gonzales	Gonzales	—	—	—
Granger	Granger	—	—	—
Guadalupe	Guadalupe	—	—	—
Guy	Guy	—	—	—
Halletsville	Halletsville	—	—	—
Hempstead	Hempstead	—	—	—
Hobson	Hobson	—	—	—
Holland	Holland	—	—	—
Houston	Houston	—	—	—
Houston Heights	Houston Heights	—	—	—
Inez	Inez	—	—	—
Karnes City	Karnes City	—	—	—
Kenedy	Kenedy	—	—	—
Kosciuszko	—	—	Kosciuszko	—
La Grange	La Grange	—	—	—
Leming	Leming	—	—	—
Lexington	Lexington	—	—	—
Lincoln	—	—	—	—
Lockhart	—	—	Lockhart	—
Louise	Louise	—	—	—
Lyons	Lyons	—	—	—
Marak	—	—	Marak	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	Dime Box
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	Fedor
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Galveston	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	Giddings
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	La Grange
—	—	—	—	—
—	—	—	—	Lexington
—	—	—	—	Lincoln
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Marlin	—	—	Marlin	—
Mart	Mart	—	—	—
Megargel	Megargel	—	—	—
Moulton	Moulton	—	—	—
Mount Calm	Mount Calm	—	—	—
Nada	Nada	—	—	—
Needville	Needville	—	—	—
New Ulm	New Ulm	—	—	—
North Fort Worth	New Fort Worth	—	—	—
Northrup	—	—	—	—
Paige	—	—	—	—
Panna Maria	—	—	Panna Maria	—
Penelope	Penelope	—	—	—
Polonia	—	—	Polonia	—
Port Lavaca	Port Lavaca	—	—	—
Poth	Poth	—	—	—
Plum	Plum	—	—	—
Richmond	Richmond	—	—	—
Robstown	Robstown	—	—	—
Rogers	Rogers	—	—	—
Rosebud	Rosebud	—	—	—
Rosenberg	Rosenberg	—	—	—
Rowena	Rowena	—	—	—
Rutersville	Rutersville	—	—	—
Saint Hedwig	—	—	Saint Hedwig	—
San Antonio	San Antonio	—	San Antonio	—
Schulenburg	Schulenburg	—	—	—
Sealy	Sealy	—	—	—
Serbin	—	—	—	—
Seymour	Seymour	—	—	—
Shiner	Shiner	—	—	—
Skidmore	Skidmore	—	—	—
Smithville	Smithville	—	—	—
Snook	Snook	—	—	—
Strawn	—	—	—	Strawn
Sublime	Sublime	—	—	—
Sugar Land	Sugar Land	—	—	—
Sunny Side	Sunny Side	—	—	—
Sweet Home	Sweet Home	—	—	—
Taiton	Taiton	—	—	—
Taylor	Taylor	—	—	—
Temple	Temple	—	—	—
Terrell	Terrell	—	—	—
Thorndale	—	—	—	—
Thrall	Thrall	—	—	—
Tuxedo	Tuxedo	—	—	—
Victoria	Victoria	—	—	—
Waco	Waco	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	Northrup
—	—	—	—	Paige
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	Serbin
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	Taylor
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	Thorndale
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Walburg	Walburg	—	—	—
Wallis	Wallis	—	—	—
Warda	—	—	—	—
Weimar	Weimar	—	—	—
Weinert	Weinert	—	—	—
Wesley	Wesley	—	—	—
West	West	—	—	—
Westhoff	Westhoff	—	—	—
Wharton	Wharton	—	—	—
Wheelock	Wheelock	—	—	—
Wichita Falls	Wichita Falls	—	—	—
Winchester	—	—	—	—
Yoakum	Yoakum	—	—	—
Yorktown	Yorktown	—	—	—
UTAH				
Bingham Canyon	—	—	—	—
Columbia	—	—	—	—
Ewell	—	—	—	—
Garfield	—	—	—	—
Hiawatha	—	—	—	—
Midvale	—	—	—	—
Murray	—	—	—	—
Park City	—	—	—	—
Standardville	—	—	—	—
Sunnyside	—	—	—	—
Tooele	—	—	—	—
Winterquarters	—	—	—	—
VIRGINIA				
Arno	—	—	—	Arno
Inman	—	Inman	—	—
Pocahontas	—	Pocahontas	—	—
Prince George	—	Prince George	—	—
Richmond	—	Richmond	—	—
Stonega	—	Stonega	—	—
WASHINGTON				
Aberdeen	—	—	Aberdeen	—
Bellingham	—	—	—	—
Black Diamond	—	—	—	—
Chapelhill	—	—	Chapelhill	—
Cle Elum	—	—	—	—
Everett	—	Everett	—	—
Fairfax	—	—	—	—
Hoquiam	—	—	Hoquiam	—
Issaquah	—	—	—	—
Kennydale	—	—	Kennydale	—
Metaline Falls	—	—	—	—
Pe Ell	—	—	Pe Ell	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	Warda
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	Winchester
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Bingham Canyon	Bingham Canyon	Bingham Canyon	—	—
—	—	Columbia	—	—
—	—	Ewell	—	—
—	Garfield	—	—	—
—	—	Hiawatha	—	—
—	Midwale	—	—	—
—	Murray	Murray	—	—
—	Park City	—	—	—
—	—	Standardville	—	—
—	Sunnyside	Sunnyside	—	—
Tooele	Tooele	—	—	—
—	—	Winterquarters	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Aberdeen	Aberdeen	—	—	—
—	—	Bellingham	—	—
—	—	Black Diamond	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Cle Elum	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Fairfax	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Issaquah	—	—
—	—	—	—	—
Metaline Falls	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Raymond	—	—	Raymond	—
Renton	—	Renton	—	—
Roslyn	—	Roslyn	—	Roslyn
Seattle	Seattle	—	Seattle	—
South Prairie	—	—	—	South Prairie
Spokane	Spokane	—	—	—
Tacoma	Tacoma	Tacoma	Tacoma	Tacoma
Wilkeson	—	Wilkeson	Wilkeson	—
WEST VIRGINIA				
Albert	—	—	Albert	—
Amherstdale	—	—	—	—
Anmore	—	—	—	Anmore
Barrackville	—	—	—	—
Benwood	—	Benwood	—	—
Boggs	—	—	—	—
Caretta	—	Caretta	—	—
Cassville	—	—	—	—
Clarksburg	—	Clarksburg	Clarksburg	—
Coketon	—	Coketon	—	—
Davis	—	—	—	—
Elbert	—	—	—	—
Elkhorn	—	—	—	Elkhorn
Farmington	—	—	—	—
Flemington	—	—	—	Flemington
Follansbee	—	—	—	Follansbee
Galloway	—	—	—	—
Gary	—	Gary	—	—
Glen Jean	—	Glen Jean	—	—
Grant Town	—	Grant Town	—	—
Hall	—	—	—	—
Holden	—	—	—	—
Lowsville	—	—	—	—
Mabie	—	—	—	—
Mc Comas	—	—	—	—
Minden	—	Minden	—	—
Monongah	—	Monongah	Monongah	—
Montana Mines	—	Montana Mines	—	—
Morgantown	—	Morgantown	—	—
Moundsville	—	—	—	—
Mount Clare	—	—	—	—
New Cumberland	—	—	New Cumberland	—
Oswald	—	—	—	Oswald
Philippi	—	—	—	—
Redstar	—	—	—	Redstar
Richwood	—	—	—	—
Rivesville	—	Rivesville	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	Renton	—	—
Roslyn	Roslyn	Roslyn	—	—
—	Seattle	—	Seattle	—
—	—	—	—	—
—	Spokane	—	Spokane	—
—	Tacoma	Tacoma	Tacoma	—
—	Wilkeson	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Amherstdale	—	—
—	—	—	—	—
—	Barrackville	Barrackville	—	—
Benwood	Benwood	—	—	—
—	Boggs	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Cassville	—	—
—	—	Clarksburg	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Davis	—	—
—	Elbert	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Farmington	Farmington	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Galloway	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Grant Town	—	—
—	—	Hall	—	—
—	—	Holden	—	—
—	Lowsville	Lowsville	—	—
—	—	Mabie	—	—
—	McComas	—	—	—
—	—	—	—	—
Monongah	—	Monongah	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Moundsville	—	—
—	Mount Clare	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Philippi	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Richwood	—	—
—	—	Rivesville	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Robey	—	—	—	—
Sabraton	—	—	—	Sabraton
Scarbro	—	—	Scarbro	Scarbro
Shinnston	—	—	—	—
Star City	—	—	—	—
Tams	—	—	—	—
Thomas	—	—	—	—
Thorpe	—	—	—	—
Triadelphia	—	Triadelphia	—	—
Vivian	—	Vivian	—	—
Warwood	—	—	—	—
Watson	—	Watson	—	—
Weirton	—	Weirton	Weirton	Weirton
Wendel	—	Wendel	—	Wendel
Wheeling	—	Wheeling	Wheeling	—
Widen	—	—	—	—
Yukon	—	Yukon	—	—
WISCONSIN				
Adams	Adams	—	—	—
Albany	—	—	Albany	—
Antigo	Antigo	—	Antigo	—
Arcadia	—	—	Arcadia	—
Armstrong Creek	—	—	Armstrong Creek	—
Ashland	Ashland	Ashland	Ashland	—
Barron	Barron	—	—	—
Beaver Dam	—	—	Beaver Dam	—
Belmont	—	—	Belmont	—
Belle Plaine	—	—	Belle Plaine	—
Benton	—	—	—	—
Berlin	—	—	Berlin	—
Bevant	—	—	Bevant	—
Boyceville	—	Boyceville	—	—
Bryant	Bryant	—	—	—
Cadott	Cadott	—	—	—
Casimir	—	—	Casimir	—
Cassel	—	—	Cassel	—
Cato	Cato	—	—	—
Cazenovia	Cazenovia	—	—	—
Chippewa	—	—	Chippewa	—
Clay	Clay	—	—	—
Crandon	—	—	Crandon	—
Crivitz	—	—	Crivitz	—
Cudahy	Cudahy	Cudahy	Cudahy	Cudahy
Czestochowa	—	—	Czestochowa	—
Denmark	Denmark	—	Denmark	—
Dilly	Dilly	—	—	—
Dodge	—	—	Dodge	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	Robey	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Shinnston	—	—
—	Star City	Star City	—	—
—	Tams	—	—	—
—	Thomas	Thomas	—	—
—	—	Thorpe	—	—
—	—	Triadelphia	—	—
—	—	—	—	—
—	Warwood	Warwood	—	—
—	—	—	—	—
Weirton	Weirton	Weirton	—	—
—	Wendel	Wendel	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Widen	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Ashland	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Benton	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Crivitz	—	—
—	—	Cudahy	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Draper	—	—	—	—
Eaton	—	—	Eaton	—
Edger	—	—	Edger	—
Fairchild	—	—	Fairchild	—
Flintville	—	—	Flintville	—
Francis Creek	Francis Creek	—	—	—
Gilman	—	—	Gilman	—
Glidden	—	—	—	—
Grands Rapids	—	—	Grands Rapids	—
Green Bay	Green Bay	—	Green Bay	—
Hatley	—	—	Hatley	—
Haugen	Haugen	—	—	—
Hillsboro	Hillsboro	—	—	—
Hofa Park	—	—	Hofa Park	—
Hurley	—	—	—	—
Independence	—	—	Independence	—
Junction City	—	—	Junction City	—
Kenosha	—	Kenosha	Kenosha	—
Kewaunee	Kewaunee	—	—	—
Knowlton	—	—	Knowlton	—
Krakow	—	—	Krakow	—
La Crosse	La Crosse	—	La Crosse	—
Ladysmith	—	—	Ladysmith	—
Lena	Lena	—	—	—
Livingston	—	—	—	—
Lublin	—	—	Lublin	—
Manitowoc	Manitowoc	—	Manitowoc	—
Maribel	Maribel	—	—	—
Marinette	—	Marinette	—	—
Mayville	—	—	—	—
Mellen	—	—	—	Mellen
Milladore	Milladore	—	—	—
Mill Creek	—	—	Mill Creek	—
Milwaukee	Milwaukee	Milwaukee	Milwaukee	—
Moquah	—	Moquah	—	—
Mosinee	Mosinee	—	Mosinee	—
Neshkoro	—	—	Neshkoro	—
Niagara	—	—	Niagara	—
North Creek	—	—	North Creek	—
Northeim	—	—	Northeim	—
Oconto	Oconto	—	—	—
Oshkosh	Oshkosh	—	Oshkosh	—
Park Falls	—	—	—	—
Peshtigo	Peshtigo	—	—	—
Pine Creek	—	—	Pine Creek	—
Pine Grove	—	—	Pine Grove	—
Phillips	Phillips	Phillips	—	—
Plainfield	—	—	Plainfield	—
Plover	—	—	Plover	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	Draper	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Glidden	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Hurley	—	Hurley	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Kenosha	Kenosha	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	Livingston	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Mayville	—	—	—	—
—	—	Mellen	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
Milwaukee	Milwaukee	Milwaukee	Milwaukee	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Park Falls	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

	Češi	Slováci	Poláci	Rusové
Polivka's Corner	Polivka's Corner	—	—	—
Polonia	—	—	Polonia	—
Poniatowski	—	—	Poniatowski	—
Port Washington	--	—	—	—
Posen	—	—	Posen	—
Pound	—	—	Pound	—
Prairie du Chien	Prairie du Chien	—	—	—
Princeton	—	—	Princeton	—
Pulaski	—	—	Pulaski	—
Racine	Racine	Racine	Racine	Racine
Red Granite	—	—	Red Granite	—
Rib Lake	Rib Lake	—	—	—
Ripon	—	—	Ripon	—
Sanborn	—	—	—	—
Sarona	Sarona	—	—	—
Sheboygan	—	—	—	—
Sheldon	—	—	—	--
South Milwaukee	—	—	South Milwaukee	—
Stevens Point	—	—	Stevens Point	—
Superior	—	—	Superior	—
Tisch Mills	Tisch Mills	—	—	—
Torun	—	—	Torun	—
Two Rivers	Two Rivers	—	Two Rivers	—
Viola	Viola	—	—	—
West Allis	—	—	—	—
Weyerhauser	Weyerhauser	—	—	—
Willard	—	—	—	—
Yuba	Yuba	—	—	—
WYOMING				
Cheyenne	Cheyenne	—	—	—
Cumberland	--	—	—	—
Diamondville	—	—	—	—
Dietz	—	—	—	—
Frontier	—	Frontier	—	—
Gebo	—	—	—	—
Hanna	—	—	—	—
Hudson	—	—	—	—
Monarch	—	—	—	—
Reliance	—	—	—	—
Rock Springs	—	Rock Springs	—	Rock Springs
South Superior	—	—	—	—
Spring	—	—	—	Spring
Sublett	—	—	—	—
Superior	—	—	—	—

Srbové	Chorvati	Slovinci	Bulhaři	Lužičtí Srbové
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Port Washington	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Racine	Racine	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Sanborn	—	—	—
—	—	—	—	—
—	Sheboygan	Sheboygan	—	—
—	—	Sheldon	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	West Allis	West Allis	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Willard	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Cumberland	—	—
—	—	Diamondville	—	—
—	—	Dietz	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Gebo	—	—
—	—	Hanna	—	—
—	—	Hudson	—	—
Monarch	—	—	—	—
—	—	Reliance	—	—
—	Rock Springs	Rock Springs	—	—
—	South Superior	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	Sublett	—	—
—	—	Superior	—	—

KAPITOLA XV.

STATISTIKA.

Přistěhovalectví z Rakousko-Uherska mezi 1860—1921.*)

Mezi 1860 a 1921 se vystěhovalo z Rakousko-Uherska do Spojených států 4,081.449 osob. To bylo o 762.650 víc, než v stejné době (61 let) přišlo z Ruska. Počet přistěhovalců byl rok od roku tento:

1861	13	1880	17.267
1862	78	1881	27.935
1863	93	1882	29.150
1864	136	1883	27.625
1865	518	1884	36.571
1866	87	1885	27.309
1867	392	1886	28.680
1868	553	1887	40.265
1869	1.499	1888	45.814
1870	4.425	1889	34.174
1871	4.887	1890	56.199
1872	4.410	1891	71.042
1873	7.112	1892	76.937
1874	8.850	1893	57.420
1875	7.658	1894	38.638
1876	6.276	1895	33.401
1877	5.396	1896	65.103
1878	5.150	1897	33.031
1879	5.963	1898	39.797

*) Sestavil W. W. Husband, immigrační komisař.

1899	62.491	1911	159.057
1900	114.847	1912	178.882
1901	113.390	1913	254.825
1902	171.989	1914	278.152
1903	206.011	1915	18.511
1904	177.156	1916	5.191
1905	275.693	1917	1.258
1906	265.138	1918	61
1907	338.452	1919	53
1908	168.509	1920	352
1909	170.191	1921	12.649
1910	258.737		

Přistěhovalci z Rakouska r. 1860 a z Čech a Moravy r. 1870, 1880, 1890, 1900 podle států.

Stát	Přistěhovalci z Rakouska	Přistěhovalci z Čech a Moravy	Přistěhovalci z Čech a Moravy	Přistěhovalci z Čech a Moravy	Přistěhovalci z Čech a Moravy
	1860	1870	1880	1890	1900
Alabama	124	29	39	25	31
Alaska					8
Arizona		2	7	3	16
Arkansas	34	21	68	97	281
California	727	90	239	243	504
Colorado		15	91	212	330
Connecticut		95	124	177	493
Delaware		1	2	3	4
District of Columbia	32	9	16	10	12
Florida	12	3	3	5	20
Georgia	28	33	33	35	23
Idaho		1	5	11	81
Illinois	2.106	7.350	13.408	26.627	38.570
Indiana	351	141	306	288	526
Indian Territory					24
Iowa	2.709	6.765	10.554	10.928	10.809
Kansas	87	105	2.468	3.022	3.039
Kentucky	116	40	43	58	52
Louisiana	399	23	24	14	30
Maine	3	1	1	3	16
Maryland	122	789	1.169	1.554	2.813
Massachusetts	123	110	279	581	810
Michigan	660	1.179	1 789	2.311	2.160
Minnesota	860	2.166	7.759	9.655	11.147
Mississippi	41	9	12	6	13
Missouri	3.132	3.517	3.342	3.255	3.453
Montana		23	25	198	177
Nebraska	11	1.770	8.858	16.803	16.138
Nevada	21	7	15	11	5
New Hampshire	12	4	10	3	11
New Jersey	506	271	429	306	1.063
New Mexico	5	2	13	8	15
New York	2.438	2.071	8.748	9.129	16.347
North Carolina	10	5	14	11	3
North Dakota				1.129	1.445
Ohio	1.317	1.429	6.232	11.009	15.131
Oklahoma				250	1.168
Oregon	17	36	109	79	231
Pennsylvania	783	580	1.058	2.031	3.368
Rhode Island	11	19	29	14	41
South Carolina	54	1	31	11	14
South Dakota		153	1.337	2.488	2.320
Tennessee	75	37	30	13	16
Texas	730	780	2.669	3.215	9.204
Utah	51	3	3	8	13
Vermont	1		4	10	27
Virginia	74	31	21	73	271
Washington	17	2	53	239	396
West Virginia		1	34	6	27
Wisconsin	7.081	10.570	13.848	11.999	14.145
Wyoming		8	10	31	58
Úhrnem	24.880	40.287	85.361	118.197	156.809

Pohlaví, stáří a gramotnost přistěhovalců do země připuštěných.*)

(Rok končící 30. červnem 1911.)

Plemena	Počet připuštěných	Pohlaví		Stáří			Znalost čtení a psaní u 14letých a starších			
							Čte, ale nepíše		Nečte a nepíše	
		Muži	Ženy	Pod 14 let	14—44 let	45 let a výše	Muži	Ženy	Muži	Ženy
Češi a Moravané	9.223	5.214	4.009	1.748	7.003	472	3	3	89	35
Bulhaři, Srbové a Černohorci	10.222	9.485	737	339	9.689	194	13		2.761	210
Chorvati a Slovinci	18.982	13.466	5.516	1.587	16.889	506	19	2	3.347	1.132
Dalmatinci, Bosňané, Hercegovci	4.400	3.809	591	175	4.127	98			1.599	198
Poláci	71.446	42.339	29.107	7.691	62.148	1.607	585	775	12.479	9.101
Rusové	18.721	16.280	2.441	969	17.394	358	58	6	5.894	1.044
Rusíni	17.724	11.375	6.349	855	16.542	327	33	24	5.070	2.862
Slováci	21.415	13.173	8.242	2.534	18.224	657	18	14	2.613	1.472

*) Sex, age, literacy, etc., of immigrant aliens admitted, fiscal year ended June 30, 1911, by races or peoples. Annual report of the Commissioner General of Immigration to the Secretary of Labor for the fiscal year ended June 30, 1911, table 7.

Přistěhovalci, jimž byl přístup odepřen, a příčiny zákazu.*)

(Rok končící 30. červnem 1914.)

Plemena	Blbci	Slabomyslní	Úchylní	Epileptikové	Choromyslní	Tuberkulosa (nenakažlivá)	Tuberkulosa (nakažlivá)	Trachom (oční nákaza)	Favus (nakažlivá plíseň vlasů)	Jiné	Žebráci	Mohli by připadnout na obtíž	Různé duševní a tělesné choroby	Přistěhovalci najatí (contract laborers)	Doprovázení (accompanied) cizinci	Pod 16 roků staří neprovázení od rodičů	Asistovaní cizinci	Zločinci	Mnohoženci	Anarchisté	Nevěstky atd.	Cizinci živící se z prostituce jiných	Cizinci prostředkující pro nevěstince	Nařízení o průvodních listech	Celkem nepřipuštěno
Češi a Moravané		1	1				12			1		57	24	13	3	2		2			1		1		118
Bulhaři, Srbové, Černohorci . . .		1	2		1		1	54	2	5		914	143	117	3	22	5	5							1.275
Dalmatinci, Bosňané, Hercegovci			5					7		1		65	26			6	1	4					2		117
Poláci	1	4	87	2	8		5	261	3	28	1	783	489	90	25	27	14	42			16	1	9		1.896
Rusové			20		3		1	110	3	24		1.003	140	234	2	15	13	20			5		3		1.596
Rusíni		1	44	1	7			42	1	10		413	279	51	9	18	19	18			2		2		917
Slováci		3	13		1		1	28				99	98	8	3	15		16							285
Chorvati a Slovinci	1		27		3		2	89	2	2	1	279	204	48	3	24	3	14			1				703

*) Aliens debarred from entering the U. S. for the fiscal year ended June 30. 1914, by races or peoples and causes. Annual report for the Commissioner General of Immigration to the Secretary of Labor, fiscal year ended dane 30. 1914. — Tabulka 17.

Občanství přistěhovalců 21 a více let starých podle rodných zemí. Sčítání 1920.*)

Rodná země	Přistěhovalci 21 a více let staří.					
	Úhrn	Naturalisovaných		První občanský list	Cizinci (aliens)	Občanství nehlásili
		Počet	Procento			
Československo	335.330	138.335	47·2	48.352	114.813	13.830
Polsko	1,048.050	302.635	28·9	146.098	569.411	29.906
Německo	1,648.884	1,213.451	73·6	115.195	191.755	128.483
Rakousko	528.161	204.660	38·7	66.735	231.603	25.163
Uhersko	353.792	106.183	30·0	52.860	181.761	12.988
Jugoslavie	155.956	38.816	24·9	28.523	84.219	4.398
Rusko	1,211.337	509.561	42·1	134.530	521.448	45.798
Bulharsko	9.964	1.167	11·7	1.697	6.660	440

*) Citizenship status of foreign-born whites 21 years of age and over, by country of birth: 1920. Department of Commerce. Bureau of Census. Starší statistika občanství najde se v Sen. Doc. sv. 81, tabulka 65: Present political conditions of foreign-born male employees who have been in the U. S. five years or over and who were 21 years or over at time of coming, by race. Podle této starší statistiky bylo už tehdy občanů české národnosti 48·5 procent. Jinými slovy: od času, kdy se Češi stali Čechoslováky, počet občanů u nich klesl.

Parita mužů a žen podle kmenů v letech 1899—1910.*)

Kmen	Počet přistěhovalců 1899—1910	Počet mužů	Počet žen	Procento mužů	Procento žen
Češi a Moravané	100.189	57 111	43.078	57·0	43·0
Bulhaři, Srbové a Černohorci	97.391	93.200	4.191	95·7	4·3
Chorvati a Slovinci	335.543	284.866	50.677	84·9	15·1
Dalmatinci, Bosňané a Hercegovci	31.696	29.252	2.444	92·3	7·7
Němci	754.375	448.054	306.321	59·4	40·6
Maďaři	338.151	244.221	93.930	72·2	27·8
Poláci	949.064	659.267	289.797	69·5	30·5
Rusové	83.575	71.022	12.552	85·0	15·0
Rusíni	147.375	109.614	37.761	74·4	25·6
Slováci	377.527	266.262	111.265	70·5	29·5

*) V letech, kdy komise sestavovala hořejší statistiku, byl poměr mužů a žen normální jen u Čechů — 43% žen na 57% mužů. U Poláků připadalo 30·5% žen na 69·5% mužů. Nejvzácnější bývaly balkánské Slovanky — 4·3% žen na 95·7% mužů.

Hlášená zaměstnání při příjezdu

Zaměstnání	Čechové a Moravané	Slováci	Poláci
	1905	1905	1905
Povolání profesionální:			
Herci	4		2
Architekti	3	1	2
Duchovní	8	2	30
Redaktoři	3		
Elektrikové	5		13
Inženýři	14		14
Advokáti	1		1
Spisovatelé a učenci	6		8
Hudebníci	33	9	49
Úředníci (vládní)	2		6
Lékaři	3		2
Sochaři a umělci	9	4	14
Učitelé	18	3	18
Nehlášená povolání	1		1
Úhrnem	110	19	160
Řemeslníci (skilled occupations):			
Pekaři	137	19	173
Holiči a vlásenkáři	25	5	41
Kováři	149	134	417
Knihaři	11	3	16
Sladovničtí	20	3	6
Řezníci	204	44	218
Truhláři	3	1	96
Tesaři	301	197	693
Kancelisté	86	19	100
Švadleny (dressmakers)	15	6	78
Strojníci (stationary engineers)	26	20	39
Ryjci	2	2	
Modeláři			
Kožišníci	4	9	15
Zahradníci	25	11	58
Kloboučníci a čepičkáři	2	10	15
Topiči (stokers)			
Železářští dělníci	69	54	68
Klenotníci			1
Zámečníci	187	80	280
Mašinisté (machinists)	41	10	49
Námořníci (mariners)	30	8	14
Zedníci	173	120	221

*) Tabulka 8, str. 24—29. Report of aliens (exclusive of aliens in transit) admitted occupation. Annual report of the Commissioner General of Immigration to the Secretary

**) Tabulka 10, str. 129—132 Immigrant aliens admitted, fiscal year ended June 30, of Immigration to the Secretary of Labor.

Nechť si čtenář všimne, jak ostře se lišilo hlášené zaměstnání Čechů a Francouzů.

do Ameriky r. 1905*) a r. 1920.**)

Francouzové	Čechové a Moravané	Bulhaři, Srbové a Černohorci	Chorvati a Slovinci	Dalmatinci, Bosňané a Hercegovci	Poláci	Rusové	Rusíni (Russniaks)	Slováci
1905	1920	1920	1920	1920	1920	1920	1920	1920
63	1				4	16		
36		1			2			
118	1	5	1		13	10	3	8
17			1		3			1
19	2	4	1		3	1		3
62		6		1	9	13		8
40						2		1
34	3	1			6	6		2
112	2				8	11		5
80	8	8			54	23		18
50	2	1			5	3		7
131			1			4		5
365	2	4	2		12	13		12
6	5	1			3	12	1	6
1.133	26	31	6	1	122	114	4	76
76	1	1			11	5	1	5
31	1	5	2		5	8	1	3
43	1	3	3		8	8		6
3			1					
4								
43	2	2			6	3		9
12	1		2		5	3		2
96		5			41	28	1	8
300	12	12	1	1	48	6	6	29
214	2	3	1	1	17	12		14
314	2	8	3		15			14
12								
					1			
9	1	1			5	2		1
47		2			1	1		2
5					4	12		
	1		3		6	8		3
19	2	2	1		36	2	4	9
23								1
6					5			3
74	4	7	2		41	51	1	6
184	2	2	19	10	13	78		16
28		3	1		5	4		2

into the United States for the year ending June 30, 1905, showing race or people, by of Commerce and Labor.
1920, by occupation and races or peoples. Annual report of the Commissioner General

Počet přistěhovalců obou národností byl r. 1905 téměř stejný.

Hlášená zaměstnání při příjezdu

Zaměstnání	Čechové a Moravani	Slováci	Poláci
	1905	1905	1905
Mechanikové (mechanics)	5		20
Kovodělníci (metal workers)	12	5	19
Mlynáři	42	33	68
Modistky	1		1
Horníci a hutníci	251	259	386
Natěrači a sklenáři	44	24	90
Fotografové	3		6
Štukatéři	2		
Instalatéři vodovodů (plumbers)	1		4
Sazeči	6	2	15
Sedláři a brašnáři	26	34	62
Šičky (seamstresses)	133	11	140
Lodní tesaři	3		
Obuvníci	240	288	673
Kamenodělníci	26	7	15
Krejčí	273	134	589
Koželuzi	19	82	31
Textilníci	1	1	1
Plechaři	32	22	42
Tabáčníci	7	3	3
Čalouníci	4	1	6
Hodináři	6	5	17
Tkalci	54	13	91
Koláři	27	15	56
Dřevodělníci	37	24	72
Ostatní řemeslníci	61	16	51
Úhrnem	2.826	1.734	5.056
Různá povolání			
Agenti	1		5
Bankéři (bankers)			2
Vozkové (a j.)	25	3	12
Zemědělská čeleď	480	9.838	7.819
Zemědělci	409	713	475
Rybáři		1	11
Hoteliéři	3		3
Nádeníci	1.437	23.375	53.972
Továrníci (manufacturers)	21	14	16
Obchodníci	84	10	106
Domácí čeleď	2.006	7.125	16.456
Ostatní různá povolání	8		11
Úhrnem	4.474	41.079	78.889
Nehlášená povolání a děti pod 14 let	4.347	9.536	18.332
Úhrnem všech	11.757	52.368	102.437

do Ameriky r. 1905*) a r. 1920.**)

Francouzové	Čechové a Moravané	Bulhaři, Srbové a Černohorci	Chorvati a Slovinci	Dalmatinci, Bosňané a Hercegovci	Poláci	Rusové	Rusíni (Russniaks)	Slováci
1905	1920	1920	1920	1920	1920	1920	1920	1920
59	1	4	5		14	10	1	7
18		2			5	2	2	
7						1	7	1
22	1				2	4		2
455	4	24	15		32	27		21
55	2	1			4	8		4
12		1			1	1		
2								
2						1		1
13	2				2	1		
7								
33	8	1	3		1	1		12
42		8	1		6	3	1	8
7			1		1			
58	4	9	1		32	27	1	10
6								
11						1		
14						1		1
6	1		2		2	29		
2								
45					1	1		
167		1			5	1		2
3								
21					1	1		2
100	3	3	1		18	10	1	8
2.710	58	110	68	12	400	361	27	212
47		2			10	9		3
35		1			2	3		3
30	1				1	2	1	
410	9	31	29		26	37	13	101
242	22	24	10		62	116	7	111
			2		1	2		
29		5			4	1	1	
445	15	208	31	25	351	632	104	175
101	1	1			1			3
653	6	13		1	30	49		40
1.479	76	67	35	5	95	36	7	548
102	13	32	11	1	135	119	7	57
3.573	143	384	118	32	718	1.006	149	1.041
3.931	188	549	301	18	1.279	897	87	2.495
11.347	415	1.065	493	63	2.519	2.378	258	3.824

Hlášená zaměstnání podle kmenů v letech 1899—1910.*)

Kmen	Počet přistěhovalců	Školená povolání (professionals)	Řemeslníci (skilled)	Zemědělská čeleď	Nádeníci (laborers)	Ostatní zemědělci	Neudaná zaměstnání (v tom ženy a děti)
Češi a Moravané	100.189	808	24.665	9.619	7.598	17.799	39.700
Bulhaři, Srbové a Černohorci	97.391	124	3.009	43.364	40.326	4.168	6.400
Chorvati a Slovinci	335.543	253	14.893	97.882	159.797	25.499	37.219
Dalmatinci, Bosňané a Hercegovci	31.696	35	2.709	10.267	13.663	1.591	3.431
Němci	754.375	16.234	137.539	82.060	90.648	131.812	296.082
Maďaři	338.151	1.367	22.325	106.929	94.016	34.639	78.875
Poláci	949.064	1.332	47.462	228.508	335.617	135.511	200.634
Rusové	83.574	969	6.363	27.593	30.334	4.727	13.588
Rusíni	147.375	109	2.595	55.693	47.746	22.317	18.915
Slováci	377.527	194	12.802	102.414	129.817	45.020	87.280

*) Sen. Doc. sv. 20, str. 95, tabulka 20. Number of immigrants admitted to the United States reporting each specified occupation, fiscal years 1899 to 1910 by race or people.

Přistěhovalci, neobčané (aliens), připuštění mezi 30. červnem 1899 a 1921, podle národnosti. Přistěhovalci (aliens) nebyli před 1. červnem 1898 tříděni podle národnosti (race or people).*)

Rok	Češi a Moravané	Bulhaři, Srbové a Černohorci	Chorvati a Slovinci	Dalmatinci, Bosňané a Hercegovci	Poláci	Rusové	Rusíni (Russniaks)	Slováci
1899	2.526	94	8.632	367	28.466	1.774	1.400	15.838
1900	3.060	204	17.184	675	46.938	1.200	2.832	29.243
1901	3.766	611	17.928	732	43.617	672	5.288	29.343
1902	5.590	1.291	30.233	1.004	69.620	1.551	7.533	36.934
1903	9.591	6.479	32.907	1.736	82.343	3.608	9.843	34.427
1904	11.911	4.577	21.242	2.036	67.757	3.961	9.592	27.940
1905	11.757	5.823	35.104	2.639	102.437	3.746	14.473	52.367
1906	12.958	11.548	44.272	4.568	95.835	5.814	16.257	38.221
1907	12.554	27.174	47.826	7.393	138.033	16.807	24.081	42.041
1908	10.164	18.246	20.472	3.747	68.105	17.111	12.361	16.170
1909	6.850	6.214	20.181	1.888	77.565	10.038	15.808	22.586
1910	8.462	15.130	39.562	4.911	128.348	17.294	27.907	32.416
1911	9.223	10.222	18.982	4.400	71.446	18.721	17.724	21.415
1912	8.439	10.657	24.366	3.672	85.163	22.558	21.965	25.281
1913	11.091	9.087	42.499	4.520	174.365	51.472	30.588	27.234
1914	9.928	15.084	37.284	5.149	122.657	44.957	36.727	25.819
1915	1.651	3.506	1.942	305	9.065	4.459	2.933	2.069
1916	642	3 146	791	114	4.502	4.858	1.365	577
1917	327	1.134	305	94	3.109	3.711	1.211	244
1918	74	150	33	15	668	1.513	49	35
1919	105	205	23	4	732	1.532	103	85
1920	415	1.064	493	63	2.519	2.378	258	3.824
1921	1.743	7.700	11.035	930	21.146	2.887	958	35.047
Úhr.	143.827	159.346	473.396	50.962	1,444.436	242.622	261.256	519.157

*) Reports of the United States Commissioner-General of Immigration, sv. 20, str. 46 Též, Jeremiah W. Jenks a W. Jett Lauck: The Immigration Problem, str. 608—611. Israelité nejsou zahrnuti.

Vystěhovalci, neobčané (aliens), kteří odcestovali mezi 30. červnem 1908 a 1921, podle národnosti. Vystěhovalci (aliens) nebyli před 1. červnem 1898 tříděni podle národnosti.*)

Rok	Češi a Moravané	Bulhaři, Srbové a Černohorci	Chorvati a Slovinci	Dalmatinci, Bosňané a Hercegovci	Poláci	Rusové	Rusíni (Russniaks)	Slováci
1908	1.051	5.965	28.589	1.046	46.727	7.507	3.310	23.573
1909	746	2.422	9.014	515	19.290	5.125	1.672	8.894
1910	943	2.720	7.133	432	16.884	5.682	1.719	9.259
1911	1.208	6.472	13.735	935	31.952	8.439	3.838	15.561
1912	1.149	7.349	13.963	927	37.764	9.744	5.521	12.526
1913	871	13.525	10.209	849	24.107	10.548	5.327	9.854
1914	1.011	5.780	14.440	878	35.028	17.491	5.049	11.786
1915	219	2.354	2.381	105	7.912	11.256	860	1.398
1916	42	290	76	4	358	4.716	17	74
1917	59	325	24	6	119	6.393	21	34
1918	455	918	31	13	1.035	4.926	25	453
1919	412	3.241	154	2	153	1.717	2	1.150
1920	259	23.844	7.481	1.533	18.392	1.151	693	11.568
1921	564	9.940	3.306	909	42.207	11.085	465	17.625
Úhrn.	8.989	85.145	110.536	8.154	281.928	105.780	28.519	123.755

*) Jeremiah W. Jenks a W. Jett Lauck: The Immigration Problem, str. 616—617. Israelité nejsou zahrnuti.

Mateřská řeč. Sčítání 1920 a 1910.*)

Mateřská řeč	Úhrnný počet příslušníků kmene		Přistěhovalci		Domorodci z přistěhovalých nebo smíšených rodičů					
					Oba rodiče přistěhovalci		Otec přistěhovalec		Matka přistěhovalkyně	
	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910
Polská	2,436.895	1,684.108	1,077.392	943.781	1,208.425	666.535	115.952	56.455	35.126	17.337
Česká	622.796	531.193	234.564	228.738	291.005	237.283	60.757	41.724	36.470	23.448
Slovenská	619.866	281.707	274.948	166.474	319.040	110.749	20.346	3.482	5.532	1.002
Ruská	731.949	91.341	392.049	57.926	303.090	30.467	27.644	2.366	9.166	582
Rusínská	95.458	34.837	55.672	25.131	37.850	9.468	1.589	200	347	38
Slovinská	208.552	181.594	102.744	123.631	96.509	54.810	7.488	2.659	1.811	494
Srbochorvatská:										
Chorvatská	140.559	92.260	83.063	74.036	54.330	17.557	2.780	583	386	84
Dalmatská	3.119	5.372	2.112	4.344	902	877	103	145	2	6
Srbská	52.208	26.483	36.471	23.403	14.742	2.771	888	259	107	50
Černohorská	4.535	3.949	4.198	3.886	288	58	41	5	8	
Bulharská	14.420	19.183	12.853	18.341	1.104	644	441	154	22	44
Slovanská různá**)	3.624	34.799	2.039	21.012	1.539	13.117	27	499	19	171

*) Fourteenth census of the United States, sv. II, tabulka 1, str. 973. Mother tongue of the foreign white stock by nativity and parentage, for the United States: 1920 and 1910.

**) Lužičtí Srbové, které census zove Wends, Wendish. R. 1910 bylo lužických Srbů (Wends) napočteno 395.

Mateřská řeč podle země původu (country of origin). Sčítání 1920 a 1910.*)

Mateřská řeč a země původu	Počet 1920	Počet 1910
Polská:	2,436.895	1,684.108
Rakousko	1,036.131	490.178
Rusko	911.634	644.212
Německo	426.744	506.177
Uhry	5.293	3.941
Ostatní země	3.078	4.234
Smíšené	54.015	35.366
Česká:	622.796	531.193
Rakousko	611.738	507.921
Uhry	4.953	2.783
Rusko	1.476	1.651
Německo	1.279	16.626
Evropa, neudaná	1.101	401
Ostatní země	774	862
Smíšené	1.475	949
Slovenská:	619.866	281.707
Rakousko	320.849	109.870
Uhry	287.508	166.931
Rusko	4.221	2.875
Německo	1.013	732
Srbsko	576	54
Evropa, neudaná	335	291
Ostatní země	1.449	525
Smíšené	3.915	429
Ruská:	731.949	91.341
Rusko	681.311	62.463
Rakousko	39.967	23.268

Mateřská řeč a země původu	Počet 1920	Počet 1910
Uhry	5.006	2.210
Německo	626	911
Rumunsko	476	188
Asie, neudaná	408	53
Ostatní země	1.198	1.936
Smíšené	2.957	312
Rusínská:	95.458	34.837
Rakousko	86.942	23.512
Uhry	6.299	6.531
Rusko	1.549	4.643
Rumunsko	151	12
Ostatní země	177	101
Smíšené	340	38
Slovinská	208.552	181 594
Rakousko	161.340	173.224
Uhry	43.449	7.804
Rusko	992	—
Srbsko	553	26
Německo	360	—
Černá Hora	194	—
Italie	187	158
Ostatní země	657	240
Smíšené	820	142
Srbochorvatská:	200.421	128.064
Uhry	87.171	16.581
Rakousko	80.525	99.070
Srbsko	26.929	5.115

Mateřská řeč a země původu	Počet 1920	Počet 1910
Černá Hora	2 694	5.159
Rusko	369	437
Německo	297	182
Evropské Turecko	295	979
Řecko	208	13
Italie	146	27
Asijské Turecko	134	116
Ostatní země	611	330
Smíšené	1.042	55
Bulharská:	14.420	19.183
Bulharsko	10.400	11.152
Evropské Tu ecko	2.235	5.845
Řecko	945	16
Uhry	251	1.851
Rakousko	147	156
Rusko	126	12
Srbsko	120	1
Asijské Turecko	60	50
Rumunsko	47	53
Německo	37	13
Ostatní země	33	27
Smíšené	19	7
Slovanská, netříděná:	3.624	34.799
Uhry	2.807	9.293
Rakousko	660	21.541
Německo	122	1.043
Ostatní země	25	2.886
Smíšené	10	36

*) Fourteenth census of the United States, sv, II., tabulka 4., str. 976—77. Mother tongue of the foreign white stock by country of origin, for the United States: 1920 and 1910.

Přistěhovalci podle rodných zemí a jejich rozsídlení v městech a na venkově.*)

Rodná země	Počet			Procento	
	všech	v městech	na venkově	v městech	na venkově
Polsko	1,139.979	961.813	178.166	84·4	15·5
Československo	362.438	240.453	121.985	66·3	33·7
Rusko	1,400.495	1,241.157	159.338	88·6	11·4
Jugoslavie . .	169.439	117.505	51.934	69·3	30·7
Bulharsko . .	10.477	7.879	2.598	75·2	24·8

*) Abstract of the Fourteenth Census of the United States: 1920. Tabulka 77, str. 318: Country of birth of the foreign-born population in urban and rural communities, for the United States.

Dokud nás censor třídil jako Čechy a Moravany, byla naše koncentrace větší na venkově a menší v městě než nyní.

Procentuální rozsídlení v osmi státech podle mateřštiny. Sčítání 1920.*)

Poláci		Češi		Slováci	
Pennsylvania	16·9	Illinois	22·5	Pennsylvania	47·8
New York	16·6	Ohio	9·5	Ohio	12·7
Illinois	15·7	Nebraska	8·7	New Jersey	7·9
Michigan	10·3	New York	8·5	New York	7·5
New Jersey	7·2	Texas	8·0	Illinois	7·1
Wisconsin	6·2	Wisconsin	7·5	Connecticut	3·4
Massachusetts	6·0	Minnesota	5·7	Michigan	2·1
Ohio	5·7	Iowa	5·3	Indiana	1·9
Rusové		**Rusíni**		**Slovinci**	
New York	34·9	Pennsylvania	49·6	Pennsylvania	24·1
Pennsylvania	14·7	New York	17·9	Ohio	18·7
New Jersey	6·6	New Jersey	8·5	Illinois	10·4
Illinois	5·3	Ohio	6·5	New York	7·2
Massachusetts	4·5	Michigan	3·5	Minnesota	6·6
Connecticut	3·4	Illinois	3·0	Wisconsin	4·6
California	3·3	Connecticut	2·9	California	3·9
Michigan	3·2	Massachusetts	1·4	New Jersey	3·3
Srbochorvati		**Bulhaři**		**Slované netříděni**	
Pennsylvania	28·2	Ohio	23·7	Pennsylvania	73·6
Ohio	12·8	Michigan	14·3		
Illinois	12·4	Illinois	9·4		
Michigan	7·4	Indiana	7·6		
Minnesota	4·5	Pennsylvania	7·0		
Indiana	3·9	New York	4·5		
Wisconsin	3·4	Minnesota	4·3		
California	3·2	Montana	2·8		

*) Fourteenth census of the United States, sv. II. tabulka 8, str. 986—87. Per cet distribution of the foreign white stock by mother tongue, by divisions and states 1920.

Mateřská řeč v městech se 100.000 obyvatel. Sčítání 1920 a 1910.*)

Město	Polská		Česká		Slovenská		Ruská		Rusínská		Slovinská		Srbochorvatská		Bulharská		Slovanská neudaná	
	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910
Akron, O.	2.787		365		4.328		2.661		161		985		2.897		593			
Albany, N. Y.	3.218	1.993	116	85	45	29	2.074	4	7	23	28	7	9	3	13	6		6
Atlanta, Ga.	226	134	81	24	17	17	1.379	89	4		4	4	9	1				1
Baltimore, Md.	26.900	21.375	8.694	7.677	783	264	8.665	1.620	230	13	274	65	309	143	31	19	23	29
Birmingham, Ala.	96	204	38	17	67	31	544	33			13	23	24		4	14		
Boston, Mass.	11.451	6.300	710	509	188	176	12.571	607	236	46	140	90	101	23	11	44		8
Bridgeport, Conn.	7.095	3.837	592	547	8.843	6.175	3.911	415	262	20	804	606	55	216	6	7	603	183
Buffalo, N. Y.	83.344	62.319	478	254	964	233	2.522	226	961	225	339	135	518	135	55	18		88
Cambridge, Mass.	2.725	1.396	28	24	16	18	739	119	1	3	3	5	4	25	2	19		
Camden, N. J.	9.287		67		354		921		133		37		284		19			
Chicago, Ill.	318.338	228.258	106.428	109.764	25.720	12.889	28.199	2.882	2.051	877	7.417	6.237	13.316	9.967	496	506	110	2.143
Cincinnati, O.	1.041	1.124	320	341	96	122	2.841	357	3	1	107	57	269	713	104	204	5	29
Cleveland, O.	65.841	35.186	43.997	39.025	28.224	12.790	14.145	1.559	4.000	716	24.804	14.219	6.433	3.856	422	122	10	562
Columbus, O.	371	478	178	166	241	100	923	545	2	2	218	60	209	171	78	65		
Dallas, Tex.	255		503		35		709		1				34		11			
Dayton, O.	1.318	794	233	145	346	34	489	154	6		304	84	292	219	80	138		5
Denver, Colo.	1.264	1.020	704	576	508	81	2.276	185	20	1	652	402	226	129	76	45		359
Des Moines, Ia.	272		296		110		583				16		135		4			
Detroit, Mich.	128.648	68.472	4.519	2.552	3.601	866	13.414	583	1.750	142	1.557	449	6.050	1.306	1.147	95	1	87
Fall River, Mass.	5.604	4.264	21	5			746	85	229	13		1	30			2		
Fort Worth, Tex.	373		415		9		474		1		12		40		16			
Grand Rapids, Mich.	11.872	8.153	225	163	46	4	472	86	84	1	16	7	6	24	11	2		

*) Fourteenth census of the United States, sv. II., tabulka 11, str. 1006. Mother tongue of the foreign white stock, for cities having, in 1920, 100.000 inhabitants or more; 1920 and 1910.

Mateřská řeč v městech se 100.000 obyvatel. Sčítání 1920 a 1910.*)

Město	Polská		Česká		Slovenská		Ruská		Rusínská		Slovinská		Srbo-chorvatská		Bulharská		Slovanská, neudaná	
	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910
Hartford Conn.	7.559		187		149		3.031		228		26		110		2			
Houston, Tex	617		489		32		524		4		17		44		7			
Indianapolis, Ind	577	594	229	83	155	48	816	21	1	11	871	797	248	365	277	433		13
Jersey City, N. J.	27.766	19.012	306	220	1.779	759	5.984	1.369	387	1.593	341	120	21	35	21	16		15
Kansas City, Kans	1.979		148		510		1.104		24		508		3.210		12			
Kansas City, Mo	1.285	1.031	476	160	54	31	2.868	238	12	5	106	5	289	37	31	13		11
Los Angeles Calif.	2.516	1.365	1.776	530	402	77	8.812	329	33	23	1.270	1.039	1.346	340	68	33	1	20
Louisville Ky.	326	603	60	50	6	44	1.299	47	3	3	6	1	8	92		3		10
Lowell, Mass.	4.757	3.256	19	6	4	7	295	17	3	7	5	1	150	3	1	4		1
Memphis, Tenn.	332	277	63	29	10	9	769	164			28	24	12	6		2		
Milwaukee, Wis.	70.238	57.630	6.745	6.114	3.215	1.557	2.060	279	74	26	4.170	2.447	2.717	1.626	157	94	20	119
Minneapolis, Minn.	10.689	8.129	2.417	1.605	2.829	1.417	3.363	946	391	37	471	740	145	247	162	148		109
Nashville, Tenn	199	224	25	37	15	23	253	76		16	14		10	20		17		
New Bedford, Mass	5.722		347		12		304		10		5		17		15			
New Haven, Conn.	6.343	2.876	148	104	198	99	3.666	231	166	35	99	55	13	18	7	31		21
New Orleans. La.	370	827	165	88	225	48	1.532	119	1	8	263	200	52	76	2	5		16
New York, N. Y	161.310	112.374	43.839	40.188	19.425	10.324	221.153	27.155	9.706	1.107	10.571	3.886	4.037	2.043	216	341	1	2.408
Bronx borough	19.067	9.266	3.482	3.091	1.460	726	48.903	3.125	299	45	1.816	199	193	171	30	41		164
Brooklyn borough	65.387	40.467	3.101	1.495	3.284	1.723	68.145	7.356	1.611	171	2.279	1.219	500	181	37	94		160
Manhattan borough	54.782	48.370	28.601	30.665	13.061	7.169	96.497	16.292	7.268	801	5.515	2.196	2.886	1.359	142	188	1	2.014
Queens borough	17.217	11.548	8.330	4.789	1.033	361	5.897	305	300	54	729	135	291	119	4	16		26
Richmond borough	4.857	2.723	325	148	587	345	1.711	77	228	36	232	137	167	213	2	2		44
Newark, N. J.	24.706	15.311	1.213	1.098	5.220	2.457	8.865	590	953	376	875	567	194	125	1	30		595
Norfolk, Va.	169		31		7		1.052		2		9		13		2			
Oakland, Calif.	615	302	522	205	142	21	1.114	174	1	4	1.017	657	657	317	7	26		5
Omaha, Nebr.	5.766	2 203	11.416	5.362	125	18	1.310	191	13		216	60	1.087	197	37	24		3

Mateřská řeč v městech se 100.000 obyvatel. Sčítání 1920 a 1910.*)

Město	Polská		Česká		Slovenská		Ruská		Rusínská		Slovinská		Srbo-chorvatská		Bul-harská		Slo-vanská, neudaná	
	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910
Paterson, N. J.	4.294	2.946	169	68	196	43	2.316	137	94	1	95	32	31		1	5		2
Philadelphia, Pa.	62.634	39.452	1.971	1.493	4.687	1.846	42.826	4.251	3.675	597	1.879	1.101	1.092	484	37	147		287
Pittsburgh, Pa.	34.903	34.527	3.563	3.392	12.363	5.052	7.286	1.405	2.017	691	2.874	3.749	8.211	7.904	47	60	4	939
Portland, Oreg.	1.283	1.644	892	346	361	78	2.335	189	32	5	401	413	665	775	194	312		23
Providence, R. I.	4.393	3.043	131	95	26	61	2.602	154	55	57	11	17	25		12	38		8
Reading, Pa.	6.474		31		1.306		448		97		107		40					
Richmond, Va.	192	333	54	47	53	1	899	145	1	1	2	2	3	7	1	4		
Rochester N. Y.	8.231	5.385	196	65	103	41	3.435	171	904	220	75	33	139	17	58	44		4
St. Louis, Mo.	11.295	11.025	9.723	10.134	1.304	820	6.335	483	377	35	542	522	2 526	2.760	203	356		64
St. Paul. Minn	5.874	5.118	4.576	4.037	169	80	1.119	121	19	8	131	60	194	139	28	46	4	11
Salt Lake City, Utah	152		136		18		377		4		83		52		1			
San Antonio, Tex	632		287		21		659		9		10		24		3			
San Francisco, Calif.	2.880	2.149	1.470	906	590	346	5.871	777	20	37	2.054	1.360	895	694	99	119		108
Scranton. Pa.	12.397	9.518	183	129	2.218	926	2.741	101	564	969	401	769	26	16	1			251
Seattle, Wash.	1.426	1.052	876	396	343	73	3.061	110	35	28	583	302	741	984	72	100		72
Spokane. Wash.	243	345	295	165	36	57	458	63	5	7	29	79	139	72	43	56		
Springfield, Mass.	4.819		280		42		1.493		25		33		27		8			
Syracuse, N. Y.	8.321	5.856	74	67	377	213	1.663	197	206	202	37	58	50	5	94	154		16
Toledo O.	26.380	16.454	607	381	592	217	762	10	30	2	129	2	153	13	770	270		5
Trenton, N. J.	9.554		157		4.451		1.168		156		292		10					
Washington, D. C.	946	1.052	343	124	72	19	3.422	179	11	9	50	8	44	20	5	13		
Wilmington. Del.	8.839		60		75		1.642		297		51		20					
Worcester, Mass.	7.134	3.566	31	35	16	15	1.117	30	9		6	12	19	11	1	29		
Yonkers, N. Y.	6.282		284		4.411		3.551		319		688		45		2			
Youngstown, O.	4.080		203		8 256		2.214		860		1.008		3.580		182			

40*

Mateřská řeč podle států.

Státy a skupiny států	Polská		Česká		Slovenská	
	1920	1910	1920	1910	1920	1910
	2,436.895	1,684.108	622.796	531.193	619.866	281.707
Novoanglické						
Maine	2.706	2.028	66	41	1.232	607
New Hampshire	9.205	5.244	97	29	59	14
Vermont	3.722	2.668	155	39	323	139
Massachusetts	145.822	86.241	3.648	2.865	2.732	1.367
Rhode Island	16.578	10.613	258	338	284	199
Connecticut	97.309	54.700	4.082	2.583	21.204	10.067
Středoatlantské						
New York	403.969	278.351	52.730	46.373	46.209	22.515
New Jersey	176.342	106.219	9.720	6.364	48.857	23.285
Pennsylvania	412.211	318.634	19.839	13.427	296.219	140.894
Východní, severní, střední						
Ohio	138.106	77.045	59.206	49.562	78.982	32.780
Indiana	46.251	28.793	3.666	2.077	11.750	3.202
Illinois	382.101	272.122	140.011	122.993	44.010	20.585
Michigan	251.381	130.967	17.005	9.839	12.776	2.841
Wisconsin	152.063	127.453	46 425	44.138	11.792	4.718
Západní, severní, střední						
Minnesota	49.490	48.240	35.394	32.644	6.478	2.672
Iowa	3.082	4.083	32.859	31.803	1.880	1.209
Missouri	15.603	15.809	13.746	13 701	2.531	1.786
North (severní) Dakota	4.751	4.680	8.491	7.167	333	113
South (jižní) Dakota	1.861	2.301	10.982	9.831	221	161
Nebraska	14.720	13.421	54.024	50.376	281	139
Kansas	4.571	4.809	11.981	11.471	1.282	580
Jižní atlantské						
Delaware	9.194	6.134	217	115	165	69
Maryland	29.129	24.460	9.752	9.102	1.398	604
District of Columbia	946	1.052	343	124	72	19
Virginia	1.752	2.543	1.548	1.035	1.670	480
West (západní) Virginia	12.663	6.917	918	526	5.901	3.121
North (severní) Carolina	298	261	52	16	94	19
South (jižní) Carolina	585	470	116	70	19	5
Georgia	782	791	241	116	83	35
Florida	696	240	424	88	198	7
Východní, jižní, střední						
Kentucky	1.307	1.283	266	283	373	181
Tennessee	966	1.044	248	174	90	56
Alabama	611	934	255	174	648	342
Mississippi	560	486	165	52	141	62
Západní, jižní, střední						
Arkansas	1.292	1.382	1.006	769	769	501
Louisiana	605	1.543	689	155	337	111
Oklahoma	2.530	2.900	6.335	5.581	465	178
Texas	13.043	13.405	49.929	40.714	833	305
Horské (Mountain)						
Montana	2.923	2.089	4.389	1.634	2.264	1.095
Idaho	390	596	1.305	640	150	71
Wyoming	1.663	1.445	1.007	656	1.075	499
Colorado	3.024	3.830	2.957	2.846	5.322	1.608
New (nové) Mexico	246	244	297	172	244	183
Arizona	441	228	391	96	154	220
Utah	256	279	393	255	364	36
Nevada	92	137	172	83	91	12
Tichomořské (Pacific)						
Washington	7.805	6.307	4.329	2.873	4.220	1.268
Oregon	2.190	2.537	2.897	1.685	598	120
California	9.062	6.150	7.770	3.498	2.693	627

*) Fourteenth census of the United States, sv. II., tabulka 7, str. 983 - 84. Mother

Sčítání 1920 a 1910.*)

Ruská 1920	Ruská 1910	Rusínská 1920	Rusínská 1910	Slovinská 1920	Slovinská 1910	Srbo-chorvatská 1920	Srbo-chorvatská 1910	Bulharská 1920	Bulharská 1910	Slovanská, neudaná 1920	Slovanská, neudaná 1910
731.949	91.341	95.458	34.837	208.552	181.594	200.421	128.064	14.420	19.183	3.624	34.799
2.241	163	27	2	30	147	61	43	3	24		1
2.886	251	203	44	18	12	72	10	11	38	1	5
1.245	115	107	157	73	79	82	13	4	35		15
32.617	2.607	1.296	427	614	794	796	205	95	227		99
4.122	211	1.306	221	22	54	142	6	43	66		8
24.634	2.933	2 789	603	3.257	3.338	493	565	33	237	603	417
255.265	32.728	17.055	4.540	15.025	9.017	8.143	5.308	655	971	7	3.595
48.613	3.873	8.092	4.441	6.894	6.926	1.720	850	99	179	18	3.705
107.638	24.107	47.314	18.823	50.257	67.177	56,483	36.708	1.005	1.764	2.668	17.617
31.318	3.642	6.213	1.276	39.012	21.349	25.595	11.897	3.418	1.546	18	1.634
5.977	470	223	262	3.939	2 588	7.846	4.201	1.098	1.306		622
38.750	3.889	2.891	1.258	21.595	16.482	24.844	15.966	1.352	2.613	110	3.718
23.630	1.226	3.337	203	6.808	5.556	14.818	6.466	2.067	446	3	197
8.111	884	482	165	9.675	5.395	6.853	3.486	355	349	38	217
8.562	1.477	715	79	13.803	10.567	9.003	7.866	621	1.265	4	212
5.145	503	53	52	649	788	3.526	2.331	323	427	3	19
10.530	1.073	711	381	1.021	1.010	3.814	3.487	262	697	1	128
11.365	1.878	682	1.001	101	108	177	123	154	346		13
3.416	233	18	42	341	291	464	698	129	479		41
4.973	453	20	12	334	269	1.608	825	60	144		38
5.696	231	29	101	2.935	1.493	3.558	2.667	45	133	1	94
1.909	170	307	121	106	32	21	11		10		3
10.074	1.806	356	36	536	309	375	240	34	49	23	39
3.422	179	11	9	50	8	44	20	5	13		
3.546	280	27	36	376	206	94	42	20	41		29
3.937	365	332	130	3.043	2.271	3.661	1.778	126	172		259
821	30	2	2	42	6	37	5	6	1		
1.144	82	7		19		14	1		1		1
3.524	291	14	7	77	24	100	9	7	4		1
1.214	63	11	14	74	4	70	6	30	12		
2.328	129	42	4	207	29	354	163	33	11		17
1.662	283	4	21	71	33	34	44	13	25		2
1.269	103	2		206	185	174	135	36	105		52
794	139		20	458	274	67	16	1	1		23
677	45	3	11	125	475	95	47	28	35		18
2.242	185	1	8	694	480	188	255	53	32		20
3.371	382	157	9	326	236	171	179	124	111	1	27
5.090	294	50	25	659	473	618	607	84	132	116	420
3.521	262	83	45	3.622	2.592	4.839	4.518	407	1.618		31
734	47	12		281	114	507	576	53	413	7	33
554	86	36	12	1.297	1.378	946	750	136	335		77
6.052	524	64	36	5.246	5.923	1.831	2.151	366	501		866
277	17	2		453	170	767	832	34	29		7
1.201	22	5	11	381	359	1.788	802	35	28		28
621	38	6		846	869	1.013	981	34	94		5
144	11	1		326	240	730	454	15	10		17
6.976	623	222	82	3.445	3.715	4.174	4.417	314	873		155
3.676	273	71	19	975	1.077	1.223	1.463	302	895		35
24.435	1.665	67	89	8.208	6.672	6.388	3,841	292	340	2	239

tongue of the foreign white stock, by divisions and states: 1920 and 1910.

Mateřská řeč v městech od 25.000 do 100.000 obyvatel.*)
Sčítání 1920.

Město	Polská	Česká	Slovenská	Ruská	Rusínská	Slovinská	Srbo-chorvatská	Bulharská
ALABAMA								
Mobile	33	17	18	99		25		
Montgomery .	66	6	8	66		1	1	2
ARIZONA								
Phoenix . . .	50	35	1	73		18	23	7
ARKANSAS								
Fort Smith . .	33	9	7	38				1
Little Rock . .	96	58		136		1	2	4
CALIFORNIA								
Alameda . . .	40	66	8	137		47	8	
Berkeley . . .	127	107	27	247	1	26	16	11
Fresno	48	55	29	1.934		100	176	
Long Beach . .	63	96	19	136		6	51	2
Pasadena . . .	52	92	19	155		8	4	1
Sacramento . .	126	117	98	231		454	119	1
San Diego . .	191	188	38	302		65	93	10
San Jose . . .	40	77	25	75		169	66	
Stockton . . .	65	42	6	214		49	24	2
COLORADO								
Colorado Springs	65	102	90	99		11	1	
Pueblo	175	118	1.020	253		1.753	362	1
CONNECTICUT								
Meriden . . .	4.163	26	198	477	27	62	1	1
New Britain .	13.686	148	721	987	338	44	7	2
New London .	1.158	4	5	190	2	14		
Norwalk . . .	462	169	392	301	8	113	6	2
Stamford . . .	2.943	282	759	816	254	95	26	
Waterbury . .	2.249	74	91	2.359	279	37	16	
FLORIDA								
Jacksonville .	66	38	15	403		9	16	1
Miami	59	27	1	162		1	8	3
Pensacola . .	24	19	7	77		2	15	
Tampa	42	13	5	121		8		
GEORGIA								
Augusta . . .	28	4		220	1	4		
Columbus . .	8	10		51			2	
Macon	5	6		242		1		
Savannah . .	168	19	1	838	7	12	16	1

*) Fourteenth census of the United States, sv. II., tabulka 14, str. 1030—31. Mother tongue of the foreign white stock, for cities having from 25.000 to 100.000 inhabitants: 1920.

Mateřská řeč v městech od 25.000 do 100.000 obyvatel.*)
Sčítání 1920.

Město	Polská	Česká	Slovenská	Ruská	Rusínská	Slovinská	Srbochorvatská	Bulharská
ILLINOIS								
Aurora	247	83	29	217		51	5	
Bloomington	148	21		38	1		14	
Cicero town	9.021	13.205	793	273	1	309	230	10
Danville	48	20	37	51	2	10	8	
Decatur	256	23	22	32		6	20	
East St. Louis	2.434	777	361	411	13	91	355	46
Elgin	84	66	6	118	1	55	5	
Evanston	1.400	80	32	137	1	6	23	1
Joliet	2.405	154	1.400	190	29	2.002	1.034	1
Moline	259	67	18	73	9	16	2	5
Oak Park village	81	668	18	107		17	15	2
Peoria	254	176	75	323	1	41	234	61
Quincy	17	20	1	74			6	2
Rock Island	130	79	5	243			19	6
Rockford	1.137	154	19	281		11	43	2
Springfield	255	108	190	306		279	22	1
INDIANA								
Anderson	252	35	1	53	5	14		4
East Chicago	9.946	128	2.112	374	6	169	2.079	40
Evansville	65	18	1	96			4	
Fort Wayne	656	30	6	147		7	51	286
Gary	5.828	666	2.892	1.347	87	1.177	3.601	241
Hammond	4.832	139	1.724	623	40	334	456	44
Kokomo	27	7	46	34		1	7	26
Muncie	91	2	4	34		5	3	4
Richmond	42	23	20	6			2	2
South Bend	13.367	134	281	571	12	322	201	3
Terre Haute	223	94	90	327	2	2	13	47
IOWA								
Cedar Rapids	148	7.491	48	206		8	60	3
Council Bluffs	33	129	24	109		3	177	2
Davenport	74	377	15	158		12	22	17
Dubuque	103	223	5	59	1	17	6	10
Sioux City	815	397	2	1.896	1	12	76	9
Waterloo	77	106	26	177		6	97	49
KANSAS								
Topeka	32	36	2	501			2	
Wichita	28	119	20	168	1	5	12	

Mateřská řeč v městech od 25.000 do 100.000 obyvatel.*) Sčítání 1920.

Město	Polská	Česká	Slovenská	Ruská	Rusínská	Slovinská	Srbo-chorvatská	Bulharská
KENTUCKY								
Covington . .	14	20	2	67			2	1
Lexington . .	13	2		50	1			
Newport . . .	74	15	4	132		1	12	3
LOUISIANA								
Shreveport . .	37	1	15	145		10	2	
MAINE								
Bangor	107	1		226		6		
Lewiston . . .	328	3	2	116	1		5	
Portland . . .	713	6	3	639	1	1	7	
MARYLAND								
Cumberland .	56	10	5	88		10	7	
Hagerstown . .	10	1	1	11			4	
MASSACHUSETTS								
Brockton . . .	937	18	11	629	1	1	2	8
Brookline town	91	3	13	571		2	3	
Chelsea . . .	3.513	14	14	700	5	1	18	
Chicopee . . .	11.999	19	10	115		1	1	
Everett	234	20		295	19		16	3
Fitchburg . . .	409	4		121		1	4	
Haverhill . . .	1.003	3	7	182	7	3	7	2
Holyoke . . .	7.124	46	73	254	28	36	6	
Lawrence . . .	4.884	56	19	1.351	177	1	3	
Lynn	2.175	90	26	591	2	2	15	1
Malden	218	25	7	1.282	6	4	4	
Medford . . .	118	27	3	129	4	1	28	
Newton	178	23	7	146		1		
Pittsfield . . .	1.391	18	11	379	62	13	3	1
Quincy	108	18	18	90		11		
Revere	85	6		41		8	1	
Salem	3.766	3	6	275	25	15	6	
Sommerville .	210	71	20	320		6	15	1
Taunton . . .	1.865	15		153	52		8	
Waltham . . .	183	15		142		1	3	2
MICHIGAN								
Battle Creek .	281	22	6	87	3	13	252	83
Bay City . . .	6.976	50	17	202		5	6	
Flint	3.052	348	822	460	12	117	545	158
Hamtramck vill.	35.525	46	555	2.539	1.053	111	177	28
Highland Park	412	296	92	599	19	70	586	50
Jackson . . .	3.245	25	20	128		7	14	57

Mateřská řeč v městech od 25.000 do 100.000 obyvatel.*)
Sčítání 1920.

Město	Polská	Česká	Slovenská	Ruská	Rusínská	Slovinská	Srbo-chorvatská	Bulharská
Kalamazoo . .	883	70	17	115	2	10	99	10
Lansing . . .	875	168	88	419	22	4	5	29
Muskegon . .	1.231	54	31	97	2	8	5	2
Pontiac	349	92	10	133	2	35	19	199
Port Huron . .	161	53	13	109		3	16	10
Saginaw . . .	2.566	355	51	261		87	34	
MINNESOTA								
Duluth	4.030	407	134	513	11	569	966	33
MISSOURI								
Joplin	29	17		26			1	
St. Joseph . . .	1.390	333	24	279	195	5	253	9
Springfield . .	22	40		48				
MONTANA								
Butte	210	105	89	154	1	156	616	52
NEBRASKA								
Lincoln	77	457	1	433		10	16	
NEW HAMPSHIRE								
Manchester . .	4.246	21	1	795	157		40	6
Nashua	1.090	2		101	6	10	2	
NEW JERSEY								
Atlantic City .	286	43	18	1.480	29	16	26	1
Bayonne . . .	14.621	280	3.652	3.440	196	167	23	
Clifton	1.725	86	1.860	413	988	43	34	
East Orange .	190	55	36	299	3	25	16	1
Elizabeth . . .	10.548	731	1.591	1.887	519	181	113	
Hoboken . . .	776	149	848	677	11	156	285	
Irvingtown . .	1.252	197	267	446	18	23	10	
Kearney town	826	51	24	260	9	12	6	1
Montclair town	116	13	15	123		2		
New Brunswick	827	59	225	780	35	164	11	
Orange	530	92	24	293	7	1	8	
Passaic	14.124	96	3.997	2.555	1.612	426	40	4
Perth Amboy .	7.836	99	5.211	1.233	293	885	50	1
Plainfield . . .	903	38	299	200		31	9	1
West Hoboken town	376	169	35	361	6	55	17	
West New York town	170	169	346	149	8	46	64	

Mateřská řeč v městech od 25.000 do 100.000 obyvatel.*)
Sčítání 1920.

Město	Polská	Česká	Slovenská	Ruská	Rusínská	Slovinská	Srbochorvatská	Bulharská
NEW YORK								
Amsterdam	6.802	10	10	351	6	11	1	
Auburn	2.316	46	143	666	899	4	23	
Binghamton	1.233	204	6.192	425	164	49	3	
Elmira	1.189	46	139	212	115	3	31	
Jamestown	181	2	14	72			2	
Kingston	873	25	18	194		19	12	
Mount Vernon	430	84	37	758		11	8	4
New Rochelle	161	53	30	542	1	19	7	
Newburgh	395	34	296	161	19	40	9	
Niagara Falls	7.397	120	129	358	17	65	201	28
Poughkeepsie	1.516	48	382	237		70	2	1
Rome	1.624	23	12	150	39	1	4	1
Schenectady	10.077	521	1.009	585	4	101	26	1
Troy	1.643	26	13	297	163	30	15	1
Utica	8.402	44	98	268	35	24	34	3
Watertown	143	17	7	75		15	1	
NORTH CAROLINA								
Asheville	18	7	9	176		30		
Charlotte	40	1		57				
Wilmington	8	3		41		1	2	
Winston-Salem	3	3		37				
OHIO								
Canton	894	239	621	602	20	386	578	55
East Cleveland	105	246	13	127	1	24	14	
Hamilton	219	20	191	55	6	11	5	4
Lakewood	805	520	3.983	154	327	689	41	18
Lima	87	30	32	35		20	32	15
Lorain	4.261	326	2.122	608	92	2.002	1.242	138
Mansfield	179	17	245	26		31	106	93
Marion	25	8	4	14			4	8
Newark	15	8	53	14		43	98	20
Portsmouth	30			17		1	2	
Springfield	63	24	11	163		2	18	72
Steubenville	1.529	18	249	282		31	766	1
Warren	178	23	107	94	14	50	406	8
Zanesville	220	15	29	64	11	13	23	8
OKLAHOMA								
Muskogee	8	12	1	48		1		
Oklahoma City	134	656	20	219		34	21	3
Tulsa	70	54	1	377	6	7	5	11

Mateřská řeč v městech od 25.000 do 100.000 obyvatel.*)
Sčítání 1920.

Město	Polská	Česká	Slovenská	Ruská	Rusínská	Slovinská	Srbo-chorvatská	Bulharská
PENNSYLVANIA								
Allentown . .	527	92	2.106	1.213	460	126	17	
Altoona . . .	589	10	51	224	14	39	15	22
Bethlehem . .	1.062	66	2.796	526	54	141	139	1
Chester . . .	3.947	229	181	1.618	1.041	22	517	
Easton	151	24	48	386	65	38	1	
Erie	11.499	56	1.250	922	28	104	65	3
Harrisburg . .	84	13	84	365	1	137	152	30
Hazleton . . .	1.925	20	2.800	214	646	254	18	
Johnstown . .	2.789	50	7.083	416	594	495	1.450	52
Lancaster . . .	41	5	13	205	2	9		
Mc Keesport .	2.796	232	3.001	226	208	940	1.664	5
New Castle . .	1.857	34	667	346	16	109	148	
Morristown borough . . .	96	4	22	189		9	2	
Wilkes-Barre .	6.699	82	3.047	1.263	534	79	22	2
Williamsport .	257	8	51	194		5	2	
York	56	7	3	72	1	6	3	
RHODE ISLAND								
Cranston . . .	103	23	8	81	3		9	
Newport . . .	142	24	7	290		1	9	2
Pawtucket . .	2.060	10	1	386	28	5	3	2
Woonsocket .	2.261	22		254	699	1	6	
SOUTH CAROLINA								
Charleston . .	189	19	5	369	3	11	1	
Columbia . . .	32	11		95		1		
SOUTH DAKOTA								
Sioux Falls . .	87	86	4	85		2	8	2
TENNESSEE								
Chattanooga .	23	3		306		1	2	
Knoxville . .	12	1	1	41		6	2	1
TEXAS								
Austin	44	62	4	53		4		
Beaumont . .	74	43		100		5	6	
El Paso . . .	87	41	8	263		7	12	
Galveston . .	147	306	70	233	4	268	108	2
Waco	118	192		146		1	5	
Wichita Falls .	43	65	2	60			11	
UTAH								
Ogden	16	27	5	76		4	6	1

Mateřská řeč v městech od 25.000 do 100.000 obyvatel.*)
Sčítání 1920.

Město	Polská	Česká	Slovenská	Ruská	Rusínská	Slovinská	Srbo-chorvatská	Bulharská
VIRGINIA								
Lynchburg . .	36			55			7	
Newport News	64	34	24	203		7	2	
Petersburg . .	6	35	1	80				
Portsmouth . .	36	10	2	138		2		
Roanoke . . .	6	5	5	58			1	
WASHINGTON								
Bellingham . .	92	38	88	128	1	111	275	5
Everett . . .	65	51	26	23	1	7	39	
Tacoma . . .	773	417	776	390	25	618	330	13
WEST VIRGINIA								
Charleston . .	50	12	11	315	1	1	8	
Clarksburg . .	142	3	163	42		20	26	
Huntington . .	22	3	4	85		1	8	
Wheeling . . .	1.836	151	136	168	53	128	309	4
WISCONSIN								
Green Bay . .	1.264	495	2	42			3	
Kenosha . . .	3.227	361	761	781	6	391	453	
La Crosse . . .	505	1.062	3	23			11	3
Madison . . .	81	252	35	125	2	5	58	5
Oshkosh . . .	516	459	21	141		2		
Racine	2.427	2.370	859	408	35	169	245	33
Sheboygan . .	70	115	19	108	2	1.205	181	
Superior . . .	2.228	234	259	105	6	88	49	3

VYSVĚTLENÍ ZKRATEK REJSTŘÍKU

Zkratky pro jména států: Ala. = Alabama; Alas. = Aljaška; Ariz. = Arizona; Ark. = Arkansas; Cal. = Kalifornie; Col. = Colorado; Conn. = Connecticut; D. C. = district of Columbia; Del. = Delaware; Fla. = Florida; Ga. = Georgia; Ia. = Iowa; Id. = Idaho; Ill. = Illinois; Ind. = Indiana; Kan. = Kansas; Ky. = Kentucky; La. = Louisiana; Mass. = Massachusetts; Md. = Maryland; Me. = Maine; Mich. = Michigan; Minn. = Minnesota; Miss. = Mississippi; Mo. = Missouri; Mont. = Montana; N. C. = Severní Karolina; N. Dak. = Sev. Dakota; Neb. = Nebraska; Nev. = Nevada; N. H. = New Hampshire; N. J. = New Jersey; N. Mex. = Nové Mexiko; N. Y. = New. York; O. = Ohio; Okl. = Oklahoma; Ore. = Oregon; Pa. = Pennsylvania; R. I. = Rhode Island; S. C. = Jižní Karolina; S. Dak. = Jižní Dakota; Tenn. = Tennessee; Tex. = Texas; Va. = Virginia; Vt. = Vermont; Wash. = Washington; Wis. = Wisconsin; Wyo. = Wyoming. — Tabulky ze stran 520—605 nejsou do tohoto rejstříku pojaty.

REJSTŘÍK.

Acme, spolek, 213.
Adams, E. A., 326, 359, 360.
Adams = Adamec 416.
Addamsová, Jane, 357.
advokáti Češi 237.
Aetna, spolek, 213.
agent vystěhovalecký 34.
Achilles Rubber & Tire Co. 116.
Akron, O., 67, 140.
Aksamit viz Zwonechek & Aksamit.
Alabama 49, 56.
Albieri, Pavel, *275*, 293.
Alexěj, ruský velkokníže, 46, 488, 489.
Alexy, kazatel, 326.
Alis, Karel, 240, 310.
Aljaška 72, 133, 314.
Allegheny, Pa., 68, 497.
Ambrose, Anton Š., 86, *91*.
American Slovak Association of Journalists of the U. S. 109.
Americko-slovenská banka 116.
Americko-slovenská drevo spracujúca účastinárská spoločnosť v Novom Meste n. Váhom 116.
Americko-slovenské krajčiarské družstvo v Novom Meste n. Váhom 116.
Americký kalendář (1861, St. Louis) 11, 484.
amerikanisace 406 násl.; am. církví 412; am. dětí 406 násl.; am. křestních jmen 416; am. rodových jmen 415; am. spolků 412; am. venkovských bydlišť 412.
Amerikánsko-slovenská účastinárská spoločnosť na Myjave 116.
Amsterodam Nový viz Nový Amsterodam.
anarchism u Čechů 372.
Andreyko, George, 13.
Angelinoff, A., 13.
Ansonia, Conn., 140.
Antigo, Wis., 212.
Anýž, Václav, 322.
Apponyi, Albert, hr., 92; Apponyi v Americe r. 1904, 107; Apponyi v Americe r. 1911, 109.
Apron-Zástěra 416.
Arago, Neb., 232.
Arizona 57, 200.
Arkansas 57, 200, 201.
Artisert (Niensovisch) 149.
Arzt, Frant. J., dr., 238.
Asdus 116.
atentát na Haymarketu v Chicagu 381 násl.
Atherton, Charles, 339.
Atkinson, Neb., 229.

Atlas (pivovar) 229, 249; (spořitelní a půjčovní spolek) 40, 213.

Babej, Steve, 25.
Babka, John J., 244.
Babyka, páter, 278.
Bakovský, Anton, 235.
Bakulova dětská družina 513.
Balatka 177.
Balchová, Emily Greene, 357.
Balkán: anglické spisy o něm *26*; v americkém sčítání lidu 29.
Ballay, kněz, 94.
Baltimore, lord, 144.
Baltimore, Md., 62, 165, 180, 443, 458, 486, 500.
Banczakiewicz, Lew, 119.
Bandhauer, Václav, 433 p.
Bangor, Wis., 229.
bankéř 21, 34.
banky: nejstarší český bankovní dům v Chicagu 492; slovanské státní a národní b. 38; Adams State Bank 39; American Banking Trust Company 42; American State Bank 248, 463; Banking house of Folda 40, 492; Bank of Europe 38; Bowery Savings Bank 213; Central Savings Bank 213; Century Bank 42; Citizens Trust Co. 240; Dry Dock Savings Bank 213; First Ntl. Bank of Berwyn 39; First Ntl. Bank of Cicero 39; Frank Sakser State Bank 42; Geringer & Storkan, Inc., 39; German Savings Bank 213; International Exchange Bank of Los Angeles 42; Kašpar a Karel State Bank 38, 39, 40, 248, 492; Lawndale Ntl. Bank 39; Lawndale State Bank 39, 463; Millard State Bank 39; North American Savings & Banking Co. 42; North Western Trust & Savings Bank 41; Novak & Stejskal State Bank 39; Papánek-Kováč State Bank 41; Robey State Bank 39, 41; Skala State Bank 39; Slavonic Immigrant Bank 42; Twenty-Second St. State Bank of Berwyn 39; Twenty-Sixth Str. State Bank 39; Western State Bank of Cicero 39; West Thirty-First St. State Bank 39.
Baraga, kněz, 123.
Barák & Desort 229.
Barbados, ostrov, 150, 151.
Bárta (Letovský), Jan, 45, 254, 258, 259, *276*, 293, 303, 483, 484.
Bárta (Letovský), Jan Milostín, 248, 445.
Bárta, Josef, vynálezce, 235.
Barta (= Barter), Samuel, 152.
Bartík, Otokar, 515.
Bartl, F., 229.
Bartošek, Theodor, 497.
Bastear = Baštýř 415.
Bastrop, baron, 197.
Batovec, Franta, 276.
Baumel, Frank, 72 p.
Bayard, T. F., 490.
Bayonne, N. J., 65, 140.
Beaufort, člen meziparl. kongresu, 515.
Beck, J., 226.
Bechyň, Minn., 201.
Bechyň, N. Dak., 201.
beletrie v časopisech 265 násl.
Bělina, Frant., 236.

Bělina, Václav, 236.
Bell = Běl 416.
Běll, Tomáš, 63 p.
Belle Plaine, Ia., 61, 295, 366, 490.
Bělohlávek (Libus), komik, 427.
Bělohradský (Taras), J. B., 258, 259, 310.
Belza, Josef, 378.
Bém, Franta, 68, 198, 226.
Benes, Edward, přistěhovalec r. 1635, 150, 151.
Benesh, A. E., 183 p.
Beneš, Eduard, čsl. ministr, 286, 477, 508.
Beneš, Edward, přistěhovalec r. 1635, viz Benes.
Beneš, Vojta, 322 p., 342, 462, 477, 501.
Beránek, Emanuel, 277.
Beránek, Karel H., *277*, 322, 384, 403, 477.
Berger, August, 515.
Berko Bros. Co. (= Brko) 115.
Bernstorff, hr., německý velvyslanec, 464.
Beroun, Minn., 201.
Berwyn, Ill., 61.
Bethlehem, Pa., 151, 353, 481.
Bezdíčkovi, manželé, 510.
Bezvládí, klub, 376, 391, 394, 398, 401.
bibliografie o Slovanech 25.
Bielek, Ivan, 88, 93, 113.
Bielik, Nikolaj, 94.
Bielkové, rodina, 93.
Bílá Hora, Tex., 202.
Bílý, ze Svornosti, 268.
Bílý, socialista z N. Yorku, 390.
Binghampton, N. Y., 66, 140, 141.
Biňovec, Frant., 510.
Bishop, Tex., 130.
Bitter, Carl, 76.
Bittner, Bartoš, *277*, 315, 321, 370, 498.
Black = Černý 416.
Black Hills (Dakota) 195, 403.
Bláha, S. Dak., 202.
Blau, William, 80.
Blisky, Martin, 152.
boarding-house viz strávní dům.
Bohemia, Pa., 201.
Bohemia, N. Y., 66, 201, 494.
Bohemia Manor, Md., 119, 144.
Bohemian Brewing Company of Chicago, The 229.
Bohemian Flats, Minn., 189, 202.
Bohemian Settlement, Ia., 201.
Bohemian Settlement, Kan., 201.
Bohemian Settlement, Mich., 201.
Bohemia River, Md., 202.
du Bois Bird, Remsen, 352.
Bolton, spisovatel, 148.
bondy svobody (Liberty bonds) 214.
bordinkářství 33.
Borecký, Jan, hostinský, 226.
Borecký, Jan, krejčí a žurnalista, 190 p., 260, *281*.
Borglum, Gutzon, 466.
Bosák, Michal, 42, 212.
Bosňáci, gramotnost, 29.
Boston, Mass., 62, 180, 497, 499, 500.
Boudová, J., 510.
Bouchal, Jan, 250.
Bouška, msgr., 471.
Bowerton, Pa., 389.
Bowring, Sir John, 348.
Brabec, Jaroslav, 515.
Brabencová, Anna, 226.
Brabenec, K., 515.
Brackett, Tex., 200.

Braddock, Pa., 68, 139.
Brady = Bradáč 416.
Brandtová, Marie, 149.
Braunfels, kníže Carl Solms, 198.
Brdlík, Josef, 108, 496.
Brdlík, Vladimír, 496.
Breth, Michael, 384.
Breuer, Karel H., *281*, 322.
Březovský, Jan, 384.
Březovský, Josef, 383.
Bridgeport, Conn., 57, 95, 133, 140.
Brko viz Berko.
Brno, Neb., 201.
Brodský, Frant., 243, 427.
Broksch, Andrew, 151.
Brooklyn, N. Y., 140.
Broucka, Marie, 149.
Brown, Charles L., 110.
Brož, Aleš, 327, 335.
Brož, Jan Štěpán, 324.
Brožík, Václav, 492.
Bruckmann, Philip, 237.
Bruno, Neb., 201.
Bruno, Quido, 466.
Bryant, S. C., 353.
Bublikovský, Maxa, 321.
Bučko, Julius, 112.
Buda, John Ludwig, 152.
budoucnost Čechů ve Spojených státech 410.
Buffalo, N. Y., 66, 176, 177. 180.
Bulhaři: banky 42; časopisy 128; gramotnost 29; v Kanadě 127; kostely 128; v Pennsylvanii 54; počet 127; počet v Chicagu 58; sídla ve Sp. státech 127; stěhování 127; zaměstnání 128.
Bulharsko v amer. sčítání lidu 29.
Bulín, Martin, 235.
Bullitschek, Joseph, 151.
Buňata, Josef, *282*, 372, 390, 477.
Bureš, Josef, 226.
Burgthal, hostinský, 482.
Burlington, Ia., 179, 180.
Buschacher, farář, 130.
Butler, Pa., 140.
Butmansky, Catherine, 151.
bydliště: v městech 188; na venkově 187 násl.

Cablkové, rodina, 93.
Caledonia, Wis., 180, 183.
Calhounová, Alice, 427.
Calumet, Mich., 124.
Canadian, Okl., 67.
Canton, O., 67.
Carnegie, Pa., 68, 140.
Carter, John James, 352, 353.
de Castello, R. M., 326.
Castle Philipse, N. Y., 149.
Catspring, Tex., 186.
Cedar Rapids, Ia., 40, 61, 180, 227, 231, 233, 238, 248, 277, 316, 326, 336, 342, 375, 443, 486.
Cenig (Čeněk), Mathew, 150.
Cetlovský, F. J., 287.
Cibulka, Klement, 237.
Cicero Town u Chicaga 61, 514.
Cimler, Ludvík, 384.
Cincinnati, O., 67, 177, 180, 238.
Cintula, Matej, 55 p.
Cipra, Václav F., 384.
církve: československá 50, 94; katolická 326; odpadání od ní 362 násl.; polská katolická v Americe 53; polská národní nezávislá katolická 53; pravoslavná 133; pravoslavná ruská 53; protestantská 53, 82, 326; řecko-katolická 133, 136.
Císař, Jaroslav, 328, 465, 509.

Claghornová, Kate Holladay, 358.
Clark, A. W., 360.
Cleveland, O., 40, 66, 79, 89, 102, 123, 124, 140, 176, 177, 180, 187, 189, 191, 192, 212, 213, 229, 234, 238, 239, 243, 244, 259, 278, 314, 316, 340, 352, 353, 359, 365, 379, 386, 390, 391, 393, 403, 442, 443, 485, 486, 487, 488, 489, 495.
Clevelandská dohoda 501.
Clinton, Ia., 180.
Collegetownship, Ia., 61.
Collins, Charles Terry, 359.
Collinsville, Ill., 239.
Colorado 49, 57, 89.
Columbia, district of — 57.
Columbia, Mo., 334.
Commons, John R., 358.
Connecticut 49, 57, 82, 135, 140, 229, 468.
Connellsville, Pa., 140.
Connorville, O., 140.
Conried, Heinrich, 76.
Cork = Cvrk 416.
Corlett, spolek, 213.
Corssen, Arent, 142.
Coufal, Ia., 201.
Cou Falls, Ia., 201.
Coulter, Charles Wellesley, 12.
Council Bluffs, Ia., 179.
Crafton, Pa., 68.
Crane, Charles R., 336.
Crane, Richard T., 510.
Crank = Křenek 416.
Crateville = Kratochvíl 415.
Cresco, Ia., 461.
Crossville, Tenn., 57.
Cukr, přistěhovalec, 153.
Cutshaw = Kočí 416.
Cuyahoga Foundry Co., 229.
Cypín, Vojtěch, 325.
Cypra, Vojtěch, 445.
Czaja, lékař, 501.
Czechoslovak Army and Relief Committees 111.
Czechoslovak Commercial Corporation of America 92, 116, 464.

Čada (Gidding), J. S., 282.
Čalounová viz Calhounová.
Čambursky viz Kompiš.
Čapek, anarchista, 382.
Čapek, Jan Vratislav, 8, 66 p., 238 p., 259, 281, *282*, 331, 370.
Čapek, Karel, 425, 513.
Čapek, Ladislav, 239.
Čapek, Norbert F., 284.
Čapek, Tomáš, 7, 23, 26 p., 66 p., 108, 143 p., 148 p., 151 p., 310 p., *328*, 362 p., 431 p., 465, 493, 497, 498.
Čapek, Tomáš, mladší, 331.
Čapková, Anna V., 9, 342, 513, 514.
časopisy: beletrie v nich 265 násl.; č. české, výčet jich 272 násl.; inseráty č-ů 257; č. katolické 362; odběratelé č-ů 409, 415; počet odběratelů 257, 258, 263, 264, 271; sazeči č-ů 258, 263; zásluha č-ů o osvobozovací akci 457.
časopisy jednotlivé: Američan 293, 314, 316, 462, 476; The American Bimonthly 458; Americké Dělnické Listy 384, 386, 389, 393, 395, 403; Ameryka Echo 122; Amerikán 258, 268; Amerikanskij Russkij Viestnik 136, 140; Amerikánsko-Slovenské noviny 85, 94, 102; Amerikanszko-Szlovenszke novini 85, 87, 88; Bee

258; The Bohemian Review 464, 465, 502; The Bohemian Voice 335, 493; Borba 128; Bratrský Věstník 322; Budoucnost 376, 379, 383, 394, 398, 402; Bulletin (Slovenského) 87; Cleveland Plain Dealer 340; The Czechoslovak Review 339, 340, 464; Čechoameričan 303; Čechoslovák (newyorský) 299; Čechoslovák (milwaucký) 304; České osady v Americe 305; Československý svět 284; Československá Samostatnost 477; Český Svět 284, 326; Dělnické Listy (troje) 259, 268, 298, 372, 379, 384, 386, 389, 391, 393, 395, 398, 401, 488; Dělník 376; Dělník Americký 287, 392; Dennice novověku 263, 264, 277, 303, 313, 314, 316, 369, 392, 489; Denní Hlasatel 295, 321, 322, 334; Denný Hlas 91, 94; Dětská Besídka 257, 293; Diblík 281, 282, 370, 386; Domácnost 300; Duch času 395; Duch volnosti 398; Echo z Polski 121; Fakla 89; Flug-Blätter 251, 364, 482; Gazeta Polska 122; Havlíček 464; Hlas (clevelandský) 95; Hlas (st. louiský) 304, 322, 366, 469, 472, 489; Hlas Jednoty Svobodomyslných 370; Hlas lidu 298, 310, 314, 315, 379, 384, 386, 392, 393, 398, 458, 464, 510; Hlas pravdy 488; Hlas svobody 398; Hlásník 95; Hospodář 308, 321; The Hussite Journal 335; Chicagské Listy 300, 398; Jednota 93; Katolické Noviny 257, 486; Katolík 472; Krajan 99, 465; Křesťanské Listy 323, 335; Kurjer Polski 122; Květy Americké 307, 308, 316; Lampička 389; Lucerna 390, 488; Národ 321, 472; Naroden glas 128; Národné noviny 93, 96, 112; Národní Noviny (prvé) 253, 254, 285, 297, 484; Národní Noviny (druhé, Bělohradského) 258, 259, 260, 309, 372; Národní Noviny (třetí, J. V. Čapka) 282; Národní Pokrok 322; Newyorské Listy 263 p., 283, 314, 315, 323, 462; Newyorský Deník 88, 93, 94, 95; Nová doba 257; Nová Era 464; Nová Vlast 89; Novi Mir 134; Novoje Russkoje Slovo 134; Nový Život 384; Obrana (scrantonská) 94, (newyorská) 289, 402; Omaha Bee 244; Orgán Bratrstva ČSPS 315, 321; Orgán ČSPS 392; Orgán Evangelické jednoty 95; Orzeł Polski 121; Osvěta 298, 321, 500; Osvěta Americká 308; The Periscope 464; Poděbradka 464; Pochodeň 386; Pokrok 67, 199, 254, 259, 282, 305, 313, 365, 366, 486, 488; Pokrok Americký 305; Pokrok Západu 64, 143, 244, 258, 259, 265, 293, 300, 310, 488; Pomsta 398; Poselství 464; Pozor 240, 254; Pozor Americký 257; Práce 395, 398; Pravda 360; Právo 393; Právo lidu 376, 383, 385, 398; Předměstské Listy 304; Proletář 379, 386, 392, 398; The Providence Journal 476; Průmyslový Dělník 402; Revoluční Výzva 298, 464, 465; Robotničevska Pro-

sveta 128; Rovnost ľudu 94, 112; Rozhledy 298; Russkij Golos 134; Russkij Sokol 140; Russkoje Slovo 134; Ruský pravoslavný Věstník 141; Ščodenny Visti 134; Slavic American Correspondence 458; Slavie 253, 254, 257, 258, 264, 265, 289, 296 p., 298, 299, 305, 310, 315, 365, 392, 442, 484, 486; Slovák v Amerike 89, 91, 93, 95; Slovan Americký 293, 294, 300; Slovan Amerikánský 258, 293, 369, 487; Slovenske novini 96; Slovenske Noviny 99; Slovenský Kalvín 95; Slowan Amerikánský 45, 253, 254, 297, 484; Sokol 94; Spravedlnost 277, 289, 303, 314, 322, 327, 384, 386, 392, 395, 402, 403, 461, 477; St.-louiské Listy 304; Stráž 464; Svět 289, 298; Svit 300, 307, 326; Svoboda (rusínská) 134, (týdeník v Texasu) 249, 287, 491; Svobodná škola 304; Svojan 293, 321; Svornost 268 p., 287, 299, 320, 321, 369, 476, 488; Šlebodni Orel 99; Šotek 278, 304, 315, 370; Texan 304, 477; Týdenní Zprávy 471; Typograf 289; Válečná Tribuna 321, 464; V boj! 319, 464; Věk rozumu 289, 315; Vesmír 288, 370, 386, 464, 475, 476, 501; Volné Listy 376, 379, 385, 391, 394, 395, 398, 402; Volné Směry 384; Volnost 316; Vostok 141; Zastava 99; Zbojník 393; Zgoda 122; Zrkadlo 94; Ženské Listy 321; Život 323.
Částka, H. A., 229.
Částka, Josef, 225.
Čebratský viz Salva.
Čech, spolek, 213.
Čechoslováci, jejich anglické jméno, 353 násl.
Čechová, Pavla, 342.
Čechy v am. sčítání lidu 29.
Čejka, A. J., 433 p.
Čelko, František, 94.
Čemus, František, *284*, 490.
Čeněk viz Cenig.
Čermák, Josef, 284, 331, 492, 493.
Čermná, Wis., 202.
Černá Hora v am. sčítání lidu 29.
Černé Vrchy viz Black Hills.
Černohorci, gramotnost, 29.
Černoška, I. J., 13.
Černý, Kryštof, 389.
Čeřovský, sládek, 229.
Červenověrský, J. N., viz Nastoupil, Josef.
Červený, Franta, 482.
Červený kříž 510, 511, 513.
Červinka, Vincenc, 510.
Česká Kalifornie (v Chicagu) 202.
Česká katolická první ústřední jednota 437, 489; (odtržení Západu) 495.
Česká národní rada 462, 507.
Česká Osada, spolek, 199.
České manství v Marylandu 142, 147, 481.
České národní sdružení 314, 464, 477, 501, 503, 507.
Českoamerická obchodní komora 509.
Českoamerická tisková kancelář 315, 341, 498.
Českoamerický výbor pro osamostatnění a podporu českého národa 458.
Česko-Slovanská Podporující Společnost 434.

Československá setnina 484.
Československý podporující spolek 363, 369, 412, 431, 433, 499; (odtržení Západu) 309, 434 násl.
Československá národní rada 472, 503, 504, 505, 509.
Československá tisková kancelář 513.
Československo, jeho nezávislost, 505, 506, 507, 508, 509.
Československý den 509.
Český den (v Chicagu) 451, 494, (v Omaze) 496, (v St. Louis) 496.
Český fond 500.
Češi: angl. spisy o nich 26; banky 38; bohatnutí 213; budoucnost ve Sp. státech 410; církev 50, 441; čistota 358; v diplomatické a konsulární službě Rakousko-Uherska 449; divadlo 483, 191; farmáři 218; gramotnost 29, 234; historiografie 7; hygiena bytů 33; v již. státech 56; kazimluvy 419; kostely 74, 190, 191, 442, 485, 486; milionáři 211; nádeníci 234; národní síně 485, 489, 490, 495, 497; neznámi Američanům 354 násl.; odkatoličtění 362 násl.; osvětová úroveň 190; peněžní úspory 213; plodnost 30; počet (D. C.) 57, (Chicago) 54, 58, (Idaho) 58, (Nebraska) 64, (Pennsylvania) 54, (Wisconsin) 64; počítáni za Rakušany 23, 355, 487, 503, 505; přestěhování ze Sp. států do Ruska 45, 195, 305; protestanté 442; rozsídlení 27, 33, 57, 609; socialisté a anarchisté 372 násl., 377; Sokol 191; spekulace na burse 214; spolky 57, 431 násl.; stěhování a usazování 142 násl.; stěhování (v 17. stol.) 142 násl., (v 18. stol.) 151, (v 19. stol.) 152 násl.; školená povolání 236; školy 190, 191; školy farní 49; školy jazykové 442 násl.; účast v obchodu, živnostech a průmyslu 227, 228; účast v politice 25, 243, 488; usazování 485; za války viz osvobozovací akce; vynálezci 235; zábavy 191; zaměstnání 18, 57, 58, 206, 234; zemědělci 235; zločinnost 31; zvláštní stát ve Sp. státech 192.
Čoka, Vilém, 320, 363, 489.
Čiernovodský, Fr., viz Pucher.
Čilinský, Josef, 482.

Dakota 199.
Dakota, Jižní, 50, 68, 202, 485.
Dakota, Severní, 50, 66, 201.
Dalmatinci 29, 124.
Dancer, Jakub, 252.
Daneš, Franta, 263.
Dánové 25.
Dattelzweig, F. A., 157.
Davenport, Ia., 179, 180.
Davis, Elizabeth S., 360.
Davis, Jerome, 13, 133, 134 p.
Daxner, Ivan, 95, 110, 501.
Děda, Charles Děda & Syn 229.
Dejmek, účastník haymarketské vzpoury, 383.
Delaware, 57, 195.
Del Rio, Tex., 200.
Dénes, Francis C., 99.
Denk, Emanuel, 484.
Denver, Col., 57.
Des Moines, Ia., 180.
Destinnová, Ema, 498, 500.

děti, amerikanisace jich, 406 násl.
Detroit, Mich., 62, 63, 177, 180, 443, 483.
De Vorak = Dvořák 415.
De Vorsky = Dvorský 415.
Dignowity, A. F., 200.
Dignowity, Ant. M., 237, *231*, 481.
Dillonvale, O., 67, 379.
Dime Box, Tex., 130.
Divadelní loď 284, 304, 490.
divadla 412.
Dixon, Charlton, 108.
Dobbs Ferry, N. Y., 230.
Dobiáš, Jaroslav W., *284*, 326.
Dobiášová, Terezie R., 443 p.
Dobrý, A. F., 233.
Dodge, Neb., 324.
domoviny, zákon o nich, 175.
Donak, Christopher, 150.
Donato, A. Z. (= Zajíc), 284.
Dongres, L. W., 68, 477.
Donnelly, Ignatius, 353, 493.
Dostál, Hynek, 322, 471.
Dostal, John, 229.
Dostal, John P., 229.
Dostál, Josef, 325.
Došek, Josef, 510.
Doubková, farská hospodyně, 365.
doutnikářství 65, 204, 229, 282, 390, 401.
Dowling, senátor, 24.
Doza, John, 150.
Dráždilová, Anna, 489.
Drchová, T., 510.
drňáky 187.
Drozda, J., 477.
Dubes, Anna, 150.
Dubina, Tex., 202.
Dubuque, Ia., 179, 180.
Dudek, J. B., 331.
Duch, John, 150.
duchoborci 133.
Duluth, Wis., 180.
dům Národní v. Národní budovy a síně.
Dumba, Konstantin Theodor, 501.
Dundr, V., 511.
Duquesne, Pa., 140.
Duras, Čeněk, 249, 293.
Dürich, poslanec, 286.
Dürichová, Blaža, 478.
Dvořáček, Josef, 252.
Dvořák, Antonín, skladatel, 247, 493, 494, 515.
Dvořák, Josef A., 68 p.
Dvořáková, L., 510.
Dyniewicz, Władisław, 122.

Eagle Lake, Col., 239.
East End, spolek, 213.
East Chicago, Ind., 61.
East Islip, N. Y., 340.
Edwards, Charles E., 360.
Ehrlich, Ludvík, 465.
Elizabeth, N. J., 65, 140.
Elizabethport, N. J., 389.
Elk Gold Mining Co. 88.
Elks 362.
Elmhurst, Pa., 140.
Elsberg, senátor, 24.
Ely, Ia., 61, 243, 486.
Emil, Emily, viz Milý, Edward.
Erben, J. B., 199, *285*.
Erhard, Karel F., 487.
Etna, Pa., 68.
Euclid Village, O., 67.

farmáři, jejich majetkový stav, 217.
Farský, Karel, dr., 515.
Farský, Oldřich, 62 p.
Fayetteville, Tex., 186.

Federal, spolek, 213.
Fedor, Tex., 129, 130.
Felypsen viz Filipové.
Ferienčík (Hrubý Jano), J. A., 81 p., 86, *91*.
Fiala, Anton, 427.
Fialka, Anton, 228.
Fialová, L., 510.
Fierlinger, Zdeněk, 504, 515.
Filadelfie, 165, 509.
Filip, Bedřich, 148.
Filipové (F(e)lypsen, Phillipse), rodina, 147 násl.
Fillmore, Parker, 351.
Finové 25.
Fisher, Harrison, 427.
Fisher, Ludvík J., 458, 466, 501, 505.
Fišer, inženýr, 478.
Fišer, Josef, 252.
Florida 58, 195.
Flypsen viz Filipové.
Flígl, L. J., 322.
Folda, Frank, 40, 492.
Follenius, Paul, 196.
Fond du Lac, Wis., 180.
Forest City Brewing Co. 229.
Foresters 362.
Fort Clark, Tex., 200.
Fort Dodge, Ia., 180.
Fosterová, Jeanne, 466.
Fountain City, Wis., 229.
Foustka, Břetislav, 511.
Fox, Paul, 11, 121 p.
Foxlee viz Kuchařová.
Fradell, Jiří, 149.
Fradell, Jiří Šimon, 149.
Francis Creek, osada, 443.
Francie, transporty čs. vojínů z ní, 511.
Francl, F., 332.
Franklin-Bouillon, M., 504.
Fredek, Tex., 202.
Free Masons (= zednáři) 362.
Freedman, soudce, 24.
Freeland, Pa., 140.
Frenštát, Tex., 202.
Friedrichsburg, Tex., 198.
Frothingam, J. W., 469, 500.
Frýdek, Tex., 202.
Fuks, Václav, 321.
Furdek, Štěpán, 86, *89*.
Fürst, truhlář, 152.

Galiczyn, Dimitri A. (= Smith, John), 119.
Galveston, Tex., 124, 180, 186, 233.
Garden City, pivovar, 229.
Gary, Ind., 61, 140, 231.
Gascha, Gabriel, 152.
Gaydica, Josef, 115.
Gelhoff, kněz, 86.
Georgie 56, 150.
Geranium, Neb., 202.
Gerhardy, J., 227.
Geringer August, 267, 268, 319, 320, 342, 369, 488.
Geringer, Vladimír A., 250, *332*, 510.
Gessay, Ignát, 85, 94.
Getting, Milan, 93.
Gidding, A. (= Čada, J. S.), 282.
Giddings, Tex., 129, 130.
Gilbert, J., 353.
Gillett, E. H, 352.
Glencoe, Minn., 184.
Golkowsky, George Wenceslaus, 151.
Gonda, Ján, 85, 94.
Goodman, H. R. M., 80.
Goodsheller = Kučera 416.
Gramotnost Slovanů 29, 610.
Granite City, Ill., 128.
Grant, Okl., 67.
greenhorn 206.

Greens Creek, Tex., 129.
Greenwood, Minn., 229.
Gregorová, Františka, *332*, 346, 347, 353, 496.
Grégr, Břetislav, 298.
grocerie 21, 222.
Gruber, Josef, dr., 328.
Guča, lékař, 500, 501.
Guth-Jarkovský, Jiří, 238, 496.

Habenicht, Jan, dr., 7, 58 p., 183 p., 188 p., 323 p., 325.
Habrman, Gustav, 383, 385.
Haidušek, Augustin, 249.
Hájek, J., 67 p.
Hájíček, F. G., 463, 471.
Hammerling, Louis N., 464.
Hammond, Ind., 61.
Hamrle, J., 378.
Hamtramck Village, Mich., 62.
Hanna, senátor, 425.
Hanousek, John, 212.
Hard, William, 466.
Harrison, Carter H., 493.
Hartmann, Gustave, 80.
Hassaurek, Frederick, 76.
Havlasa, Jan, 8, 238, *285*, 496.
Havlíček, Josef, 67.
Havlíček, Karel Borovský, 498.
Havlíček, S. Dak., 202.
Hay, John, 46.
Hazen, Charles Downer, 465.
Hazleton, Pa., 99, 140.
Hegar, Tex., 202.
Helena, Mont., 64.
Heller, George, 40.
Herback=Hrbek 415.
Herc, Bernard, 378, 379, 383, 385.
Hercegovci 29.
Herites, Frant., 411, 494.
Heřman, Augustin, 62, 142, 151, 192, 481.
Heřman, Jan, 229, 232, 286.
Hermanville, Md., 202.
Herrnhutští (Moravians, Moravané) 150, 203, 351, 352, 426.
Herxkerová, Kateřina, 149.
Herzman, Abraham, 143.
Hessoun, Josef, 89, 324, 326.
hierarchie 75.
Higganum, Conn., 57.
Hilbert, Jaroslav, 512.
Hinkovič, H., 508.
Hirsch, Adolf, 154.
Hitchcock, senátor, 506.
Hladík, Viktor, 13, 136p.
Hlacha, Rainer, 12.
Hlasivec, přistěhovalec, 187.
Hlaváč, Vojtěch, 494.
Hlaváček, Franta J., 375, 378, 379, 383, 384, *385*, 392, 477.
Hlinka, Andrew, 112.
Hodáč, Fr. X. 511.
Hodek, Matěj, 378, 389.
Hoďur, Frant., 53.
Hodyc, Jan, 323.
Hochherz, Charles P., 24.
Hokuf, M. B., 229.
Holan Metal Products Co., The- 229.
Holeček, Frant., 321.
Holeček, J. V., 64 p.
Holík, Tex., 202.
Hollarová, dívka z New Amsterdamu, 149.
Holub-Dusha Company 230.
Holub, Emil, 494.
Holub, Tex., 202.
Holý, Ant., 505.
Homestead, Pa., 68, 136.
Homestead, Pa., 68, 136.
Homolka, Minn., 201.
honoráře redaktorů 254, 258.
Honzáková, Albína, 514.
Hora, Mathias, 152.
Horatlík, Valentin, 389.

Horký, Karel, 477, *286*, 502.
Horlick, prý Čech, 425.
Horský, Josef, 64, 229.
Horský viz Koníček-Horský.
Horský viz Žorna.
Horvát, Josef, 506.
Hospodský, J. A., 287.
hospody a hostinští 21, 222, 225, 433.
Hostýn, Kan., 201.
Houdek, S. Dak., 202.
Houston, Tex., 186.
Houšť, Anton Petr, 324.
Hradečný, Anton, 389.
Hrbek, Frank, 183.
Hrbek, Jeffrey D., 333.
hřbitov Národní viz Národní hřbitov.
Hrbková, Šárka B., 64 p., *333*, 347, 465, 514.
Hrdlička, Aleš, *333*, 428, 465.
Hricko, Juraj A., 25.
Hromádka (Romadka), A. J., 232.
Hronek, anarchista, 382.
Hrubý Jano viz Ferienčík.
Hrubý, M. Karel, 240, 481.
Hubáček, A., 222, 226.
Hubáček, Ondřej, 482.
Hubáčkové, rodina, 57.
Hudlice, John, 151.
Hudson=Hudec 416.
Huebsch, A. A., 465.
Huettler, Antonín (= Čeněk Ostravický), 378, 389, 395.
Hulicius, Fr. Stanislav, 143.
Hülsemann Letters 452.
Humboldt, Neb., 417.
Humpalová-Zemanová, Josefa, 320.
Hun, Hunkey, Hunky 21.
Hurban, V. S., 507, 508.
Hus: pětisté výročí jeho smrti 352 násl., 501; pomník 494.
Husa, Josef, 229.
Huss (rodina) 426.
Hussey, příjmení, 426.
Hušek, Josef, 93.
Hutchinson, Minn., 184, 185.
Hüttler viz Huettler.
Hynek, doutnikář, 226.

Chalupecký, John, 229.
Chanát, pop, 136.
Charvát, Otakar, 322.
Chicago, Ill., 54, 58, 122, 124, 130, 140, 175, 177, 180, 189, 190, 197, 198, 211, 213, 214, 222, 225, 226, 227, 229, 233, 237, 243, 244, 251, 267, 278, 319, 321, 326, 332, 342, 352, 353, 357, 359, 360, 369, 372, 379, 381, 384, 385, 386, 389, 392, 394, 442, 443, 457, 458, 484, 485, 486, 487, 489, 492, 494, 498, 499, 500, 502; (banky) 39; (čsl. inteligence) 58; (počet Slovanů) 33; (průmyslové a obchodní závody české) 233.
Chládek, Adolf B., 226.
Chládek, Adolf, dr., 237.
Chleboun, anarchista, 382.
Chorvat, Andrew, 141.
Chorvati: banky 42; časopisy 124; gramotnost 29; počet 123; školy 123; výdělková potence 32.
Chotek, Hugo, 67 p., *287*.
Chotek, prof. z Prahy, 512.
Choura, Frant., 375, 383, 385, 389.
Chudoba, Jaroslav, 287.
Chvalkovský, Frant., 513.

Idaho 58.
Illinois 49, 58, 82, 121, 123, 135, 177, 248.

immigrace: stará a nová 16; sčítání podle mateřské řeči 498.
Indiana 49, 61, 82, 177, 231.
Indianapolis, Ind., 128.
Indiáni 164, 179, 185.
Ingersoll, Robert H., 353.
Ingersollová, Mary E., 321.
inseráty: v časopisech 254 násl.; léků 250, 253.
Iowa 50, 61, 82, 164, 177, 178, 201, 219, 229, 239, 243, 248, 333, 336, 467.
Iowa City, Ia., 219, 229, 248, 487.
Irové 25, 74.
Iška, František, 287, 370, 386, 462, 475.

Jäger, Fr., 154.
Jäger, Jan N., 278, 322.
Jamarik, Paul, 110, 465.
Jamestown, N. Dak., 229.
Janáček, Leoš, 514.
Janák, Jan, 321, 500.
Janauschek viz Janoušková.
Janda, Alois, 288.
Jandouš viz Jandus.
Jandus (Jandouš), William, 390.
Jankovský, F. J., 212.
Janoušek, František, 68, 198.
Janoušek, S. Dak., 202.
Janoušková, Františka Magdalena, 486, 497.
Jarušek viz Kratochvil, Slavomír.
Jarušková, Milada, 298.
Jaskovits, Ignác J., 82, 99.
Jaworowski, polský řečník, 46, 485.
Jay, John, 148.
Ječmenek, Tomáš, 186.
Jedlička, Frant. W., 471.
Jednota českých dam 369.
Jednota svobodomyslných 369.
Jelen, Neb., 201.
Jelínek, J. F., 65.
Jelínek, Jan J., 289.
Jenks, Jeremiah W., 11.
Jersey City, N. J., 65, 134.
Jessup, Morris K., 492.
Jičínský viz Rudiš.
Jihoslované 57, 61; časopisy 124; kostely 123; počet 123; spolky 124; stěhování 123; školy 123; zaměstnání 124.
Jirouch, Václav, 63 p.
Jiroušek, Antonín, 236.
Jirsa, Vladimír, 510.
jména rodová, amerikanisace jich, 415.
Joe viz Novák Josef.
John, Henry J., 334.
Johnstown, Pa., 140.
Joliet, Ill., 124.
Jonáš, Bedřich, 238, 254 p.
Jonáš, F. J., 229.
Jonáš, Karel, 71, 199, 243, 248, 249, 254, 254 p., 257, 289, 313, 320, *334*, 365, 397, 485, 490, 491, 494, 495, 498.
Jonáš, Karel, mladší, 293.
Jonášová, Kristina, 258, 290, 297.
Jonata, Frant., 377, *391*.
Joseffy, Rafael, 79.
Josephs=Jozífek 416.
Joščák, Josef, 92 p., 93.
Judson, Harry Pratt, 465.
Jugoslavie, její nezávislost, 505, 506, 507.
Juneau, Alas., 72.
Jung, Václav A., 293.
Juránek, Tomáš, 293.
Jurka, Antonín, 257, *293*.

Kadák Paul K., 108.
Kadlec, Karel, univ. prof. v Praze, 111.

Kadlec, Wis., 202.
Kadlečík, Ján, 85, 94.
Kalifornie 57, 123, 133, 135, 158, 174, 195, 200, 201, 229, 232, 335, 342, 348.
Kalusowski, Henryk, 120.
Kalva, Václav, 391.
Kansas 49, 61, 199, 201, 218, 243.
Kansas City 124.
Kaplan, Josef, 236.
Kára, lékař, 500.
Karbus, Václav, 496.
Karel, Jan, 40, 41, 72, 248, 249, 494.
Karel, J. C., 248.
Kareš, Alois, 365.
Karlín, Mich., 201.
Karlín, Mo., 201.
Karlovský, L. J., 95.
Kárník, Jan Jiří, 391, 443 p.
Karolina, Jižní, 57, 195.
Karolina, Severní, 56, 195.
Károlyi v Americe r. 1914, 109.
Karpatorusové 133, 136, 508, 509; časopisy 134; politicko-náboženské strany 141; spolky 140; zaměstnání 141.
Kasalové, bratři, 229.
Kasper, Matthes, 130.
Kašpar, Ludvík B., 487.
Kašpar, S. Dak., 202.
Kašpar, Václav-William, 40, 41, 212, 248, 382.
Keating, James, 466.
Keil, Francis Keil & Son, 230.
Kellnersville, Wis., 202.
Kellorová, Frances, 357.
Kennan, cestovatel, 26.
Kenosha, Wis., 71, 180.
Kentucky 56.
Kenyon, senátor, 503, 506.
Keokuk, Ia., 179, 180.
Keppler, Josef, 75.
Kerner, Robert J., *334*, 428.
Kestl, Innocent, 471.
Kewaunee, Wis., 72, 180, 227, 229, 239, 259.
Keystone, spolek, 213.
Kief, N. Dak., 66.
Kilian, Hermann T., 129.
Kilian, Jan, 129.
Killian Co. 233.
King, senátor, 506.
Kingfisher, Okl., 67.
Kittera, John W., 152.
Klácel, Ladimír, 7, 11, 45, 61, 71, 195, 258, 259, 266, 276, 281, *293*, 366, 487, 490, 491; jeho vyznání víry 370.
Klácelka, S. Dak., 403.
Klafska, Katherina Lohse, 79.
Klein, Alois J., 323.
Klepal, Fráňa, 295.
Klepetko, inženýr, 428.
Klíma, Josef, 183.
Klíma, Stanislav, 13.
Klíma, Stanislav V., *295*, 328.
Klimt, F. A., 225.
Klofáč, Václav, 500, 512.
kněží, odběratelé knih, 268.
Knights of Columbus 362.
Knights of Pythias 362.
knihovny, české a slovenské knihy v nich, 445.
knihy: málo oblíbeny, 267; odběratelé 268, 409, 415.
Knorr & Janssen 154.
Kocian, Anton, 152.
Kocian, houslista, 513.
Kocúr, Ján A., 94, 113.
Kočárník, kněz, 366.
Koenig, Morris, 80.
Kohlbeck, Valentin, 322.
Kohout, Eduard, 380.
Kohout, Jindřich, 380.
Kochmann, Leo (=Vive la Li-

berté), 376, 378, 379, 386, *391*, 510.
Kojický, Stanislav, 508.
Koláčník, F., 238.
Kolářík, Josef, 402.
Kolda, S. Dak., 202.
kolej sv. Prokopa 492.
Kolín, Mont., 201.
Kolín, La., 201.
Kolumbus viz Tůma.
Komenský, slavnosti o 300. narozeninách, 353, 493.
Komenský, Minn., 201.
Komlóssy, maď. odborový rada, 104.
Kompánek, A., 93, 100.
Kompiš (Čambursky), Petr S., 85, *93*, 110.
komunistická osada ve Virginii 495.
Konarzewski, Adalb., 119.
Konečný, vicekonsul, 515.
Koníček-Horský, F., 500.
Konop, Tomáš, 244.
Konta, Alexander, 79.
Konvalinka, John H., 230, 231.
Konvalinka, Joseph George, 231.
Kopecký, František, gener. konsul, 341.
Kopecký, F., londýnský Čech, 500.
Kopta, Václav, 348, 486.
Koptová, Flora P., roz. Wilsonová, 348.
Korbel, Cal., 57, 201.
Korbel, František, 187, 212, 243, 341, 450, 498, 512.
Korbel, Mario, 498.
Korbelové, bratři, 232.
Korbelové, rodina, 57.
Koreff, Oscar D., 95, *96*, 112, 334.
Kořenský, Josef, 494.
Kořízek, František, 45, 88, 254, 259, 276, 293, *295*, 369, 483, 484, 496.
Kosciuszko, polský hrdina, 119.
Kosek, starý osadník, 187.
Kosowski, Josef, 119.
Kossalko, Josef, 99.
Kossuth, Wis., 202, 483.
Kossuth, Lájos viz Košut.
Kostka, J., 513.
Kostlo, Johan, 149.
Kostlo, Sarah, 149.
Kostner, Josef, 382.
Koszta, Martin, 454 násl.
Košíř, John, 229.
Košut, Ludvík, 80, 102, 451 násl.
Kotouč, Otto, 334.
Koudelka, Josef Maria, 314, 324, 469 násl., 497, 499.
Koukol, A. B., 340, 394, 504.
Kovář, Antonín, 236.
Kovář, Josef, 383.
Kovář, Josef J., 231.
Kovář, Tex., 202.
Kovařík, Alois F., 428, 465.
Kowař viz Schmidt, Hermann.
Kowanda, Neb., 201.
Kozlová viz Čechová, Pavla.
Kožený, V., 379.
Kraitsir, Charles V., 119.
Král, Josef Jiří, 254, 289 p., 295 p., 322, 328, *335*, 352, *392*, 465.
Králíček, J., 227.
Královec, Jan, 382.
Kramář, Karel, dr., 500.
Kramer, viz Tvrzický.
Krása, kněz, 363.
Krásná, Tex., 202.
Krásný, Anton (Ondřej), 240, 442, 487.
Krátký, F. J., 323.
Kratochvil, F. W., 229.

Kratochvil (Jarušek), Slavomír, *298*, 464.
Kraus, Adolf, 382.
Kraus, Jaroslav, 13.
Krčméry, Josef B., 94.
Krejčí, F. V., 512.
Krejčí, Martin, 485.
Krejsová, Antonie, 335.
Křenek, Josef, 326.
Křenek, St., 513.
Křivan, Václav, 9.
Kříž, doutnikář, 226.
Kříž, Ant., delegát z Čech 511.
Krmpotić, D., 12.
Krok, Wis., 202.
Kroutil, Frant. L., 233.
Kroutil, John F., 233.
Kroužilka, Vilém, 378, *392*.
Krulish = Kruliš 415.
Kruliš, kameník, 212.
Kruszka, Waclaw, 12, 119 p.
Kubelík, Jan, 496.
Kubeš, hostinský, 226.
Kubík, Jan, 383.
Kubín, Josef, 482.
Kučera, A., pivovarník, 229.
Kučera, A., hostinský, 484.
Kučera, Josef, 392.
Kučera, Karel, 515.
Kudlata, Václav, 378, 379, 382 p., *393*.
Kudlich, Hans, 76.
Kuchařová-Foxlee, Ludmila, 345.
Kukliš-Kunovský, P., 101 p.
Kulamer, John, 95, 110, 465.
Kulivač, pivovarník, 229.
Kún, František, 243, 296 p., 326, 488.
Kundtz, Theodor, 79, 102.
Kurio, August, 130.
Kuták, F. J., 9, 298, 308 p., 310 p., 433 p.
Květenský, Jaromil, viz Ringsmuth.

Lacey, Thomas J., 361.
La Crosse, Wis., 71, 180, 229, 235.
La Follette, senátor, 112.
La Grange, Tex., 130, 239, 249, 491.
Landová, Anna, 239.
Landová, Kateřina, 239.
Landová-Štychová, Louisa, 512.
Lang viz Mikeš & Lang.
Langer, J. Jaroslav, 250.
Lansford, Pa., 140.
Lansing, st. sekretář, 508.
La Pache=Lapáček 416.
Lasak, Francis W., viz Vlasák, František.
Lastufka Bros. Co. 231.
Lauck, Jett W., 11.
Lawatsch, Andrew Anton, 151.
Ledbetterová, Eleonora E., 12, 111.
Lefner, Frank, 377, 379.
Legie, čsl. loď, 513.
von Leiningen, Victor, 197.
Leitner, Karel, 9, 323.
lékaři Češi 236.
Lenger, Jan F., 403.
Lenoch, Josef, 445.
Lenoch, Václav, 298.
Lerando-Zelenka, Léon, 342, 465.
Lešikar (z Texasu) 65.
Letovský viz Bárta.
de Lewandowski, lékař, 237.
Lewinski-Corwin, E. H., 12, 121 p.
Lexa, starý přistěhovalec, 153.
Lexington, Tex., 130.
Liberty bonds 214.
Libus viz Bělohlávek.
Libuše, La., 62, 201.

Lier, František, 298.
Lier, Miloš, 9.
Lier, Otakar, 9.
Lincoln, Neb., 282, 333, 353.
Lincoln, Okl., 67.
Lincoln, president, 130.
Lincoln, Tex., 129, 130.
Linhart, George, 335.
Lipan, Tex., 202.
Lipovský, Jindřich, 240, 442, 483.
Lippanský, Eugen, 513.
Lipuotsanti, José, viz Nastoupil, Josef.
Lisle, Ill., 325, 445, 492.
Lititz, Pa., 202.
Litomyšl, Minn., 201.
Little Bohemia 189, 202.
Little, Ferry, N. J., 393.
Little Rock, Ark., 281.
Litvané 31.
Llewellyn viz Ambrose.
Loan and Building Associations 213.
Lodge, senátor, 507.
Löhner, Franz, 196.
Lojda, Václav, 433 p.
Loketka, holandský delegát, 150.
Lorain, O., 67.
Lorette, Josef, 172 p.
Losa, Václav, dr. 323, 335, 465.
Los Angeles, Cal., 42, 57, 88, 124.
Loučky, Neb., 201.
Louisiana 62, 195, 201.
L. R. Steel Co., Inc., 217.
Ludikar, pěvec, 513.
Ĺudová banka 116.
Ludvíkova divadelní společnost 58 p., 310, 493.
Luňák, Jaroslav L., 299.
Lurie, Adolf, 233.
Lützow, František, hrabě, 277, *345*, 346, 499.
Lužičtí Srbové viz Srbové lužičtí.
Lyndora, Pa., 140.

MacDowellová, Mary E., 357, 358.
Maďaři 77; gramotnost 29; maďarský prapor do Ameriky 103.
Madison, Ill., 128.
Mahanoy City, Pa., 136, 140, 141.
Mahler, Gustav, 76.
Mach, Josef, 299.
Macháček, Frant., 378, 393.
Machová, Anna, 187.
Maine 57.
Majerová, Marie, 511.
Majerová, Žofie, 467.
Malín, Ore., 67, 201.
Malinowski, Ivan, 45, 300, 303.
Mallery, Charles Payson, 142.
Mamatey, Albert, *90*, 111, 465, 501.
Mandové, hortikulturisté, 231.
Manheim, Tex., 129.
Manitowoc, Wis., 71, 72, 180, 232, 236, 239.
Manning, Clarence A., 361.
Manor Hall 149.
Maquoketa, Ia., 229.
Mařák, Tex., 202.
Marazín viz Morrisania.
Marek, Ia., 201.
Marek, Wis., 202.
Mareš, J. V., 393.
Markham, Edwin, 339.
Markovič viz Schwartz.
Marsan, Edward, 151.
Marshall = Maršálek 416.
Maršall-Petrovský, Gustáv, 85, *92*.
Martin, tiskař, 268.

Martínek, Josef, 340, 386, *393*, 403, 504, 505.
Martinovič, Maxim, 314.
Maryland, 50, 62, 144, 151, 192, 195, 481.
Masaryk, Jan, 512.
Masaryk, Minn., 201.
Masaryk, Tomáš G., 286, 327, 328, 364, 465, 469, 475, 477, 489, 496, 497, 500, 505, 508, 509.
Masaryková, Alice, 357.
Masaryková, Olga, 509.
Masaryktown, Fla., 58, 203.
Mashek, Mo., 201.
Mashek viz Mašek.
Masin, Anna Maria, 151.
Mason = Mošnička 416.
Massachusetts 62, 85, 121, 135, 149, 152, 468.
Massoch, Štěpán C., 327, 483.
Mašek, Frank, 233.
Mašek, Matěj, 299.
Mašek, Václav, 510.
Mašek, Vojta, otec, 45, 71, 183, 199, 227, 232, 254, *299*, 332, 426.
Mašek, Vojta, syn, 233.
Mašík, Josef, 68 p., 71.
Matějka, J. V., 300.
Matějů, Bohumil, 471.
Mathushek, výrobce pian, 230.
Matice pro školy v Čechách 491.
Matice školská 315, 443.
Matlocha, Ján, 94.
Matoušová, M., 510.
Matuška, A., 226.
Maurice, Charles Edmund, 346.
Maxmilián, císař mexický, 455.
Mazač, Josef K., 300.
McAdoo, Pa., 140.
McCumber, senátor, 503.
McKeesport, Pa., 68, 87, 139, 140.
McKees Reeks, Pa., 68, 139.
Meckesová, Olga, 514.
Medek, R., 511.
Medinger, dr., Němec z Čech, 515.
Medlín, Václav, 229.
Měkotová, Beatrice M., 335.
Meilbek, Lev, 248, *394*.
Melichar, A. G., 288, 458, 476, 502.
Melichar, Václav, 324.
Mělník, Wis., 202.
Mendlík, V., 490.
města, bydlení v nich, 188.
Metropolitan Opera v New Yorku 76.
Mexiko, Nové, 56, 128.
Mezinárodní knihovna 376, 393.
Michálek, Antonín, 244, 497.
Michigan 50, 62, 85, 120, 121, 128, 177, 201, 229.
Michna, R., 212.
Míka, Frank, 239, 483.
Mika, Géza H., 95, 465, 503.
Mikeska, Tex., 202.
Mikeš & Lang 229.
Mikolanda, Jakub, 379, 383, 394, 398.
Míková, Marie, 427.
Miksch, Michael, 151.
Mikšička, A. V., 63 p.
Mikulová, M., 510.
Miller, Herbert Adolphus, 465.
Miller, Janko, 86.
Miller, Kenneth D., 68 p., 112, 358, 442 p.
Milvánky = Milwaukee.
Milwaukee, Wis., 71, 120, 122, 124, 177, 178, 180, 192, 196, 198, 226, 232, 233, 239, 240, 248, 251, 267, 353, 364, 442, 443, 484, 489, 495.

Milý (Emil, Emily, Nemilý), Edward, sazeč, 377, 378, 379, 394.
Miniberger (Zachar Harris), Václav, 303, 322.
Minneapolis, Minn., 63, 140, 180, 189.
Minnesota 50, 63, 82, 123, 179, 201, 218, 219, 229, 231, 236, 243, 353.
Mishak, Okl., 201.
Mischka viz Myška.
Mississippi (stát) 56.
Missoula, Mont., 229.
Missouri (stát) 49, 63, 82, 164, 201.
Miškovský, Louis F., *336*, 360, 465.
Mladineo, Ivan, 12, 124.
mlynáři 228.
Moderní dřevaři 437.
Moderní lesníci 437, 438.
Modrzejewska, Helena, 120.
Moerbe, A., 130.
Mokrejš, John, 336.
Mokrejšová, Lilliana P., *336*, 351.
Molitor, Josef, 366, 442, 486.
Molkup, F. C., 322.
molokáni 133.
Molová, hospodyně Klácelova, 294.
Moncol, A. J., 189.
Monessen, Pa., 141.
Monroe, Will. S., *346*, 501.
Montana, 64 128, 201, 229.
Montgomery, Minn., 229, 366.
Moravané 68, 180; viz též heslo Herrnhutští.
Moravia, Ia., 201.
Moravia, Minn., 201.
Moravia, Okl., 201.
Moravia, Pa., 201, 202.
Moravians viz Herrnhutští.
Morrisania (Marazín), předměstí New Yorku, 202, 227.
Most, Johann, 381.
Motáková, Libuše, 467.
Motl, Jakub, 222, 483.
Mount Bleyer = Bleiberg 416.
Mount Pleasant 379.
Mountain Park, Okl., 231.
Mourek, V. E., 347.
Mráček, František (Rostislav), 46, 253, 254, 276, *303*, 484.
Mravenec, spolek, 213.
Mt. Carmel, Pa., 140.
Mucha, Alfons, 512.
Münch, Friedrich, 196.
Murray = Mrkvička 446.
de Murska, Ilma, 79.
Muscatine, Ia., 180.
Musil, Ferdinand L., 322.
Myška (Mischka), učitel hudby, 177.

Nájemník, Frank J., 13.
Náprstek, Vojta, 11, 71, 192, *251*, 333, 364, 482, 483.
Náprstkovo museum 11, 13.
Narodna hrvatska zajednica 124.
Národní budovy a síně (české) 192, 393, 490, 492.
Národní hřbitov v Chicagu 61, 92, 295, 346, 489, 491, 493, 500.
Národní jednota 486.
Národní svaz českých katolíků 472, 502, 503.
Národní výbor (1891) 101.
Národní výbor Čechů amerických 493.
národnost jako pojítko 77.
Národný kalendár 94.
Národný slovenský spolok 86, 114, 116.

Nastoupil (Červenověrský, Lipuotsanti, Pepa), Josef, 395.
National Pike 164.
názvy, české místní, 201 násl.
Nebraska 50, 64, 198, 199, 201, 218, 219, 228, 233, 243, 244, 249, 333, 336, 341, 485.
Nebuška, člen meziparl. kongresu, 515.
Nedbal, O., 500.
Nechanitz, Tex., 202.
Nechuta (Trávníček), Frant., 310.
Nechutovi, rodina, 296 p.
Nekvasil, Jan, 378, 395.
Němci 25, 73, 179, 180; (počet) 177; (zaměstnání) 18; (zvl. stát ve Sp. státech) 195.
Nemilý viz Milý, E.
Netolice = Geranium, Neb., 202.
Neumann, Jan Nep., 76.
Neuman, Karel, 322.
Neuman, Viktor, 510.
Neustadt, Anton, 239, 257.
Neužil, P. Prokop, 445 p.
Nevada 57.
New Amsterdam viz Nový Amsterodam.
Newark, N. J., 65, 140, 284.
New Bedford, Mass., 62.
New Bohemia, Va., 202.
New Braunfels, Tex., 198.
New Britain, Conn., 140.
New Buda, Ia., 79.
New Hampshire 57.
New Haven, Conn., 229.
New Hradec, N. Dak., 201.
New Jersey 49, 65, 82, 135, 140, 195, 231.
New London, Conn., 187.
New Munich, Minn., 229.
New Orleans, La., 172, 180.
New Petrograd, N. J., 135.
New Prague (Nová Praha), Minn., 63, 185, 201.
New Rochelle, N. Y., 230.
New Tábor, Kan., 201.
New Třeboň, Minn., 201.
New Ulm, Minn., 180.
New York, N. Y., 66, 74, 80, 124, 134, 140, 164, 165, 180, 186, 189, 192, 213, 222, 226, 229, 231, 237, 239, 243, 259, 278, 352, 357, 376, 379, 389, 442, 443, 458, 481, 484, 488, 490, 499, 500, 501; počet Slovanů 33.
New York (stát) 49, 65, 82, 121, 135, 195, 201, 467.
Niederle, Miloslav, 506.
Niemcewicz, Julian Ursyn, 119.
Niensovich viz Artisert.
Nigrin, J. V., 151 p., *336*, 499.
Nichols, John Richard, 360.
Nikisch, Arthur, 79.
Nikodem, Jan, 252.
noclehárna 21.
Norové 25.
North Dakota viz Dakota Severní.
Northrup, Tex., 130.
notářství 21, 34.
Nová Čechie v Sibiři 484.
Novák, Anton, 71 p., 76, 258, 267, *303*.
Novák, Fr., 199, 227.
Novák, F. Dagobert, 304.
Novák, Jaroslav, 515.
Novák, Josef, 187, 225, 395.
Novák, J. J., 304.
Novák & Stejskal 492.
Nováková, Emma, 511.
Nováková, Eva, 304, 427.
Nováková, Jane, 304, 427.
Nová Praha, Minn., viz New Prague.

Nové Mexiko viz Mexiko.
Novohrad, Tex., 202.
Novomeská, Pavla, 93.
Novomeský, Ludv., 86.
Novotný, Anton, 383, 395, 501.
Nový Amsterodam (New Amsterdam) 143, 149, 481.
Nový, Bedřich Jiří, 427.
Nový, J. J., 323.
Nyitray, Emil, 108.
Nykl, A. R., 428.

občanství státní, ucházení o ně, 25.
Obed, John, 150.
Oberkrieser, Josef, 385.
Oberlin, O., 336, 352, 359.
obchodníci a živnostníci, jejich majetkový stav, 219.
Obuškevič, pop, 136.
odboj za světové války viz osvobozovací akce.
Odd Fellows 362.
Odell, guvernér, 24.
Ohio 49, 66, 82, 121, 123, 135, 467.
Oklahoma 50, 67, 200, 201, 233, 331.
Oklahoma City, Okl., 67.
Oktavec, Josef, 230.
Old Forge, Pa., 140.
Oliverius, Jan A., 254, 265, *304*, 490.
Olmitz, Kan., 201.
Olyphant, Pa., 140.
Omaha, Neb., 64, 124, 180, 189, 231, 243, 244, 258, 267, 316, 322, 324, 353, 366, 379, 443, 458, 488, 493, 496, 500.
Omladina v Praze 377.
Ondříček, Frant., 495.
Ondříčkové, rodina, 323.
Orbach, Krištof L., *93*, 95.
Oregon 67, 195, 201.
Oul, spolek, 213.
osazování: Iowa 178; Minnesota 179; Wisconsin 178.
Oshkosh, Wis., 71, 180.
Osoba, starý přistěhovalec, 153.
Ostravický, Čeněk, viz Huettler.
Osuský, Štěpán, 95.
osvobozovací akce: dobrovolníci 466, 502, 503, 507, 508; finanční 467 násl., 502; katolíci 469; literární, žurnalistická a politická 464 násl.; mobilisace 504; oposice 472 násl.; osoby 458 násl.; petice k papeži 471; prosba k papeži 504; počátky 457, 499; socialisté 501, 502; vojenská 466; výtěžky sbírek 467; zásluha o ni 457 násl.; způsob sbírání příspěvků 468.
osvojenci 403.
otroctví ve Sp. státech 171.
Ottendorfer, Oswald, 75.
Ottumwa, Ia., 180.
Owatonna, Minn., 231, 236.
Owosso, Mich., 63.
Oxford, O., 240.

Paca, William, 151.
Pacák, Ludvík, 305.
Paclt, Čeněk, 482.
Pačes, Josef, 389, 395.
Pádecký, Jakub, 382.
Paige, Tex., 130.
Palda, Lev J., 7, 259, 320, 324, 372, 378, 380, *396*, 396 p., 401, 487, 488, 490, 493.
Pallitschek von Palmforst, Anton, 451.
Pankuch, Ján, 91, 94, 95.
Panonia, jídelna, 89.
pantáta, přejato do angličtiny, 424.
Parisville, Mich., 120.
Partl, Frant., 238.

Pasadena, Cal., 313, 512.
Passaic, N. J., 65, 136.
Pastor, Josef, 257, *305*, 315, 319, 365, 486.
Pastorak, John B., 113.
Paulsen, G. H., 154.
Pavlík, Gorazd, 513.
Pavlíková, Božena, 305.
Pavlis, Andrew, 113.
Pavlů, Bohdan, 512.
Pecinovský, Josef, 184.
Peck, am. poručík, 511.
Pecka, Josef Boleslav, 375, 376, 378, 379, 383, 385, 397, 398.
Pech, Frank, 398.
Pechr, Čeněk, 378.
Peixott, Benjamin, 46.
Pelant, Karel, 497, 510.
Pelantová, Růžena, 514.
Pelikán viz Wagner & Pelikán.
Pelnař, Nicolas, 239.
Pennsylvania 41, 49, 50, 54, 68, 81, 82, 121, 123, 135, 150, 195, 201, 203, 324, 358, 360.
Peoria, Ill., 486.
Pepa viz Nastoupil, Josef.
Pereles, Nathan, 240.
Pergler, Karel, 322, 331, 339, 461, 465, 501, 502, 503, 505, 507, 508, 509.
Peřina, Frant. J., 322.
perleťářství 230.
Perth Amboy, N. J., 41, 65, 140 141.
Perun, spolek, 191, 487.
Petrovec, František, 200.
Petrovský viz Maršall.
Petrtyl, Ant., 490.
Petrželka, Václav J., 321.
Petržílek, Jan, 398.
Petz, August, 99, 465.
Phillips(e) viz Filipové.
Phoenixville, město, 89.
Pilsen, Ia., 201.
Pilsen, Kan., 201.
Pilsen, Wis., 202.
Pilsen, pivovar v Chicagu, 229.
Pilsener Brewing Co. 229.
Pioneer, spolek, 213.
pionýři viz vystěhovalci.
Písecký, Ferd., 503.
Písecký, Fr., 513.
Písek, Vincent, dr., 326, 339.
Písek, N. Dak., 201.
Písek, Tex., 202.
Pishellville, Neb., 201.
Piskáček, skladatel, 514.
Pitcairn, Pa., 68.
Pitcha, Ulrick, 151.
Pittsburgh, Pa., 68, 85, 108, 111, 112, 113, 123, 124, 139, 323, 335, 340, 506.
Pittsburská dohoda 506.
Pittston, Pa., 140.
Pivko, Gustáv, 85.
pivovary české 228, 229.
Pivrnec, Frant., 227.
Plainsfield, N. J., 135.
Plamínková, Františka, 514.
Planá, S. Dak., 202.
Plasi, Neb., 201.
Plech, Ladislav, 85.
Plocek, přistěhovalec, 187.
Plocek, Jan (snad totožný s předcházejícím), 252.
plodnost Slovanů 30.
Plymouth, Pa., 89, 91, 140.
Plzeň v Chicagu 191, 202.
Podivní bratří 438.
Pohl, Václav, 63 p., 433, 482.
Pokorný, F., 328.
Pokrok, literární a řečnický kroužek, 377, 384, 389, 392, 393, 395, 398.
Poláci: v amer. sčítání lidu 29; angl. spisy o nich 26; banky

41; časopisy 121; gramotnost 29; kostely 121; v Pennsylvanii 54; počet 120, 58; poměr k církvi 53; rozsídlení v městech a na venkově 33; spolky 122; stěhování 17, 119; školy 121; výdělková potence 32; zaměstnání 18, 122; zločinnost 31.
Polákovi, rodina, 296 p.
Polanka, Tex., 202.
Polonia, Wis., 120, 200.
Polsko, jeho nezávislost, 505.
Pondělíček, Josef, 398.
Poppe, C., 157.
Portage, Pa., 140.
Porter, J. S., 360.
Porterová, J. S., 360.
Porubsky, John, 113.
Pospíšil, F., 62 p.
Pospíšil, šenkýř, první vystěhovalec z K. Hory, 152.
Pospíšil, Vilém, 515.
Postl viz Sealsfield.
Prague, Ark., 201.
Prague, Neb., 201, 219.
Prague, Okl., 67, 201.
Prague, Pa., 201.
Prague, Tex., 202.
Praha, Tex., 202.
Prairie du Chien, Wis., 180, 183.
Prantner, Emil F., 331 p., *339*, 464.
Pratho, John, 130.
předsudky rasové 22.
Prehal = Prchal 415.
Priadky 467.
Příbram, Wis., 202.
Přibyl, Jan, 295 p.
Přibyl, Fr., 226.
Přibyl, F. G., puškař, 235.
Přibyl, F. J., kněz, 366.
Price, Francis Marion, 360.
Prince, John D., 361.
přistěhovalci: podle národnosti 619; statistika z let 1860-1870 173; zaměstnání 204, 614 násl.; viz též vystěhovalci.
Prodaná nevěsta 76, 493, 498, 515.
profesoři Češi 239.
Progress, spolek, 213.
Procházka, Karel, 486.
Prokopec, starý přistěhovalec, 153.
Proškové, rodina, 57, 232.
Protivín, Ia., 201.
Prout (Proutkovský), Jan T., 339, 393.
Proutkovský viz Prout.
Průcha, V., 326.
Prusík, Bořivoj, 514.
Průša, Rudolf, 496.
Prvá katolická slovenská jednota 116.
První katolická slovenská liga 100.
Pšenka, R. Jaromír, 58, 305, 310.
Ptáčkovi, rodina, 230.
půda, její vlastnictví jako zdroj blahobytu, 210.
Pucher, (Čiernovodský), František, 89.
Pulaski 119.
Pulitzer, Josef, 79.
Pulpit, Josef, 398.
Pupin, Michal I., 42, 124, 457.
Purple, Edwin R., 143.
Putnam, G. H., 502.
původ český domnělý některých Američanů 425.

Quill, autor, 277 p.

Raabe, Karl, 153.
Racine, Wis., 71, 178, 180, 184,

226, 232, 253, 320, 334, 443, 484, 486, 498.
Rádl, Emanuel, 513.
Raisin viz Záruba & Raisin.
Raisler, Jan, 176, 226.
Rakousko: v am. sčítání lidu 29; farmáři z něho, statistika, 218; vystěhovalectví 152, 159, 160 až 162.
Rakousko-Uhersko: jeho vyslanectví a konsuláty 450; vystěhovalci z něho 17, 607.
Rakušané 31, 75.
Rankin, Pa., 68.
rasové předsudky 22.
Rathom, John R., 288.
Ratiboř, Tex., 202.
Rebec, Jiří, 428.
redaktoři: honoráře 254, 258; vážené osoby 266.
Reišl, Gustav B., 306.
Rejsek, Václav, 378, 379, 383, *398.*
Řepiš, Vilém, 282, 365.
Řetický, Václav, 377, 378, 379, 383, 398.
Reymershoffer, Jan (otec), 233; (syn, konsul) 233, 450.
Rezek, S. Dak., 202.
Rhode Island 57, 468.
Ringsmuth, Frant. K. (= Jaromil Květenský), 267 p., *307,* 326.
Říp, Va., 72.
Robbinsonová, Jane E., 358.
Roberts, Petr, 358.
Robinsonová, spisovatelka (= Talvj), 348.
robot, přejato do angličtiny, 424.
Ročenka Amerických Dělnických Listů 394.
Romadka = Hromádka 415; viz Hromádka.
Románští národové 73.
Roosevelt, Theo., 103, 427.
Rosanky, Tex., 202.
Rose, clevelandský starosta, 353.
Rose = Růžička 416.
Rosenwasser viz Rosewater.
Rosewater (Rosenwasser), Edward, 64, 244, 258, 382.
Rosická, Růžena, 9, 308 p., 345.
Rosický, Jan, 64, 265, 267, 307, *308,* 382, 498.
Rosienkiewicz, Mart., 119.
Roth, Karel, 226.
Rovinov viz Rovnianek.
Rovnianek (Rovinov), Petr V., 12, 37, 57, *85,* 87 p., 90, 91, 92, 95, 102.
Roztoky, Wis., 202.
Rožnov, Tex., 202.
Rudiš-Jičínský, dr. Jan, 251 p., 282, *289,* 293, 433 p., 438, 499, 500, 501.
Rusíni: časopisy 134; gramotnost 29; kostely 133; v Pennsylvanii 54; počet 58, 134; školy 133.
Rusko: v am. sčítání lidu 29; amer. spisy o něm 25; stěhování do něho 159; vystěhovalci z něho 17.
Rusové: banky 42; časopisy 134; gramotnost 29; kostely 133; v Pennsylvanii 54; počet 58, 134; stěhování 130; školy 133; zaměstnání 135.
Růžička, Franc, 165.
Ryňákovi, rodina, 296 p.
Rynda, Jan, 325.
Rytíři Kolumbovi 75.
Rytíři Pythiovi 438.

Sabath, Adolf Josef, 244, 500, 502, 504, 505, 508, 509.
Sadílek, F. J., 188 p.
Safety, loď, 150.
Saginaw, Mich., 63.
Saic, Wm., 150.
Saline County, 366.
salonářství 222.
Salva (= Čebratský), Karol, 85, 94.
Salzmann, kněz, 366.
San Diego, Cal., 89.
Sandusky, O., 203.
San Francisko, Cal., 57, 124, 180, 212, 231, 232.
Santa Anna, Cal., 229.
Sawsheak = Ševčík 416.
Sayles, Buell, 358.
sazeči 271.
Scotus Viator viz Seton-Watson.
Scranton, Pa., 136, 140, 212, 509.
Sdružení slovenských katolíků 113.
Sdružení volných myslitelů 384.
Sdružení v zájmu samostatnosti české 457.
Sealsfield, Charles (= Postl, Karel), 76, 198 p.
Seattle, Wash., 72.
sebevražednost u Čechů 307.
Secor = Zíka 416.
Sedlecký, Břetislav, 378, 393, *398*.
Sehnal, Josef, 449.
Seidl, Anton, 79.
Seifert, Augustin, 450 p.
Seirutschek, Johann, 152.
Selver, Paul, 328, *348*.
Semsey, major, 79.
Serbin, Tex., 129, 130.
Seton-Watson, R. W. (= Scotus Viator), 109, 113, *347*, 352, 514.
settlementy 357.
Severa, W. (Václav) F., 231, 260, 445.
Seyk, Franta, 227.
Seykora, A. B., 239.
Shamokin, Pa., 140.
Sharpsburg, Pa., 68.
Shebesta, Neb., 201.
Sheboygan, Wis., 180.
Shellaney = Šílený 415.
Shenandoah, Pa., 136.
Shestak, Neb., 201.
Shimek, Tex., 202.
S. H. Vehicle Co. 229.
Schaeffer, baron, 490.
Schaefferová, Louisa, 283.
Schafferová, Anna, 304.
Schauffler, Henry Albert, 326, 359, 360.
Schaufflerová, Clara Hobart, 359.
Scheiner, Josef, 498.
Schevitsch, Sergius E., 73.
Schlesinger (Šlesinger), Alois Libor, 57, 64 p., 65.
Schmidt (Kowař), Herman, 13, 129, 130.
Schröder, S. H. P., 157.
Schustek, V., 505.
Schuyler, Neb., 307, 492.
Schuylkill, Pa., 14, 142.
Schwartz-Markovič, Eda, 85, 89.
Schwarz, W. N., 352.
Schwatka, F., 426, 427.
de Schweinitz, Edmund, 351.
Sibiř, transporty čsl. vojínů z ní, 510.
Sienkiewicz, Henryk, 26, 120.
Sigma viz Valášek.
Silver Lake, Minn., 184, 219.
Silvestri, konsul, 476, 501.
Simko, Anna, 150.
Simmang, E. T., 13, 130.
Simpson, Pa., 140.

síň Národní v. Národní budovy a síně.
Skala (vystěhovalec z r. 1849) 153.
Skala, Frant. J., 322.
Skandinavci 73, 179.
Skotové 25.
skvateři 189.
Slabey, Andrej P., 81 p., 88 p., *96*.
sládci čeští 228, 229.
Sládek, Hynek, 309.
Sládek, Josef V., 238, 254, 258, 296 p., *309*, 487.
Sládek, K. J., 323.
Sladkých, rodina, 232.
Slany, Anthony, 151.
Slavic Alliance 47.
Slavík, Jan, 191, 222, 252.
Slavonia, osadní spolek, 199.
Slavonian Lincoln Rifle Company 45, 484.
Slav press bureau 465, 503.
Slayden, poslanec, 506.
Sleepy Hollow, N. Y., 149.
Slepy, J., 426.
Slováci 21, 57, 58, 324; angl. literatura o nich 101 násl.; autonomisté 100; banky 41; gramotnost 29; kostely 82; maďarský vládní dozor nad jejich katolickými kněžími 104 násl.; neznámi Američanům 356; v Pennsylvanii 54; počet 58, 81; poměr k církvi 50; rozsídlení 27; spolky 116; stěhování 81; školy farní 49; tisk 85 násl.; účast v politice 25; výdělková potence 32; zaměstnání 18, 114 násl.; zvl. osada ve Sp. státech 200.
Slovak Colonization Co. 91.
Slovakia, elektrotechnické družstvo v Novom Meste n. Váhom, 116.
Slovaktown, Ark., 57, 91, 200, 203.
Slovan, Pa., 201.
Slovan, Wis., 202.
Slované: v am. sčítání lidu 29; po stránce anthropologické 54; banky 38; bibliografie 25; dělníci 14; gramotnost 29, 610; hustota 19; hygiena bydlení 32, 33; mateřština 621, 628; jejich nepřátelé 22; do Sp. států nepřipuštění 611; noclehářі a strávníci 33; občanství ve Sp. státech 612; účast v obchodu a živnostech 221; jejich osady ve Sp. státech, výčet, 520—606; kolik s sebou přivezli peněz 30; plodnost 30; počet v městech 625, 630; pohlaví 610, 613; poměr k církvi 50; rozsídlení v městech a na venkově 33, 623; rozsídlení v jednotlivých státech 624; sídliště 21, 56 násl.; stáří přistěhovalců 610; statistika z r. 1920 54; jejich nezávislé státy 507; stěhování 16, 17, 31; školy farní 47; účast v politice 23, 499; vlastníci domovů 31; výdělková potence 32; vzájemnost 42, 485, 488, 496, 502; zaměstnání 618; podle země původu 622; zločinnost 31.
Slovania, Neb., 201.
Slovanská jednota 485.
Slovanská legie 507.
Slovanská lípa, spolek, viz Slovanské lípy.
Slovanská osada, spolek, 199.
Slovanská setnina 431.
Slovanské lípy 10, 45, 63, 191, 199, 431, 442, 443, 483, 484, 485, 486, 487, 488.

Slovanské sdružení 45, 496.
Slovanský den na výstavě v San Francisku (r. 1894) 494.
Slovenská katolická federace v Americe 113.
Slovenská liga 86, 93, 94, 96, 110, 111. 114, 465, 501, 503, 507.
Slovenska narodna potporna jednota 124.
Slovenská vzájemnost 45.
Slovenské Noviny (budapešťské) 91.
Slovenský, Ján (Janko), 85, 87, 88 p., 101.
slovenština, kazimluvy, 420.
Slovinci: banky 42; časopisy 124; gramotnost 29; hygiena bydlení 32, 33; v Pennsylvanii 54; počet 58, 123; školy 123.
Slovjaci 99.
Směnárník 21, 34.
Smetana, Bedřich, 76, 493, 498, 514, 515.
Smetana, Tex., 202.
Smetánka, Emil, 13.
Smetánka, Jaroslav F., *339*, 458, 464, 465, 502, 503.
Smith (Galiczyn), John, 119.
Smith (Žinčak), John, 42, 136, 141.
Smith, R. K., 360.
Smulski, John F., 41.
Smutney = Smutný 415.
Smutný, A., 229.
sňatky smíšené 417 násl.
Sobička, K., 378.
Sobranije grecko-katholičeskich cerkovnych bratstv 140.
socialism 372 násl.
socialisté: odběratelé knih 268; osvob. akce 501, 502, 505.
Socháň, Pavel, 95.
Sojedinenije ruské pravoslavné 140.
Sojedinenije Greko-Kaft. russkich Bratstv 140.
Sokol-Tůma, F., 316, 496.
sokolovny 191, 192, 494, 514.
Sokolstvo 86, 114, 191, 289, 322, 363, 379, 473, 438, 466, 486, 492, 503, 512, 514, 515.
Sosel, Josef, 238.
Soukup, Anthony M., 339.
Soukup, Frant., 396 p., 498.
Soušek, Jakub, 511.
South Dakota viz Dakota Jižní.
Southport, Wis., 178.
Sperakus, Václav, 310.
Spevák, Ján, 95.
Spilville, Ia., 515.
Spitzka, Edward Charles, 427.
Spojené státy: business 166; cesty 164, 173; církevní příslušnost, statistika, 441; časopisy 174; divadlo 166; dopravní prostředky 173 násl. 176; literatura 166; počet obyvatel 1840—1860 164; otroctví 171; průplavy 173—174; sociální poměry 171; stav v letech 1840—1860 164; svoboda svědomí 169; školství 169; telegrafy 174; umění v nich 166; vynálezy 169; železnice 164, 173, 174, 178.
Spokane, Wash., 72.
Spolek slovenských novinářů 113.
spolky 431; výčet jich 518; viz též pod názvy jednotlivých spolků.
spolky podpůrné katolické 362.
spolky spořitelní a půjčovní 40.
Sprague, Wash., 229.
Springfield, Ill., 130.

Springfield, Mass., 62.
Spurná, dramat. umělkyně, 427.
Srbobran-sloga 124.
Srbochorvati 54, 58.
Srbové: banky 42; časopisy 124; gramotnost 29; počet 123; výdělková potence 32.
Srbové lužičtí 56, 129.
Srbsko v amer. sčítání lidu 29.
sruby 187.
Stach, Thomas, 151.
Stamford, Conn., 466.
Staněk, Václav, 235.
Stangelville, Wis., 202.
Stárek, inženýr, 428.
State Center, Ia., 130.
St. Clair, Pa., 140.
Steel viz L. R. Steel Co.
stěhování: bez rodiny 21; sezonní a na trvalo 31.
Stejskal, hostinský, 259.
Stejskal viz Novák & Stejskal.
Sternad = Strnad 415.
Steyskal = Stejskal 415.
St. Helena, Mont., 229.
St. Helena, Neb., 228.
St. Louis, Mo., 40, 63, 107, 172, 180, 190, 191, 197, 198, 222, 226, 239, 240, 252, 260, 326, 372, 457, 483, 484, 486, 488, 492, 495, 496, 499.
Storek, W. C. Storek & Co., 231.
St. Paul, Minn., 63, 180, 353, 359, 443.
Staffordville, Conn., 57.
Straka, Adolf, W., 334.
Straka, Jan, 471.
Stránský, V., 71, 227.
strany politické v časopisech 264.
Strasser, hostinský, 186.
strávní dům 21.
Stráž osvojených, spolek, 307.
Streator, Ill., 89.
Street, C. J. C., 113.
Střítezký, Jaroslav, 402.
stroje hospodářské ve Sp. státech 172.
Stropek, starý immigrant, 153.
Stuyvesant, guvernér, 148.
Suchý, pekař, 212.
Sulek, Antonín, 445.
Sum, A., 512.
Superior, Wis., 71.
Suzzalo, pedagog, 124.
Větoví dřevaři 437, 438.
Svoboda, spolek karpatoruský, 141.
Svoboda, Frank, 231.
Svoboda, Frant. J., 314, 476.
Svoboda, Jan, 65.
Svobodná obec v Chicagu 320, 321.
svobodomyslnost 364, 489.
Svojanov 370, 403 násl.
Sýkora, Josef W., 195, 238, 282, 443.
Szalatnay, R. D., 351.
Széchényi, hrabě, 79.

Šafařík, sládek, 229.
Šafránek & Cross 228.
Šáry, Robert, 229, 232.
Šebesta, Tex., 202.
Šedivý, Josef P., 64 p., 199.
Šerpán, Stanislav, 308, 322.
Šesták, Václav, 64 p., 65.
Ševčík, lékař, 212.
Ševčík, Otokar, 512.
Šiller, Josef, 238.
Šiller, Vilém, 326.
Šimek, Bohumil, 61 p., 239, 345, 428, 465, 490.
Šimek, V. J., 62 p.
Šimonek, Václav, 483.
Šindelář, Frant., 469 p., 471.
Šinkmajer, Josef, 340.

Škaloud, Frant. J., 310.
Škarda, František, 239, 259, 268, 283, 372, *401*, 488.
Škardová, Anna, 401.
školy: farní 47, 121; jazykové 412, 442 násl.; svobodomyslné 384.
Šlesinger viz Schlesinger.
Šmaha, Josef, 494.
Šmejc, Gustav, 510.
Šnajdr, Robert, 340.
Šnajdr, Václav, 66 p., 87, 254, 258, 276 p., 281, 293 p., *310*, 320, 340, 366, 369, 489, 512.
Špaček, Jaromír, 509.
Špaček, Josef, 510.
Špaček, Stanislav, 510.
Španiel, Oldřich, 506.
Špinka, Karel, 511.
Šrétr, Jiřík, 390.
Šťastný, J., 511.
Štědronský, Josef, 187.
Štefánik, Milan R., 466, 477, 478, 503, 508.
Štefek, Václav, 377, *401*.
Štecher, Joe, 428.
Štěpánek, Bedřich, 512, 513.
Štěpánek, J., 252.
Štěpina, James F., 458, 463, 499.
Štiasny, Karol, 86, 94, 113.
Štolba, Josef, 489.
Štolfa, J., 322.
Štulík, Karel, 322.
Štýbr, dr. Josef, 13, 340.
Šustek, Daniel, 94.
Švagrovský, Maxim, *314*, 476.
Švarc, Ven., 95, 340, 394, 465, 503.
Švédové 25.
Švehla, Engelbert, 314.
Švehla, Francis T., 61 p.
Švimberský, starý immigrant, 187.
Tabor, Edward O., 340, 465.
Tábor, Ia., 201.
Tábor, Minn., 201.
Tábor, Neb., 201.
Tábor, Okl., 201.
Tábor, S. Dak., 199, 202.
Tábor, Tex., 202.
Tábor, Wis., 202.
Tabor, senátor, 425.
Tacoma, Wash., 42.
Tágl = Tittel.
Talvj viz Robinsonová.
Taras viz Bělohradský.
z Tardy, Heřman, 487.
Tarnowski, hrabě, 502.
Tasov, Neb., 201.
Tatra, banka, 86, 116.
Tayerle, Rud., 511.
Taylor, Pa., 140.
Taylor, Tex., 130.
Tennessee 57.
Tesař, A. V., 471.
Tesla, Nikola, 124.
Texas 50, 68, 85, 120, 128, 129, 130, 195, 197, 198, 200, 202, 218, 237, 243, 249, 284, 323, 363, 467, 491.
Tholt, Adalbert, 85, *99*.
Thomas Bennett, loď, 481.
Thomas, William Isaac, 12.
Thomka, Ludevít, 85.
Thorndale, Tex., 130.
Thuma, Josef F., 65 p., 66 p.
Thurberová, Jeannette, 493.
Thwing, pres. university, 353.
Tichý, Frant., 324, 397.
Tikalský, Jan, 64 p.
Tille, V., 13, 405 p., 514.
tiskárny 268, 296.
Tittel Bros. Packing Co. 231; Tittel = Tágl.
Toepfer, Václav, 233.
Toledo, O., 67, 122, 127, 128.

Tolstoj 26.
Tordy = Tvrdý 416.
Toronto v Kanadě 128.
Touhy, Neb., 201.
Toužimský (= Tůma?), starý přistěhovalec, 153.
Tovt, pop, 136.
Towarzystwo Polaków w Ameryce 120.
Town Carlton, Wis., 239.
Traverse City, Mich., 63, 229.
Trávníček viz Nechuta.
Trenton, N. J., 65, 140.
Trešer, F., 260.
Triner, výrobce léků, 260, 316.
Trunk, Jiří, 12.
Tschatschula, Matthes, 130.
Tůma (= Kolumbus, Toužimský?), starý immigrant, 153. 482.
Tůma, bankéř, 299.
Tůma, Emil, 316.
Tůma, Felix K., 316.
Tůma, Vojtěch B., 316.
Tůma viz Sokol-Tůma.
Tupý, Jaroslav J., 315.
Turčan, akc. společnost, 116.
Tvrdý, Adolf, 86.
Tvrzický (Kramer), Josef, 295, 458, 499, 501, 512, 513.
Twidey = Tvrdý 416.
Tyršová, Renata, 251. p.

učitelé Češi (učitelky Češky) 237, 239.
Uherka, František, 95.
Uhrorusíni viz Karpatorusové.
Uhry v amer. sčítání lidu 29.
Ujházi, László, 79.
Úlehla, Josef, 462.
ulice, česká jména, 202.
Umírov, Boža, 496.
Underleak = Andrlík 416.
United States Fire Insurance Co. 248.
Unkelba, Adam, 149.
Urban, Ladislav, 341.
Urbanové, rodina, 57.
Utah 57, 72, 128, 195.

Vacula, A. Vendelín, 283.
Vaczy, Edward, 95, 465.
Vail, Ia., 229.
vaječník = Ir 75.
Vajtauer, Emanuel, 402.
Valášek-Sigma, J., 316.
943Plus Vališková, M., 510.
válka světová 456; viz též osvobozovací akce.
Vancl, J., 227.
Vancouver v Kanadě 505.
Van Cura = Vančura 416.
Vanderbiltové, rodina, 79, 426.
Vaněk, dr. Václav, *316*, 322, 491.
Vaňková, G. A., 443 p.
Varlettová, Johanna, 149.
Včela, spořitelní a půjčovní spolek v Clevelandě, 40, 213.
Včelky 467.
Veeter, J. R., 226.
Veleminský, Karel, 462, 499.
Vencl, Frant., 477.
venkov, usazování na něm, 187 násl.
Verdigre, Neb., 199.
Verletová viz Varlettová.
Vermont 57.
Veselá, A., 510.
Veselá, M., 510.
Veselí, Minn., 201.
Veselí (Wesley), Tex., 68.
Veselyville, N. Dak., 201.
Veverková, Madeleine, 428.
Vickers, Robert H., 61, 345, 353, 494.
Vinklárek, Karel, 319.

Virginia, loď, 151.
Virginie 50, 71, 72, 82, 150, 195, 202, 482, 495.
Vitoušková, Hana, 296 p.
Vitouškové, rodina, 296 p.
Vive la Liberté viz Kochman.
Vlach, J. J., 71 p.
Vlasák, František, 230.
Vlasatý, Minn., 201.
Vlchek Tool Co. 229, 316.
Voborský, Josef L., 214.
Vodička, truhlář, 258.
Vodňany, S. Dak., 202.
Vodwárka, Josef F., 187.
Vochleb, Henry, 229.
Vojan, J. E. S., 7, 58 p., 66, 109, 310 p., *315*, 341, 378, 433, 458 p., 465, 498.
Volence = Volenec 415.
Volenský, Aug., 492.
Volin, S. Dak., 202.
Volná společnost 389.
Vopička, Karel J., 212, 249, 418, 499.
Voras R. & Co. 115.
Voska, Emanuel V., 99, 298, 340, 394, *463*, 464, 501, 504, 515.
Voska, Rudolf V., 464.
Vostoupal, J., 228.
Vostrovská-Winlowová, Clara, 341.
Vostrovský, J., 296 p.
Votýpkové, rodina, 57, 232.
Voyt = Vojtěchovský 416.
Vozáb, Josef, 226.
Vránek, Jan, 324.
Vráz, E. St., *319*, 495.
Vrtiš, Vojtěch, 185.
Vsetín, Tex., 202.
Vycas, Francis, 150.
výpravy z Ameriky do Čech 490, 492, 495.
výpravy z Čech do Sp. států 494, 498, 499, 510, 511.
výstava v Chicagu (r. 1893) 77.
výstava v San Francisku (roku 1894) 77.
vystěhovalci: národnost 620; pionýři 170, 180 násl.; pohlaví 161 násl.; stáří 161 násl.; útrapy 154, 180 násl.; viz též přistěhovalci.
vystěhovalectví 152, 154—161, 173.
vzdálenosti ve Sp. státech 412.

Wagner, Jan, 319.
Wagner & Pelikán 229.
Wahoo, Neb., 228, 233.
Waldeck, Boos, hrabě, 197.
Waldes, Jindřich, 511.
Wanyek = Vaněk 415.
Warda, Tex., 129, 130.
Warne Frank, Julian, 358.
Washington, D. C., 57, 165, 328, 340, 461, 462, 508.
Washington, George, 149.
Washington, Mo., 121.
Washington, stát, 72.
Washingtonská deklarace 508.
Wasservogel, Isadore, 80.
Waterbury, Conn., 140.
Watral & Sons 115.
Watson viz Seton.
Waukegan, Wis., 180.
Weinberger, Eugen, 108.
Weinbingerová, Kateřina, 239.
Wells = Studnička 416.
Wentner, chicagský politik, 463.
Wesley, Tex., viz Veselí.
Westfield, Mass., 62.
West Point, Neb., 229.
West Willington, Conn., 57.
Whiting, Ind., 41.
Wiedermann, B., 514.

Wiener, Leo, 351.
Wichita Falls, Tex., 212.
Wilber, Neb., 65, 229, 233.
Wilkes-Barré, Pa., 140.
Wilkinsburg, Pa., 68.
Wilson, James G., 142 p.
Wilson, president, 503, 504, 510.
Wilsonová viz Koptová, Flora P.
Winchester, Tex., 129, 130.
Winlowová viz Vostrovská.
Winnebago, Wis., 180.
Wisconsin 49, 64, 71, 82, 120, 121, 178, 198, 202, 218, 229, 232, 236, 243, 244, 249, 332.
Witt = Vít 415.
Wofek, V., 9.
Wokatý, Tex., 202.
Wolf, Julius J., 85, 87, *88*, 92, 102.
Wondrash, Josef, 13.
Wood, poslanec, 510.
Woodmen 362.
Woods Run, Pa., 68.
Woodville, Pa., 389.
Wratislaw, A. H., 348, 351.
Wukash, August, 130.
Wyoming 57.

Yankton, S. Dak., 403.
Yanush, Okl., 201.
Yonkers, N. Y., 66, 140, 149.
Youngstown, O., 67, 140.
Yuba, Wis., 235.
Yukon, Okl., 233.
Yukon Flour and Grain Mill 233.
Yurková, Blanche, 293, 427.

Zabriskie viz Zborowští.
Zachar, Harris, viz Miniberger.
Zajíc viz Donato.
Zajíček, starý přistěhovalec, 153.
Záleský, Franta, 490.
zaměstnání přistěhovalců 204, 614 násl.
Západní česká katolická jednota 437, 495.
Západní českobratrská jednota 434.
Zápotocký, Lad., 385.
Záruba & Raisin 231.
Zavadil, Ludvík V., 493.
Zborowští (Zabriskie), rodina, 119.
Zdrobek, starý přistěhovalec, 153.
Zdrůbek, Frant. B., 58 p., 94, 143 p., 253, 254, 267 p., 281, 282, *319*, 325, 342, 365, 366, 369, 386, 397, 426, 488, 489, 498.
zednáři viz Free Masons.
Zelenka viz Lerando.
Zelený, Antonín, 428.
Zelený, Jan, 428.
Zeman, T. S., 321.
Zemanová viz Humpalová.
Zenk, Ed., 154.
Zeyer, Julius, 251 p.
Zíka (Secor), Matěj, 232.
Zítko 285.
Zjednoczenie Rzymsko-katolickie 122.
Zlámal, kněz, 471.
zlato v Kalifornii 158, 174.
zločinnost 31.
Zmrhal, Jaroslav J., *342*, 458, 465.
Znaniecki, F., 12.
Zoula, Norbert, 375, 379, 385, 398, *402*.
Zotti, F., 37.
Zrůst, Frant., 510.

Związek Narodowy 122.
Zwiedinek von Südenhorst, baron Erich, 476, 501.
Zwonechek & Aksamit Milling Co. 233.

Žárská, E., 501.
Žáry, Jozef, 94.
Žatkovič, Pavel, 136.
Žďárská, M., 510.
žebráci ve Spoj. státech 172.
Židé 78, 134, 222, 237.
Žilka, Frant., 514.
Žinčak viz Smith, John.
Živena, spolek, 86, 93.
živnostníci viz obchodníci.
Žižkov, Tex., 202.
Žorna-Horský, Julius, 85, 94.

NAŠE VYOBRAZENÍ

Tomáš Čapek . . . . Před titulem

Hustota Slovanů v jednotlivých státech 19

Rozsídlení Slováků v devíti státech. Sčítání r. 1920. — Rozsídlení Čechů ve třinácti státech. Sčítání r. 1920 27

Přistěhovalci (immigranti) do Spoj. států v letech 1899—1921 a vystěhovalci (emigranti) ze Spoj. států v letech 1908—1921 35

Mapa oblasti Amurské a Usurské na Sibiři, kde měli američtí Čechové, jsouce s poměry za občanské války (1861—65) nespokojeni, založiti Nové Čechy. Z přesídlení nebylo nic. Mapu kreslil tehdejší redaktor Slavie Vojta Mašek, ryl ji Seifert z Milwaukee 43

Spojené státy jsou zemí obrovských dálek. Kdybychom zakreslili do zeměpisných hranic Spojených států mapu Francie, Anglie, Německa i bývalého Rakousko-Uherska, zbylo by tam ještě dost místa pro několik jiných evropských zemí 51

Projev slovanské solidarity. Náčrt adresy podané velkoknížeti Alexejovi deputací newyorských Čechů v hotelu Clarendonu 5. listopadu 1872 59

Jan Heřman. * 23. II. 1812 v mlýně u Nebužel na Mělnicku ze staré českobratrské rodiny. Dva jeho statky měly výměry 550 korců. Přistěhoval se r. 1853. Byl to vzdělaný muž a vzorný vlastenec. — Vojta Náprstek. Zakladatel prvého českého spolku ve Spoj. státech. Ideový zakladatel prvých novin. Redaktor a vydavatel Flug-Blätter v Milwaukee, 1852 až 1855. Podle podobizny z doby před odjezdem do Ameriky r. 1848. Nakreslil J. Mukařovský 69

Peter V. Rovnianek. Buditel, žurnalista a organisátor Slováků. Po katastrofálním úpadku svých tří směnárenských

kanceláří v New Yorku, Pittsburghu a Connellsville (roku 1911) vzdal se veřejného života. Napsal Zápisky za živa pochovaného. * 27. VI. 1867 v Dolném Hríčově na Slovensku. Žije v Kalifornii. — Albert Mamatey. Ve válečných letech předseda Slovenské ligy. Po válce čs. konsul v Pittsburghu. * 11. IV. 1870 v Kláštore pod Zniovom na Slovensku. † 21. XII. 1923 v Brookline, Mass. — Kněz Štefan Furdek. Křisitel a organisátor slovenských katolíků. * 2. IX. 1855 v Trstené na Slovensku, přijel r. 1882, † 18. I. 1915 v Clevelandu. — Milan Getting. Čs. konsul v Pittsburghu. * 8. IX. 1878 ve Velkej Bytči na Slovensku. — Michael Bosák. Magnát československých finančníků. Nejbohatší Slovák na světě. * 10. XII. 1869 v Okrúhlém na Slovensku. Přijel jako sedmnáctiletý jinoch. Příslušný do Scrantonu v Pennsylvanii 83

Srub (log house) a drňáky (sod houses) pionýrů 97

A. A. Paryski. Vydavatel polského deníku a týdeníku Ameryka-Echo v Toledu, Ohiu. * u Varšavy v Polsku 2. VII. 1865. — Tomáš Siemiradzki. Redaktor Wiadomości codziennych v Clevelandu. * 13. III. 1859 v Nowogródku v Polsku 117

Dr. Michael I. Pupin. Profesor na technickém oddělení Kolumbijské university v New Yorku. Vynálezce z oboru elektřiny, spisovatel, nejznamenitější Jugoslàv v Americe. * v Idvoru v starém Uhersku 4. X. 1858. — Ivan Mladineo. Ředitel jugoslávského oddělení cizineckých časopisů v New Yorku (F. L. I. S.). * 9. II. 1889 v Dalmácii, přistěhoval se roku 1908. — Dr. Victor G. Vecki. Vynikající chorvatský lékař, usedlý v San Francisku. * 8. XII. 1857 v Záhřebě. — Frank Sakser. Předseda Frank Sakser state bank v New Yorku, vydavatel novin. Přední Slovinec v zemi. * 1. XII. 1859 v Lublani. Přijel r. 1893 125

Kostel v Serbinu v Texasu. — „Serbin není již tím, čím býval před 30 lety," oznamuje advokát Simmang ze sousedního Giddingsu. „Dnešní Serbin skládá se z kovárny, jednoho krámu a půl tuctu domků, což se rovná jedné šestině jeho dřívější velikosti. Městečko Giddings (2.500 duší) hostí více lužických Srbů než Serbin. Obyvatelé naší (wendské) krve v něm převládají." — Krám And. Moerbeho a dům Anny Groeschlové, 94 let staré, v Serbinu 131

C. M. Oberoutcheff. Vysoký úředník vlády Kerenského. V New Yorku přednáší v Russian collegiate institute. * 4. VI.

1864 v Perovsku, v Turkestanu, na Rusi. — Igor I. Sikorsky. Letecký technik a vynálezce. Od války usedlý v New Yorku. * v Kievě na Rusi 26. V. 1889. — Štěpán Panaretoff, bývalý vyslanec bulharský ve Washingtonu. Nyní profesor na universitě George Washingtona. * 26. X. 1853 v Slivně, v Bulharsku 137

Augustin Heřman (Herrman). První známý přistěhovalec do Ameriky. Prý přistal v Novém Amsterdamu (dnešním New Yorku) 1633. Založil r. 1661 v Marylandu České manství (Bohemian manor) a na něm zemřel r. 1686. Neví se, kdy a kde se narodil 145

František Korbel. Americký osmačtyřicátník. V pionýrských letech nejbohatší Čech zámoří. * 24. VII. 1831 v Bechyni, † 1. I. 1920 v Praze, kde žil na odpočinku. — Frant. Kořízek. Starešina českoamerického tisku. * 4. X. 1820 v Letovicích na Moravě, † 12. X. 1899 v Racině. — Václav Pohl. Předseda prvého českého spolku ve Spoj. státech. * 18. IX. 1817 v Plasích u Plzně, přijel r. 1849, † v Kewaunee ve státu Wisconsinu na počátku 1893 155

Škola Vojty Náprstka v Chicagu. — Českoamerická síň v Milwaukee 167

Česká národní síň v Clevelandu. — Sokolovna v San Francisku 181

Síň řádu Čech ČSPS. v St. Paulu, Minn. — Česká národní síň v St. Louisu 193

Kus českého New Yorku. Na rohu Bank of Europe Trust Company. Vedle sousedský dům Jana Husi. Vedle toho Českobratrský kostel Jana Husi 207

Úřadovna spořitelní a hypoteční společnosti The Atlas v Clevelandu 215

Družstevní podnikání. Prvý pokus toho druhu se stal v New Yorku r. 1874, kdy čeští doutníkáři založili New York co-operative cigar manufacturing company. Dílce se prodávaly po $25. Podnik skončil neblaze 223

W. F. Severa. Ušlechtilý typ českoamerického self-made mana. * 3. IX. 1853 v Doubravicích na Chrudimsku, přijel v patnáctém roce. Podnik jím v Cedar Rapidsích založený vyrábí domácí léky. — Dr. Bohumil Šimek. Profesor rostlinopisu na Iowské státní universitě. * 25. VII. 1861 v Shuyeville v Iowě. Žije v Iowa city 241

Karel J. Vopička, Amer. vyslanec v Rumunsku, Srbsku a Bulharsku v letech 1913—20. * 3. XI. 1857 v Dolních Hbitech u Příbramě, usazen v Chicagu od r. 1880. — Adolf J. Sabath. Poslanec, jenž si vysloužil několik lhůt v kongresu (poslanecké sněmovně). Za války prokázal naší věci platné služby. * 4. IV. 1866 v Zaboří u Blatné. Je od r. 1881 usedlý v Chicagu. — Anton Michálek. První Čech zvolený do kongresu Spoj. států. * v Radvanově 15. I. 1878, zemřel před několika lety v Chicagu. — Jan A. Červenka, t. č. pokladník města Chicaga, je self-made man, který se povznesl vlastní pílí. * 5. II. 1870 ve Sv. Kříži u Radnic na Plzeňsku 245

Slowan Amerikánský. Prvé číslo prvých novin, vydal Frant. Kořízek 1. ledna 1860 v Racině, „českém Betlehemu“ 255

Slávie. Celá desítiletí nejoblíbenější list amerických Čechů. Po Jonášově smrti ztratila Slavie význam. První číslo vyšlo 30. října 1861 261

August Geringer. Vydavatel deníku Svornosti a jiných časopisů v Chicagu. * 2. VIII. 1842 v Březnici. — R. Jaromír Pšenka. Novelista, redaktor Svornosti, * 21. III. 1875 v Jindřichově Hradci. 269

Josef Jiří Král. Bývalý žurnalista socialistických novin. * 15. X. 1870 v Loužné u Plánice. Je ve službách vlády ve Washingtonu. — Bartoš Bittner. Duchaplný literát a žurnalista, kdysi redaktor Šotka v Chicagu. * 12. VII. 1861 v Milavči u Domažlic, † (den smrti je neznám) 1912 v Chicagu 279

Karel Jonáš. Žurnalista a politik, redaktor Slavie, zvaný pionýry „první Čech v Americe“. * 30. XI. 1840 v Malešově u Kutné Hory, † 15. I. 1896 v Crefeldu. Je pochován na Olšanech v Praze. — Ladimír Klácel. „Ve všem zmýlený filosof.“ * 7. IV. 1808 v České Třebové, † 17. III. 1882 v Belle Plaine v Iowě 291

Národní výbor. Tento snímek je vzácný tím, že jsou na něm zachyceni přední novináři a kulturní pracovníci své doby. Václav Šnajdr, red. Dennice novověku, 1; Tomáš Čapek, red. The Bohemian Voice, 2; P. V. Rovnianek (Slovák), red. Amerikánsko Slovenských Novin, 3; F. B. Zdrůbek, red. Svornosti, 4; Jan Rosický, redaktor Pokroku Západu, 5; L. J. Palda, 6; Karel Jonáš, red. Slávie, 7 301

Václav Šnajdr. Žurnalista, jehož jméno je spjato s pokrokovou Dennicí novověku. Žurnalisticky činný 42 let. * 26. IX. 1847 v Čes. Budějovicích, † 4. IX. 1920 v Pasadeně v Kalifornii. — Edward Rosewater. Nejznamenitější český Israelita staré doby. Vydavatel a redaktor deníku Omaha Bee. Založil r. 1871 Pokrok Západu. Vlivný politik republikánské strany v Nebrasce. Aspiroval na ministerské křeslo. * 28. I. 1841 v Bukovanech, † 30. VIII. 1906 v Omaze . . 311

Dr. J. F. Smetánka. Čs. konsul v Chicagu. Za války redaktor The Czechoslovak Review. * 19. IX. 1881 v Horní Krupé u Něm. Brodu. — Dr. J. E. S. Vojan. Žurnalista, spisovatel, osvětový pracovník, usedlý od let v Chicagu. * 3. II. 1872 v Praze 317

Modlitby. Witissteny we Swatem Ludowiku (St. Louisu), Pulnocne Americe, Roku Spasytele Swéta 1855. Spisowatel y Prekladatel dr. S. C. Massoch, evangelický misionář, Slezan rodem. Prvá kniha tištěná v Americe s českými značkami 329

Rev. Frant. Kún. * 30. VIII. 1825 v Javorníku na Moravě, přijel r. 1856, † 6. I. 1894 v Ely ve státu Iowě. Otec i děd byli evangeličtí faráři. — Dr. Vincent Písek. * 29. III. 1859 v Malešově, je od r. 1883 českobratrským farářem v New Yorku. Známosti mezi zámožnými Američany umožnily mu zbudovat krásný kostel Husův, s nímž sousedí Jan Hus Neighborhood House. — Dr. Václav Vaněk. * 31. V. 1862 v Domažlicích, působil 16 let v Baltimore jako kazatel presbyterní církve. Jeho zásluhou postaven v Chicagu, kam přesídlil r. 1910, Český sousedský dům (Bohemian settlement house). — Rev. Kenneth Dexter Miller. Ač rodilý Američan, přiučil se Miller naší mateřštině. Na Sibiři strýčkoval u čs. legií. Z čs. evangelických duchovních je literárně nejpilnější. * v Roselle ve státu New Jersey, 27. IV. 1887 337

Jan Vrat. Čapek. Jeden z nejvzdělanějších pokrokových redaktorů zašlých let. Vynálezce v oboru chemie a elektřiny. * 3. I. 1842 v Chrašťovicích u Strakonic, † 3. VI. 1909 v New Yorku. — František B. Zdrůbek. Spoluzakladatel a 35 let redaktor chicagské Svornosti, řečník Svobodné obce, vůdce pokrokové strany. * 29. VII. 1842 v Bezdědicích, † 14. IX. 1911 v Chicagu 343

Františka Gregorová. Přeložila do angličtiny Němcové Babičku. Sepsala Dějiny Čech (Story of Bohemia). * 3. III. 1850 v Čechách, † 18. IX. 1901 ve státě Coloradu. —

Josefa Humpal-Zemanová. Průkopnice mezi americkými Češkami za práva žen. * 9. I. 1870 v Sušici, † 23. IV. 1906 v Praze. — Šárka B. Hrbková. Kulturní pracovnice a publicistka. Přeložila do angličtiny výběr povídek, Czechoslovak Stories. Narodila se v Cedar Rapidsích v Iowě. Působí v New Yorku. — Blanche Yurková. Nadaná a po celé Americe známá dramatická umělkyně z New Yorku. Narodila se v St. Paulu ve státu Minnesotě 349

Dennice novověku. Staří kacíři považovali tento list, jejž od začátku až do zániku redigoval Václav Šnajdr, za svůj orgán. D. N. vyšla po prvé 10. října 1877 367

Jan Rosický. Nejznámější Čech v středozápadních státech. Redaktor, vydavatel, kulturní a spolkový pracovník. * 17. XII. 1845 v Humpolci, † 2. V. 1910 v Omaze. — Lev J. Palda. „Otec českoamerického socialismu." * 28. X 1847 ve Vodňanech, † 9. VI. 1913 v Cedar Rapidsích . . 373

Hlas Jednoty svobodomyslných, orgán svobodných myslitelů, vyšel redakcí Ladimíra Klácela s heslem: Osmělme se zmúdřeti! v Iowa City 19. února 1872 . . . 387

Leo Kochman. 32 let redaktor dělnického listu Hlasu lidu v New Yorku. * 13. XI. 1847 v Strašecí, † 15. V. 1919 v New Yorku. — Frant. Škarda. Vydavatel prvých socialistických novin. * 13. VI. 1848 u Strakonic, † 21. V. 1900 v La Grange, Tex. 399

Betlémská kaple českých evangelíků v Chicagu 407

Národní hřbitov v Chicagu. Největší české pohřebiště ve Spoj. státech. Na hřbitově bylo zbudováno účelné krematorium 413

Kostel sv. Prokopa v Chicagu 421

Dr. Robert J. Kerner. Profesor moderních dějin na missourské státní universitě, spisovatel The foundation of Slavic bibliography. * 26. VIII. 1887 v Chicagu. — Dr. Aleš Hrdlička. Vynikající a odborníky uznaný anthropolog, spisovatel díla The Old Americans, a j. * 29. III. 1869 v Humpolci. Je přičleněn k Smithsonian Institution ve Washingtonu 429

Dům řádů ČSPS. v Cedar Rapidsích, Iowě . . . 435

Kolej sv. Prokopa v Lisle 439

S o k o l S l á v s k ý postavil v Chicagu nákladem téměř jednoho milionu dolarů budovu, v níž mají místo tělocvična, plovárna, representační dvorana, klubovní místnosti, čítárna, divadelní a taneční síně, kulečníky a kuželníky, bar, hotelové pokoje, pisárny a obchodní místnosti. Je to jeden z největších podniků československých v Americe 447

D r. L u d v í k J. F i s h e r. Dr. Fisher, jenž v Chicagu provozoval lékařskou praxi, byl předsedou ČNS. Dnes je šéfem (generálem) zdravotní služby čs. armády. * 15. III. 1880 ve Starém Kolíně. — J o s e f T v r z i c k ý. Ve válce tajemník ČNS. v Chicagu. * 23. XII. 1884 v Prachaticích, † samovolnou smrtí 27. IX. 1920. Pochován na Congressional hřbitově ve Washingtonu. — K a r e l P e r g l e r. Bývalý člen redakce dělnického listu v Chicagu. Později advokát. Za války propagandista ve službách ČNS. Diplomatický zástupce s plnou mocí (Commissioner) ve Washingtoně. Vyslanec v Tokiu. Dán čs. vládou do trvalé výslužby. * 6. III. 1882 v Liblíně u Radnic. Dnes ředitel kanceláře ČNR. ve Washingtoně. — V o j t a B e n e š. Propagandista ve službách ČNS. * 17. V. 1878 v Kožlanech. Po válce se vrátil do vlasti 459

M o n s i g n o r J o s e f H e s s o u n. Organisátor katolíků, budovatel jejich tisku. * 8. VIII. 1830 ve Vrcovicích v píseckém kraji, † 4. VII. 1906 v St. Louisu. — K n ě z J a n Š t ě p á n B r o ž. Básník a spisovatel. * 25. XII. 1865 v Kardašově Řečici, † 2. IX. 1919 v Jižní Omaze. — K n ě z O l d ř i c h Z l á m a l. Účastník odboje. Farář v Clevelandu. * 4. IV. 1879 v Kokorách na Moravě, vystěhoval se r. 1904 473

Č e s k é m ě s t e č k o M i l l i g a n v N e b r a s c e. — M ě s t e č k o P r o t i v í n v I o w ě 479

OBSAH

Předmluva 7

Kapitola I. Američtí Slované 14

Slovan dělník 14. — Stará či nová immigrace? 16. — Příčiny stěhování 16.—Kdo se stěhoval? 17.—Jak se tvořila sídliště? 21. — Rasové předsudky 22. — Malý zájem o politické věci 23. — Bibliografie 25. — Slované ve sčítání lidu 29. — Negramotnost 29. — Kolébka a Slované 30. — Kdo kolik přinesl peněz? 30. — Domácí krb a Slované 31. — Stěhovavost Slovanů 31. — Zločinnost 31. — Výdělková potence 32. — Bytové přelidnění 32. — Nocleháířství 32. — Úklid a hygiena bytů 33. — Koncentrace v městech a na venkově 33. — Cizinecký bankéř 34. — Slovanské státní a národní banky 38. — Všeslovanství 42. — Farní školy 47. — Rozkolnictví 50. — Slovanská Pennsylvania 54. — Tělo i tvářnost potomstva se mění 54. — Kolik je Slovanů a jejich potomků 54. — Statistický přehled slovanských sídlišť 56.

Kapitola II. Sousedé Slovanů 73

Skandinavci 73. — Románští národové 73. — Němci. — Irové 74. — Rakušané 75. — Maďaři 77.

Kapitola III. Slováci 81

Stěhování 81. — Počet 81. — Kostely 82. — Tisk 85. — Literatura v anglickém jazyku 101. — Význačná zaměstnání 114. — Podpůrné spolky 116.

Kapitola IV. Ostatní Slované 119

Poláci: Stěhování 119. — Počet 120. — Kostely, školy, časopisy 121. — Spolky, význačná zaměstnání 122. — Jihoslované: Stěhování, počet, kostely, školy 123. — Časopisy, spolky, význačná zaměstnání 124. — Bulhaři: Stěhování, počet 127. — Kostely, časopisy, význačná zaměstnání 128. — Lužičtí Srbové 129. — Rusové: Stěhování 130. — Kostely, školy 133. — Časopisy, počet 134. — Význačná zaměstnání 135. —

Kapitola V. Stěhování a usazování Čechů 142

17. století 142. — 18. století 151. — 19. století 152. — Poměry ve Spojených státech v 19. století 164. — Epopej českých začátečníků 180. — Sídla na venkově 187. — Bydliště v městech 188. — Osvětová úroveň 190. — Od nižších k vyšším metám 191. — Český stát 192.

Kapitola VI. Práce, blahobyt a hospodářský stav 204

Volba zaměstnání 204. — Jinou práci koná přistěhovalec, jinou člověk domácí 204. — Vlastnictví půdy 210. — Českoameričtí milionáři se teprve rodí 211. — Investice 213. — Majetkový stav farmářů 217.—Majetkový stav obchodníků a živnostníků 219. — Obchod, řemesla, živnosti 221. — Jaké jsou poměry dnes? 227. — Průmysl 228. — Nádenictví 234. — Vynálezy 235. — Orba 235. — Školená povolání 236.

Kapitola VII. Tisk 251

Vojta Náprstek, ideový zakladatel 251. — Honoráře redaktorů, cirkulace, inseráty, sazeči 254. — Četba 265. — Redaktor kouzelník 266. — Knižní tvorba 267. — Tiskárny 268. — Abonenti 271. — Novináři a literáti 275. — Literární činnost katolíků 323. — Produktivnost evangelíků 326. — Spisovatelé píšící anglicky 327. — Američané píšící česky 342. — Bohemika 345. — Czechs — Slovaks — Czechoslovaks 353.

Kapilola VIII. Čechoameričan reformátor 362

Racionalism 362. — Socialism a anarchism 372. — Klácelovy komunistické Svojanovy 403.

Kapitola IX. Amerikanisace a děti 406

Amerikanisace dětí 406. — Amerikanisace církví 412. — Amerikanisace venkovských bydlišť 412. — Amerikanisace spolků 412. — Ubývá časopisů i čtenářů 415. — Amerikanisace rodových jmen 415. — Smíšené sňatky 417. — Kazimluvy 419. — Pantáta a robot 424. — Fiktivní a praví českoameričtí potomci 425.

Kapitola X. Spolky, kostely, školy, knihovny . . 431

Spolky 431. — Kostely 441. — Školy 442. — Knihovny 445.

Kapitola XI. Rakousko-Uhersko 449

Diplomacie a diplomati 449. — Kossuth Lájos v Americe 451. — Případ Martina Koszty 454. — Císař Maxmilián 455. — Vypovědění války Rakousko-Uhersku 456.

Kapitola XII. Odboj 457

Osvobozenská akce 457. — Akce žurnalistická, literární a politická 464. — Akce vojenská 466. — Včelky a Priadky 467. — Akce finanční 467. — Abstence katolíků 469. — Oposice 472.

Kapitola XIII. Památné i významné dni a události z dějin amerických Čechů 481

Kapitola XIV. Slovanská osídlení 517

Kapitola XV. Statistika 607

Rejstřík 639

Naše vyobrazení 673

Obsah 681

OPRAVY

Str. 58. řádka 14. má být kostelů místo hotelů. Na téže str. v pozn. má být Pregler místo Pergler.

Str. 124. v pozn. má být Mladineo místo Mladine.

Str. 134. řádka 16. má být Trocký místo Trický.

Str. 287. řádka 10. má být Saline místo Sallne.

Str. 339. řádka 17. má být and other poems místo an other poems.

Str. 354. řádka 7. má být America místo Amerika.

Str. 361. v pozn. má být Neighbors místo Neighborgs.

Str. 418. řádka 15. má být Pokroku místo pokroku.

